HRISTOS,
mărturia mea

de TRAIAN DORZ

Simeria, 1993

Scurtă şi sfântă povestire a vieţii mele
sau
Istoria unor Cântări Nemuritoare - 70 de ani - din 1914 până în 1984

CUPRINS:

Înainte de început
1. Ce puţine adevăruri putem spune
2. Fiecare existenţă este o taină
3. Primii paşi spre lumină
4. Vrăjmaşul caută viaţa pruncului
5. Binecuvântata muncă grea
6. Strălucita sărbătoare de Rusalii
7. Furtunile care încep de dimineaţă
8. Marele necaz salvator
9. Pe drumul crucii mele
10. Uşor e jugul lui Hristos
11. Răsplata celor nerăsplătiţi
12. Fermenţii sunt născuţi să moară
13. Jugul, sarcina şi crucea
14. Atacul împotriva steagului
15. Micii contemporani ai marilor oameni.
16. Există un echilibru
17. Mereu prin ape tulburi
18. La 25 de ani
19. Şi binele trebuie plătit
20. Şi iertarea trebuie plătită
21. Şi mărturia trebuie plătită
22. Al doilea 2-4-2
23. Şi ultimul II
24. Înaintea mai-marilor norodului
25. Al şaptelea foc
26. Limpezirea apelor adânci
27. Pe drumul ales
28. Necazurile din lungul drumului
29. Ne apropiem de ţărm
30. Alte adevăruri noi
31. O altă judecată
32. Şi alte lupte
33. Adevărurile mormântului nemuritor...

Să laşi un semn!

Să laşi un semn pe unde treci,
Când ştii că nu mai vii în veci,
Ca cei ce duc solia ta
S-o poată mai uşor purta.

Să laşi un umblet mai frumos
Cu crucea ta după Hristos,
Ca cei ce vin cu crucea lor
S-o poată duce mai uşor.

Să laşi un fel mai 'nalt adus
De-a suferi pentru Isus,
Ca cei ce-ajung în anii grei
Să sufere frumos şi ei.

Să laşi un drum adevărat
La cei pe care i-ai chemat,
Ca cei ce-au ascultat ce-ai spus
Să meargă drept după Isus.

Să laşi un mai frumos îndemn
În orice grai şi-n orice semn,
Ca fiii şi urmaşii tăi
Să-i vezi mai sfinţi pe-a vieţii căi.

...Atunci, pe urmă-ţi, feliciţi,
Călca-vor mulţi urmaşi iubiţi,
Iar Sus în Cer la Dumnezeu
De toţi vei fi cinstit mereu.

ISUS HRISTOS,
Dumnezeul Adevărat şi Martorul Credincios,
SLAVĂ VEŞNICĂ ŢIE!

Pentru dragostea Ta cea nebănuit de mare
pe care nu voi înceta niciodată a o preamări
şi pentru mărturia cea adevărată şi eternă
căreia totdeauna îi voi fi recunoscător
şi pentru tot ce am primit şi voi primi
prin amândouă, eu şi urmaşii mei
de aici şi din veşnicie,

şi pentru planul Tău cel iubitor şi sfânt
în care ne-ai cuprins mântuitor şi fericit
rânduindu-ne să avem un părinte şi un învăţător
care să ne poarte prin cuvântul şi jertfa lui
pe urmele Tale de lumină şi de umbră
spre suferinţă şi spre slavă
pe noi şi pe urmaşii noştri
de aici şi din veşnicie,

şi pentru minunile izbăvirilor Tale
cu care ne-ai trecut prin atâtea morţi
redându-ne atâtor vieţi
cu care să Te slăvim şi să Te slujim
pe Tine, Domnul şi Dumnezeul nostru
căruia, Singurul, I le datorăm toate -
şi lacrimile
şi cântările noastre
nemuritoare
de aici şi din veşnicie.

SLAVĂ VEŞNICĂ ŢIE,
Martorul Credincios şi Dumnezeul Adevărat,
ISUS HRISTOS

Mărturia mea, Isus

Mărturia mea, Isus,

Este lacrima fierbinte
Care Ţie Ţi-am adus
Lângă orişice cuvinte.

Şi e sângele cel greu
Scris pe inima amară,
Într-un ceas când Dumnezeu
Era-n cea mai grea ocară.

Şi-i sudoarea ce-o cerea
Dureroasa silnicie,
Când iubirea Ta părea
Osândită pe vecie.

Şi e stropul de nectar
Dus la buza Ta uscată,
Când cel mai nedrept calvar
Răstignea Lumina toată.

Şi-i un zvon de cântec drag
Picurat pe-un drum cu stele,
Când spre-al Nemuririi Prag
Se topeau urmele mele.

...Ia-mi-o Tu, Isus iubit,
Şi-adevărul ei mi-l scrie
Celor ce le-ai pregătit
Cea mai dulce Veşnicie.

Înainte de început

Slăvit să fie Domnul nostru Isus Hristos, acum că am reuşit, dar niciodată nu m-am gândit ca voi scrie cartea aceasta.

Mi-a fost totdeauna neplăcut să-mi povestesc viaţa, nu numai pentru că mi s-au întâmplat prea multe lucruri despre care nici n-aş vrea să mai amintesc, dar şi pentru că totdeauna îmi vine greu să spun rău despre cineva, chiar dacă este foarte adevărat ceea ce trebuie să spun. Mi s-au întâmplat prea multe şi am trăit să văd prea amare lucruri despre care nu-i uşor să vorbeşti.

Mai ales despre casa ta, despre familia ta, despre părinţii tăi şi fraţii tăi, despre viaţa ta cu ei, fie că a fost fericită, fie că a fost nefericită, nu te poţi hotărî decât greu să vorbeşti.

A scrie despre aceasta este şi mai greu. Vorba ţi-o ascultă unul-doi, dar scrisul ţi-l citeşte o lume întreagă. Puţini le vor înţelege bine şi mulţi le vor judeca rău.

Dar unii fraţi foarte apropiaţi ai sufletului meu au stăruit de mine prea mult să scriu despre viaţa mea, susţinând că întâmplările vieţii mele cuprind foarte multe învăţăminte care vor fi de folos pentru limpezirea multor, adevăruri şi pentru îndreptarea multor vieţi, mai ales ale celor mai tineri. M-am îndatorat prea mult faţă de aceşti fraţi iubiţi şi n-am putut să nu-i ascult.

Poate că, aflând tainele vieţii mele, unii - care de multă vreme caută să-mi găsească tot felul de păcate spre a mă cleveti cu vorbe rele - se vor folosi rău de cartea aceasta. Ştiu însă că vor fi mult mai mulţi cei cărora experienţele mele o să le folosească spre bine, trăgând din ele învăţăminte care le vor ajuta mult, pentru a nu mai plăti şi ei atât de dureros aflarea acestor adevăruri, cum a trebuit s-o plătesc eu.

Martor îmi este Viul Dumnezeu, Care ne ştie sufletul fiecăruia, că nu urăsc pe uimeai. Ura este, în ea însăşi, un păcat de moarte şi Domnul mi-a ferit inima de un astfel de simţământ.

Dar dacă m-am hotărât să spun adevărul, trebuie să-l spun aşa cum a fost, fiindcă n-aş putea arăta efectul dacă n-aş spune cauza. N-aş putea spune întâmplările pe care le-am trăit, daca nu aş spune mai întâi pricina din care s-au petrecut aşa aceste întâmplări.

Scopul meu aici nu este să înfăţişez nici oamenii, nici întâmplările decât pentru învăţămintele care eu le-am tras din umblarea cu ei şi prin ele. Fiindcă oamenii se duc, iar întâmplările se uită - dar învăţămintele trase trebuie să rămână, ele fiind singurele adevăruri statornice şi necesare de care avem nevoie cu toţii. Şi cine nu le află la timp, le plăteşte foarte scump mai târziu!

Voi pomeni deci cât mai rar numele oamenilor, străduindu-mă să arăt numai faptele. Dar şi acestea numai în măsura în care vor ajuta la însuşirea învăţământului pe care trebuie să-l tragem spre a nu repeta un rău şi spre a ne însuşi un bine.

Mi-am ales Calea lui Hristos chiar din clipa când mi s-a arătat prima dată această Cale. Am primit Adevărul Lui chiar în ziua când mi s-a vestit acest Adevăr. Şi mi-am predat Lui inima în întregime chiar aşa cum mi s-a spus să-L iubesc pe Isus - cu gândul cel mai sincer şi mai hotărât. Tot ce am întâlnit apoi în viaţa mea - eu am primit sau am respins numai în funcţie de această Cale, de acest Adevăr şi de această Iubire.

Poate că au fost şi în viaţa mea împrejurări când n-am putut vedea pe o clipă totul limpede, dar acestea n-au ţinut decât puţin.

După aceea totul s-a limpezit statornic şi mai frumos. Şi nimeni n-a regretat asta mai mult ca mine însumi, fiindcă am dorit ca toată mărturia vieţii mele să fie o lauda vrednică adusă Scumpului meu Mântuitor Isus Hristos, Salvatorul acestei vieţi.

Şi am vrut ca lauda aceasta să fie o cântare nemuritoare adusă dragostei Lui şi Jertfei aduse de această dragoste pentru noi toţi. Şi pentru mine în primul rând.

Nu ştiu cât am reuşit. Domnul şi Mântuitorul meu Isus o va spune (Matei 10:32-33).

Doamne Isuse, Scumpul şi Dulcele meu Mântuitor, Te rog primeşte şi binecuvântează mărturia care a depus-o viaţa mea pentru Tine în faţa lumii prin care am trecut.

Iartă tot ce a putut fi în ea păgubitor pentru Numele Tău şi pentru semenii mei, dar binecuvântează cu mult folos tot ce a fost în ea bun - spre slava Ta şi spre folosul veşnic al Lucrării Tale în care m-ai chemat să mărturisesc despre Tine. Şi spre mântuirea sufletelor care mi-au primit această mărturisire.

Fă, Doamne Isuse, ca în ziua Judecăţii Tale mărturia vieţii mele să fie vrednică de Tine şi de a înaintaşului meu. Şi tot aşa să fie şi mărturia urmaşului meu. Amin.

1 ianuarie 1975

CAPITOLUL 1
Ce puţine adevăruri putem spune

O Doamne, fericit e-acela care-a putut trăi-nţelept –
Slujind Iubirea şi-Adevărul, să fie-amândurora drept,
Să nu greşească nici Iubirii când apără-Adevărul sfânt –
Nici Adevărul să nu-l calce pentru-al Iubirii lărgământ.

Domnul nostru Isus Hristos este Adevărul - Adevărul Absolut, întreg, Definitiv, Etern şi Infinit.

Acest Adevăr Unic este compus totuşi din mii de adevăruri, cuprinzându-le pe toate cele de Sus, cele de la Mijloc şi cele de Jos. Cele trecute, cele prezente şi cele viitoare. Cele privitoare la Dumnezeu. Cele privitoare la semeni. Şi cele privitoare la noi înşine.

Toate acestea se împart în trei părţi şi anume:

1. Adevăruri pe care nu le ştim şi prin urmare nu le putem nici spune. Acestea sunt cea mai mare parte din Adevăr.

2. Adevăruri pe care le ştim, dar pe care de asemenea nu le putem spune din felurite cauze. Acestea sunt şi ele o mare parte din Adevăr.

3. Şi adevărurile pe care le ştim şi le putem spune. Acestea sunt partea cea mai mică a Adevărului.

Dar partea aceasta cere neapărat o minte sănătoasă şi o inimă curată atât de la cel ce le spune, cât şi de la cel ce le ascultă.

Căci fără înţelepciune şi fără curăţie, cel ce spune Adevărul îl strică, iar cel ce-l aude îl batjocoreşte.

Din genunchi încep să scriu aceste adevăruri care vor alcătui - atâta cât s-a putut spune spre folos - cartea vieţii mele, mărturia mea despre Isus Hristos, Mântuitorul meu, şi despre felul în care a rânduit El să se desfăşoare pentru El slujba mea, despre care vrea să depună mărturia aceasta.

Spun încă o dată că mă cutremur în faţa paginilor albe pe care va trebui să le acopăr cu cele ce va urma să le descopăr.

Dacă nu mi-ar fi fost cerut prea stăruitor şi prea argumentat, de către sufletele pe care nu am putut să le refuz - spun încă o dată că n-aş fi scris multe din cele pe care le veţi citi aici. Pentru că trebuie să spun adevăruri care mă dor, despre cele mai scumpe fiinţe pentru mine, iar apoi pentru că mai cred şi acum că timpul acesta l-aş fi putut folosi mai bine scriind altceva.

Dar nu poţi asculta de voia nimănui până când mai întâi nu-ţi sacrifici voia ta - după cum nu poţi face un bine altuia până când nu accepţi mai întâi să-ţi faci un rău ţie însuţi.

Dacă însă din toate acestea va ieşi un bine pentru cineva - o slujbă pentru Adevăr şi o mărturie spre slava lui Dumnezeu - atunci fie, slăvit să fie Domnul.

Facă Domnul ca acei ce le vor afla, să primească prin ele o lumină şi un ajutor ca să facă binele.

Şi o înştiinţare spre a nu face răul.

Repet încă o dată: vă rog ca aici să nu vedeţi oameni - ci adevăruri! Nu întâmplări - ci învăţăminte.

Oamenii şi întâmplările vor fi numai rama, învăţămintele vor fi tabloul...

Nu vă opriţi la ramă - ci la tablou! Oamenii şi întâmplările se învechesc şi se uită, dar învăţămintele rămân, pentru că ele sunt Adevărul, iar El este Veşnic.

Pentru o cât mai bună înţelegere a acestora, vreau să spun aici o istorisire, o întâmplare despre care nu vă pot da o altă mărturie decât adevărul din ea însăşi. Dar lumina din ea vă va putea ajuta să înţelegeţi multe din cele ce vor urma, pe tot parcursul acestei mărturii.

Se spune în Biblie că atunci când Moise, omul lui Dumnezeu era pe munte pentru primirea Legii şi Poruncilor de la Domnul Dumnezeu, el a stat acolo în faţa Celui Prea-Înalt patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi...

Multe adevăruri trebuie să i se fi arătat lui Moise în timpul acesta acolo, dar cele mai multe din ele i-au rămas ascunse, fiindcă nu le-a putut înţelege atunci nici el. Dar şi din câte le-a înţeles, prea puţine a putut spune...Şi el era numai om.

După cum în Noul Testament este adeverit că în afară de cele scrise acolo mai sunt multe altele pe care le-a făcut Domnul, dar care nu s-au scris - tot aşa credem că sunt şi în Vechiul Testament.

Aceste lucruri care nu s-au scris fac parte din adevărurile pe care nu le ştim. Şi despre care nu putem vorbi.

Se spune totuşi că atunci când primele Table ale Legii cu cele Zece Porunci scrise de Degetul Domnului Dumnezeu au fost gata, El le dete lui Moise zicându-i:

— Ia-le! Cunoaşte-le, învăţându-ţi casa ta şi poporul tău.

Moise le-a luat, le-a privit şi iată că cele Două Table erau dintr-aceeaşi piatră străvezie, având înscrisuri şi pe dinafară şi pe dinăuntru.

— Doamne, Dumnezeul Binecuvântat - a îndrăznit să grăiască Moise. Poruncile Tale înscrise pe dinafară eu le descifrez şi le înţeleg, însă eu văd înscrisuri mai multe pe dinăuntru, iar pe acelea nu le pot nici descifra şi nici înţelege.

Cum să vestesc ceea ce nici eu nu ştiu şi nu înţeleg?

— Moise, Moise - i-a răspuns Domnul Dumnezeu - ceea ce cunoşti şi înţelegi tu, este pentru tine. Şi pentru neamul tău. Şi pentru vremea de acum.

Ceea ce nu cunoşti şi nu înţelegi tu, este pentru alţii şi pentru mai târziu, căci orice om şi orice neam şi orice timp este trecător, dar Poruncile Mele sunt Adevărul, iar Adevărul este veşnic.

Fiecare neam îşi are profetul său şi fiecare Timp îşi are profetul său. Şi fiecărui profet i s-a dat să cunoască din Adevăr numai atâta parte câtă este nevoie pentru mântuirea sa şi a celor la care a fost trimis.

— Doamne Dumnezeule, dar cine cunoaşte tot Adevărul?

— Tot Adevărul nu-l cunoaşte decât Fiul şi Hristosul, fiindcă El este Adevărul. Dumnezeu are o mie de profeţi, dar n-are decât un Singur Fiu.

— Şi cum sunt împărţite adevărurile la cei o mie de profeţi ai Săi?

— Când i-a sosit vremea unui adevăr şi mântuirea unui neam, Dumnezeu îl trimite pe profetul acelui neam şi, prin el, adevărul acelui Timp.

Dar şi acelui profet i se descoperă numai acea parte din adevăruri pentru care este ales şi este trimis el. Dacă profetul este credincios şi dacă poporul este ascultător de profetul său, ei se mântuiesc cu toţii prin acel adevăr care le este îndeajuns pentru vremea lor şi pentru trebuinţa lor.

Dacă unul sau altul este necredincios - ori profetul ori poporul - necredinciosul se va pierde, iar adevărul acesta va rămâne zădărnicit.

— Doamne Dumnezeule, dar toate adevărurile sunt mari? Toţi profeţii sunt mari?

— Toate adevărurile sunt mari, fiindcă toate sunt întregirea Adevărului. Dar profeţii nu toţi sunt mari pentru că nu toţi sunt în întregime ai lui Hristos.

Fiecare profet este mare în măsura în care trăieşte nu lângă Hristos, nici cu Hristos, ci în Hristos!

Adevărul nu se coboară la om, ci omul trebuie să se înalţe spre Adevăr. Şi nu toţi profeţii pot să se înalţe îndeajuns şi să rămână acolo. Cei mai mulţi cad, zădărnicindu-şi solia lor şi mântuirea celor la care sunt trimişi. Dar mai adesea neamurile îşi leapădă profeţii, zădărnicindu-şi mântuirea. Şi mântuirea lor odată zădărnicită, nu le mai este trimisă o alta niciodată.

— Doamne Dumnezeule, dar care profeţi sunt mai mari - şi până când va ţine vremea profeţilor?

— Acei profeţi sunt mari care se pot ridica până la înălţimea adevărurilor pentru care sunt trimişi. Iar vremea lor va ţine până la Venirea Fiului, Care va descoperi tot Adevărul - fiindcă El este Adevărul TOT.

— Doamne Dumnezeule, dar eu văd înăuntru ceva ca o Carte Tainică peste care văd şapte peceţi. Iar peste această Carte Tainică văd Chipul unui Miel însângerat. Şi Mielul acesta însângerat seamănă cu mielul pe care l-am junghiat noi la ieşirea din Egipt, prin sângele căruia am fost salvaţi... Nu ştiu ce înseamnă asta!

— Uită-te şi mai bine! Şi spune ce vezi?

— Doamne Dumnezeule, sunt îngrozit şi tremur... Peste Mielul înjunghiat văd un Chip atât de strălucitor - dar atât de Chinuit!

Capul Lui este încununat cu spini iar Ochii Lui înlăcrimaţi sunt plini de o nemărginită bunătate iubitoare. Cine poate fi Acesta?

— Acesta este Adevărul! Acesta este Fiul Meu şi Dragostea Mea!

— O Doamne şi Dumnezeule Veşnic, ce mişcat sunt! O singură dorinţă mai am. Îndură-Te şi fă-mă să văd şi eu măcar odată Faţa Lui şi măcar una din zilele Sale.

— Moise, Moise, tu vei merge şi-ţi vei face lucrarea ta. Iar dacă vei fi credincios soliei tale, vei adormi în pace. În vremea Lui Eu te voi trezi ca să-ţi împlinesc această dorinţă.

Până atunci rămâi credincios Adevărului care ţi s-a descoperit ţie, ca să fii vrednic să ţi se descopere atunci Tatăl.

... Astfel în Ziua Schimbării la Faţă pe Tabor, Moise a cunoscut pe Hristos şi atunci i s-a descoperit tot Adevărul, după cum i se promisese pe Sinai.

Era nevoie să fac acest ocol la început, pentru a vă obişnui cu gândul despre adevăruri şi despre Adevăr.

Numai Hristos este tot Adevărul şi numai El le poate explica pe toate. Noi cunoaştem doar în parte şi ca număr şi ca înţelegere.

Totul este să fim călăuziţi de o minte sănătoasă şi de o inimă curată în cercetarea celor ce le aflăm.

Iar cele aflate şi înţelese, să încercăm să le trăim cu un cuget curat şi cu un suflet smerit, aducând astfel roade vrednice de mântuirea pe care o dorim de la Dumnezeu.

Ceea ce n-am dorit să spun era ceea ce aruncă o umbră tristă şi rece asupra unor nume şi a unor locuri scumpe mie care aş fi vrut mai bucuros să rămână pentru totdeauna ascunse. Dar fără asta n-aş putea explica nimic din chiar cele mai mari cotituri care au schimbat tot cursul vieţii mele.

Sunt mângâiat şi despăgubit însă, până la urmă, că Domnul a făcut ca şi aceste fiinţe şi locuri să fie binecuvântate cu mântuirea Lui.

Nimeni pe lumea asta nu poate spune chiar tot adevărul despre sine însuşi şi cu atât mai puţin nu-l poate spune despre alţii.

Viaţa cea mai curată de pe pământ este aceea despre care acel care a trăit-o poate să spună, sincer, cel mai mult. Dar absolut totul, fără nici o reţinere, numai despre Hristos s-a putut spune... Pentru că numai Viaţa Lui nu a avut nici un fel de umbră peste care s-ar cere mai degrabă să treci decât să te opreşti.

Voi încerca deci să spun despre viaţa mea cât mai mult pot din ce ştiu. Iar despre viaţa altora, cât mai puţin pot din cât ştiu. Pentru ca adevărurile trimise timpului şi neamului nostru, cărora le-am fost şi eu martor, să aibă nu numai solia şi jertfa profetului lor, ci şi mărturia mea, unul dintre cei care-am fost cu el.

Sunt dator cu această mărturie pentru acel adevăr şi pentru profetul lui şi împotriva acelor ce le-au respins ori le-au încălcat. Fiindcă sunt convins că amândouă aceste valori sunt unice. Neamului nostru ştiu că nu-i va mai fi trimis alt profet, nici timpului nostru un alt adevăr, asemenea acelora. Dumnezeu şi Viitorul vor arăta că am dreptate. Şi după cum această mărturie vine acum să judece oamenii şi timpul acesta după adevărul din ei, această mărturie însăşi, va fi judecată odată de Dumnezeu, după adevărul din ea.

O, Dumnezeule şi Doamne al Adevărului, Cunoscătorul gândurilor şi intenţiilor noastre, împrospătează-mi memoria şi îndrumă-mi gândurile în tot ceea ce pot şi trebuie să spun, din ceea ce ştiu şi vrei Tu.

Şi iartă-mă pentru tot ceea ce ar trebui să spun şi n-am spus, pentru ceea ce ar fi trebuit să tac şi n-am tăcut.

Căci numai Singur Tu, Doamne, eşti fără de păcat. Amin.

Slăvit să fie Domnul!

Caută-ntruna Adevărul

Caută-ntruna Adevărul, căci el nu-i uşor de-aflat,
Vorbele, cu cât sunt multe, ţi-l ascund nu ţi-l arat;
Cărţile nu-l spun pe rânduri, ci pe-alături şi pe sub:
Când i-o lebădă ce tace, când e un zglobiu hulub.

Nu dispreţul săracul, căci şi tu eşti un sărac,
Numai Adevărul este bunul ce rămâne-n veac;
Pune-i vorbei tale lacăt, pune-i faptei tale frâu
Şi nu-ţi crede-atinsă ţinta, până treci al morţii râu.

Nu vorbi de-naintaşii sfinţi şi vrednici şi eroi
Până nu-ţi înalţi viaţa mai presus de-orice noroi.
Intră prin înţelepciune unde-i Adevărul zeu
Şi vei descuia chivotul tainelor lui Dumnezeu.

Cât pământ ai sub picioare, atât ai deasupra cer,
Gândurile, amândouă deopotrivă ţi le cer,
Însă Adevărul spune mai întâi de cer s-asculţi.
Dumnezeu împărăteşte prin cei buni, nu prin cei mulţi.

Caută dragostea şi-aleargă după adevăr mereu,
Doar aşa poţi fi prieten şi copil lui Dumnezeu.
Adevărul o să-ţi schimbe-n nimbi ai frunţii spini, curând
Iar iubirea-ţi va răsfrânge slava-n veci crescând, crescând.

CAPITOLUL 2
Fiecare existenţă este o taină

Când m-am născut cu trupul acesta printre voi,
Era şi nor şi noapte şi iarnă şi război...

Actele mele spun că m-am născut în 25 Decembrie 1914, iar mama mea, Maria, mi-a spus că era o noapte noroasă, că ningea şi că era tare frig.

Tatăl meu, Constantin, era atunci plecat pe frontul austro-ungar în războiul ce începuse în luna august a aceluiaşi an, iar acasă cu mama erau numai părinţii tatălui meu. Bunicul meu, tot Constantin - îi zicea lumea Moane. Iar bunica mea, Veselina.

Părinţii mei se căsătoriseră abia în luna februarie 1914. În luna august începuse primul mare război în care au fost duşi îndată toţi tinerii în stare de arme, din toate ţinuturile stăpânite de monarhia austro-ungară, sub robia căreia era pe atunci şi Ardealul, în care se găsea şi judeţul nostru, Bihor. Din el făcea parte satul meu natal - pe atunci Râturi.

Satul meu se găseşte aproape de Beiuş, lângă drumul care duce la Stâna de Vale, dar aşezat pe alt drum care duce la Talpe şi Săliştea de Beiuş.

Acest cătun, în formă de potcoavă, are două uliţe paralele, una care se chema a Dorzeştilor iar cealaltă a Biscăreştilor, după numele primelor familii care le înfiinţaseră aici cândva.

Mult mai târziu, când s-a făcut o nouă arendare, localitatea noastră şi-a primit denumirea de Livada Beiuşului. Şi aşa a rămas şi azi.

Cătunul acesta este aşezat pe o ridicătură mică între două văi, care curg de-o parte şi de alta de el. Cea dinspre miazănoapte se chema Vale şi cea dinspre miazăzi se chema Lunca.

Amândouă aceste văi curgeau numai de toamna până primăvara, căci vara erau seci. Când ploua puternic însă, aproape totdeauna apele lor furioase ieşeau pe afară, luând tot ce întâlneau în cale.

Uneori şi în verile ploioase făceau acelaşi prăpăd, căci albiile lor suit strimte şi cotite, pline de răchiţi şi arini, iar pe de lături sunt dealuri multe până la munţii Bihorului. Toată apa şi zăpada topită de pe coastele acestora se varsă numai în albiile acestor două văi strâmte, luând vara cruci de grâu şi căpiţe de fân, iarna punţi, poduri, lemne. Tot ce întâlneau sloiurile şi lespezile de gheaţă pe care le cărau în spate valurile lor mari şi tulburi.

Amândouă aceste văi se varsă nu departe în apa Crişului Negru, la care mai târziu, când aveam şi eu zece-doisprezece ani, mă duceam vara cu alţi copii să ne scăldăm. Acolo am învăţat să înot scăldându-mă în iazul morii de la Negru - acest sat de pe Criş, care acum se cheamă şi el Grădinari...

La iazul acestei mori, apa era mai înaltă de un stat de om, curgând pe sub roata cea neagră şi mare de lemn. Noi săream în apă de sus de pe stavilă, în mijlocul învolburat, care se învârtea ducându-ne la vale...

Când mi s-a trezit lumina minţii şi a priceperii mele, între unul şi doi ani ai mei, toată lumea cunoştinţei mele o formau mama şi cei patru bunici ai mei: părinţii tatălui meu şi ai mamei mele.

Casa părinţilor mamei era mai încolo, peste drum de casa noastră, iar eu stăteam mai mult pe acolo, fiindcă de acolo am primit primele mele amintiri.

Bunicul după mama a murit în august 1916 iar eu am despre el numai două amintiri, în una mă văd stând la masă pe genunchii lui.

El mânca şi din când în când îmi da şi mie în gură câte un dumicat din ce mânca el. Parcă văd şi acum mâna lui mare şi crăpată de muncă, apropiindu-se de buzele mele...

În a doua amintire mă văd în *miheiul* (atelierul) lui, un fel de şopru unde avea o nicovală mare de fier şi un ciocan cu care bătea mereu pe nicovala asta. Şi un foale mare-mare cu care sufla într-o grămadă de jăratec roşu, din care tare frumos mai săreau scânteile când sufla taica în el apăsând cu piciorul pe tinga foalelor lui celei mari-mari. "Taica" îi ziceam şi eu, după mama care îi zicea aşa tatălui ei.

Cred că toată ziua stăteam acolo şi mă minunam, căci era atâta mişcare şi frumuseţe. Taica, deşi nu era fierar, veneau la el toţi cei din sătuţul nostru să-şi facă fiecare câte ceva, căci alt fierar nu era, iar el era un meşter iscusit şi priceput la toate.

Pe atunci toţi meşterii erau ţărani. În satele vecine erau ţărani croitori de sumane şi cojoace; făcători de opinci şi cizme; meşteri de roate şi securi. Ţăranii erau şi meseriaşi. Vara lucrau pământul, iarna lucrau meseria...

Acestea două sunt primele mele amintiri de la vârsta când se vede că nu aveam mai mult de un an şi jumătate. Dacă bunicul a murit în august 1916, atâta aveam eu atunci.

Pe tatăl meu, Constantin, nu l-am văzut decât în primăvara anului 1919, după terminarea primului mare război, când cei care mai scăpaseră din prizonieratul rusesc se întorceau acasă. El fusese, din 1916, luat prizonier la ruşi şi dus în Siberia, de unde a scăpat cu mare greu, întorcându-se abia în 1919.

Îmi aduc bine aminte de pocnetele puştilor lor, de chiotele lor de bucurie venind de la gară. Şi de lacrimile fericite ale celor care îi aşteptau de atâţia ani.

Aveam patru ani când ani văzut un militar intrându-ne în casă şi îmbrăţişându-se cu bunicii mei. Cineva mi-a spus:

— Este tatăl tău.

Eu nu-mi amintesc decât că m-am ascuns undeva de frică - şi nu ştiu nimic mai mult despre întâmplarea aceea.

Am crescut mai mult cu mama, care mă învăţase să-i spun "măicuţă". Aşa i-am zis şi spus până când am văzut că ceilalţi copii încep să râdă de mine, fiindcă ei nici unii nu spuneau la mamele lor aşa.

Le ziceau *mamă* sau *maică*.

Pe la zece ani am început să-i zic şi eu *maică*. Apoi mai târziu am văzut că este mai frumos să-i zic *mamă*. Şi aşa i-am zis.

Ea nu m-a întrebat niciodată de ce i-am tot schimbat numele ei.

Şi nici eu nu i-am spus.

De tatăl meu am crescut ca un străin, întâi pentru că în primii patru ani nici nu l-am văzut. În anii următori îmi amintesc că nu se înţelegea cu mama. Şi probabil din cauza asta nu m-a luat niciodată în braţele lui şi să-mi spună "dragul tatei" sau "vino la tata".

Certurile dintre părinţii mei fiind tot mai dese, eu aveam cel mai mult de suferit. Probabil că s-ar fi despărţit dacă nu eram eu, sau dacă aş fi murit.

Eu m-am deprins să-i zic la tatăl meu pe numele lui, cum îi ziceau toţi: *Constantin* - şi nu *tată* cum s-ar fi cuvenit.

Şi nimeni nu m-a întrebat vreodată: "De ce îi zici aşa? De ce nu-i zici tată, căci doar este tatăl tău?"

Nici el nu mi-a spus că nu-i bine aşa cum îi zic - niciodată - şi nici mama.

De fapt nici pe mama nu am auzit-o zicându-i pe nume, ci, când vorbea cu el, îi spunea *tu* sau *mă*. Iar mie nu-mi spunea altfel când vorbeam despre tata decât *el*. Du-te la *el*. Unde este *el*, ce ţi-a spus *el*. Şi eu ştiam totdeauna despre cine era vorba.

Cu foarte multă greutate şi din îndemnul meu lăuntric, am ajuns eu singur, cam pe la 12-13 ani, să-i zic *tată*. Înţelesesem, fără să-mi spună nimeni, ce urât îmi şade când mă aud alţii - sau chiar când mă aud eu singur - strigându-l pe tata pe nume.

Ca un străin pe un alt străin.

Iată, acest adevăr îmi este atât de greu că a trebuit să-l spun.

Faptul acesta este ca o impietate adusă chiar acelor fiinţe faţă de care am datoria celui mai mare respect de pe pământ.

Dar învăţământul pe care l-am tras de aici aş vrea să-l strig puternic tuturor părinţilor: Să nu faceţi niciodată aşa!

Înlăturaţi orice neînţelegere dintre voi cu înţelepciune, cu răbdare, cu iertare, cu dragoste - spre a nu-i face pe copiii voştri să sufere durerile şi luptele sufleteşti pe care le-am suferit eu, în tot timpul nefericitei mele copilării, din pricina asta.

Cei patru ani de despărţire dintre părinţii mei, din cauza războiului, i-au înstrăinat de tot unul de celălalt. Iar la întâlnirea lor, n-au făcut nici unul nici un efort spre a se apropia.

Astfel tata s-a dus cu prietenii lui, iar mama cu ai ei. Şi zeci de ani aşa au trăit.

Eu, neavând nici frate nici soră, am trăit şi eu tot ca un despărţit. Trei străini împreună. Aveam atâta nevoie de iubire...

Tânjea sufletul în mine după ea... Plecam singur pe câmp şi plângeam, acoperindu-mi cu palmele faţa şi gura de durere şi de singurătate - să nu mă audă nimeni plângând singur.

Când eşti singur fiindcă n-ai avut pe nimeni, e una - dar când eşti singur avându-i pe toţi, asta e alta.

Munca am cunoscut-o de mic. Părinţii mei aveau mult pământ şi multe vite - şi toate acestea cereau multă muncă. Aveau câte o slugă la diferitele munci grele şi plăteau oameni la seceratul grâului ori la săpatul porumbului, dar mai erau atâtea pe lângă astea la o gospodărie.

Cu vacile sau cu oile la păscut, pe vreme bună sau rea, de la 5-6 ani, a trebuit să mă duc eu.

Cu tata la plug sau la pădure, pe zi sau noapte - eu trebuia să fiu. De muncile pe care le puteam face nimeni nu mă scutea. Şi nu eram iertat dacă nu le făceam.

Niciodată în copilăria mea n-am cunoscut iubirea - dar am cunoscut totdeauna asprimea şi pedeapsa. La cea dintâi greşeală eram pedepsit pe nedrept, dar după ce se vedea asta, nimeni nu repara nimic în sufletul meu, nici măcar cu un cuvânt...

Aşa am crescut, totdeauna cu groază aşteptând pe tata - şi uneori chiar şi pe mama. Fiindcă nu ştiam niciodată cu ce am putut greşi, după care să primesc bătaie sau mustrare. Cred că au fost puţine zilele în care să nu fi fost tras de ureche sau de părul de la ceafa. Ori să nu fi luat cu palma peste cap ori cu nuiaua peste picioarele goale. Nu mi se dădea voie nici să plâng, când eram lovit. Trebuia să-mi strâng buzele, să-mi muşc limba, să-mi bag pumnii în gură şi să-mi înghit lacrimile. Dacă aş fi îndrăznit să plâng când mi se striga "taci" - luam alt rând de bătaie.

De atunci ştiu ce grozav lucru e să poţi plânge când suferi. Câtă uşurare mi-ar fi adus plânsul când mă ustura inima de durere! Dar eu nu aveam voie să plâng, cum îi auzeam pe alţi copii că plângeau chiar fără să-i fi atins nimeni. Şi asta mă durea mai mult decât bătaia şi mă ustura mai tare - până în fundul sufletului. Mi se părea nu numai că bătaia este o înjosire, dar că oprirea plânsului este o nedreptate şi o cruzime de o mie de ori mai mare şi mai grea.

Cred că n-aş fi plâns obraznic sau mânios, nici îndărătnic şi furios, cum i-am văzut pe mulţi copii plângând. Ci aş fi plâns amar şi îndurerat, un plâns singuratec şi uşurător, cum plânge cel ce n-are pe nimeni nici să-l apere, nici să-l înţeleagă - atunci când tocmai mâna care trebuie să-l aline, îl alungă...

Dacă nu mă iubeau cei apropiaţi ai mei, refuzam orice iubire a altora... Îmi amintesc că pe la 3-4 anişori ai mei, când întâi mergeam cu mama cu vitele pe câmp, erau pe acolo multe fete mari la muncă sau la vaci. Unele, cum mă vedeau, alergau după mine să mă prindă şi să mă sărute. Mă zbăteam în braţele lor, dând din mâini şi din picioare strigând şi apărându-mă supărat, până ce scăpăm de la una şi mă prindea alta. Dragostea lor mă îndurera, fiindcă eu nu de acolo aşteptam să primesc dragostea de care aveam nevoie.

Dragi părinţi, nu uitaţi că fiii voştri au nevoie de la voi nu numai de pâine, de haine şi de casă - ci mai întâi de toate au nevoie de dragostea voastră. Dacă nu-i iubiţi voi, cu cât vor fi iubiţi mai mult de alţii, cu atâta vor suferi mai tare. Faceţi pe copiii voştri să simtă dragostea mai tare, fiindcă în primul rând asta le lipseşte în anii fragedei lor copilării.

Mai târziu, chiar dacă le veţi arăta voi iubirea, asta tot nu va putea şterge niciodată pe deplin din amintirea lor durerea anilor când n-au avut-o.

În toate încercările timpurii şi grele prin care a trebuit să trec, eu am văzut mai târziu că tainica înţelepciune a Domnului Dumnezeu lucra la un plan minunat cu mine.

El pregătea prin suferinţele acestea, prin singurătatea mea şi prin tot ce era împrejurul meu şi împotriva mea - pregătea inima mea şi toată fiinţa mea pentru lucrarea care trebuia să se facă în viaţa mea mai târziu. Erau

toate acestea ca nişte pluguri ascuţite şi dureroase care trebuiau să are în mine, să taie, să tragă brazde adânci - sfâşiind şi pregătind ogorul fiinţei mele, pentru sămânţa care trebuia să vină în ea, pentru lacrimile care aveau să-i fie semănate, pentru cântările care aveau să-i răsară, să-i crească şi să-i rodească mai târziu.

Din această experienţă şi convingere am spus apoi şi mai spun şi multora dintre cei ce mi-au adus şi mi-au arătat încercările lor poetice, că pentru a scrie ceva care să mişte şi să rămână, se cere mai întâi să citeşti mult, să asculţi mult, să iubeşti mult, să plângi mult - dar, mai ales, să suferi mult.

Fără acestea literele nu strălucesc, corzile nu vibrează, scânteile nu răsar...

O, dragi copii singurateci şi chinuiţi, nu vă plângeţi prea tare şi nu vă pară prea rău de suferinţele prin care trebuie să treceţi, nici nu-i urâţi deloc pe cei care vă provoacă aceste suferinţi.

Nu cârtiţi nici chiar împotriva durerilor care vin din pricina neînţelegerilor dintre părinţii voştri, pe care nu-i mai pot împăca nici amintirile lor frumoase din vremea când se iubeau, nici datoriile lor împreunate de acum, şi nici teama viitorului vostru ameninţat... nici lacrimile voastre, nici mila de nenorocirea în care vă aruncă ei viaţa voastră...

Nu deznădăjduiţi prin toate acestea şi pentru toate acestea. Că nici nu gândiţi voi astăzi pentru ce rod frumos de mai târziu trec acum peste sufletul vostru flăcările acestui pârjol dureros.

Rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru părinţii voştri orbiţi de ambiţie ori gelozie şi vinovaţi de nepăsare.

Nădăjduiţi în Domnul Dumnezeu şi vă încredeţi în Harul Domnului Isus Hristos, aşteptând cu milă să le vină şi lor înţelegerea sănătoasă şi să găsească drumul iubirii spre voi şi ei, unul spre celălalt. Pentru a vă reface viaţa voastră şi viaţa lor.

Iar dacă totuşi nu se va putea ajunge la aceasta - să aveţi puternică încredere în Domnul Dumnezeul vostru, Care are neîncetat grijă de voi cu bunătate şi dragoste. Gândiţi-vă că tocmai aceste grele şi dureroase încercări sunt şcoala şi mijlocul prin care El vă pregăteşte pentru cine ştie ce slujbă aleasă şi mântuitoare spre folosul veşnic al vostru şi al multora.

Dacă prima voastră familie v-a fost nefericită, fiţi deplin încredinţaţi că este o dreptate iubitoare la Tatăl Ceresc - şi prin asta El vă poate pregăti vouă o a doua familie în care şi voi veţi gusta o fericire deplină. Dacă naşterea asta v-a fost spre durere, El vă poate da o a doua naştere careva va fi spre minunată şi strălucită slavă - naşterea de sus, familia cerească şi părinţii duhovniceşti, între care chiar din această viaţă puteţi gusta bucuriile Raiului veşnic.

Suferinţele voastre de acum sunt pregătirea pentru primirea şi moştenirea bucuriilor viitoare. Iar împărtăşirea prin credinţă cu harul adus de ele va face să izvorască din inima şi din mintea voastră şuvoaie de binecuvântări pentru Dumnezeu şi pentru oameni.

Vă rog să credeţi acest adevăr pe care din experienţele mele amare dar strălucite l-am aflat. Orice existenţă este o taină, dar dezlegarea celor mai multe se află numai la sfârşit.

Slăvit să fie Domnul!

N-am avut nimic, Isus

N-am avut nimic Isus,
Când veneam în lume –
Nici cuvânt, nici cunoştinţă,
Nici măcar un nume –
Nici iubire, nici credinţă,
Nici nădejdea-n bine,
Ci numai singurătatea
Mi-aduceam cu mine...

...N-am nimic nici azi în lume

Decât harfa sfântă
Care încă-mi tot mai plânge
Şi-ncă-mi tot mai cântă,
Dar şi-aceasta am, Isuse,
Numai pentru Tine –
Ea e singura avere
Ce-o mai port cu mine.

N-am să duc nimic, Isuse,
Ncând trec din lume
Decât taina peste care
Ţi-ai pus Sfântul Nume,
Şi durerea şi cântarea
Mea nemuritoare –
Doamne, vor ajunge-acestea
Să m-aştepţi Tu, oare?

CAPITOLUL 3
Primii paşi spre Lumină

Astăzi, când din nou, Isuse, mă întorc din căi de jale
Şi văd iarăşi copilaşii împrejurul ieslei Tale,
Îl întreb pe copilaşul care-Ţi stă la căpătâie:
— Cum te cheamă?
El îmi spune: — Dorz Traian, din clasa-ntâie...

Când n-ai nici un îndrumător pe calea vieţii şi eşti nevoit ca tu singur să-ţi desfunzi drumul pas cu pas, răzbind înainte nu numai prin piedicile cele mai mari, ci şi prin locurile cele mai necunoscute - îţi trebuie desigur nu numai o muncă grea dar şi o voinţă tare şi o stăruinţă încrezătoare.

Când ai pe cineva care, luându-te de mână, să-ţi zică: Vino după mine, că eu ştiu calea - este uşor să mergi. Nici nu iei seama pe unde calci, nici nu ai grijă ori teamă ca să cercetezi. Ai siguranţa deplină în cel ce te conduce. Şi te încrezi în el fără nici o îndoială. Ce uşor şi liniştit poţi fi atunci!

Când ai pe cineva care, luându-ţi condeiul din mâna tremurândă, să-ţi spună hotărât: "Uite, scrie aşa! Fă aşa! Trage aici linia asta şi scrie aşa! "- atunci uşor îţi rezolvi problemele, fără să-ţi chinui prea mult mintea ta cu necunoscutele cifrelor, cu tainele literelor, cu răscrucile hotărârilor... Dar când n-ai pe nimeni de la începutul tuturor acestora - sau când îl pierzi îndată după început pe cel care-l aveai - atunci ce faci?

Atunci n-ai altceva de făcut decât să-ţi pleci genunchii, să te uiţi în Sus şi să suspini cu lacrimi: "Doamne Dumnezeule - iată eu n-am pe nimeni altcineva să-mi ajute, decât pe Tine.

Vino, Te rog, şi ajută-mi numai Tu!"

A trebuit să ajung şi eu la şcoala primară, în septembrie 1921, până nici nu împlinisem încă cei şapte ani.

În prima zi de şcoală, dis-de-dimineaţă, mama mi-a zis:

— Iată-ţi trăistuţa cu cartea şi tăbliţa şi hai să te duc la şcoală!

— Cu cine mai mergem, măicuţă?

— Singur mergi. Ceilalţi copii nu vor să meargă nici unul.

— Măicuţă, dar e departe şi singur nu ştiu să mă duc. N-am mai fost niciodată până în sat.

— Merg eu azi cu tine până acolo. Te las la şcoală şi apoi afli tu drumul înapoi. Dacă nu, dormi acolo. De mâine să ştii apoi să mergi şi singur.

Şi zicând asta, mama îmi puse în trăistuţa mea de lână, lângă carte şi tăbliţă, o bucată de pâine şi un măr mare. Aveam pe atunci toată grădina de după casă plină cu nişte meri înalţi, plini de mere roşii şi galbene.

Am mers cu mama până la şcoală. Ea înainte, mai repede, eu înapoia ei, mai încet.

Trebuia să sui dealul şi era un soare tare frumos în dimineaţa aceea. Dar mie mi se părea totul peste măsură de greu şi de ameninţător. Drumul era destul de lung pentru puterile mele. Şi pentru că era necunoscut şi nou, îmi părea nesfârşit.

Bătrânul învăţător m-a luat de lângă mama, s-a uitat la mine peste nişte ochelari cu ramă aurită şi mi-a zis:

— Cum te cheamă pe tine, micuţule?

— Traian mă cheamă.

— Traian şi mai cum?

M-am uitat întrebător la mama, care mă smuci de mână, zicându-mi:

— Nu ţi-am spus eu cum să zici?

— Dorz Traian.

— Aşa, măi micuţule! Şi al cui eşti tu?

— Al lui Costane de la Râturi.

— Bine, vino ici şi stai în banca asta lângă ăştia doi băieţi cu care ai să te împrieteneşti, n-ai grijă. Şi să fii cuminte, să nu te baţi cu ei. Şi voi să nu-l bateţi mă, auziţi?

Apoi, întorcându-se către mama, îi zise:

— Bine, lasă-l aici şi mergi acasă. Avem noi grijă de el.

Am rămas acolo în banca a doua, lângă cei doi copii de care nu mă puteam apropia. Ei erau prieteni între ei şi amândoi priveau la mine ca la un străin.

Ca să mă împrietenesc cu cel de lângă mine, i-am dat mărul meu cel mare şi roşu. Mie mi-a rămas numai pâinea goală. Ei au împărţit împreună mărul între ei, întrebându-mă:

— Voi mai aveţi mere de astea?

— Mai avem multe.

— Să ne mai aduci când vii şi mâine.

— Am să vă aduc în fiecare zi.

Şi le-am tot adus. Aşa mi-am câştigat eu puţinele mele prietenii, dându-le mereu tot ce aveam mai frumos şi mai bun.

Dar îndată ce nu am mai avut mere, nu i-am mai avut nici de prieteni. Până ce au mai văzut din nou altceva la mine şi au avut nevoie să le dau.

Însă de atunci şi în felul acesta, am descoperit eu cât de rare pot fi prieteniile adevărate - aproape cu neputinţă de aflat. Că trebuie mereu, dacă vrei să ţi le câştigi şi să ţi le păstrezi, să ai ce să le dai tot mai frumos şi mai bun. Prietenia bună este tot aşa de rară şi de scumpă în lumea aceasta ca şi credinţa cea sfântă şi ca şi dragostea cea adevărată.

În toată viaţa lui, un om dacă găseşte o inimă-două, în stare să cuprindă în ele aceste virtuţi cereşti şi curate. Cele mai multe fiinţe de pe pământul acesta pot arăta o prietenie sau o credinţă sau iubire numai dacă tot primesc câte ceva văzut în schimbul ei.

Şi ţine atâta vreme cât i se dă ceva. Îndată ce nu mai primeşte nimic astăzi, uită tot ce a primit ieri - şi până ieri.

Cu prietenia faţă de Domnul Dumnezeu şi faţă de Lucrarea Lui sfântă, voi afla mai târziu că tot cam aşa se întâmplă.

Până ce capătă omul ceva, sau până ce nădăjduieşte să capete - mai stă omul cu Domnul, merge şi zice şi promite. Dar îndată ce vede că nu mai capătă nimic - dragostea multora se usucă, vorba se calcă, faţa se schimbă şi legământul se uită...

O, ce schimbătoare, ce nestatornică este biata inimă omenească!

Şi ce urât este acest târg cu Dumnezeu şi cu cele mai scumpe comori pe care le poate avea sufletul omenesc...

Când ai de la începutul şcolii tale un învăţător bun, atunci toată viaţa ai un mare ajutor şi folos pe drumul Cărţii. Dacă de la primul pas o iei bine, îi vei face frumoşi şi pe ceilalţi ce vor urma.

Bătrânul învăţător care m-a primit în şcoală din mâna mamei mele - era un astfel de călăuz bun. Dar am avut parte de el numai până în clasa a treia. Se numea Savu Halbac şi era un om pătruns de o mare credinţă în Domnul Dumnezeu, precum şi de conştiinţa misiunii sale. Ne învăţa cu dragoste, dar şi cu asprime. Când era nevoie folosea şi nuiaua lui de lemn de sânger cu noduri din loc în loc, pe care o avea totdeauna pe masă, lângă catalogul din care ne striga numele şi în care ne punea prezenţa şi notele.

Din prima zi de şcoală am intrat în ordinea şi disciplina impusă de el în cei 25 de ani de când învăţa pe fiii satului Mizieş. La el învăţaseră un timp şi părinţii mei.

Drumul de acasă şi până la şcoală ţinea mai bine de un ceas de mers pe jos. Mergeam mai mult peste câmp decât pe drum. Şi mai mult prin apă, prin noroi şi prin zăpadă, decât pe uscat.

Pe tot drumul de acasă şi până la şcoală trebuia să ne ridicăm căciulile ori de câte ori treceam pe lângă vreun bărbat sau vreo femeie - şi să spunem cu glas tare deodată cu toţii: "Laudă-Se Domnul nostru Isus Hristos". Iar cel salutat ne răspundea bucuros: "Să creşteţi mari..."

La intrarea în şcoală, tot aşa trebuia să zicem, oricine era acolo.

La ora opt fix, domnul învăţător intra totdeauna în sală. Era numai o singură sală pentru toate cele patru clase.

În clipa când intra el pe uşă, noi toţi săream deodată în picioare şi-i ziceam: "Laudă-Se Domnul nostru Isus Hristos".

Apoi rămâneam aşa până când el îşi dezbrăca paltonul şi îşi punea pălăria în cuier. Apoi se oprea în picioare făcându-ne semn cu mâna să începem rugăciunea.

Începeam făcându-ne cruce: „În Numele Tatălui şi al Fiului Şi al Sfântului Duh" - şi ziceam în cor cu toţii Tatăl nostru - după care rămâneam în picioare, ascultători şi atenţi, fără nici un zgomot.

Nuiaua cea de sânger cu noduri era acolo gata să ardă orice neascultare. Dar odată ce de la început intrase disciplina asta în toţi, de prea puţine ori era nevoie de nuia.

După *"Tatăl nostru"*, fără să ne aşezăm în bănci, continuam tot în cor cu aceeaşi evlavie, ca pe o a doua rugăciune, *tabla înmulţirii*. De la unu ori unu: unu, şi până la zece ori zece: o sută.

Căci şi *tabla înmulţirii* trebuia fiecare dintre noi s-o ştim cum ştiam Tatăl nostru.

După aceea ne aşezam jos şi începeam lecţiile. Eram aşezaţi în două rânduri de bănci, câte patru într-o bancă, în ordinea claselor. În băncile din dreapta băieţii, în cele din stânga fetele. Ultima bancă din fiecare rând, era banca măgărească, unde erau puşi cei pedepsiţi pentru neascultare sau neînvăţătură. Ce mare ruşine era să fii pus acolo!

Pe mine m-a ferit Bunul Dumnezeu în tot timpul şcolii de ruşinea asta!

Lecţiile începeau de la clasa întâia, apoi cu a doua, cu a treia şi sfârşeau cu a patra.

Mai târziu, cu noi s-au făcut cinci clase, apoi şase, apoi şapte. Şi la atâtea au rămas patruzeci de ani şi după noi. După ce se termina cu lecţiile, domnul învăţător începea cu noi învăţarea şi repetarea cântărilor bisericeşti, pregătindu-ne ca duminica, la biserică, să dăm răspunsurile la Sf. Liturghie.

Şcoala noastră era confesională. Pe atunci aproape toate şcolile erau confesionale, iar învăţătorii erau pregătiţi şi pentru a fi cântăreţi bisericeşti.

Învăţătorul nostru era nelipsit în fiecare duminică de la biserică. De acolo din strana din dreapta, el conducea cântările, cu glasul lui cel frumos şi limpede care umplea toată biserica. În fiecare duminică, el ne ducea pe toţi şcolarii lângă strana lui şi ne aşeza frumos de-o parte băieţii şi de alta fetele. Toţi îmbrăcaţi curaţi cu cămăşuţele albe, cu cojoacele de lână şi cu opincuţele de piele, spălaţi şi pieptănaţi.

De la *Unul Născut, Fiule şi Cuvântul lui Dumnezeu* - şi până la *Fie Numele Domnului binecuvântat* - noi cântam cu ochii ţintă la gura lui, toate răspunsurile, fără greş.

Glasurile noastre calde şi limpezi răsunau ca nişte clopoţei de argint, înconjurând glasul lui cald şi dulce ca al clopotului cel mare de aramă din turnul bisericii.

Aşa am învăţat eu ordinea şi evlavia în Casa Domnului, din acele zile culţi pe toate le trăiam cu atâta sfântă teamă şi înfiorare, cum aş fi fost nu pe pământ ci undeva lângă Porţile Cereşti.

Atmosfera aceasta mi-a rămas până astăzi întreagă în inima mea şi, ori de câte ori merg în biserică, o trăiesc aievea, cum nu s-ar fi pus nici un fel de depărtare de ani şi de stări între mine cel de atunci şi eu cel de astăzi.

O, câtă putere are Harul Lui Dumnezeu să ne păstreze curaţi în tot ce odată I-am încredinţat, dacă nu mai luăm şi nu mai pierdem niciodată din Chivotul Său Sfânt ceea ce am pus la început acolo.

La marile Sărbători ale Crăciunului sau Paştelor, atmosfera sfântă pe care o trăiam în Casa Domnului era nespus mai strălucită şi mai puternică. Colinzile de Crăciun sau Cântările de înviere erau ceva divin şi de neuitat. Oamenii, copiii, biserica, totul părea undeva în rai. Vedeam parcă aievea îngerii zburând pe sus şi vocile lor împletindu-se cu ale noastre, mai ales atunci când ajungeam la *"Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este Cerul şi pământul de mărirea Lui, Osana întru cei de Sus..."*

Doamne Dumnezeule, ce stări înălţătoare se trăiau atunci!

Ce păcat mare face împotriva a tot ce este mai divin în om şi în afara omului, oricine răpeşte credinţa din sufletele copiilor şi ale oamenilor! Căci cine o pierde, nu mai poate avea apoi niciodată nimic să mai poată pune în locul ei rămas gol pe totdeauna.

În timpul anilor copilăriei, bineînţeles că am putut avea şi eu, ca toţi copiii la vârsta aceea, multe păţanii şi întâmplări, unele mai bune, altele mai rele. Mai grele sau mai uşoare, unele mi le-am mai amintit, altele nu.

Din multe am tras şi eu unele învăţăminte folositoare pentru viaţa mea de după aceea.

Întâmplările au trecut, dar învăţămintele au rămas.

O parte din ele le-am păstrat fie prin cărţile mele de povestiri, fie prin alte însemnări. Fiindcă am crezut că dacă mie mi-au folosit şi altora le vor putea fi de folos.

Slăvit să fie Domnul!

M-am întâlnit cu Tine

M-am întâlnit cu Tine
La un hotar, Isus,
Şi-am ascultat întâiul
Cuvânt ce mi l-ai spus –
La-ntâia Ta chemare
Ţi-am spus cu lacrimi: "DA" –
Şi nu uit pân-la moarte
Îmbrăţişarea Ta.

...Au fost de-atunci necazuri
Cât munţii-ameninţând,
Dar Harul Tău mai mare
A fost de orice rând –
Au năvălit vrăjmaşii
Cumpliţi ca nişte lei,
Dar Tu ai fost, Isuse,
Mai tare decât ei...

Ştiu că şi de-azi 'nainte,
Pe-oriunde m-ai purta,
Mă va-nsoţi prin toate,
Isus, puterea Ta,
Şi-mi vei întinde Mâna,
Mai repede să vin
Să mă-ntâlnesc cu Tine
La Alt Hotar. Amin!

CAPITOLUL 4
Vrăjmaşul caută viaţa Pruncului

Doamne, sunt o luminiţă cât un mugurel de viţă -
Orice val să mă atingă este gata să mă stingă,
Orice vântişor să bată mă-nconvoaie dintr-o dată -
Dacă Mâna-Ţi nu m-ar ţine, n-ar fi-un ceas nimic de mine.

Cu cât Domnul Dumnezeu preţuieşte mai mult o viaţă, cu atâta Satan caută mai mult să o nimicească. Şi cu cât Domnul Hristos caută să ocrotească mai cu dragoste un suflet - cu atâta vrăjmaşul caută mai cu multă ură să-l arunce în tot mai multe primejdii.

Pentru împlinirea planurilor sale, Satan se foloseşte de tot felul de duhuri, de oameni, de mijloace şi de ispite rele, văzute ori nevăzute.

De câte ori în calea unei vieţi apărate de Domnul Dumnezeu vine câte o primejdie din partea celui rău, de atâtea ori Duhul Domnului îl înştiinţează pe cel primejduit fie într-un fel, fie în altul. Când însă noi avem ori înţelegerea prea neştiutoare, ori voinţa prea slabă ca să ne oprim la timp, atunci intervine însăşi Mâna Domnului cea Bună şi Puternică şi ne salvează. Ori direct, cum a fost în viaţa lui Ilie, ori indirect, cum a fost în viaţa lui Moise.

Nu ştiu în ce măsură a găsit Domnul şi Mântuitorul meu, că viaţa mea Îi va fi folositoare în Lucrarea Evangheliei Sale, dar ştiu că în multe rânduri, numai din câte le-am văzut eu - dar din câte nu le-am văzut! - a intervenit în chip minunat bunătatea şi grija Lui şi m-a salvat de la moarte. Satan căuta să-mi ia viaţa: numai viaţa căuta să mi-o ia. Dar Domnul Dumnezeu nu i-a îngăduit - ci, ori într-un fel ori în altul, m-a scăpat de la moarte de fiecare dată...

Desigur, primejdiile de moarte sunt aşezate în calea vieţii noastre în mult mai mare număr decât le putem noi vedea, chiar când luăm bine seama la ele. Dar cea mai mare parte din aceste primejdii noi nici nu le vedem. Trecem prin ele fără să le nici bănuim, căci Domnul Dumnezeul nostru ni le acopere - nici să nu le vedem cu ochii noştri.

Însă pe unele dintre acestea El le lasă ca noi să le vedem, pentru casă ne dăm seama, din cele puţine văzute, cât de multe pot fi celelalte - şi prin urmare cât de multă grijă ne poartă El!

Asta pentru ca totdeauna să învăţăm să-I mulţumim cu recunoştinţă şi să umblăm cu grijă.

De fiecare dată când Domnul Dumnezeul meu m-a salvat cu viaţă dintr-o primejdie de moarte, eu ar fi trebuit să văd că mai trăiesc numai datorită Milei Sale. Că viaţa mea de după salvarea asta fiind numai un dar al Lui, se cuvine să o mai trăiesc în totul doar spre Slava Sa. Însă eu nu totdeauna am văzut aceasta.

Dar slăvit să fie Domnul pentru clipa când am început să văd.

De atunci întocmai aşa am şi căutat să fac.

Aveam nici patru anişori în vara anului 1918, când, într-o zi de vară, ai mei secerau grâul la Vale. Bunicul tăia grâul cu coasa, culcându-l brazdă pe cel necosit, pentru ca mama să-l poată strânge cu secera, mănunchi, aşezându-l în dreapta ei adunat frumos. Legătorul care venea în urma ei lua câte trei-patru mănunchiuri, strângându-le sub genunchi în snopi şi legându-le în legături făcute din spice.

Lângă un snop aşezat în picioare era olul de pământ cu apă, pus la umbră să nu se încălzească. Eu, în urma lor şi printre snopi mă jucam sărind încoace şi încolo, aşteptând să aflăm vreun cuib de pitpalaci ori de ciocârlie prin grâul cosit.

Cam la jumătatea timpului dintre amiază şi seară, când soarele era de un stânjen bun pe cer, toţi secerătorii de pe câmp lăsau lucrul şi, strânşi roată, se aşezau undeva pe snopi, ca să mănânce de "ojină"... căci flămânziseră de la amiază. Ziua era mare şi lucrul greu. Mă uitam şi cât vedeam cu ochii, întreg hotarul era plin de secerători. Unii cântau pe dealuri şi pe vale, de răsuna până departe.

Ce frumos era totul! În grâu cântau pitpalacii şi cintezii. Pe sus cântau ciocârliile. Prin arini, de-a lungul văii cântau presuri şi grauri.

Oricât de grea era munca atunci, nimeni n-o făcea mânios şi forţat. Toţi o făceau cu drag şi cei mai mulţi cântând. Ce mare binecuvântare de la Domnul Dumnezeu este bucuria muncii!

Lângă lanul de grâu unde secerau ai mei, era o fâşie cu iarbă verde şi moale, prin care alergam eu desculţ încoace şi încolo pe lângă secerători.

Când lăsaseră lucrul pentru a se duce mai încolo ca să-şi ia gustarea lor de ojină şezând pe snopi, bunicul meu lăsase coasa lui proptită în varga ei în iarbă, cu tăişul în sus.

În timp ce ei stăteau pe snopii lor, roată, vorbind şi mâncând, uitându-se în jos la mâncarea lor care era aşezată pe un ştergar la mijloc între snopi, nu m-au văzut pe mine cum fug desculţ, sărind spre coasa care era aşezată în calea mea cu tăişul în sus.

Mai era atâta loc larg şi în altă parte pe unde aş fi putut să fug şi să sar. Mă chemaseră să merg şi eu să mănânc cu ei pâine şi ceapă şi brânză, dar pe mine nu ştiu ce mă mâna şi mă trăgea să merg spre coasă, fugind şi sărind desculţ.

Într-o clipă m-am pomenit călcând cu picioarele goale în tăişul coasei, care m-a pătruns usturător până la os, arzându-mă ca o pleasna de foc.

M-am prăbuşit acolo plângând. Din picioarele mele desculţe curgea vale sângele, înroşind pământul şi iarba.

Mama şi bunicul au venit repede şi m-au ridicat de acolo, cu labele picioarelor scăldate în sânge, tăiate aproape de tot.

Au rupt nişte frunze de varză de pe aproape, căci nu mai ştiau cu ce să-mi oprească sângele, apoi m-au legat cu nişte prosoape şi obiele, care se umpluseră îndată şi ele de sânge.

Aşa, pe sus, m-au dus în braţe până acasă şi m-au aşezat în pat.

Bunica s-a dus repede aducând nişte buruiene de leac - coada şoricelului, şi crestăţele, cu care, zdrobindu-le, mi-a oblojit amândouă picioarele până sus.

Am zăcut aşa nu ştiu câte săptămâni între moarte şi viaţă. Picioarele mi se umflaseră şi rana copsese. Coasa fusese plină de praf şi de zgură din buruienile veninoase de prin grâu.

Singurul meu doctor era bunica. Ea mă lega şi mă dezlega, primenindu-mi ierburile ei de leac, "coada şoricelului" şi "crestăţeaua", pe care le zdrobea între două pietre şi apoi mi le întindea peste ranele mele dureroase, până ce, într-un târziu, mi s-au vindecat şi am putut să umblu.

De atunci nu m-am mai jucat pe lângă coasă niciodată în viaţa mea. Dar am aflat atunci şi că nu toate ne sunt îngăduite. Că multe jocuri sunt primejdioase şi că totdeauna trebuie să fii cu mare băgare de seamă pe unde umbli.

Dar nici bunicul n-a mai aşezat niciodată coasa în felul acela. De fapt, zicea el după aceea, că nici până atunci n-o mai aşezase aşa. Nici el nu-şi dăduse seama ce l-a făcut atunci s-o pună aşa, cu tăişul în sus - cum nu-mi dădusem seama nici eu ce mă împinsese şi pe mine să fug acolo tocmai atunci...

Dar Domnul nu m-a lăsat să cad acolo cu burta sau cu ochii. Ca să nu mă pierd de tot. Adevărul acesta n-aveam cum să-l ştiu eu atunci, dar mai târziu am aflat că dacă trebuie să trecem prin felurite încercări, Domnul Isus întocmeşte toate lucrurile în aşa fel încât să nu ni se întâmple răul cel mai mare ci cel mai mic, după cum a zis El: "Iată, Eu sunt cu tine ca să te scap..."

În toamna anului următor, după ce abia mă vindecasem de boala picioarelor mele din care am ieşit foarte slăbit - am fost iarăşi împins într-o altă primejdie de moarte.

Era în dimineaţa unei zile de lucru. Toţi oamenii mergeau încoace şi încolo cu boii înjugaţi fie la plug, fie la grapă, căci era vremea semănatului de grâu. Bunicul şi tata înjugaseră boii la plug şi o luară la arat, ieşind prin grădina noastră cu meri să meargă spre Luncă. Mama nu era acasă ci numai bunica era ocupată, pregătind mâncarea. Eu m-am luat în urma plugului până la leasă din gardul grădinii, ca să văd mai bine dacă au plecat cu plugul ori se mai întorc după ceva înapoi. Aveam de gând să merg pe uliţă să mă joc cu ceilalţi copii, şi mă temeam să mă duc câtă vreme tata era pe aproape, că nici tata şi nici mama nu mă lăsau să merg pe uliţă la ceilalţi copii.

Multă bătaie am luat eu de la ei până m-au înţărcat de tot de acest obicei.

Eram copil, eram singur şi pe atunci nimeni nu cumpăra jucării pentru copiii de la ţară. N-aveam cu ce să mă joc decât cioplind cu câte un cuţit la câte ceva. Dar nici cu cuţitul nu aveam voie să umblu. Toate degetele mi-s pline şi astăzi de semnele tăieturilor de atunci.

De data asta, cum nu-i mai vedeam de gard şi de meri - un gând ispititor mă împinse să mă sui pe scară, care era pusă pe căpiţa cea mare de fân, lângă mine.

Scara era foarte înaltă, dar căpiţa era şi mai mare. Aşa că după ce nu mai avui scară, mă urcai ţinându-mă de fân, până la parul din vârf.

Dar când am vrut să cobor înapoi, parcă cineva m-ar fi împins. Fânul de care mă ţineam s-a smuls înainte de a ajunge eu cu picioarele pe scară.

Am alunecat în jos rostogolindu-mă din vârful căpiţei înalte, până m-am izbit jos de pământul tare, lângă grapa care era lăsată acolo la umbra căpiţei.

Nu ştiu cât am zăcut acolo fără cunoştinţă şi cu neputinţă să mă mişc. Când mi-am revenit mi s-a părut că toate oasele îmi sunt zdrobite. Respiraţia îmi era tăiată. Şi nişte junghiuri ca nişte cuie ascuţite simţeam în tot corpul. Capul mă durea şi îmi vuia ca o moară.

Bunica, gândindu-se că sunt pe uliţă la copii, nu mă căutase. Când m-a găsit într-un târziu, îmi revenisem, dar eram galben ca ceara...

Eu nu i-am spus ce-am păţit, iar ea nu s-a gândit din ce mi s-a făcut rău. Mă ştia slăbuţ şi nu voia să mă necăjească. M-a aşezat iarăşi în pat şi m-a lăsat să dorm.

Mă gândeam ce bine totuşi că n-am căzut în grapă. Cu siguranţă că acolo aş fi rămas mort şi zdrobit de tot. Înţelesesem eu că nu trebuia să mă sui acolo şi de aceea n-am mai spus la nimeni ce am păţit. Dar cum să înţeleg atunci ceva despre Mila şi grija Tatălui Ceresc, care m-a izbăvit să nu cad în grapa aşezată cu colţii în sus, chiar lângă locul unde căzusem eu?

În anul următor, tot vara, o altă primejdie mă pândea. Războiul se sfârşise, dar nu se sfârşiseră şi stările de vrăjmăşie dintre oameni!

Ardealul revenise la români, iar judeţul nostru, Bihor, era tăiat în două de graniţa cu Ungaria: jumătate rămăsese dincoace, jumătate dincolo. Acolo, în Ungaria, rămăseseră mulţi români, aici rămăseseră mulţi unguri, între aceste două popoare n-a fost niciodată pace deplină, iar acum ungurii erau şi mai furioşi din cauză că le fusese luat Ardealul pe care îl stăpâniseră aproape o mie de ani.

Peste frontieră veneau noaptea multe bande înarmate şi, în stările acelea tulburi, căutau să mute hotarul cât mai încoace, iar ai noştri îl mutau înapoi. Aveau loc multe lupte şi ura făcea mult rău şi într-o parte şi în alta. Atunci au fost ucişi mulţi nevinovaţi şi dintre ai noştri şi dintre ai lor.

Cu câteva sute de ani mai înainte, nişte domnitori ai Ungariei strămutaseră din inima Ungariei în ţinutul nostru câteva sate întregi cu un mare număr de unguri şi îi aşezaseră în locurile noastre cele mai bune. Ca să fie aici în mijlocul românilor ca un cap de pod al lor. Cea mai puternică dintre aceste localităţi, curat ungurească, era una vecină cu satul nostru. Stăpânirile maghiare le făcuseră lor multe înlesniri pentru a cuprinde prin cumpărare cât mai multe pământuri de la noi. Românii erau în toate privinţele nedreptăţiţi de acele stăpâniri.

Cu timpul hotarul acestor sate ungureşti s-a tot lărgit, cuprinzând ogoarele până aproape de grădina noastră.

Vitele lor păşteau până lângă noi şi plugurile lor arau tot mai mult pământ al nostru. Din pricina asta erau foarte mândri şi dispreţuitori faţă de ai noştri.

Dacă vitele unora dintre ai noştri scăpau în holdele lor, se răzbunau cumplit şi pe vite şi pe oameni. Din pricina asta au avut loc multe încăierări între ai noştri şi ai lor. Ei aveau arme şi trăgeau cu armele după ai noştri, ori veneau cu ciomege şi pari, fugărindu-ne în casele ori în ascunzătorile noastre.

După revenirea Ardealului la români, încă câţiva ani au tot continuat aceste lupte şi ameninţări între ai noştri şi ai lor.

În vara anului de care vorbesc, fiind încă îndată după primul război, aceste lupte erau încă în toi. Ungurii nu se puteau obişnui cu noua stare de lucruri şi căutau pretutindeni provocări şi răzbunare. Mulţi dintre ai noştri au fost atunci atacaţi noaptea sau ziua în ascuns, fiind găsiţi morţi pe câmp ori rămaşi dispăruţi pentru totdeauna.

În vara aceea, într-o zi caldă, nu ştiu ce mi-a venit mie să mă duc singur departe, pe jos, pe Luncă, unde nu mai mersesem decât rar şi cu alţii, la pescuit, ori cu ai noştri la muncă.

Acum era chiar pe la amiază şi pe câmp era pustiu, fiindcă era între sapă şi seceră. Una se terminase, iar cealaltă nu începuse.

Un ungur voinic care era dincolo de Luncă la coasă, îndată ce m-a văzut că sunt singur lângă lunca cea plină de arini şi de răchiţi, iar pe câmp nu-i nimeni, se grăbi să vină şi să mă cheme la el. Avea în mână un cuţit şi se făcea că taie o nuia. Zicea că-mi face o fluieră de răchită şi să merg să prindem peşti în luncă.

Eram foarte aproape când, dintr-o dată, un puternic gând de primejdie mă înspăimântă, zicându-mi: "Fugi că vrea să te omoare! Nu vezi cuţitul la el?”

Am rupt-o numaidecât la fugă spre casă cât puteam. Până ce a ieşit el din luncă să mă prindă, malul dinspre noi fiind destul de înalt, eu eram destul de departe ca el să mai fugă după mine. Era în plină zi şi se temea să nu-l vadă cineva pe câmp.

Aşa am scăpat şi atunci de o moarte sigură, tot prin înştiinţarea şi izbăvirea Bunului Dumnezeu.

În toamna următorului an, murea bunicul după tată. Bunicul care îmi povestise mie acele neuitate povestiri din care mai târziu am tras şi eu multe învăţăminte - fiindcă tocmai pentru asta mi le şi povestise el... Fusese un povestitor neîntrecut, cu un glas plin de bunătate şi de înţelepciune. Multe din cele ce le-am scris mai târziu în cărţile mele de povestiri, de la el le-am ştiut.

Nu avea decât ceva peste cincizeci de ani când a murit. A fost un om foarte muncitor în scurta lui viaţă - şi harnic. A avut mulţi copii, dar nu i-au trăit decât trei: tatăl meu, Constantin, şi două fete, mătuşile mele Ancea şi Catiţa.

Cea mai mare, Ancea, din cauza unei boli din copilărie, rămăsese cu o veşnică durere de cap şi cu un defect de auzire. Din pricina asta a fost tot timpul vieţii foarte năcăjită şi dispreţuită.

A căsătorit-o mai mult zestrea decât celelalte daruri ale ei.

Dar n-a fost mai fericită nici în căsătorie. Foarte curând a murit. Toată viaţa ei mi-a fost milă de ea. N-o ştiu decât plângând.

Cealaltă soră a lui tata, Catiţa, era harnică şi credincioasă. O fire liniştită, tăcută, răbdătoare şi darnică. S-a căsătorit într-un sat mai departe, a avut şi ea trei copii.

N-a trăit nici ea mult şi s-a îmbolnăvit de inimă şi de picioare. Apoi, curând după sora ei, s-a dus şi ea în veşnicie.

E un dar de la Dumnezeu că oamenii cei mai buni şi cei care au suferit mai multe necazuri nu trăiesc prea mult pe pământ. Poate că îi este rânduit fiecărui om o anumită măsură de necazuri în lumea asta.

În ziua înmormântării bunicului meu, eu am prins un moment când în casă, unde era sicriul lui, nu mai era nimeni. M-am dus şi am tras pânza de pe faţa lui - şi atunci o bobiţă de spumă i-a înflorit între buze, spărgându-se. Mi s-a părut că este viu şi că vrea să-mi spună ceva. Dar n-a mai putut să-mi spună nimic.

M-a lovit aşa o jale şi durere în inimă, încât am izbucnit în lacrimi şi nu mă mai puteam opri din plâns.

Ce mult mă iubise pe mine bunicul meu şi ce mult îl iubisem şi eu pe el! Ce multe îmi spusese el când putea vorbi - şi ce multe simţeam că ar avea acum să-mi spună, când nu mai putea.

Ceva foarte adânc am simţit că se rupe în inima mea, când am înţeles că-l pierdusem pentru totdeauna. Şi că tot ce mai avea el să-mi spună mie şi eu aveam să-i spun lui, nu se va mai putea niciodată în lumea asta. Murise şi el tânăr ca şi tatăl său, Daniel, mort tot de inimă şi tot la cincizeci de ani, pe neaşteptate, în capătul grădinii unde mersese să vadă dacă nu vine feciorul său - bunicul meu - cu carul de la pădure.

Cred că este mare nevoie, cât suntem împreună cu părinţii noştri sau cu copiii noştri să ne împărtăşim unii altora cât mai multe şi să ascultăm unii de alţii, mult mai mult decât o facem de obicei. Pentru că, pe neaşteptate, vine despărţirea între noi. Şi atunci nu numai că părerile noastre de rău ne vor umple de amărăciune pe cei rămaşi în viaţă, dar şi multe din cele ce le-ar fi folosit lor de la noi, sau nouă de la ei, le pierdem pentru totdeauna şi noi şi ei.

În prima săptămână după moartea bunicului meu am început să merg la şcoală, după cum am spus în capitolul de mai înainte, începusem să mă obişnuiesc la şcoală şi chiar să-mi placă, fiindcă acolo aveam în sfârşit bucuria să fiu împreună cu mai mulţi copii. Din lunile când începuse frigul şi nu mai mergeau vitele la

câmp, veneau şi copiii vecinilor la şcoală, aşa că nu mai mergeam singur şi nici nu mai veneam singur, însă toţi erau mai slăbuţi ca mine.

Ceea ce vreau să vă povestesc acum despre o altă primejdie de moarte prin care am trecut, s-a petrecut în prima vacanţă de Crăciun pe care am primit-o în iarna aceea.

Încă de la începutul lunii decembrie ninsese mult, apoi urmase un îngheţ puternic, care făcuse peste zăpadă un pod de ne ţinea şi nu se rupea cu noi. Apa în vale îngheţase, că treceau şi căruţele peste ea.

Cu o zi înainte de vacanţă, însă, începuse să plouă şi un vânt cald crăpa gheaţa de pe vale şi topea zăpada de pe toate dealurile, încât începeau să curgă toate şanţurile şi răzoarele, umflând albiile apelor. Valea începuse să iasă pe afară. Apele, umflând gheaţa, o rupeau şi o crăpau în lespezi mari şi groase pe care apoi o cărau grămezi la vale, izbind şi doborând cu ea arinii şi răchiţile care abia se mai vedeau de ape.

Aşa erau apele în ziua când noi primeam vacanţa de Crăciun şi veneam să trecem valea spre casele noastre.

Puntea peste care treceam noi de obicei, era acum luată de ape şi nu te puteai apropia de locul unde fusese.

— Haideţi să mergem în jos până la pod - le-am zis eu. Poate că vom putea trece pe pod. Eu fiind cel mai mare dintre ei, toţi mă ascultau.

Am luat-o înainte cu cei 4-5 copii câţi erau după mine. Se însera repede, căci ziua era mică, norii groşi, şi începea să plouă.

Am ajuns la drumul care ducea la pod, dar apele se revărsaseră şi peste drum şi curgeau mari şi tulburi, rostogolind lespezi de gheaţă.

Podul se vedea sus peste albia apei, dar până acolo trebuia trecut prin şuvoiul acesta care curgea peste drum şi se vărsa mai departe întâlnind valea. Ce mare era acolo unde se întâlneau aceste ape, izbind lespezile de gheaţă care se încălecau grămadă cât casa unele peste altele, făcând un zgomot înspăimântător. Parcă şi acum văd apele - ce mari şi ce galbene erau! Şi ce zgomot fioros făcea gheaţa lor rostogolindu-se în grămadă de lespezi încălecate unele peste altele... Nu ştiu ce îndemn puternic mă făcu să le zic celorlalţi:

— Eu mă bag în apă şi trec până la pod. Mă duc acasă şi vă trimit pe ai voştri după voi. Voi staţi aici până trec eu.

Mi-am ridicat sumanul şi trăistuţa cu cărţile ce le luasem să le citesc în vacanţă - nişte cărţi cu chipuri - şi, aşa, încălţat, am intrat în apă.

Dar n-am făcut decât vreo cinci paşi, până ce am nimerit într-o groapă făcută de ape. O lespede de gheaţă m-a lovit în piept şi m-a răsturnat pe spate, umplându-mi hăinuţele şi traista de apă. M-am ridicat cu greu în picioare, dar apele mă târau la vale printre bucăţile de gheaţă, spre mijlocul lor cel adânc şi învolburat. Încă puţin şi aş fi ajuns în matca cea adâncă în care m-aş fi cufundat pentru totdeauna. N-am putut face nimic decât să strig: "Doamne, scapă-mă!"

Şi înainte cu o clipă de a fi prea târziu, nu ştiu de unde a apărut lângă mine un om cu o prăjină lungă, care mi-a strigat:

— Apucă-te de prăjină cu amândouă mâinile şi ţine-te bine!

Mâinile îmi erau îngheţate şi-mi tremurau, dar m-am prins de prăjina lui - şi aşa m-a scos afară. Apa şiroia de pe mine şi eu tremuram de frig şi de frică. Ceilalţi copii plângeau şi ţipau de spaimă. Omul acela dispăruse nu ştiu unde, lăsându-mă acolo - nu l-am mai văzut. M-am întors la ceilalţi copii şi le-am zis:

— Nu mai putem trece astăzi. Veniţi să mergem înapoi în sat. Am eu o mătuşă acolo şi vom dormi la ea.

Aşa am şi făcut. Când ne-a văzut mătuşa în ce hal eram, ne-a dezbrăcat pe toţi, ne-a pus hăinuţele să se usuce peste tot prin casă şi, aşa goi, ne-am culcat în patul cald, unde am dormit duşi până dimineaţa.

Când ne-am sculat era ziua albă, hainele uscate şi vremea se înseninase frumos. Apele scăzuseră de tot, aşa că am putut trece fără nici o greutate, povestind acasă cu lacrimi tot ce am păţit. Iar eu până în ziua de astăzi nu-mi pot explica altfel salvarea mea de atunci, decât ca pe o minune pe care Domnul şi Mântuitorul meu a făcut-o pentru mine, izbăvindu-mă în ultimul moment de la o moarte sigură. Căci n-am mai văzut pe omul acela nici înainte cu câteva minute de a cădea în apă - şi nici după ce m-a scos din apă.

De unde a venit şi unde s-a dus - nu ştiu. Nu-mi pot explica altfel decât că a fost Domnul meu Isus, Însuşi, luând acest chip, pentru a mă salva.

Acestea au fost doar câteva din minunile prin care Dumnezeul şi Mântuitorul meu m-a salvat în chip tainic şi fericit de la moarte sigură. Dar câte altele ca acestea aveau să urmeze în viaţa mea prin anii ce aveau să vină!

Le-am înfăţişat pe scurt, însă, doar pe acestea din primii mei şapte ani, pentru a arăta cât de mult sunt eu dator Domnului Dumnezeului meu. Şi cât de mult se cuvine să-mi trăiesc eu toată viaţa pe care o mai am, numai pentru slava şi slujba Mântuitorului meu Care mi-a salvat-o.

Le-am mai povestit pe acestea şi pentru ca toţi cei ce s-ar mai afla în vreo primejdie, să capete deplină încredinţare că dragostea Domnului veghează asupra tuturor alor Lui. Şi Puterea Lui are totdeauna la îndemână mijlocul prin care să ne salveze, dacă noi chemăm din toată inima ajutorul Lui cu credinţă, în clipa necazului nostru. Dar după ce ne-a salvat să nu uităm să-I fim recunoscători!

Slăvit să fie Domnul!

Doamne, fă să nu ne temem

Doamne, fă să nu ne temem
Niciodată de acei
Ce ne pot ucide trupul
Cu puterea rea din ei,
Dar nu mai pot după-aceea
Să ne facă nici un rău –
Ci fă, Doamne, să ne temem
Numai de Cuvântul Tău.

Doamne, să ne temem numai
De-ale Tale mari porunci,
Căci doar Tu poţi în pierzare
Sufletul să ni-l arunci.
Doamne, temerea de Tine
Să ne facă treji să fim –
Şi cu trupul şi cu duhul
De păcat să ne ferim...

Doamne-apoi, fă să ne-ncredem
Că Tu-n toate ne ajuţi;
Cum grijeşti cinci vrăbioare
Ce se vând cu doi bănuţi
Şi niciuna nu-i uitată
Înaintea Ta nicicând –
Cum atunci să fim noi oare,
Mult mai mare preţ având!

Doamne, fă-ne să nu ţinem
Prea mult la al lumii preţ,
Ci s-avem mai mult ca toate
Gândul veşnicei vieţi
Căci, să aibă lumea-ntreagă,
Omul moare tot sărac;
Numai cei ce Te-au pe Tine

Fericiţi vor fi în veac.

Acela ce doreşte slava

Acela ce doreşte slava
Să ştie c-are de luptat
Cu eul lui, cu duhul lumii
Şi cu păcatul - ne-ncetat.
Să lupte, să învingă lumea,
'Nălţându-se mereu mai sus
Şi-acolo-ngenunchiat la Cruce
Să-şi ia putere din Isus.

Orice cădere să-l ridice
Mai hotărât şi înţelept,
Mai veghetor făcându-i duhul,
Mai sfântă flacăra din piept.
Trecând biruitor prin toate,
Mereu cu adevăru-ncins,
Curând ajunge starea-n care
Nimica nu-i de neînvins.

Să poată-odată şi el spune,
Senin, înalt şi fericit,
Precum Isus a spus la urmă:
— Curaj, căci Eu am biruit.
Acel ce caută mântuirea,
Luptând statornic şi aprins,
Ţinându-şi la Hristos privirea
- Ajunge-odată de ne-învins.

CAPITOLUL 5
Binecuvântata muncă grea

Era pustiu pe câmpuri şi-atât de frig mi-era,
În spate, rupt, sumanul de-abia se mai ţinea;
La câine-i era foame, iar mie tot ca lui,
Plângeam în frig şi-n ploaie - şi n-aveam cui să-i spui.

Când omul este sănătos şi în putere - munca desigur este un dar de la Dumnezeu şi o binecuvântare. Dar şi o datorie pe care, dacă ţi-o faci din toată inima şi cu toată priceperea, ea îţi aduce nu numai belşug în casă, ci îţi aduce şi în suflet bucuria ei curată şi sănătoasă, pe care nimic altceva decât ea nu ţi-o poate aduce.

Belşugul muncii te ajută nu numai să ai pentru tine şi pentru ai tăi hrana, îmbrăcămintea şi ajutorul trebuincios, ci te ajută să îl poţi ajuta şi pe semenul tău căzut în nevoie. Sau Lucrarea şi Casa Domnului care au lipsă de ajutor din partea ta.

Hărnicia şi chibzuinţă în muncă am cunoscut-o, încă din copilăria mea, nu numai în casa părinţilor mei, ci şi în viaţa şi în casele vecinilor şi consătenilor între care am crescut.

Nu era în nici o casă şi în nici o familie nimeni care să nu facă nimic. Fiecare muncea la de toate în gospodăria sa munca pentru care avea putere şi pricepere.

Părinţii şi vecinii mei erau plugari şi păstori din moşi strămoşi.

Aceste două clase străvechi trăiau şi munceau tot timpul privind în Sus, cerând ajutorul Domnului Dumnezeu. Şi apoi mulţumindu-I pentru primirea acestui ajutor.

Erau plugari înstăriţi, pentru că erau harnici şi chibzuiţi cu toţii. N-am avut, de când ştiu, între toţi înaintaşii mei, pe nici unul care să se mai fi ocupat cu altceva decât cu plugăria şi cu păstoritul. Şi n-au fost nici unul nici leneş, nici beţiv, nici hoţ, nici risipitor.

Numele nu ştiu de unde ni se trăgea căci un alt nume la fel ca al nostru n-am mai aflat nicăieri. Într-o singură carte, Traco-Dacii, scrisă de I.I. Rusu, am citit acum câţiva ani aceste însemnări (I.I. Rusu. *Traco-Dacii*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Ştiinţifică. Buc. - 1961):

"Dhor / Dorz - sunt două rădăcini lexicale străvechi care în limba traco-dacă au stat la baza formării diferitelor antroponime (nume de oameni) şi teonime (nume de zei).

Rădăcina *dhor* în alternanţă cu rădăcina *dorz* avea semnificaţia de a "ţine strâns, a sprijini... Stăpânitor, drept, puternic, înţelept, demn, autoritar..." (pg. 67, 102 şi 133).

Dacă toate astea au vreo legătură cu numele nostru sau nu, asta nu o ştiu. Cele mai vechi registre de botezaţi ai parohiei noastre ne pomenesc tot aici şi tot aşa, cu acest nume. Nici stăpânirea ungurească n-a avut cum să ni-l schimbe.

Gândind la aceste tainice lucruri - şi la altele - am scris atunci pe o margine a acelei pagini următoarele versuri:

Doamne, uneori ce taine
Într-un nume se ascund!
Câte căi sunt şi ce umbre
Unde gânduri nu pătrund.

Cum se-adună-ntr-o fiinţă
Uneori strămoşi de-un veac
Şi atâtea adevăruri
Ce nu ştii cum se desfac.

Că descoperi dintr-odată
Câte-un mare adevăr
Dar nu-i nimeni să-ţi dezlege
Cum e el, din fir-în-păr.

Afli-adesea-ntr-o clipită
Printr-un fulgerat de gând
Taine cu-nţeles pe care
Nimeni nu-l va şti nicicând...

Dorz e de la Daci, desigur
Şi Traian de la Romani
- Dar cum vin până la mine
Cine-ar ştii - prin mii de ani!

...Ce gând le-a sortit unirea
Şi ce taină-au în ascuns?
- Cine, Doamne, decât Tine
Poate să mai dea răspuns?...

...Aveam o gospodărie dintre cele mai fruntaşe în sat, cu vreo zece hectare de pământ. Cam slab, ce e drept, dar ţineau vite, oi şi porci şi îngrăşau astfel pământul cu gunoiul acestor vite, că producea îndeajuns nu numai pentru nevoile casei, ci şi pentru vândut.

În jurul casei aveam o livadă mare cu tot felul de pomi roditori: meri, peri, cireşi, pruni şi nuci - care de obicei rodeau mult, căci erau mari şi sănătoşi.

Toamna, la culesul lor, tata umplea sacii cu mere şi cu pere, iar apoi cu sacii umplea carul până sus. Peste saci punea fân iar peste fân un coviltir de rogojină şi se pregătea pentru târgul de la Oradea, cale de două nopţi şi două zile...

Acolo vindea merele şi cumpăra haine, lucruri şi cele ce mai era nevoie pentru casă, pentru tot anul.

Am călătorit cu tata şi eu la Oradea de vreo două ori, culcat sus pe fânul boilor, sub coviltirul de rogojină, pe sacii cu mere.

Nu voi uita niciodată ce dulce eram legănat de carul cu boi, îmbătat de toate miresmele merelor şi fânului, privind pe sub streaşină coviltirului frumuseţea cerului alb ca laptele în revărsatul zorilor curaţi. Sau zâmbetul cerului cu lună şi stelele în acele nopţi de toamnă frumoasă.

Începând de primăvara când înceta frigul şi se topea zăpada, tot câmpul, toate grădinile, toate văile şi toate drumurile erau pline de oameni care, ca albinele şi ca furnicile, munceau şi umblau în toate părţile. În tot hotarul vedeai numai pluguri arând, oameni săpând, copii păscând vite, oi, gâşte, porci... În zilele senine, femeile ieşeau cu pânzele ţesute iarna în casă, la luncă şi la vale la albit.

De la ivirea zorilor şi până la răsăritul lunii era o necontenită mişcare şi zumzet de muncă pretutindeni. Şi nu era ceas din zori şi până noaptea târziu să nu auzi pe tot hotarul fete şi feciori cântând. Chiar femei şi bărbaţi mai în vârstă cântau de-ţi fermecau sufletul. În urma plugului ori a oilor, la sapă sau la coasă, mai toţi oamenii cântau.

Ce binecuvântată este munca omului când ea este sfinţită prin rugăciune şi împlinită cu dragoste! Harul ceresc face atunci ca totul să fie fericit şi plin de bucurie şi de mulţumire sufletească.

Pâinea o poţi avea şi numai prin muncă, dar mulţumirea sufletească şi bucuria de rodul muncii tale, nu o poţi avea decât prin binecuvântarea lui Dumnezeu. De aceea pâinea stomacului o pot avea toţi, dar mulţumirea şi bucuria sufletului o au numai cei ce se roagă şi o cer de la Domnul Dumnezeu, rugându-se şi cântând în timpul muncii lor, sau înainte de ea.

De la scularea din pat dimineaţa, toţi oamenii noştri se rugau mulţumind lui Dumnezeu pentru odihnă. Şi cel dintâi lucru, ieşind afară la fântână, să se spele cu apă rece, era să spună "Tatăl nostru" cu vocea tare şi cu toată evlavia, cu faţa spre răsărit. La începutul oricărei munci, făceau cu mare evlavie semnul sfintei cruci zicând cu ochii în sus: "Doamne, ajută-ne". Şi numai după aceea începeau să dea cu sapa, ori să tragă cu coasa. Nimeni nu începea nici un lucru fără să se roage mai întâi Domnului Dumnezeu.

Între vecinii care-şi lucrau ogoarele, unii pe lângă alţii, era numai prietenie şi vorbe bune, ca între membrii aceleiaşi familii.

Când unii îşi terminau mai devreme lucrul la secerat, ori la sapă, ori la fân, şi era seară sau era vreme de ploaie, cu drag şi cu grabă mergeau să le ajute vecinilor lor, ca să poată isprăvi cu bine şi ei. Fără să aştepte pentru asta nimic, ci numai din bucuria şi dragostea de a se ajuta unii pe alţii. Şi din marea dorinţă de a-şi face bine unii altora.

La muncile mai grele, la coasă, la căratul grâului în stoguri, ori la dus piatră şi lemne pentru casă, de la pădure de departe, cu toţii se întrajutorau, începând de la cel dintâi şi până la cel din urmă. Nici unul nu era lăsat de către ceilalţi să-şi facă lucrul cel mai greu singur. Toţi săreau în ajutorul lui. Aşa trăiau vecinii noştri de pe uliţa Dorzeştilor, atunci. Dar ceea ce mi-a rămas mie mai adânc întipărit în sufletul meu de copil erau trei frumuseţi, şi anume:

1 . Rugăciunea plină de evlavie şi de credinţă pe care cu toţii o înălţau către Cer la începutul zilei, la începutul muncii, la începutul mesei, la începutul odihnei şi la sfârşitul acestora.

Când erau mai mulţi împreună, cel mai bătrân dintre ei se ridica primul în picioare şi zicea: "Să spunem Tatăl nostru!"

Spunea el tare rugăciunea, iar după el spuneau cu toţii de la început şi până la sfârşit. Numai după aceea făceau ce aveau de făcut.

2. Bucuria şi cântarea muncii... Nimeni nu făcea nici un fel de muncă înjurând ori izbind, ci cu toată faţa bucuroasă şi, de cele mai multe ori, cântând. Bucuria şi cântarea se vedeau, se auzeau şi se simţeau peste tot şi totdeauna în orice muncă.

3. Dragostea şi înţelegerea frumoasă dintre toţi vecinii şi chiar dintre toţi oamenii, întrajutorarea săritoare şi bucuroasă, cu prietenie şi cu părtăşie caldă, arătată oricând şi oricui la nevoie, fără nici un fel de plată sau de împrumut.

Atunci aceste trei frumuseţi nimănui nu i se părea a fi ceva deosebit.

Fiindcă cu toţi simţeau că aşa este normal să fie.

Numai acum, mult mai târziu, când totul a devenit dureros de schimbat - aşa ceva pare de neînchipuit. O, cât de mult şi de amar s-a înrăutăţit totul, din cauza pierderii credinţei şi a dragostei dintre oameni! Totul este astăzi de nerecunoscut şi de nemaiîndreptat. Toate acele trei frumuseţi s-au pierdut parcă pe totdeauna. S-a pierdut întâi prima dintre ele: rugăciunea. Şi după aceasta s-au pierdut şi celelalte două puncte: bucuria şi cântarea muncii. Şi întrajutorarea iubitoare şi prietenoasă dintre oameni.

Cât de mult mi se pare că am trăit în lumea aceasta - şi cât de departe văd că am ajuns! Dacă n-aş fi întors mereu aici, mi s-ar părea că nu mai sunt nici pe locurile care am copilărit, nici printre urmaşii bunilor mei vecini, fiindcă totul este de nerecunoscut astăzi.

Acum nimeni nu se mai roagă la muncă, dar toţi o înjură. Nimeni nu se mai roagă la masă - acest bun obicei este socotit nu numai ceva străin, ci ceva ruşinos şi chiar primejdios să-l faci!

Nu se mai aude nimeni cântând la orice ar munci. Chiar ciocârlii şi pitpalaci nu mai auzi cântând... Mijloacele noi de muncă le-au distrus cuiburile. Prafurile otrăvitoare le-au omorât puişorii. Şi pustietatea le-a alungat. Aşa s-au prăpădit şi iepurii şi potârnichile de care altădată erau pline câmpul şi luncile.

Nu mai sunt nici cosaşii cântând, care duceau brazdele largi şi frumoase unul după celălalt, nici copii jucându-se pe la vaci şi oi. Nici femei albind pânzele lor frumoase la valea curgând limpede şi plină de peştişori jucăuşi, în albia curată.

Nici carul mergând legănat după boii frumoşi şi blânzi, încărcat de grâu galben ca aurul soarelui. Şi cu flori la resteiele jugului.

Nici tinerele secerătoare, întorcându-se seara cântând cu coroniţe de spice cu maci şi albăstrele pe cap, cu feţele îmbujorate de muncă şi de sănătate. Şi, mai ales, de frumuseţea şi de curăţia lor sufletească.

O, ce frumoasă şi ce fericită era binecuvântata lor muncă grea, sfinţită de rugăciunea lor smerită şi sinceră. Şi de sudoarea lor tot aşa de sfântă ca şi rugăciunea lor. Ce plină de mulţumire şi de bucurie sufletească era această muncă a lor. Şi ce dulce şi săţioasă era pâinea lor, deşi uneori era aspră şi uscată, mai mult de mălai decât de grâu. Totuşi ce sănătoşi şi ce frumoşi erau cu toţii, ca nişte bujori şi ca nişte brazi.

Eu, după cum am mai spus, eram singurul copil la părinţii mei şi munceam alături de ei, nefiind scutit de nici un fel de muncă pe care o puteam face, de primăvara până iarna. Atât acasă cât şi pe câmp.

Am cunoscut astfel toată greutatea şi lungimea muncii care nu avea timp anumit, ci te cerea întruna, cu toate puterile şi cu toate ceasurile zilei.

Până n-aveam dragostea şi bucuria muncii, îmi era şi mie nespus de greu tot ce trebuia să fac. De atunci ştiu ce grea este o muncă pe care o faci fără dragoste şi bucurie.

Dacă n-aş fi ştiut de frica bătăii tatălui meu, cred că nimic n-aş fi făcut cumsecade ci numai în batjocură şi în silă. Porumb aş fi cules unul şi aş fi lăsat zece. Vitele le-aş fi legat flămânde undeva, numai să n-am de alergat după ele. Fânul l-aş fi lăsat mai degrabă să-l ploaie, decât să mă obosesc să-l strâng... Cum văd că se face acum peste tot.

Dar din ziua când am căpătat conştiinţa muncii, mulţumirea şi bucuria ei, totul s-a schimbat pentru mine ca de la pământ la cer. Mă aplecam de mii de ori după firele tăiate de porumb şi mă uitam cu grijă să nu rămână nici unul. Şi nu-mi părea urât chiar dacă eram singur - singurel pe tot câmpul, sub soarele cald şi între muştele care zumzăiau a singurătate în jurul meu. Nu-mi era nici prea greu, nici prea departe, nici prea cald.

Nu-mi era nici obositor, să nu pot merge înaintea boilor pe brazdă la plug, ori pe drum spre pădure.

Mă obişnuisem şi desculţ, când opincile îmi erau sparte sau strâmte, ori când se umpleau de pământ sau de apă.

Mă obişnuisem să rabd când picioarele îmi sângerau, ori împunse de mirişte şi spini, ori cu unghiile lovite de pietre, ori vinete de frig.

Vedeam pe tata şi văzusem pe bunicul la fel. De multe ori picioarele lor erau pline de sânge şi crăpate de bătături.

Dar se obişnuiseră să rabde şi după aceea răbdau fără greutate. Aş putea spune că răbdau cu bucurie. Tata se ducea până la munte la boi, cale de o zi dus şi de alta întors, prin pietre şi clenciuri, desculţ.

De multe ori l-au prins pe munte viscolele cu zăpadă ori cu grindină care se aşezase strat de un lat de palmă pe jos - iar el mergea cu picioarele goale prin ea. Obişnuiţi cu suferinţa, nu le era cu neputinţă nimic... Totdeauna m-am minunat de răbdarea lor şi m-am rugat Domnului Dumnezeu să-mi dea şi mie o astfel de răbdare, care mulţumeşte totdeauna pentru toate şi nu cârteşte niciodată pentru nimic.

Nu-mi era greu apoi nici să rabd foamea când lucrul se lungea şi când nu putea să vina nimeni cu mâncarea să ne-o aducă la timp.

După ce trecea vremea mâncării, nu-mi mai era nici foame. După ce trecea vremea apei, nu-mi mai era nici sete. După ce trecea vremea odihnei, nici nu mai simţeam oboseala. Aşa m-am deprins cu răbdarea... Şi ce bine mi-a prins mult mai târziu, când n-am mai avut nici mâncare, nici apă şi nici odihnă... N-am fost silit să-mi calc conştiinţa, dacă am putut să rabd şi să renunţ. Dacă am învăţat din vreme această renunţare, am fost scutit de marile căderi pe care le-au făcut alţii lângă mine....

Vara, cel mai greu chin nu era al meu, ci al animalelor cu care eram la muncă. Şi chinul acesta era mai ales din cauza muştelor care le sugeau sângele şi le însângerau ochii. Bieţii boi înjugaţi la plug ori la carul încărcat, mi se rupea inima când îi vedeam cum sunt chinuiţi de muştele de tot felul, mari şi mici.

Li se băgau în ochi - şi n-aveau cum să se apere. Li se băgau pe sub păr, pe la încheieturile picioarelor, pe sub pântece, pe spate, unde nu le puteau alunga şi le sugeau sângele de era o rană toată pielea lor.

Eu luam câte o crenguţă cu frunze şi mă luptam să le alung din mers, dar ele iarăşi se puneau în altă parte. Şi apoi nu puteam tot mereu să mă opresc şi să le alung. De multe ori muştele alungate de pe boi se repezeau în ochi la mine, ori mă înţepau pe obraz.. Şi chinul acesta ţinea tot timpul verii şi al tuturor verilor. Mă ustură parcă şi acum inima, când îmi aduc aminte câtă suferinţă am văzut îndurând bieţii boi înjugaţi, care trebuiau să tragă şi la greul muncii - şi să rabde fără apărare ca muştele mici şi mari să le sugă sângele în cel mai chinuitor fel.

În astfel de condiţii am crescut eu, învăţat cu munca aspră şi grea a mea şi a celor din jurul meu, atât oameni cât şi animale.

Învăţat cu foamea şi cu frigul, cu căldura şi cu singurătatea, cu suferinţa de orice fel. N-aveam de unde să bănuiesc atunci că toate acele necazuri şi greutăţi îmi erau necesare ca să mă înveţe răbdarea, tăcerea, rugăciunea şi renunţarea, de care voi avea atâta nevoie mai târziu, în urmarea Domnului meu Isus, în lupta şi în Lucrarea Evangheliei Lui, pentru mântuirea mea şi a altora.

Toate condiţiile grele şi dureroase prin care a trebuit să trec pentru Domnul şi pentru Numele Său, n-aş fi fost în stare să le îndur cum le-am îndurat, dacă Domnul nu m-ar fi trecut din copilăria mea prin toate acestea.

Şi dacă n-aş fi avut în înaintaşii mei pildele de răbdare şi de mulţumire în suferinţă, pe care le-am avut.

Slăvit să fie Domnul!

Numai lângă Tine

Numai lângă Tine
Inima din mine
Drag Isuse-ar sta;
Sfintele-Ţi cuvinte
Cu un dor fierbinte
Le-ar tot asculta.

Sfânta juruinţă
De-aţi păstra credință
Vreau pe veci s-o ţin,
Grelele-mi suspine
Doar pe Sân la Tine
Să mi le alin.

Lupta mea frumoasă
Tu mi-o faci voioasă
Cu izbânzi cereşti;
Şi sfârşind furtuna
Tu-mi vei da cununa
Care mi-o găteşti.

...O, Isuse Dulce,
Când o să se culce
Şi inima mea,
Tu pe veci mi-o ţine
Lângă Sân la Tine
Să se-aline ea.

CAPITOLUL 6
Strălucita sărbătoare de Rusalii

Era-ntr-o primăvară ca asta de senină
Cu cer de sărbătoare şi strai de Cireşar
- Şi-ai coborât în mine tot raiul de lumină
Şi toată revărsarea belşugului de har.

Când ai viaţa înaintea ta, ţi se pare că timpul vine chinuitor de încet. Oricărui tânăr i se pare că timpul de-abia se mişcă, de-abia vine, ca un melc leneş şi greoi. Că la fiecare pas ar vrea să-i zică: vino, timpule, mai repede!

Vino, timpule cu sfârşitul şcolii, vino timpule cu majoratul, vino timpule cu ocuparea unui serviciu. Vino timpule, odată cu căsătoria...

Şi timpul parcă stă pe loc, aşa grozav de încet vine, de parcă nu mai soseşte odată...

Iar când ai viaţa înapoi, când ziua a trecut de amiaza ei spre seară - ce repede trece atunci acelaşi timp!

Îndată ce melcul te-a ajuns, se preface în iepure. Şi iepurele timpului fuge-fuge de nu-l mai vezi. Îţi vine să strigi mereu: stai mai încet, timpule! Nu fugiţi atât de repede, anii mei! Dar timpul nu te mai aude, anilor nu le mai pasă că tu de-abia te mai ţii după ei. Până când, tot zorind pe cale, te poticneşti dintr-o dată şi cazi undeva în mormântul care te aşteaptă acoperit de ochii tăi, la ceasul pe care nu-l ştii şi pe drumul de care nu-ţi mai poţi feri paşii.

Presărat cu întâmplări din cele descrise în cele de mai înainte, trecea şi timpul meu, când mai blând, când mai aspru, când mai luminos, când mai înnorat. Mă obişnuisem cu viaţa pe care o duceam şi - pentru nivelul meu

de atunci, în condiţiile care îmi erau date - nici nu-mi întrevedeam un alt viitor decât cel al unui ţăran sortit să-şi tragă plugul vieţii sale, aşa cum boii săi şi-l trăgeau pe al lor. Aşa fusese şi viaţa strămoşilor mei, a bunicilor mei, aşa a părinţilor mei - şi desigur nici a mea nu va putea fi altfel.

Fiecare din înaintaşii mei avuseră numai câte un singur fiu care le trăise. Ca să nu li se stingă viaţa şi neamul până la mine.

Cine ştie de unde venea şi cine a fost acela care a rostit cel dintâi pe lumea asta numele acesta cu sunet dârz şi dur ca un colţ de piatră, ca un clopot grav, ca un strigăt într-o peşteră.

Dar poate şi de dor... De dor duios şi domol, ca un jăratec acoperit...

Bunicul meu fusese un om foarte harnic, foarte răbdător, foarte singuratic. Îşi făcuse singur cea dintâi casă mare de piatră şi de cărămidă acoperită cu ţiglă, din sătuţul nostru. Ale tuturor celorlalţi erau încă de bârne afumate şi acoperite cu paie. Îşi făcuse singur şi grajdul cel mare, şura cea mare şi altele... Unde îşi adăpostea zece capete de vite mari, oi, porci şi alte vietăţi folositoare.

Îşi săpase singur fântâna adâncă de doisprezece metri din care bem noi apă bună şi astăzi - pe care o zidise el de jos şi până sus, cu piatră lată şi netedă, adusă tot singur de el, cu carul şi cu boii lui, în fiecare noapte câte un car, de la o depărtare de şase ceasuri dus şi alte şase întors.

Apoi gardurile împrejmuitoare ca de cetate, numai din piatră mare şi grea pe care doi-trei oameni abia putea să mişte una. El o încărcase singur şi o aducea aproape numai noaptea, după ce îşi încheia munca zilei la câmp. Când alţii se aşezau în pat să se culce, el prindea boii la car şi, făcându-şi cruce, se suia în car zicând:

— Doamne, ajută-ne! Apoi: Hai Iambor, hai Mojar... Nu primise să-l mai ajute nimeni.

Iambor şi Mojar erau cei doi boi ai lui, care îi luaseră firea şi erau tot aşa de răbdători şi de blânzi ca el. Nu înalţi, dar osoşi şi puternici, aşa cum era şi stăpânul lor. Boii se obişnuiseră cu drumul în aşa fel încât mergeau singuri şi cu carul gol şi cu el plin. Bunicul mai mult dormea în car şi pe drum, decât în pat şi acasă. Şi era un om prietenos cu toţi oamenii. Când mergea ziua de acasă până la pădure, ori până la târg, se oprea cu toţi oamenii pe care îi întâlnea şi vorbea de câte toate. Când venea înapoi de la târg ori de la muncă, boii de mult ajunseseră singuri cu carul şi rumegau la poartă, aşteptând acolo cine ştie cât până sosea şi el în urma lor. Învăţaseră boii drumul şi fereau singuri carele pe care le întâlneau sau gropile şi piedicile de pe drum.

Tata era şi el întocmai cum fusese bunicul, tatăl lui.

De la ei am învăţat nu numai hărnicia, ci şi răbdarea, după cum am mai spus. Pe nici unul nu i-am auzit plângându-se niciodată pentru nimic.

Am văzul cum de multe ori le cădeau la descărcat din car pietrele pe picioarele goale, ori îi loveau lemnele. Ori îi tăia sapa şi securea... Le erau mâinile şi picioarele numai rane şi înţepături căci mai totdeauna umblau desculţi... Şi ranele nici nu şi le legau măcar, lipeau acolo o frunză - şi aşa rămâneau până ce se vindecau singure.

Mă ustura pe mine până la inimă când vedeam pe bunicul meu cum rabdă. Şi nu-mi puteam opri lacrimile, că tare mult îl iubeam pentru bunătatea şi răbdarea lui.

La mâncare nu i-am auzit niciodată pe nici unul cârtind nemulţumiţi. Dacă era ceva gătit, bine. Dacă nu, luau o bucală de pâine cu un măr, se suiau în car şi, făcându-şi cruce, ziceau două cuvinte: "Doamne ajută-ne" şi "Hai Iambor..."

Doamne Dumnezeule, ce vremuri şi ce oameni erau atunci...

Ajunsesem la sfârşitul celor şapte clase primare care se prelungiseră mai mult cu doi ani, în care, după moartea bunului Savu Halbac, nu am avut învăţător deloc.

Examenul de sfârşitul şcolii l-am dat la Beiuş împreună cu alte vreo opt sau zece şcoli fruntaşe din jur, care şi ele nu aveau decât tot cam 4-5 elevi în clasa ultima, fiecare.

Am fost premiat, iar preotul care ne predase Religia, drept răsplată pentru răspunsurile mele, mi-a dat ca premiu din partea lui, cartea **"Corabia lui Noe"** - scrisă de părintele Iosif Trifa din Sibiu, conducătorul **Oastei Domnului.**

Momentul acesta a fost cea dintâi întâlnire a mea cu numele acestui om trimis de Dumnezeu. Şi cu numele acestei lucrări a lui Hristos.

M-am uitat la carte, cu sete ca s-o citesc. Undeva, în adâncul fiinţei mele, aveau o rezonanţă atât de adâncă toate cele ce-mi vorbeau despre Dumnezeu. Am privit apoi cu lăcomie la mâna celui ce-mi dăduse cartea, căci mai avea şi altele. Iar lângă ele avea împăturită o gazetă pe care, în grabă citindu-i titlul, mi s-a părut că scrie Lumina Stelelor. Dar după aceea am văzut că scrie Lumina Satelor.

Am mai primit atunci şi alt premiu în bani, câţiva lei. Cu banii aceştia, la întoarcerea spre casă, împreună cu cei patru colegi ai mei de clasă, trecând pe lângă vitrina cofetăriei din Beiuş şi văzând acolo o tavă mare de prăjituri - nu ne-am mai răbdat până ce am intrat cu toţii înăuntru. Am cumpărat pe toţi banii premiului meu numai prăjituri cu cremă şi le-am împărţit frăţeşte între noi. Erau primele prăjituri pe care le mâncam. Până acasă cred că ne-am tot lins degetele cu toţii şi am vorbit numai despre bunătatea lor şi a celorlalte care mai erau acolo.

După despărţirea de ceilalţi colegi, am început, încă de pe drum, să îmi citesc cartea primită premiu. Ce noi erau pentru mine toate cele ce le citeam în cartea asta! Şi ce mişcat îmi era sufletul, citindu-le!

A doua zi ştiu că era Duminica Rusaliilor anului 1930, ziua de 8 iunie. Şi ştiu că după biserică am stat numai acasă citind la cartea mea, de care nu mă mai puteam despărţi.

Era cam pe la ceasul trei după amiază în ziua aceea de Rusalii, când ajunsesem la ultimele pagini ale cărţii, unde scrie despre mişcarea duhovnicească a Oastei Domnului, care începuse în ţara şi în biserica noastră cu şapte ani înainte şi care era o chemare din partea Domnului şi a Mântuitorului nostru Isus Hristos pentru fiecare suflet la o hotărâre de viaţă nouă, predată total lui Dumnezeu. Pentru că numai aşa putem fi mântuiţi din potopul păcatelor de acum şi din potopul pedepsei veşnice care îi aşteaptă pe toţi cei care păcătuiesc dar nu vreau să se întoarcă la Dumnezeu.

Ceea ce m-a zguduit mai mult au fost ultimele cuvinte ale chemării, care spunea cam aşa:

> *"Cititorule, ţi-a plăcut cartea aceasta? Poate că ţi-a plăcut. Poate că prin unele locuri ai şi plâns citindu-le. (De unde ştia scriitorul că într-adevăr plânsesem?)*
>
> *Dar dacă tu nu cazi acum la picioarele Crucii Mântuitorului, să plângi cu lacrimi amare pentru păcatele tale şi nu-ţi predai viaţa ta Domnului Isus - cu legământ sfânt ca să nu mai păcătuieşti, plăcerea ta trecătoare nu-ţi va folosi la nimic. Tu vei rămâne tot în păcatele tale, până ce, pe neaşteptate va veni şi peste tine potopul pierzării, cum a venit peste cei din vremea lui Noe, care n-au ascultat de chemarea lui Dumnezeu şi de chemarea lui Noe de atunci.*
>
> *Deci lasă totul şi vino chiar acum şi te predă Domnului, începe o viaţă nouă cu o naştere din nou, intrând chiar astăzi în Oastea Domnului. Apoi trăieşte pentru totdeauna o viaţă cu Domnul şi chemând şi pe alţii la o astfel de viaţă.*
>
> *În felul acesta - şi numai în felul acesta - vei primi iertarea păcatelor tale şi vei moşteni la sfârşitul vieţii tale Împărăţia cerească.*
>
> *Sunt numai două stări: ori în corabie, ori afară.*
>
> *Dacă eşti afară, intră îndată în corabia mântuirii ca nu cumva să vină pe neaşteptate potopul şi moartea şi să te afle nemântuit. Vino chiar acum, înainte de a închide cartea asta - şi te predă Domnului, ca să fii pentru totdeauna cu El..."*

Soarele strălucea puternic pe tot cerul fără nici un nor, căci eram pe prispa casei când citeam aceste cuvinte de foc, cu inima aprinsă de dogoarea lor. Rândunelele cântau în nucul din curte, graurii şi cucul cântau mai departe prin perii şi cireşii grădinii, iar în toată casa şi curtea asta eram numai eu singur.

Simţeam că trebuie neapărat şi numaidecât să mă arunc undeva în genunchi şi să dau drumul şuvoiului de lacrimi pe care nu mi le mai puteam stăpâni. Că trebuie să-mi descarc sufletul strigând lui Dumnezeu pocăinţa mea, întoarcerea mea, predarea mea, legământul meu...

Dar unde să mă duc, ca să nu mă vadă nimeni, ca să nu mă tulbure nimeni, ca să nu mă audă nimeni - să fiu numai eu singur cu Mântuitorul meu, Căruia să-I pot spune şi să-I pot da tot, tot, tot...?! Şi să-mi poată şi El spune şi da totul!...

Aproape era numai şura cu fân... Acolo sus, în podul şurii, nu va şti nimeni să vină. Acolo voi putea fi singur să plâng, să mă rog, să-I spun Domnului meu tot ce mă apasă, să-mi descarc inima.

M-am suit acolo şi, pe fânul uscat, m-am prăbuşit în genunchi, am izbucnit într-un plâns nestăpânit şi cu mâinile ridicate, înălţate şi împreunate, am început să strig şi să şoptesc, rugându-mă şi pocăindu-mă cum nu gândisem că se poate niciodată. Mă topeam în faţa Domnului şi Dumnezeului meu, înaintea Căruia stăteam într-un fel în care cred că numai o singură dată dintr-o viaţă poate sta aşa un om.

Toată fiinţa mea era numai flăcări, cuvintele mele erau de foc, lacrimile ardeau şi inima mea părea o vatră de jar aprins.

Din ochii mei şiroiau pe amândoi obrajii nu stropi de lacrimi, ci două rânduri neîntrerupte, cum gândesc că n-a mai plâns nimeni, cum gândeam că nici nu se poate plânge. Cum cred că nici n-a mai putut plânge nimeni decât într-o astfel de stare.

M-am rugat şi m-am predat Tatălui, m-am rugat şi m-am predat Fiului, m-am rugat şi m-am predat Sfântului Duh... Fiecărei persoane a Sfintei Treimi, pentru că Fiecăreia îi păcătuisem şi Fiecare trebuia să mă sfinţească.

Apoi m-am predat pentru totdeauna cu cel mai puternic legământ Unicului Dumnezeu întreit, în Numele şi în Jertfa Unicului Mântuitor Isus Hristos, prin Care le făceam toate acestea.

Aşa ştiu că am făcut... dar de unde mi-a venit îndemnul să fac în aşa fel legământul meu - asta nu ştiu. Ştiu numai că aşa am făcut.

Nu ştiu nici câtă vreme m-am rugat - eram cu totul dus din lumea aceasta. Mi se părea că sunt aievea pe Golgota, acolo la picioarele Crucii Mântuitorului meu Isus, numai eu cu El Singur.

Că din mâinile, din picioarele, din fruntea şi din coasta Sa picură aievea peste mine Sângele Lui Sfânt, cald, dulce, uşurător. Că mă spală, mă curăţă, mă înnoieşte, începând cu creierul meu, apoi cu ochii mei, gura mea, inima mea, mâinile mele, picioarele mele, toată fiinţa mea de jos şi până sus.

Că în acelaşi timp mi se ia de peste mine de sus în jos ceva ca o pătură de gheaţă, ceva ca o lespede de piatră, ceva ca un strat de noroi. Şi că devin ceva nou, ceva uşor, ceva fericit, fericit, fericit...

Când m-am trezit din starea aceasta, sub genunchii mei fânul era ud de lacrimi. Iar eu simţeam că aş putea să zbor cu atâta uşurinţă, cu câtă păşeam.

Într-adevăr simţeam ca nu mai am pe mine nici un fel de greutate pământească, aşa cum parcă nici n-aş fi avut trup omenesc.

O frică sfântă şi fericită simţii că mă cuprinde, dacă nu cumva am căpătat un alt trup şi dacă nu urmează să mi se întâmple ceva ceresc şi nemaicunoscut. Să fiu răpit de ceva şi dus cine ştie unde, să mi se facă ceva, nu ştiu ce. Nu ştiam că acest ceva mi se şi întâmplase.

O pace luminoasă şi nemărginită îmi umpluse tot sufletul din mine, cu tot seninul şi cu toată frumuseţea cerului şi a pământului. Cu toată sărbătoarea strălucită din afara mea.

Am ieşit în grădină, dar parcă nu mai ştiam să umblu. Nu mai simţeam pământul sub picioare. Simţeam numai că tot trebuie să mă rog, că tot am nevoie să-I spun încă şi încă Domnului meu Isus Hristos, dragostea mea, mulţumirile mele, fericirea nemărginită a recunoştinţei mele nemărginite...

M-am uitat spre soare... Ştiu şi acum unde era el atunci pe cer.

Era vremea să scot vacile şi boii la câmp, căci nimeni nu mai era acasă. Am mers fericit cu ele la iarbă la luncă. Acolo unde erau mai multe tufişuri crescute pe malul apei şi, în timp ce vitele păşteau, eu am căutat locul cel mai ascuns dintre sălcii şi arini, cu setea de a mă arunca iarăşi în genunchi şi în braţele rugăciunii mele fericite.

În tot timpul, atunci şi după aceea, nu doream mai mult nimic altceva decât să găsesc locuri ascunse şi clipe liniştite unde să mă rog Lui mult-mult şi dulce-dulce. Nemărginit de mult şi nemărginit de dulce...

Pe atunci era obiceiul ca toţi cei ce intrau în Oastea Domnului punând legământul, cum făcusem eu, singuri sau în mijlocul adunărilor frăţeşti - să anunţe asta printr-o scrisoare, la Centrul Oastei din Sibiu. Am scris şi eu despre hotărârea mea, rugându-l pe părintele Iosif Trifa să mă înscrie şi pe mine în rândul celor ce intră în Oastea Domnului şi să mă socotească şi pe mine ca un mic ostaş al Domnului Isus, trimiţându-mi şi mie foaia Oastea Domnului.

Peste o lună de zile am primit foaia Lumina Satelor, în care, printre alţii care ceruseră acest lucru şi ei, ca şi mine - am citit şi numele meu. Ce adânc a tresărit inima mea văzându-mi pentru prima dată şi numele meu înscris cu litere de tipar într-o foaie sfântă, printre atâtea alte nume necunoscute din ţară, dar care însemnau tot atâtea inimi care luaseră acelaşi sfânt legământ ca şi mine...

De acum nu mai eram singur.

Tot anul acela am avut o stare înalt duhovnicească, fiindcă setea şi stâmpărarea rugăciunii mă însoţeau pretutindeni.

Oriunde aş fi ajuns şi oricât de puţin răgaz aş fi avut, priveam îndată în toate părţile căutând cu ochii un locuşor tainic în care aş putea să mă retrag singur şi să mă rog nevăzut de nimeni. Să pot plânge neauzit de nimeni. Doream mereu părtăşia mea în singurătate cu Domnul Isus. Eram îndrăgostit de Domnul cu o putere şi cu o dorinţă nestăpânită şi fierbinte.

De multe ori, găsind şi astfel de locuri şi de clipe, petreceam răpit în rugăciune fără să mă mai gândesc la nimic de pe pământ. Uitasem de toate lucrurile, iar cei ce se aflau fără mine, căutau în toate părţile neştiind ce m-am făcut, până ce cândva mă surprindeau unde eram rugându-mă cu faţa scăldată în lacrimi.

Unii mă întrebau îngrijoraţi ce-i cu mine şi ce mi s-a întâmplat. Alţii clătinau din cap făcând semn cu degetul la frunte că m-am scrântit. Iar alţii râdeau de mine şi mă luau în bătaie de joc, ca pe un prost.

Părinţii mei mi se părea că treceau prin toate aceste trei stări, cu privire la părerea lor despre mine... Dar mie nu-mi păsa de nimeni şi de nimic, ştiind bine că nimeni pe lume nu-i atât de fericit cum sunt eu. Şi din starea asta îmi era milă de toţi cei ce mă batjocoreau şi mă rugam pentru ei să ajungă şi ei aşa ca mine.

Eu îi înţelegeam pe ei, pentru că fusesem ca ei. Dar ei nu mă puteau înţelege, pentru că nu erau ca mine.

Cu timpul, mai târziu, starea aceasta fericită a mea de la început - s-a mai răcit, iar setea mea după rugăciune n-a mai fost chiar tot atât de mare cum era atunci. Dar totdeauna am dorit-o şi de multe ori am plâns rugându-L pe Domnul meu Isus Hristos să-mi mai dea o dată acele stări neuitate şi acea sete mistuitoare de rugăciune, ca atunci.

Dar niciunde în lumea asta, decât în cuptoarele de foc ale încercărilor de mai târziu, n-am mai gustat atât de puternic şi de strălucit Prezenţa fericită a lui Isus cu mine şi în mine, ca atunci la începutul acela neuitat!

Oricine a trecut prin aceste stări mă va crede, fiindcă ştie că este aşa. Dar cine nu le-a trăit, poate va clătina din cap a neîncredere şi a milă, ori ură.

Domnul Dumnezeul Mântuirii, să le dea şi acelora prilejul să se încredinţeze de minunea aceasta.

Slăvit să fie Domnul!

Mi-e dor să plâng

Mi-e dor să plâng, Isuse,
Aşa-nspre Dumnezeu,
Cum am plâns numa-n clipa
De legământul meu;
Să-mi simt o descărcare
A sufletului tot –
- Aşa mi-e dor, Isuse,
A plânge, să mai pot.

Mi-e dor de-o rugăciune
Aşa-nspre Dumnezeu,
Cum a fost numa-n clipa
De legământul meu
- Să-mi simt o înălţare
A sufletului bun –
Aşa mi-e dor, Isuse,
O rugă să mai spun.

Mi-e dor de-o-mbrăţişare
Aşa cu Dumnezeu,
Cum a fost numa-n clipa
De legământul meu –
Să-mi simt fiinţa toată
Înveşmântată-n rai –
Aşa mi-e dor, Isuse,
O dată să-mi mai dai...

CAPITOLUL 7
Furtunile care încep de dimineaţă

Din clipa cea de mângâiere,
În mai mulţi spini am stat apoi,
Dar n-am mai plâns de-a mea durere
Şi nici de-aceste mici nevoi -
Ci-n bucurie şi-n furtună, cu inima şi ochii Sus
Am scos înfiorat din strună
Cântări şi psalmi pentru Isus...

În curând după această hotărâre a mea pentru Domnul, m-am îmbolnăvit greu de friguri şi malarie. Pe atunci boala asta bântuia des şi mulţi zăceau bolnavi de ea. Era în luna august, în toiul marilor călduri, dar mie veşnic îmi era frig.

Mergeam aşa bolnav cu vitele noastre la păscut pe câmp, dar eu de-abia mă târam pe urma lor. Abia aşteptam să ajung undeva să mă trântesc jos pe iarbă la soarele cald, să stau să mă încălzesc. Ceilalţi copii puneau peste mine toate hainele lor, dar eu, galben la faţă, tremuram de frig de-mi clănţăneau dinţii din gură şi zăceam dus.

Alteori mă cuprindeau fierbinţelile, de asudam până îmi puteam stoarce cămaşa de pe mine. Nu puteam să mănânc nimic, capul îmi vuia ca o moară, urechile îmi ţiuiau - şi toate oasele mă dureau ca zdrobite. Slăbisem ca o umbră şi eram palid şi alb ca un mort.

Toţi priveau la mine şi clătinau din cap, ca după unul care se duce cât mai curând...

Nu ştiam ce este cu mine - dar oriunde priveam, mi se năzăreau tot felul de vedenii. Dacă priveam norii pe cer, îndată norii căpătau tot felul de forme de fiinţe vii... Când forme de oameni care merg undeva, când de soldaţi care se bat şi se alungă, când de fiare care se luptă.. Şi câte alte felurite înfăţişări şi chipuri - mai frumoase ori mai înfricoşătoare...

Dacă priveam urmele prin praful drumului sau prin nisipul apelor - la fel vedeam.

Dacă priveam formele de pe pereţi, de pe ziduri, de pe garduri ori crengile pomilor mişcându-se - şi orice altceva aş fi privit, oriunde mi-aş fi mutat privirea şi tot ce aveam înaintea ochilor mei - căpătau pentru mine aceleaşi felurite forme şi contururi vii. Şi în noul peisaj la care priveam, ca în cel la care privisem mai înainte, toate erau - ori se transformau în ciudate forme de groază.

Într-una din zilele acelea eram cu vacile la vale. De obicei acum mă retrăgeam singur, neplăcându-mi să stau cu nimeni.

Ceilalţi copii veneau în jurul meu, dar eu ori îi trimiteam mai departe, ori mă mutam eu de lângă ei. Nu puteam suferi veselia lor zgomotoasă.

În acele stări mă rugam cât puteam şi doream ca ceea ce văd să fie cât mai frumos şi mai plăcut. Vedeam însă numai lucruri care mă îngrozeau. Cred că ispititorul se lupta puternic să-mi facă rău.

Stăm în ziua aceea şi mă uitam la firul apei care curgea liniştit şi limpede printre pietricele şi rădăcini, trecând pe sub podeţul de scânduri lângă care eram. Îmi plăcea să mă uit la mulţimea de pui de peştişori veseli şi micuţi care înotau jucăuşi, grămadă, încoace şi încolo prin apa limpede şi călduţă.

Dintr-o dată am văzut cum pe fundul apei, printre pietricele şi rădăcini se conturează ceva ca un pat alb, pe care, întins şi acoperit pe piept, stătea un tânăr bolnav care mi se părea că sunt eu.

La capătul patului şi al bolnavului stătea Mântuitorul meu Isus - Îl vedeam bine - viu şi mişcând, iar în spatele Lui, mulţimea de peştişori argintii se prefăcuse într-un stol de îngeraşi zburând şi aşteptând. Mi se păru că veniseră împreună cu Domnul Isus, ca să-mi ia sufletul meu şi să-l ducă cu ei în cer.

Dar de cealaltă parte, tot la picioarele patului meu, văzui o făptură neagră şi urâtă, aşteptând, ca şi cum şi aceasta ar fi venit acolo tot să-mi ia sufletul meu şi să-l ducă. În spatele făpturii aceleia negre veneau iarăşi aşteptând un alt stol de fiinţe mai mici, dar tot atât de negre şi de urâte ca şi cea mare.

Eu priveam cutremurat ca să văd ce se întâmplă. Ştiam că este vorba despre mine şi simţeam că acum şi acolo se hotărăşte soarta mea. Mă rugam şi mă încredeam în Domnul meu Isus.

Am văzut atunci cum Domnul Isus, de la capul patului, făcu un semn ameninţător spre fiinţa cea neagră de la picioare, iar aceasta dispăru în acel moment, plecă repede, dispărând cu tot stolul său negru.

Apoi Domnul Se aplecă înspre patul alb, făcând ca un semn de binecuvântare. Şi, întorcându-Se spre îngeraşii din spatele Său, trecu printre ei, dispărând. Îngeraşii îl urmară dispărând şi ei.

În clipa aceea, ceilalţi copii veniră sărind veseli şi se lăsară grămadă pe iarbă lângă mine zicându-mi:

— Ce vezi tu acolo?

— Nimic, nişte peştişori...

Din ceasul acela m-au lăsat frigurile pentru totdeauna şi am început să mă refac.

După vreo săptămână ani scris părintelui Iosif la Sibiu să-mi trimită o fotografie a lui. Doream nespus de mult să văd măcar chipul acelui mare om al lui Dumnezeu care mă adusese pe mine la Domnul şi devenise ca un părinte pentru sufletul meu.

Gândul acesta se născuse în inima mea chiar din ziua legământului meu şi mă rugam Domnului să mi-l împlinească.

Dar în închipuirea mea de atunci Sibiul părea undeva aproape de Ierusalimul ceresc, iar omul acela îmi apărea ca o fiinţă supraomenească, mai aproape de zei decât de oameni... Şi poate că aşa şi era. Am luptat mult cu teama şi cu speranţa, până ce m-am hotărât să-i scriu.

Nu după multă vreme am primit de la Sibiu o revistă "Oastea Domnului", având pe prima pagină o fotografie, un chip coborât parcă din icoană de mucenic, cu ochii mari şi buni, cu cearcăne de lumină şi de durere în jurul lor... Cu fruntea înaltă şi slabă privind undeva nu într-un gol, ci la o bucurie tainică dar depărtată.

Deasupra fotografiei, un titlu pe toată pagina scria:

"Pentru cei ce-mi cer fotografia..."

Titlul acesta parcă îmi suna numai mie.

Cuprinsul textului de sub titlu şi din jurul fotografiei era ca o blândă mustrare plină de învăţătură pentru toţi cei ce prea mult doresc să vadă faţa omului şi prea puţin se gândesc că singura fotografie pe care trebuie s-o dorim mereu este şi trebuie să fie Chipul Domnului Isus Cel Răstignit din dragoste şi milă pentru noi şi pentru mântuirea noastră.

Apoi spunea că fotografia asta a lui nu-i încă gata. Că trebuie să mai stea în camera întunecoasă a Fotografului Ceresc Care mai are încă mereu de lucru la ea. Adică Domnul Isus Care o tot retuşează prin suferinţă, lucrează încă şi mai are încă de lucru la omul său lăuntric, până când înfăţişarea lui sufletească îi va fi vrednică şi pregătită pentru a se putea arăta înaintea Tatălui Ceresc şi a îngerilor Săi...

Toată pagina aceasta era înconjurată cu creion roşu şi se vedea bine că îmi era trimisă de la redacţie, ca un răspuns la stăruinţa mea după fotografia părintelui.

Dar ce învăţătură adâncă am tras eu din această blândă mustrare şi din privirea acestor doi ochi plini de atâta iubire şi suferinţă!

Nici nu bănuiam atunci că peste puţini ani îmi va fi dat harul de a-i privi aievea şi de a-i odihni pe umărul meu şi lângă ochii mei...

Am văzut că se trimit oricui la cerere cărţi şi Biblii de la Librăria Oastei din Sibiu, pentru desfacere, cu plata după vânzarea lor.

Am comandat acolo un pachet de cărţi, hotărât să lucrez şi eu pentru Domnul răspândind Biblia şi cărţile Oastei, tuturor până unde voi putea ajunge şi pe cine îl voi putea convinge să primească Sfântul Cuvânt al Domnului, aşa cum îl primisem şi eu.

Simţeam ca o neapărată datorie a mea să vorbesc tuturor celor pe care îi întâlnesc şi să-i îndemn să se întoarcă şi ei la Domnul Dumnezeu din toată inima lor.

Înainte de a mă întoarce la Domnul, eu fusesem un copil destul de bătăuş. Crescut mai mult singur şi prea mult pedepsit, în momentele de furie mă răzbunam şi eu pe cine puteam, trântind şi răspunzând cu asprime celor ce mă supărau.

Mă certam repede, fiind nervos şi chiar înjuram cu vorbe urâte pe oricine credeam eu că îmi face vreo nedreptate. Băteam vitele când mergeau în locuri oprite şi boii când nu mă ascultau.

Eram mai nerăbdător ca toţi ceilalţi de seama mea.

Şi eram destul de obraznic şi neastâmpărat, făcând multe rele când eram împreună cu ceilalţi copii, ca să mă arăt mai voinic şi mai ceva ca toţi.

Aşa într-o zi de iarnă, la şcoală, în recreaţie, când toţi copiii se dădeau pe gheaţă în curtea şcolii - eu ca să le arăt că sunt mai ceva ca toţi, le-am zis:

— Să văd eu care mai puteţi face ca mine, uitaţi-vă încoace. Şi aruncându-mi încălţămintea din picioare am început să mă dau desculţ pe gheaţă în uimirea tuturor. Toţi copiii se opriseră şi se uitau la mine.

Cineva s-a dus şi a spus domnului învăţător, care, venind cu o nuia, a pus capăt vitejiei mele, în râsul tuturor, lecuindu-mă pe totdeauna de nebunia mea.

Altă dată am dat foc la nişte uscături care erau adunate lângă gardul unui vecin, iar focul era să-i ardă gardul şi încă mai ceva pe lângă el. Noroc şi atunci că vecinul m-a văzut la timp şi tot aşa cu un bici îndoit mi-a croit câteva peste spinare, învăţându-mă că nici aşa ceva nu trebuie să mai fac niciodată câte zile voi mai trăi pe lumea asta!

Şi mai câte altele de felul acestora am făcut eu!

Am aflat atunci şi după aceea încă un mare adevăr pe care l-am citit şi în Cuvântul Sfânt şi anume că păcatele unora sunt cunoscute şi merg înainte şi imediat la judecată. Acelea se plătesc aici şi mai uşor. Ale altora merg numai apoi şi mai târziu, dar se plătesc mai greu.

De mine Domnul a avut totdeauna o mare şi apropiată milă, prin faptul că, după fiecare rău pe care l-am făcut, mi-a şi venit îndată plata. N-a lăsat Domnul să treacă multă vreme, nici n-a lăsat să se uite nimic. Orice rău făceam, eram pedepsit fără întârziere, potrivit cu fapta mea.

Şi astăzi tot aşa mi se întâmplă... De fiecare dată când greşesc ceva, ştiu că trebuie îndată să mă aştept la ispăşirea greşelii mele.

O, ce mare bine mi-a făcut şi îmi face Domnul în felul acesta.

Faptul acesta nu numai că a restabilit şi restabileşte îndată bunul echilibru al păcii şi al curăţiei în inima mea, dar prin judecarea şi pedepsirea imediată a greşelilor mele, eu am totdeauna marea bucurie a împăcării mele cu Domnul. Şi am trează şi grija de-a mă feri să nu mai păcătuiesc. Spre a nu mai suferi pedeapsa şi spre a nu-L tot supăra pe Domnul, silindu-L să mă tot pedepsească - în loc să-I fac bucurie cu umblarea mea ascultătoare.

Nu ştiu dacă voi aţi luat seama la felul cum se întâmplă cu voi când greşiţi - sau nu. Dar dacă încă nu v-aţi gândit la asta până acum, aveţi grijă.

Sunt unii care păcătuiesc mereu şi nu le vine nici o pedeapsă imediat după păcatul lor. Eu cred că asta trebuie să le fie un motiv de mare îngrijorare, căci atunci, pedeapsa tot amânându-se şi judecata tot amânându-se, când odată vine, poate să fie foarte grea. Poate să fie chiar mortală. Aveţi mare grijă!

De aceea se mirau la întoarcerea mea cu toţii câţi mă vedeau şi mă ştiau, de marea schimbare care se făcuse în viaţa mea - şi de care nu îşi dădeau seama cum se putuse face.

Ajunsesem la anii când tinerii de vârsta mea, începeau să meargă la horă, la clăci, la şezători, la nunţi, la petreceri. Eu nici nu mă apropiam de astfel de lucruri.

Veneau la mine prietenii, vecinii, rudeniile, cunoscuţii. Mă chemau, mă îndemnau, mă trăgeau să merg cu ei.

Eu luptam cu toţi, le vorbeam despre pocăinţă şi mântuire, îi chemam şi eu pe ei cu mine. Dar ei au rămas cu ale lor, iar eu cu ale mele. Până când au pierdut orice speranţă să mă câştige şi apoi m-au lăsat pentru totdeauna în pace.

În foaia mea de la Sibiu citeam despre multe adunări ale Oastei Domnului prin alte părţi - dar pe aproape de noi nu era pe atunci nimeni.

După ce am primit pachetul cu cărţi comandate la Sibiu - punându-le în traistă şi mergând cu ele să le vând prin satele vecine, am aflat că totuşi într-unul din aceste sate mai sunt doi ostaşi ai Domnului şi că ei fac adunări duminica după masă la casa unuia dintre ei, unde mai cheamă şi pe alţii să ia parte.

Într-o duminică, îndată după asta, am mers şi eu să-i văd.

Felul cum chema cel cu casa pe oameni la adunare, era pentru mine nou şi ciudat. Omul îşi procurase de undeva o veche trompetă cum văzuse el pe titlul foii "Oastea Domnului". Şi ieşind în poarta casei lui, punea goarna la buze şi începea să sune adunarea, cam cum făceau gorniştii la regimente.

Unii râdeau de el, alţii ascultau nepăsători, câte unul mai mergea la adunare o dată, de două ori - şi se lăsa. Pe semne că în afară de goarna lui, omul nu mai avea nimic să-i atragă pe oameni. Aşa am păţit şi eu atunci.

Mie, între oameni străini, totdeauna mi-a fost ruşine din fire.

În duminica aceea, ajungând în faţa casei omului cu goarna, n-am îndrăznit să intru, ci m-am aşezat pe şanţul cu iarbă verde în faţa casei. Omul m-a văzut stând jos acolo şi m-a întrebat de unde sunt şi cum mă cheamă.

I-am spus. El, care era abonat al foilor de la Sibiu, primise foaia cu numele meu printre cei intraţi în Oastea Domnului.

Şi-a adus aminte şi mi-a zis:

— A, tu eşti ăla? Te-ai înscris şi tu la Oaste?

— Da, i-am răspuns eu, cu ochii în jos, oarecum lovit de tonul şi de felul cum mă primise. Cred că m-am roşit tot până în vârful urechilor de ruşine.

El m-a văzut şi, foarte supărat pe purtarea mea, se întoarse să intre în curte zicându-mi:

— Cine se ruşinează, va rămâne cu ruşinea! Apoi a trântit poarta lăsându-mă aşa în faţa celor de pe uliţă, care priveau nu ştiu cum, ca nişte ciori la mine.

Nici nu ştiu cum m-am întors repede şi am luat-o la fugă înapoi. Şi niciodată nu m-am mai dus la adunarea lui.

Nici alţii n-au mai mers, pentru că tot felul lui de a se purta şi a vorbi, nu avea nimic atrăgător, ci rece şi aspru, cum fusese faţă de mine. Şi adunarea lui s-a stins îndată.

Dar eu am învăţat şi din întâmplarea asta amară, că oricine vine în Lucrarea Domnului şi în Numele lui Isus - trebuie să aibă duhul Lui blând, cald, iubitor şi apropiat căci sufletul omenesc este cea mai gingaşă floare, îndată ce-l atingi ceva mai dur, poţi să-l răneşti aşa ca să nu se mai vindece niciodată.

Numai Domnul a avut milă de mine atunci că nu am părăsit Lucrarea Domnului în care primul om pe care-l cunoşteam, mă descumpănea în felul acesta. Dar încercarea a fost destul de grea totuşi pentru mine atunci.

Am luat-o apoi mai îndeaproape numai cu desfacerea cărţilor, uneori din casă în casă prin satele mai depărtate. Alteori la ieşirea din biserici ori pe uliţe în duminici şi sărbători. Căpătasem curaj şi pricepere şi vorbeam fără greutate oamenilor pe care îi întâlneam, despre Domnul, despre păcat şi despre mântuirea sufletului lor, oferindu-le cărţile Oastei şi Biblii.

Unii mă primeau cu bucurie ori cu bunăvoinţă. Alţii mă alungau cu batjocuri şi cu râsete. Dar puţini îmi cumpărau cărţile, spunând că nu au bani. De fapt în anii aceia, 1930-1933, erau vremi de mare criză şi lipsuri băneşti. Locuri de muncă erau foarte puţine şi îndepărtate. Poporul satelor era în întregime numai ţărani care produceau numai cereale şi vite; de astea aveau cu toţii şi nu le cumpăra nimeni.

De aceea oricât de ieftine erau cărţile, oamenii n-aveau bani cu care să le cumpere - decât puţini. Şi puţine cărţi se citeau.

Dar le citeam eu pentru ei. Oriunde mi se întâmplă să aflu mulţimi de oameni adunaţi, mă opream, luam câte o carte şi aşezându-mă la o margine începeam să citesc întâi la unul-doi. După aceea cercul se făcea tot mai larg în jurul meu, până ce ascultau cu toţii. Domnul mă umpluse de mult curaj şi de putere încât citeam cu tot sufletul. Cuprinsul cărţilor era atât de frumos şi de cald, încât din ce în ce tot mai mulţi fuseseră câştigaţi pentru Dumnezeu.

Duminica viitoare mergeam în case şi, încet-încet, se înfiripau una câte una adunări ale Oastei până în satele de sub munţi. Astfel că în fiecare săptămână de sâmbăta de după-amiază şi până luni dimineaţa eu eram dus şi nu eram acasă.

Asta a mers cam uşor cu lipsa mea de acasă, dar în curând lipsurile mele înmulţindu-se şi lungindu-se, au început să vină necazurile din partea părinţilor.

Plecările mele îi supărau din două pricini: întâi pentru că mă făceam de ruşine la lume că numai eu umblam ca un nebun şi ca unul care nu are nici un rost, făcându-mă de râs şi de vorbă la oameni atât pe mine cât şi familia mea - care se bucura de respect în şapte sate.

În al doilea rând pentru că eu îi lăsam acasă cu toate treburile baltă, să se descurce singuri - şi ei aveau mult necaz din asta.

De aceea începură întâi cu vorbele aspre, apoi cu ameninţările grele. Tata a ridicat o dată împotriva mea nu numai glasul ci şi pumnul. Apoi ciomagul şi furca de fier, gata-gata să mă lovească.

— Să mai mergi tu numai o dată aşa - zise el. Şi vezi tu ce păţeşti cu mine. Numai tu ai înnebunit în lumea asta? Pe cine mai vezi tu făcând ce faci tu? Până acum a fost cum a fost, dar de azi înainte, gata. Să ştii! Dacă nu vrei să mă asculţi, du-te în lume, să ştiu că eşti dus şi nu-mi mai faci numai ruşine şi necaz.

Mă gândisem adeseori şi eu să mă duc. Nu mă puteam împăca cu gândul că voi rămânea pe totdeauna la ţară, fără să învăţ nici o şcoală, fără să se aleagă din mine nimic decât un amărât de scurmător în gunoaiele părinteşti şi în sărăcia acestor bieţi oameni atât de mărginiţi în toate...

Zisesem de câteva ori părinţilor mei să mă dea la şcoală şi pe mine, la oraş, cum erau unii din colegii mei care erau acum la liceu ori la meserii. Dar ei au râs spunându-mi:

— Ce, mă, tu eşti nebun? Cine o să rămână pe vatra asta dacă mergi tu în lume? De ce ne muncim noi aci să-ţi facem ţie de toate, ca să te duci şi să ne laşi? Să-ţi iasă nebuniile astea din cap! Vrei să mergi să mori de foame în lume, nu ţi-e bine aci acasă unde ai de toate?

Dar cuvintele lor nu m-au putut face să renunţ de tot. Două gânduri la fel de tari se luptau în mine. Unul zicea să fug de acasă şi să mă înscriu la orice şcoală numai să învăţ, celălalt mă îndemna - ziceam eu că din partea Domnului - să ascult şi să rămân cu părinţii mei... Când erau stările agitate între noi, biruia primul gând. Când se linişteau, biruia al doilea.

În anul următor se înfiinţa la Beiuş o Şcoală de Arte şi Meserii. Câţiva din foştii mei colegi de clasă din familii cu mai mulţi copii, se înscriseseră şi se pregăteau pentru examenele de admitere. Ce rău îmi păru mie că eu sunt singurul la părinţi şi că n-am pe nimeni să rămână acasă, ca să mă duc şi eu cu ceilalţi la şcoală, la oraş, la o meserie.

Într-o zi când doi dintre ei mergeau după acte îmi ziseră şi mie:

— Vino şi tu cu noi! N-ai să stai toată viaţa aici să cureţi gunoiul după vaci!

— Aşteptaţi-mă, că vin!

M-am dus cu ei, mi-am făcut acte pe furiş, şi în zilele examenului eram şi eu printre ei.

Examenul a durat două zile. Reuşisem printre primii pentru meseria de mecanic, când la poarta şcolii l-am văzut pe tata.

Mă căutase peste tot - şi, aflând că sunt acolo la Beiuş, venise după mine. Prin gardul de sârmă de lângă poarta încuiată mi-a strigat furios:

— Vino de acolo acasă! Acum şi imediat!

Poarta era încuiată ca să nu iasă nimeni din curtea şcolii. Dar pe sub poartă era o gaură prin care probabil că ieşea câinele. Şi tata mi-a zis:

— Bagă-te pe aici şi ieşi afară!

M-am băgat pe sub poartă ca un câine bătut. Şi am mers tot drumul înaintea lui tata cu ochii şiroind de lacrimi şi cu capul în jos de ruşine până acasă... Ca un osândit înaintea unui jandarm care îl duce la închisoare.

La puţină vreme după asta, ispita m-a încercat din nou, când, într-o zi, am văzut afişat la primărie un anunţ de la Liceul Militar din Târgul Mureş, pentru înscrieri de elevi, cu condiţii foarte atrăgătoare.

Mi-am făcut din nou actele pe furiş şi le-am trimis prin poştă la Târgul Mureş. Dar când am primit acasă înştiinţarea aprobării şi chemarea să mă prezint, poştaşul a dat-o lui tata, crezând că-i face o mare bucurie.

E uşor de închipuit ce bucurie a avut şi el şi eu, când a rupt-o în faţa mea, odată cu câteva palme peste cap şi pe unde m-a putut ajunge.

În aceste condiţii eu am început s-o duc tot mai greu şi într-un alt fel. Nu puteam să mă duc nicăieri - şi nu putea nici rămâne acasă.

În necazul şi în singurătatea mea am început să caut cărţi să citesc. Să citesc şi să învăţ singur.

Prima mea încercare a fost la biblioteca şcolii din sat. Dar biblioteca avea cărţi puţine, în câteva săptămâni le-am citit pe toate.

Am rugat apoi pe preotul satului nostru, cu care învăţasem religia în şcoală şi care avea o bibliotecă mult mai mare şi cu cărţi mult mai felurite. Preotul mi-a permis cu bucurie să merg în biblioteca lui, oricând şi să iau de acolo orice carte, fiindcă avea încredere în cinstea şi cuvântul meu. De fapt şi eu mi-am respectat vorba mea şi vorba lui păstrându-i curate toate cărţile şi ducându-i-le de fiecare dată cinstit înapoi.

Citeam până seara târziu, dar aveam atât de puţin timp din cauza muncilor grele şi neîntrerupte. Eram fericit când eram cu vitele la păscut, atunci citeam mai liniştit. Dar citeam şi mergând cu carul, citeam şi mergând pe drum, citeam ţinând cu mâna dreaptă cornul plugului iar cu mâna stângă ţineam cartea şi citeam mergând. Mă obişnuisem într-atâta că le făceam bine pe amândouă, şi munca şi cititul. Boii ţineau brazda, rumegând liniştiţi, mulţumiţi şi ei că nu-i grăbeam la muncă.

După ce mă întorsesem la Domnul, nici nu mai luam biciul când mergeam cu boii. Nici nu mai luam bâtă când mergeam cu vacile, cum era obiceiul tuturora. Luam numai cartea, cum nu mai era obiceiul nimănui.

Am avut şi din asta destul necaz, căci boii văzând că n-am biciul, începeau să nu mai asculte. Ieşeau din brazdă şi umblau după iarbă. Vitele, dacă n-aveau frică de bâtă, se repezeau cu îndrăzneală în locurile oprite, fără să le pese de vorbele mele, nici de gesturile mele cu mâna goală, dacă nu vedeau biciul ori nuiaua.

Atunci am înţeles iarăşi un adevăr amar: că fie om, fie animal, nu-i bine să ştie numai de dragoste şi să nu ştie puţin şi de frică. Ascultarea din dragoste ţine atât de puţin şi la atât de puţini, fiindcă ascultarea aceasta o au numai acei care au smerenie şi înţelepciune. Aceştia au şi înţelegerea minţii dar şi înţelegerea inimii.

Însă unde nu este înţelegerea minţii care vine din adevăr şi din înţelepciune, acolo oricâtă dragoste ai arăta, nu prea multă ascultare vei obţine.

Numai temerea, numai frica de ceva, este în măsură să-l convingă pe oricine de datoria supunerii ascultătoare. Ori pentru a face binele, ori pentru a se opri de la rău. Fără acest mijloc, ascultarea se prăbuşeşte în neascultare, ordinea în dezordine şi viaţa în haos.

Cu ascultarea noastră de voia lui Dumnezeu tot aşa stau lucrurile.

De unde sfârşeşte dragostea şi de unde ea nu mai poate face nimic, de acolo trebuie neapărat să înceapă teama şi respectul. Altfel se ajunge cu toate la prăpăd.

Dar unde nu este nici dragoste de Dumnezeu şi unde nu este nici temerea care duce la înţelepciune, cine şi ce să-l mai oprească pe om de la pierzare, sau pe animal de la abator?

În viaţa mea au lucrat folositor atât una cât şi cealaltă.

Domnul Dumnezeu m-a trecut cu milă prin amândouă până astăzi, prin toate luptele şi încercările, ajutându-mă să rămân lângă El.

Slăvit să fie Domnul!

Doamne-n ceasul focului

Doamne-n ceasul focului
Dă-mi tăria locului –
Buzele să-mi sângere
Dar să nu scot plângere,
Mâinile să-mi scapere
Dar să nu se apere,
Să fiu dus mormântului
Credincios Cuvântului,
Să trec pragul Cerului
Cu răbdarea fierului –
Căci în veci de veci voi vrea
Să-mi rămână dragostea.

Doamne, paşii inimii
În iubire ţine-mi-i -
Legământul lacrimii
Treacă-mi focul patimii,
Drumul biruinţilor
Să-l urmez părinţilor,
Frumuseţea paşilor
Să mi-o las urmaşilor
Şi lumina traiului
S-o duc rază raiului
Căci în veac şi-n veac voi vrea
Să-mi rămână dragostea.

Doamne, las trecutului
Aurul avutului - şi las viitorului
Strălucirea zborului;
Plata biruinţilor
Toată-o dă părinţilor;
Slava-ncununaţilor
Dă-o toată fraţilor;
Premiul fruntaşului
Dă-l întreg urmaşului -
Mie-n veci şi-n veci voi vrea
Să-mi dai numai dragostea.

CAPITOLUL 8
Marele necaz salvator

Şi eu m-am dus plângând adesea pe brazda plugului ceresc,
Dar numai semănând cu lacrimi aflai că-s vrednic să trăiesc –
Şi eu am dus atâtea lupte de temeri şi-ndoieli cuprins,
Dar numai când mi-am dat viaţa n-am mai putut să fiu învins.

Ce tainice sunt totuşi căile lui Dumnezeu şi cum ştie înţelepciunea şi puterea Lui să le orânduiască toate lucrurile şi întâmplările - nu numai în istoria lumii şi a popoarelor - ci chiar în viaţa fiecărui om, atunci când El are de făcut un lucru mai mare sau mai ales, cu omul sau cu poporul acela.

De la primele lecturi din cărţile Oastei Domnului şi din foile ei religioase, mi-a venit şi mie pe nesimţite gândul să compun versuri spre slava lui Dumnezeu şi spre exteriorizarea simţămintelor fierbinţi faţă de Domnul Isus, care clocoteau în inima mea.

Redactorul foilor Oastei de la Sibiu făcea mereu apel şi publica mereu concursuri pentru scrierea "celor mai frumoase poezii creştineşti".

> *"Noi, românii - scria părintele Iosif Trifa - suntem un popor al cântării. Avem o atât de bogată şi de frumoasă zestre de cântece şi doine, pline de căldură şi de simţire. Şi totuşi ce mirare şi ce pierdere mare este faptul că noi, românii, nu avem o cântare şi o poezie religioasă, duhovnicească, cu adevărat creştină. O poezie şi o cântare pe măsura acestor daruri cu care suntem înzestraţi noi de Dumnezeu.*
>
> *Şi nu le avem fiindcă nimeni până astăzi nu s-a preocupat de acest lucru. Nimeni n-a îndemnat poporul nostru să cânte Domnului şi să-L laude cu tot talentul său pe Domnul.*
>
> *Acum noi, cu Oastea Domnului dorim să facem să învie poezia şi cântarea religioasă şi creştinească de care este în stare poporul nostru, căruia Dumnezeu i-a dat atâtea daruri frumoase pe care să le pună în slujba Lui, dar mai ales darul cântării.*
>
> *Noi vom încuraja şi vom publica orice poezie reuşită, îndemnând la asta şi prin aceste concursuri cu premii pe care din toată sărăcia noastră le vom continua până când Domnul Dumnezeul nostru va face să se nască şi să crească în poporul nostru o poezie şi o cântare care să fie cu adevărat vrednică de slava şi lauda cea mare a lui Dumnezeu..."*

Urmăream tot cu mai mult interes lucrarea aceasta de naştere a poeziei şi a cântecului religios - dar vedeam că tot nu mai apare ceva luminos şi deosebit. Tot ce apărea erau doar slăbuţe şi palide versificări şi imitaţii după cântecele noastre naţionale şi patriotice, scrise de condeie foarte simple şi stângace, copilăreşti.

M-am rugat lui Dumnezeu să-mi ajute - şi am început şi eu cu slabele mele unelte să mă adaug corului slăbuţ care încerca să cânte cu noile lui corzi, cântarea cea nouă cu care abia căuta să se obişnuiască şi poporul nostru - cântarea laudei lui Dumnezeu, pe care alte popoare o cunoşteau de atâta vreme.

Încercările mele de fiecare dală le trimiteam plin de timiditate pe câte o carte poştală pe adresa părintelui Iosif, cu simţământul celei mai profunde iubiri şi încrederi. Trecusem de al şaisprezecelea an şi tot ce scriam scoteam numai din inima mea, că din cunoştinţă şi din experienţă nu aveam de unde.

De la primele trimiteri de poezii, am primit încurajări din partea redacţiei. Îmi scria Viorel, nepotul părintelui, care era pe vremea aceea încă în liceu la Sibiu. Prima scrisoare arăta că părintele Iosif a rămas surprins de poezioarele mele şi că doreşte să scriu mereu şi să trimit cât mai multe, fiindcă doreşte să le publice în fiecare număr de foaie.

După publicarea mai multor poezii, am primit şi eu un mic premiu în cărţi şi ilustrate religioase. Mai târziu am primit chiar şi o mică sumă de bani drept încurajare.

Nu scriam mult, fiindcă totdeauna eram nemulţumit de lucrările mele şi le tot corectam.

După un an mi s-a cerut fotografia, pe care au publicat-o la foaie împreună cu o poezie nouă şi cu câteva cuvinte de preţuire din partea redacţiei, scrise chiar de părintele Iosif.

După toate încercările mele nereuşite de a scăpa de acasă spre a merge la vreo şcoală, am început să mă împac cu gândul că eu niciodată nu voi reuşi să fiu altceva decât un plugar chinuit, aici pe pământul acesta unde asudă şi rabdă părinţii mei, legaţi de glia asta, până mă vor îngropa şi pe mine sub ea.

Pentru a mă ţintui definitiv de vatra şi de viaţa asta, ca să nu mai plec niciodată, au hotărât să mă căsătorească cât mai curând, îndată ce voi împlini optsprezece ani. De fapt, aceasta era o regulă pe atunci în

toate gospodăriile înstărite care aveau numai unul sau doi copii. Îşi căsătoreau copiii chiar mai tineri de vârsta mea. Fetele se măritau şi ele chiar şi de la patrusprezece ani. Cele ce treceau de nouăsprezece fără să se căsătorească erau socotite fete bătrâne. Şi asta era o mare ruşine pentru ele şi pentru familiile lor.

Căsătoriile acestea se făceau atât pentru a-şi spori numărul braţelor de muncă din gospodărie, cât şi pentru a-şi lega fiii în căsători aranjate după zestrea şi fala familiilor căutate dintre cele mai dintâi din sat.

În cazul meu gândul cel mai puternic era, cum am spus, să mă lege definitiv de sat, spre a fi siguri că n-am să mai plec şi să mă facă să las orice preocupări, pentru a mă robi total muncii acesteia, aici la casa părintească.

Când mă vedeau mereu cu cartea, cu scrisul, cu adunările, cu rugăciunea şi cu plecările mele, părinţii mei îmi spuneau adesea ca o ameninţare pentru mine şi o speranţă pentru ei:

— Lasă că nu mai mergi tu mult aşa. Dacă te însori nu mai ai tu vreme de cărţi şi de drumuri. Atunci are cine să-ţi poruncească. O să stai şi tu acasă să-ţi vezi de lucru, nu să umbli cum nu mai umblă nimeni!

Eu vedeam că sunt împins undeva spre o strâmtoare, dar mă rugam lui Dumnezeu şi mergeam ca o oaie la strungă, căci n-aveam cum să scap. Dragostea Domnului prinsese rădăcini atât de adânci şi de puternice în inima mea, încât încrederea în izbăvirile Lui îmi păstra în sufletul meu o pace liniştită. Mă simţeam atât de legat de cărţile mele şi de fraţii mei, încât eram sigur că nu va mai fi nimeni să mă dezlege. Mergeam spre căsătorie, ce-i drept, cu o oarecare strângere de inimă şi curiozitate, ca înspre ceva nou şi ciudat, dar de neocolit în viaţa mea. Şi mă gândeam că desigur îmi va fi mult mai greu la început, dar după aceea mă voi obişnui şi cu asta. Voi fi mult mai legat, desigur, dar ceva din inima mea mă încredinţa că nimic nu mă va mai putea despărţi de Domnul şi de Mântuitorul meu Isus. Nici nu-mi va birui legământul cu El. Nu ştiam cum va lucra Domnul meu cu mine după aceea, dar presimţeam că El nu mă va lăsa.

În toamna celui de-al optsprezecelea an al vieţii mele s-a întâmplat aşadar ceea ce era hotărât să fie. S-a făcut vorbă de căsătorie cu un vecin din uliţa cealaltă. Fata lui, Maria, era doar cu trei luni mai mare ca mine. Fusesem o vreme colegi la şcoală, iar cu munca eram deseori împreună. Faptul că ne cunoşteam, era ceva care îmi uşura toată apropierea asta şi îmi dădea curaj, nădăjduind că nu-mi va fi greu să o conving şi pe ea să creadă ca mine.

Din clipa când s-a hotărât căsătoria noastră, eu am îndemnat fata şi pe părinţii ei să se hotărască şi ei pentru Domnul şi să se înscrie în Oastea Domnului. Cred că numai pentru a-mi face mie pe voie au şi făcut aceasta îndată.

Eu m-am bucurat atunci mult de graba lor, nădăjduind că nu-mi va fi greu şi mai departe să continuăm aşa.

Nunta, foarte restrânsă şi grăbită, s-a făcut astfel în ianuarie 1933, fără zgomot şi fără muzică. Eu mă împotrivisem cu toată tăria la astea, iar ei cu toţii m-au ascultat, "ca să meargă totul bine".

Între timp eu scrisesem mereu... Dar spinii între care stăteam continuu şi lacrimile care nu mi se mai uscau din ochi şi din inimă, începuseră să-i dea alt fior şi gust cântării mele.

Rezonanţa ei devenea tot mai gravă şi mai adâncă, pe măsură ce peştera necazurilor mele se adâncea tot mai mult, făcând tot mai rece şi mai întunecos drumul meu.

În Oradea, capitala judeţului nostru, se înfiripase o puternică grupare a Oastei Domnului, sprijinită de toate oficialităţile, atât cele clericale cât şi cele administrative. În condiţiile grele de luptă ale elementului românesc aici, la graniţa de vest a ţării, toţi mai-marii poporului şi ai bisericii înţeleseseră atunci marele şi vădit adevăr că Oastea Domnului este o fericită lucrare de sudură a sufletului nostru, în amândouă părţile lui, atât cea religioasă, cât şi cea naţională.

Şi făceau totul, împreună, ca lucrarea aceasta să crească şi să sporească peste tot. Nici o altă iniţiativă nu dădea roade atât de repede ca ea. De aceea ajutau la promovarea ei atât episcopia, cât şi prefectura, în frunte cu capii acestor instituţii.

Din gruparea constituită cu statute şi comitet, făceau parte mulţi oameni intelectuali de seamă din Oradea şi judeţ, care activau cu hărnicie în toate privinţele, atât la propovăduirea Cuvântului prin adunări, serbări şi servicii religioase cât şi în ajutorări, milostenii, răspândirea de cărţi şi misiuni - şi înăuntrul şi înafara oraşului.

Adunările Oastei se făceau atunci în şapte părţi ale oraşului, în şcolile acestor cartiere şi în biserici. Preoţii bisericilor româneşti şi studenţii Academiei Teologice lucrau cu hărnicie organizând adunări şi serbări religioase cu membrii Oastei, duminică de duminică. Şcolile cu elevi şi chiar grădiniţele de copii activau cu hărnicie în scopul sfânt al ridicării sufletului şi de vieţuire în lumina Evangheliei.

Din cotizaţiile şi darurile adunate se întreţinea în fiecare an o cantină pentru săracii şi bătrânii neputincioşi care primeau hrană caldă de două ori pe zi, 130 de persoane pe tot timpul iernii, din noiembrie până în aprilie.

De asemenea se cumpărau şi împărţeau îmbrăcăminte şi lemne pentru familiile sărace şi cu mulţi copii.

În afară de asta, se organizau serbări cu program religios tipărit şi afişat în tot oraşul, în diferite părţi chiar şi în sala Teatrului Orăşenesc, serbări la care participau familiar şi bucuros mulţi din cei mai de seamă conducători şi cetăţeni ai oraşului.

Din venitul acestor serbări se ajutau acţiunile creştineşti ale Oastei Domnului...

O, ce minunat spor şi rod rămâne totdeauna după o lucrare sfântă, la care participă cu gând curat toţi cei chemaţi, care îşi simt şi care îşi împlinesc cu o conştiinţă trează datoria lor faţă de Dumnezeu şi de semeni.

În urma publicării poeziilor mele prin foile centrale ale Oastei Domnului din Sibiu, Comitetul Oastei din Oradea, oarecum mândru că din judeţul nostru se evidenţiază un talent poetic, a început să se intereseze de mine, prin unul dintre cei mai activi membri ai săi, avocatul Pavel Maliţa, juristconsultul judeţului şi cumnatul prefectului. Prin el am fost înştiinţat acasă că Oastea Domnului din Oradea, drept recompensă şi încurajare pentru lucrările mele, mi-a acordat ca premiu o vioară pentru ca să învăţ să cânt, o bicicletă ca s-o am pentru adunările Domnului şi o sumă de 800 lei, pentru cheltuielile mele. Să merg la Oradea, ca să mă vadă şi ei şi să le primesc.

Primirea mea acolo, în Biroul Oastei Domnului din Casa Naţională, a avut loc într-un cadru sărbătoresc neobişnuit pentru mine. Lucrul acesta m-a umilit nespus de mult. Nu ştiam cum să mă fac mai mic, mai neobservat şi cum să scap mai repede. Eu, un tânăr ţăran, cu opinci şi cojocel, în mijlocul lor, iar în jurul meu o mulţime de domni şi doamne, eleganţi, gravi, în vârstă, unii cărunţi, întrebându-mă şi cercetându-mă ca pe o păpuşă, ca pe o minune.

Stam între ei învârtindu-mi pălăria în mâini şi ştergându-mi broboane mari de sudoare care îmi curgeau şiroaie de pe frunte şi de pe obraji.

Abia am aşteptat să scap şi să ies afară. Simţeam că nu mai pot. Capul îmi vuia şi hainele mă strângeau de nu mai puteam să răsuflu. Cred că trebuie să le fi fost tuturor tare milă de mine, în starea mea şi în încurcătura mea jalnică!

M-am rugat atunci Domnului să nu mă mai lase să ajung niciodată printre cei mari, că nu-i de mine acolo printre ei, ci numai printre fraţii mei cei simpli ca şi mine.

M-am gândit atunci că tot cam aşa trebuie să se fi simţit şi Mântuitorul printre mai-marii din vremea Lui. El, Care crescuse tot aşa, undeva pe la sate, printre ţărani şi săraci. Felul meu de viaţă modestă şi singuratică de la ţară, portul meu, nivelul meu, erau atât de enorm despărţite de ale lor, încât cu toată înfrăţirea noastră sufletească prin Oastea Domnului, nu reuşeam totuşi să mi-i apropiu.

Această depărtare am simţit-o mereu, oricât a mai trebuit şi după aceea să umblu ori să stau printre ei. Era oare aceasta o barieră aievea între categoriile noastre pe care o simt toţi, ori era numai un simţământ aparte, ceva pe care îl aveam numai eu?

Nu ştiu! Poate era şi una şi alta!

A urmat un an aproape mort pentru mine. În acel an soţia s-a îmbolnăvit grav, trebuind ca eu să o duc cu carul când la un doctor când la altul... Să o îngrijesc multe săptămâni ca pe un copil la pat, scoţând-o pe braţe afară, ori întorcând-o de pe o parte pe alta.

Aşa au trecut iarna şi primăvara viitoare.

Necazul acesta a mai domolit un timp stările celelalte, fiindcă trebuia să fiu mereu aproape de patul bolnavei.

Aşa cum fusese de greu, în luna ianuarie îmi făcusem rost şi drum să merg prima dată până la Sibiu, ca să-l văd pe părintele Iosif.

Am ajuns acolo pe la ora unu noaptea. N-am mai putut sta în gară ca să aştept dimineaţa, ci chiar atunci am luat-o, întrebând, în sus spre strada Avram Iancu nr. 5, care nu era departe de gară. Acolo era redacţia şi Librăria Oastei.

Am aflat fără greutate clădirea cu firma cunoscută din foaie, dar totul era cufundat în întuneric şi în frig.

La colţul porţii era o piatră care strălucea de gheaţă, ca şi pereţii şi acoperişurile caselor. Acolo m-am aşezat, pe piatra aceea, fără să mă pot despărţi de locul acesta până dimineaţa la ora opt, când au venit primii să deschidă. Mi-a fost atât de frig, că era o noapte senină de ianuarie. Dar n-am putut pleca nicăieri, atât de legat eram de tot ce era aici.

Aşteptam să-l văd măcar pe Viorel, el singur se interesase de mine. Dar el nu era încă între cei ce veniseră şi deschiseseră. Toţi cei ce erau acolo, mă priveau rece şi indiferenţi, fără a schimba cu mine nici un cuvânt. Astfel de tineri ţărani, se vede că treceau zilnic pe acolo iar ei n-aveau timp să-şi facă vorbă cu toţi...

Ce păcat că n-aveau... timp. Cred că dragoste nu aveau - nu timp! Sau poate obosiseră, fiindcă veneau prea mulţi din cei ca mine.

Părintele Iosif era bolnav undeva la spital, ziceau ei, aşa că nu-l voi putea întâlni. Viorel şi Titus erau şi ei plecaţi, dar spuneau că trebuie să vină.

I-am aşteptat lângă soba caldă încălzindu-mă şi dezmorţindu-mi oasele îngheţate.

Într-un târziu cei doi au venit împreună.

Pe Viorel îl cunoşteam mai bine din corespondenţa noastră şi m-am bucurat că totuşi am aflat pe cineva cunoscut.

Titus era mai rece şi el şi mi s-a părut că-i supărat.

După ce am luat cunoştinţă şi de la Viorel că nu-l voi putea întâlni pe părintele, mi-am umplut iarăşi traista cu cărţi, mi-am luat rămas bun şi am plecat. Singur Viorel m-a sărutat atunci. N-am să uit niciodată ce fericit m-am simţit că cineva mi-a arătat atâta dragoste încât m-a sărutat frăţeşte pe obraji! Se făcuse totuşi un contact puternic şi real între mine şi ei. Acum ne scriam mai des, iar în iulie când se va face adunarea cea mare cu ocazia Târgului de Fete de pe Muntele Găina, din Munţii Apuseni, o să ne întâlnim acolo.

Vremea a trecut din ce în ce mai încărcată de lupte şi de necazuri între mine şi familia mea. Din toate părţile aveam numai lovituri. Singur Domnul mă mângâia prin rugăciune şi prin lucrarea pentru El între fraţi. Aşteptam vara cu sărbătoarea Sfântului Ilie pentru Muntele Găina, ca să mă întâlnesc iarăşi cu cei din Sibiu. Doream să le cer un sfat ce să ştiu face în stările prin care treceam.

Sărbătoarea adunării de pe Găina avea loc în prima duminică după 20 iulie, încă de vineri după-masă am luat-o pe jos cale de vreo 6 ceasuri până la Băiţa, ultimul sat sub munţi, pentru ca să plec de acolo sâmbătă dimineaţa cu fraţii, să ajungem la Găina duminica în zori. Aveam de mers mult pe jos.

Am dormit noaptea la preotul din Băiţa, iar dimineaţa s-au pregătit şi ei de plecare. Am mers prin alt sat, Poiana, de unde s-au mai adăugat la noi şi alţi fraţi şi astfel am lut-o în sus pe coastele munţilor, suind mereu

până când seara am trecut pe lângă vârful Bihariei înnoptând undeva într-o pădure de fagi în jurul unui foc mare. Acolo am dormit puţin pe iarbă cu picioarele spre focul din mijlocul grupului.

Odată cu zorile de ziuă ne-am sculat pornind spre vârful Găina, unde trebuia să-i întâlnim pe toţi fraţii aşteptaţi.

Chemarea la adunarea aceasta se publicase în foaie, aşa că vor fi foarte mulţi. Muntele Găina este hotarul dintre cinci judeţe ale Ardealului. Acolo se adunau de obicei moţii lui Horea şi Iancu, pentru marile consfătuiri.

Din toate judeţele acestea cred că vor veni fraţi. Era prima mare adunare frăţească la care voi lua parte. Bucuria mea era nemărginită.

Răsărea soarele de după crucea lui Avram Iancu din vârful Găinii, când vedeam venind pe toate cele cinci căi grupuri-grupuri de oameni în portul lor ţărănesc felurit, bărbaţi şi femei din judeţele Hunedoara, Arad, Turda şi Cluj. Pe câmpul verde care urca spre crucea din vârf, ne întâlneam şi ne îmbrăţişam cu fraţii.

Unii dintre ei se cunoşteau. Pe noi uşor ne vedeau de departe, fiindcă eram mulţi şi mergeam cântând, cu preotul Nica de la Băiţa în fruntea noastră şi cu steagul lor.

În curând tot platoul dealului verde se umplu de oameni.

Pe două rânduri îşi aşezau mulţi tot felul de mărfuri aduse pentru vânzare, haine ţărăneşti, scule de tot felul şi mâncare...

Tineri cu fluiere şi fete cu buciume se vedeau grupuri-grupuri în toate părţile. Caii şi oile, animale aduse spre vânzare, păşteau mai încolo. Şi o mare mişcare voioasă şi pestriţă era peste tot.

Ziua era frumoasă şi tot cerul senin. Va fi foarte frumos?

Noi nu ne-am oprit decât în vârful muntelui, unde era un loc neted cât o arie mare de grâu. Acolo în mijloc era crucea lui Avram Iancu. Până aici se spune că venise împăratul de la Viena ca să-l întâlnească pe Avram Iancu, după ce îl minţise că va da poporului român drepturile pentru care se ridicaseră şi luptaseră moţii sub Avram Iancu. Şi mai înainte sub Horea.

Românii s-au încrezut în împăratul şi au depus armele, dar împăratul i-a înşelat. Îndurerat, Avram Iancu a suferit atât de mult pentru asta, încât şi-a pierdut mintea - şi umbla aşa dintr-o parte în alta a munţilor lui.

Când împăratul i-a trimis vorbă că îl aşteaptă să vină să se întâlnească cu el aici, pe muntele Găina, Avram Iancu a răspuns:

„Împăratul este un mincinos iar eu sunt un nebun. Un nebun şi cu un mincinos n-au ce să vorbească împreună". Şi nu s-a dus...

Am aflat aici pe fraţii din Sibiu care sosiseră şi ei chiar atunci, odată cu noi. Aduseseră steagul Oastei din Sibiu cu ei. Mi l-au încredinţat mie să-l port eu.

Adunarea a început cu o rugăciune acolo pe vârful muntelui. Niciodată nu mă putusem gândi ce înălţătoare poate fi cu fraţii o rugăciune pe munte! Eu mai trăisem cu câţiva ani în urmă o astfel de rugăciune. Dar atunci fusesem singur. Acum eram cu fraţii. Era altfel.

Dimineaţa era divină... Vârful muntelui era înconjurat de alte şapte şiruri de munţi şi tot cerul parcă lua parte aici la rugăciunea asta cu noi...

Cuvântările înflăcărate şi cântările puternice erau scăldate în lacrimi pe toate feţele noastre. Era ceva unic de frumos şi minunat. Aria locului se umpluse de tot felul de oameni care nu mai văzuseră şi nu mai auziseră aşa ceva. Mulţi plângeau şi se hotărau pentru Dumnezeu, auzind chemările zguduitoare.

După terminarea adunării trebuia să facem o ieşire prin tot târgul, pentru a mărturisi pe Domnul şi celor ce nu-şi lăsaseră mărfurile şi petrecerile lor pentru a veni la adunarea noastră.

Eu am luat-o înainte cu steagul, iar în jurul meu preoţii şi fraţii din Sibiu, apoi toată mulţimea fraţilor şi surorilor cântând. Unii împărţeau cărţi, alţii foile Oastei, stând de vorbă cu toţi despre mântuirea sufletului şi despre intrarea în Oastea Domnului care luptă pentru asta în biserica şi credinţa noastră.

O altă mulţime s-a luat după noi, iar în cealaltă parte a târgului a mai fost nevoie de încă o cuvântare de vestire şi de chemare a Domnului Isus. Un alt număr de suflete s-au mai predat Domnului Isus, cerând să fie înscrişi în Oastea Domnului.

După o frumoasă încheiere cu rugăciune şi cântări, ne-am îmbrăţişat, despărţindu-ne cu hotărârea şi cu promisiunea să venim şi la anul viitor tot aşa.

La întoarcerea mea acasă, furtuna s-a dezlănţuit tare împotriva mea.

M-am dus prin grădină spre câmp cu capul în pământ rugându-mă şi plângând. Nu ştiu ce am aflat de lucru până seara, răbdând de foame şi de sete, tot timpul cu lacrimi şi suspine amare pentru starea lor şi pentru starea mea. Nimic nu mai puteam face altceva.

În seara de 5 septembrie, după o furtună în familie, am ieşit afară, mi-am luat doar unrând de albituri şi, cu ce aveam pe mine, am plecat. Nimeni n-a ieşit din casă după mine să vadă ce fac şi încotro mă duc.

Am luat-o peste vale spre dealul cu via unui bun prieten al meu, anume Vasile, unde ştiam că el stă de pază seara la struguri, cu celălalt bun prieten al nostru, Nicolae - Cula, cum îi ziceam noi. Lor le spusesem de mai multe ori necazul meu şi ei mă înţelegeau. Vasile era student la teologie în Oradea. Cula era student la Bele-Arte în Bucureşti. Ei stăruiseră de multe ori după mine să merg la vreo şcoală. Acum, văzând starea grea în care mă aflam, doreau să mă ajute să scap cumva.

I-am aflat singuri la vie. Se înserase bine, căci era şi nor.

Le-am spus că sunt hotărât să merg chiar în seara asta cu trenul de ora nouă până la Oradea unde am nişte prieteni cu ajutorul cărora cred că voi putea intra undeva la vreo şcoală să-mi fac alt rost de viaţă.

Povestind noi, s-a făcut târziu. Aveam un bilet pentru întors de la un coleg vecin care venise de la Oradea şi mai stătea acasă.

L-am luat de la el şi trebuia neapărat să merg cu trenul de 9.

Ei mi-au zis:

— Venim şi noi cu tine!

Am plecat spre gară, dar la jumătatea drumului am şi auzit trenul venind.

— Ce facem acum, că nu mai ajungem trenul? le-am zis îndurerat. Şi pierd biletul. Acasă nu mai pot întoarce.

— Fugiţi cât puteţi! zise Cula hotărât. Eu fug mai repede şi nu las să plece trenul până ce ajungeţi şi voi.

Am fugit cu Vasile cât am putut noi, dar Cula fugea de două ori mai tare ca noi. Nu mai aveam nici o nădejde să ajungem trenul că mai era tare mult de mers până la gară.

Nu ştiu cum a făcut Bunul Dumnezeu prin bietul Cula, cum s-a suit el în locomotivă şi l-a convins pe mecanic să nu pornească, dar trenul a aşteptat în gară până ce, gâfâind, am ajuns şi noi.

Când am ajuns noi, toţi se uitau cu mirare după noi ca după o minune. Abia am sărit pe scara vagonului şi trenul a plecat. Cula, fericit, mă saluta cu amândouă mâinile ridicate.

Alături, şeful gării privea la el, mişcat de curajul lui şi de dragostea cu care luptase el pentru ca prietenul lui să nu scape trenul.

O singură dată l-am mai văzut pe Cula după aceea, când venisem după un an şi mai bine acasă. Am fost la el şi mi-a făcut portretul în cărbune, arătând astfel ce talent minunat avea. Portretul meu reuşise deplin.

În primele luni ale războiului fusese luat şi el pe front. A murit ca ofiţer la un asalt împotriva inamicului, în fruntea unităţii sale şi a fost înmormântat acolo departe, în pământ străin.

Domnul Dumnezeu să-ţi odihnească sufletul tău, drag şi credincios prieten, în Împărăţia Lui, împreună cu sufletele mari şi nobile dintre care ai făcut parte şi tu. Cred că mi-ai fi fost şi un viteaz frate în Oastea Domnului - dacă ai fi trăit.

Zadarnic am fugit noi, însă şi zadarnic luptase prietenul meu să oprească trenul, căci la prima oprire m-a dat jos conductorul trenului, care găsise că biletul meu nu fusese vizat la urcarea mea în tren - şi n-aveam voie să călătoresc cu el aşa.

Am dormit toată noaptea tremurând undeva lângă halta aceasta din câmp, într-o grădină de coceni de porumb. A fost o noapte rece de toamnă şi ploua. Mă udase de-a binelea acolo între coceni.

Ce lupte sufleteşti am dus atunci! Parcă venise însuşi Satan la mine să mă chinuiască cu tot felul de gânduri negre, ca să mă descurajeze să mă leapăd de Calea pe care am pornit, să mă întorc, renunţând la tot ce începusem. Să le dau dreptate la ai mei şi să am astfel pace, lăsându-mă de Domnul şi făcându-mă ca lumea lor.

Numai Domnul Singur ştie cât m-am rugat şi cum mi-am ars sufletul pe jarul lacrimilor în frigurile îndoielilor prin care treceam.

Cu ultimii bănişori pe care îi aveam, am cumpărat alt bilet şi cu trenul de 4 dimineaţa am plecat totuşi la Oradea unde unica mea speranţă o aveam în Dumnezeu şi în fratele Pavel Maliţa, singurul la care îndrăzneam să mă duc.

Ploua din cer o ploaie măruntă, neagră şi rece care îmi pătrunsese până în fundul sufletului.

Nu se putea o vreme mai potrivită cu starea inimii mele de atunci.

Slăvit să fie Domnul!

Doamne, doar Tu ştii

Doamne, doar Tu ştii ce sufăr,
Dar nu pot să spui –
Taina mea n-o pot desface,
Doamne, nimănui;
Focul inimii din mine
Cel adânc şi greu
Nimeni, Doamne, nu mi-l ştie
Decât Tu - şi eu.

Sufletul aş vrea să-mi zboare,
Doamne, da-i legat –
Ard de dorul după Soare,
Da-n noroi mă zbat;
Unde inima mă cheamă
Nu pot să mă duc;
Unde stau legat în flăcări,
Sufletul-mi usuc.

Doamne, numai Tu ştii
Toată starea-n care zac.
Doamne, când să pot odată
Zborul să-mi desfac?

Doamne, când o să se rupă
Lanţul meu de fier
Să mă pot nalţă pe-ntinsul
Slobodului Cer?...

CAPITOLUL 9
Pe drumul crucii mele

Hristos Cel Sfânt te va cunoaşte în sărăcie, nu-n belşug,
Că mulţi au stat cu El la mese, dar prea puţini au tras la jug.
Hristos Cel Sfânt te va cunoaşte odată-n Cerul Lui de Sus
Nu după haina ce-ai purtat-o, ci după sarcina ce-ai dus.
Hristos Cel Sfânt te va cunoaşte nu după numele ce-ţi pui,
Ci după ranele-ndurate sub crucea ta şi Crucea Lui.

Nici o întâmplare nu este întâmplătoare, nici o întâlnire nu este întâmplătoare. Nici o cunoştinţă nu este întâmplătoare.

Tot ce se întâmplă astăzi are o adâncă legătură cu cele de ieri şi cu cele de mâine. Pe oricine întâlneşti, ţi-l scoate înainte Dumnezeu, în vederea unui scop al lui Dumnezeu pentru tine ori pentru el. Şi orice cunoştinţă pe care o dobândeşti este pregătită să-ţi folosească în una dintre împrejurările vieţii tale, ori să-i foloseşti tu ei.

Numai dacă vei lua bine seama la aceste adevăruri vei şti să le vezi şi vei putea să te foloseşti bine de ele, de fiecare, atunci când va fi timpul său şi împrejurarea ta, în vederea căruia ţi-au fost scoase ele înaintea ta Sau tu înaintea lor.

În timpul întâlnirilor mele cu fraţii de la Oradea a fost totuşi între feţele lor şi una mai deosebită, care m-a atras, mai caldă şi mai binevoit oare... În ochii fratelui Pavel Maliţa, avocat şi juristconsultul prefecturii, am văzut blândeţea, bunătatea şi smerenia unui adevărat om al lui Dumnezeu.

Spre el mă îndreptam acum ca înspre un ţărm salvator al naufragiului meu.

Ştiam adresa lui şi de la gara din Oradea am pornit pe jos spre centrul oraşului, spre a-l căuta acolo la serviciul său. Voi merge acolo, îmi ziceam, şi voi spune omului binevoitor toată tragedia în care mă aflu şi cred că Dumnezeul meu îl va face să-mi înţeleagă starea mea şi să mă ajute, îi voi cere sprijin ca să pot intra la vreo şcoală în Oradea. Fie şi aşa târziu.

Şi într-adevăr aşa a fost, cum presimţisem.

Fratele Pavel şi-a lăsat tot lucrul său şi m-a luat cu el să bată pentru mine la cea mai potrivită uşă.

Am trecut mai întâi pe la o prăvălie de încălţăminte de unde mi-a cumpărat o pereche de bocanci în locul opincilor de acasă. Apoi m-a dus la şcoala de cântăreţi bisericeşti, care abia începuse. A vorbit cu directorul care era fratele episcopului vicar de atunci - şi acesta m-a primit în anul întâi, asigurându-mi bursă şi întreţinere pe tot timpul şcolii.

Peste câteva zile acest om binevoitor m-a dus şi la un gimnaziu din localitate, vorbind de asemenea şi cu directorul acestei şcoli să mă înscrie pentru a urma şi aceste cursuri.

A trecut astfel primul trimestru, eu făcând binişor faţă îndatoririlor mele şi într-o parte şi în alta.

De acasă nu s-a mai interesat nimeni de mine, ca şi când nici n-aş fi fost. Dar condiţiile din şcoală fiind foarte grele, de hrană şi cazare, am început să sufăr tot mai tare. Ceilalţi colegi ai mei primeau de acasă pachete cu alimente, pături şi perne groase, nu simţeau nici foamea la masă, nici frigul în dormitorul neîncălzit, dar eu, care nu aveam nimic din acestea, o duceam tot mai rău. Nu aveam decât o singură pătură subţire şi toată noaptea tremuram de frig. Mâncarea fiind puţină, toată ziua răbdam de foame.

Pe lângă asta, în curând am văzut că alţii erau protejaţi, făcându-li-se felurite înlesniri, fie la lecţii, fie la muncă, pe când faţă de mine tot personalul se purta cu asprime.

Nici o greşeală nu mi se ierta. Nici de o greutate nu eram scutit.

Nu uit odată ce mult am suferit şi ce rău am fost certat pentru că, împins de foame, am luat o ceaşcă de cafea rămasă de la cineva care o refuzase şi stătea pe masă, în timp ce eu făceam curăţenie în sala de mese, după ce toţi ieşiseră. Atunci una dintre bucătărese, anume Lena, s-a repezit la mine cu cele mai aspre ocări şi m-a dus îndată să mă pârască la soţia directorului care şi ea mi-a făcut la fel. M-am simţit atât de ruşinat şi de nenorocit, încât am vrut să mă pedepsesc singur cât mai aspru, pentru nerăbdarea şi lăcomia mea.

M-am hotărât să nu mai mănânc nimic o săptămână...

N-am fost la masa de prânz şi mi-am făcut de lucru prin dormitor ca să nu merg nici la masa de seară. Dar cei ce mă certaseră, dându-şi seama că depăşiseră măsura, au stăruit de mine împreună cu directorul şi cu nevasta lui, convingându-mă să mănânc. I-am ascultat, dar n-am mai putut să uit niciodată ce am suferit din partea lor. Aceasta însă m-a făcut să mă simt tot mai străin, mai singur şi mai prigonit - ca un orfan de amândoi părinţii.

Dar şcoala mergea bine. Aveam la muzică un profesor foarte bun, anume Nicolae Firu, om pe cât de capabil, pe atât de aspru.

În scurtul timp petrecut acolo, însă, am învăţat foarte multe de la el. Am regretat mult când a trebuit să părăsesc şcoala, că n-am putut fi mai mult în preajma acestui om.

La începutul lunii decembrie am răcit şi m-am îmbolnăvit de reumatism poliarticular acut. Mi se umflaseră toate încheieturile oaselor, începând cu degetele mâinilor şi ale picioarelor, apoi toate încheieturile corpului în aşa fel că nu mai puteam face absolut nici un fel de mişcare. Zăceam paralizat şi chinuit de cumplite dureri, pe pat, în dormitorul îngheţat, sub păturica mea subţire şi veche.

A treia zi m-au internat în spital, într-o stare foarte gravă şi singurul care mai venea pe le mine era fratele Pavel Maliţa. Două săptămâni am zăcut acolo pe jumătate viu şi pe jumătate mort.

În cele trei luni de când venisem la Oradea, duminica mergeam la adunările Oastei împreună cu fratele Pavel, iar între timp mai compuneam diferite poezioare şi le trimiteam la redacţie, mai informându-i şi despre noua situaţie în care mă aflam.

Despre îmbolnăvirea mea le scrisese îndată fratele Pavel.

După mijlocul lunii decembrie 1934, venind odată la mine la spital, binefăcătorul meu mi-a adus o scrisoare sosită atunci de la Sibiu pe adresa lui, prin care Viorel şi Titus îmi scriau amândoi din partea părintelui Iosif o stăruitoare chemare la Sibiu. Se reorganiza redacţia şi, prin plecarea unora, s-a făcut un loc pe care eram solicitat să merg să-l ocup eu, spre a lucra mai departe acolo, la Centrul Oastei Domnului.

Eram încă destul de bolnav, dar la primirea acestei veşti am simţit dintr-o dată trecând prin toată fiinţa mea un fior atât de puternic şi de fericit, încât chiar în clipa aceea am sărit din pat şi am zis: "Slăvit să fie Domnul - plec imediat."

Cu ajutorul fratelui Pavel mi-am făcut ieşirea din spital, mi-am luat puţinul bagaj pe care îl aveam şi, cu banii şi urările sale, am luat loc în vagonul de clasa a treia spre Sibiu.

Am mai zăcut apoi la Sibiu, în locuinţa părintelui Iosif din Piaţa Lemnelor, aproape o lună de zile, îngrijit de buna noastră soră Liţa, bucătăreasa noastră. Dar încet-încet mi-am căpătat sănătatea şi puterea de care aveam nevoie aici unde m-a adus - printr-o minune unică - Domnul Dumnezeul meu, Care, singurul ştia în ce stare nefericită eram.

Îndată după sosirea mea la Sibiu am aflat că de data aceasta părintele Iosif se găseşte internat într-un sanatoriu aici. Şi îndată ce mă voi simţi în stare să merg pe picioarele mele, mă voi duce cu Titus la părintele care aşteaptă să mă vadă.

Nu voi mai descrie aici toate stările de har neobişnuit prin care treceam, nu numai de la o zi la alta, ci chiar de la un ceas la altul. Simţeam că, în sfârşit, Domnul Dumnezeu îmi dăruise o nouă familie şi o nouă casă în locul celor din care fusesem alungat atât de dureros. Că aici şi că acesta era rostul meu adevărat. Şi locul unde va trebui să mă dăruiesc lucrului pentru Domnul.

Lăsasem totul şi la Oradea cum lăsasem totul acasă, fără a mai arunca înapoi nici o privire şi nici o părere de rău. Ce distanţă uriaşă făcusem într-un timp aşa de scurt! O, cât de cu putinţă sunt toate la Dumnezeu! Şi ce uşor face El orice minune, atunci când vine vremea ca El să lucreze.

Stările unice şi neuitate prin care am trecut atunci, în timpul zilelor şi împrejurărilor acelora nu le voi mai descrie pe larg acum, deoarece le-am descris în înseninările pentru Istoria Oastei.

Aici voi spune numai că întâlnirea mea cu părintele Iosif a însemnat pentru mine momentul cel mai înalt din viaţa mea pământească. În momentul acela am trăit în focul iubirii până la alb, până la punctul de sudură divină şi eternă, nu numai cu acest mare trimis al lui Dumnezeu, ci şi cu destinul şi cu scopul Oastei Domnului. În aşa fel şi în aşa cadru s-au petrecut atunci cu mine lucrurile, încât pe sufletul şi umărul părintelui Iosif eu am pus, la patul lui de spital, un legământ la fel cu cel din Rusaliile neuitate că nu mă voi mai despărţi de acest om şi de destinul lui niciodată.

La Centrul Oastei Domnului din Sibiu erau atunci tocmai cele mai mari frământări în vâltoarea cărora trebuia să mă arunc şi eu, dar despre care abia acum urma să aflu pentru prima dată.

Sosise răscrucea hotărâtoare de la care Lucrarea Evanghelică a Oastei Domnului avea să-şi înceapă drumul crucii sale.

Să-şi dovedească identitatea ei totală cu Adevărul pentru care fusese trimisă.

Şi să-şi împreune jertfa ei deplină cu Jertfa lui Hristos, pentru răscumpărarea poporului căruia îi fusese dăruită.

Nu problemele de ordin organizatoric şi financiar care au fost invocate de vrăjmaşii Oastei adevărate şi ai părintelui Iosif, erau motivele care au dus la conflictul intervenit la începutul anului 1935 la Centrul Oastei Domnului între mitropolitul Bălan şi părintele Iosif - nu astea au fost adevărata cauză a acestui conflict. Ci adevărata cauză a despărţirii lor a fost Hristos Cel Răstignit, Hristos Cel Viu, Hristos Cel trăit.

Oficialitatea clericală îngrăşată în lenevie, îngâmfată în păcat şi încremenită în îngustime, s-a dovedit că nu poate înţelege şi nici primi suflul înnoitor de viaţă duhovnicească şi de trăire evanghelică pe care Duhul Sfânt îl aducea în poporul nostru şi în Biserica noastră prin Oastea Domnului.

Şi atunci, ca bufniţele furioase, supărate de lumina ce venea să le tulbure ascunzişurile, s-au repezit să zdrobească lumina aceasta incomodă. Şi să-l ucidă pe purtătorul ei.

Aceasta a fost adevărata cauză.

Ce îngrozitoare mentalitate feudală, inchizitorială, criminală au putut avea atunci mentorii şi executorii acestei crime, nu numai împotriva Adevărului lui Dumnezeu ci şi împotriva sufletului acestui neam, a cărui lumină au stins-o şi a cărui salvare au zădărnicit-o pentru cine ştie câte secole. Ori poate pentru totdeauna, odată cu a lor.

Părintele Iosif, conştient fiind de însemnătatea marelui moment al Adevărului care sosise, se gândea la toate pregătirile care trebuia să le ia, spre a face faţă luptelor viitoare, îşi va îmbunătăţi condiţiile continuării muncii de evanghelizare pe care o începuse. Va lupta până la capăt, fără să cedeze nimic din Adevărul lui Dumnezeu.

În acest scop se gândise şi la mine, printre ceilalţi câţiva tineri promiţători pe care îi cunoştea mai îndeaproape. Mai ales pentru condiţiile grele în care aflase că eram şi, după cum mi-a spus-o el, pentru că primise din partea Domnului un îndemn deosebit de a mă aduce lângă el, căci am să-i fiu de mult ajutor.

Viorel, nepotul părintelui, se afla atunci la Sibiu, dar, trebuind să plece la Şcoala Teologică din Chişinău, el primi din partea părintelui îndrumarea să mă iniţieze pe mine cât mai cu grijă, ca să-l pot înlocui cât mai curând la treburile redacţiei.

Astfel începu introducerea mea în tainele scrisului tipărit.

Saltul uriaş pe care îl făcusem de la coarnele plugului până la redacţia unei gazete cu sute de mii de cititori în toată lumea nu m-a îmbătat, ci m-a trezit. M-a trezit la marea conştiinţă a datoriei şi misiunii pe care începusem s-o am. Şi cel dintâi gând pe care l-am avut a fost să învăţ muncind. Şi să muncesc învăţând, cu toată puterea şi dragostea inimii mele. Să câştig printr-o muncă îndoită, timpul pe care l-am pierdut. Şi experienţa pe care trebuia s-o adun.

Munca mea va fi şcoala mea. Rugăciunea şi credinţa mea îmi vor fi însoţitorii mei. Ascultarea şi răbdarea mea îmi vor fi meşterii mei. Mântuitorul meu şi părintele meu îmi vor fi exemplul meu şi controlul meu.

Venisem complet nepregătit. Un tinerel de la ţară în portul lui de sat, trecut doar prin două-trei lecţii secundare, încă neştiind să se folosească bine nici de furculiţă şi de cuţit. Cu un biet vocabular atât de redus, iată-mă în mână cu un condei în faţa unor tipografi care îmi cereau manuscrise pentru o publicaţie răspândită şi citită în lumea întreagă, în directă colaborare cu cel mai vestit dintre scriitorii credincioşi ai ţării noastre - şi cine ştie dacă nu chiar al lumii de astăzi - şi cu cel mai talentat gazetar religios pentru popor; dar mai ales cu marele trimis al lui Dumnezeu - părintele Iosif Trifa!

Simţământul copleşitor al inferiorităţii şi al nepregătirii mele îmi era aproape descurajant. Nu înţelegeam cum marele har al lui Dumnezeu a făcut să ajung acolo tocmai eu, când între cei ce scriau şi treceau atunci prin Sibiu erau sute şi poate mii, mult mai înzestraţi şi mai corespunzători decât mine pentru acel loc şi pentru acel lucru.

Dar cine poate cunoaşte planul tainic al Domnului şi felul cum îşi alege El pe cei de care Se va folosi?

Locuiam împreună cu Viorel şi cu Titus în casa repartizată părintelui din Clădirea Orfelinatului Ortodox din Sibiu - el fiind şi ca director al acestui orfelinat.

În primele zile mai erau aici încă doi tineri, amândoi absolvenţi ai Şcolii Normale, unul Alexandru Moraru şi celălalt Valer Munteanu. Amândoi încercaseră să rămână şi ei aici, dar în curând s-au lăsat de căruţă - şi s-au dus.

În Alexandru Moraru se puseseră mari speranţe fiindcă se dovedise a avea un oarecare talent muzical. Ar fi fost mare nevoie de el la strângerea şi notarea noilor cântări care apăreau prin ţară tot mai frumoase.

Dar această muncă cerea osteneli mari şi promitea venituri mici. Aşa că omul a lăsat plugul acesta în brazdă şi s-a dus. Şi-a aflat o nevastă şi un post undeva - şi în curând n-am mai aflat nimic nici de unul nici de celălalt.

A apărut din nou aici fratele Marini, tânărul învăţător din Săsciori, jud. Alba, despre care auzisem că mai fusese aici şi înainte, dar plecase un timp acasă. Acum revenise şi el, chemat fiind, tot ca mine, pentru o şedere mai îndelungată...

Marini funcţionase doi ani ca învăţător, apoi s-a îmbolnăvit grav de stomac. A zăcut alţi doi ani şi pe urmă a renunţat la profesiunea sa, venind să lucreze aici alături de părintele Iosif.

Era încă foarte slab şi mai tot timpul zăcea pe pat. Munca lui era să citească şi să aleagă de prin ziare şi reviste primite ca schimb la redacţia noastră, unele ştiri şi aricolaşe care se încadrau în profilul gazetei şi cărţilor noastre, care apoi se prelucrau şi se interpretau corespunzător de către părintele şi noi, pentru publicare. După câteva luni, când ne mutasem în altă parte, a apărut şi s-a lipit între noi pentru un timp de un an şi ceva încă un tânăr, Nicolae Vonica, un băiat tot aşa de înalt şi de slab ca fratele Marini.

Acesta fusese student teolog la Sibiu şi era născut în Poiana Sibiului.

Vonica fusese doi ani la Teologie când s-a îmbolnăvit şi el grav. Apoi a zăcut timp de alţi doi ani acasă la Poiană.

Pe tot timpul cât studiase teologia la Sibiu, făcuse şi el cunoştinţă cu Oastea Domnului, de sub îndrumarea părintelui Iosif.

Acum venise aici spre a-i declara că şi dânsul recunoştea că în conflictul cu mitropolitul Bălan dreptatea este de partea părintelui Iosif şi că tot ce face mitropolitul este o samavolnicie şi o nedreptate strigătoare la cer. Pentru a ajuta dreptăţii - zicea el - am venit să mă ataşez şi eu cu toată puterea mea de cauza cea dreaptă a foii *Isus Biruitorul*... şi să ajut cu tot ce voi putea la răspândirea acestui adevăr în ţara şi biserica noastră.

Stătea şi el mai mult pe pat şi aşa scria şi citea, compunând şi el unele articolaşe şi chiar poezii cu care colabora la foaie.

La Librărie ani găsit atunci, angajaţi cu plată la împachetarea şi expedierea publicaţiilor, ca lucrători permanenţi, doi fraţi şi-o soră. Unul mai în vârstă, anume Simion Butilă. Pe acesta l-am surprins cu mirare de câteva ori fumând în magazie. Mai târziu, trecând la alţii cu ţigară cu tot, părintele l-a concediat, aducând pe fratele Opriş Ioan în locul său.

Altul era Ion Popovici. El se asemăna în totul cu fratele Opriş. Atât la statură cât şi la caracter. Ei au îngrijit foarte mult de părintele Iosif, pansându-i ranele multe şi grele, până în cea mai din urmă zi a suferinţei lui pe pământ. Domnul Dumnezeu să le răsplătească în veşnicie toată grija şi dragostea pe care i-au arătat-o!

Sora era Tilly Bernhardt, o tânără care se lipise şi ea aici şi lucra la registrele de abonaţi. Mai târziu s-a căsătorit cu Viorel Bujoreanu, un teolog din Cernăuţi, cu care s-au dus apoi undeva la o parohie prin Gheorgheni, în secuime - şi i-am pierdut acolo.

După vreo doi ani a mai fost angajat la contabilizarea cărţilor şi foilor un frate abia eliberat din armată, Fulea Ioan din comuna Loamneş, jud. Sibiu.

Ei toţi lucrau cu plată, salariaţi la Librăria Oastei.

La tipografie erau angajaţi şase oameni complet străini de Oaste. Erau trei lucrători tipografi, un maşinist şi doi ucenici. Faţă de aceştia n-am putut avea niciodată decât o atitudine distantă şi numai relaţii strict de lucru. De fapt ei, fiind bine plătiţi, umblau îmbrăcaţi elegant şi, cel puţin faţă de sărăcia mea, aveau o atitudine destul de sfidătoare, mai ales la început.

Cu timpul, însă, muntele lor s-a mai scoborât iar valea mea s-a mai ridicat - astfel că începeam să ne mai vedem de la om la om. Dar prea multe intimităţi nu aveam nici cu ei, fiindcă nici unul nu s-a pătruns niciodată de tot Cuvântul lui Dumnezeu, care le-a trecut ani de zile prin mâini, spre alţii... Erau membri sindicali.

Ce îngrozitor lucru să lucrezi la corabia în care sute de mii de oameni se vor mântui, iar tu însuţi să nu fi pătruns de nici un cui al Cuvântului lui Dumnezeu! Şi să pieri nemântuit, chiar lângă corabia la care şi tu însuţi ai lucrat! Aşa au fost şi au rămas aceşti tipografi.

Librăria Oastei era atunci instalată cu chirie într-o clădire a Mitropoliei pe strada Avram Iancu, la numărul 5. Tipografia era la numărul 16, tot pe aceeaşi stradă cu librăria.

Părintele Iosif, fiind grav bolnav şi foarte slăbit, era internat la sanatoriul *Dr. Wachman*, în marginea oraşului dinspre Şelimbăr, pe strada Stânca Păcii.

Pe lângă munca mea de iniţiere în ale scrisului pentru lucrurile mărunte ale redacţiei, eu va trebui să fac zilnic navetă de la locuinţa noastră din Piaţa Lemnelor, la poştă, unde voi ridica scrisorile, mandatele şi ziarele sosite din ţară, spre a le duce la sanatoriu părintelui Iosif. Acolo voi mai lucra cu el cât va fi nevoie, apoi cu tot acest lucru voi merge la tipografie, iar de acolo la librărie pentru celelalte treburi. De acolo din nou acasă pentru masă şi altele, iar spre seară din nou la părintele la sanatoriu, pentru a transcrie după dictarea lui, materialul pentru gazetă şi cărţi.

Cam aşa era munca mea obişnuită în fiecare zi obişnuită. În zilele neobişnuite făceam ce se cerea atunci.

Anul 1935 a început deci cu frământările descrise pe larg în volumul al doilea din Istoria Oastei.

Nu voi mai intra în acele amănunte decât în măsura în care va fi nevoie pentru limpezirea unor alte lucruri. Nu voi putea însă nici să le ocolesc de tot întrucât iarăşi viaţa mea s-a împletit total cu această istorie.

După izbucnirea neînţelegerilor cu mitropolia, părintele Iosif a fost înlăturat din toate funcţiile pe care le ocupase, fiindcă mitropolitul Bălan era un om foarte răzbunător şi ranchiunos.

Nu răbda şi nu ierta nimic; pe oricine ar fi îndrăznit să i se împotrivească în vreun fel, se năpustea cu toată furia şi răzbunarea sa nimicitoare.

Retrăgându-i părintelui Iosif conducerea Orfelinatului, mitropolitul l-a dat afară şi din locuinţa avută în clădirea de la orfelinat. Astfel a trebuit să ne mutăm cu toate lucrurile de acolo pe strada Zidarilor, într-o casă mai mică. Şi tot aşa a trebuit apoi să ne mutăm cu librăria, fiind daţi afară şi de acolo.

Ne-am stabilit cu librăria în Strada Turnului nr. 33 la parterul unei clădiri cu trei etaje, proprietatea Băncii Oaşia, al cărei director, om cumsecade, îl cunoştea pe părintele Iosif şi nu i-a cerut un preţ mare. În schimb localul era mai spaţios. La intrare era librăria.

Aici, în sala mare, aveau loc adunările Oastei Domnului din Sibiu de trei ori pe săptămână. Miercuri seara era adunare de şcoală biblică. Vineri seara adunare de rugăciune. Iar duminica după masă, adunare de evanghelizare, cu sala totdeauna plină.

La aceste adunări mai participau şi alţi fraţi care veneau din toată ţara, trecând prin Sibiu cu diferite treburi. Din cauza asta toate adunările de aici erau pline de bucurii noi.

Duminica se făceau totdeauna ieşiri misionare în grupuri mari şi mici. Mai ales tineretul şi fraţii lucrători, îndeosebi prin satele din jurul Sibiului unde se înfiinţaseră multe adunări noi ale Oastei Domnului. Era o bucurie de toată frumuseţea în aceste harnice alergări frăţeşti, care totdeauna se încheiau cu alte suflete câştigate pentru Domnul. O mare mulţime de tineri fraţi şi surioare făceau bucuria adunărilor. Din mijlocul lor s-au ales unii care au devenit mai târziu lucrători binecuvântaţi pentru Dumnezeu.

După despărţirea de părintele Iosif, oficialitatea clericală din Sibiu, în frunte cu mitropolitul Bălan, şi-au creat şi ei Oastea lor, pretinzând că aceea este adevărata Oaste. De fapt ei se numeau mai mult "Oastea Bisericii" decât "Oastea Domnului" pentru a sublinia şi prin aceasta că acei care au rămas alături de părintele Iosif nu ar mai face parte din biserică, ci ar fi ieşit afară din ea.

Cele două gazete pe care le redactase părintele Iosif, *Lumină Satelor* şi *Oastea Domnului*, i-au fost luate pe nedrept şi însuşite de către mitropolie. Preotul Secaşi, un om şiret şi linguşitor, care fusese şi el crescut şi ajutat de părintele Iosif, odată cu conflictul devenise vânzătorul binefăcătorului său. Secaşi ajunse unealta cea mai ascuţită de care se folosea mitropolia împotriva Oastei adevărate şi conducătorului ei.

Devenind redactorul principal al gazetelor rurale, Secaşi îşi folosea toată şiretenia şi ura de care era în stare pentru calomnierea părintelui Iosif şi falsificarea adevărului cu privire la el şi la conflictul iscat în Oaste.

La început o mică parte dintre fraţii din ţară, luaţi pe nepregătite şi mai ales siliţi de preoţii care din obligaţie profesională trecură de partea oficialităţii, au aderat şi ei la oastea mitropolitului. Această oaste a reuşit să strângă un oarecare număr de suflete doar în prima parte a conflictului, câtă vreme a durat confuzia pricinuită de răpirea gazetelor şi de interdicţia impusă părintelui Iosif.

Îndată însă ce a apărut noua foaie a părintelui Iosif, *Isus Biruitorul* - şi mai ales foaia *Ostaşul Domnului*, cu lămurirea articolului *Istoria unei Jertfe* - lucrurile s-au lămurit definitiv. Şi cea mai mare parte dintre cei derutaţi la început, s-au desfăcut cu grabă din cursele în care fuseseră prinşi, alăturându-se hotărât şi definitiv de Isus Biruitorul şi de lupta cea curată duhovnicească a Oastei Domnului.

Lupta aceasta dintre noi şi oficialitate era enorm de inegală. Pe de-o parte mitropolitul Bălan - cu toată bogăţia mijloacelor pe care le avea, cu toată forţa stăpânirii politice şi religioase de partea lui şi cu toată mulţimea preoţilor cărora le poruncea ca un tiran... De partea cealaltă părintele Iosif - un om slăbuţ, sărac, bolnav, cu noi - nişte copii slabi şi nepregătiţi atât trupeşte, cât şi sufleteşte. Eram ca David cel singur şi slab, în faţa lui Goliat cel înarmat şi puternic, însoţit de o armată atât de organizată şi de numeroasă!

Nici Muntele, însă, nici Istoria nu le poţi vedea bine de aproape. Pentru Munte îţi trebuie distanţă, pentru Istorie îţi trebuie timp, spre a le vedea şi a le cunoaşte mărimea şi însemnătatea.

Acum însă, când între noi şi evenimentele istorice de atunci s-au interpus atâţia ani, putem vedea bine că felul de a lucra al lui Dumnezeu a rămas mereu acelaşi: prin lucrurile mici El face de ruşine pe cele mari. Şi prin cele slabe doboară pe cele puternice.

Nedreptatea, oricât de violentă şi de tiranică se dezlănţuie, nu va putea niciodată nimici dreptatea, oricât de fragile şi slabe ar fi mijloacele de luptă şi de apărare ale acesteia.

Nici minciuna nu va putea zdrobi adevărul.

Nici ura nu va putea înmormânta dragostea - fiindcă Dumnezeu este totdeauna de partea dreptăţii, de partea adevărului şi de partea dragostei. Şi ele vor învinge. Numai că Dumnezeu nu lucrează grăbit, nici violent, nici zgomotos ca oamenii.

La oameni unitatea de măsură pentru timp este secunda... De aceea ei se grăbesc, fiindcă secunda vieţii şi stăpânirii lor este scurtă.

La Dumnezeu unitatea de măsură pentru timp este mia de ani. De aceea El nu se grăbeşte, fiindcă anii Lui sunt fără număr, iar stăpânirea Lui este fără sfârşit.

Şi-am mai văzut de atunci şi până astăzi încă un adevăr care se petrece sub soare şi anume că în încleştarea neegală dintre Forţă şi Dreptate, când Ura se năpusteşte cu sălbăticie asupra Iubirii, şi Minciuna şi Silnicia asupra Adevărului - oamenii se împart în două cete: de o parte cei mici şi mulţi dar slabi, care văd adevărul şi dreptatea şi ţin cu cel nevinovat. Iar de cealaltă parte cei mari şi puţini dar tari, care, deşi văd dreptatea de partea celui prigonit, totuşi se alătură de prigonitor, fie prin cuvânt fie prin tăcere, făcându-se astfel părtaşi şi la crima tiranului şi la osânda lui. Fiindcă scaunul lor depinde de acela, iar ei n-au învăţat să fie flămânzi şi smeriţi pentru adevăr, pentru că nu ştiu nici cât cere nici cât dă Adevărul.

Şi am mai învăţat încă ceva: că nu se rătăcesc de la Adevăr şi nu cad de la Credinţă, decât acei ce trăiesc în vreun păcat sau în mai multe.

Dar cei smeriţi şi sinceri nu rătăcesc şi nu cad, fiindcă pe aceştia Duhul Sfânt, Duhul Adevărului nu-i lasă, ci îi întăreşte, îi înştiinţează şi îi ajută. Aşa s-a întâmplat cu cele două oşti. Oastea mitropolitului, întemeiată pe falsitate, pe silnicie, pe nedreptate, s-a nimicit înainte de a se nimici făcătorul ei.

Dar Oastea Domnului, întemeiată pe Isus Cel Răstignit, pe jertfă, pe lacrimi, pe adevăr şi pe iubire, trăieşte şi biruieşte din ce în ce tot mai mare şi mai frumoasă şi astăzi, deşi păstoraşul slăbuţ care era în fruntea ei s-a înălţat în slavă la Domnul de atâtea zeci de ani.

Mormintele lor trupeşti sunt în acelaşi pământ, dar, pe când mormântul tiranului este acoperit cu praf şi uitare, mormântul părintelui Iosif, al sfintei victime, este acoperit neîncetat de flori şi de lacrimile dragostei sincere şi nemuritoare, mereu proaspete şi calde.

Aşa lucrează Dumnezeu şi aşa face dreptate el.

Slăvit să fie Domnul!

Ce cununie strălucită

Ce cununie strălucită
A fost a noastră, Mire Drag,
Pe nici o casă aurită
N-a fost 'nălţat mai dulce steag;
Pe nici o frunte luminoasă
N-ai pus un mai divin sărut,
Nici o mireasă mai frumoasă
Întreagă lumea n-a avut.

Ce mâini mi-au aşezat cununa,

Ce martori mi-am văzut cântând
Priveau şi soarele şi luna
Ce nu văzuseră nicicând.
Roiau în jurul nostru stele
Şi îngerii erau nuntaşi,
Stăteau în jurul mesei mele
Cei mai frumoşi înaintaşi.

Ce cor ceresc şi ce cântare
Prin şapte centri, răsunând,
Cânta, când sfânta sărutare
Mi-ai dat-o, binecuvântând
Şi când cereştile inele
Mi le-ai schimbat cu Mâna Ta...
- O, Nunta Veşniciei mele
Să nu te pot în veci uita!...

CAPITOLUL 10
Uşor e jugul lui Hristos

Rămâi pe brazda dreaptă cu ochii către Ţel
Şi-apasă plugul Cinstei cât mai adânc să are;
În Dumnezeu te-ncrede, cu tine este EL
- Şi grâul tău va umple cereştile grânare...

În tinereţea mea de la ţară, tatăl meu avea odată un bou, Iambor. Am mai scris undeva nişte întâmplări şi adevăruri despre el.

Iambor se născuse şi crescuse la casa noastră, a devenit un bou blând şi cuminte, puternic şi ascultător, răbdător şi harnic, mai mult ca oricare dintre ceilalţi trăgători la jug. El nu numai că ducea aproape singur toată povara la care era înjugat, dar niciodată n-a lăsat carul la mijlocul drumului, oricât a fost de greu şi de încărcat. Niciodată n-a părăsit munca lui şi n-a fugit de jugul său. A dus cât i s-a încărcat şi a suit până în vârful dealului cu povara pusă, chiar dacă trebuia să tragă în genunchi. I se zdrenţuia pielea pe genunchi, de pietrele prin care suia uneori cu carul încărcat, dar n-a dat înapoi şi nici n-a cotit în altă parte ca să scape.

Frumuseţea purtării lui Iambor începea de la intrarea în jug. Oricât de obosit ori de flămând era, culcat în grajd sau mâncând la iesle, ori la iarbă verde pe câmp, era de-ajuns ca tata să-i arate jugul şi să-l cheme: "Iambor, hai la jugul tău...", că el se şi scula greoi, dacă era culcat şi obosit, ori lăsa mâncarea, chiar dacă nu se săturase - şi, uitându-se ascultător în ochii stăpânului său, venea încet şi intra cu grumazul lui puternic în jugul ridicat de tata până în dreptul lui.

Apoi, tata punându-i resteul, Iambor rămânea acolo ţinând singur jugul sus până era adus şi celălalt bou, soţul lui, care numai cu greu şi de frică venea la jug.

Acum, ajuns şi eu aici, la jugul Domnului la care trebuia să trag din greu, mi-am adus aminte de ascultarea lui Iambor, de hărnicia lui, de răbdarea lui şi de tăcerea lui în faţa muncii şi a jertfelor grele care i se cereau lui atunci.

Mi-am adus aminte de luarea jugului de bunăvoie, la cea dintâi chemare.

De renunţarea lui la orice drept de mâncare sau odihnă când era nevoie de muncă şi ascultare, fără condiţii şi fără cârtire - şi fără nici o plată, numai de mâncare şi adăpost.

Munca pe care trebuia s-o fac şi eu aici la lucrul Domnului, era cam ca a lui Iambor la casa păruiţilor mei: lungă, obositoare şi destul de grea pentru nivelul puterilor mele.

Şi numai pe mâncare şi adăpost - din cauza lipsurilor materiale.

Mai întâi trebuia să învăţ totul de la început. Luat de la ţară şi strămutat la oraş, trebuia să fiu foarte atent la absolut tot ce aud, tot ce văd, tot ce spun, tot ce fac, pentru a nu face de ruşine locul şi numele sfânt în care lucram. De la cel mai mic gest până la cel mai mare cuvânt.

Trebuia să învăţ să citesc nu atât pe rânduri, ci printre rânduri şi sub rânduri, fiindcă adevărul de cele mai multe ori nu se spune, ci se tace. Şi nu se arată, ci se ascunde. Iar în misiunea pe care o aveam eu, trebuia să învăţ cum dintr-un grăunte se face un lan, dintr-o idee o pagină şi dintr-o lacrimă o cântare. Trebuia să învăţ de la felul cum se ţine în mână un condei, până la felul cum se umple cu el o pagină albă cu litere de aur şi de foc. De la felul cum să te apropii de suflete, până la felul cum să îngenunchi la picioarele mântuitoare ale Crucii lui Hristos.

Toate acestea a trebuit să le învăţ pe viu, lovindu-mă de ele uneori ca de nişte colţuri de stâncă de piatră, cu capul gol, făcând experienţe aspre şi dureroase, ale căror urme le port şi astăzi pe suflet, după cum port pe mâini, pe picioare şi pe spate toate urmele tăieturilor, ale împunsăturilor sau ale loviturilor pe care le-am îndurat de-a lungul anilor mei.

Căutam să ocolesc cât mai mult confruntările cu neştiinţa mea, până când voi ajunge s-o depăşesc singur. Trebuia să-mi însuşesc prin lupta şi prin munca aceasta crâncenă tot ce pierdusem în anii când nu putusem face nimic. Cunoştinţele răvăşite pe care le strânsesem din grămada de cărţi şi reviste pe care le citisem la întâmplare acasă, erau singura mea zestre cu care venisem în lumea asta nouă şi pretenţioasă în care mă aflam, şi unde totul era ordonat.

Nici voinţa mea - puternică, dar săracă, nici memoria mea - atentă, dar slabă nu-mi puteau fi de ajuns pentru tot ce trebuia să ştiu şi să fac, atunci şi acolo unde mi se cereau atât de mari şi de serioase lucruri, în preajma unui atât de mare, dar şi de vulnerabil uriaş al credinţei. Şi în locul atât de înalt, dar şi atât de lovit de la Centrul unei Mişcări Duhovniceşti care era ca o avalanşă pornită din Vârful înalt al Golgotei, trebuind să fie atât de atent şi de competent îndrumată, spre a nu se sfărâma subit de vreo văgăuna, devenind moloz. Părintele Iosif, acest uriaş duhovnicesc, era atât de bolnav şi de slăbit trupeşte, încât numai o minune a Domnului îl ţinea în viaţă. Munca şi hărţuirea aceasta la care era expus pe atâtea planuri de la iniţierea acestei Lucrări Unice, până la organizarea şi alimentarea ei, îi cereau puteri mai mult decât omeneşte te puteai gândi că avea. Şi îi cereau ceasuri mai multe de câte aveau zilele şi nopţile lui. Cele două boli neiertătoare - de plămâni şi de intestin - rodeau necruţător în trupuşorul lui puţin, din care mai rămăseseră doar nişte moaşte chinuite, pe care dragostea Domnului şi ura vrăjmaşului le storceau în aceeaşi măsură.

Este o tactică ştiută a vrăjmaşului oricărei unităţi că, atunci când vrea să nimicească unitatea, îi atacă mai întâi steagul şi pe stegarul acestei unităţi. Vrăjmaşul ştie bine că atunci când a doborât steagul trebuie să fie mai întâi doborât stegarul şi echipa lui. Aşa s-a procedat totdeauna.

Aşa se proceda acum şi cu părintele Iosif, stegarul Oastei Domnului. I-au fost atacaţi în grup sprijinitorii lui, apoi fiecare în parte, spre a-l face să rămână singur. Pe unii i-au înlăturat cu ameninţări, pe alţii i-au atras prin promisiuni, ademeniri şi şantaj.

Căzând ai lui - gândeau prigonitorii - va cădea şi el.

Căzând el, va cădea şi ideea.

Căzând ideea se va zădărnici şi risipi toată înjghebarea din jurul ideii...

Acesta era planul şi calculul vrăjmaşului care lovea.

Şi au căzut într-adevăr cu grămada încă de la primele lovituri, toţi vitejii "ofiţeri" ai Oastei, cum se numeau ei înşişi.

Toţi din aşa-zisa elită a Oastei Domnului, în frunte cu cei din Bucureşti - printre care cei mai lăudaţi erau scriitorii I.G. Oprişan, Al. Lascarov Moldovanu, preoţii Chiricuţă, Gafton, Paschia şi alţii - şi alţii, din multe alte părţi.

Odată ce autoritatea clericală a luat drastică atitudine contra cuiva - pe drept sau pe nedrept, nu conta pentru ei - toţi aceşti aserviţi ai cucerniciei oficiale, direct sau indirect, au fost gata să urmeze cu slugărnicia cea mai dezonorantă poruncile şi exemplul acesteia. Ba chiar depăşind-o uneori în zel şi cruzime.

S-au repetat aidoma şi aici toate cele ce s-au petrecut în cazul Mântuitorului când cărturarii se asociau, josnic de vinovat, cu fariseii, împotriva mântuirii Sale. Deşi cărturarii n-aveau nimic de câştigat, ci numai de pierdut pentru cultură, din această asociere.

Atacurile prin gazetele şi prin circularele oficiale curgeau necruţător asupra părintelui Iosif, a foii sale *Isus Biruitorul* şi asupra celor ce-l sprijineau şi-i rămâneau ataşaţi. Pe lângă loviturile morale prin insulte, calomnii şi deturnări de tot felul - şi prin măsurile poliţieneşti cu sigilarea tipografiei, cu sistarea foii, cu furarea adreselor, cu confiscarea mandatelor, cu returnarea corespondenţei, cu intimidarea colaboratorilor - nici una din aceste nedreptăţi n-au fost cruţate în lupta pentru doborârea steagului şi nimicirea unităţii.

Dintre cei mulţi care trecuseră şi se opriseră câte un timp în jurul părintelui, abia mai rămăsesem noi, cei câţiva, care n-am plecat. Prin aceştia lucrarea de la Centrul Oastei continua fără oprire şi izvorul se revărsa puternic, făcând să rodească până departe grâul cel curat semănat cu hărnicie în suflete.

În ţară şi peste hotare, marea majoritate a fraţilor simpli stătea unită în jurul stegarului şi steagului Oastei. Dar rândurile intelectualilor s-au prăbuşit sub obligaţiile lor faţă de oameni, crezute pentru ei mai puternice decât obligaţiile lor faţă de Dumnezeu.

Mi-am pus atunci - şi de atunci până astăzi mereu - marea şi dureroasa întrebare la care nici eu nu-i pot găsi un răspuns mulţumitor: de ce oare cărturarii, oamenii culţi, oamenii progresului se unesc mereu cu fariseii, cu oamenii stagnării şi ai interesului egoist? De ce oamenii culturii, în loc să rămână fideli adevărului pe care ei îl cunosc şi îl pătrund mai bine ca oricare, cad mereu în compromisuri şi cedează mereu formalismului bigot şi conservatorist? Şi prin asociere de nivel se unesc cu minciuna care este mereu cu cei culţi, împotriva adevărului care este mereu cu cei desculţi?

În lucrarea lui Dumnezeu am învăţat adevărul amar că nu te poţi bizui aproape niciodată pe cărturari. Domnul a ştiut de la început acest mare adevăr, de aceea nu Şi-a ales printre ucenicii şi trimişii Lui, nici un diplomat şi nici un închipuit dintre cei care îşi au toată valoarea lor în hârtie sau în haină. Ci dintre cei ce-o au în smerenia minţii şi în sinceritatea inimii. Sfântul Pavel a fost o excepţie divină.

Noi însă nu ştim acest adevăr, de aceea ne înşelăm mereu crezând contrariul. Bineînţeles că sunt şi excepţii, căci tocmai prin raritatea lor dovedesc cât de valoroase sunt.

Desigur vin şi cărturari la Domnul. Vin uneori chiar foarte mulţi. Şi poate că rămân şi dintre ei unii un timp mai scurt sau mai lung. Rămân atâta vreme, însă, cât totul le surâde senin şi paşnic, liber şi oarecum avantajos... Dar îndată ce vin vremile de încercare, împrejurările de primejdie, soluţiile de risc, ei - cu teama cea mare - sunt gata să se lepede, să caute compromisul sau umbra. De teamă să nu-şi piardă nimic - sau cât mai puţin, pentru Hristos. Nu pot renunţa aproape niciodată şi aproape nici unii, la situaţiile privilegiate, la condiţiile de confort, la relaţiile de castă.

Fiţi obiectivi, judecaţi drept - şi veţi vedea că aproape sută la sută aşa stau lucrurile.

De ce oare Mântuitorul lumii, Fiul lui Dumnezeu, Stăpânul Universului, venind pe pământ nu S-a născut în vreun palat împărătesc, nici din vreo prinţesă imperială, nici nu Şi-a ales ca ucenici ai Săi dintre nişte filozofi? Doar în felul acesta ce uşor I-ar fi fost să-şi răspândească Evanghelia Sa şi să-Şi supună pe toţi oamenii!

Slăvit să fie Domnul Isus Hristos, Cel Sfânt şi smerit – însă - pentru că n-a făcut aşa. Ce străină de inima noastră ne-ar fi fost o astfel de Evanghelie şi ce greu am fi ajuns noi la credinţa ei!

Ce departe de dragostea sufletelor noastre ar fi fost slujirea faţă de un astfel de Hristos - şi niciodată un astfel de Mântuitor n-ar fi putut cuceri iubirea unei inimi sincere, nici fiorul unui sărut dulce, nici lacrima unei cântări dragi. Mulţimile celor ce sufăr I-ar fi rămas străine şi toţi cei săraci, flămânzi, goi şi singuratici, ar fi murit pe totdeauna în nefericirea lor, nemaiîndrăznind nici unul şi niciodată să se apropie de El.

Tocmai ei, cei faţă de care nimeni altcineva nu are nici o milă şi nici o înţelegere, decât Hristos.

Domnul Isus Hristos, din tot ce ne-a lăsat scris în Evanghelia Sa, a dovedit că n-a avut niciodată nici un fel de încredere în acele păturí suspuse, nu numai pentru că inimile acestora, grase şi sătule, n-aveau nici o nevoie de mângâierile Lui, dar nici minţile lor îndopate cu tot felul de teorii îngâmfate, nu aveau nici un fel de înţelegere pentru învăţătura Sa. De aceea nici sufletele lor, satisfăcute şi sofisticate n-aveau nevoie de mântuirea pe care o aducea El.

Având tot ce le lipsea în lumea aceasta, ei n-aveau nici o nevoie şi nici o dorinţă după cealaltă. Neconsiderând nimic ca păcat, nu aveau nevoie de nici o mântuire. Şi neiubindu-se decât pe ei înşişi, nu numai că n-ar fi dorit salvarea şi ridicarea nici unuia dintre semenii lor înapoiaţi, ci chiar - urându-i pe aceştia şi fiindu-le silă de ei - ar fi avut tot interesul ca aceştia să le rămână veşnic nişte robi îndatoraţi şi supuşi.

Desigur, Domnul Dumnezeu în bunătatea Sa n-a lepădat nici o tagmă în întregimea ei, numai pentru că mentalitatea obişnuită a membrilor acestei tagme era străină de Evanghelie şi de Voinţa Sa. Ori pentru că trăsăturile acestei tagme o făceau să fie mai împotrivitoare faţă de Hristos.

Dragostea nepărtinitoare a Tatălui Ceresc i-a chemat şi i-a dorit mereu pe toţi oamenii la mântuire, indiferent de tagmele din care făceau ei parte. Şi oricine a primit această dragoste sfântă a fost transformat şi înnoit, devenind dintr-un fiu al tagmei un fiu al lui Hristos - de la orice nivel de cunoştinţă s-ar fi aflat el. Dovadă sunt fariseul Nicodim, Iosif din Arimateia, Saul din Tars...

Dar tot aşa este de adevărat şi că, după ce au venit la Hristos, ei nu au mai avut ce căuta în vechea lor societate şi mentalitate, societatea lor i-a eliminat din mijlocul ei şi, dacă au vrut să rămână cu Hristos, ei au trebuit s-o rupă definitiv cu ea. Dar această rupere, prea puţini au putut-o face.

La Oastea Domnului situaţia a fost întocmai aşa. Dar spre a-şi justifica faptele lor, cărturarii Oastei au invocat fiecare în cazul său o mulţime de dezvinovăţiri. În faţa lui Dumnezeu, însă, şi a legământului sfânt făcut cu El, nici una din aceste motivări nu puteau justifica păcatul trădării lor. Un astfel de act de fapt este păcat şi numai a încerca să-l justifici.

Încă odată Domnul Dumnezeu să binecuvânteze excepţiile dacă sunt. Iar acestea să ne ierte dacă n-am putut să ne stăpânim durerea acestor constatări - şi să le tăcem. Am promis însă că vom spune tot ce am experimentat prin suferinţe şi lupte. Iar acest adevăr este o astfel de experienţă şi nimeni să nu se înşele. Oricine vrea să fie un înţelept în Hristos, spune sfântul Pavel, trebuie să se facă un nebun pentru lumea aceasta. Rog să fiu înţeles bine şi nu rău.

Aşa am intrat eu în jugul meu aici, iubind acest jug de la început din toată fiinţa mea şi purtându-l cu toată bucuria inimii mele.

Timpul petrecut cel mai mult împreună cu părintele Iosif, lucrând împreună sau stând împreună şi ascultând la tot ce-mi spunea el, a fost pentru mine cea mai binecuvântată şcoală. Asta a fost "facultatea" mea. Aici, stând la picioarele Domnului Isus, lângă patul celui ce mi-a fost părinte, învăţător şi prieten trei ani şi jumătate, mi-am adunat şi primit eu, prin Duhul Domnului, zestrea cu care am putut lucra apoi până astăzi - tot ce am făcut, după ce am rămas fără el.

O, ce mare har este să ai de la Dumnezeu un părinte bun, un învăţător sfânt, un îndrumător binecuvântat, de la începutul formării tale! Şi mai ales dacă ştii să preţuieşti harul acesta şi să te ştii folosi de el - şi să-l asculţi în cel mai cu grijă fel, atunci când îl ai şi cât îl ai. Căci foarte curând vine vremea să ţi se ia. Iar după aceea mai ai ceva ce ţi-a mai rămas după ce ai uitat ce te-a învăţat el.

Cel mai important lucru pe care îl aveam de făcut, era întocmirea săptămânală a gazetei *Isus Biruitorul* şi expedierea ei la timp, pentru a putea fi primită pe sâmbătă seara chiar şi în cel mai îndepărtat colţ de ţară.

Foaia apărea pe atunci în câte 8-10-12 şi chiar 16 pagini. Părintele purta sarcina principală, scriind totdeauna articolul de fond, din prima pagină - apoi cele două sau uneori chiar patru pagini, din mijlocul gazetei.

Pentru aceasta, începând de luni dimineaţa, îşi făcea notiţe în caietul său, iar seara îmi dicta mie şi le scriam. El stătea pe pat cu caietul în mână, eu la măsuţa de lângă patul său.

Munca asta ţinea uneori până după miezul nopţii. După aceea plecam şi eu acasă în cealaltă parte a oraşului...

A doua şi a treia seară lucram la fel. Între timp făceam şi noi cei doi (cu fr. Marini) partea noastră, materialul de umplutură pe care ni-l revizuia şi ni-l corecta părintele. Apoi se întocmea după importanţa materialului, paginaţia gazetei.

Tot acest material îl duceam de câte ori era nevoie la tipografie unde făceam şi corectura paginilor, uneori cu Titus sau cu Marini, alteori le duceam la părintele, alteori le făceam singur.

Părintele Iosif avea o uriaşă putere de muncă şi un neobişnuit dar al scrisului şi al pătrunderii dintr-o dată şi fără greutate în miezul adevărului tuturor lucrurilor. Problemele pe care noi nu le sesizam, ori la care noi lucram muncind din. greu şi îndelung, el le rezolva în câteva clipe prin câteva trăsături de condei, fără nici o greutate şi în cel mai inspirat fel.

De fiecare dată ne învăţa arătându-ne totul cu bunătate veselă şi iubitoare, în aşa fel încât dintr-o dată, cu uşurinţă şi cu bucurie, deprindeam limpezirea tainelor acestora minunate.

Miercuri seara gazeta trebuia să fie gata de tipar. Joi se tipărea, iar joi după-masă şi seara urma împăturarea, adresarea şi expedierea ei.

Fiecare număr de gazetă lucrat şi trimis în lume era pentru noi un mare examen şi o mare bucurie. Luminoasele pagini ale lui *Isus Biruitorul* duceau multe binecuvântări sutelor de mii de fraţi şi suflete care le citeau, din ţară şi din străinătate - iar nouă ne aduceau nespuse bucurii arătate prin atâtea scrisori de mulţumire venite din toate părţile.

Sutele de mii de suflete care îl aflaseră pe Domnul prin Lucrarea Oastei Domnului şi alimentate mereu cu cea mai aleasă şi dulce hrană a Cuvântului Sfânt, erau pentru noi comoara cea mai scumpă înaintea lui Dumnezeu. De dragul lor nu luam în seamă nici o ameninţare a prigonitorilor noştri şi nu ni se părea prea grea nici un fel de muncă.

De multe ori, cu toată boala şi suferinţa sa, părintele Iosif venea de la spital până jos la compactorie unde se făcea expediţia foii, pentru a supraveghea trimiterea ei la timp...

Uneori când erau prea puţini sau prea obosiţi cei de la administraţie şi compactorie, mai rămâneau o parte din foi netrimise.

— În zadar muncim noi cei de la redacţie şi cei de la tipografie ca gazeta să iasă frumoasă şi la timp - zicea atunci părintele - dacă expedierea ei întârzie şi cititorii n-o au duminica pe masa lor... Voi nu ştiţi cu cât dor şi cu câtă sete sufletească aşteaptă fiecare cititor foaia lui, care este singura lui hrană după ce flămânzeşte o săptămână întreagă. Cu osteneala unei nopţi nedormite, noi putem bucura o ţară şi o lume întreagă de fraţi şi de surori. Hai, daţi-i zor, să prindem ultimele trenuri...

Câteodată, după plecarea părintelui, unii - obosiţi şi somnoroşi - se mai duceau la culcare, lăsând pe ceilalţi să lucreze şi partea lor.

Pe măsură ce se termina împachetarea şi adresarea lor, foile pregătite de expediere erau încărcate într-o căroaie mare cu două roţi care era împinsă manual de unul-doi pe şinele liniei de tramvai până la gară. De obicei asta se făcea noaptea, când tramvaiele nu mai circulau.

Toată munca expediţiei trebuiau să o facă cei de la administraţie şi compactorie. Dar pentru că totul trebuia terminat cât mai repede, mai dam ajutor şi noi, cei de la redacţie - care puteam. De fapt Vonica şi Marini fiind bolnavi, rareori puteau sta pe picioare, ori chiar la masă pentru a ajuta. Mai ajuta uneori câte un frate din oraş sau din ţară, care era în trecere prin Sibiu.

Căratul la gară era foarte greu. Cei de la căroaie, uneori foarte obosiţi, plecau lăsând ultimele pachete nepuse la trenuri. Atunci priveam cu durere la grămada de foi care stătea acolo, parcă plângând şi rugându-mă. Mă înhămam eu la căroaie şi o împingeam singur, uneori în fugă să ajung la timp cu ele ultima ambulanţă.

Cât am asudat şi am gâfâit de atâtea ori şi pentru treaba asta!

Dar eram fericit când, cu mâinile tremurânde şi cu picioarele împleticite, mă întorceam pe la orele 3 dimineaţa - mulţumind că totul s-a împlinit la timp. Ştiam că dimineaţa părintele mă va întreba nerăbdător:

— Dorz dragă, aţi terminat expediţia azi noapte?

Şi ce fericiţi eram amândoi când îi puteam spune cu bucurie şi liniştit:

— Da, părinte, slăvit să fie Domnul! S-au dus toate...

De fapt numai după ce ştiam tot lucrul sfârşit cu bine, puteam să merg şi eu liniştit la odihnă! Ştiam ce mult se întristează părintele când ceva nu se face bine sau nu se termină la timp.

Atunci îşi frământa cu amărăciune buzele, îşi frângea îndurerat mâinile cu vinişoarele vineţii pe sub pielea străvezie. Şi i se iveau lacrimi de întristare în ochii cei cu cearcăne adânci. Pentru puţina noastră râvnă faţă de Domnul şi pentru slaba noastră dragoste de fraţi.

Nimic nu mă durea atât de mult ca atunci când vedeam o astfel de întristare pe faţa lui. Atunci aşa mă vedeam de mic şi de nevrednic, încât îmi părea că toată viaţa n-am fost în stare să fac nimic bun. Că o mie de fapte bune pe care le-aş fi făcut până atunci n-au nici un preţ pe lângă asta una rea.

De aceea făceam tot ce puteam totdeauna, numai ca totul să se termine cu bine, ca niciodată să nu-l văd decât bucuros.

Nu mă cruţam deloc. Eram obişnuit cu munca grea, iar Domnul îmi dăduse un trup tare şi sănătos. La cei douăzeci de ani de atunci - şi dragostea acelora - nimic nu-mi părea nici greu şi nici mult.

Ce frumos şi fericit faci o muncă pe care o iubeşti şi lângă acela pe care îl iubeşti!

Jugul meu cu Domnul şi pentru El îmi era şi fericit şi frumos.

Nimic nu-mi apărea mai fericit şi mai frumos decât când trăgeam la cel mai greu jug, simţindu-L lângă mine pe Dulcele şi Dragul şi Preaiubitul meu Mântuitor Isus Hristos şi pe părintele meu.

Slăvit să fie Domnul!

Doamne, sunt dator-dator

Doamne, sunt dator-dator
Orişicui - şi tuturor:
Şi la soare şi la nor
Şi la câmp şi la izvor...
- Doamne, dar de ce nu pot
Să-mi plătesc acuma tot -
Şi la plug şi la altar
Şi la vină şi la Har
Şi la morţi şi la cei vii
Şi la câţi dator mă ştii?

Doamne, sunt dator-dator
Spre câţi nasc
Şi spre câţi mor:
Şi spre jale şi spre dor
Şi spre-al lacrimei fior...
- Doamne, dar de ce nu ştiu
Să plătesc cât nu-i târziu
Tainelor Cuvântului,
Jertfei legământului,
Arderii durerilor,

Cântului tăcerilor?...

Doamne, sunt dator-dator
La trecut şi viitor:
Gândurilor care dor
Şi iubirilor ce mor...
- Doamne, dar de ce nu vreau
Să plătesc ce pot să dau
Unui cântec ne-ncheiat,
Unui sunet prea uitat,
Unui dor fără mormânt,
Unui cer în două frânt?

CAPITOLUL 11
Răsplata celor nerăsplătiţi

Te-am iubit frumos, Isuse, Ţi-am cântat şi-am plâns cu dor
Ţi-am dat inima întreagă? - Poate, dar eram dator.
Ţi-am urmat cu neclintire şi Te-am ascultat pe plac,
Ţi-am muncit cu râvnă? - Poate, dar eram dator s-o fac!

Adevărata lucrare a Domnului Isus pe pământ a trebuit să fie dusă întotdeauna în cele mai grele condiţii de sărăcie, de lipsuri, de apăsare. Nu numai din cauză că aproape toţi acei ce au fost aleşi de Domnul pentru lucrul Lui au fost săraci ori au devenit săraci - ci mai ales pentru că vrăjmaşul lui Hristos care se laudă că are toate bogăţiile lumii acesteia, le ţine acestea numai pentru sine şi pentru aceia ce vreau să i se închine lui.

Pentru Dumnezeu nu vrea să lase nimic. Deşi tot pământul este al Domnului, după cum este scris, totuşi Satan l-a acaparat pe nedrept, atrăgându-l cu lăcomie şi cu grabă în totul numai în slujba lui.

Al Domnului este tot aurul pământului şi ale Lui sunt toate materiile preţioase de sub pământ - şi totuşi iată cum Satan le-a răpit pe toate şi iată cum le-a pus şi le foloseşte numai în slujba lui, fără a lăsa lui Dumnezeu nimic.

Ale Domnului sunt pădurile şi hârtia care se face din ele şi ale Domnului sunt bogăţiile de deasupra pământului - şi totuşi iată cum vrăjmaşul lui Hristos le-a atras cu viclenie şi silnicie pe toate, folosindu-le numai în slujba sa, fără a lăsa lui Hristos nimic.

Ale Domnului sunt mările lumii, dar tot ce se transportă pe ele Satan caută să atragă numai în slujba sa şi spre împlinirea scopurilor lui.

Al Domnului este Spaţiul deasupra pământului, dar Satan caută cu tot dinadinsul să-l folosească numai pentru împlinirea planurilor lui nimicitoare.

De la Domnul este priceperea şi puterea dată oamenilor pentru invenţii şi descoperiri, pentru construirea de maşini şi de mijloace, dar iată câtă stăpânire a pus cel rău pe toate acestea - şi cum le atrage în slujba lui pentru nefericirea şi nimicirea omului şi a vieţii pe care le-a creat Dumnezeu să fie fericite.

Iată câte tipografii lucrează în lume, câte maşini umblă, câte mijloace produc, câte idei se difuzează, câte persoane muncesc, câte fonduri se risipesc... Şi din toată această uriaşă alergare, a câta parte este pentru Satan şi scopurile sale, şi a câta parte este pentru Dumnezeu?

Câte localuri are Satan în lume, câte cârciumi, câte case de desfrâu, câte fabrici de băuturi sau de armament, câte mijloace şi câţi oameni puşi în slujba lui - şi totuşi nu-i mulţumit.

Vrea tot mai multe şi tot mai mult. Vrea totul şi vrea pe totdeauna numai în folosul său - iar pentru Domnul şi pentru lucrarea Lui umblă să nu lase nimic. Chiar nimic. Până şi puţinul care mai lucrează încă pentru Dumnezeu, Satan vrea cu totul să-l oprească. Chiar şi firicelul de lumină ce se mai strecoară printre zidurile întunecate ridicate de el, umblă să-l piardă. Şi pe cei puţini şi slabi care mai lucrează pentru Hristos - să-i nimicească.

O, cât de nemărginit de bun şi cât de îndelung-răbdător este Domnul Dumnezeu, chiar şi faţă de Satan, răbdându-l aşa!

La toate acestea mă gândeam aproape totdeauna stând de vorbă cu părintele Iosif în acel an 1935, când ne zbăteam în muncă şi în sărăcie cu lucrarea Domnului.

Mitropolitul prigonitor părea atotputernic nu numai la Sibiu ci şi la Bucureşti. Şi nu numai în biserică ci şi în guvern. Şi el folosea toată puterea şi influenţa pe care o avea pentru a nimici nu numai Oastea Domnului, ci şi pe părintele Iosif. Şi nu numai cinstea, ci chiar şi persoana lui.

Cu cenzura supusă lui, a oprit foaia *Isus Biruitorul*.

Cu poliţia supusă lui, a sigilat tipografia Oastei.

Cu poşta supusă lui, i-a oprit corespondenţa, i-a confiscat mandatele, i-a furat adresele abonaţilor părintelui.

Cu justiţia supusă lui, l-a judecat şi condamnat pe nedrept la caterisire şi confiscarea întregii averi personale.

Cu minciunile gazetarilor lui, i-a ponegrit cinstea, i-a denaturat intenţiile, i-a înjosit numele.

Cu măsurile restrictive, i-a zdrobit sănătatea şi i-a tăiat toate mijloacele de existenţă.

Cu măsurile restrictive şi cu carnetele exagerate pe care i le-a impus, l-a sărăcit şi l-a ruinat.

Şi, cu toate loviturile morale, i-a agravat boala şi i-a grăbit moartea.

Pe cei care căutau să-l ajute, i-a lovit, i-a ameninţat şi i-a îndepărtat de lângă calvarul său. Iar pe cei de care s-a folosit în toată desfăşurarea acestui plan satanic, i-a făcut să se acopere şi ei, din slăbiciune şi servilism, cu aceeaşi vinovăţie şi osândă ca şi el, în faţa lui Dumnezeu şi a judecăţii Lui. Cu toţii încărcându-şi conştiinţa şi sufletul cu una dintre cele mai veşnice şi mai uriaşe crime, nu numai împotriva acestui mare martir al lui Hristos, ci şi mai mult - împotriva întregului neam şi a întregii noastre Biserici, prin împiedicarea şi zădărnicirea acestei Providenţiale Lucrări Mântuitoare, pe care Domnul Dumnezeu a trimis-o în chip deosebit şi binevoitor ţării şi credinţei noastre.

Să fie şi această slabă, dar cutremurătoare mărturie pe care o depun acum şi aici din tot sufletul meu pentru acest adevăr şi pentru această învinuire contra tuturor celor vinovaţi, atât în faţa lui Dumnezeu, cât şi a Istoriei.

Am fost martorul care am văzut cu ochii mei, am auzit cu urechile mele şi am trăit cu toată fiinţa mea toate acestea, nespus mai crâncen de cum le-am putut înfăţişa, atât aici, cât şi în alte părţi, prin cuvântul sau prin scrisul meu.

De aceea adeveresc acestea, pentru a nu se mai şterge niciodată, până le va confirma şi Judecata lui Hristos însuşi.

Luptam cu o sărăcie cruntă!

Pe lângă nedreptăţile autorităţii răzbunătoare şi crude, ni se adăugau şi nedreptăţile pe care ni le făceau abonaţii şi desfăcătorii neplătitori ai datoriilor făcute.

Părintele Iosif, fiind însufleţit de dorinţa de a da sufletelor nu numai pâinea cea bună, dar şi la preţul cel mai ieftin şi în condiţiile cele mai avantajoase - fixase la cărţile şi foile sale preţul cel mai mic cu putinţă. Acesta, chiar achitat în întregime de cititori, abia ar fi acoperit cheltuielile de tipar, de hârtie, de transport, şi toate celelalte.

Pe lângă asta, spre a încuraja răspândirea lor cât mai largă, nu numai că se da un rabat de 25 şi chiar 30 la sută celui ce le vindea, dar şi se trimiteau pe aşteptare oricui le cerea.

E uşor de înţeles cum s-au îmbulzit atunci mulţi necinstiţi, care, prefăcându-se iubitori de Dumnezeu şi dornici de răspândirea Cuvântului Sfânt, au cerut pe aşteptare şi au vândut transporturi întregi de cărţi, fără a le mai plăti apoi niciodată. Şi nu numai din tipăriturile părintelui Iosif, ci şi zeci de mii de Biblii, pe care el le cumpăra cu bani gata de la Societatea Biblică, iar apoi le trimitea pe încredere celor ce le cereau... Toate acestea, numai şi numai pentru a umple cu cuvântul lui Hristos ţara noastră lipsită şi secătuită cu totul de acest Cuvânt.

Astfel, părintele Iosif plătea înainte ceea ce da apoi pe aşteptare, pentru ca, după aceea, mai mult de jumătate dintre cei ce vânduseră cărţile, să nu le mai achite niciodată. Neputându-i da în judecata lumească - păgubaşul a trebuit să sufere şi să-şi restrângă tot mai mult şi lucrul Domnului, şi trebuinţele sale şi ale celor ce erau cu el.

Jumătatea ce se încasa de la cei ce-şi plăteau cinstit datoriile, abia ajungea să achite cheltuielile absolut necesare şi care nu îngăduiau nici întârziere, nici reducere: plata tipografilor şi întreţinerea tipografiei cu chirii, cu impozite, cu hârtie, cu cerneală, clişee etc; plata celorlalţi salariaţi, celorlalte chirii, celorlalte taxe, impozite, rate şi cambii scadente.

După toate acestea, abia mai ajungea cu ce să plătim spitalizarea şi medicamentele părintelui şi ale fraţilor bolnavi, precum şi sărăcăcioasa noastră bucătărie, la care nu mâncam numai noi, ci mai totdeauna aveam fraţi şi surori veniţi de prin ţară, cu care ne împărţeam porţia noastră de hrană. Prăjituri sau plăcinte nu-mi amintesc să fi avut la masă nici chiar de sărbătorile mari.

Faţă de scumpetea pieţei şi de ieftinătatea cărţilor şi foilor noastre, venitul nostru - înjumătăţii cu neplătitorii - era aşa de puţin, că permanent ne zbăteam în sărăcia cea mai cruntă. Ratele neachitate pentru tipografie, cambiile mereu amânate pentru hârtie, chiriile mereu amânate creşteau carnetele şi ridicau sumele datoriilor care apăsau tot mai greu şi mai greu. Preţurile creşteau, obligaţiile se înmulţeau, cerinţele Evangheliei creşteau şi ele - şi toate acestea se încărcau, apăsând din ce în ce lot mai tare pe sufletul, dar şi pe trupul cel mai slab dintre noi. Părintele scădea mereu de unde putea, pentru a adăuga mereu unde era silit. Un mic ajutor în locul neplătitorilor ni-l mai dădeau cei ce făceau daruri şi colecte pentru sprijinul tipografiei.

Noi, cei de la redacţie - Marini şi eu - eram cei ce lucram permanent lângă părintele. Redacţia era creierul care gândea şi inima care simţea. Ceilalţi erau mâinile care lucrau ori picioarele care alergau, fără a şti, fără a gândi, şi fără a simţi prea mult din toate cele ce apăsau şi ameninţau. Dar nici nu li se putea cere lor asta.

Lucrând alaturi de părintele, noi am fost mereu martorii tuturor frământărilor şi zbuciumului său. Am văzut în ce lipsuri se zbate şi cum renunţă la absolut tot ce ar fi o trebuinţă şi un drept al lui. Trei ani şi jumătate, cât am fost cu el ştiu că nu şi-a cumpărat şi n-a trimis să se cumpere pentru el personal, nimic. Avea un singur pardesiu vechi pentru vară şi un singur palton vechi pentru iarnă. Pălăria, la fel. Celor două-trei cămăşi pe care le avea, sora Liţa le schimba numai gulerul. Altceva ca îmbrăcăminte n-am mai văzut să fi avut la el.

Fratele Marini şi eu am înţeles de la început toată această stare de lucruri, şi am refuzat orice salar. Şi noi amândoi am acceptat cu bucurie aceeaşi soartă a părintelui, în privinţa aceasta. Purtam fiecare doar câte un singur costum, până când nu mai rezista. Abia atunci ne cumpăram altul. În zilele de lucru sau sărbătoare, în lunile de vară sau de iarnă, noi ne purtam aproape tot la fel.

Părintele se jena adeseori, văzându-ne, şi căuta să se scuze, spunând:

— Îmi pare nespus de rău că trebuie să suferiţi şi voi alături de mine, fără ca eu să vă pot asigura măcar un cât de modest salar şi vouă, ca şi celorlalţi. Poate ne va ajuta Domnul şi vom mai ieşi şi noi din sărăcie... O, dacă cei ce ne datorează atâţia bani şi-ar aduce aminte să ne plătească măcar o parte din datorie, ne-am mai uşura şi noi povara asta.

Dar speranţa asta se dovedea tot mai zadarnică. Orice apel prin foaie şi prin poştă către ei nu mai aducea nimic. Cei mai mulţi datornici îşi schimbaseră şi adresele, ori nici nu mai răspundeau.

Ca să vedeţi sărăcia noastră, vă voi povesti că toate drumurile le făceam pe jos, deşi multe căi le aveam pe lângă linia de tramvai.

Dar n-aveam nici măcar atâţia bani în buzunar cât costa un bilet de tramvai. Nici chiar când trebuia să mergem împreună cu părintele Iosif de la sanatoriu până la librărie.

Odată când, fiind cu el pe drum, n-a mai putut merge pe jos, ne-am suit amândoi în tramvai fără să avem nici unul în buzunar bani pentru bilet. Atunci, jenat, părintele s-a dus la conductorul tramvaiului, care îl cunoştea, i-a lăsat amanet ceasul şi i-a zis:

— Te rog ţine-l în loc de bilet, până când vom veni înapoi. Atunci vom achita totul.

Şi aşa am făcut. Când am venit înapoi, i-am achitat cei trei lei pentru bilet. Luasem de la librărie doar cei trei lei - şi am luat ceasul înapoi.

În toamna anului 1935 a venit după mine soţia, ca să mă ia şi să mă ducă acasă. Am dus-o la librărie, la părintele la spital, s-o vadă şi el şi să-l vadă şi ea cât de slăbit şi de bolnav este, pentru a mă înţelege că nu pot să-l las aşa şi să mă duc de lângă el. Marini era şi el internat în alt spital, Vonica plecase acasă la Poiana, Viorel era dus la şcoală, Titus era cu administraţia şi cu grijile casei.

Atunci părintele, slăbit şi bolnav, de-abia vorbind, i-a spus soţiei mele despre marea nevoie pe care o are acolo de ajutorul meu în lucrul Domnului, arătându-i că nu se poate lipsi acum de mine nici măcar o zi .

— Ce fac eu aici fără el, vezi şi tu. El este singurul care merge şi vine pentru noi toţi. E adevărat că nu putem să-i plătim acum cum se cuvine, ca să vă mai trimită şi vouă acasă ceva. Dar nădăjduim că vom mai scăpa cât de curând şi noi din aceste lipsuri, şi atunci vă vom trimite şi acolo, căci ştiu câte nevoi sunt şi la ţară. Acum îţi vom plăti drumul înapoi şi mergi acasă. Lasă-l, căci vezi bine că nu putem acum aici fără el.

Iar mie, după aceea, aparte, îmi zise trist:

— Poţi tu să mergi acum de aici, să mă laşi aşa? Ce să faci acolo, să râneşti gunoiul din poiată de la vaci, iar aici să laşi lucrul Domului pentru care te-a chemat El? Las-o în pace să se ducă acasă, şi tu vezi-ţi de lucrul pentru care ai fost chemat de Dumnezeu. Dar moţii noştri - că mai mult sunt prin ţară ca acasă!

Aşa s-a şi întâmplat. Am condus-o până la gară şi a plecat singură, iar eu am rămas mai departe. Şi n-a mai venit apoi de acasă nimeni după mine niciodată.

Când mi-a apărut primul volum de poezii, *La Golgota*, am luat şi eu un premiu de câteva sute de lei, pe care l-am trimis lor acasă, soţiei şi părinţilor, care se schimbaseră mult...

Erau primii mei bani încasaţi de la Redacţia foii.

În tot timpul acesta când noi ne zbăteam în această cruntă sărăcie şi lipsuri, despre care mai scriam din când în când şi prin foaie - lucrarea Domnului mergea cu putere şi cu multe biruinţe înainte. Gazeta apărea totuşi regulat, cărţile se tipăreau şi se trimiteau în toate părţile, iar noi ne bucuram cu o bucurie negrăită la primirea scrisorilor zilnice din ţară, scrisori care ne aduceau numai veşti de mari izbânzi şi roade duhovniceşti. Zeci şi sute de scrisori mărturiseau despre minunatele naşteri din nou şi învieri duhovniceşti de pe toate fronturile Oastei Domnului. Mulţimi de noi înscrieri în Oaste, sute de suflete care se întorceau din întuneric la lumină, şi de sub puterea Satanei la Dumnezeu.

Îmi amintesc că într-o dimineaţă ne-au sosit cu poşta mai multe astfel de scrisori. În una, cineva din Bucovina îi scria părintelui Iosif o lungă şi fierbinte mulţumire, că, datorită cărţilor sale, el - care înainte vreme fusese un beţiv şi un pătimaş jucător de cărţi, îşi pierduse casa şi averea prin aceste două mari păcate - citind odată cartea *Oglinda inimii omului*, s-a întors la Domnul şi, prin naşterea din nou şi-a schimbat cu totul felul de viaţă. După aceea, muncind cinstit, în câţiva ani şi-a recâştigat toată averea şi şi-a ridicat o altă casă, mai frumoasă şi mai mare decât cea dinainte... Omul pusese în plic şi fotografia casei, ca o vilă nouă...

Un altul, colonel în armată de prin Moldova, scria că de când s-a întors la Domnul, prin intrarea lui în Oastea Domnului, a cheltuit din averea sa patru milioane de lei pentru ridicarea a patru biserici. Şi făcuse patru fântâni în patru părţi la drumul mare pentru călători. Şi cumpărase patru vaci cu lapte la patru familii sărace, cu mulţi copii...

Un altul, un frate pensionar şi invalid, scria părintelui că este foarte mişcat văzând anunţat prin foaie cu câte nevoi şi greutăţi luptă lucrarea Domnului şi cum prea mulţi nu-şi plătesc de ani de zile datoriile, fapt pentru

care noi ne zbatem în lipsuri. El a strâns din mica lui pensioară de invalid şi trimite pentru ajutorarea Lucrării Domnului, suma de două mii de lei...

— Vezi, dragă Dorz, îmi zise părintele, oftând cu tristeţe şi cu două lacrimi în luminile ochilor încercănaţi, noi cu Lucrarea Domnului ne zbatem în atâtea greutăţi şi lipsuri, cum numai Domnul Singur ştie şi ne crede. Şi iată cum se poartă faţă de greutăţile Evangheliei cei avuţi şi cei săraci. Primul, cu casa, recunoaşte că Lucrarea Oastei Domnului l-a salvat nu numai din pierzare sufletească, dar i-a ajutat să iasă şi din ruină şi sărăcie. El citeşte mereu prin gazetele noastre despre lipsurile şi greutăţile pe care le avem - dar nu se gândeşte că din tot avutul pe care el l-a realizat în urma harului lui Dumnezeu şi a muncii noastre, ar fi dator să ajute şi el cu o parte Lucrarea Domnului care l-a ajutat şi-l ajută mereu pe el. Afacerile lui propăşesc, dar de ale Domnului nu-i pasă...

Al doilea se vede că are multe avuţii, de vreme ce poate cheltui patru milioane în curs de numai câţiva ani pentru zidirea de biserici, pentru săparea de fântâni şi pentru cumpărarea de vaci. Departe de noi gândul să spunem că acestea nu ar fi de folos. Sunt de foarte mare folos toate. Dar astfel de fapte bune mai fac şi alţii, şi pentru asta se mai găsesc fonduri şi din alte părţi. Dar acest frate ostaş, având atâtea posibilităţi, nu-şi aduce totuşi aminte şi nu poate înţelege că Lucrarea aceasta a Oastei Domnului predică de aici Evanghelia în ţara întreagă şi în lumea întreagă, vestind Cuvântul mântuirii la sute de mii de suflete, nu numai la câteva zeci care se adună într-o biserică. Şi că de aici se adapă cu apă vie şi proaspătă mulţimi nesfârşite de suflete, nu numai câţiva călători care trec din când în când pe un drum. Şi că de aici se hrănesc cu laptele duhovnicesc dulce şi bun al Evangheliei, un număr nesfârşit de copii care mulţumesc şi aşteaptă cu sete acest lapte sfânt - şi nu numai câteva case, care poate nici nu-i mulţumesc niciodată.

În înfăptuirea binelui, omul trebuie să aibă grijă în primul rând unde este nevoia cea mai mare să faci binele. Şi unde aduce acest bine folosul cel mai mult. Iar această nevoie şi folos este în primul rând cel sufletesc, apoi cel trupesc.

Dar iată cine se află singurul care să se gândească şi să jertfească ceva şi pentru nevoile Domnului!... Bietul frate nevoiaş şi bolnav. Fratele invalid din pensioara lui mică nu uită să pună ceva de-o parte. Sora văduvă cu bieţii ei doi bănuţi. Copilaşul sărac cu cele cinci pâinişoare şi cei doi peştişori. Sufletele acestea simple şi curate, care din puţinul lor nu uită să dea şi partea Domnului. Prin aceste daruri curate şi sfinte, puse din toată inima la picioarele Domnului, El face minuni. Pentru că în acestea El pune putere şi se ajunge. Le binecuvântează şi ele se înmulţesc. Le sfinţeşte şi ele satură. Şi prin aceasta Domnul îşi va duce Lucrarea Lui înainte şi în viitor - şi n-o va lăsa. Pe Hristos şi pe săraci numai cei săraci îi ajută. Cei bogaţi, prea puţin.

Mă gândesc - continua părintele zâmbind şi întorcând discuţia pe altă faţă, cum făcea de obicei - ce s-ar alege şi de noi, dacă, să zicem, s-ar ivi şi la noi la Oastea Domnului un Mecenate cum au fost la alţii, unul care ar vrea să ne facă un mare dar, cum e acesta cu milioanele... Poate că am fi ispitiţi să zicem şi noi: "Acum, slăvit să fie Domnul, am scăpat. Destul cu sărăcia şi cu munca. Hai, Dorz dragă, să ne mai aşezăm şi noi de acum pe odihnă şi pe trai mai bun. Avem dreptul şi noi să ne îmbrăcăm mai bine, să stăm mai comozi, să ne petrecem mai omeneşte viaţa. Destul cu munca cea aspră, cu lipsurile, cu postul şi jertfa..."

Apoi adăugă vesel:

— Slăvit să fie Domnul că nu este aşa. Ştii ce s-ar alege şi de noi? Ce s-a ales de pârâiaşul cel limpede şi curgător, care şi-a zis şi el într-o zi: "Destul am alergat şi eu toată viaţa la vale printre aceste pietre şi dealuri. Ajunge cât am tot udat câmpii şi grădini. Mă voi opri să mă odihnesc şi eu. Mai ostenească şi alţii." Dar curgând, apele lui cele limpezi s-au întins într-o baltă stătută, care s-a urâţit, umplându-se de broaşte, de şerpi, de gunoaie şi de noroi.

Şi tot aşa a zis odată şi plugul cel strălucitor: "M-am săturat şi eu să tot ar pământul. A venit vremea să mă mai şi odihnesc." Şi s-a aşezat pe odihnă în şopru. Dar foarte curând a venit rugina, l-a urâţit şi l-a ros, până ce l-a făcut netrebnic şi urgisit.

Poate că aşa am ajunge şi noi dacă nu ne-ar feri Dumnezeu. Căci şi la noi pot veni câteodată gânduri ispititoare....

Desigur că asta era numai o glumă tristă, un haz de necaz. La noi, totuşi, s-ar fi întâmplat altfel. Dar Domnul ştie mai bine totul.

Mai este încă ceva: oriunde s-au adunat bogăţii, este cu neputinţă să nu se fi făcut şi nedreptăţi. În mod chiar cinstit, nimeni nu poate aduna bogăţie. Tocmai de aceea Mântuitorul a osândit pentru totdeauna bogăţia, când a spus: "Mai uşor ar intra cămila prin urechile acului, decât un bogat în Împărăţia lui Dumnezeu. Pentru că oriunde este bogăţie, este şi păcat" (Matei 19:24).

Tocmai de aceea Domnul S-a ferit El Însuşi şi a vrut să-Şi ferească şi lucrarea Sa de banii şi de bogăţiile lumeşti, peste care apasă totdeauna osânda nedreptăţilor şi scârba necurăţiei prin care trebuie să se fi adunat, ori să se ţină. Domnul Dumnezeu a vrut mai cu bucurie să Se folosească în lucrul Său sfânt numai de mijloacele smerite ale sărăciei curate şi de puţinul dat cu sinceritate şi duioşie de către nevoiaşii Lui. Pe acestea le-a binecuvântat Domnul, şi prin acestea Şi-a întreţinut El lucrarea Evangheliei Sale vii în lume de-a lungul veacurilor.

Iată, câte lucruri lăudate, subvenţionate, susţinute cu atâta risipă de fonduri, de înlesniri, de mijloace şi bani - s-au nimicit fără să rămână nimic după ele, pe când Lucrarea Oastei Domnului, care, omeneşte vorbind, pare că de-abia îşi trage sufletul de azi pe mâine, trăieşte, rodeşte şi biruieşte totuşi atât de viu şi de puternic, fiindcă ea rezistă şi se bizuieşte numai pe Puterea şi pe Numele Lui Cel Sfânt, iar nu pe subvenţii, fonduri şi cotizaţii băneşti.

Şi aşa va fi şi în viitor. Vei vedea că de toată Lucrarea Oastei false a mitropolitului, asigurată cu atâtea fonduri şi bogăţii pământeşti, în curând nu se va mai alege nimic. Pentru că este întemeiată pe nedreptate, pe violenţă, pe făţărnicie şi pe înşelăciune. Pe când această Lucrare a Oastei cu adevărat a Domnului va dăinui pe totdeauna, trecând prin toate valurile ridicate împotriva ei. Pentru că ea se întemeiază numai pe Numele Domnului Isus. Şi se întreţine cu sudoarea sfântă şi cu lacrimile curate ale săracilor Lui. Iată, chiar şi noi, eu şi voi, ce vase puţine, slabe şi neputincioase suntem pe lângă ei, cei mulţi, sănătoşi, înălţaţi şi puternici, care sunt împotriva noastră!... Şi totuşi ce minuni face Dumnezeu prin sărăcia noastră şi pe câţi îmbogăţim (2 Corinteni 6:10)!

Şi o, câtă dreptate avea părintele Iosif atunci!

Nici zece ani nu mai aveau să treacă după această dată - şi toată înjghebarea aceea şubredă şi artificială, orgolioasă şi falsă se prăbuşea ca o baracă putredă. Şi în curând după ea, s-au prăbuşit pe totdeauna, şi acei care o făcuseră.

Iată nişte învăţăminte grele şi ascuţite pe care va trebui să le aibă cu toată grija în vedere atât unii, cât şi alţii dintre cei îndatoraţi la aceasta, pe tot lungul drumului prin lume al Lucrării lui Dumnezeu, şi a lor, către Judecata Lui.

Dar toate evenimentele acestea din viaţa Oastei Domnului sunt scrise mai pe larg în Istoria Oastei, volumul întâi, cu primii ani ai ei, din 1923 până la 1935. Cine doreşte să le ştie, le poate afla acolo.

Slăvit să fie Domnul!

Iubeşte-ţi crucea ta

Iubeşte-ţi crucea ta şi-o poartă,
Oricât de aspră ţi-ar părea,
Căci şi cea mai amară soartă
Cândva ţi-o îndulceşti cu ea.

Când va veni singurătatea
Şi prea din greu ţi-o vei purta
Ca de-al soţiei sân preadulce
Lipeşte-te de crucea ta.

Când, cu puterile sleite,
Nici s-o târăşti n-ai mai putea,
Prin cele mai fierbinţi ispite,
Mergi apărat de crucea ta.

Când se va năpusti furtuna,
Şi nici un scut nu vei avea,
Cu-ncredere, întotdeauna
Te-adăposteşti sub crucea ta.

Prăpăstii când o să te-nfrunte
Şi nici un pod nu vei avea,
Ea peste ele-ţi va fi punte,
Şi-ai să le treci pe crucea ta.

Iar când vei merge spre cunună,
Hristos ieşi-va-n calea ta,
Spunându-ţi: "Bine, slugă bună",
Şi-n schimbul crucii ţi-o va da.

CAPITOLUL 12
Fermenţii sunt născuţi să moară

Eu nu vreau să nu mor în lupte
Şi nici să gem, oriunde-aş sta,
Ci vreau cu cât mai multe roade
S-ajung la biruinţa Ta;

Şi nu vreau să nu dau tot preţul
Cu care simt că sunt dator,
Ci vreau senin să-Ţi fiu, Isuse,
În clipa-n care am să mor.

În toate generaţiile, profeţii neamurilor, aducând solii care-şi aveau rădăcina în trecut, tulpina în prezent, iar ramurile în viitor, au avut de întâmpinat şi de luptat întotdeauna cu inerţia celor de jos şi împotrivirea celor de sus. Atât unii, cât şi ceilalţi erau tulburaţi în comoditatea şi în obişnuitul lor.

Neamul nostru şi vremea noastră îşi aveau în părintele Iosif şi în Oastea Domnului profetul lor. Lucrarea aceasta şi omul acesta veniseră cu o solie şi cu un adevăr deosebit de la Dumnezeu. Acest adevăr fusese nedescifrat până acum, fiindcă solia era neobişnuită şi mesajul era divin.

Înţelepciunea Tatălui Ceresc faţă de poporul nostru găsise că a venit vremea să Se îndure de suferinţele de veacuri ale înaintaşilor noştri şi dorea să aducă urmaşilor acestora - odată cu dezrobirea naţională - şi dezrobirea sufletească.

Războiul care se termina în 1918 trebuia să aducă poporului nostru independenţa trupească, iar războiul duhovnicesc care începea îndată după aceea, prin Oastea Domnului, trebuia să ne aducă în final independenţa cea sufletească.

Dar, după cum au trebuit să treacă atâtea veacuri şi lupte, atâţia martiri şi atâtea jertfe până când să se nască şi să se fermenteze în poporul nostru conştiinţa naţională care să-l ducă la independenţa sa, tot aşa se vede că vor mai trebui poate mai multe lupte, mai mulţi martiri şi mai multe jertfe din partea luptătorilor Evangheliei, până când să se ajungă aici şi la trezirea şi formarea conştiinţei naţionale evanghelice.

Marile idei şi adevăruri cer adesea un lung proces de dospire, iar fiii acestor idei şi ai acestor adevăruri sunt aluatul şi fermenţii acestora, puşi în frământătura popoarelor spre a le dospi şi pregăti gloatele lor pentru ceasul şi felul marilor împliniri ale istoriei acestora.

Dar fermenţii acestui aluat, acele suflete vizionare şi nobile care descifrează viitorul cu mult înaintea gloatei, sunt condamnaţi întotdeauna să lupte şi să meargă jertfindu-se pentru dospirea marilor idei şi coacerea acelor gloate, în frământătura cărora sunt.

Oastea Domnului este aluatul evanghelic şi înnoitor pus de Dumnezeu în frământătura rece şi moartă a decăderii noastre sociale şi a formalismului nostru religios. Fiecare ostaş, ca un ferment viu şi lucrător, trebuie să lupte ca să antreneze la viaţă şi la rod grămada cea mare şi moartă din jurul său.

Desigur, soarta noastră este să ne dospim, asemenea fermenţilor vii din aluatul salvator, pentru o cât mai grabnică şi mai deplină dospire a frământăturii în care suntem puşi. Aceasta este şi datoria şi scopul nostru, pentru care ne-a făcut şi ne-a rânduit Dumnezeu.

Dar a ne jertfi total şi frumos nu este până la urmă un merit, deşi este şi aceasta. Ci este rostul şi datoria, sensul şi frumuseţea vieţii noastre de fermenţi.

Conştiinţa misiunii noastre se trezea şi se forma tot mai frumos. Datoria noastră ne-o vedeam din ce în ce tot mai mulţi şi mai clar, dar şi greutatea muncii tot aşa. Pentru că noi avem aici poate că munca cea mai grea, decât a tuturor celor care trebuie să lucreze în alte popoare şi în alte părţi.

Poporul nostru fiind atâtea secole subjugat numai de popoare inferioare din toate punctele de vedere, a avut cel mai greu de îndurat jugul robiei. Şi s-a ales cu cele mai urâte influenţe şi obiceiuri. Obiceiurile păgâneşti de la prilejurile noastre religioase - cu jocuri, băuturi şi figuri sălbatice - de la popoarele păgâne, care ne-au stăpânit, le-am învăţat. Patima fumatului, a minciunii şi a înşelării, la fel. Pentru că stăpânii fiind răi, zgârciţi şi nedrepţi, bieţii robi n-au avut decât atunci când au furat, au minţit şi au înşelat, după cum spune proverbul: "Stăpânul zgârcit îşi învaţă sluga hoţ".

Iar stările acestea de lucru dăinuind sute de ani, desigur şi deprinderile aduse de ele s-au adâncit şi s-au înrădăcinat peste măsură de puternic în mintea multora. Şi la dezrădăcinarea tuturor acestor rele şi ale altora, eram chemaţi noi să muncim şi să luptăm, prin Cuvântul Sfânt al lui Dumnezeu şi prin aducerea tuturor sufletelor până la naşterea din nou. Lucrarea aceasta uriaşă şi adâncă trebuie făcută nu numai cu toată societatea noastră, ci cu fiecare ins în parte. Trupul neamului va fi sănătos pe deplin numai atunci când fiecare celulă va fi primenită, însănătoşindu-se.

Acest adevăr necesar îl vedeau mulţi, dar că această însănătoşire nu se poate face decât prin Hristos, prin minunea naşterii din nou în El, aceasta n-o vedeau decât foarte puţini. Şi nu încerca să facă pe viu decât Oastea Domnului şi profetul ei, părintele Iosif Trifa.

Credinţa noastră bună şi străbună avea nevoie de aceeaşi transformare, pentru că aceleaşi stăpâniri nedrepte întunecaseră prin trăirile lor păgâneşti şi bunele şi străbunele noastre obiceiuri creştine.

Strămoşii noştri, colonialiştii romani, fuseseră exilaţi aici tocmai pentru zelul şi dragostea lor creştină. Familiile întemeiate de ei, desigur că la început au fost însufleţite de cea mai sfântă ascultare şi trăire evanghelică în Duhul Sfânt. Dar vrăjmaşii stăpânitori au făcut totul ca bunele lor obiceiuri de la botezuri, de la nunţi, de la aniversări sau înmormântări să fie păgânizate. Şi în cea mai mare parte au reuşit. Astfel că astăzi toate acestea sunt otrăvite cu băuturi şi spurcate cu desfrâuri.

Toată credinţa noastră trebuie încreştinată.

Toată viaţa noastră bisericească trebuie înnoită şi evanghelizată.

Trebuie făcut un salt sfânt peste cei o mie cinci sute de ani, până la vremurile creştine ale primilor noştri părinţi, spre a ne uni cu credinţa lor, spre a ne regăsi adevărata noastră identitate de la naşterea creştină a poporului nostru.

Asta era şi este chemată să o facă Oastea Domnului care este şi trebuie să fie sarea evanghelică a pământului românesc. Lumina cerească a vieţii noastre duhovniceşti.

Primejdiile şi ameninţările de tot felul prin care trebuia să ne facem munca aceasta a noastră atât de frumoasă, dar şi atât de grea, ne împingeau mereu la rugăciunea cea mai fierbinte şi înlăcrimată. Ori de câte ori puteam găsi un răgaz, ne adunam doi-trei pe unde puteam şi îngenunchiam în cele mai puternice rugăciuni şi cereri către Domnul Dumnezeu, pentru ajutorul şi izbânda de care aveam nevoie în mijlocul tuturor marilor frământări şi lupte prin care treceam.

Regăsisem astfel iarăşi fericita mea nevoie de părtăşie şi setea mea după ea, din primii ani ai intimităţii mele cu Domnul în post şi rugăciune. O, ce binefăcătoare sunt încercările pentru credinţa noastră! Cu părintele mă rugam la sanator, dimineaţa şi seara, când ne întâlneam şi ne despărţeam. Cu fratele Marini mă rugam acasă, iar cu ceilalţi, uneori, retraşi prin magazia de tipărituri, printre baloturi şi stive de cărţi şi Biblii - cu genunchii pe cimentul gol. Puterea pe care o primeam, totdeauna era înălţătoare şi liniştită.

Viaţa de post şi rugăciune ne ridica şi ne păstra totdeauna în stări de mare har, de încredere şi inspiraţie, completând toate lipsurile de tot felul pe care le aveam.

Harul lui Dumnezeu a lucrat atunci prin toate aceste mijloace la creşterea, la maturizarea şi la iniţierea noastră, în aşa fel că, deşi eram doar nişte copii în toate privinţele, totuşi lucrul pe care Duhul Sfânt îl făcea prin noi, purta pecetea unei seriozităţi şi vrednicii de care se putea folosi atât de frumos Domnul şi cauza Evangheliei Sale. Din toate părţile primeam multe încurajări în lupta noastră dreaptă şi inegală cu toţi potrivnicii care ne prigoneau. Multe ziare şi reviste din ţară apreciau în felul cel mai înalt eforturile noastre şi ne apărau dreptatea pentru care luptam.

Am văzut atunci un alt mare adevăr - şi anume că în lumea asta mai sunt foarte mulţi oameni şi cinstiţi, care, atunci când văd o nedreptate, nu se lasă înfruntaţi nici de asupritorul prigonitor, nici de relaţiile lui lumeşti, oricât de mari ar fi acestea, ci chiar şi cu riscul de a suferi ceva pentru atitudinea lor, sar în ajutorul celui asuprit şi în apărarea celui drept, osândindu-l pe asupritor.

Ziarul *Universul*, cel mai mare ziar din ţară, a luat în repetate rânduri apărarea părintelui Iosif, sfătuind la moderaţie şi înţelepciune pe autoritatea bisericească prigonitoare. Un alt ziar de mare tiraj, *Credinţa*, a scris şi el în cei mai categorici termeni despre "gafa de la Sibiu", acuzând şi condamnând nedreptatea pe care o făcea mitropolia în numele Credinţei şi Bisericii, tocmai împotriva celei mai curate şi mai frumoase iniţiative duhovniceşti, împotriva celui mai vrednic dintre slujitorii Bisericii. Până şi *Unirea*, organul oficial al Bisericii Române Unite de la Blaj, îşi ridica în mod repetat glasul, puternic, în apărarea dreptăţii cauzei părintelui Iosif.

Dar mitropolitul furios şi anturajul lui linguşitor şi gelos nu s-au lăsat înduplecaţi de nici un sfat şi nici o înştiinţare, de oriunde ar fi venit, îşi urmăreau cu toată ura şi neruşinarea scopul lor necurat şi crud de-a nimici nu numai moral, ci şi fizic, victima pe care o sugrumau. A trecut astfel anul 1935 şi am intrat în 1936.

Vonica, soţul nostru dejug - căruia de la început îi plăcea să aibă întâietatea între noi cei trei, pe care cineva ne supranumise "Calfele lui Neemia"- Vonica era deci, tot mai bolnav. Din cauza asta stătea mai puţin la noi, şi mai mult la spital. Dar între noi trei, eu eram privit mult inferior celor doi, mai ales din cauza nepregătirii mele şcolare faţă de ei. Din cauza asta mai ales, el, Vonica, pretindea să-l servesc până şi cu cele mai mărunte lucruri personale, pe care şi le putea face şi singur.

Eu tăceam şi făceam, conştient de inferioritatea mea faţă de ei, dar adeseori luptam cu multă revoltă în inima mea. Uneori am fost chiar ispitit să mă plâng la părintele Iosif, pentru asta.

Mulţumesc Domnului din toată inima mea că nu am făcut-o. I-aş fi produs o supărare de care mi-ar fi părut rău până la moarte. Nici fratelui Marini nu i-am spus niciodată nimic din supărarea cu Vonica, din cauza bolii şi suferinţei lui. Nici nu prea discutam cu fratele Marini decât foarte puţin, şi doar relaţiile de lucru dintre noi şi dispoziţii de-ale părintelui. De fapt o oarecare reţinere îmi impunea şi faţă de el diploma lui de învăţător şi felul cum i se adresau cei veniţi din Săsciori, care-i ziceau mereu numai "Frate învăţător", şi nu "Frate Marini".

El primea să i se spună în felul acesta, iar asta eu o consideram ca un semn deosebit de atenţie care îl ridica îndată cel puţin cu un cap mai presus de mine.

Simţământul meu de inferioritate a fost foarte bun şi mi-a ajutat foarte mult pentru a nu cădea în uşurătate şi în familiarism cu nici unul dintre ei, deşi lucram împreună...

Şi cred că partea mea de contribuţie nu era cu nimic mai prejos decât a lor în cadrul redacţiei. Ba poate chiar mai presus într-o anumită privinţă. Singurul meu merit era numai munca mea. Dar, nefiind eu însumi niciodată mulţumit de ea, cum puteam să-mi fac din asta un motiv de laudă? Aşa că am tăcut şi m-am privit eu însumi la nivelul unde mă aşezaseră şi ei.

Titus, fiul părintelui, din cauza conflictului cu mitropolia, îşi întrerupse şcoala lui Teologică de la Bucureşti, unde studiase, şi veni acasă, dar Viorel, nepotul, nefiind direct afectat de asta, îşi continua aceeaşi şcoală, dar la Chişinău.

Firile lui Viorel şi-a lui Titus erau complet diferite de-a părintelui Iosif. Îndeosebi Viorel, îndată ce a devenit mai nesupravegheat, şi-a dat drumul firii lui dure, ambiţioase şi încrezute, impunându-se peste tot în felul acesta. Destul de capabil de altfel, a ajuns repede un conducător al studenţilor, colegii săi, apoi uşor a căzut în ispita primejdioasei politici de atunci. Părintele Iosif, când a aflat despre această cotitură necredincioasă a nepotului său, l-a mustrat şi l-a sfătuit să o rupă imediat cu această cale primejdioasă. Dar fiul fratelui său, crescut de el, acum nu mai voia să asculte. Ba mai mult, prin influenţa pe care o câştigase asupra lui Titus, care era cu doi ani mai mic, făcea pe acest fiu să nu mai asculte nici el de tatăl său. Când venea acasă la Sibiu, Viorel îl lua seara şi pe Titus cu el şi se duceau pe ascuns la şedinţe politice şi la mai cine ştie ce întâlniri dubioase.

Cu experienţa câştigată în preajma părintelui Iosif, şi cu ambiţia lui orgolioasă, Viorel a înfiinţat la Chişinău un cerc literar al studenţimii şi a început să editeze o revistă al cărei redactor şef era el. Aşa a început înlăturarea şi prăbuşirea lui Viorel. Părintele Iosif fiind atât de bolnav şi suferind, iar în acelaşi timp atât de absorbit de toată munca duhovnicească, cât şi de luptele potrivnice, atât Viorel cât şi Titus au putut destul timp să se sustragă controlului riguros al părintelui. El era departe în spital iar ei, în rarele răstimpuri când mergeau pe la el, ştiau cum să se comporte în aşa fel încât părintele să nu bănuiască nimic.

Eu şi fratele Marini, care locuiam împreună cu ei, îi vedeam cum ies şi pleacă seara de acasă, ori dintre noi, şi nu mai ştiam când veneau noaptea târziu. Ei nu numai că nu ne spuneau nouă niciodată unde se duc, cum le spusesem noi, când mergeam, dar nici după aceea, când îi întrebam, nu ne spuneau unde au fost. Ba dimpotrivă, se prefăceau supăraţi şi ne dădeau să înţelegem că întrebări de felul acesta din partea noastră sunt o mare îndrăzneală - şi noi nu trebuie să ne uităm poziţia noastră acolo. Îi vedeam tot mai des în tovărăşia unor tineri lumeşti, iar la adunările frăţeşti nu mai veneau.

Cu Viorel eu eram născut în acelaşi an; el din aprilie, iar eu din decembrie. Câtă vreme el nu apucase în cursele lumeşti, noi ne înţelesesem atât de bine, încât ajunsesem să ne spunem dulce "frăchiuţule", unul altuia, fără ca el să facă deosebire între noi. Dar îndată ce el a ajuns să umble cu străinii, simţeam cum ni se despart sufletele din ce în ce tot mai mult. Ceva rece şi greu se lăsase între noi. Ştiu că prima lovitură pe care am primit-o din partea lui a fost în august 1935, într-o zi când, intrând la redacţie împreună cu Titus, cum umblau ei atunci, avea în mână o revistă în limba franceză, *Gringoire*. Eu, neavând de unde să ştiu franceza, am pronunţat atunci în faţa lor titlul revistei în limba română, aşa cum era scris - şi nu în franceză, cum s-ar fi cuvenit. Viorel a izbucnit atunci într-un râs dispreţuitor şi distant şi, uitându-se la mine într-un fel pe care n-am să-l uit niciodată, îmi zise:

— Mă, da prost mai poţi fi!

Şi mă lăsă, întorcându-mi spatele şi continuă să vorbească cu Titus, râzând. Eu m-am simţit lovit până în fundul sufletului şi, din clipa aceea, am rupt-o cu toată intimitatea câtă reuşisem s-o am cu el. Din ziua aceea nu i-am mai putut zice niciodată "frăchiuţule", ca înainte. Pe urmă a tot rărit-o şi el, până ce am ajuns să nu ne mai vedem deloc.

Aşa se poate zdrobi un suflet şi o prietenie pe totdeauna, cu un cuvânt şi cu un gest urât. Am mai avut şi alte experienţe cu el, din care am constatat cum poate lumea să transforme chiar pe sufletul cel mai bun într-un suflet rău. Şi din firea cea mai iubitoare să facă o fire dură, aproape crudă. La el am observat cel mai bine şi cel mai repede transformarea asta.

Locuiam atunci pe strada Ion Creangă, mutaţi din strada Zidarilor, la Ion Munteanu, directorul ziarului *Acţiunea*, cu care ne împrietenisem. Locuinţa asta era aproape de arena sportivă, în oraşul de jos. Pentru a merge de acolo la tipografie şi la sanatoriul părintelui, trebuia să urcăm destul de mult pe drumul ce duce în oraşul de sus şi dă în piaţa din centrul oraşului.

Într-una din după-amiezele acelea, urcam toţi trei, cu el şi cu Titus, pe stradă (şoseaua spre centru). Titus avea bicicleta şi mergea pe jos, fiindcă urcuşul era greu. Deodată Viorel se opri în loc, se uită la mine şi, râzând, îmi zise:

— Dacă poţi să urci pe bicicletă de douăzeci de ori dealul acesta, de acolo din vale şi până sus, ai de la mine o sută de lei. El avea întotdeauna bani. Şi Titus avea. Lucrau la administraţie şi îşi făceau totdeauna stat de plată, încasând salar şi cheltuind, fără să le prea pese de cele ce se petreceau cu adevărat în jurul lor. Şi mi-a arătat moneda argintie de o sută, zicându-mi râzând:

— Uite, o vezi? Ce zici?

— Pot, am zis eu. Daţi bicicleta încoace şi staţi aici şi număraţi!

Am luat bicicleta lui Titus şi am mers cu ea în jos, ca să încep de acolo urcarea numărul unu. Ei s-au aşezat la cotitura de la mijlocul drumului, de unde se vedea bine şi jos şi sus, şi-au început să se uite după mine, vorbind şi râzând. Eu mă învoisem la aceasta, gândindu-mă că aceşti bani îmi ajung să-mi cumpăr o cămaşă şi îmi mai şi rămâneau. Aveam numai două cămăşi uzate. Am urcat cât puteam de repede, dar distanţa era lungă şi panta grea, iar drumul numai pietre şi gropi, fiindcă treceau sute de căruţe şi de maşini pe el, ziua şi noaptea. După vreo zece urcări, picioarele începură să-mi tremure, iar faţa să mi se umfle de sudoare şi de praf. De la a cincisprezecea urcare, simţeam că nu mai pot şi-mi părea rău că m-am prins, dar acum îmi era ruşine să mă las.

— Îmi daţi voie să mai stau câte cinci minute jos? i-am întrebat eu.

— Poţi să stai, dar numai cinici minte, zise Viorel, uitându-se spre Titus, râzând şi părea bucurându-se că nu mai pot.

Popasurile mele scurte, parcă mă făceau şi mai slab. Picioarele îmi amorţiseră, oasele îmi erau ţepene, de-abia mă mai puteam ridica de jos. Mâinile îmi tremurau, ochii mi se împăienjeniseră, iar urechile îmi vuiau de nu mai auzeam deloc. Tot sângele mi se suise la cap şi la inimă. Un nod mi se pusese în gât, oprindu-mi răsuflarea.

— Ei, hai, dă-i drumul, ai stat prea mult, îmi striga Viorel, râzând şi agitând mâna, în semn să mă scol şi să pornesc.

Treceam pe lângă ei, aproape fără să-i mai văd, gâfâind în sus şi în jos. Ei mă priveau râzând şi mi se părea chiar cu dispreţ, îmi părea aşa rău de asta. Şi, simţindu-mă dintr-odată străin şi batjocorit, nu-mi mai păsa nici de viaţă. Am urcat nespus de greu, aproape fără cunoştinţă a nouăsprezecea şi apoi a douăzecea oară, fără să mă mai uit la ei şi fără să îmi pese dacă îmi vor da suta sau nu. Voiam numai să-mi ţin cuvântul, să nu rămân de ruşine în faţa lor.

Când am terminat, le-am trântit bicicleta la picioare, apoi m-am întins zdrobit pe iarba şanţului şoselei, fără să mă mai uit la ei. Şi am început să plâng...

Eram îngrozitor de singur, de părăsit, şi de dispreţuit. Sărăcia mea voită îmi era dispreţuită atât de mult. De ce sunt atât de naiv? De ce să-mi dau eu viaţa pentru ca cineva care râde de mine să îmi arunce 100 de lei? Voi merge îndată la părintele şi-i voi spune purtarea lor şi prostia mea.

...I-am spus cu lacrimi şi cu durere. El m-a mângâiat pe păr cu duioasă milă şi înţelegere zicându-mi:

— Să nu mai faci asta! Dumnezeu ţi-a dat ţie puterea şi sănătatea pentru altceva şi nu pentru a ţi le primejdui în astfel de lucruri. A avut Dumnezeu milă de noi şi n-a lăsat să ţi se întâmple răul care ţi se putea întâmpla. Când ai nevoie de ceva bani, spune-mi şi scot eu de la ei pentru tine. Să nu mai faci de-astea. Lor ce le pasă!

Într-adevăr, la Viorel n-am văzut nici un strop de părere de rău pentru ce făcuse cu mine! De la Titus nici nu aşteptam.

Nu mult după întâmplarea asta, Viorel şi Titus, continuând drumul lor lumesc, inventară încă ceva pentru a râde de noi ceilalţi. Într-o seară veniră în librărie şi ne spuseră să venim cu toţii la Redacţie că au să ne citească ceva foarte interesant şi neobişnuit. Dar fiecare dintre noi care vrem să ascultăm trebuie să plătim un leu. Ne vor citi o gazetă nou apărută în Sibiu care circulă numai într-un exemplar. Nu se vinde, nici nu se citeşte - ci numai se ascultă; daţi fiecare leul! Am dat fiecare leul. Viorel scoase din buzunar o coală bătută la maşină şi ne-o arată zicând:

— *Gazeta costoşilor*... apare când poate. Nu se înmânează ci numai se ascultă. Taxa de ascultare un leu. Cei vizaţi n-au dreptul să se supere...

Şi începu să citească pe rând, când el când Titus, tot felul de glume lumeşti pe care ei le scriseseră pe socoteala noastră, a fiecăruia dintre noi ceilalţi, începând cu mine, cu fratele Marini, apoi cu ceilalţi de la administraţie, librărie, compactorie - care o parte eram acolo.

Numele de "costaşi" îl luaseră dintr-o vorbă a părintelui, stând odată cu noi la masă şi privindu-ne cu dragoste, ne numise cu duioşie "costoşii mei". Costoşii se numeau atunci obişnuit acei oameni care luau masa cu plată sau fără într-o familie la oraş.

Acele glume destul de răutăcioase şi în orice caz lumeşti, pe care mi le-am auzit atunci din gura lor, au mai turnat încă o măsură de amărăciune în inima mea. În foaia Domnului nu mai găseau timp să scrie nimic bun, iar pentru lucruri lumeşti de felul celor publicate prin gazetele umoristice "Bobârnaci" şi "Bazaconii" sau "Calicul" care apăreau pe atunci - văd că aveau vreme.

Ce dureros şi ce repede se prăbuşeşte sufletul când se desprinde de Hristos, când pierde Duhul Sfânt şi când lasă în inima lui să pătrundă duhul lumii acesteia, nu uitaţi asta!

Se apropia data de 1 Aprilie 1936. Înainte cu o săptămână de această dată am primit de acasă o scrisoare în care îmi puseseră un bilet, un bilet verde, pe care scria "Ordin de chemare". Sosise vremea să mă prezint pentru a fi luat în armată, la Cercul de Recrutare din Oradea.

Era o lovitură la care nu mă gândisem. Când i l-am arătat părintelui, în ochii lui s-au ivit lacrimi şi a grăit cu amărăciune:

— Deci şi în privinţa asta ne-a înşelat Oprişan. Doar l-am rugat stăruitor încă din toamnă şi mi-a promis solemn că va aranja el la Marele Stat Major din Bucureşti să te strămute ca să faci armata aici la Sibiu, unde te-aş fi avut aproape de mine. Dar iată că n-a făcut nimic. Îmi pare foarte rău că m-am încrezut în el. Dacă aş fi ştiut că nu face nimic, m-aş fi dus eu personal la Bucureşti şi aş fi făcut totul ca să te avem aici. Acum este prea târziu. Domnul să aibă milă de noi, căci rămânem atât de slăbiţi...

Cine mai pleacă acuma la armată dintre tinerii noştri de aici de la Sibiu?

— Numai Roşianu şi Comiza!

Roşianu Vasile lucra ca brutar la spital şi vorbea adeseori la adunare. Părintelui îi plăcea tare mult de el fiindcă era cel mai duhovnicesc dintre tinerii sibieni din adunare.

Comiza era croitor, dar avea un altfel de suflet mai închis, mai distant şi ceva mai plin de importanţa sa. Nu am simţit la el niciodată ceva cald şi apropiat.

Începuse să se încline tot mai mult spre tabăra cealaltă, în care până la urmă a şi ajuns. În afară de prezenţa sa cu trupul printre noi, niciodată nu-mi amintesc să mai fi făcut ceva.

După câteva zile, la sfârşitul lui martie 1936, într-o adunare restrânsă ţinută în sala din strada Turnului 33, părintele Iosif şi fraţii au ţinut să-şi ia rămas bun în felul cel mai frumos de la noi care plecam în armata ţării.

— Voi plecaţi acum la Oastea ţării - ne-a spus părintele în cuvântul său - dar nici acolo să nu uitaţi că voi sunteţi mai întâi de toate ostaşi ai Domnului Isus.

Să daţi şi acolo dovadă că Domnul v-a învăţat să fiţi disciplinaţi, harnici şi destoinici în aşa fel ca toţi să vadă că voi sunteţi cu adevărat nişte oameni credincioşi, exemplu bun şi oameni de nădejde în toate privinţele.

În felul acesta veţi face cinste Domnului şi Oastei Sale în care v-aţi înrolat ca să-I slujiţi.

Şi ne-a îmbrăţişat pe fiecare dintre noi.

Cu greu m-am despărţit de părintele meu sufletesc şi de munca mea!

Venisem aici un copil, cu un cerc de cunoştinţe atât de îngust, iar acum aveam totuşi un nespus mai mare orizont în toate privinţele. Nu voi merge prea departe, dar voi reveni foarte curând aici. Dar chiar şi numai pentru câteva zile, de-ar fi fost depărtarea aceasta, mă îndurera nespus de mult. De fapt, de toţi ceilalţi uşor mă puteam despărţi, fiindcă niciodată ei nu se lipiseră deplin şi deosebit de mine, nici unul. Nici eu de ei. Singurul Viorel fusese o excepţie. Dar după experienţele cu el - acum chiar doream să ne despărţim. La plecare ne-am rugat singuri şi-am plâns mult pe umărul părintelui Iosif. Iar el cu mâinile împrejurul grumazului meu.

Ne-am făgăduit încă odată dragoste până la moarte. Şi eu lui şi el mie.

Şi ne-am ţinut de cuvânt amândoi...

Slăvit să fie Domnul!

Vine-o clipă...

Vine-o clipă când pătrunzi
Taina-n care te scufunzi.
Adevărului ce-l crezi
Nu-i mai ceri atunci dovezi
Şi-n Iubirea care-o dai
Numai foc şi lacrimi ai;
- Clipa asta-i un hotar
Între gheaţă şi-între jar.

Vine-o vreme când te dor
Orice umbre pe izvor,
Orice frunze care mor
Şi-orice rane-a tuturor,
Când ai vrea din ochi să-i pui
Foc în sufletul oricui;
- Clipa asta-i sfântul salt
Dintre-un cer şi celălalt.

Vine-o clipă când ţi-e drag
De-orice cale şi-orice prag
Şi-ai dori să le săruţi
Paşii fiilor pierduţi,
Numai să-i întorci plângând
Inimilor aşteptând;
- Clipa asta-i nimb frumos
Sufletului în Hristos.

CAPITOLUL 13
Jugul, sarcina şi crucea

Ce bine o să-ţi pară cândva c-ai plâns acuma,
Ce mult ai să te bucuri de tot ce-ai suferit,
Când toată avuţia o să-ţi rămână numa'
Ce-ai pătimit cu Domnul - şi ce I-ai dăruit...

Jugul este unirea - este împreunarea cu Hristos.

Sarcina este lucrarea împreună cu El.

Iar crucea este suferinţa împreună cu Domnul, pătimirea împreună cu Hristos - cu El şi pentru El.

Aceste trei stări cuprind toată desfăşurarea vieţii noastre cu Hristos, cu El şi pentru El.

Unii credincioşi ajung numai până la prima stare şi rămân pe totdeauna la aceasta. Aceştia se hotărăsc pentru Domnul, se unesc cu El prin credinţă, ajung chiar la naşterea din nou şi se bucură de această stare - dar fără a merge niciodată mai departe de aici.

Stau doar cu jugul, dar stau. Nu păşesc niciodată cu El, nu trag la nici o sarcină pentru Isus. Alţi credincioşi fac un pas mai departe. Ajung la înţelegerea Adevărului că un suflet care a luat jugul lui Hristos trebuie să ţi tragă la acest jug, alături de Domnul. Că trebuie să-şi ia şi ei asupra lor o parte din greutăţile lucrării Domnului, din sarcina lipsurilor Lui, a săracilor şi a lucrătorilor Domnului.

Fac şi aceştia ceva din asta, dar nici ei mai departe nu merg niciodată. De orice suferinţă pentru Domnul, de orice risc pentru cauza Lui, de orice încercare care se iveşte în calea lor cu Hristos se tem, se feresc, se ascund cu grijă şi cu teamă. Şi numai cei puţini sunt aceia care, luând jugul lui Hristos şi înţelegând să tragă la sarcina Lui, sunt gata să poarte şi crucea împreună cu El, primind ocara Lui, prigonirea Lui şi suferinţa împreună cu El. Fără să fugă, fără să se lepede, fără să trădeze.

Desigur, fiecare dintre aceste trei cete de credincioşi îşi va avea răsplata sa, atât pe pământ - în mulţumirea şi bucuria sufletească prin Duhul Domnului, în urma alipirii lor de Hristos - cât şi în ceruri de la El, pentru partea pe care au luat-o la sarcina şi la crucea Lui. Dar răsplata celor ce, prin răbdare, împreună cu Hristos s-au făcut vrednici de a împăraţi împreună cu El, va fi nespus mai strălucită decât a tuturor celorlalţi.

Eu le-am acceptat de la început şi fără nici o teamă sau rezervă pe toate acestea!

Prin cele două dintâi trecusem oarecum uşor... Ceva mai greu a început să-mi fie doar la cea de-a treia.

Cum însă Domnul mă trecuse printr-o oarecare experienţă încă din primii ani cu El, încă din casa mea părintească de la sat - apoi câte ceva şi prin şcoala şi spitalizarea de la Oradea, iar aici câte ceva şi la Sibiu - nu-mi va fi cu neputinţă să trec şi prin cele ce mă vor mai aştepta şi-n viitor. Mai ales în timpul cât voi fi în armată.

După trei zile de şedere acasă la Râturi, în dimineaţa plecării în armată - au trecut pe la mine luându-mă cu ei cei cinci-şase colegi ai mei de contigent de acasă. Cărând în spate marile noastre cufere de lemn pline cu mâncare şi cu de toate cele necesare acolo, am plecat pe jos la gară, unii singuri, alţii mai însoţiţi şi de câte cineva de acasă.

Abia suiţi în tren, colegii mei, mai aflându-şi şi pe alţii ca ei, începură să scoată sticlele de băutură, să bea şi să cânte.

Văzându-mă că stau deoparte şi că tot nu beau nici acum, mă mai luară în râs, dar după aceea mă lăsară în pace cu ale mele şi îşi văzură de ale lor.

Eu am scos cartea mea şi citeam. Ei, luându-se de cap, începură să cânte şi să chiuie de răsuna mai puternic decât zgomotul trenului hodorogit.

Doar unul dintre ei, care nu lua parte la zgomotul celorlalţi, se aşezase şi el lângă fereastra vagonului şi, privind mereu undeva departe, cânta cu lacrimi în ochi. Ţin bine minte şi acum una din doinele pe care poate că le compunea chiar atunci. Avea un glas foarte frumos...

"Sireacele ce regrute,
Când trecură peste munte
Erau şase-şapte sute

- Iar când veniră ‘napoi
Din necazuri şi nevoi
Mai veniră unul-doi..."

...Astăzi când îmi aduc aminte de toţi cei cu care am plecat atunci - un vagon plin - mă gândesc cu amărăciune cum şi-au prezis ei nenorocirea care îi aştepta curând...

Cel care cânta şi cei care se uniseră cu el cântând îşi prezise seră tocmai soarta şi viitorul lor. Într-adevăr din necazurile care au urmat îndată, cu concentrările şi cu războiul cel greu şi lung, când veniră înapoi, mai rămăseseră doar unul-doi dintre cei ce cântau în vagonul care ne ducea spre începutul acestora.

Am fost repartizat pentru instrucţie la un regiment de infanterie din Oradea.

Din prima zi aveam să fac cunoştinţă cu cel mai greu fel de armată care era pe atunci, cea de infanterist. Şi cu cel mai îngrozitor tratament care se aplica atunci în primele săptămâni de instrucţie bieţilor recruţi.

Ofiţerii şi subofiţerii ne-au lăsat pe seama gradaţilor, care la plutonul nostru erau nişte caporali şi nişte fruntaşi foarte înapoiaţi - şi de aceea foarte răi. Aflând din primele vorbe că eu sunt credincios şi văzând la mine în cufăr cartea şi nu sticla şi ţigările, se pregăteau să mă ia în primire cu toată răutatea de care erau în stare încă de la început:

— ... Lasă că te învăţăm noi aci carte - zise unul, rânjind la mine şi privindu-mă cu nişte ochi de lup.

La echipare, mi s-au aruncat din magazie nişte haine rupte şi peticite, vestonul lung şi pantalonii scurţi. Capela largă îmi venea până peste urechi, iar bocancii rupţi - abia li se ţinea talpa în câteva cuie, care mă împungeau în degete şi în călcâi.

Ne-am încolonat pe cinci, în frunte cu muzica regimentului care ne asurzea cu trâmbiţele şi tobele şi ne-au scos pe poarta cazarmei spre câmpul de instrucţie de la marginea oraşului.

Îndată ce am ieşit pe poartă, caporalii se ţineau pe lângă noi urlând: Stâng, drept, stânguuu... un-doi, un-doi, un doi, stâng, drept, stânguuu... Şi începeau să lovească înjurând pe cel care nu ştia să ţină cadenţa şi alinierea...

— Pas de defilare, marş! - sună o comandă scurtă şi câteva palme peste capetele celor ce le cădeau la îndemână.

— Sus piciorul, să rupeţi pământul!

Am ridicat şi eu piciorul - dar de la primul pas de defilare, am rămas fără talpa bocancului drept.

Am ieşit din rând şi am arătat caporalului meu piciorul gol şi bocancul fără talpă.

Am primit două palme zdravene şi o înjurătură îngrozitoare, apoi de gât m-a împins spre subofiţerul plutonului zicându-i:

— Ce fac cu el? A rămas desculţ!

— Du-l înapoi la cazarmă să-i dai alţi bocanci.

M-a luat din nou la înjurături şi la ghionturi până la magazie - şi iarăşi tot aşa înapoi până la câmpul de instrucţie.

Dându-mi seama de nivelul lui, de atmosfera anume creată pentru noi printre ei, precum şi de răbdarea ce mi se cerea să o am eu în toată această încercare prin care, cu voia şi planul Domnului, trebuia să trec, mi-am înghiţit lacrimile, mi-am plecat capul şi n-am scos nici un cuvânt.

Îndată ce am sosit înapoi de la instrucţie, rupţi de foame şi de oboseală - cu ochii plini de praf şi de sudoare, cu mâinile murdare de culcări şi de sculări prin praf şi prin noroaie, cu hainele rupte şi tăvălite - a început mizeria din dormitor cu înjurăturile şi bătăile, cu "sub pat fuga marş" - şi cu "drepţi" de sub pat, cu saltelele şi cu păturile în cap.

Tocmai când se apropia rândul meu să merg prin flanc cu tot echipamentul la inspecţie, cu hainele împăturite şi cu bocancii "lună" - pregătit să iau şi eu câteva centuri sau pumni ca şi ceilalţi dinaintea mea, îmi auzii numele strigat de sergentul de la cancelaria companiei, care intrase şi-i oprise din "program".

— Prezent, am răspuns eu, din faţa caporalului!

— Echipează-te şi vino imediat cu mine la cancelarie! Să-l laşi în pace pe acesta, îi zise el apoi caporalului care era gata să mă judece după legea lui... Şi să nu vă mai atingeţi de el, căci din seara asta după instrucţie el va lucra la cancelarie.

Cu o gură deschisă şi cu nişte ochi miraţi, caporalul n-avu încotro, dar l-am văzut ce rău îi părea că mă scăpase din mâini, tocmai în clipa când credea el că venise mai bine "să mă înveţe"... cum zisese. Sergentul de la cancelarie era omul comandantului şi toţi îi ştiau de respect, îi erau şi inferiori lui toţi gradaţii noştri.

— Vino cu mine, îmi zise el, când eram echipat. Dacă ştii să scrii bine vei lucra de azi înainte cu mine la cancelaria companiei, îndată ce vii de la instrucţie. Măcar nu vei mai fii pe mâna ăstora care nu ştiu altceva decât să bată şi să facă mizerie. Nu scapi de ei numai dacă ai avea să le tot dai să mănânce, să bea şi să fumeze. Eu am văzut din foaia ta matricolă că ai o oarecare pregătire şi nu ştiu ce m-a făcut să vin să te scot de acolo, fiindcă ştiu ce fac şi acum cu bieţii recruţi.

Eu mă bucuram, mulţumind din toată inima Domnului meu, Care mă izbăvise din iadul acela cu urlete şi cu lovituri. Toată cazarma părea o casă de nebuni, în toate dormitoarele răsuna: "Drepţi! Sub pat fuga marş. Afară fuga marş. Culcaţi, drepţi, înapoi fuga marş..." Şi iarăşi lovituri şi urlete şi înjurături.

— Pentru ce fac toate acestea? l-am întrebat într-o zi pe sergent, în timp ce treceam cu el prin faţa dormitoarelor atât de pline de praf că de-abia se vedea om cu om.

— Pentru formarea disciplinei militare, pentru insuflarea fricii de superiori, pentru impunerea autorităţii, pentru anularea oricărui sentiment de personalitate, pentru egalizarea tuturora într-o maşină subordonată fără crâcnire, pentru executarea oarbă şi necondiţionată şi pentru chinuirea drăcească a oamenilor - îmi răspunse el supărat.

— Bine - şi nimeni dintre comandanţi nu ştie ce se face aici? De ce lasă să se facă aceste grozăvii, fără să se ia nici o măsură?

— Ba ştiu toţi... Dar aceasta este metoda. Le convine ca ei să nu aibă nici un fel de probleme cu oamenii. Pentru asta îi lasă pe mâna acestor brute ca să-i îngrozească cu acest tratament până nu mai este nimeni în stare să zică nici un cuvânt în faţa lor. Dacă totuşi se află cineva să zică, ofiţerul se arată şi mai dur decât caporalul. Vei vedea.

Acum stai aici şi liniază la "situaţia" asta. Vom sta aici amândoi până sună stingerea. Atunci mergi să te culci la patul tău în dormitor. Vei face cu grijă ceea ce ţine de program, dar restul nu. Am să mai vorbesc eu cu ei.

Instrucţia recruţilor era foarte grea. Hainele vechi şi peticite ori ne strângeau, ori ne erau prea largi. Bocancii vechi şi grei, la fel. Puşca lungă şi grea, baionetă, lopată, târnăcop, toate atârnate de centură, raniţa cu masca, cu cartuşe, cu grenade, cu pătura legată deasupra, cu altă mulţime de câte toate, gamelă, bidon, ne împiedecau la mers, se încurcau peste cap la culcări, ne loveau peste genunchi, peste mâini, peste ochi... Soarele cald, mişcările grăbite, ţipetele, lovitURile, fuga în dreapta şi în stânga... atâtea lucruri fără nici o noimă.

Întoarcerile, prezentările, foamea, culcările, setea, dorul după cei dragi... Drumurile lungi prin soarele aprins şi dogoritor, bocancii care ne rodeau... picioarele - numai băşici sângerânde; foamea care ne-ar fi făcut să mâncăm orice se găsea; ochii usturând de sudorile murdare; mâinile unse de puşcă şi pline de noroi şi de praf...

Toate acestea alcătuiau iadul în care ardeam de vii. Şi de multe ori, în câte o clipă de repaus întins pe spate şi cu ochii plini se lacrimi şi roşii de sudoare, mă uitam în sus şi nu mă rugam pentru nimic altceva decât să mor. Aşa de singur şi de chinuit eram.

Abia după o lună de la încorporare, după depunerea jurământului, ni s-au dat pentru prima dată câteva ceasuri de învoire în oraş.

Mi s-a părut că scap pentru câteva clipe chiar din iad.

Am luat-o întins spre locuinţa fratelui Maliţa. Ardeam de dorinţa de a afla ceva despre părintele Iosif şi despre tot ce lăsasem acolo, de care fusesem rupt ca de o moarte - şi despărţit ca de un mormânt.

El s-a umplut de o mare bucurie când m-a văzut. A scos din buzunar cinici sute de lei şi mi i-a pus în mâna, zicându-mi:

— Sunt din partea părintelui Iosif, care mi-a trimis şi notiţa asta. Ia-o şi o citeşte.

Iau în mâna tremurândă hârtia sfântă şi citesc cu lacrimi scrisul atât de drag şi cunoscut, venit ca din cer, din partea celui mai apropiat de picioarele Tronului lui Hristos, cele câteva rânduri trimise spre iadul meu...

„Preaiubitul nostru luptător, frate Maliţa,

- În numele Domnului îţi mulţumesc pentru toată dragostea şi pentru tot ajutorul cu care ne-ai însoţit de la început. Bunul Dumnezeu, care ştie ostenelile şi jertfele fiecăruia, să vă dea răsplată de Sus.

Vă mulţumesc în special pentru purtarea de grijă pe care o aveţi dragului nostru Traian de la armată. Aveam nădejde să-l pot transmuta aici. Dar Domnul a voit altcum.

Te rog fierbinte, frate, să-i deschizi o rubrică în contul cărţilor noastre de acolo, dându-i totdeauna sumele de bani de care are lipsă pentru ca să nu ducă lipsă de nimic. Îl iubesc foarte mult ca pe un copil al Domnului şi al meu şi doresc să aibă la îndemână totdeauna ajutorul de care are lipsă.

Mulţumindu-ţi pentru toate şi rugându-l pe Domnul să vă dea ajutor şi binecuvântare în toate,

- Am rămas

Pr. Iosif Trifa

N.B. Suntem acum pe o cale bună de înţelegere şi cu mitropolia. De va fi voia Domnului, de Sărbători vom avea mult dorita pace."

Fratele Maliţa, după ce a văzut c-am terminat de citit scrisoarea părintelui către el, scoase din buzunar altă scrisoare zicând:

— Şi acum iată asta, sosită pe adresa mea, în care, desigur, îţi scrie mai multe.

O deschid la fel cu mâinile încă tremurânde şi cu ochii încă împăienjeniţi de lacrimi:

"Dragă Dorz, adevăratul meu copil în Domnul,

Domnul să te mângâie şi să te păzească acolo departe unde eşti. Nu poţi să-ţi închipui cât de rău îmi pare că m-am încrezut în Oprişan când mi-a promis că va interveni şi va aranja ca tu să faci armata la Sibiu. Ce mult nădăjduiam că te voi avea aici lângă mine, nu ca să te mai pun tot la muncă, ci ca să-mi fii aproape, căci atât de mult simt lipsa ta, mai ales acum când am rămas singur cu toată munca. Niculiţă umblă după căsătorie... Viorel şi Titus sunt acum complet absorbiţi de treburile politicii lor nefaste. Mi s-a dat şi în privinţa asta încă o cruce grea pe lângă cele multe ce le am de dus. Numai Marini este cu mine, dar ştii cât de bolnav este şi el.

Abia acum văd cât de mult îmi lipseşti şi cât de mult te iubesc. Dacă vei primi cumva vreun concediu, caută de vină cât de curând. Doresc atât de mult să te văd şi să mai stai măcar câteva zile la noi.

Am scris preaiubitului nostru frate Maliţa de la Oradea ca din costul cărţilor noastre să-ţi deschidă un cont - şi de la el să iei totdeauna banii de care ai nevoie ca să nu duci lipsă acolo unde sunt atâtea lipsuri, până când Domnul va face să treacă şi asta.

Când mai poţi, trimite-ne câte o poezie nouă, sunt atât degustate şi de dorite poeziile tale. Toţi întreabă de tine şi aşteaptă veşti. Ne gândim să-ţi strângem poeziile cele publicate şi cele mai noi ca să ţi le publicăm în al doilea volum. Primul volum s-a terminat şi ni se cer mereu.

Te îmbrăţişez fierbinte în Domnul şi-ţi doresc tot harul şi ajutorul Scumpului nostru Mântuitor, ca unui copil iubit al meu. Slăvit să fie Domnul.

Pr. Iosif Trifa"

Îmi simţeam inima ca o catapeteasmă sfâşiată de sus şi până jos. Suferam mai cumplit ca orice durere lipsa şi depărtarea dintre noi. Îmi părea şi mie nespus de rău că fr. Oprişan ne-a înşelat. El era doar director într-un minister, om care se lăuda cu multe relaţii. Desigur că i-ar fi fost uşor să facă treaba asta cum făcea multe altele, dar cine se deprinde să-şi modifice credinţa după interes, îşi preţuieşte şi cuvântul tot după cât avantaj personal are în urma lui.

Omul care îşi poate schimba cuvântul dat lui Dumnezeu, cum să şi-l mai ţină pe cel dat oamenilor? Oprişan aşa făcuse nu numai cu acest cuvânt, ci şi cu altele mult mai mari.

Ce odios este omul făţarnic şi oportunist, care se călăuzeşte numai după vântul interesului său lumesc!

Ceilalţi "ofiţeri" de rangul şi de felul lui Oprişan, de la Bucureşti, se prăbuşiseră şi ei cel puţin de la primul atac. Şi nu se mai ridicaseră. Dar Oprişan, ca un avocat ce era, mai oportunist ca ceilalţi, alerga încă după doi iepuri. Urmărind felurite interese, căuta încă să plutească în amândouă luntrile. Promiţând şi unei tabere şi celeilalte, îşi urmarea de fapt numai scopurile sale. Însă l-a ajuns curând şi pe el, ca şi pe alţii, răsplata lui Dumnezeu, după cum o şi merita.

Nu mă îndurerau atât de mult faptele lui Oprişan, care era totuşi un străin, deşi mi-era încă vie în minte scrisoarea trimisă părintelui Iosif, când şi el ceruse să fie înscris în Oastea Domnului, tot în acelaşi an, 1930, ca şi mine şi ca ceilalţi. Ce legământ solemn îşi luase şi el atunci şi ce promisiuni făcuse în faţa Domnului că va fi credincios şi statornic până la moarte. Şi iată cât şi le ţinuse!...

Ci mă durea cel mai mult ceea ce făcuseră Viorel şi Titus, chiar ei, cei doi la care părintele ţinuse ca la ochii lui...

Şi iată, acum, chiar în ceasurile lui cele mai grele, ei îi mai adăugau o cruce, poate cea mai grea, pe lângă cele multe pe care le avea de dus - cum scria el. Vai de viitorul acestor fii care, în loc de bucurie, fac cea mai mare durere părintelui lor şi martirului lui Hristos!

Am purtat multă vreme scrisoarea aceea dureroasă în buzunarul tunicii mele soioase şi transpirate. Am citit-o de multe ori până ce am învăţat-o pe de rost şi n-am uitat-o nici astăzi. Pe urmă am adăugat-o la toate celelalte scumpe răvaşe ce le-am mai primit de la părintele şi de la alte mâini sfinte, până ce le-am aşezat în locul cel mai de cinste, acasă. Dar toate au căzut în 1950 pradă primului pârjol nimicitor care ne-a pustiit casa împreună cu alte comori care nu vor mai putea fi nici refăcute, nici înlocuite cu nimic pe lumea asta, niciodată.

După încheierea primei perioade de instrucţie, am primit concediul de vară de aproape două luni. Am mers direct la Sibiu lângă părintele pe care l-am aflat doborât de muncă şi de boală. Treburile administraţiei mergeau şi ele din ce în ce mai greu din pricina celor doi fii care, departe de-a se îndrepta, lucrau tot mai nesupuşi părintelui. Vrăjmaşul lucrării Domnului lucra cu putere pentru nimicirea atât dinăuntru, cât şi din afară.

Intrigile şi manevrele mitropolitului şi ale anturajului său nu se fereau nici de cele mai vinovate metode în atingerea scopului lor. Astfel mitropolitul îşi introdusese oameni de-ai săi până şi în mişcările politice extremiste, pentru a-şi avea pretutindeni susţinători şi unelte. Cu ajutorul unor astfel de oameni i-au atras pe Viorel şi pe Titus tot mai adânc în aceste afaceri politice necurate, pentru a-i da în felul acesta părintelui şi Oastei Domnului un colorit politic şi apoi a-i crea greutăţi cu autorităţile.

Aceşti copii nepricepuţi au căzut în cursa aceasta şi într-adevăr ne-au creat mari necazuri din pricina numelui lor pe care îl purtau prin acele locuri urâte.

Pe lângă asta, părintele Iosif fiind dat în judecata instanţei bisericeşti, în prima judecată din 1935 a fost condamnat la caterisire. Nu s-a ţinut seama de nici o apărare a celui acuzat şi de nici o dreptate. Pârâtorul era şi judecător, aşa că se înţelege ce judecată dreaptă a putut face.

În 1936 s-a ţinut a doua judecată după apelul făcut împotriva primei şedinţe de caterisire. Dar şi a doua instanţă, care era tot pârâtorul, a judecat scurt şi repede, menţinând sentinţa de condamnare dată de prima instanţă, tot a lui.

Metoda era profund nedreaptă! De la început procesul trebuia transferat unei alte instanţe de judecată imparţială. Dar victima a fost lăsată deplin în mâinile agresorului care, cu ajutorul legii şi cu complicitatea tuturor celorlalţi mai mari ai clerului, săvârşeau crima fără nici o frică de Dumnezeu şi fără nici o ruşine de lumea care vedea şi striga după ei din toate părţile. Iar prietenii lăudăroşi fugiseră şi se ascunseseră până la urmă ca nişte vrăbii la vederea uliului, lăsând-o pe cea prinsă în ghearele lui să-i facă ce vroia el.

Concediul meu de vară trecu repede. Între timp fratele Marini se mai refăcuse. Şi părintele se simţea ceva mai bine. Vonica nu era acolo, pleca undeva prin judeţul Vlaşca, la o fată cu care începuse corespondenţă de căsătorie. În toamnă s-au şi căsătorit fără voia părinţilor lui, care doreau ca el mai întâi să-şi termine Teologia spre a-şi face un rost, apoi să se căsătorească.

Dar el nu i-a ascultat, iar ei nu l-au mai primit acasă. La marile lor stăruinţe, părintele Iosif i-a primit pe amândoi, făcându-i rost şi soţiei lui de serviciu la administraţie, ajutându-i astfel cu înţelegere şi dragoste să treacă cu bine peste momentul acesta atât de greu pentru ei. Dar în curând femeia aceasta pretenţioasă şi mândră l-a manevrat în aşa fel pe Vonica, încât el a ajuns să intre pe ascuns în legătură cu mitropolitul pentru terminarea teologiei, ca ea să ajungă preoteasă. Preţul care i se cerea lui Vonica era trădarea părintelui şi trecerea lor în tabăra de vrăjmaşi ai Oastei. Şi până la urmă Vonica acolo a ajuns. Dar despre asta vom avea de vorbit mai târziu.

După plecarea mea din concediul de vară, la unitatea mea, aflasem că fusesem transferat cu serviciul la Comandamentul Diviziei, la un birou.

La noua mea muncă eram scutit de unele din necazurile avute în primele luni, dar dădusem şi aici peste altele. Aveam, în schimb, mult mai mult timp liber şi puteam să lucrez mai mult pentru Domnul.

Putem merge zilnic în oraş, ţinând astfel legătura mai îndeaproape atât cu fr. Maliţa, cât şi cu Sibiul.

Aici părintele îmi scria direct şi-n timpul acela am avut o bogată corespondenţă cu el. Nu mai scriam nimănui decât lui şi nu-mi mai scria nimeni altcineva decât el. Mi-a cerut în câteva rânduri ce anume poezii, pe ce subiecte să-i scriu, pentru completarea tâlcuirilor sale din gazetă, ori Calendar ori cărţile ce le scria.

Concediile următoare de iarnă şi vară le-am petrecut în cea mai mare parte tot la Sibiu, ajutând după puterile mele la continuarea lucrului împreună cu părintele şi cu fr. Marini.

În vara anului 1936 părintele mi-a tipărit a doua culegere de poezii, "Pe drumul crucii", după cum spusese.

Îndată după vestea asta de bucurie am primit din partea părintelui şi vestea tristă a trădării lui Vonica şi a trecerii lui în tabăra mitropolitului, printr-un articol plin de învinuiri josnice, publicat împotriva binefăcătorului său, în gazetele mitropoliei. Acesta era preţul cerut lui.

Astfel, cel ce mâncase cu noi din acelaşi blid, întorcea acum cel mai murdar călcâi împotriva binefăcătorului său, chiar în unul din cele mai grele momente ale vieţii lui şi ale lucrării Domnului Isus. Câtă vreme fusese necăsătorit, rezistase şi Vonica frumos împreună cu noi, la toate chemările şi promisiunile ademenitoare ce ni se făcuseră din partea mitropoliei ca să trecem şi noi de partea lor, părăsindu-l pe părintele nostru şi cauza sfântă. Dar acum nevastă-sa - de care el a ascultat mai mult decât de Dumnezeu - l-a făcut să cedeze, până ce a căzut, primind târgul şi trecând în slujba lor.

Am scris despre Vonica şi trădarea lui pe larg în *Istoria Oastei* din vremea aceea. Şi nu voi mai stărui mult aici asupra acestui fapt amar. N-aş vrea să închei aceste rânduri înainte de a mă opri adânc asupra unor învăţăminte care trebuiesc neapărat trase din nişte fapte ca şi cele de care am vorbit.

Orice trădare a cauzei lui Hristos, a cuiva care a avut parte de o chemare şi de un loc deosebit în slujba cea sfântă a Lui, aduce după sine o cutremurătoare judecată şi grea pedeapsă din partea lui Dumnezeu. Este de o mie de ori mai uşor pentru un suflet să nu-L nici cunoască pe Domnul, decât, după ce L-a cunoscut să devină un vânzător al Lui şi al lucrării Sale.

Dacă cineva nu-L cunoaşte pe Dumnezeu, are o dezvinovăţire. Dar după ce L-a cunoscut, are o mie de învinovăţiri.

După trecerea lui Vonica în tabăra adversarilor părintelui, lui i s-a cerut cel mai murdar preţ de batjocuri şi învinuiri, iar el l-a dat. Ceea ce nici un alt batjocoritor n-a îndrăznit să scrie pe hârtie în văzul lui Dumnezeu şi al lumii - acest om netrebnic a scris.

A şi fost răsplătit cu tot ce a vrut. A fost făcut preot la Catedrală, apoi consilier. I s-a dat locul de redactor al gazetelor mitropoliei, înlocuindu-l pe primul vânzător al părintelui, pe preotul Secaş. Acest al doilea îl întrecuse chiar Şi pe primul, pe Secaş, înaintaşul său în trădare.

Dar toate onorurile şi satisfacţiile acestea nu i-au folosit decât vreo trei ani, după care s-a îmbolnăvit grav, de data aceasta fără vindecare pentru totdeauna.

A zăcut prin diferite spitale, a cerut să fie dus în diferite locuri spre a-şi căpăta liniştea: la Poiana, în locurile natale, la Păltiniş în vilele mitropoliei, la mănăstirea Brâncoveanu de la Făgăraş - dar nicăieri nu şi-a mai aflat nici sănătatea nici liniştea. A murit acolo strigând: "Deschideţi porţile!".

Nevasta i-a rămas văduvă, iar copiii orfani.

Pe pământ asta i-a fost răsplata lui Vonica. Cea de sub pământ şi-o primeşte acolo.

Ce cutremurătoare concluzie putem trage cu toţii şi din asta.

Slăvit să fie Domnul!

Mai vin şi-ndoieli

Mal vin şi-ndoieli adesea - nu pot să nu vină,
Dar credinţa să ne fie vie şi deplină,
Iar iubirea să ne ardă 'naltă şi frumoasă,
Căci credinţa şi iubirea, morţii nu ne lasă...

Mai vin şi ispite-adesea - nu pot să nu vie,
Dar prin post şi rugăciune scapi de-a lor urgie;
Rugăciunea cea fierbinte şi-nfrânarea sfântă
Cu lumină şi putere sufletu-nveşmântă.

Mai vin şi vrăjmaşi adesea - au şi ei o vreme,
Dar când eşti deplin cu Domnul, n-ai de ce te teme;
Bizuindu-te puternic pe-al Său Nume Mare,
Harul Lui va fi cu tine şi-ţi va da scăpare.

Mai sunt şi-ncercări adesea - trebuie să fie,
Căci prin ele ni se ţine viaţa-n curăţie
Şi prin ele ni se face dragostea frumoasă;
Fericit cel care-n ele calea nu şi-o lasă...

Vin şi lupte - au şi ele sfânta lor menire
Ca-nvingându-le, s-ajungem sfântă mântuire;
Astfel toate ni-s spre bine şi-nspre-ncununare,
Numai să-L avem pe Domnul Temelia Tare.

CAPITOLUL 14

Atacul împotriva steagului

Prin apele 'nălţimii văd vulturii de pradă
Rotindu-se cu ură deasupra mea şi azi;
Aşteaptă numai clipa prielnică, să cadă,
Să-mi sfâşie fiinţa s-o-mprâştie prin brazi...

În orice luptă vrăjmaşul caută cel mai dintâi să doboare steagul unităţii cu care se războieşte, ştiind bine că, doborând steagul, unitatea cade sigur în mâinile lui.

De aceea comandantul unităţii îşi alege ca purtător al steagului pe cel mai viteaz şi mai dintâi dintre ostaşii săi. Apoi îi alege acestuia ca ajutoare în garda steagului, tot aşa, pe cei care îi vede el mai vrednici şi mai curajoşi din rândurile unităţii sale. Fiindcă steagul trebuie să fâlfâie sus, totdeauna neclătinat şi biruitor, pentru că ochii tuturor luptătorilor sunt aţintiţi la steag.

Câtă vreme steagul lor stă sus, înălţat la locul său din frunte, atâta vreme toţi ştiu că unitatea lor luptă şi biruie. Inima tuturor ostaşilor este cu steagul şi braţul fiecăruia luptă cu tărie când ochii lor văd culorile scumpe şi sfinte strălucind în fruntea rândurilor luptătoare. Iar pe purtătorul steagului, acolo sus, la locul lui.

Oricât de grea ar fi bătălia şi oricât de mari pierderile, câtă vreme steagul rămâne sus şi purtătorul lui stă în picioare, speranţa nu-i pierdută, credinţa nu-i învinsă, dragostea lor arde, ochii lor strălucesc, mâinile lor luptă.

Câtă vreme steagul rămâne sus, rândurile împrăştiate se refac, luptătorii rătăciţi se adună, răniţii căzuţi se ridică - şi cu toţii au unde să se strângă, îmbărbătându-se. Au de ce să se însufleţească, au în jurul cui să se strângă.

Dar când steagul cade, când purtătorul lui este doborât şi când cei din jurul lui sunt risipiţi, poate fi o oaste cât de multă şi cât de tare, în curând ea va fi nimicită de tot.

Când nu mai este steag şi stegar, nimeni nu mai ştie pe unde s-o ia. Nu mai cunoaşte nici o cale, nu mai vede nici o speranţă şi nu mai are de unde să primească nici o îndrumare.

Atunci se lasă întunericul şi deznădejdea şi dezorientarea peste toţi. Atunci duşmanul poate nimici cum vrea. Mincinosul poate spune ce vrea. Dezbinatorul poate împrăştia cum îi place. Steagul - care reprezintă forţa şi orientarea, fiinţa şi viaţa unei unităţi - odată pierdut, pierdut este totul.

Hristos este, desigur, Steagul Oastei, Puterea voluntariatului ei duhovnicesc.

Dar purtătorul căzut al acestui steag, acel viteaz ales al lui Hristos căruia Duhul Sfânt îi încredinţase solia acestui voluntariat sfânt - era pentru noi părintele Iosif. El era exponentul acestei idei, iniţiatorul şi îndrumătorul acestei frumoase şi minunate mişcări duhovniceşti.

În jurul lui se formase minunata Oaste a Domnului care aducea în poporul nostru şi în biserica noastră acel suflu nou şi viu al Evangheliei trăite. Vântul Ceresc al Duhului Sfânt dăduse acest foc sfânt peste tot în aşa fel încât amploarea lui cuprinse toate straturile din ţara noastră. Ba chiar din primii ani depăşise hotarele ţării întinzându-se aproape în toate colţurile lumii.

Dacă încă zece ani s-ar mai fi bucurat de libertate, saltul ei uriaş s-ar fi făcut până dincolo de barierele care ar mai fi putut s-o oprească.

Dar diavolul a grăbit lucrurile, iar uneltele lui au prins ultimul prilej de care se mai puteau folosi cum s-au folosit, spre a da lovitura nimicitoare.

La începutul lunii septembrie 1937, fiind încă în armată la Oradea, am primit o scrisoare în care părintele Iosif mă înştiinţa ca să fac totul ca pe 12 septembrie să fiu la Sibiu, întrucât va avea loc o consfătuire pe ţară a Oastei Domnului pentru a lua înseninate hotărâri în legătură cu conflictul Oastei şi cu orientarea ei de viitor.

Am luat cu mine pe fr. Maliţa şi Eftimiu Florea şi am mers la Sibiu, unde în seara de 11 şi în ziua de 12 septembrie 1937 am luat parte împreună cu un număr de peste 500 de delegaţi, preoţi şi fraţi, trimişi ai Oastei din toate părţile, la această consfătuire istorică.

A fost ultima Consfătuire Generală a Oastei Domnului la care a participat părintele Iosif, conducătorul ei.

În unanimitate s-a luat hotărârea că:

"Oastea Domnului va rămâne şi va lucra pentru totdeauna pe linia învăţăturii şi credinţei noastre strămoşeşti."

S-a precizat de asemenea că părintele Iosif este singurul şi adevăratul iniţiator al Oastei Domnului.

Şi s-a adresat o rugăminte stăruitoare şi categorică mitropolitului Bălan pentru a anula sentinţa de caterisire a părintelui Iosif şi a-l repune din nou în toate drepturile din care a fost scos pe nedrept.

Aceste trei puncte s-au consemnat într-o Moţiune adresată mitropolitului Bălan şi semnată în original de către toţi cei prezenţi, peste 500 de fraţi aleşi din Oastea Domnului.

Au fost aleşi zece fraţi dintre cei mai cunoscuţi şi mai imparţiali - şi au fost trimişi s-o înmâneze personal mitropolitului, la reşedinţa sa.

După plecarea delegaţiei frăţeşti, toţi ceilalţi fraţi împreună cu părintele am petrecut aproape tot timpul în rugăciuni către Domnul, pentru rezolvarea favorabilă a cererii noastre şi a problemei Oastei.

Dar timpul trecea... Se apropia vremea despărţirii fraţilor, iar delegaţia trimisă la mitropolie nu mai sosea. În sfârşit, după câteva ore, fraţii trimişi au sosit cu un rezultat trist şi negativ.

După ce îi înmânaseră Moţiunea, mitropolitul i-a lăsat aproape două ore să aştepte în picioare jos în holul clădirii, la scările apartamentului său. În sfârşit, a deschis uşa şi, din vârful scărilor, săgetându-i cu nişte priviri de oţel, le-a spus un singur cuvânt furios:

— Răzvrătiţilor!

Şi a trântit uşa.

Apoi unul din consilierii săi le-a înapoiat Moţiunea, spunând:

„Înalt Prea Sfinţitul nu primeşte condiţii de la voi. Supunerea trebuie să fie necondiţionată. Încetaţi imediat răzvrătirea."

Bineînţeles că orice cuvânt ar fi fost de prisos.

Deci lupta va continua până la rezultatul pe care îl va decide Dumnezeu.

După o rugăciune fierbinte şi scăldată în lacrimi, ne-am despărţit de fraţi şi de Sibiu.

Când, peste o lună, în octombrie, îmi terminasem la Oradea stagiul militar, eu m-am întors îngrijorat şi nerăbdător lângă părintele Iosif, la Sibiu.

De ce, oare, spre încheierea anilor, şi misiunii lor pe pământ, în jurul marilor oameni ai lui Dumnezeu se creează totdeauna un gol, un vid greu şi apăsător? Doar câte un suflet binecuvântat de Dumnezeu mai rămâne să însoţească această înaltă, dar dureroasă singurătate a lor! Ce trist sună acest adevăr în mărturisirea Sf. Pavel către Timotei: ..."Toţi m-au părăsit... Numai Luca este cu mine" (2 Timotei 4:11-16).

Şi astfel de suspine au scos pe rând şi alţii dintre cei mai aleşi trimişi ai lui Hristos spre oameni. Şi ei, ca şi Domnul Isus, au trebuit să cunoască golul şi singurătatea părăsirii acesteia dureroase.

Ce dovedeşte, oare, aceasta?

Dovedeşte că împotriva celor mai mari aleşi ai lui Dumnezeu, Satan dă cele mai puternice lovituri chiar în vremea sfârşitului vieţii lor. Tocmai spre a-i doborî mai ales prin împuţinarea celor din jur. Şi prin însingurarea care le-o creează, să le umple sufletul nu numai de amărăciunea trădării celor mai apropiaţi - ci îndeosebi să le zdrobească încrederea în reuşita propriei lor misiuni, ca plan al lui Dumnezeu.

Însoţitorii marilor oameni ai lui Hristos, care se dovedesc atunci slabi, sunt de-a dreptul colaboratori cu Satan la împlinirea acestui plan mârşav. Dar cei ce atunci se dovedesc tari şi statornici, îşi câştigă o veşnică cinste la Dumnezeu alături de marele trimis lângă care stau, ca un puternic sprijin, atât de necesar atunci. Ca Aaron şi Hur, cei doi sprijinind mâinile obosite ale lui Moise, când lupta devenise cea mai grea (Exod 17:12).

Ultima instanţă în judecarea cazului părintelui Iosif era cel mai înalt for al bisericii, adică Sfântul Sinod de la Bucureşti.

Desigur că măcar această instanţă ar fi trebuit să facă dreptate în această cauză, nu numai pentru că era reprezentantul cel mai înalt al Bisericii şi al credinţei, ci şi pentru că nu mai era subordonat mitropolitului nedrept şi răzbunător de la Sibiu.

Dar s-a dovedit că şi instanţa asta era tot un corb mai mare care nu scotea ochii celor doi corbi mai mici care judecaseră înainte. Judecata ei s-a făcut într-un mod şi mai necrezut de sfidător şi de neruşinat: nici măcar n-a anunţat pe cel judecat, spre a fi prezent.

Nici măcar n-a ţinut seama de recursul lui făcut în întâmpinarea judecăţii.

Cel judecat a aflat numai din ziare despre sentinţa judecăţii lui! Nemaipomenit! Nici pe vremea celor mai tiranice stăpâniri barbare nu s-a procedat chiar aşa!

După rămânerea definitivă a condamnării, mitropolia i-a cerut părintelui Iosif sistarea definitivă şi imediată a foii *Isus Biruitorul*, în caz contrar urmând excomunicarea sa formală din biserică şi punerea sub anatemă atât a părintelui Iosif, cât şi a noastră, a tuturor colaboratorilor săi!

În aceste condiţii, spre a nu expune acestei măsuri drastice şi răzbunătoare pe mulţi dintre fraţi, părintele a înţeles să se sacrifice singur, renunţând la orice încercare de a-şi apăra cauza sa. Căutând să facă totul numai pentru supravieţuirea Lucrării Oastei Domnului, chiar şi în condiţiile nespus de grele care i se creaseră lui personal.

De aici încolo numele său nu va mai apare pe titlul nici unei gazete, pentru a nu o expune măsurilor restrictive ale răzbunătorului.

La începutul lui septembrie 1937, câteva săptămâni după suspendarea foii *Isus Biruitorul*, trebuinţele hranei duhovniceşti făceau pe fraţi să stăruiască de părintele pentru editarea unei alte gazete. Atunci a fost trimis la Făgăraş fr. Marini spre a lua legătura cu un om de bine, care ne oferise gazeta lui, *Ecoul*, spre a o publica cu material religios pentru abonaţii noştri. Acest Cirinean, cum l-a numit părintele, care venea să-i ajute la purtarea crucii sale, era avocatul Octavian Metea.

Astfel au apărut la Făgăraş câteva numere din *Ecoul* în care a fost publicată pe larg şi darea de seamă despre consfătuirea din 12 septembrie de la Sibiu.

Curând însă răzbunarea necruţătoare a mitropolitului Bălan s-a năpustit şi asupra gazetei *Ecoul*, înăbuşind-o. O altă gazetă a aceluiaşi Metea, anume *Alarma*, care urma să apară în continuare la *Ecoul*, fusese confiscată imediat şi ea din tipografie.

Aceasta era situaţia când, în octombrie 1937, am ajuns şi eu, eliberat din armată, la Sibiu. Trecuseră câteva săptămâni de când în ţară nu se mai putuse trimite nici o gazetă, iar mulţimea fraţilor devenea nerăbdătoare aşteptând hrană şi veşti. Scrisori tot mai insistente cereau; şi fraţi tot mai mulţi ne vizitau curioşi şi dornici. Se apropiau Sărbătorile Crăciunului 1937 şi în aceste săptămâni se pregăteau totdeauna noutăţi importante: Calendarul, Cărţile de cântări, gazetele de sărbători.

Într-o după-masă de la începutul lui decembrie părintele îmi zise:

— Vino să mergem amândoi la avocatul Stoichiţă, să ne înţelegem cu el să ne dea gazeta lui să scoatem numere paralele pentru fraţii şi abonaţii noştri.

Avocatul Stoichiţă îşi avea biroul pe strada Avram Iancu, nu departe de fosta noastră Librărie. El avea o gazetă pe care o scotea doar din când în când în format şi tiraj mic. Numele însă era frumos: *Glasul Dreptăţii*.

Ne-a dus fratele Popovici, cu maşina veche şi hârbuită pe care o cumpărase Titus în primăvară, mai mult ca o încurajare şi ca o publicitate pentru Librăria Oastei. A fost prima şi ultima dată când am călătorit cu "maşina Oastei", fiindcă apoi s-a stricat şi nu a mai fost reparată niciodată.

Înţelegerea cu avocatul Stoichiţă şi cu stagiarul acestuia, Cornel Radu, s-a făcut repede şi frumos. Amândoi erau nişte oameni de un caracter superior şi cu un suflet plin de înţelegere şi de bunăvoinţă pentru părintele Iosif şi cauza Oastei, pe care o cunoşteau. De fapt, toţi câţi cunoşteau pe mitropolitul Bălan, îl urau pentru lăcomia şi răutatea lui răzbunătoare, simpatizând cu toate victimele lui.

Astfel, înainte de Crăciunul 1937, apăru *Glasul Dreptăţii* cu un număr bogat, în 12 pagini, încărcat de o dulce şi frumoasă hrană duhovnicească pentru cititorii noştri.

La fel a apărut un frumos Calendar-carte şi un Calendar de perete, alimentând pe fraţi cu prisosinţă.

O mare bucurie a cuprins mulţimea fraţilor şi prietenilor noştri - şi din toate părţile soseau veşti de mare avânt al luptei Domnului. Se ridicau peste tot rugăciuni de mulţumire către Domnul Dumnezeul nostru, Care ştie să ajute în chip atât de minunat Lucrarea Lui, găsind totdeauna nu numai căile prin care să ne scoată la lumină, ci şi oamenii şi mijloacele prin care să se facă minunile necesare pentru noi.

După pronunţarea şi rămânerea definitivă a sentinţei religioase de condamnare a părintelui Iosif, mitropolitul hrăpăreţ şi-a urmat a doua parte a planului său: intentarea procesului civil pentru confiscarea tipografiei părintelui Iosif în folosul mitropoliei.

Tipografia aceasta a părintelui Iosif era una din cele mai bune, mai noi şi mai moderne tipografii din ţară. O cumpărase în urmă cu 8 ani din Germania, vânzându-şi toată averea sa de la ţară şi mai împrumutând pe cambii o mare sumă de bani.

Gândul părintelui era ca-n felul acesta să poată tipări cât mai mult şi cât mai ieftin Cuvântul Cel Sfânt al lui Dumnezeu. Tipografiile străine ridicau foarte mult costul cărţilor.

Mitropolitul râvnea de multă vreme la această tipografie şi a căutat tot felul de metode să pună mâna pe ea. Costase două milioane de lei. Era frumoasă, modernă, bună... Şi mai ales trebuia împiedecată să mai lucreze pentru Dumnezeu!

Acum se ivise şi prilejul şi conjunctura potrivită pentru aplicarea planului său hrăpăreţ, aşa că, prin acelaşi procedeu ca la judecata religioasă, el a făcut ca şi Judecătoria Civilă din Sibiu să îi dea tot lui câştig de cauză. Motivarea mitropoliei era că părintele Iosif a fost un preot şi salariat al Bisericii şi prin urmare şi proprietăţile lui câştigate în timpul serviciului său şi - prin practicarea acestui serviciu - aparţin de drept Bisericii.

Nici un alt punct de vedere n-a mai fost admis.

Astfel s-a dat şi aici o sentinţă de confiscare totală a Tipografiei în folosul Mitropoliei, ca un drept al ei.

Părintele Iosif şi-a luat ca avocat apărător pe dr. Stoichiţă şi a făcut apel împotriva acestei nemaipomenit de nedrepte sentinţe.

Apelul urma să se judece în ianuarie 1938.

Ce cumplit de nedrepţi sunt oamenii răzbunători şi orbiţi de îngâmfarea ambiţiei în toate judecăţile lor. Şi ce mari nenorociri se abat asupra multora când astfel de oameni pot decide neîmpiedicaţi în marile momente istorice, nu numai de soarta unor oameni ci chiar de soarta unei Lucrări a lui Dumnezeu!

În astfel de vremuri au fost zădărnicite, de către astfel de oameni, acţiuni unice care ar fi putut salva generaţii şi popoare... Dar ei le-au zădărnicit.

Un astfel de mare moment era acela pe care l-a zădărnicit atunci acest mitropolit întunecat de ură, cu ajutorul celor dominaţi de el, orbiţi de uşurătate şi de orgoliu. Cu toţii vor ispăşi veşnic crima pe care au făcut-o nu numai împotriva omului şi Lucrării lui Dumnezeu - ci şi împotriva viitorului acestui popor şi al acestei Biserici.

Sentinţa de confiscare a Tipografiei a fost comunicată părintelui chiar în momentul unor crize acute ale bolii sale.

Lovitura fusese foarte abil calculată spre a avea efectul cel mai nimicitor. Astfel că după răpirea tuturor drepturilor morale, venea acum răpirea întregii sale averi materiale, luându-i-se absolut orice mijloc de existenţă şi de supravieţuire atât lui cât şi Lucrării Duhovniceşti pe care Dumnezeu o adusese prin el pentru ţara noastră.

În felul acesta se vedea bine că măsura suferinţelor părintelui Iosif se umpluse şi că vremea plecării lui din lumea aceasta se apropia grabnic. Trupeşte slăbise atât de mult încât devenise numai un schelet, numai nişte moaşte, pe care uşor le puteam purta pe mâini, când îl luam sau îl aşezam pe pat. Cele două boli grele care rodeau în puţinul său lut - cum spunea el adesea - acum îi grăbeau sfârşitul, topindu-l văzând cu ochii. Cei doi fraţi, Opriş şi Popovici, care de ani de zile aveau grijă să-i schimbe vata în care era înfăşurat permanent, aveau acum tot mai des de făcut lucrul acesta, căci de multe ori sângele din ranele deschise străbătea prin stratul de vată, udând cearceaful patului său.

A şaptea operaţie fusese biruită de boala care îşi întinsese rădăcinile ei mortale tot mai adânc. Ar fi trebuit a opta operaţie pentru a tăia şi mai adânc. Dar doctorul Manta şi Eithel, care îl trataseră, priveau la el clătinând din cap:

— Nu va mai putea suporta altă intervenţie.

Şi ne recomandau să îi dăm calmante în momentele de criză extremă.

Dar n-a fost nevoie de calmante omeneşti. Martirul lui Hristos răbda totul cu o tărie şi o seninătate cerească, privind la răbdarea Mântuitorului său.

Aşa trăiam noi acele zile ale lui februarie 1938, care au rămas neuitate în Istoria Oastei Domnului şi în viaţa noastră, a celor ce am trăit aceste evenimente atât de dramatice şi de sfâşietoare!

Sub mulţimea şi tăria acestor lovituri ucigaşe dezlănţuite împotriva lui, stegarul strălucit al lui Hristos se transforma trupeşte în nişte moaşte sfinte, iar sufleteşte într-un simbol nepieritor, într-un exemplu strălucit de eroism şi jertfă în slujba Cauzei lui Hristos, în slujba Adevărului - în Slujba Mântuirii neamului acestuia românesc.

În Slujba binelui Bisericii acesteia şi Evangheliei lui Dumnezeu.

Am descris cât am putut mai pe larg momentele acestea în Istoria Oastei, partea a doua, adeverind cu martori şi cu documente tot adevărul dureros despre întâmplările acelor zile şi despre oamenii care le-au creat şi care le-au trăit.

Am ţinut să încrestez adânc însemnarea acestor adevăruri aşa cum au fost, pentru că încă mai trăiesc unii dintre acei care au pe conştiinţa lor o mare parte din păcatul crimei săvârşite împotriva acestui sfânt al lui Hristos şi profet al neamului nostru. Aceştia se frământă să ticluiască şi ei un fel de istorie a lor, spre a înfăţişa lumii în chip mincinos lucrurile petrecute atunci, spre a se dezvinovăţi pe ei şi pe complicii lor. Dar Dumnezeu şi Adevărul nu-i vor lăsa nici pe pământ nici sub pământ să se poată spăla pe mâini de sângele nevinovat al profetului pe care ei l-au ucis între templu şi altar, împreunându-şi consimţământul şi pietrele cu ale vinovatului principal de crima aceasta.

În acea parte a descrierii din Istoria Oastei a acestor întâmplări şi zile, am amintit pe larg despre toate cuvintele rostite în ultimele zile şi în ultimele ceasuri ale părintelui nostru duhovnicesc, martirul şi eroul lui Hristos, al credinţei şi neamului nostru.

Am amintit acolo despre cuvintele testamentare rostite de el în ultimele clipe - dar vreau să fie consemnate şi aici pentru ca cei cărora le va cădea în mână cartea aceasta fără să o fi avut şi pe aceea, să cunoască totuşi acele adevăruri, fiindcă ele conţin nişte lucruri de o însemnătate nemuritoare pentru toţi. În viaţa mea clipele şi adevărurile acestea au însemnat cel mai mare hotar, cel mai mare salt, cel mai mare examen.

Iată aici ultimele ceasuri ale vieţii pământeşti a părintelui Iosif - şi ultimele lui cuvinte, citate după cele scrise în acea Istorie a Oastei:

Vineri, 11 Februarie. *Azi-noapte n-am dormit deloc, deşi eram atât de obosiţi. Din camera unde dormeam doar eu cu fr. Marini, auzeam adeseori gemetele reţinute ale părintelui suferind. Şi de fiecare dată ne străpungea inima de durere. De câteva ori Titus venise să-l întrebe dacă nu cumva are nevoie de ceva. I-a dat câte un calmant.*

Dimineaţa a sosit mai liniştită... Dragul nostru bolnav a dormit puţin, iar apoi, ieşind în vârful degetelor, l-am lăsat să se odihnească. Din timp în timp suiam încet până la uşă, unde ascultam răsuflarea lui liniştită, de după paravanul care era în faţa patului său.

Pe la amiază a luat ceva din mâncarea pe care i-a adus-o sora Liţa, apoi s-a liniştit din nou. În acest timp, noi - Titus, Marini şi cu mine - ne-am sfătuit să nu-l mai lăsăm nici o clipă singur.

— Vom face toţi trei cu schimbul lângă el, începând de acum şi până mâine dimineaţă, zise Titus. Care face primul?

— Fac eu primul, răspunsei eu!

— Pe urmă mă scoli pe mine, zise Titus.

— Iar frăţia ta mă scoli pe mine, zise şi fr. Marini.

— Bine.

De cum se apropia spre seară, mă aşezai pe scaun lângă părintele, la măsuţa pe care scriam atunci când el îmi dicta minunatele sale scrieri. Luai Biblia lui să citesc ceva.

Începu să se întunece afară. Era februarie, dar încă nu ninsese deloc. Era un cer moale..

Părintele deschise ochii, mă privi şi-mi zise:

— Ce faci?

— Cum vă mai simţiţi, părinte? întrebai eu. Văzându-mă foarte îngrijorat îmi zise:

— Acum mă simt ceva mai bine După masă inima îmi este ceva mai întărită. De fapt în mine toate mădularele mi-au fost slăbănoage. Singură inima mi-a fost tare. Inima le-a dus pe toate. Acum şi inima mi-a slăbit. De-abia mai poate. I-a ajuns şi ei. Slăvit să fie Domnul pentru toate.

Mi-am făcut scaunul mai aproape, zicând:

— Părinte, eu aş dori să-mi vorbiţi mereu, dar n-aş vrea să vă obosiţi. Aud bine, chiar dacă aţi vorbi mai încet.

— De-acum mi-au mai rămas doar puţine să mai vorbesc. Tot ce aveam să spun lumii, am spus. Mulţumesc din toată inima Domnului, Care mi-a ajutat până aici. Pentru cine va vrea să asculte adevărul, ajunge...

S-a oprit un timp, apoi zise, clătinând din cap:

— Dar mi se pare că de acum încolo vremea Adevărului s-a cam dus.

— De ce spuneţi asta, părinte?

— Dă-mi puţin paharul cu ceai. Îmi este uscată gura! Să fii cu luare aminte la ceea ce-ţi spun.

Iarăşi stătu şi odihni un timp. Apoi începu rar:

— Pentru că odată venită lumina în lume oamenii au iubit mai mult întunericul decât lumina, pentru că faptele lor erau rele...

Glasul îi era profund profetic.

— Dumnezeu a trimis Bisericii noastre şi poporului nostru Lucrarea Unică şi vădit cerească a Oastei. Poporul a îmbrăţişat-o cu drag, dar conducătorii Bisericii au respins-o de la început. Dacă vor continua să o respingă, s-ar putea ca Dumnezeu să le-o ia, iar drept pedeapsă să îngăduie să vină peste ei lucrări de rătăcire, de dezbinări şi de pierzare. Fiindcă n-au primit dragostea Adevărului, Dumnezeu le poate trimite lucrări rătăcitoare, ca să creadă minciuna toţi cei ce n-au crezut Adevărul - şi astfel să fie osândiţi, după cum spune Sf. Apostol Pa vel la Tesaloniceni.

Peste poporul care a respins solia Domnului, pot veni vremi de mari necazuri şi pedepse, fiindcă este un mare păcat a-L înfrunta pe Dumnezeu, luptând împotriva planului Său, cum au făcut conducătorii poporului nostru, contra Oastei Domnului.

Mă gândesc şi la fraţii noştri ostaşi, la conducătorii fraţilor - ce mare răspundere au şi ei în faţa acestei Lucrări duhovniceşti!

Când vedem pe ce căi întortocheate şi grele trebuie să-şi caute alţii mântuirea sufletului lor, noi nu ştim să mulţumim lui Dumnezeu că nouă ne-a descoperit o cale a mântuirii atât de dreaptă şi de dulce cum este cea a Oastei Domnului... Dar dacă vreodată fraţii conducători ai Oastei se vor dovedi nevrednici de acest mare dar, căutând spre alte căi, atunci Domnul se poate - drept pedeapsă - să le-o ia pe aceasta şi să-i lase apoi să bâjbâie dezbinaţi după încredinţări străine şi pe căi rătăcitoare.

Mă cutremur când mă gândesc ce viitor poate să aştepte pe Biserica noastră şi pe poporul nostru în urma acestei respingeri... Dar şi mai mult mă cutremur ce viitor poate să aştepte o Oaste care va respinge duhul Oastei dintâi.

Parcă ne găsim în timpul când Ierusalimul nu cunoscuse vremea cercetării lui... şi când Mântuitorul îi profeţea nimicirea apropiată şi de neînlăturat...

...Ierusalimul Oastei - Sibiul - face acelaşi lucru astăzi, pe care l-a făcut la vremea sa vechiul Ierusalim, omorâtorul de prooroci şi ucigătorul cu pietre al trimişilor lui Dumnezeu...

Tăcu. În cameră se lăsase întunericul de mult. Stăteam aşa, neîndrăznind să întrerup cu nimic cuvintele profetice pe care le ascultam cutremurat. Ascultam pe întuneric...

— Aprinde lumina - îmi zise el după un timp, încet. Şi mai dă-mi puţin ceai. Aprinsei lumina slabă de pe noptieră - şi mă uitai la el.

Mă privea cu nişte ochi plini de ceva care era adânc şi duioşie şi milă.

Dragă Dorz, continuă el, şoptind rar şi mişcat - după mine va veni rândul vostru. Mie în curând nu-mi vor mai putea face nimic, dar pe voi vă vor urmări şi vă vor prigoni fără cruţare din cetate în cetate, ca să se împlinească tot ce este scris.

Dar voi să nu vă temeţi. Nici să nu vă lepădaţi de Domnul şi nici de Lucrarea Oastei Lui, care de la început a fost rânduită la suferinţă şi la necazuri, după cum a fost Domnul nostru în lumea aceasta.

Să ştiţi că Domnul, Care a fost cu mine, va fi şi cu voi. Acela Care ne-a dat nouă până acum atâtea bucurii şi biruinţe în necazuri, vă va da şi vouă biruinţa, căci El este Acelaşi şi El este veşnic Biruitor. Aduceţi-vă aminte de tot ce v-am spus eu şi v-am scris: Cu ochii ţintă la Căpetenia şi Desăvârşirea credinţei noastre, la Isus Biruitorul. Cu El fiţi siguri că Lucrarea Oastei va birui, chiar dacă noi va trebui să cădem rând pe rând... Să

muriţi crezând în biruinţa lui Isus Biruitorul, aşa cum sunt gata şi cum am fost gata şi eu totdeauna să mor crezând în El.

Întinse mâna spre mine.. I-o luai şi mi-o apăsai pe buze, plângând, apoi o dusei sub pătură. Văzui lacrimi şi în ochii lui.

— Să păstraţi toate învăţăturile mele întocmai cum vi le-am spus. Eu n-am spus nimic de la mine, ci în toate am ascultat numai de glasul şi de Duhul Domnului. M-am străduit să vă dau nu numai Cuvântul Domnului ci şi o pildă cum să-L urmaţi. Să călcaţi după Domnul Isus, pe urmele mele, ca pe urmă să ne întâlnim mai fericiţi la sfârşitul luptei noastre lângă Domnul Isus în Canaanul Său cel Ceresc. Oricât aţi avea de suferit, să nu-L trădaţi pe Dulcele nostru Mântuitor, Isus Biruitorul. Să nu trădaţi cauza Evangheliei şi a Bisericii noastre vii, să nu trădaţi voluntariatul Oastei, nici pe părintele vostru în Hristos.

Va veni vremea când Dumnezeu şi adevărul ne vor face dreptate şi nouă. Să aveţi neîncetat ochii mereu ţintă la Căpetenia şi Desăvârşirea credinţei noastre, la Isus Cel Răstignit...

Tăcu din nou. Mă miram de unde are atâta putere din cât de slăbit era. Vedeam cât de mult se opinteşte ca să vorbească. Îmi era teamă de efortul pe care îl făcea, dar presimţeam că sunt ultimele sale cuvinte şi nu aş fi vrut nici să se oprească. Îl ascultam cutremurat. Totul mă înfiora adânc...

— Ce mulţi erau cândva şi câţi s-au dus Sus până la El. Unde sunt acum cei mari şi lăudaţi care spuneau că vor fi statornici până la moarte? Acum au trecut şi ei în tabăra celor ce aruncă în noi cu pietre ucigaşe. Cu mine vor sfârşi în curând... dar dacă şi pe voi care rămâneţi vă vor omorî - s-ar putea să nu le mai fie trimişi alţii... Să le fie daţi drept pedeapsă numai lucrători pierzători şi lucrări pierzătoare.

Tăcu iarăşi, suspinând... După un timp urmă:

— Dar Dumnezeu este nespus de Bun, nemărginit de Bun... El iubeşte mereu şi nădăjduieşte mereu, chiar şi pentru cei mai împietriţi. O, cât de nemărginit de Bun este Dumnezeu...

Apoi tăcu îndelung cu ochii închişi. Se vedea că îţi sfârşise toată puterea.

— Nu mai vreţi puţin ceai? zisei eu. Dar este prea rece. (Mă uitai spre reşoul care ardea.) Să-l încălzesc puţin?

— Nu.

— Nu încercaţi să dormiţi puţin? Aţi obosit vorbind.

Scoase din nou mâna şi făcu un semn obosit care părea a spune: De-acum am să mă tot odihnesc. Şi o întinse spre mine.

O luai din nou între mâinile mele. Ce albă şi ce uscată este! Numai străvezie şi osciorul subţirel şi topit... Îmi părea mai rece decât era normal să fie.

Nu-mi mai putui stăpâni plânsul: O, mânuţa asta sfântă şi chinuită care s-a topit ţinând în sus făclia luminând, care a scris atâtea litere de foc şi de aur ce vor rămâne veşnic! -

Care a ostenit şi a suferit atât de mult pentru mine şi pentru mulţi. Care a făcut atât de mult bine mie şi altora. O, inimioara asta care bate tot mai încet...

Şiroaie de lacrimi începură să-mi curgă pe obraji, prelingându-se şi picurând pe marginea patului alb, jos, pe mânuţa străvezie şi uscată... care în mâinile mele mi se păru dintr-o dată şi mai nefiresc de rece...

Îmi apăsai din nou, încet şi moale, buzele peste ea şi apoi o dusei iarăşi sub pătura caldă.

Era târziu şi era peste tot o tăcere desăvârşită.

Respira încet şi rar. Se părea că vrea să doarmă.

Dinspre uşa lui Titus auzii un zgomot uşor. Cred că nici el nu dormea. Cred că nici Marini nu doarme.

Mă uitai la faţa părintelui care era mai slabă şi mai uscată ca oricând. Într-o săptămână s-a topit ca dintr-o dată. Ciudat că până azi dimineaţa se zvârcolea de durere, iar acum ce liniştit odihneşte de parcă n-ar avea nici un ţepuş în corpul său.

Mă uitai din nou. Din cele două adâncimi încercănate, cei doi ochi - altădată atât de vioi şi de bucuroşi - priveau acum cu o umbră nepământească spre fereastră.

— Fereastra! zise el destul de tare. Dragă Dorz, deschide fereastra să vină aer proaspăt!

În clipa aceea îmi trecu fulgerător prin minte ceea ce scrisese el undeva despre soţia sa din clipa morţii ei - că ultimele cuvinte i-au fost să-i deschidă fereastra şi să-i vină mult aer proaspăt.

Nu ştiu de ce făcui dintr-o dată o legătură limpede între clipa asta şi aceea de atunci. Între destinele unora din cei uniţi de Dumnezeu, în ultimele lor clipe sunt atât de tainice potriviri.

Deschisei toate aripile ferestrei. Afară era nor, dar nu prea întuneric. Adia un vânt cam răcoros.

După ce aerisii puţin, strânsei iarăşi aripile ferestrei la loc, spre a nu se face frig.

Iarăşi crezui că a aţipit. Dar iarăşi deschise ochii.

— Acum, te rog, lasă-mă singur! îmi şopti stins. Vreau să rămân singur! Şi închise ochii.

Eu stăteam încă în picioare între pat şi fereastră. Cum să-l las singur aşa? Şi cum să nu-l las - dacă mi-a cerut asta! Stăteam nehotărât - şi mă uitam la el. Crezui din nou că a adormit.

— Du-te şi te odihneşte şi tu. E târziu! zise el. Glasul îi era stins, dar plin de o milă stăruitoare.

— Poate mai aveţi nevoie de ceva, părinte - stăruii eu încet... Nu mi-e somn!

— Nu mai am nevoie de nimic!

— Nu vi-e frig? încercai eu, ca să am motiv să-i pipăi mâinile.

— Acum nu mi-e nimic, şopti.

Mâinile lui mi se părură şi mai reci. Le acoperii bine cu pătura, în timp ce ochii lui mă priveau ca de foarte departe, şoptind ca o liniştire:

— Slăvit să fie Domnul.

Nu vrui să-l mai fac să se obosească stăruind. Şoptii îndurerat şi eu:

— Slăvit să fie Domnul. Şi trecui dincolo, în camera noastră, unde era fr. Marini, îl găsii treaz şi întrebându-mă din ochi:

— Ce este?

— Vrea neapărat să rămână singur, îi zisei încet la ureche (fiindcă fr. Marini nu prea auzea bine). Dar e foarte, foarte slăbit. Mâinile îi sunt foarte reci. Ce să facem oare?

— Să-l sculăm şi pe Tit, zise el.

— Mă duc să-l scol, să vedem ce să facem, zic eu. Poate trebuie să mergem după un medic.

Trecui uşor din nou prin camera părintelui şi, pe lângă paravanul de pânză din faţa patului său, ieşii la Titus. Nu dormea nici el. Mă întâmpină stând în capul oaselor.

— Mâinile i-s reci, îi şoptii şi lui îndurerat. M-a trimis să mă culc ca să rămână singur. Ce-i de făcut? N-ar trebui să mergem după un medic?

— Am auzit totul - zise el, mai ales acum când ţi-a spus să deschizi fereastra şi să-l laşi singur.

Stătu puţin şi ascultarăm spre uşă. Eu lăsasem uşa întredeschisă. Nu se auzi nimic.

— Vino să mergem încet lângă paravan, ca să ascultăm. Păşirăm uşor, ascultând lângă paravanul subţire de lângă pat. Nu se auzea nici o respiraţie!

Trecurăm de după paravan unul de-o parte, celălalt de alta a patului. Titus îi puse mâna pe frunte, apoi o duse la inimă.

— E cald, zise el, la frunte. Apoi la inimă, înspăimântat: nu mai bate! Strigarăm pe fr. Marini.

Îi strigarăm şi lui: "Părinte, părinte!"... Îi mişcarăm capul şi mâinile... Nimic.

Îi aprinseseră o lumânare la căpătâi şi căzurăm toţi trei în genunchi lângă patul părintelui nostru, în cea mai sfâşietoare şi îndurerata rugăciune dintre toate rugăciunile vieţii mele.

Mă simţii ca şi cum un puternic perete care mă apărase s-a prăbuşit dintr-o dată şi m-a lăsat descoperit în bătaia celor mai grele şi mai ucigaşe dintre primejdii.

Era ora unu şi jumătate din noaptea spre dimineaţa de sâmbătă, 12 februarie 1938.

Afară începu să ningă cu fulgi mari şi moi, ca un văl de înmormântare, sau ca o mângâiere...

Ce măreţ şi ce liniştit intrase în Veşnicie acest uriaş al lui Dumnezeu, solemn şi calm, ca o corabie care a luptat o noapte îndelungată cu înspăimântătoarele primejdii ale unei vrăjmaşe furtuni, iar acum, în lumina unui strălucitor răsărit de soare, intră zdrenţuită, dar biruitoare în Portul Fericit şi Salvator.

Însă din pricină că îi eram încă atât de aproape, nu-i puteam vedea adevărata lui măreţie...

De ce oare a vrut atât de mult să rămână chiar singur în ultima lui clipă?

Nu ştiu!

Poate pentru ca frumuseţea fericitei sale întâlniri cu Dulcele Isus, Dragul Său Mântuitor, să-i fie deplin slobodă - iar prezenţa mea ar fi stingherit această intimitate sfântă...

Poate pentru că mila şi iubirea noastră îi deveniseră prea grele - şi nu putea suporta durerea rămânerii noastre plângând.

Poate pentru că, trebuind să plece, prezenţa mea, iubirea noastră îl prea reţinea...

Nu ştiu!

Dar sunt încredinţat că în clipa aceea, după sufletul lui a venit însuşi Scumpul Mântuitor Isus. Şi că dacă n-aş fi plecat atunci de lângă el, ochii mei L-ar fi văzut aievea şi cu adevărat.

N-am fost vrednic să-L văd.

Cele ce s-au petrecut în vremea aceea au fost nu numai pentru mine, ci pentru tot viitorul, ceva de o intensitate unică şi de o durată care va depăşi mereu tot mai larg şi mai puternic orice cadru şi timp. Există uneori nişte zile care valorează cât mii de ani, după cum există uneori mii de ani care nu valorează cât nişte zile.

Poate că ziua de 12 februarie 1938 era o astfel de zi. Şi numai Domnul Dumnezeu Singur ştie dacă mia de ani de dinaintea ei valora în privinţa evanghelizării ţării noastre cât ea. Sau dacă în viitorii alţi o mie de ani se va mai naşte în Biserica şi în ţara noastră un astfel de om şi o astfel de Lucrare.

Ştie numai Domnul Dumnezeu dacă nu cumva acest om şi această Lucrare au fost ultimul adevăr, ultimul profet şi ultimul har dat poporului nostru de către mila mântuitoare a Duhului Sfânt.

Dacă nu cumva după aceasta să nu mai vină o mie de ani decât întuneric.

Fiecare crimă aduce după săvârşirea ei o pedeapsă proporţională cu valoarea vieţii pe care a distrus-o şi cu însemnătatea adevărului pe care l-a zdrobit.

Crimele împotriva marilor adevăruri se ispăşesc prin prăbuşirea în lungile nopţi ale marilor minciuni. Nopţile acestea trebuie să fie cel puţin egale cu zilele cu epocile luminii pe care au stins-o. Iar urmaşii care vor trebui să ispăşească crima părinţilor lor pot fi de multe generaţii, după cum este scris: „pentru copiii copiilor lor..." Şi după cum s-a mai întâmplat.

Fiindcă sunt unele păcate care nu se pot face decât o dată la o mie de ani.

Dar şi unele minuni tot la fel.

Slăvit să fie Domnul.

În fruntea luptei noastre

În fruntea luptei noastre
E Steagul Tău, Isus,
Mâini tot mai neînvinse
Îl 'nalţă tot mai sus,
Vieţi tot mai viteze
Îl poartă mai cu drag...
- O, Crucea Ta, Isuse,
Slăvitul nostru Steag!

El arde-n noaptea noastră
Ca focul cel mai viu,
Să ne lumine mersul
Prin orişice pustiu,
Şi ne umbreşte dulce
Al arşiţei meleag...
- O, Crucea Ta, Isuse,
Frumosul nostru Steag!

Cu el în fruntea noastră
Înaintăm mereu
Spre Patria în care
Ne-aşteaptă Dumnezeu,
Cu el vom trece-odată
Al cerurilor Prag...
- O, Crucea Ta, Isuse,
Eternul nostru Steag!

CAPITOLUL 15
Micii contemporani ai marilor oameni

Gândesc cu sufletul durut
La anii ce i-am risipit:
- Cât am trăit din ce-am ştiut,
Cât am ştiut din ce-am trăit?...

Prea arareori în viaţa şi în istoria omenirii, venindu-i vremea împlinirii unui mare adevăr şi arătându-se şi profetul trimis pentru realizarea lui, contemporanii aceluia l-au înţeles şi l-au urmat. De cele mai multe ori şi cei mai mulţi dintre profeţii neamurilor au trebuit să forţeze timpul şi să-şi silească pe contemporanii lor spre a primi binele pentru care veniseră. Iar dacă n-au putut ei să-i împingă pe contemporanii lor înainte înspre viaţă, i-au împins aceştia pe ei spre moarte.

Moise a fost un profet care a reuşit să însufleţească pe contemporanii săi pentru un mare ideal. Dar Ieremia, deşi a fost un profet tot atât de mare ca şi Moise, totuşi n-a reuşit.

Urmarea a fost că după Moise, sute de ani poporul s-a bucurat de libertatea şi binecuvântările ascultării şi supunerii faţă de acest trimis al lui Dumnezeu pentru ei.

Dar după Ieremia, poporul a plătit tot cu sute de ani - de robie şi de suferinţe - neascultarea lor arătată faţă de profetul şi trimisul lui Dumnezeu la ei.

Bineînţeles că atunci când Domnul Dumnezeu trimite un steag de dezrobire în vreun popor sau în vreo generaţie. El îngrijeşte şi de un purtător vrednic al acelui steag, precum şi de nişte vrednici însoţitori şi sprijinitori ai acestuia, însă o mare răspundere rămâne totuşi şi în seama contemporanilor acestui stegar, pentru sprijinul pe care trebuie să-l dea la rândul şi la locul lor şi ei, ideii înnoitoare pe care o reprezintă steagul şi stegarul trimis lor.

Condiţiile şi nevoile care au cerut apariţia acestuia sunt evidente şi cunoscute, mai mult sau mai puţin fiecărui ins, membru al acelui popor, al acelei comunităţi, după cum robia poporului din vremea lui Moise era cunoscută şi suportată cu greu de către fiecare dintre fiii poporului Israel.

Deci ei simţeau cu ardoare şi nevoia izbăvirii de sub ea...

Prin urmare datoria de a se alipi de profetul trimes şi de a-l ajuta cu tot sufletul lor pe Moise, omul lui Dumnezeu cel dovedit în stare a conduce poporul spre dezrobire, o aveau cu toţii în aceeaşi măsură ca Moise, trimisul providenţial ales pentru asta.

Desigur că nu toţi fiii poporului au simţit în aceeaşi măsură dorinţa aceasta în sufletul lor, nici n-au participat în aceeaşi măsură cu Moise la această jertfă. Dar cea mai mare parte a conducătorilor poporului au simţit şi au participat la fel cu el.

De aceea a şi reuşit aşa de frumos planul lui Dumnezeu cu ei.

Cu David, în vremea lui, a fost tot la fel.

Numai David singur - fără de vitejii care l-au sprijinit cu tot sufletul lor - şi fără devotamentul oştirii - ataşată cu toată dragostea şi credincioşia ei faţă de el - nici chiar David, cu toată vitejia lui, nu ar fi reuşit atât de frumos în minunatele lui izbânzi.

Şi cu toţi marii viteji ai lui Hristos a fost la fel.

La venirea Domnului Isus ca Mântuitor pe pământ, El Însuşi a avut nevoie de o puternică echipă de ucenici, cu care să pornească la munca şi lupta Evangheliei. Pentru că oricât de viteaz şi de bine pregătit este un purtător de steag, el are totdeauna nevoie de o grupă de însoţitori hotărâţi şi curajoşi.

La îndrăzneaţa luptă pentru curăţirea templului, când trebuiau alungaţi hoţii şi cămătarii care se înstăpâniseră acolo, Isus mergea în fruntea unei echipe de doisprezece sprijinitori foarte hotărâţi. În faţa atâtora, desigur că n-a mai îndrăznit nimeni să se împotrivească. Dar dacă numai unul singur ar fi fost, poate că totuşi altfel s-ar fi desfăşurat lucrurile.

Când sfântul apostol Pavel a pornit la marea lucrare de cucerire a lumii pentru Hristos şi Evanghelia Sa, a avut şi el nevoie de nişte împreună-lucrători adânc devotaţi lui Hristos şi Cauzei Sale. Şi Harul lui Dumnezeu i-a dăruit pe acei viteji ostaşi ai lui Isus cu care a putut lucra şi izbuti atât de frumos apostolul Pavel.

Desigur este un mare dar de la Dumnezeu să poţi afla nişte însoţitori înzestraţi de Duhul Sfânt cu înţelepciune şi virtuţi sufleteşti deosebite - şi să fie în acelaşi timp şi nişte oameni de totală încredere şi statornicie în aceeaşi învăţătură şi credinţă. Când sufletele lor sunt sincere şi smerite, harul lui Dumnezeu îi face totdeauna să fie nişte binecuvântaţi biruitori.

Desigur că totdeauna împotrivirile diavolului faţă de o lucrare a lui Dumnezeu vor fi şi ele pe măsura importanţei acestei lucrări. Satan îşi adună împotriva oricărei oştiri a lui Hristos cel puţin tot atâtea puteri ale sale.

Dar în această luptă el şi-i asociază şi pe oamenii lumii acesteia. În inimile inferioare, păcatul de orice fel totdeauna stăpâneşte, iar cel în care stăpâneşte un păcat, devine prin înrudirea păcatului său, un asociat al diavolului împotriva lui Hristos. Fiecare om care trăieşte în păcat este un cap de pod pe unde Satan porneşte totdeauna atacurile lui împotriva lui Dumnezeu.

Frumosul stegar şi viteazul erou al Adevărului de la Oastea Domnului, odată trecut în veşnicie, nici mort ura lor tot nu l-a iertat. N-au vrut să-i facă nici cea mai sumară ceremonie de înmormântare, până ce mai întâi au scos de pe cadavrul său, în a patra zi după moarte, haina sa preoţească în care noi îl îmbrăcasem când l-am aşezat în sicriu.

Ci numai după ce doi ciocli ai primăriei i-au sfâşiat haina cea neagră cu care era îmbrăcat şi a rămas în cămaşa albă, abia atunci protopopul Emilian Cioran a fost învoit de către mitropolitul răzbunător să-i poată face o scurtă slujbă în curtea redacţiei şi să tragă clopotul catedralei o singură dată pentru el.

Aşa s-a răzbunat şi pe cadavrul său, mânia neiertătoare a răzbunătorului mitropolit. Oricât i se ceruse iertare, el n-a iertat.

Acum îşi primeşte şi el undeva răsplata faptelor sale.

După ce a terminat cu părintele Iosif - nemaiavând ce-i face, după cum el însuşi ne profeţise în ultimele lui cuvinte - toată mânia loviturilor celui ce nu cunoştea iertarea, s-a abătut asupra noastră, slabii, puţinii şi neputincioşii urmaşi ai părintelui martirizat.

Doar patru săptămâni am mai putut apărea cu gazeta *Glasul Dreptăţii*, după înmormântarea părintelui - şi sabia ucigaşă dirijată dintre zidurile mitropoliei a tăiat dintr-o dată şi capul *Glasului Dreptăţii* - al acestui ales profet curajos şi supărător.

Cu toate că directorul Stoichiţă avea şi el destule relaţii printre înălţimile din Bucureşti, răzbunătorul era dezlănţuit şi nu cruţa nici un mijloc spre a-şi umple măsura nedreptăţilor sale. Şi nimeni nu-l întrecea nici în răutate nici în viclenie, când era vorba de astfel de abuzuri. De fapt numai într-o vreme când domneşte undeva silnicia şi corupţia, se pot săvârşi astfel de crime. Fiindcă atunci de sus şi până jos, nu se găseşte nimeni căruia să-i fie frică de Dumnezeu ori de Lege şi nici ruşine de oameni, ca să aibă respect pentru adevăr şi curaj pentru dreptate.

Când directorul Stoichiţă ne-a arătat ordinul Cenzurii de sistare a gazetei ne-a spus cu neputincioasă revoltă:

— Mitropolitului i-a reuşit încă o crimă... Nimeni nu mai are tăria să-i reziste nicăieri. Tipografia va cădea şi ea în mâinile lui. Nu mai puteţi face nimic. Toate merg din rău în mai rău şi Singur Dumnezeu mai ştie unde se va ajunge. Deocamdată aceasta este situaţia şi noi nu mai putem face nimic.

I-am mulţumit adânc recunoscători acestui nou Cirinean care - ca şi Octavian Metea, cu *Ecoul* - pusese şi el umărul la o parte de drum sub crucea calvarului nostru, tocmai în momentul când era cea mai mare nevoie.

Slăvit să fie Domnul, Care ne-a dăruit această foaie tocmai atunci când era cel mai necesar. Am avut astfel prin ce să comunicăm cu fraţii şi să consemnăm toată desfăşurarea acelor zguduitoare şi înseninate întâmplări. Dumnezeul răsplătirilor nu-l va uita nici pe el, cum nu-i va uita nici pe ceilalţi de dinainte sau de după - care au mai ajutat în vreun fel această Lucrare a Evangheliei Sale şi a Numelui Său, atât de încercată în toate felurile chiar de la începuturile ei. Şi noi le vom fi totdeauna recunoscători.

Din toate părţile ţării soseau iarăşi scrisori de protest şi cereri să facem din nou tot ce putem pentru a nu înceta alimentarea poporului cu hrana Cuvântului Sfânt.

Am alcătuit iarăşi listele de subscripţii - ca şi în urmă pentru *Isus Biruitorul* - şi le-am trimis prin ţară şi în străinătate pentru ca fraţii şi cititorii să le semneze şi să le trimită la Guvernul din Bucureşti pentru eliberarea apariţiei publicaţiilor Oastei.

S-au strâns mii de semnături şi s-au trimis multe dosare cu cererile acestea la Bucureşti; în zadar însă. Ce scrisese Pilat, scris rămânea. Nimeni nu mai revenea ca să schimbe nimic. S-au mai păstrat încă multă vreme pe undeva o parte din aceste dosare cu listele de subscripţii de atunci.

Rămaşi fără nici un mijloc de existenţă şi de rezistenţă în Sibiu, eu şi fr.Ioan Marini ne-am zis într-o zi:

— Noi doi aici nu mai putem face absolut nimic. Mitropolitul, prin Vonica face tot felul de presiuni pentru intimidarea şi coruperea noastră, spre a lichida definitiv orice continuare a lucrului Oastei.

Fraţii ne cer hrană tipărită, iar Cenzura ne urmăreşte şi împiedică tot ce am putea face.

Viorel şi Titus se ascund de noi şi fac tot felul de fapte slabe, compromiţând numele Oastei şi al părintelui.

Dacă mai rămânem aici nu numai că nu putem face nimic, dar ne punem în primejdia de a fi învinuiţi şi noi de cine ştie ce fapte ale lor. Mai bine să încercăm în altă parte, un mijloc prin care să putem apărea undeva cu o publicaţie pentru fraţii şi cititorii noştri.

Atunci eu am plecat spre Beiuş.

După plecarea mea din Sibiu, fr.Ioan Marini a plecat şi el acasă la ai lui, în Săsciori.

De acasă fiecare mergeam în misiuni printre fraţi şi ne preocupam de o nouă gazetă. Contactul personal pe teren cu cititorii noştri, era un mijloc fericit pentru mai adânca apropiere şi cunoaştere între noi. Până acum prea puţin putusem face misiune personală prin ţară, pentru că tot timpul eram solicitaţi de lucrul la redacţie. Acum, nemaiavând cuvântul scris, îl foloseam pe cel vorbit, pe care încă Cenzura nu ni-l putea opri. Aceste prilejuri erau o mare mângâiere şi bucurie pentru noi toţi, fiindcă cei mai mulţi dintre cititorii şi fraţii noştri nu ne văzuseră încă faţa niciodată.

În vara anului 1938 am încercat şi am găsit eu întâi la Oradea posibilitatea unei publicaţii. Era acolo un ziar, *Gazeta de Vest*, pe al cărei director, George A. Petre, îl cunoşteam. Am convenit cu el să ne acorde tipărirea la ziarul său a unui supliment duminical sub titlul *Ogorul Domnului* - iar noi în schimb îi ofeream miile noastre de adrese, precum şi o sumă pentru achitarea costului acestui supliment.

Bucuros atât pentru publicitatea pe care şi-o făcea în felul acesta în ţară şi în lume, precum şi de ajutorul material oferit de noi, George A. Petre s-a învoit şi astfel am început colaborarea.

Eu lucram zilnic partea noastră în birourile ziarului său de la Oradea atât cu redacţia, cât şi cu administraţia.

Au apărut astfel trei numere pentru trei duminici, dar al patrulea n-a mai apărut nici din *Ogorul Domnului*. George A. Petre fiind şi el cleric, a fost chemat şi mustrat drastic la Episcopie, punându-i-se în vedere să sisteze imediat suplimentul duminical pentru noi.

Şi astfel s-a mai adăugat o cruce în cimitirul profeţilor cu glas supărător pentru Irod.

În timpul lucrului la Oradea, ne-am făcut totuşi un prieten, pe directorul întreprinderii Grafica, cea mai mare tipografie de acolo. Cu el am continuat apoi tipărirea mai multor cărţi, calendare şi broşuri cu care am umplut o vreme iarăşi golul cerinţelor frăţeşti. Astfel au apărut atunci două ediţii din cartea de cântări, una cu note, una fără, apoi mai multe cărţi de poezii şi meditaţii de ale noastre, precum şi de ale altor fraţi ca Eftimiu Florea, Ion Tudusciuc, Ion Capătă, Simion Paraschiv şi alţii.

Între timp, căutând mereu, am găsit la Cluj pe părintele Vasile Chindriş, un preot călugăr greco-catolic, care avea la parohia Iris o mică tipografie, precum şi autorizaţia unei gazete, *Viaţa Creştină*, pe care o scotea din

când în când într-un format şi un tiraj foarte mic. El nu prea avea nici darul scrisului şi nici cititori. Dar avea foarte multă voinţă şi dorinţă de a lucra ceva pentru Domnul.

Acest preot foarte zelos şi întreprinzător a fost foarte bucuros când i-am propus o colaborare. El avea tipografie şi autorizaţie, dar n-avea cititori, iar noi aveam ce îi lipsea lui, aşa că repede am convenit să începem să lucrăm noi sub autorizaţia lui, gazeta pentru fraţii noştri.

În felul acesta noi aveam acum un avantaj pe care nu-l avusesem mai înainte. Preotul Chindriş făcând parte dintr-un alt cult creştin, mitropolitul ortodox nu-l mai putea urmări. Suporterii săi greco-catolici aveau oameni până sus în Guvern - şi la caz de nevoie nu era uşor de luptat cu ei. În afară de asta, el nu mai era sub îndrumarea lui Bălan.

Preotul Chindriş din colaborarea cu noi avea un avantaj şi mai mare, întâi material, apoi moral, fiindcă întreprinderea lui mergea din plin. Era adevărat că tipografia lui era doar o maşină veche, acţionată manual de o roată mare la care învârtea uriaşul Ion, servitorul parohiei, ca un adevărat motor.

La caz de nevoie însuşi părintele Chindriş învârtea cu succes, fiind şi el destul de puternic şi tânăr pe atunci.

În Ardeal era ştiut că pe atunci aproape jumătate de populaţie era de confesiune greco-catolică, iar Lucrarea Oastei Domnului încă de la început s-a răspândit într-o mare măsură şi printre credincioşii acestei confesiuni. Părintele Iosif i-a îmbrăţişat cu mare dragoste şi pe fraţii greco-catolici, simţind de la început că mesajul Oastei Domnului, fiind adresat întregului nostru popor, undeva în final prin această Lucrare evanghelică s-ar fi realizat în chipul cel mai fericit şi reunificarea adevărată a celor două confesiuni româneşti.

Deci de la început s-a făcut o puternică sudură sufletească între toţi membrii Oastei din ambele confesiuni.

Superiorii confesiunii greco-catolice de la Blaj, care se ridicaseră în primii ani contra Oastei Domnului, socotind-o şi pe aceasta ca pe un nou instrument al rivalilor lor ortodocşi de la Sibiu, cu care erau în nesfârşite lupte şi certuri, văzând noul curs evanghelic pe care i-l da Oastei părintele Trifa, ei şi-au schimbat întreg acel fel rău şi bănuitor de vedere, începând acum să vadă chiar cu simpatie lupta părintelui Iosif, care detesta orice confesionalism - şi n-au mai împiedecat cu nimic înrolarea credincioşilor lor în Oastea Domnului. Ci, dimpotrivă, au binecuvântat-o.

Cu timpul, întreagă atmosfera din confesiunea greco-catolică devenise chiar favorabilă Oastei Domnului, întrucât între conducătorii lor spirituali erau mulţi oameni luminaţi, de o mare corectitudine şi valoare morală - care vedeau în perspectivă marele rost al acestei cereşti Lucrări în mântuirea şi luminarea întregului nostru popor.

Unul dintre aceştia, Dumitru Neda, profesor, consilier mitropolitan şi redactorul organului oficial al Blajului, *Unirea*, fusese chiar delegat al Bisericii Greco-Catolice, să aducă salutul lor la sicriul părintelui Iosif, considerat şi de către ei ca un mare sol al lui Hristos în poporul şi în credinţa noastră. El l-a sărutat atunci pe frunte şi a rostit cu ochii plini de lacrimi unul dintre cele mai frumoase şi înălţătoare cuvinte şi cea mai mişcătoare apreciere pentru munca şi jertfa lui.

Ce contrast uriaş între felul cum s-au comportat faţă de acest mare profet al lui Dumnezeu una şi cum cealaltă dintre aceste două confesiuni! Ce frumos s-a comportat cea considerată străină - şi ce urât cea care profitase de toată avuţia lui sufletească şi de cea pământească!

În aceste condiţii am început lucrul la Cluj în toamna anului 1939. Foaia *Viaţa Creştină* apărea săptămânal în 4-6 şi chiar 8 pagini mari. De sărbători chiar şi 10-12 pagini. Se mai angajară lucrători la tipografie şi încă un ajutor lui Ion cel care învârtea roata tipografiei. Întreagă familia preotului Chindriş avea acum de lucru.

Noi - fratele Marini şi eu - ne aşezasem cu chirie într-o casă de pe strada Războieni nr. 12, nu departe de biserica Iris şi de tipografia părintelui Chindriş.

Îndată ce foaia începu să apară cu regularitate, fraţii prinseră încredere şi avânt, iar legătura noastră se refăcu deplin. Începurăm iarăşi să primim zilnic zeci de scrisori cu veşti despre mersul lucrului sfânt, cu invitaţii la adunări, la nunţi, la consfătuiri frăţeşti în toată ţara, pentru rezolvarea feluritelor probleme în marea noastră familie duhovnicească.

Noi ne organizasem munca în aşa fel încât să putem face faţă la toate, atât aici la redacţie cât şi la misiune prin ţară. Aceste treburi le împlineam la început mai greu, până ce am putut pune lucrurile la punct în ceea ce privea mersul redacţiei.

După aceea începusem să putem face faţă la redacţie unul singur. Celălalt putea fi liber pentru partea cealaltă a misiunii prin ţară printre fraţi, unde era atâta nevoie şi atâtea cerinţe, pentru reorganizarea şi îmbărbătarea Lucrării Domnului.

Am convenit să facem cu rândul aceste două lucrări. Când eram eu la redacţie, pleca fr. Ioan Marini în misiune. Când venea el, plecam eu.

Toate acestea ne costau şi aici multe cheltuieli, cum ne costaseră şi la Sibiu. Împreună cu plătitorii buni prin care se susţinea lucrarea, veniseră şi plătitorii răi care ne creau aceleaşi neajunsuri. Dar eram fericiţi că totuşi puteam respira şi că puteam atâta cât să acoperim treburile imediate ale lucrului. Salariu n-am putut să încasăm nici aici, cum nu putusem nici la Sibiu. Nici nu ne mai gândeam la partea asta.

Ocazional ne vizitau zilnic mulţi fraţi şi colaboratori din ţară şi încăperea redacţiei noastre era mereu plină de fraţi şi surori, cu care petreceam fericite clipe de rugăciune şi consfătuiri. Uneori acestea deveneau frumoase şi fericite adunări frăţeşti, mai ales cu tineretul din loc sau împrejurimi. Una dintre grijile deosebite pe care le aveam fiind chemarea şi încadrarea tineretului în toate muncile Domnului. Tot sufletul meu era înflăcărat de dorinţa de a atrage pe cât mai mulţi tineri mai ales în munca scrisului sfânt. Ştiam câtă însemnătate are cuvântul scris şi vedeam ce puţini scriitori şi poeţi credincioşi avem.

Călăuzit de gândul acesta, publicam în gazetă sute de poezii pe care le primeam din ţară, pe cele mai multe refăcându-le aproape complet, în scopul de a-i încuraja pe toţi să scrie, în speranţa că poate câţiva dintre ei se vor alege şi se vor impune ca excepţii şi talente. Au şi fost unii, într-adevăr, care s-au ales, dar nici unul n-a devenit până la urmă ceea ce speram.

Îmi amintesc bine că în luna august 1939 eram eu de rând la redacţie; fratele Ioan Marini plecase pe câteva săptămâni în misiune prin Basarabia, pe la Orhei, unde erau atunci părintele Vladimir şi fratele Romaneco - doi harnici ostenitori ai Domnului care îl invitaseră pentru lucru şi pentru un timp de odihnă acolo.

Fratele Romaneco avea un conac şi o moşie frumoasă la Voinova, iar în jurul lui erau nişte sate cu mulţi fraţi. Luna aceea a fost ultima, pentru că peste câteva zile fratele Romaneco a trecut pe neaşteptate în veşnicie, apoi a început războiul pustiitor care a frânt multe gânduri frumoase, pe totdeauna.

Printre scrisorile pe care le-am primit în una din acele zile, îmi amintesc de o scrisoare care venea din partea unui tinerel, copil de trupă la muzica unui regiment din oraşul Sfântul Gheorghe, jud. Ciuc. Textul scrisorii îl reproduc aici, pentru că acest tinerel ne va da multe speranţe, dar ne va face şi mai multe necazuri:

> *"Mă numesc Moldoveanu Nicolae - scria el - în vârstă de 17 ani, orfan de tată, născut în comuna Movileni, jud. Tecuci şi sunt copil de trupă la o muzică militară din oraşul Sfântul Gheorghe, jud. Ciuc. Doresc foarte mult să citesc gazeta Dvs. pe care am văzut-o la cineva în comuna mea când am fost în concediu acasă. Dar eu nu am bani ca să plătesc abonamentul, însă voi vinde suplimentul de lapte pe care îl primesc aici şi voi achita preţul gazetei. Deci rog să-mi trimiteţi şi mie foaia Dvs."*

Mi-a tresărit înduioşată inima la cele citite, gândindu-mă cât doream şi eu în urmă cu zece ani şi cât aş fi dat şi eu ca să pot primi o astfel de gazetă. M-am gândit că poate din acest tinerel va ieşi un om de mare folos pentru Lucrarea Domnului şi i-am scris de îndată chiar atunci:

> *"Dragă frate Niculiţă, am primit scrisoarea ta şi îţi vom îndeplini îndată dorinţa ta. Te rog să nu-ţi vinzi mâncarea ta, ci fii liniştit, căci de aici eu îţi voi trimite săptămânal din fiecare număr de foaie câte cinci exemplare gratuit ca să ai şi să mai dai şi la acei dintre colegii tăi care vor dori să o citească. Scrie-ne dacă vei primi foaia şi dacă mai ai vreo nevoie pe care ţi-am putea-o îndeplini..."*

Şi am semnat scrisoarea cu numele meu şi adresa redacţiei.

A răspuns îndată foarte fericit şi recunoscător.

Pe urmă a avut nevoie imediat de toate cărţile noastre, apoi de altele şi altele. Mi-a tot scris, iar eu i-am tot răspuns tot anul acela.

De Crăciun îmi amintesc că-mi scria dorinţa lui să vină o dată la Cluj că n-a fost niciodată şi doreşte să ne vadă.

Va primi permisie până la Anul Nou. Să-i scriu dacă poate să ne afle.

I-am scris să vină. Şi îndată după Crăciun am văzut intrând, într-o zi, în redacţie, un tinerel subţire şi năltuţ, îmbrăcat în haine militare şi cu o trompetă sub braţ.

A salutat respectuos şi stătea în picioare la uşă, timid şi cu şapca în mână.

— Tu eşti Niculiţă Moldoveanu, am sărit eu bucuros, văzând încurcătura lui? Vino mai aproape şi fii mai curajos. Apoi, arătându-l fratelui Ioan Marini i-am zis: acesta este tânărul de care ţi-am spus.

Iar lui i-am zis:

— Hai, dă mâna cu fratele Ioan Marini, să te cunoască şi el. Acum vei rămâne la noi, iar mâine vom merge cu toţii la nişte adunări frăţeşti pe aici, nu departe: la Ciubanca, Ciubăncuţa şi poate şi în alte părţi.

Îmi amintesc că a plecat cu noi la adunările de care vorbeam. Dar încă de la plecare, am avut cu el un necaz. El ne-a spus să nu-i scoatem bilet de tren, fiindcă el era militar, are bilet de voie şi nu plăteşte trenul. Dar îndată după pornirea trenului, conductorul voia să-l dea jos, fiindcă biletul lui de voie nu era valabil pe ruta asta. A trebuit să plătesc pentru el o amendă în tren.

După două zile, la întoarcere, veneam pe jos şi era noapte.

Treceam tocmai prin satul Olpret şi mergeam cu grijă, pentru că acolo jandarmul ne pândea să ne facă rău. Mergând, fratele Ioan Marini era înainte cu încă cineva, iar Niculiţă Moldoveanu în urmă cu mine. Îmi amintesc că tot provoca la discuţii despre Împărăţia de o mie de ani, despre rai, despre iad, despre suflet... toate întrebări puse nu ca să afle, ci ca să afirme. Am înţeles îndată şi supărat că lucrurile astea erau nu numai citite de el prin cărţile mileniste, ci chiar şi pătrunseră în inima lui.

Argumentele pentru ele vedeam nu numai că le cunoaşte bine, dar ştie să le şi folosească chiar pe un oarecare ton de contrazicere.

După ce un timp destul de lung am căutat cu răbdare şi cu dragoste să-l conving, iar el tot nu se da bătut, i-am zis o dată supărat, retezându-i-o scurt:

— Auzi, Niculiţă, tu lasă rătăcirile astea cui n-are altceva mai bun de făcut şi ocupă-te de cântare. Cântarea este chemarea ta. Iar dacă nu înţelegi, să ştii că mă supăr pe tine.

Am avut o clipă impresia izbitoare că acest copil este un suflet nesincer, stăpânit de un duh străin. Am avut chiar îndemnul să mă scap de el chiar mâine, trimiţându-l la locul lui, de unde venise, şi să-l las acolo în pace pentru totdeauna...

El, presimţind probabil că va urma ruperea noastră, văzând că m-am supărat, s-a prefăcut că îi pare rău şi pe urmă n-a mai deschis vorba asta deloc, ca să-mi lase impresia că l-am convins.

Un foarte înseninat învăţământ ar fi trebuit să trag eu încă de atunci - şi anume: întâi că nu trebuia să-mi pun cu atâta grabă mâinile peste nimeni, iar în al doilea rând că nu trebuie să neglijez prima impresie, prima înştiinţare pe care mi-o făcusem în inima mea despre acest suflet de om.

În Sfânta Evanghelie se spune cum Mântuitorul a respins odată pe nişte oameni pentru că prima Lui impresie despre ei (din felul cum i-a văzut venind la El) era că ei sunt nesinceri şi nu vin din convingere şi din dragoste, ci vin din anumite interese fireşti (Luca 9:57-62).

O, dacă am asculta şi noi mai cu multă grijă de inima noastră, când Duhul Sfânt din ea ne înştiinţează despre anumiţi oameni şi anumite adevăruri cu care ne întâlnim!

Când am ascultat de primul meu îndemn venit din inimă, de înştiinţarea primei impresii despre un om sau despre o lucrare - nu m-am înşelat niciodată.

Dar când am ascultat de celelalte îndemnuri care au venit apoi îndată să justifice, să lămurească, să argumenteze - atunci totdeauna m-am înşelat.

Cu privire la lucruri te convingi mai repede, fiindcă ele n-au cuvântul cu care să te mintă, ca oamenii. Dar cu privire la oameni trebuiesc uneori treizeci de ani până te încredinţezi că într-adevăr cel cu care ai întins pâinea ta atâţia ani în acelaşi blid, era de fapt un vânzător şi un vrăjmaş, nu un frate.

Sfătuiesc deci pe toţi cei care vor mai vrea să înveţe ceva din tot ce am păţit eu, să ia bine seama la toate aceste amare experienţe.

Nu vă puneţi mâinile cu grabă peste nimeni! Când Sfântul Pavel spune asta lui Timotei, cred că şi el fusese ars destul de usturător de mulţi... Nu toţi cei care vin în mreaja Evangheliei sunt peşti nevinovaţi - mulţi sunt şerpi veninoşi.

Nu credeţi chiar toate văicărelile celor care se prea tânguiesc, nici dragostea celor care vă prea laudă, nici râvna şi prietenia celor care se arată prea zeloşi pentru voi şi pentru Domnul. Aceştia adesea sunt vicleni.

Ţineţi seama bine de prima impresie şi ascultaţi cu atenţie de înştiinţarea inimii, când vă întâlniţi cu cineva.

Şi când vi se înfăţişează ceva.

Fiindcă lumina şi îndemnul care vă vine prima dată în inimă, sunt totdeauna de la Dumnezeu... Eu aşa le-am aflat.

Când asculţi de primul îndemn nu te înşeli niciodată.

Dar când n-am ascultat de acestea, eu am avut să mă căiesc adeseori amar.

Unii - fiindcă nu ascultă de prima impresie - când vine o a doua stau la îndoială. Apoi trag la sorţi, târguindu-se cu încredinţările lor.

Nimic bun nu iese nici din asta. Sorţul niciodată n-a lămurit bine nimic, ci numai a încurcat şi mai rău adeseori.

Dacă umbli prin credinţă, cu un cuget curat, fiind atent şi ascultător la înştiinţările Duhului - atunci nu vei avea nevoie niciodată să tragi nehotărât la sorţi. Duhul te va încredinţa limpede ce ai de făcut.

Când ai mereu nevoie să tragi la sorţi, asta înseamnă că n-ai niciodată o încredinţare adevărată, ci eşti un om nehotărât.

Când ai o adevărată încredere în Dumnezeu, nu mai ai nici nevoie şi nici voie niciodată de tragerea la sorţ, care este un obicei al celor puţin credincioşi (Iacov 1:22-25).

Când asculţi de primul îndemn, n-o să mai faci nici experienţe amare urmate apoi de zadarnice păreri de rău.

Slăvit să fie Domnul.

Să nu-ţi uiţi legământul!

Să nu-ţi uiţi legământul, să nu ţi-l uiţi - îţi spun,
Că-ai să-l regreţi odată plângând ca un nebun
Şi-ai să străbaţi pustiuri topindu-ţi ochii goi;
Dar dragostea zdrobită în veci n-o-nvii 'napoi.

Să nu-ţi uiţi datoria spre Sfântul Dumnezeu,
Că nu-i o altă vină s-o ispăşeşti mai greu
Şi-ai să boceşti odată cu sufletul arzând;
Dar vremea ta trecută n-o mai întorci nicicând.

Să nu-ţi uiţi aşteptarea acelor ce te plâng,
Că ai s-o simţi ca jarul arzându-ţi sânul stâng
Şi-ai ocoli pământul să poţi mai da de-acel
Ce ţi-ar ierta păcatul, să poţi scăpa de el.

Să nu uiţi niciodată ce-i unic şi divin,
Că toată viaţa-n urmă ţi-o vei 'neca-n venin,
Dorindu-ţi orice moarte, pe zi de mii de ori –
Nici suportând viaţa - şi nici putând să mori.

...Ci ţine-ţi legământul şi dragostea frumos;
Aşa să mergi cu ele în faţa lui Hristos.
Când mulţi se duc la iadul amarelor mustrări,
Tu 'nalţă-ţi legământul spre veşnice cântări.

CAPITOLUL 16
Există un echilibru

În veci nu poate fi iertate pentru păcatul nimănui
Când nu-i căinţă pe măsura mărimii şi-adâncimii lui;
Acel ce-şi calcă legământul, nesocotind tot ce-a iubit,
Doar c-o egală suferinţă va ispăşi ce-a săvârşit.

În toate lucrările lui Dumnezeu există un echilibru fără de care viaţa n-ar putea să existe. Fără de care dreptatea nu s-ar putea face şi ordinea nu s-ar putea păstra. Fără de care totul s-ar prăbuşi într-un haos şi o moarte veşnică.

Când păcatul se înmulţeşte, stricând echilibrul şi înclinând cumpăna, atunci ori trebuie să se înmulţească harul care să-l ierte, ori trebuie să vină pedeapsa care să-l ispăşească, ori focul care să-l ardă.

În anii aceia de dinaintea celui de-al doilea război mondial, păcatul se întinsese şi se înmulţise pretutindeni în toate părţile şi de toate felurile.

La redacţia unei gazete şi mai ales religioase, unde se adună zilnic tot felul de ştiri din ţară şi din lume, trec prin faţa sufletelor celor ce lucrează acolo toate evenimentele vieţii. Se derulează ca într-un film oamenii şi lucrurile, stările şi vremurile, din care oricine care cunoaşte adânc tainele Cuvântului Sfânt al lui Dumnezeu îşi poate da uşor şi limpede seama, în lumina acestui Cuvânt, la ce oră din Ceasul Vremii se găseşte lumea atunci.

Din toate cele ce se petreceau de câţiva ani, se vedea cu îngrijorare cum se agravează toate lucrurile în lumea întreagă şi la fel şi în ţara noastră.

Păcatele politice, păcatele sociale, păcatele religioase şi toate celelalte de toate felurile tot mai multe şi mai mari, trăgeau din ce în ce tot mai greu, apăsând în cumpăna dreptăţii şi strâmbând echilibrul lumii spre dezastrul total.

Lumea era ca un butoi plin cu dinamită la care din toate părţile se lucra să i se aprindă fitilul. Un simţământ că se apropie un mare cataclism apăsa pe toate sufletele oamenilor...

În fiecare zi creşteau şi se înmulţeau presimţirile rele.

În toate ţările Europei se făceau mari mişcări de trupe şi intense pregătiri de război. Conducătorii popoarelor rosteau cuvântări războinice şi peste tot se auzea zăngănit de arme.

În ţara noastră, din martie 1939 începuseră concentrările şi construirea de tranşee şi cazemate pe frontiere şi interior.

Fratele Ioan Marini, deşi era bolnav şi reformat de armată, totuşi fu chemat şi el pentru o comisie medicală. Dar constatându-se inaptitudinea lui faţă de orice efort militar, după câteva zile i s-a dat drumul, clasat definitiv ca inapt şi eliberându-l astfel total pentru lucrul Domnului.

Cu mine lucrurile erau mai complicate, dar Dumnezeu le simplifica.

Pe la jumătatea lunii martie 1939, am fost chemat la o concentrare la Comandamentul Diviziei din Oradea, unde îmi încheiasem stagiul în 1937. Trimis cu un subofiţer undeva spre munţii Sălajului pentru nişte rechiziţii de cai şi căruţe, m-au surprins nişte vremi cu lapoviţă şi frig, călătorind ud într-o căruţă descoperită zile şi nopţi prin frig.

Am răcit rău de tot şi după câteva zile m-am îmbolnăvit iar, ca şi în 1934, foarte grav, trebuind să fiu adus cu salvarea la spitalul militar din Oradea.

Iarăşi izbucnise vechiul meu reumatism poliarticular acut, ţinându-mă la pat pentru trei săptămâni cu o temperatură şi o stare alarmantă, tot în oraşul unde mai suferisem şi în 1934.

După o slabă ameliorare, am fost lăsat într-un lung concediu medical. Acesta m-a ajutat să merg din nou la lucrul Domnului până în septembrie 1939, când lucrurile s-au agravat cu agresiunea germană care pornise asaltul împotriva Europei.

Atunci am fost concentrat şi eu din nou.

Dar, înainte de plecarea din Cluj, hotărâsem aici cu fraţii o mare adunare. Presimţeam că de mulţi fraţi ne vom despărţi în curând şi pentru totdeauna. Şi doream să răsune încă o dată puternic Cuvântul Domnului în oraşul Cluj, unde lucrasem un an încheiat. Şi să ne mai vedem o dată cu fraţii, înainte de a se agrava situaţia din ţară şi din lume.

Adunarea a fost anunţată prin gazetă pentru 3 septembrie.

Încă din ajun au început să vină mari mulţimi de fraţi din toate părţile, dar mai ales din Nordul Ardealului şi din Maramureş.

După programul mai restrâns din seara de 2 şi dimineaţa de 3 septembrie din biserica Iris, îndată după-masă ne-am încolonat şi, pe jos, am parcurs toată distanţa, încolonaţi într-un şir lung, toţi cei aproape două mii de fraţi şi surori, cu steaguri şi tăbliţe cu numele localităţilor - până în centrul Clujului la Casa Armatei.

Acolo am avut un bogat program, ţinând ore în şir, prin cuvântări, cântări şi rugăciuni înflăcărate şi mişcătoare, ca la un prilej de mare răscruce a vieţii şi a istoriei noastre, după cum s-a dovedit că era.

Deşi timpul era ploios şi rece, totuşi demonstraţia noastră a avut o reuşită deplină. Toţi locuitorii Clujului adunaţi pe străzi şi pe la ferestrele caselor de pe lungul parcurs al coloanelor noastre, au putut avea o bună mărturie despre Lucrarea Oastei Domnului.

Fraţi şi surori au împărţit de-o parte şi de alta multe foi volante, gazete şi cărţi, în tot drumul coloanelor noastre.

Aceasta a fost o ultimă chemare puternică la Domnul, care a răsunat în acel Cluj peste care în curând aveau să vină vremurile grele ale cedării, apoi cele şi mai grele, ale războiului...

Câteodată bunătatea Domnului mai face o ultimă chemare înainte de potop, ca oricine mai are urechi de auzit şi inimă de ascultat să mai intre în ultimul moment în corabia mântuirii, înainte de a se închide definitiv uşa.

Ştie numai Bunul Dumnezeu câţi au prins momentul acela.

A urmat apoi un an din care câte o lună eram concentrat pe diferite zone, iar altă lună în concediu. Toate concediile le-am petrecut în lucrul la redacţia din Cluj sau în misiune prin ţară.

Singuri noi doi eram cei care trebuia să tragem la jugul cel mai greu în privinţa asta, dar Domnul ne-a dat mare putere atunci şi lucrarea Domnului a crescut nu numai în număr, ci şi în putere şi roade.

Ne-am înţeles cu preotul Chindriş ca el să tipărească foaia cu titlul vechi, *Viaţa Creştină*, iar noi să scoatem o a doua ediţie, ca supliment, sub titlul *Misionarismul Vieţii Creştine*.

Foile vor apărea tot în patru pagini cu singura diferenţă că la *Viaţa Creştină* doar pagina întâia va fi schimbată, purtând articole semnate de scriitori de ai lor. Celelalte pagini vor fi cele scrise de noi în *Misionarismul Vieţii Creştine.*

De fapt ei nu aveau decât doar câteva zeci de abonaţi, pe când noi aveam multe mii. Numai să avem şi noi grijă ca şi celelalte pagini ale noastre să fie oarecum mai accesibile prin conţinutul lor şi celorlalţi cititori.

În afară de gazeta din Cluj, noi am mai continuat să tipărim atât la Oradea, cât şi la Cluj o serie de cărţi şi calendare, făcându-ne un adevărat depozit de literatură în Cluj şi alimentând de aici toată mulţimea fraţilor cu tot ce ne cereau: cărţi, Biblii, calendare, etc.

Astfel că în septembrie 1940, când s-a răspândit cu iuţeala fulgerului vestea cedării Ardealului de Nord către Ungaria, noi aveam în Cluj o mare cantitate din aceste cărţi.

În zilele acelea eram concentrat undeva pe lângă Ocna Mureşului, la Unirea.

Am cerut şi am primit câteva zile de concediu spre a mă duce la Cluj să vedem ce puteam face cu evacuarea celor ce le aveam acolo.

Dar în condiţiile cumplite de atunci n-am putut evacua aproape nimic. Doar câte două călătorii am făcut fiecare cu câte două coşuri, în care ne salvam doar câteva din lucrurile strict personale, nişte corespondenţă şi registrele cu adresele abonaţilor şi desfăcătorilor noştri.

Poşta nu primea nimic.

Calea ferată la fel.

Tot ce puteam noi duce, călătorind permanent pe scările sau tampoanele trenurilor supraaglomerate, era ca nimic.

Aşa că am renunţat, lăsând acolo în seama familiei Chindriş, care rămânea la Cluj, tot avutul nostru adunat acolo. Şi plecând doar cu ce era pe noi, ne-am întors în ţară şi acasă.

În tot răul acesta a fost totuşi şi un bine. Tot depozitul nostru de cărţi şi Biblii rămas acolo la Cluj a fost grânarul de la care s-au alimentat apoi, în toţi cei patru ani cât a durat ocupaţia străină, fraţii noştri din Ardealul cedat şi din Vechea Ungarie.

Când, după cinci ani, noi am revenit la Cluj să mai aflăm ceva din munca noastră - nu mai era nimic. Familia preotului Chindriş ne-a spus că totul a fost devastat şi distrus în timpul războiului şi ocupaţiei. Şi astfel a trebuit să pornim a treia oară cu toate de la început...

În ianuarie 1941 eram concentrat la Comandamentul Diviziei Blindate din Bucureşti.

În timpul acesta am făcut cunoştinţă mai îndeaproape cu Biserica Evreilor Creştini, care pe atunci îşi avea adunările în strada Mihai Bravu, iar ulterior în strada Olteni. Lucra acolo un predicator, anume Richard Wurmbrandt, altul Rozemberg şi altul Magne Solheim.

Auzisem despre aceşti evrei creştini încă din ianuarie 1938 când, pe la patul părintelui Iosif Trifa din Sibiu trecuse unul dintre conducătorii evreilor creştini din Iaşi, Isaac Feinstein.

Impresia pe care mi-a lăsat-o atunci acest om care s-a rugat fierbinte la căpătâiul părintelui Iosif Trifa şi i-a arătat în cel mai mişcător fel admiraţia şi dragostea sa pentru tot ce a lucrat şi a suferit el pentru Numele şi Evanghelia Domnului Isus, m-a făcut să nu-l mai uit niciodată.

Prin această impresie i-am văzut apoi totdeauna şi pe ceilalţi fraţi evrei creştini.

Ce mult contează impresia pe care o lasă un credincios pe unde trece, despre credinţa şi despre fraţii lui! Din pricina acestei impresii, oamenii pot vedea ori bine, ori rău lucrarea Domnului din care suntem noi. Depinde de felul cum ne-am purtat noi acolo, de felul cu s-a purtat primul credincios care i-a vizitat.

Acum, când îi întâlneam eu pe evreii creştini, aievea, aici la Bucureşti, m-am apropiat de ei cu gândurile cele mai bune pe care mi le lăsase exemplul frumos al fratelui Feinstein, atunci, la Sibiu, în simpatia mea faţă de ei, îi vedeam ca pe întregul popor Israel, care va aduce Zorii Fericitei Veşnicii Profeţite.

Dar şi ei, când m-au văzut, mi-au arătat de la început o mare şi sinceră bucurie, fiindcă aveau printre ei, de mult, cunoştinţă despre lucrările mele şi despre numele meu.

Astfel am început să-i cunosc îndeaproape pe unii dintre ei; pentru mine fiind mai deosebiţi şi mai aleşi decât orice alţi credincioşi, fiindcă şi ei aveau parte de aceleaşi suferinţe de la cei din neamul lor, cum aveam noi de la ai noştri. Şi suferinţa te apropie de cel care sufere la fel cu tine, mai puternic de mii de ori decât veselia.

În total am stat în Bucureşti atunci timp de trei ani. În aceşti trei ani am fost dus multe luni şi pe front, dar când am revenit în ţară, tot acolo lucram în serviciul unităţii militare. Astfel că multă vreme am petrecut în adunările şi familiile evreilor creştini, mai ales în a lui Richard Wurmbrandt, şi de aceea i-am cunoscut mai îndeaproape doar pe cei care erau în familia lui.

Pastorul Solheim era norvegian şi avea conducerea misiunii norvegiene din Bucureşti, care avea sub patronajul ei pe evreii creştini. El era un om respectuos, dar tăcut şi distant. Soţia sa şi copiii săi erau cam la fel. N-am simţit niciodată o apropiere caldă a mea faţă de ei şi tot aşa au fost şi ei faţă de mine.

Cu Wurmbrandt şi casa lui era însă altceva. N-am întrebat niciodată de trecutul lor, dar felul în care se arătau acum faţă de mine şi faţă de toţi cei ce veneau în casa lor, m-a impresionat plăcut. Trecuseră şi ei prin multe suferinţe care îi frăgeziseră sufleteşte - şi îi simţeam foarte asemănători cu fraţii din Oaste.

În timpul cât făcusem serviciul militar în Bucureşti - prin natura acestui serviciu umblam adesea pe la Direcţia Presei. Acolo am cunoscut un funcţionar superior cu care, discutând dorinţa mea de a scoate o revistă literară şi de informaţie creştină la Beiuş, i-am cerut ajutorul pentru obţinerea unei astfel de autorizaţii.

Cu ajutorul lui am obţinut autorizaţie pentru editarea revistei *Familia Creştină*, cu redacţia la Mizieş, în casa părinţilor mei.

Cu ianuarie 1941 am şi început redactarea şi tipărirea acestei reviste. Primul număr în 24 de pagini a fost o biruinţă frumoasă.

L-am lucrat împreună cu fr. Ioan Marini, care se stabilise acasă la noi, în Mizieş.

Tipăream această revistă lunar în 16-20 pagini la Tipografia "Doina" din Beiuş, cu proprietarul căreia eram prieten.

De la tipografie revista o aducea tatăl meu, Constantin, încărcată în carul lui tras de cei doi boi frumoşi ai lui, înaintea cărora mergea el pe jos, având toată grija sa nu se întâmple nimic rău. Acum, prin harul lui Dumnezeu, şi tata devenise credincios şi lucra pentru Domnul cu dragă inimă tot ce putea face şi el.

Adusă acasă, revista era împăturită, împachetată şi adresată pentru expediţie. La toată munca asta de obicei luau parte şi câţiva fraţi tineri din Mizieş, care îl ajutau pe fratele Ioan Marini.

Când totul era gata, pachetele cu reviste şi cărţi erau iarăşi încărcate în carul cu cei doi boi - înaintea cărora tata mergea şi mai cu grijă. Fratele Ioan Marini sus în car, şedea pe pachetele încărcate şi mâna boii, până la

poşta din Beiuş, de unde se expediau în toate părţile ţării şi lumii. Mai aveam încă mulţi abonaţi şi în străinătate - în Europa, America şi chiar şi în Australia...

Era o privelişte unică, minunată să vezi cum cei doi boi frumoşi şi curaţi legănau carul încărcat cu revistele şi cărţile Domnului, mergând dimineaţa prin soarele răsărind, abia văzându-se prin lanuri, ducând atâta lumină câtă ne dăruise Dumnezeu, spre cele patru părţi ale lumii, care o aşteptau. Părea carul cu chivotul Legii strălucind, trimis poporului sfânt care îl aştepta...

Aceasta a durat aşa lună de lună până prin anul 1943, când, printr-un ordin al Cenzurii - la insistenţa vechiului nostru vrăjmaş - a fost suspendată şi *Familia Creştină*.

Războiul cuprinsese toate ţările. Ţara noastră intrase şi ea în război din luna iunie 1941. Unitatea de motorizare şi tancuri la care eram mobilizat şi eu, era printre primele trimise spre front.

Primul contact cu aviaţia inamică l-am luat încă înainte de a ajunge la Prut. După aceea, primejdiile războiului ne-au urmărit în toate felurile zi şi noapte, umblând dintr-o parte în alta de-a lungul sectorului nostru de front. Fiind singura mare unitate de maşini şi blindate, eram într-o continuă mişcare şi luptă când aici, când colo, de-a lungul liniei frontului. Fiind mai tot timpul când în deplasări, când în lupte, am trecut prin mii de primejdii de moarte, din care numai puterea Domnului Isus m-a izbăvit, uneori făcând minuni izbitor de puternic vizibile pentru asta.

Am avut în toată vremea aceea nişte experienţe atât de cutremurătoare cu Dumnezeu. Primejdiile fiind nemăsurate, tot aşa erau şi izbăvirile. Nu mi-ar ajunge nici timpul şi nici locul să le înşir. Nu pot alege una, căci au fost atâtea! Dar din toate şi zilnic se închega tot mai fericită umblarea şi părtăşia mea cu Domnul Isus, în aşa fel încât toate aceste nenumărate izbăviri deveniseră o singură mare izbăvire continuă. Şi toate multele minuni deveniseră o unică şi mare minune. Trecând prin sute de situaţii grele - bombardamente de aviaţie, tiruri de artilerie, ploi de gloanţe - am scăpat totuşi neatins de nici o schijă şi de nici un glonţ.

Trimis într-o delegaţie la Iaşi în iulie 1941, am trecut anume şi pe strada Dancu nr. l, unde ştiam adresa fr. Feinstein cu redacţia revistei sale, *Prietenul*, la care şi eu colaborasem. Speram să-l găsesc pe el acasă.

Însă am ajuns acolo în momentul cel mai tragic. La Iaşi tocmai avusese loc la sfârşitul lui iunie îngrozitorul pogrom. Mii de evrei fuseseră strânşi în vagoanele unui lung tren marfar, înghesuiţi grămadă unii peste alţii, cu praf de var pe jos, fără apă, fără mâncare, cu uşile şi geamurile legate cu sârmă ghimpată şi acoperite, purtaţi zile şi nopţi dintr-o parte în alta a ţării, urlând de sete de foame, de chinuri - până au murit cu toţii în acest îngrozitor iad...

Şi printre ei fusese şi fr. Isaac Feinstein, acel minunat copil al lui Dumnezeu care făcuse atât de mult bine pentru Numele şi poporul Domnului Isus. Soţia lui şi cei şase copii erau zdrobiţi de durere. I-am mângâiat şi ne-am mângâiat numai cu rugăciunea şi cu lacrimile.

Cât de neînţelese sunt căile îngăduinţei Domnului şi cât de mare este uneori preţul cu care răscumpărăm nu numai răul, ci şi binele pe care îl facem pe pământ.

Am mai cunoscut atunci un grup de tineri evrei creştini în casa fr. Feinstein: Duţu Moscovici, Milan Haimovici, Bianca Bringer, Monica, Malici... Filip, Izi şi alte multe suflete scumpe de fraţi în Isus.

Pe unii i-am mai regăsit după câtva timp la Bucureşti în Biserica lor de pe strada Olteni.

Pe văduva fr. Feinstein şi pe orfanii lor însă nu i-am mai întâlnit. Îndată ce au putut, au plecat în Elveţia. Dar tragedia lor, unită cu a tuturor celorlalţi evrei ucişi şi chinuiţi fără nici o milă de fiara apocaliptică dezlănţuită, m-a înfiorat şi m-a străpuns până în fundul sufletului. Nici până astăzi groaza nu mi-a trecut, nici rana nu mi s-a închis, nici rugăciunea nu mi i-a uitat.

De-a lungul frontului, apoi şi de-a lungul anilor acelora am văzut şi am auzit atâtea grozăvii de acestea încât mi se părea că trec printr-un vis rău, printr-un coşmar cumplit, printr-un iad real... Fiindcă nici cu ochii şi nici cu mintea nu-mi puteam crede că se pot întâmpla astfel de fapte.

Dar iată că s-au putut. De-a lungul frontului, mii de oameni ucişi în luptele la baionetă. Dealurile cu grâu nesecerat până în august, puţind îngrozitor din cauza grămezilor de soldaţi morţi şi rămaşi neîngropaţi, ciuguliţi de roiurile de ciori şi corbi, care se lăsau şi zburau în grămezi negre.. Apoi mâncaţi de roiuri de muşte mari şi negre aproape la fel şi ele de mari şi de negre... Apoi de viermi mişunându-le prin ochi, prin gură, prin maţe...

Sau femei, copii, bătrâni şi tineri nevinovaţi ucişi şi aruncaţi prin şanţuri sau călcaţi de cai, de căruţe, de tancuri, în fuga lor îngrozită din faţa frontului şi a fiarelor. Toţi putrezeau aruncaţi prin şanţurile drumurilor - ca să nu împiedice circulaţia - ca nişte hoituri de câini, amestecaţi cu hoiturile de cai morţi de povară sau de bombardamente. Vara umflaţi, iarna îngheţaţi...

Ceva mai târziu, din caii încă neputreziţi, oamenii înfometaţi începură să taie bucăţi de carne şi să mănânce.

La începutul anului 1942 într-un concediu, trecând de pe front prin Bucureşti, pe la fr. Richard Wurmbrandt, el mi-a încredinţat un manuscris, anume "Păcatele Evreilor", rugându-mă să-l tipăresc la Beiuş sub numele meu, deoarece sub numele lui evreiesc nu s-ar fi putut tipări. Prigoana împotriva evreilor era necruţătoare. La toate păcatele lor şi ale părinţilor lor le venise o ispăşire îngrozitoare.

În broşurile fratelui Richard Wurmbrandt, se spunea tocmai acest lucru, dar după asta era acolo o chemare către toţi evreii aceştia încercaţi, să se întoarcă la Mântuitorul Hristos, singurul Care îi mai poate salva din nenorocirea de acum... Apoi totul se încheia cu o înştiinţare cutremurătoare despre nişte necazuri şi mai mari care ar putea să vina peste ei dacă nici acum nu vor vrea să asculte glasul şi înştiinţarea Domnului Isus Hristos, Singurul şi Adevăratul Mesia.

— Tipăreşte-o, te rog! îmi zise el. Este de cea mai mare importanţă acum, să le spunem acestor oameni adevărata cauză a îngrozitoarelor suferinţe care au dat peste Israel... Singura lor salvare din aceste necazuri este Hristos. Cei care vor asculta, Dumnezeu va avea milă de ei. Iar cei ce nu vor asculta, cel puţin să ştie. E acum una dintre cele mai mari datorii a voastră, a credincioşilor dintre neamuri, faţă de poporul lui Israel în moştenirea căruia voi aţi intrat acum prin harul pe care ei l-au respins...

Era un foarte bun şi frumos lucru al fratelui Richard Wurmbrand.

Ajuns acasă am dat-o imediat la lucru, spre a-i putea face corectura şi a o putea termina şi expedia la ei, înainte de terminarea concediului meu. Nu voiam să las pe fr.Ioan Marini riscul publicării acestei cărţi, fiindcă bănuiam că va avea nişte urmări primejdioase... Am scris pe ea: Tipărită de Traian Dorz.

Într-adevăr, la o săptămână după ce trimisesem cu cineva broşura tipărită sub numele meu la Bucureşti, iar fr.Richard Wurmbrandt o expediase în diferite părţi din ţară, m-am pomenit într-o dimineaţă chemat la Poliţia de Siguranţă din Beiuş.

M-am prezentat şi am fost introdus imediat în biroul Şefului - comisarul Borza. Pe masa lui am văzut un pachet cu vreo 50 de exemplare din broşura *Păcatele Evreilor*, confiscate, zicea el, de la Cernăuţi. Revista, purtând pe ea numele meu şi al Tipografiei, uşor au identificat-o şi cei de acolo o trimiseseră pentru cercetări la Beiuş.

Două ceasuri am fost anchetat pentru asta, fiind interogat asupra tuturor relaţiilor, cunoştinţelor, legăturilor mele cu evreii, despre scopul publicării acestei broşuri, despre numele şi adresele abonaţilor cu care aveam legătură.

Am vorbit cât am putut mai puţin şi am tăcut cât am putut mai mult. Iar la urmă, după declaraţia scrisă şi mai pe scurt, mi s-a dat drumul cu ameninţarea de proces şi alte consecinţe.

Peste trei zile va trebui să mă prezint din nou la poliţie la el.

Dar peste trei zile expira concediul meu - şi plecam pe front. De acolo nu mă mai puteau aduce, fiind la o unitate din prima linie. Iar după câtva timp totul s-a clasat, astfel că pentru acele *Păcate* eu n-am avut de suferit decât puţin. Deşi, de drept vorbind, parcă nu mi-ar fi părut rău să sufăr şi eu ceva mai mult pentru păcatele evreilor, deoarece atâţia mari fii ai acestui popor, au suferit prea mult pentru păcatele mele. Mai ales Cel mai mare Fiu ieşit din Israel, Isus Hristos - Domnul şi Mântuitorul nostru al tuturor.

Am trecut astfel, în două veri şi două ierni, până în martie 1943, prin toate grozăviile acestui război...

Zile şi nopţi am fost cu unităţi angajate în lupte, deşi eu, fiind gradat, aveam o misiune de lucru la unul din birourile Comandamentului Diviziei. Totuşi treceam mereu prin toate primejdiile morţii, în opriri sau deplasări, expuşi mereu bombardamentelor aviaţiei, tirului artileriei, focului partizanilor, moartea putea fi sigură la orice pas.

Ajunşi în încercuiri, uneori fără mâncare, alteori fără apă, prinşi de ploi şi de furtuni, de zăpadă şi de ger... Îngheţaţi şi flămânzi, nedormiţi de zile şi nopţi, hărţuiţi şi ameninţaţi în toate felurile, departe, pe un pământ străin şi vrăjmaş - numai minunile Bunului Dumnezeu, care mă însoţea necurmat, mi-au salvat viaţa, fără să fi fost nici atins măcar de vreo schijă sau glonte, deşi uneori am trecut printre ele căzând ca grindina în jurul meu. De fapt şi arma cu care am luptat eu tot timpul a fost numai stiloul şi maşina de scris.

Unitatea cu care am fost pe front, trecând prin toată desfăşurarea luptelor crâncene din stepele Donului, prin încercuirile şi retragerile îngrozitoare din noiembrie 1942 până în martie 1943, era doar o ruină când am ajuns retrăgându-ne, până la Nipropetrovsk. Acolo unitatea a fost oprită pentru refacere.

Iar eu, fiindcă lucrasem la Biroul Adjutanturii şi avusesem în grijă memoriile Ofiţerilor Diviziei, precum şi dosarele de avansări şi decoraţii, am fost trimis cu aceste documente secrete şi importante în ţară.

Împachetate în două lăzi mari, am fost îmbarcat cu ele la tren la Nipropetrovsk, ca să le ducem Marelui Cartier General la Bucureşti.

Astfel mi-am luat rămas bun, i-am lăsat acolo pe toţi ceilalţi care mai rămăseseră dintre cei cu care suferisem împreună de-a lungul războiului până aici - şi am plecat numai cu caporalul Rădoi.

În timpul iernii grele prin care trecusem în aceste cumplite retrageri, mă îmbolnăvisem de vechea mea maladie şi zăceam târându-mă pe picioare, deoarece nu voiam să rămân cine ştie pe unde de unitatea mea, până ce vom ajunge cu toţii undeva să ne stabilim în refacere.

Domnul a voit să fiu delegat astfel pentru venirea aceasta în ţară. După îndeplinirea misiunii mele, am mers la o comisie medicală de la Permanenţa Diviziei noastre din Bucureşti.

Această comisie m-a trimis acasă într-un concediu medical de o lună. După luna aceasta, la o altă înfăţişare, m-a clasat inapt pentru serviciul militar, din cauza bolii mele de inimă, care se agravase.

M-am întors de pe front decorat cu "Crucea Serviciului Credincios", singura decoraţie pe care o aduceam pe pieptul meu, în locul unde purtasem odată cruciuliţa Oastei pe care mi-o pusese pe inimă conducătorul meu duhovnicesc şi părintele meu, Iosif Trifa, cu puţin înainte de plecarea lui în marele concediu de odihnă şi de răsplată din ceruri.

Acum decoraţia militară mi-o pusese pe piept şeful meu de la serviciul unde lucrasem, cu mulţumirea lui pentru felul credincios cu care am servit unitatea mea în toate împrejurările prin care trecusem.

M-a mişcat simbolica denumire: "Crucea Serviciului Credincios..."

La terminarea misiunii mele, comandantul Permanenţei de la Bucureşti, privindu-mi decoraţia şi semnându-mi de primire, mi-a dat mâna şi m-a felicitat pentru îndeplinirea credincioasă a misiunii mele până la capăt.

Cu inima bătându-mi puternic, m-am gândit atunci şi m-am rugat ca şi la terminarea misiunii mele de pe pământ în Oastea Domnului meu Ceresc, când mă voi întoarce la Marele Cartier General al Conducătorului meu din Ceruri, să pot avea pe pieptul meu, deasupra inimii mele tot Crucea Serviciului Credincios pentru El şi Cauza Evangheliei Sale.

Atunci Marele meu Comandant şi Dumnezeu Isus Hristos să mă îmbrăţişeze sărutându-mă pe ranele obrajilor mei îndureraţi şi pe lacrimile ochilor mei obosiţi, să-mi spună cu bucurie fericită:

— Bine, slugă bună; intră în bucuria Domnului tău.

Aceasta ar fi toată răsplătirea mea cea foarte mare, după care - am spus şi am scris de atâtea ori - n-aş mai dori o altă răsplătire niciodată.

O Doamne Isuse, ajută-mi Te rog. Amin.

Slăvit să fie Domnul.

Cine-şi pierde...

Cine-şi pierde mâna dreaptă,
Cum mai face-o cruce?
Cine-şi pierde soţul vieţii,
Jugul cum şi-l duce?

Cine-şi pierde ochiul,
Oare lumea cum s-o vadă?
Cine-şi pierde legământul,
Fraţii cum să-l creadă?

Cine-al lui genunchi şi-l pierde,
Cum să se mai roage?
Cine-şi pierde calea sfântă,
Oare unde trage?

Cine-şi pierde părtăşia
Dulce-a rugăciunii,
Cum va mai scăpa de groaza
Iadului minciunii?

Cine-şi pierde limpezimea
Inimii din sine,
Cu ce, Doamne, să mai afle
Calea către Tine?

Cine-şi pierde-aripa sfântă,
Cum o să mai zboare?
- Cine şi le pierde toate,
Doamne, greu mai moare...

CAPITOLUL 17
Mereu prin ape tulburi

Cum strânge rădăcina piatra pe vârful bântuit de vânt,
Aşa mă strâng de Tine, Doamne, aici în locul unde sunt,
Cu toate fibrele fiinţei, întinse, încordat mă ţin,
Să nu mă smulgă să mă ducă rafalele de vânt hain;
Să-mi sângere, să-mi crape faţa, să mă întindă să scrâşnesc,
- Dar să mă ţin, să nu mă smulgă
Acest vrăjmaş de vânt câinesc...

De-a lungul anilor de război, stăpânirea ţării înăsprea din ce în ce tot mai mult măsurile împotriva credincioşilor adevăraţi, urmărind adunările şi activitatea lor cu tot mai multă vrăjmăşie împotriva lui Hristos. Rând pe rând tot mai mulţi fraţi şi surori găsiţi în adunări, erau pârâţi de preoţi sau de alţi slujbaşi - şi luaţi de către jandarmi sau poliţişti care îi băteau, îi amendau ori îi trimiteau în judecata Curţii Marţiale...

Mulţi fraţi şi surori, chiar mame cu copii au avut multe de suferit în anii aceia crânceni, din toate părţile ţării.

Eram încă pe front, nu mult după întâmplarea mea cu "Păcatele Evreilor", când am aflat că fr. Ioan Marini, fiind în misiune prin judeţele Moldovei, a fost găsit pe la nişte adunări şi arestat de jandarmi în mai multe

rânduri. În satul Nămoloasa, după ce fusese luat la postul de jandarmi şi anchetat cu brutalitate, şeful postului voia să-l trimită sub escortă pe jos până la Tribunalul Judeţean, cale de multe zeci de km. Şi numai cu mare greutate l-a salvat o soră învăţătoare din localitate, punându-se cu garanţie şi zălog pe ea însăşi în locul lui.

Sosit din nou în altă adunare cu fraţii din Comăneşti, a fost arestat împreună cu alţi fraţi şi surori şi trimişi în judecata Curţii Marţiale care i-a condamnat la 6 luni închisoare şi o mare amendă în bani. Era încă în închisoare când eu am fost demobilizat. Am fost la el şi la fratele cu care mai era închis, vizitându-i în închisoare.

Lucrau undeva la o cancelarie, fiind scutiţi de alte munci, din cauza bolii lor. Acolo s-au putut împrieteni într-un fel cu administratorul închisorii, prin care am obţinut permisiunea directorului să ducă la închisoare cărţi religioase pentru deţinuţi.

Mi-au comunicat aprobarea direcţiunii şi, îndată după ajungerea mea acasă, am trimis prin poştă pe adresa Penitenciarului câteva pachete cu cărţi, reviste şi Biblii.

Într-o vreme apărea la Bucureşti, editată de Direcţia Penitenciarelor, o revistă lunară cu un conţinut foarte bogat moralizator şi educativ pentru deţinuţi, la care colaborasem şi noi înainte. Ne-am bucurat că puteam face ceva pentru cei aflaţi acolo în nenorocire şi am mai făcut astfel de încercări, trimiţând gratuit cărţi religioase şi Biblii şi la alte Penitenciare din ţară. Unele le-au primit şi ne-au răspuns cu mulţumiri. Altele le-au respins. Cred însă că au fost multe suflete care au aflat pe Domnul şi în urma acestor seminţe aruncate acolo.

În toată ţara continuau totuşi adunările, cu toate că gazetele mitropoliei nu încetau săptămână de săptămână să ne împroaşte cu tot felul de învinuiri şi de batjocuri, aţâţând împotriva noastră pe toţi slujbaşii atât ai Bisericii, cât şi ai Statului. Nimeni nu ne mai spunea "ostaşi ai Domnului", ci numai eretici, schismatici, sectari, trifişti - şi tot felul de numiri batjocoritoare. Eram daţi spre urmărire prin ordine circulare de către poliţie şi jandarmi, care trebuiau să ne împiedice şi să ne pedepsească oriunde am fi găsiţi. Eu şi fr. Ioan Marini eram amintiţi cu numele, iar cărţile şi revistele noastre la fel. Cenzura trebuia să împiedice orice tipăritură în care ar fi apărut numele nostru.

Astfel fu oprită şi revista *Familia creştină*, după aproape trei ani de apariţie, într-o perioadă din cele mai grele. Făcuse şi ea o lucrare frumoasă şi umpluse cu cinste un gol în anii aceia de mari necazuri atât pentru poporul nostru cât şi pentru Lucrarea Domnului.

Războiul ceruse o mare parte de jertfe şi din vieţile fraţilor noştri din Oastea Domnului. Un mare număr dintre cei mai buni fraţi şi luptători ai Domnului Isus au rămas morţi pe câmpurile de luptă sau în prizonierat. Suflete alese de fraţi neuitaţi au trecut la Domnul în împrejurările acelea, cei mai mulţi murind în timp ce căutau să salveze pe alţii.

Adunările frăţeşti au avut de asemenea foarte mult de suferit, mulţi fraţi rămânând în teritoriile ocupate ale Basarabiei, ale Bucovinei de Nord, ale Ardealului de Nord - şi chiar ale Caliacrei şi Durostorului din sudul Dobrogei.

În afară de asta, prigoanele clerului şi ale regimului au făcut mari spărturi. Unii fraţi s-au mutat prin alte părţi ca să scape de prigoană. Alţii au trecut pe la alte crezuri, iar alţii s-au lăsat de adunare, întorcându-se în lume, de unde îi izbăvise cândva mila lui Dumnezeu.

În vara aceluiaşi an 1943, m-am angajat funcţionar la notariatul comunal din Mizieş, făcând zilnic naveta pe jos, cei cinci km dus şi întors de acasă până b serviciu. N-am făcut însă nici măcar un an de serviciu, fiindcă atât din cauza bolii care îmi reizbucnise, cât şi din cauza unor împotriviri ale celor ce nu-mi puteau suferi nici credinţa şi nici numele acolo - a trebuit să plec.

A fost totuşi un bine că am lucrat o vreme acolo, fiindcă în această ultimă parte a războiului, regimul care domnea în ţară înăsprise măsurile nimicitoare împotriva evreilor. Din toate ţările ocupate de Hitler erau duşi spre lagărele de exterminare convoaie de trenuri ale morţii cu sute de mii de evrei, pentru a fii nimiciţi.

În ţară la noi evreii erau strânşi în tabere de muncă şi siliţi să muncească sub pază în diferite părţi. Se formau detaşamente din cei mai apţi de muncă şi se vorbea că vor fi duşi chiar cine ştie unde. Într-o zi fraţii evrei din Bucureşti şi fr. Richard Wurmbrandt mi-au transmis prin cineva un apel stăruitor să le fac rost de nişte

imprimate de Buletin de Identitate, semnate şi ştampilate în alb, spre a-şi putea astfel completa acte cu care să scape de sub măsurile prigonitorilor lor.

Le-am procurat şi le-am dus eu însumi treizeci de astfel de acte, dându-le lui Richard Wurmbrandt pentru a le folosi cum vor crede ei.

Într-adevăr un număr dintre ei n-au avut de întâmpinat un timp nici un fel de necaz.

Domnul m-a scăpat şi pe mine, fiindcă nu s-a aflat niciodată de fapta mea.

După oprirea revistei *Familia Creştină*, s-a făcut iarăşi un gol dureros între noi şi fraţii din ţară, dureros acum cu atât mai mult cu cât stările din ţară erau nespus mai grele ca oricând: populaţia răvăşită de război, iar rândurile fraţilor lucrători împuţinate de morţile de pe front, de plecările din frică, de lepădările de credinţă.

Adunările se împuţinaseră şi ele mult din cauza prigoanei clerului.

Drept răzbunare unii dintre cei ce suferiseră, treceau la alte confesiuni. Răbdarea multora se sfârşise şi n-au mai putut birui ispita asta cu două feţe: o faţă prigoana dinăuntrul Bisericii şi cealaltă faţă ademenirile din afara ei.

Mitropolitul Bălan şi colaboratorii lui, îşi desăvârşeau opera lor distructivă, dărâmând fără cruţare şi fără discernământ.

Nu era slujbă din duminică sau sărbătoare în care mai toţi preoţii din parohii să nu-i denunţe la predică pe ostaşii Domnului ca pe nişte sectari primejdioşi de care lumea trebuie să se ferească. Fraţii şi surorile care toţi erau prezenţi mereu în biserică stăteau liniştiţi şi cu capul plecat rugându-se pentru cei ce îi vorbeau de rău.

În cele mai multe cazuri oamenii străini de Oaste, care erau de faţă, le luau apărarea revoltaţi împotriva minciunilor şi învinuirilor scornite împotriva Ostaşilor Domnului.

În aceste condiţii activitatea noastră misionară era tot mai îngreunată. Fronturile se apropiau de ţara noastră, lipsurile de tot felul, primejdiile călătoriilor, restricţiile adunărilor şi asprimea măsurilor luate împotriva noastră făceau cu neputinţă orice mişcare şi orice legătură între unii şi alţii.

Cenzura ne împiedeca orice tipăritură şi în felul acesta au trecut anii până la terminarea războiului... şi încă mult timp după aceasta când piedicile de tot felul rămase după război apăsau asupra tuturor.

Singurul lucru pe care îl puteam face în acest răstimp erau misiunile restrânse prin apropiere.

După ce frontul a trecut peste ţara noastră către Apus, iar stăpânirea chinuitoare din timpul războiului a fost înlăturată, am putut să ne mişcăm mai liber din pricina jandarmilor - dar preoţimea ne rămăsese tot aşa de potrivnică, fiindcă urmăritorul nostru principal trăia încă şi domnea tot atât de despotic la Sibiu.

Pe tot timpul războiului gazetele mitropoliei n-au avut de suferit nimic, continuând fără întrerupere acţiunea lor de oficializare a adunărilor Oastei încăpute pe mâna lor. Şi de învinuire a frăţietăţii noastre duhovniceşti.

Bunele obiceiuri de mai demult, cu vizitarea de sărbători mari a spitalelor şi închisorilor cu programe religioase, cu cărţi şi daruri de hrană şi îmbrăcăminte - au început iarăşi a fi împlinite după posibilităţi de către fraţi.

La Beiuş multă vreme după trecerea frontului încă mai funcţiona un spital de răniţi, care şi după terminarea războiului mai avea bolnavi nevindecaţi de rănile primite în luptele duse prin aceste părţi.

Printre cei răniţi erau ruşi, români şi vreo câţiva unguri.

De Rusaliile anului 1945, am aranjat, împreună cu fraţii şi surorile din Oastea Domnului, aici, un mic program religios pentru aceşti răniţi. După program le-am distribuit prin saloane alimente şi cărţi.

Răniţilor ruşi le-am împărţit Evanghelii şi o carte: *Înapoi la Hristos* - tipărite în limba rusă, pe care le procurasem de la Bucureşti.

Programul a fost deosebit de frumos, participând la el mulţi fraţi şi surori veniţi din Beiuş şi din împrejurimi. De asemenea darurile aduse, atât cele trupeşti cât şi cele sufleteşti, au fost atât de binevenite, încât şi răniţii şi medicii şi-au arătat toată recunoştinţa faţă de Oastea Domnului care a făcut acest frumos gest creştinesc pentru aceşti oameni suferinzi...

Cu timpul, după ce lucrurile s-au mai liniştit puţin, am început să edităm lunar la Beiuş o publicaţie continuând revista *Familia Creştină*, sub forme şi titluri diferite încercând să reluăm legătura cu fraţii, de care fusesem atât de mult despărţiţi.

Dar de la multe adrese, pachetele noastre au venit înapoi - semn că fraţii nu mai erau. Ori se mutaseră.

După recuperarea Ardealului de Nord, am început călătoriile misionare în căutarea fraţilor şi adunărilor. Uneori amândoi împreună, alteori fiecare separat - eram mereu pe drumuri.

Dar ce prăpăd mare făcuse lungul război şi dureroasa înstrăinare care trecuse pe aici!

Trenurile mergeau rău, călătoream mai mult prin vagoane de marfă, fără geamuri şi uşi, pline de oameni care mergeau în toate părţile. Din cauza aglomeraţiei cel mai mult călătoream pe acoperişul vagoanelor în frig, în ploaie, în primejdii de tot felul de accidente.

În acelaşi timp în care făceam misiunile prin ţară, ne străduiam să începem şi munca de tipărire. Anii lungi de război, refugiul şi mutările celor mai mulţi făcuseră să se piardă cărţile, iar venirea altor suflete noi în familia Domnului ne cerea cărţi şi hrană sufletească.

Hârtia se găsea foarte greu, tiparul era foarte scump - iar banii îşi pierdeau valoarea de la o zi la alta.

Am mers la Sibiu, l-am căutat pe Titus, fiul părintelui Iosif - şi am început să ne zbatem ca să putem tipări ceva.

Am încercat să scoatem *Isus Biruitorul* - serie nouă, dar n-am reuşit să tipărim decât un singur număr. Noii conducători ai oraşului şi ai ţării erau tot dintre cunoştinţele mitropolitului Bălan, cu obligaţii faţă de acesta.

Am tipărit însă cărţi. Cărţile de cântări în ediţii noi, cărţi de ale părintelui Iosif şi cărţi de ale noastre... A fost un mare ajutor şi o mare înviorare a Lucrării Domnului reluarea apariţiei acestora.

În călătoriile noastre prin ţară s-au înfiinţat adunări noi şi au început să se ridice noi lucrători dintre fraţii mai tineri. I-am încurajat cu toate mijloacele noastre ca să înceapă şi ei să lucreze. S-au format astfel un număr foarte frumos de tineri misionari care alergau şi ei tot mai frumos în munca Domnului, împreună cu fraţii care mai rămăseseră dintre cei mai în vârstă.

În vara anului 1946 pe lângă toate nenorocirile lăsate de războiul pustiitor trecut peste ţara noastră, după o secetă cumplită, a început foamea din Moldova...

Chemările dureroase venite din partea fraţilor, ne-au atras acolo. Am cutreierat pe jos dintr-o parte în alta multe adunări şi multe judeţe, în îmbărbătarea şi ajutorarea fraţilor noştri, atât sufleteşte cât şi trupeşte.

Prin revista de la Beiuş am început organizarea ajutorării fraţilor din Moldova făcând un plan prin care câte un judeţ din Ardeal şi Banat, să ajute pe alt judeţ din Moldova. Fraţii dintr-o parte strângeau alimente iar fraţii din cealaltă parte veneau şi le ridicau de la ei.

Când lipsurile au ajuns şi mai mari, a început transportarea copiilor din judeţele lovite de nenorocire, spre cele care le ofereau ajutor. Astfel am ajuns să aducem şi să adăpostim sute de copii moldoveni, pe la familiile de fraţi din Ardeal. Unii dintre aceşti copii au rămas apoi multă vreme pe la familiile care îi adăpostiseră. Se împrieteniseră atât de mult, încât cu greu se mai puteau despărţi.

Cu ocazia unei adunări în Moldova în vara secetei, am găsit prin judeţul Bacău un frate slăbuţ, neputincios trupeşte şi cu faţa plină de bube. Nu avea pe nimeni. La naşterea lui, mama sa - o biată evreică săracă - îl

lăsase la uşa unei biserici din Iaşi. A fost dus la orfelinat, iar de acolo l-au luat să-l crească nişte oameni milostivi. Dar nu peste mult, ei au murit, lăsându-l iarăşi orfan.

Aşa a rămas el al nimănui şi al tuturor... Mai târziu l-au aflat bolnav fraţii din Oastea Domnului şi l-au luat la ei. Toţi îi ziceau fratele Faimuţă...

Mergea din loc în loc şi trăia de pe la toţi...

Demult mai erau şi prin alte părţi unii oameni ca Faimuţă, lipsiţi de pricepere, trăind din mila şi dragostea fraţilor.

Ei erau cunoscuţi şi iubiţi cu milă, iar surorile aveau grijă totdeauna de hrana, de îmbrăcămintea şi de adăpostul lor, când veneau ori plecau în drumurile lor, căci nu stăteau nicăieri mai mult de o zi sau două.

Aşa erau prin părţile Sibiului - Culiţă, prin părţile Hunedoarei - Simon. Prin părţile Clujului - Pătruţ şi încă mai câţiva prin alte părţi.

L-am adus şi pe fratele Faimuţă la noi într-un transport de copii. Era şi el un copil... Un copil de patruzeci de ani, rămas cu acelaşi suflet curat şi trist ca la patru ani.

A stat acasă la noi un timp, până ce şi-a revenit din starea nenorocită în care îl adusese foametea şi mizeria.

În Moldova surorile avuseseră grijă de el în vremurile normale, dar când ele nu mai aveau ce să dea de mâncare nici copiilor lor, bietul frate Faimuţă a ajuns până la marginea puterii.

Acum la noi îşi revenise pe cât putea el să-şi revină şi începea iarăşi să cutreiere pe la fraţii din satele apropiate. Toţi îl primeau cu drag şi el venea la oricare ca acasă. Ducea veştile despre adunări de la unii la alţii şi felurite ştiri frăţeşti.

Nenorocirea vieţii lui însă îl făcea să fie uneori foarte trist. Atunci, din sacul pe care totdeauna îl purta cu el, îşi lua cărticica lui de cântări, o deschidea şi cânta: "Eu n-am avut nici mamă, străinii m-au crescut..."

Aceasta era cântarea lui. O cânta şi plângea... Şi plângeau toţi care-l auzeau şi-l ştiau.

Dar el îndată se mângâia iarăşi cu dragostea Domnului şi a fraţilor, care făceau totul ca el să nu-şi simtă prea grea crucea singurătăţii lui.

Prin 1950, după ce eu fusesem din nou închis pentru propagandă religioasă interzisă - a fost aflat şi el pe undeva cântând. Mergea pe drum şi cânta cântarea lui, când un şef de post de miliţie l-a auzit. L-a luat imediat la post şi l-a anchetat cu palme şi cu ce mai ştiau ei să ancheteze, ca să afle cine este şi de unde vine.

Când a aflat şeful că el este din Moldova şi că stă la Traian Dorz, i-a făcut îndată acte de trimitere în judecată şi sub escortă a fost dus la Oradea.

Acolo judecătorul a văzut îndată că bietul om era un debil mintal şi l-a trimis înapoi la domiciliul său.

Fratele Faimuţă, fericit că suferise şi el pentru Domnul, venea bucuros şi spunea peste tot cum Domnul Isus a făcut o minune că l-a scăpat, făcând de ruşine pe vrăjmaşul care căuta să-i facă lui rău...

Cu fratele Faimuţă povestesc numai o întâmplare cu un adânc înţeles sufletesc:

Era iarna la începutul anului 1950 şi eram doar pentru câteva zile acasă. Zăpada era mare şi frigul aspru. Fratele Faimuţă venise de pe la fraţi din alte sate şi trebuia să treacă lunca pe punte.

Puntea era îngheţată şi lunca adâncă. S-a temut să treacă şi stătea dincolo strigând:

— Frate Traian, vino să mă treci puntea!...

Dar lunca era departe, el nu putea striga tare şi pe afară nu prea era nimeni să-l vadă. Se apropia noaptea... era tot mai frig şi el striga tot mai slab. Într-un târziu a venit un vecin şi mi-a zis:

— Faimuţă este dincolo de luncă, nu poate trece puntea.

Am alergat şi l-am găsit tremurând de frig şi de teamă, cu sacul lui mare în spate... Încă puţin şi s-ar fi prăpădit de tot.

— Am să te iau în spate cu sacul tău cu tot, dar să nu te mişti că amândoi cădeam acolo în fundul prăpastiei.

L-am luat în spate, zicându-i:

— Ţine-te bine de mine şi să nu te mişti!

— Nu mă mişc, nu mă mişc, nu mă mişc... repeta el tremurând şi închizând ochii să nu vadă primejdia.

Când l-am lăsat jos dincolo, a izbucnit în lacrimi de bucurie, zicând: Slăvit să fie Domnul! Am scăpat...

Atunci mă gândeam: Iată, aşa a făcut şi Domnul Isus cu mine. Eram în primejdia morţii, strigam şi nimeni nu era să vină în ajutorul meu.

Dar El, Dulcele Mântuitor m-a auzit. A venit şi m-a luat în spatele Său cu bagajul meu cu tot - şi m-a trecut Dincolo, în fericita Lui Împărăţie.

Slavă veşnică Lui.

În primăvara anului 1952, bietul frate Faimuţă s-a îmbolnăvit grav pe când era la fraţii din Beliu în judeţul Bihor. Acolo Domnul l-a luat la mângâierea Lui cea veşnică.

A fost înmormântat cu şapte preoţi şi o mare mulţime de fraţi şi străini care îl cunoşteau l-au petrecut până la mormânt.

După cum am mai spus, îndată după terminarea războiului, în marile schimbări care au venit, noi - fr. Marini şi eu - în acelaşi timp cu reluarea şi strângerea legăturilor noastre frăţeşti înăuntrul Oastei Domnului, am simţit un puternic îndemn pentru o întâlnire cu toţi fraţii credincioşi şi din celelalte grupuri religioase din ţară. Aveam în general şi despre activitatea evanghelică a acestora înţelegerea şi preţuirea care vine din dragostea lui Hristos despre care tot scriem şi vorbim cu toţii... Şi aveam comunitatea idealului de propovăduire a mântuirii tuturor celor ce nu-L cunosc pe Domnul şi nu au naşterea din nou prin credinţa vie şi lucrătoare în El.

Cel dintâi căruia i-am comunicat gândul nostru de a ne întâlni cu toţi fraţii de la conducerile cultelor din Bucureşti, a fost fr. Richard Wurmbrandt. I-am împărtăşit gândul nostru cam în termenii următori:

— Iată, am trecut cu toţii printr-un război cumplit. Am avut de suferit mult, atât unii cât şi alţii. Dar toţi suntem trimişi la oamenii între care suntem ca să le propovăduim pe Hristos şi naşterea din nou. Şi toţi avem în faţa Domnului marea datorie şi marea răspundere de a face acest lucru cu toată puterea şi înţelepciunea, în unitatea deplină şi în dragostea frăţească dintre noi, pentru ca acei la care ne ducem să-i chemăm, să vadă într-adevăr prin aceasta că noi suntem nişte adevăraţi slujitori ai lui Dumnezeu.

Timpul acesta şi prilejul acesta, ziceam, este unic.

Dacă reuşim să ne înţelegem acum, când toţi facem un început nou, atunci noi vom realiza cea mai mare izbândă pentru Evanghelie în ţara noastră - şi poate în lumea întreagă.

Dimpotrivă, dacă din vina noastră acest prilej unic se va pierde şi noi vom continua iarăşi luptele sectare şi confesionaliste dintre noi, Lucrarea Domnului va suferi o pierdere de neînlocuit, iar noi vom fi traşi odată la răspundere în faţa Judecăţii Domnului ca nişte răufăcători ai Evangheliei şi ca nişte vinovaţi pentru pierderea multor suflete.

Fr. Richard Wurmbrandt ne-a înţeles - şi s-a alăturat îndată planului nostru. Am fixat o zi săptămâna aceea şi am luat legătura cu toţi câţi i-am crezut în stare de a primi acest gând bun. De fapt noi îi credeam pe toţi destul de credincioşi şi de înţelepţi pentru a îmbrăţişa iniţiativa noastră, deşi ne dam seama că aplicarea ei pe teren va întâmpina destule greutăţi... Credeam sincer, însă, că, odată luată hotărârea şi lucrând toţi cu o inimă curată la realizarea ei, Harul Domnului ne va da mai curând de cât s-ar crede, o izbândă fericită.

Ce minunat moment era acesta pentru o iniţiativă mare şi binecuvântată ca asta! Eram plini de bucurie în aşteptarea primirii răspunsului celor invitaţi - şi făceam la planuri ce minuni se vor putea realiza în ţara noastră prin toate forţele noastre unite.

Cum va binecuvânta Duhul Sfânt cu participarea Lui eforturile noastre armonioase!

Au venit câţiva de la un cult, câţiva de la alt cult. Restul cei de la Evreii creştini şi noi cei doi, Marini şi eu.

Dar nici de la acele adunări nu veniseră primii îndrumători, ci doar oameni de mâna a doua.

Am văzut cu durere că cei vizaţi nu înţelegeau nici acum marele preţ al momentului şi marea cerinţă a lui Hristos. Totuşi - ne-am zis noi - dacă măcar cei prezenţi vor ajunge cu toţii la acel înalt nivel duhovnicesc din care să apreciem necesitatea şi porunca Evangheliei din momentul de faţă şi vom conlucra împreună, rezultatele fericite vor atrage şi pe ceilalţi - şi nu peste mult se va realiza colaborarea tuturor. Dar bruma s-a aşternut curând şi peste aceste flori.

Dorind totuşi să începem cumva, fr. Richard Wurmbrandt a propus editarea împreună a unei reviste care să poarte mesajul nostru scris către toţi credincioşii, chemându-i la o colaborare interconfesionalistă în slujba şi spre slava lui Hristos.

Revista urma să apară bilunar şi sub conducerea unui grup format din persoane de frunte din toate confesiunile creştine participante.

Scrisul trebuia să fie inspirat numai din Dragostea şi Adevărul Evangheliei, în aşa fel încât să fie acceptabil şi folositor tuturora.

Până ce se va obţine o nouă autorizaţie pentru altă revistă, fr. Richard Wurmbrandt ne-a pus la dispoziţie revista lor, *Prietenul*, care apărea la Bucureşti.

Cu această propunere au fost de acord cu toţii. Dar când s-a pus problema colaborării - n-am fost prezenţi de fapt decât numai noi trei: fr. Richard Wurmbrandt, Ioan Marini şi eu.

Atunci am văzut cu inima zdrobită de durere, cât de puţini credincioşi suntem, credincioşii de azi. Şi că de fapt aproape nimeni nu mai caută foloasele lui Hristos. Ce alt necaz mai mare trebuie, care să mai treacă peste noi, spre a ne trezi?

Şi ce alt moment, oare, va trebui să mai vină, spre a şti să-l folosim? Până ce Domnul nu ne va pune într-un foc şi mai cumplit în care fiecare personal să fim săraţi şi arşi până la alb - se vede că nu vom ajunge la punctul de sudură la care trebuie să ajungem, ca să fim în stare ca Hristos să lucreze prin noi... Nu tot numai noi prin El!...

Ideea însă era atât de frumoasă şi de sfântă încât a anunţat-o şi Mântuitorul că se va realiza, odată, pe veci când a zis:

"Şi va fi o turmă şi un păstor..." (Ioan 10:16).

Acum se pare că încă n-a sosit această vreme. Totuşi nu poate fi departe, dar noi trebuie să o dorim şi să o pregătim.

Atunci însă prea mă grăbeam să vorbesc despre alţii. Va veni în curând vremea când voi vedea că nici chiar în sânul aceleiaşi grupări nu se va mai putea realiza o unitate deplină de gânduri şi o armonioasă colaborare între fraţi, nici chiar în sânul familiei noastre a Oastei Domnului.

Necazurile, în loc să ne apropie, ne depărtează.

Momentele mari, în loc să ne unească, ne dezbină.

Şi furtunile grele, în loc să ne înalţe pe toţi, pe cei mai mulţi îi prăbuşesc.

Comportarea plină de egoism a celor mai mulţi era un semn că acei ce trebuiau să vadă acum, nu vedeau că milioanele de morţi şi mările de sânge şi de lacrimi nu ne învăţaseră nimic.

Trăiam prima mea cutremurătoare dezamăgire - de astă dată din experienţele mele cu "credincioşii" noştri şi ai lor.

...O, câte vom mai vedea!

Am încercat din nou cu foaia la Sibiu. Acum Titus era altul. Tovărăşia lui de acum 10-12 ani cu Viorel care îl dusese la neascultarea sa de tatăl său, o plătise scump iar bietul fiu rătăcit îşi ispăşise prin multe roşcove amare păcatul lui.

O, dacă ne-ar face dragostea să ascultăm înainte - şi nu pedeapsa în urmă! Dar nu ştim de ce, oare, tocmai fiii celor mai înţelepţi oameni cad adeseori în cea mai mare nebunie! Bine este atunci că Domnul foloseşte faţă de ei câte o nuia usturătoare pentru a-i învăţa.

Cu Titus se putea acum lucra... Domnul folosise nuiaua.

Am revenit deci din nou cu gândul să începem o lucrare mai stabilă aici la Sibiu, unde poziţia mitropolitului începuse să slăbească mai ales în privinţa relaţiilor lui cu Autorităţile de Stat, care nu mai erau acum atât de slugarnice şi la dispoziţia lui ca înainte.

Sibiul era totuşi ceva neuitat pentru Oaste. Centrul ei tot aici trebuia să rămână!

În anul 1934 când venisem prima dată la Sibiu, adunarea Oastei de aici era relativ tânără, ca de altfel majoritatea adunărilor din ţară. Întreagă Lucrarea Oastei n-avea decât 12 ani. Dar cei din Sibiu veniseră la Domnul într-un fel mai deosebit decât ceilalţi din ţară. Sibienii veniseră mai mult la cuvântul vorbit al părintelui Iosif şi nu la cuvântul scris, cum veniseră în totalitatea lor fraţii din ţară, care aproape nici unul nici nu-l văzuseră la faţă niciodată pe omul care îi adusese pe ei la Mântuitorul Isus Hristos.

Ostaşii din Sibiu se îndestulau să audă cuvântul părintelui o dată pe săptămână, sau la două săptămâni, sau chiar mult mai rar.

Cărţile sau foile scrise ale părintelui, ei prea puţin şi prea puţini le aveau ca o hrană temeinică şi dorită. Pe când ostaşii din restul ţării şi al lumii cunoscuseră întoarcerea la Domnul şi viaţa trăită cu Hristos numai din cuvântul scris, care era mult mai statornic, mai îndestulător şi mai adânc.

De aceea şi ataşamentul fraţilor din Sibiu era mult mai slab faţă de părintele Iosif decât al celorlalţi din ţară.

Anul 1946, deci, l-am petrecut până toamna în pregătiri pentru reapariţia foii *Isus Biruitorul*, sub direcţia lui Titus care era moştenitorul formal al părintelui Iosif, iar ca redactor fr. Marini. Între timp am mai tipărit o ediţie din Cartea de cântări, Calendarul pe 1947 şi o serie de alte cărţi.

La Beiuş continua tipărirea lunară a variantelor revistei *Familia Creştină*. Misiunile prin ţară împreună cu fr. Marini le făceam tot mai rar.

După adunarea de Rusalii 1946, eu a trebuit să mă întorc la lucrarea de la Beiuş, urmând ca fr. Marini să mă anunţe despre mersul şi pregătirile în vederea apariţiei gazetei. La apariţia foii *Isus Biruitorul* eu trebuia să sistez *Familia Creştină*, la Beiuş, pentru a nu da impresia unei dezbinări între noi, şi a ne uni la Sibiu toate forţele împreună. Doream mult această apariţie.

Între timp a venit seceta din Moldova despre care am scris, cu necazurile ei, iar aceasta ne-a sustras pentru un timp de la munca noastră cu tipăriturile.

Pe la jumătatea lui ianuarie, după ce primisem acasă primul număr din *Isus Biruitorul* - mi-a sosit o telegramă fulger: "Vino imediat, sunt grav bolnav. Marini".

Un fior rece mi-a străpuns inima şi un şuvoi de lacrimi îmi porniră din ochi, scăldându-mi obrajii.

I-am expediat imediat o telegramă fulger cu următorul cuprins:

"Sunt cu tot sufletul alături de tine. Voi veni imediat."

Dar pentru orice deplasare, atunci eu trebuia să fac o cerere la Poliţie înainte cu 8 zile.

Am făcut imediat cererea şi am dus-o la sediul Poliţiei din Beiuş cerând eliberarea cât mai repede a permisului de a călători, dată fiind gravitatea situaţiei. (După mulţi ani când am ajuns din nou pe acolo, m-am întâlnit şi cu această neînsemnată cerere a mea de atunci, trebuind să mai dau unele amănunte şi în legătură cu asta. Ca dovadă că nimic nu se pierde!...)

Dar n-am primit nici cu un ceas mai devreme de opt zile permisiunea călătoriei. Aşa că am ajuns la Sibiu abia în ziua morţii mamei fr. Marini.

Pe el l-am găsit într-adevăr grav bolnav în casa fr. Titus. Mai multe surori îngrijeau de el.

Mama lui era în sicriu la Săsciori. Fratele lui, Nicolae, zăcea şi el în alt pat, aici la Sibiu. Tatăl lor era grav bolnav şi el în spital la Sebeş, iar sora lor, Mărioara, tot bolnavă, departe, la Sâmbăteni, lângă Arad.

Fratele Marini nu ştia decât de mama şi de Nicolae, dar peste câteva zile va zace şi tatăl său în sicriu alături de el în casa lor de la Săsciori.

Acum, abia sosit aici lângă patul lui, odată cu ştirea morţii mamei sale, mi s-a adresat cu lacrimi în ochi, spunându-mi:

— Te rog să mergi în locul meu la sicriul maniei mele, să o însoţeşti până la mormânt... Noi am fost atât de legaţi prin iubirea lui Dumnezeu...

Nimic nu mai poate să înlocuiască iubirea Domnului şi iubirea mamei...

În curând ne vom întâlni la Domnul Isus...

Am plecat îndată la Săsciori şi am făcut tot ce am putut, dar nimeni altcineva de pe lume nu-l poate înlocui ca şi el însuşi pe un fiu lângă sicriul mamei sale.

După plecarea mea, fr. Marini s-a cerut să fie dus şi el la spitalul din Sebeş, ca să fie mai aproape de Săsciori. Acolo la spital a fost pus pe un pat alături de patul în care zăcea tatăl său bolnav tot atât de grav şi tot de aceeaşi boală.

În ziua de 2 februarie 1947 erau duşi în două sicrie amândoi, acasă la Săsciori.

La înmormântarea lor am luat parte împreună cu o mare mulţime de fraţi.

În foaia *Isus Biruitorul*, în numerele din februarie 1947, am relatat pe larg despre toate aceste dureroase întâmplări.

Ce tainică şi înţeleaptă este totuşi lucrarea grijii şi iubirii Domnului faţă de mersul şi sorta Oastei Lui!

Atunci am preluat eu toată redacţia foii Isus Biruitorul care a apărut apoi până la sfârşitul anului 1947, când am fost închişi amândoi, *Isus Biruitorul* la Sibiu, iar eu la Beiuş.

În septembrie 1947 într-o adunare ţinută în casa noastră din Mizieş, s-au predat Domnului cei trei copii ai mei care mai trăiau:

Florica de zece ani, născută în anul 1937, Viorel de 9 ani, născut în 1938 şi Ileana (Nina) de 7 ani, născută în 1940. Ultimul copil, Ecaterina, născută în 1944, murise în acelaşi an, pe când avea numai trei luni.

O, de-ar da Dumnezeu ca ei să-şi ţină legământul pus acum cu El!

Lucrul Domnului înainta. Dumnezeu nu ne-a părăsit chiar niciodată, pe cei care nu L-am părăsit pe El.

Sute de fraţi plecau în misiune în toate părţile. Era o perioadă de mare libertate şi adunările Oastei se înmulţeau cu mare putere. Toţi fraţii lucrau sub îndemnul: într-o dragoste fierbinte pentru Isus.

Multe mii de suflete noi care se predau acum Domnului erau rodul minunat al acestor osteneli făcute pentru Domnul într-un mare elan şi avânt al dragostei de către mii şi mii de fraţi.

Sutele de tineri şi lucrători ai Domnului cereau stăruitor nişte cursuri de şcoală biblică, diferite îndrumări de orientare duhovnicească şi multe sfaturi pentru misiune.

Atunci am organizat, în octombrie 1947, o săptămână de şcoală biblică pentru tineret în Nordul Ardealului, la Chiuieşti.

Am publicat chemarea şi planul acestei şcoli biblice în foaie şi totul s-a desfăşurat fericit. A fost ceva nespus de frumos şi folositor.

Foarte mulţi tineri care au luat parte la cursuri s-au organizat apoi în echipe de misionari, împărţindu-se doi câte doi, în toată ţara pentru călătorii misionare.

Dar şi acest început era să fie ultimul pentru cine ştie câţi ani, căci de atunci şi până azi aşa ceva nu s-a mai putut face la Oastea Domnului, din pricina furtunilor care s-au abătut peste noi îndată după aceea.

Şi nu s-au mai potolit nici astăzi.

Slăvit să fie Domnul.

Isuse-nvaţă-mă

Isuse-n vaţă-mă de-acum
Cântarea viitoare,
Desprinde-mi ochii de pe drum
Să pot privi în soare
Şi scapă-mi sufletul, pe rând,
De orişice povară -
Ca liber să pot fi intrând
În mult dorita-mi Ţară.

Isuse-ajută-mă să-mi pot
Mai larg deschide mintea,
Spre Rugul Sfânt, venind, să-mi scot
Grăbit încălţămintea -
Ca inima să mi-o sfinţesc,
Mai blând plecat sub cruce,
Ca la intrare să primesc
Sărutul Tău cel dulce...

Primeşte-mă, Isus, zâmbind
Cu-o dragoste duioasă,
Cum ai primi-un copil venind
De prea departe-acasă –
Că prea rănit şi obosit
Mă-ntorc din lunga-mi cale,

Primeşte-mă, Isus Iubit,
La Inima Ta moale...

CAPITOLUL 18
La 25 de ani

Eben-Ezer... Ajuns aici
Gândesc cu sufletul durut:
Ce paşi mărunţi, ce urme mici
- Ce-a trebuit - şi ce-am făcut.
...Cât am vorbit din ce făceam,
Cât am făcut din ce-am vorbit –
Cât am iubit din ce aveam,
Cât am avut din ce-am iubit?...

Marile răscruci ale vremurilor şi ale vieţii noastre, ne sunt date de Dumnezeu fiecăruia dintre noi, ca prilejuri de adâncă cercetare lăuntrică, de cutremurător bilanţ, spre a ne da seama în ce măsură ne-am împlinit sau nu, datoria pe care o avem, legământul pe care l-am pus, munca pe care o avem de făcut...

Binecuvântat este sufletul smerit şi tăcut, care, la astfel de răscruci, priveşte cu înţelepciune înapoi spre tot drumul străbătut şi îşi judecă fără părtinire toţi paşii vieţii sale, buni sau răi, drepţi sau nedrepţi, chibzuiţi sau nebuni.

Binecuvântat va fi sufletul cinstit şi drept, care, la aceste necruţătoare judecăţi de sine, trage cele mai folositoare învăţăminte şi ia cele mai sănătoase hotărâri. Apoi, ţinându-le, îşi duce pe viitor viaţa în cel mai chibzuit fel, ca unul care n-a suferit în zadar, care n-a trecut fără folos pe lângă întâmplări şi care n-a trăit degeaba sub soarele acesta minunat al lui Dumnezeu.

Dar vai de acela care trece prin toate ca un orb şi ca un surd care nu judecă nimic, ca un nebun care risipeşte tot ce-au strâns părinţii lui - şi ca un blestemat care face ruşine familiei sale.

Să înţelegeţi bine ce spun, că aici este vorba de lucruri în primul rând duhovniceşti.

De moştenirea lăsată nouă de înaintaşii noştri credincioşi.

Şi de familia noastră cea de la Dumnezeu.

De mii de ori ar fi fost mai bine pentru aceşti fii şi urmaşi risipitori ai adunărilor Domnului, dacă ei nici nu L-ar fi cunoscut niciodată pe Dumnezeu şi dacă n-ar fi avut în mână niciodată Cuvântul lui Hristos. Să nu fi ajuns niciodată în Lucrarea Oastei lui Isus şi să nu se fi împărtăşit niciodată din Duhul Harului, decât, după ce le-au avut toate acestea, să le batjocorească ta acest fel (Matei 18:6-7; Evrei 10:29).

Se apropia Anul Nou 1948, când aveau să se împlinească 25 de ani de la începutul pământesc al Oastei Domnului din ţara şi Biserica noastră. Şi se apropia împlinirea a zece ani de la sfârşitul pământesc al părintelui Iosif, omul trimis de Dumnezeu pentru începutul acestei sfinte Lucrări.

Lucram la redacţia foii, pentru întocmirea celor două numere de Crăciun şi de Anul Nou, spre a le face gata pentru tipar din vreme, întrucât doream ca de toate sărbătorile care se apropiau, să fiu acasă ta familia mea şi între fraţii mei de la Beiuş.

Obişnuiam să pregătesc astfel tot materialul foii din timp şi să-l las paginat lui Titus, care urma să-l dea în lucru la tipografie în ziua hotărâtă, iar apoi să facă corecturile şi ceea ce s-ar mai fi ivit ta ultima oră, în lipsa mea.

Când rămăsesem la redacţie, cele mai multe din numerele foii le pregăteam mai dinainte, din cauză că adeseori trebuia să plec în misiune prin ţară, cum mergeam şi mai demult, când ne perindam la acestea cu fr. Marini.

Ne împărţisem cu Titus munca fiecăruia. El avea administraţia, iar eu redacţia foii şi misiunile pe la fraţi. De multe ori luam materialul cu mine şi lucram foaia cine ştie pe unde, pe la fraţi. Sau călătorind, prin gări, în ceasurile de aşteptare a trenurilor. Când încheiam paginile, le puneam la poştă pentru Sibiu, şi mergeam mai departe. Redacţia noastră era atunci în strada Turnului nr. 9, jos, la începutul celor două scări lungi, pe sub marea catedrală evanghelică germană, cu ceas. Tipografia era în curtea redacţiei unde era şi locuinţa lui Titus. Aşa că lui îi era foarte uşor, avându-le pe toate la îndemână.

Şi, după cum am mai spus şi în alte rânduri, între fraţii noştri, era de la început obiceiul ca de marile sărbători ale anului, să cercetăm spitalele şi închisorile cu câte un program evanghelic, însoţit de daruri trupeşti şi sufleteşti: hrană, îmbrăcăminte, vorbiri şi cărţi - oricând şi oriunde se putea.

În timpul stăpânirilor aspre de dinainte şi din timpul războiului, nu se putuse face aceasta. Dar acum, mulţumim Domnului, lucrurile se schimbaseră în bine şi, cu cât erau timpuri mai cu multe lipsuri, cu atât era mai nevoie să se facă aceasta.

Fusesem în vară într-o astfel de misiune cu Lily la închisoarea de femei "Văcăreşti" din Bucureşti. Nu avusesem atunci prea multe mijloace de ajutor, dar alimentele pe care le duceam şi de care era atâta nevoie, ne-au deschis fără greutate porţile închisorii şi am putut să mângâiem multe dureri sufleteşti ale bietelor fiinţe chinuite acolo. Câteva zeci dintre ele se şi predaseră atunci Domnului Isus.

Acum publicam în foaie un apel şi o îndrumare către toate adunările frăţeşti din ţară, ca să pregătească în chip deosebit pentru sărbătoarea Naşterii Domnului Isus un program evanghelic urmat de cât mai multe daruri, pentru închisorile şi spitalele cele mai apropiate. Era cu atât mai mare nevoie de asta acum, cu cât lipsurile de hrană, cât şi starea sufletească a celor din suferinţă era mai grea.

Sfătuiam pe fraţi să ia din timp legătură cu Direcţia închisorilor şi a spitalelor, pentru a se face totul cu aprobarea şi concursul acestora.

Noi, la Beiuş, luasem din timp toate aceste măsuri, iar în ziua a treia de Crăciun, după cum hotărâsem cu toţii, ne-am întâlnit din toate satele înconjurătoare, la şcoala primară din Beiuş. De acolo ne-am împărţit în două grupuri. Unii cu coşurile lor pline de hrană şi cărţi au luat-o spre spital, unde trebuiau să se împartă câte doi în fiecare salon, să stea de vorbă cu fiecare bolnav şi să-i lase fiecăruia câte un dar de hrană trupească şi alt dar de Biblii şi diferite alte cărţi.

Un alt grup, cel mai mare, urma să mergem în închisoare, fiindcă acolo era o şi mai mare nevoie.

Directorul închisorii cu care luasem din timp legătura, dăduse deja dispoziţia ca toţi deţinuţii să fie adunaţi în jumătate din marea sală de întruniri a închisorii, în cealaltă parte ne-am aşezat noi. Între grupul nostru şi între deţinuţi erau aşezaţi vreo zece gardieni, spre a păstra ordinea.

A început programul nostru cu o rugăciune zguduitoare pe care toţi au însoţit-o cu multe lacrimi - împrejurarea aceasta fiind cu totul deosebită. Bieţii oameni nefericiţi se agăţau de Dumnezeu cu toată disperarea sufletului lor...

O, ce mare nevoie are sufletul oamenilor de Dumnezeu totdeauna, dar în zilele necazului lor El rămâne singura lor nădejde.

Programul a continuat cu mărturisiri puternice despre Hristos şi planul dragostei lui Dumnezeu, Care împlinea la Naşterea Mântuitorului profeţiile făcute de veacuri pentru venirea Răscumpărătorului Care va izbăvi pe om din păcat şi din moarte, zdrobind puterea Satanei care ne ţinea robi prin păcat

Toate cuvântările aveau un conţinut plin de chemare şi de întoarcere la Dumnezeu, mai ales din această cumplită stare de robie atât sufletească cât şi trupească în care erau ei...

Dar nu numai ei...

Mai erau de faţă şi doi preoţi credincioşi, care veniseră şi ei să ia parte la această lucrare a dragostei lui Hristos împreună cu noi.

Copiii şi tineretul nostru au recitat mişcătoare poezii şi cu toţii am cântat multe cântări şi colinzi ascultate cu bucurie şi lacrimi.

La urmă s-a încheiat totul cu o altă rugăciune puternică de mulţumire către Tatăl Ceresc pentru ocazia aceasta şi de chemare a îndurării Sale prin Domnul Isus, pentru îndreptarea şi mântuirea sufletelor acestora care au auzit Cuvântul Său mărturisit în faţa lor.

Directorul închisorii a mulţumit călduros pentru acest frumos gest al Oastei Domnului şi ne-a zis hotărât:

— Uşile închisorii vă vor fi deschise oricând veţi mai dori să aduceţi un cuvânt bun şi o rază de mângâiere acestor oameni ajunşi aici.

Asta a fost ca o profeţie pe care ne-a făcut-o atunci, fără să ştie, acest director, fiindcă într-adevăr de atunci şi până astăzi uşile multor închisori s-au tot deschis pentru noi...

Dar nu în felul în care zicea el atunci.

Între timp se răspândi în tot oraşul vestea că Oastea Domnului este cu o serbare şi cu daruri pentru cei din închisoarea oraşului.

Şi ne-am pomenit că vin şi vin tot felul de doamne şi femei cu coşuri pline, până nu mai încăpeau în locul din faţa sălii unde eram adunaţi. Sufletele milostive rupeau din hrana lor de Sărbători şi veniseră să aducă o bucurie semenilor în suferinţă şi în lipsă.

După terminarea programului duhovnicesc, surorile şi fraţii au adus darurile lor trupeşti... Se pregătiseră trei cazane mari de hrană caldă şi coşuri multe pline de plăcinte, cârnaţi, cozonaci şi altele, ca de sărbători.

Era o zi călduţă şi toate aceste daruri au fost făcute grămezi câte una pentru fiecare om pe lungile mese fixe care erau întinse în curtea închisorii.

Lângă fiecare grămadă de alimente de tot felul, erau şi câteva cărţi religioase pe care am cerut permisiunea să le împărţim.

S-au ajuns din belşug toate nu numai la toţi deţinuţii, dar şi la gardieni, mai rămânând încă şi pentru magazie spre a le fi împărţite în zilele următoare.

O, cum le străluceau ochii şi sufletele bieţilor oameni! Şi ce sărbătoare neuitată a fost asta pentru ei, dar şi pentru noi toţi cei ce luasem parte la ea.

Abia când am ieşit pe poartă în stradă ca să ne împrăştiem fiecare spre casă, am văzut ce mulţi eram. Cei ce plecaseră la spital, terminaseră mai devreme şi veniseră şi ei aici.

Cei ce se adunaseră de prin oraş erau în atât de mare număr încât strada spre centru se umplea de noi, o coloană lungă, ca la o manifestaţie.

Bucuroşi şi fericiţi de ceea ce reuşisem să încheiem cu bine, nici nu ne gândisem atunci că, trecând prin centru, de la geamul partidului fusesem văzuţi şi cineva întrebase:

— Ce manifestaţie este asta?

— Este Oastea Domnului. Vine de la închisoare, unde a făcut o serbare religioasă pentru deţinuţi - a răspuns cine va.

— Aha. Bine!

A treia zi, plutonierul de jandarmi de la postul comunei se opri în faţa casei noastre şi spuse lui tata:

— Spune fiului tău să iasă până afară.

Am ieşit. Plutonierul era călare pe un cal uriaş şi din spinarea calului mi-a zis:

— În cinci minute să fii gata să mergi cu mine la Comisariat la Beiuş.

Am îmbrăcat o haină ceva mai groasă şi, luând în mână o colecţie a foii *Isus Biruitorul* din anul acesta, spre a o arăta, dacă va fi nevoie undeva că eu lucrez acolo, am ieşit, spunând:

— Sunt gata!

— Vino cu mine. Vom merge pe sus prin sat să-l luăm şi pe popa care a fost cu voi.

Şi o luă înainte la drum, el călare, eu pe jos, înapoia lui.

La preotul acasă nu era nimeni, aşa că, după ce am făcut acest mare ocol, am întors la şoseaua care ducea spre oraş.

Era joi, zi de târg la Beiuş înainte de Anul Nou şi drumul era plin de oameni care veneau de la oraş. Toţi se uitau după mine miraţi şi clătinau din cap. Mă cunoşteau din copilărie ca pe un om credincios şi nu puteau înţelege de ce sunt dus acum de jandarm în acest mod ruşinos.

Unii încercau să mă întrebe, să stea de vorbă cu mine, dar jandarmul furios se răstea la ei:

— Taci şi-ţi vezi de drum! Sau vrei să te iau şi pe tine lângă el? Am ajuns la poarta Comisariatului de Poliţie.

Comisarul de serviciu m-a dus înăuntru în faţa unui bărbat înalt şi voinic, care m-a întrebat răstit:

— Cum te cheamă pe tine?

— Traian Dorz, i-am răspuns liniştit.

— Ce-i aia în mână la tine?

— Colecţia foii *Isus Biruitorul* la care sunt redactor!

— Bine, las-o aici! De aici înainte ne vom ocupa noi de asta. Tu te-ai ocupat destul. Ce ai prin buzunare? Scoate tot şi pune aici pe masă!

Scoate-ţi şi cureaua şi şireturile, tot ce ai, ceas, stilou, bani, acte... Tot ce ai asupra ta. Tot, tot...

Am scos totul şi le-am depus pe masa lui. Apoi a făcut semn la unul care mai era acolo - iar acesta m-a luat şi m-a dus în fundul coridorului larg unde era o uşă cu cheia pe dinafară.

A descuiat-o şi, împingându-mă, a zis:

— Hai şi tu la ăştialalţi care te aşteaptă, că li-e frig singuri. Vă mai încălziţi dacă sunteţi mai mulţi. Şi, râzând, trânti uşa după mine, răsucind cheia.

M-am uitat la cei trei care mai erau acolo, stând pe trei scaune de trei feluri. Era un avocat, un notar public şi unul dintre cei doi preoţi cu care mă dusesem alaltăieri la serbarea de la închisoare.

— Dar tu ce-ai făcut? - zise avocatul, un om mai în vârstă, pe care îl cunoşteam mai mult după nume. Nu avusesem niciodată nimic deosebit cu el! Noi mai înţeleg să fim luaţi ca oameni primejdioşi pentru regimul acesta, că am mai făcut politică şi am mai avut şi alte păcate - zise el, uitându-se mirat spre ceilalţi - dar acest om pe care îl ştiu de când eram copil, ca pe un sfânt, n-a făcut nimic. De ce-l vor fi luat şi pe el? De ce te-au luat, măi frate?

— Nu ştiu! am zâmbit eu liniştit. Nu mi-au spus absolut nimic. M-au adus aici, mi-au luat tot ce aveam asupra mea şi m-au băgat în magazia asta lângă dumneavoastră. Dar cu dumneavoastră ce-i?

— Nu ştii nimic ce s-a întâmplat la Bucureşti?

— Nu!

— Regele a fost detronat, ţara s-a declarat republică, iar noi, cei care eram mai nu-ştiu-cum, am fost aduşi aici pentru ca nu cumva să primejduim cu ceva procesul înnoitor care a început în ţară. Asta e!

— Fii liniştit, zise notarul zâmbind, peste două, trei zile au să ne dea drumul. Nu suntem noi oameni primejdioşi pentru ţară nici unul - afară, poate, de dumneata, care eşti un aşa de înarmat ostaş al Domnului...

Toţi râseră - apoi începură să povestească altceva din care fuseseră întrerupţi prin venirea mea.

Nu mă interesau poveştile lor lumeşti, la care din când în când le mai răspundea cu câte o observaţie părintească şi preotul. Era şi el din oraş. Mă retrăsesem într-un colţ şi, închizând ochii, mă prefăceam că dorm, spre a nu mă atrage şi pe mine în discuţiile lor.

Gândurile mele zburau departe la lucrul Domnului pe care-l lăsasem, la fraţii faţă de care aveam o mulţime de obligaţii...

La treburile atât de multe care mă aşteptau şi la faptul că nimeni dintre-ai mei şi dintre fraţi nu ştia unde mă aflu şi nici cât voi fi ţinut aici.

Spre seară a mai fost adus şi băgat cu noi încă unul care era acum secretar al primăriei oraşului. Pe acesta îl cunoşteam bine, căci era copilul cel mai mic din cei cinci ai vecinului nostru. Cel mai sărac de lângă noi. Tatăl lui fusese un beţiv şi murise beat când el avea vreo cinci ani. Era mai mic ca mine cu vreo doi ani şi de mână l-am dus eu prima dată la şcoala din sat.

De-a lungul anilor, pentru că ai lui erau săraci, eu îl ajutasem cu de toate. După ce mă întorsesem eu la Domnul, îl duceam cu mine şi pe el pe la adunări şi-i dădeam tot felul de cărţi să citească.

Învăţase bine la şcoală, iar pe urmă am vorbit cu naşul meu care era un preşedinte pe o instituţie din Oradea şi l-am angajat acolo.

Mai târziu a trebuit să-l dea afară fiindcă se ţinea şi el acum aproape numai de beţie şi de furturi. Apoi a ajuns salahor pe la Bucureşti, de unde s-a întors bolnav, spunând că a avut un accident de muncă. A fost un timp slugă pe la nişte unguri, iar pe urmă a intrat angajat ca om de serviciu pe la notariatul din satul nostru.

Învăţând mereu, a cerut să fie angajat funcţionar la acest notariat într-un post care se ivise după plecarea altuia de-acolo.

A trebuit o garanţie materială pentru el, dar ai lui nu aveau.

Atunci tatăl meu l-a luat pe garanţia sa, urmând ca noi să plătim orice sumă în cazul că el va produce vreun fel de pagubă statului.

Aşa a ajuns el funcţionar.

După aceea a făcut armata, unde iarăşi a avut nişte încurcături cu acte false, după care a intrat în închisoare. L-am căutat şi acolo până ce a scăpat. S-a amestecat apoi în politica cea mai primejdioasă, fiindcă era ambiţios şi dorea să facă mereu bravuri. Când politica lui a dat cel mai urât faliment, a căutat îndată să intre în partidul care venise la putere.

Se căsătorise cu o tânără credincioasă. Nunta lor fusese în 1944.

Avea acum doi copii şi locuiau la Beiuş, el fiind secretar al primăriei oraşului. Nu ştiu cum ajunsese şi el pe la sfârşitul programului nostru de la închisoare şi la ieşire fusese văzut printre noi.

Acum era aici, şi protesta mereu să-i dea drumul, fiindcă cheile de la casa primăriei sunt la el.

Mai târziu a fost scos la şeful şi n-a mai venit la noi.

Se descurcase şi aici ca şi în alte locuri.

Se înserase şi vedeam că nu se gândesc să ne lase acasă.

În locul acesta unde stăteam era strâmt şi nu puteam să ne întindem spre a ne culca.

Celor din oraş familiile le-au adus hrană şi pături pentru dormit.

M-am întins şi eu pe lângă fratele preot, dar nimeni dintre noi n-a putut închide ochii...

Era în noaptea de Revelion şi camera unde eram noi era vecină cu camera de primire în care şeful lucra fără întrerupere.

În oraş erau petreceri cu muzică şi chiuituri. Din când în când auzeam uşi trântite şi izbituri, apoi ţipete şi înjurături...

Înţelegeam că erau aduşi de prin oraş diferiţi cheflii, care erau apoi anchetaţi pentru tot felul de fapte rele cu care şeful şi băieţii lui îi învinuiau printre înjurături şi pumni. Iar ei se dezvinovăţeau printre jurăminte şi vaiete.

Numai spre ziuă s-au mai liniştit toate acestea, rămânând acolo numai cineva care scârţâia din când în când un scaun.

Ceilalţi, obosiţi probabil, merseseră la culcare...

Eu, adânc zbuciumat după toate cele ce auzisem, stăm întins cu ochii în tavan şi mă gândeam că într-o noapte ca asta, acum 25 de ani şi tot într-o stare cam ca asta a mea, se ajunsese la o răscruce istorică, de la care în viaţa poporului şi a Bisericii noastre începea un drum nou prin Oastea Domnului, începea drumul tainic al mântuirii, pe care Dumnezeu chema poporul nostru răvăşit de patimi politice şi de păcate sociale. Şi Biserica noastră amorţită de formalism şi superstiţii.

În noaptea Anului Nou 1923, părintele Iosif prin Duhul Sfânt, înfiinţa Oastea Domnului.

Acum eram la o altă răscruce...

Istoria ţării noastre va lua alt drum, iar Istoria Oastei Domnului va avea de trecut prin cerneri şi împrejurări noi.

Eu însumi mă simţeam la cea mai mare răscruce, poate, din viaţa mea.

O etapă zbuciumată se încheia acum, la acest sfârşit de an vechi - şi o alta va începe la acest An Nou.

Cuvintele psalmului 139 îmi veniră în minte - şi lacrimi fierbinţi începură să-mi scalde obrajii, udând colţul de pernă străină pe care îmi sprijineam capul - şi picurau jos pe parchetul gol pe care eram culcat.

"... Doamne, Tu mă cercetezi de aproape şi mă cunoşti.

Ştii când stau jos şi când mă scol şi de departe îmi pătrunzi gândul. Ştii când umblu şi când mă culc şi cunoşti toate căile mele.

Căci nu-mi ajunge cuvântul pe limbă - şi Tu, Doamne, mi-l cunoşti în totul.

Tu mă înconjori pe dinapoi şi pe dinainte - şi Îţi pui mâna peste mine. O ştiinţă atât de minunată este mai presus de puterile mele, este prea înaltă ca s-o pot ajunge.

Unde mă voi duce departe de Duhul Tău şi unde voi fugi departe de Faţa Ta?

Dacă mă voi sui la Cer, Tu eşti acolo.

Dacă mă voi culca în locuinţa morţilor, iată-Te şi acolo.

Dacă voi lua aripile zorilor şi mă voi duce să locuiesc la marginea mării - şi acolo mâna Ta mă va călăuzi - şi Dreapta Ta mă va apuca.

Dacă voi zice: cel puţin întunericul mă va acoperi şi se va face noapte lumina dimprejurul meu - iată că nici chiar întunericul nu este întunecos pentru Tine, ci noaptea străluceşte ca ziua şi bezna ca lumina.

Tu mi-ai întocmit rărunchii, Tu m-ai ţesut în pântecele mamei mele.

Te laud că sunt o făptură atât de minunată.

Minunate sunt lucrările Tale... şi ce bine vede sufletul meu lucrul acesta...

Trupul meu nu era ascuns de Tine când am fost făcut într-un loc tainic, ţesut în chip ciudat ca în adâncimile pământului.

Când nu eram decât o fiinţă fără chip, Ochii Tăi mă vedeau şi în Cartea Ta erau scrise toate zilele care îmi erau rânduite, mai înainte de a fi fost vreuna dintre ele.

Cât de nepătrunse mi se par gândurile Tale, Dumnezeul meu - şi cât de mare este numărul lor!

Dacă le număr, sunt mai multe decât boabele de nisip... Când mă trezesc sunt tot cu Tine.

...Cercetează-mă, Dumnezeul meu - şi cunoaşte-mi inima. Încearcă-mă şi cunoaşte-mi gândurile. Vezi dacă sunt pe o cale rea şi du-mă pe calea Veşniciei... Amin."

Slăvit să fie Domnul.

Cei care se-ntorc

Cei care se-ntorc la Domnul
Trebuie să aibă frică
De la vina cea mai mare
Până la vina cea mai mică,
Trebuie să aibă grijă
Să urmeze cu-ascultare
Din porunca cea mai mică
În porunca cea mai mare.

Harul Domnului ne spală
Tot păcatul şi-l ridică:
De la vina cea mai mare
Pân-la vina cea mai mică,
Dar tot Harul ne ridică
O viaţă de-ascultare
Din porunca cea mai mică
În porunca cea mai mare.

Vine Ziua Judecăţii
Când nu e uitat nimică:
De la vina cea mai mare
Pân-la vina cea mai mică
Dar şi Ziua ce-o să zică
Laude pentru-ascultare;
Din porunca cea mai mică
În porunca cea mai mare.

Suind din nou...

Suind din nou un vechi urcuş, port jertfe noi spre-un vechi altar,
Cu noi răniri de vechi câtuşi 'nalţ înc-un stâlp pe-un sfânt hotar.

Eben-Ezer! - Ajuns aici, privesc tot lungul drum trecut:
...Ce paşi mărunţi, ce urme mici, ce-a trebuit - şi ce-am făcut!...

Gândesc cu sufletul durut la anii ce i-am risipit,
- Cât am trăit din ce-am ştiut, cât am ştiut din ce-am trăit?

Cât am gândit din ce făceam, cât am făcut din ce-am gândit,
Cât am iubit din ce aveam, cât am avut din ce-am iubit?

Cât am trăit din ce-am crezut, cât am crezut din ce-am trăit,
Cât am vorbit din ce-am făcut, cât am făcut din ce-am vorbit?...

...La stâlpul meu de greu hotar, cad azi cu faţa la pământ:
- Nu-n cântec pun, ci-n plâns amar, Isuse, noul legământ.

Şi-aş vrea de-acum pân-la sfârşit, prin harul Tău dumnezeiesc,
Să pot trăi tot ce-am vorbit, să pot vorbi tot ce trăiesc.

La anii...

La anii răstignirii, când am intrat în beznă
Eroic, dar cu suflet naiv şi neprecis,
Lucea cătuşa pusă la mână şi la gleznă
Dar ochii şi-Adevărul purtau umbriri de vis...

Urcuşul greu şi crâncen, prin anii duri de după,
Mi-au dăltuit un suflet mai matur şi mai clar,
Căci, bând singurătatea cu-o prea amară cupă,
I-am fost deschis iubirii prea slobod stăvilar.

Trăind, prea fără oameni, o lume-nchipuită,
Nu cunoscusem fiara sub zâmbetul senin:
Cum să pricep că poate chiar mâna miluită
Să-ntoarcă bunătăţii, tăişul cu venin?

Dar anii încercării prin foc şi rugăciune
Mi-au ars pe veci perdeaua naivelor vederi
Şi, strâns lângă frumuseţea sfinţeniei străbune,
I-am juruit depline rămasele puteri.

Descoperind Lumina de Dincolo de Fire,
În tainele din duhuri şi inimi am pătruns
- Şi-atunci cărări şi fapte mi-au prins să se deşire
Sub înţelesul tainic ce-n toate zace-ascuns.

...La anii învierii când am ieşit din beznă,
Despovărat de fumuri, de neguri şi-amăgiri,
Cătuşa ruginise la mână şi la gleznă,
Dar ochii şi-Adevărul purtau cereşti luciri...

CAPITOLUL 19
Şi binele trebuie plătit

...Să ştiu s-aştept şi suferinţa,

Căci şi ea are de-mplinit
O mare taină-n viaţa celui
Ce cu Hristos se vrea unit;
Dar orişicare-ar fi cuptorul
Şi-n orice flăcări să mă-ncing,
Nimic nu-mi frângă-ncredinţarea
Că am să-nving, că am să-nving...

Era atunci noaptea Anului Nou 1948... Trecuseră 25 de ani.

Poate adormisem ceva sau poate nu, pentru că şi ceilalţi lângă care stăteam culcat se mişcau şi oftau întruna. Trecusem nu numai într-un an nou, ci într-o eră nouă, într-un ev nou, într-o lume nouă...

Simţeam ceva ca atunci când, într-un război la care mergeam silit, am trecut hotarul apei ce despărţea de veacuri viaţa noastră şi ţara noastră de viaţa străină a străinului care ne-a fost dintotdeauna vrăjmaş. Am simţit atunci că păşesc pe un pământ primejdios unde stăpâneşte răul şi unde la fiecare pas de acum şi până la sfârşit mă pândeşte o ameninţare şi pe faţă şi în ascuns.

Şi mă urmăreşte un vrăjmaş de moarte - şi văzut şi nevăzut...

Pe geamuri se făcuse ziuă, dar în jurul sufletului meu se făcea tot mai noapte şi tot mai întuneric. Intrasem într-un tunel lung, cine ştie cât de lung.

Trenul în care fusesem împins mergea încet, nespus de încet şi razele palide care fulgerau câte o clipă din timp în timp îmi arătau feţe tot mai speriate şi locuri tot mai necunoscute. Trupeşte nu-i vedeam un capăt decât prin vreo minune... Uneori mă gândeam că undeva se va prăbuşi peste noi, înainte de a ieşi din el. Alteori ştiam că se va petrece minunea.

Că dintr-o dată se va face o mare lumină şi că totul se va transforma într-o clipeală din ochi din cea mai neagră noapte în cea mai strălucită zi.

Eram încredinţat că toţi aceştia care sunt acum aici cu mine - şi cele trei femei care sunt închise dincolo, în camera vecină - nu astăzi poate, căci este Anul Nou şi nu se lucrează nici chiar aici, dar mâine - vor fi eliberaţi. Cu ei vrăjmaşul cel nevăzut nu are nimic, iar cel văzut va termina repede.

Cu mine, însă, războiul va dura mult... Eu sunt aici cu Isus Biruitorul, Care a fost luat împreună cu mine. Cu noi vrăjmaşul cel nevăzut nu va termina repede, nu va termina niciodată cât vom fi pe pământ. Războiul a fost declarat în primul rând împotriva lui Isus - nu împotriva noastră, împotriva mea. Întâi a fost luat şi închis El, apoi eu. Deodată am fost amândoi, dar întâi El şi în urmă eu.

Tot aşa gândesc că trebuie să fie şi la ieşire: întâi El şi pe urmă eu... Adică eu nu voi putea ieşi din întunericul acestui tunel decât cândva, când iarăşi Isus Biruitorul Se va elibera pe Sine - apoi mă va elibera şi pe mine. Cum va fi asta, nu ştiu... Când va fi asta, iarăşi nu ştiu... Dacă pe pământ - sau numai în cer, Singur El ştie...

La ceilalţi, ai lor le-au adus de mâncare de acasă. Le-au adus şi pături de învelit şi perne, fiindcă este frig... Afară zăpada este mare şi de sus tot mai cade încă.

Cei ce stau aici povestesc între ei fără prea multe griji. Ei sunt oameni lumeşti care se acomodează repede la orice situaţie şi chiar încep să facă glume şi bancuri, râzând uneori chiar nefiresc de tare pentru locul şi starea aceasta. Ei sunt siguri că mâine vor ieşi. Şi eu sunt sigur de asta.

Şi au şi ieşit...

Întâi secretarul primăriei... Apoi notarul public, apoi preotul, apoi avocatul, în fiecare zi câte unul.

În a cincea zi, seara mi s-a spus să fiu gata că voi pleca la Oradea.

Am fost luat împreună cu o doamnă pe care n-o mai văzusem decât o singură dată în viaţa mea, la adunarea religioasă de la închisoare, din săptămâna trecută. Auzisem că e sora unui fost ministru şi adusese şi ea cu

servitoarea ei nişte daruri pentru deţinuţi. Celorlalte două femei le dăduseră drumul, dar ei nu. Probabil aveau altceva şi cu ea.

Fără nici un fel de anchetă, şeful ne-a dat în primire unui poliţist, care - zicea el - va trebui să ne predea la Siguranţa din Oradea. Acolo vor face cu noi ce vor vrea. Va trebui să plătim trenul şi pentru poliţistul care ne va escorta, fiindcă Statul nu are bani să plătească şi pentru duşmanii săi. Destul rău i-am făcut până acum, dar de acum s-a terminat cu noi...

— Frate Dorz, ce va fi cu noi, zise plângând doamna care vorbea cu mine pentru prima dată în viaţa ei?

— Dacă îl avem pe Dumnezeu, doamnă, va fi bine. Dacă nu-L avem, va fi rău, oricine am fi şi oriunde am sta, răspunsei eu, mirat de ce repede ajunsesem fraţi, eu - fiul de ţăran din Mizieş şi ea - fiica unui moşier şi sora unui ministru. Durerea şi umilirea ne nivelează pe toţi într-un ceas, ca într-o mie de ani.

Am tremurat de frig toată noaptea pe trenul hodorogit în îmbrăcămintea mea subţire şi uzată.

La Oradea am fost împins de spate să urc scările unui celular construit în grabă în curtea unei clădiri cu zidurile pe patru străzi. Celularul acesta avea parter şi etaj. Câte opt celule fiecare. Patru de-o parte şi patru de alta. Iar la mijloc, coridorul. Totul era din scândură, aşa că uşor se auzea tot ce se întâmplă, deşi cei doi poliţişti se încruntau neîncetat pe coridor, mai mult prin gesturi decât prin şoapte, la toţi...

Celula a doua din dreapta de la etaj - în care am fost împins fără nici un cuvânt, ci numai prin zmucituri - avea trei priciuri din câte o scândură goală, două pe părţi şi una în fund. Două erau ocupate, pe cea liberă m-am aşezat eu.

Era spre ziuă când am ajuns. Le-am spus bună dimineaţa. Probabil le-am spus destul de tare, căci amândoi au dus în acelaşi timp degetul la buze, îngroziţi şi mi-au spus: "Psst! În şoaptă!"

Pe urmă mi-au explicat plini de frică, mai mult prin gesturi şi ei decât prin şoapte, că n-avem voie să vorbim. Că n-avem voie să ştim cine este lângă noi. Că n-avem voie să întâlnim pe nimeni de acasă. Că n-avem voie să întrebăm şi să spunem nimic nimănui. Că n-avem voie să ieşim decât până la w.c. de două ori pe zi când suntem scoşi, dimineaţa şi seara, la program, de către gardianul care stă pe coridor zi şi noapte să ne supravegheze pe toţi.

— Dar peste zi, dacă ai nevoie, nu te scoate?

— Cu foarte mare greutate, după ce baţi de nu ştiu câte ori în uşă. Dar mai bine să nu baţi, mai bine să suferi cât poţi.

— Dar de mâncare, dă ceva?

— Dacă îţi aduce familia, îţi dă. Dacă nu ştie familia de tine, sau eşti departe, vine o dată pe zi un deţinut de la penitenciar cu o găleată şi îţi dă. Cine are castron şi lingură de acasă, mănâncă. Cine nu - rabdă!

— De dumneavoastră ştie familia?

— Ştie! Noi suntem de aici din Oradea. Soţiile ştiu de noi şi vin în fiecare zi să ne aducă de mâncare.

Ei erau simpli muncitori de la tramvaiele oraşului. Deci nici cu ei lucrurile nu vor fi prea complicate. Peste câteva zile o să li se dea drumul. Cei ce aveau cu ei nişte mărunte socoteli, o să-i înveţe minte puţin şi apoi o să-i lase în pace.

Nu mâncasem nimic de ieri, nu dormisem toată noaptea, iar acum aşteptam fără grabă şi fără curiozitate ce va veni. Nu ştia nimeni cât ar putea fi ceasul şi numai după foamea pe care o simţeam, bănuiam că trebuie să fie pe la amiază.

Pe sală se făcu mişcare. Uşa se deschise şi gardianul aduse mâncare caldă de acasă celor doi care se şi grăbiră s-o termine ca să dea înapoi cratiţele goale. Nici unul nu-mi oferi nici măcar o bucăţică de pâine, deşi porţia fiecăruia ar fi ajuns pentru doi.

Grozav, cât de lacom şi mult mănâncă omul când nu are. Constatarea aceasta voi face-o de mii de ori în mulţii ani care vor mai urma astfel pentru mine de acum înainte.

Într-un târziu uşa se deschise din nou şi gardianul, arătând spre mine, îmi zise:

— Tu ai castron şi lingură, mă? Vino, ia-ţi mâncarea!

Pe sală era un om în haine vărgate de penitenciar, cu o găleată până cam la jumătate de fasole în mână şi cu un băţ în vârful căruia era prinsă cu un cui o cutie goală de conservă, cam de 300 de grame - asta era polonicul.

— În ce-ţi iei mâncarea? Repede că n-am timp. Ori rămâi nemâncat până mâine?

M-am uitat împrejur şi, nevăzând nimic - cum îmi era foame - mi-am împreunat mâinile ca un castron şi omul mi-a pus porţia mea de mâncare, o cutie de aia de conserve, în căuşul palmelor şi astfel, direct cu gura, cu nasul, cu ochii - am mâncat din fasolea goală fără nici un strop de pâine. Aşa mi-am luat eu prima mea masă de la stat de când venisem de pe front.

Dar niciodată n-am simţit în inima mea o bucurie mai mare după o masă, ca după asta. Simţeam că Mântuitorul meu este alături şi suferă şi El împreună cu mine. Scriu asta pentru ca cei ce vor mai avea vreodată să treacă prin astfel de stări, să nu se teamă. Prezenţa lui Hristos lângă ei le va da atâta bucurie inimii, încât vor putea suferi totul în felul cel mai demn şi mai frumos.

Uşa noastră se deschidea foarte rar, dar multe uşi de pe coridorul nostru se auzeau deschizându-se des, atât ziua cât şi noaptea. Peste tot însă nu se auzea nici o vorbă, ci numai mişcare şi paşi. După asta bănuiam că suntem mulţi acolo.

Pe sala noastră erau de pază permanent, cu schimbul, doi gardieni maghiari, care ştiau foarte puţin româneşte. Unul dintre ei era bun şi pe omul bun nu prea ţii minte cum îl cheamă..., dar era unul rău. Pe acesta îl chema Zoli-baci. Era totdeauna cu o coadă groasă de mătură în mână. Când ne scotea la "program" dimineaţa şi seara, de multe ori o folosea lovind sau împingând pe cei ce nu se terminau atât de repede cum voia el la w.c. şi la spălat.

Dacă se întâmpla în afară de seara sau dimineaţa să ai nevoie la w.c. - fiindcă în celulă nu era nici măcar o oală - trebuia să baţi în uşă foarte încet de trei ori cu degetul. Şi dacă Zoli-baci voia să te lase, ieşiai. Dacă nu, sufereai acolo până ce nu mai puteai.

Când, după lungi şi nemaiîndurate suferinţe, omul, bătea mai des şi mai disperat, auzea uşa deschizându-se, dar şi ciomagul căzând.

Cred însă că pe lângă chinul de care scăpa nenorocitul, loviturile primite nu însemnau aproape nimic.

Astfel de întâmplări se petreceau zilnic cu cei cărora li se aducea mâncarea de acasă, dar mai ales duminica. Atunci familiile aduceau mâncare mai multă, iar cel ce o primea la poartă era mai binevoitor. Lăcomia de mâncare au plătit-o atunci mulţi cu multe chinuri îngrozitoare. Se întâmplau şi lucruri pe care nici nu le poţi descrie aici.

De câteva nopţi, după ora 12, se auzeau mişcări neobişnuite pe sală. La răstimpuri scurte, zăvoare erau trase şi paşi mergeau pe scări fără a mai veni înapoi. Presimţeam ceva rău. Nu mai puteai dormi. Nu înţelegeam ce se întâmpla, dar simţeam că este ceva neobişnuit. Aşteptam în orice clipă să ne deschidă şi zăvorul nostru. Vecinii mei şopteau:

— Duc pe frontieră şi împuşcă.

Într-o noapte cam pe la ora unu, simţirăm că se trage zăvorul nostru dintr-o dată. Şi cineva, care mi se părea având în mână o armă scurtă, împinse degetul arătător înspre mine şi-mi făcu semn să ies, poruncindu-mi încruntat în şoaptă:

— Cu tot bagajul!

N-aveam decât traista cu câteva nimicuri.

Uşa se închise şi în faţa mea un gardian în uniformă, cu un pistol atârnat de umăr, îmi făcu semn cu ţeava spre scări, apoi în şoaptă:

— Coboară!

Lângă scara cu cotituri, un alt pistol întins spre mine, mă împinse:

— Hai, mai repede!

La prima cotitură de scări un alt pistol scrâşni:

— Mai repede, banditule! La a doua cotitură - la fel.

La ieşirea în curte, întuneric şi forfotă nevăzută. Cerul înnorat, nici o lumină, ci numai mişcare.

Cineva din spatele meu, foarte apropiat, îmi proptise ceva tare între spete şi mă împingea:

— Cu faţa la zid şi cu mâinile sus!

M-am întors la dreapta şi m-am aşezat cu faţa la zidul celularului din care coborâsem. Omul care îmi poruncise se aşeză înapoia mea şi-mi porunci din nou:

— Mâinile la ochi. Să nu vezi nimic!

Am pus mâinile la ochi, dar cu toate acestea vedeam la un metru, doi câte ceva lângă mine.

Un alt om înarmat adusese pe un alt prizonier, căruia îi poruncise la fel ca şi mie...

Când a fost împinsă lângă mine, am recunoscut-o pe doamna cu care venisem. Plângea şi se tânguia încet, îngrozită de moarte în timp ce omul din spatele ei o împingea, o smucea şi o ameninţa cu înjurături.

— Ne împuşcă, frate Dorz!

— Fie Voia Domnului.

— Gura bestie, strigă cel din spatele ei!

Apoi lângă ea a fost adus un altul, apoi un altul la rând în linie, cu faţa la zid şi mâinile la ochi. Şi tot aşa până n-am mai ştiut câţi eram.

Dintr-o dată s-a auzit din fundul curţii un şuierat scurt, iar apoi cineva începu să bată des şi puternic, ca într-un covor scuturat de praf.

Nu ţinu mult şi din nou alt fluierat scurt. Bătăile covorului încetară şi cineva spuse încet:

— La comandant!

Aud că unii din spatele nostru pleacă într-acolo. Cel din urma mea şopti:

— Nu mişcă nici unul. Cine mişcă s-a ras!

— Frate Dorz, şopti iarăşi plângând doamna - ne omoară!

— Nu vă temeţi, doamnă! Nu ne lasă Dumnezeu. Rugaţi-vă!

— Cine a vorbit - scrâşni cel din spate, apropiindu-se ameninţător? Tăcurăm amândoi...

După câteva minute, cei plecaţi se întoarseră. Cel de lângă mine îmi comandă în şoaptă:

— La stânga şi dă-i drumul înainte!

Eram primul. Mă întorsei şi-o luai prin întuneric bâjbâind pe lângă zid. La colţ îmi porunci din nou:

— La dreapta!

Nu vedeam nimic, dar mi se păru că intru într-un tunel sau într-un coridor foarte îngust şi întunecos. Nu vedeam pe unde calc...

— Fă-ţi testamentul, banditule, îmi zise satisfăcut cel din urma mea, împingând ceva tare, tot mai puternic sus în spatele meu, aproape de gât, de ceafă...! Acum s-a sfârşit cu tine şi cu Dumnezeul tău!

În clipa aceea am ştiut sigur că merg la moarte... Dar - ciudat! Vă mărturisesc în faţa Domnului, nu numai că nu am simţit absolut nici un fel de teamă sau de cutremur, ci dintr-o dată un singur gând nespus de fericit şi de curios îmi umplu toată inima şi fiinţa mea: iată clipa când voi întâlni pe Domnul meu Isus. Să văd cum va fi chiar clipa acestei întâlniri!

Să văd, să văd pe Domnul meu Isus, pe Care L-am dorit atât de mult. O, ce bine, ce bine!

Nu mai simţii absolut nici o părere de rău, nici după viaţă, nici după familie, nici după fraţi, după nimic din lumea aceasta. Nu simţii în tot sufletul meu decât un dor plin de nerăbdare după moarte, după trecerea cât mai grabnică la Domnul meu Isus. O singură şi fericită dorinţă curioasă să-L văd, să-L văd pe Isus. Dragul, Dulcele, Scumpul şi Doritul meu Mântuitor. Nimic altceva, nimic, dar absolut nimic altceva.

Fraţii mei şi surorile mele, vă adeveresc cu mâna pe sufletul meu, că acesta este adevărul. Eu am trecut atunci prin moartea mea.

Am fost cu toată fiinţa mea trecut dincolo de hotarul care desparte existenţa aceasta de cealaltă. Dumnezeu m-a trecut spre a face această ultimă experienţă, cea a morţii. Şi să mă încredinţeze atât pe mine, cât şi pe voi că nu trebuie să ne temem niciodată de moarte. De absolut nici un fel de moarte. Fiindcă tocmai în clipa aceea puterea lui Hristos ne va transforma totul într-o aşa de strălucită bucurie, încât nu teama, ci fericirea negrăită va fi simţământul care ne va umple viaţa. Atunci mi-a venit în gând clipa martiriului lui Isaac, care stătea liniştit în faţa cuţitului pe altarul său de jertfă..., sau a sfântului Ştefan care, când curgeau asupra lui bolovanii ucigaşi, striga cu faţa strălucind de bucuria slavei: "Văd cerul deschis şi pe Isus Hristos stând la dreapta Tronului Măririi."

Ştiam că peste o clipă când se va repeta şi cu mine lucrul acela, voi vedea şi eu priveliştea aceasta - şi cred că faţa mea strălucea atunci de această sfântă siguranţă nerăbdătoare.

Mai trecusem o dată, cu câţiva ani în urmă, pe front, printr-o astfel de împrejurare. Şi atunci eram exact într-o astfel de aşteptare imediată şi sigură a morţii. Şi exact astfel de simţăminte am avut.

Mai târziu, peste câţiva ani, voi mai avea iarăşi să trec printr-o astfel de experienţă... Apoi o alta, câteva deci, nu numai una. Şi de fiecare dată lucrurile s-au petrecut aidoma. Aşa că puteţi crede ce spun: nu mă mai tem de nici un fel de moarte.

Ştiu sigur, nu numai cred sigur: Hristos a biruit moartea cu adevărat pentru noi cei ce credem şi ne încredem în El. Pentru noi nici nu mai există moarte: trecem, cum a zis El, din existenţa aceasta mizerabilă - într-o clipă fericită - la existenţa cealaltă, eternă şi strălucită. Şi aceasta fără nici o zguduire, fără nici o teamă, fără nici un gol. O trecere scurtă - atât!

Nu vă temeţi de moarte! De nici un fel de moarte - voi care sunteţi ai lui Isus şi cu El, moartea nu există pentru noi. Eu ştiu aceasta sigur! Şi aştept clipa aceea când voi vedea pe Domnul meu drag, ca pe clipa celei mai fericite cununi.

Acesta este învăţământul pe care l-am tras din împrejurarea aceasta în care n-am mai văzut apoi nimic dramatic. Era numai o experienţă necesară.

La capătul coridorului întunecos, m-am izbit cu genunchii în ceva.

— Suie, îmi şuieră umbra din spatele meu!

Am pipăit cu mâinile... Ochii mei - orbiţi câteva săptămâni de lumina puternică a becului aprins zi şi noapte - cu greu se puteau deprinde cu lucrurile din jur. Desluşii totuşi că urcam într-o dubă trasă cu uşa chiar în ieşirea coridorului.

Îmi adusei aminte că cei doi din celulă îmi şoptiseră că acei ce sunt scoşi noaptea, sunt încărcaţi în dube care îi duc apoi până la frontieră, cei câţiva kilometri, iar acolo, ca şi cum ar fi vrut să fugă, sunt repede lichidaţi...

— Slăvit să fie Domnul, mi-am zis. Nu mai doresc nimic altceva, decât să fie asta cât mai repede.

— Ne duc să ne împuşte, frate Dorz - o auzii din nou scâncind lângă mine pe doamna, care, profitând de zgomotul paşilor care urcau, credea că nu o mai aude nimeni. Dar omul de lângă ea scrâşni din dinţi şi o trânti pe banca de lemn izbind-o de peretele dubei.

— Gura, bestie!

Ne înşiruirăm pe bănci, fiecare cu însoţitorul lângă el. În urmă se sui cineva singur, probabil un şef.

Uşa se trânti, dar îndată se deschise din nou. O chemare scurtă şi "şeful" sări înapoi jos.

Câteva minute de şoapte jos, apoi şeful urcă, spunând:

— Gata!

Maşina porni smucind. Era un frig de ianuarie. Afară văzusem zăpadă. Un ger tăios ne pătrundea până în inimă şi un frig de ne dârdâiau dinţii în gura. Totul era de gheaţă: banca, pereţii, oamenii - totul.

Nu ştiu cât am mers... Simţeam că trecem peste gropi, peste câmpuri, peste şanţuri... Urcam, coboram, stăteam, iarăşi porneam...

Până când odată s-a oprit. "Şeful" ne-a dat jos şi o poartă a scârţâit scurt, apoi am intrat într-o curte.

— Gata, jos!

Când am coborât, era dimineaţa şi am văzut că eram la Penitenciar tot în Oradea. Cum de ne-au trebuit oare atâtea ceasuri să facem cei câteva sute de paşi câţi aveam de acolo şi până aici? Pe unde ne vor fi dus? Ce vor fi avut de gând să facă cu noi - şi s-au răzgândit?

Numai Dumnezeu ştie.

Am trecut pe rând prin camera de primire, unde ni s-au luat bagajele, numele, actele, lucrurile, amprentele... Noi, bărbaţii, am fost duşi "sus"...

"Sus": am fost băgaţi într-o încăpere de la etajul doi al acestei clădiri, construită acum vreo 300 de ani, printre cele zidite de împărăteasa Austro-Ungariei, Maria Tereza. Cum vor apăsa acum, de 300 de ani, asupra sufletului ei, acolo în iad unde este ea acum, aceste ziduri!

Gardianul ne-a numărat încă o dată la uşă, eram nouă. Apoi a trântit uşa de fier masiv după noi, izbind peste ea cele două zăvoare uriaşe sus şi jos.

Sus în tavanul înalt şi boltit ardea un bec slăbănog la care nu vedeam pe jos decât o pardoseală de cărămizi, roase din loc în loc de picioarele paturilor de fier ce fuseseră aici, iar prin aceste găuri, băltoace de motorină cu care se dezinfectaseră cândva pentru a se stârpi ploşniţele şi păduchii. Altceva nu era nimic.

Nici măcar o laviţă pe care să poţi sta. Pereţii groşi de un metru străluceau de îngheţaţi. Steluţele groase erau ca o chiciură spânzurând şi pe păianjenii din colţuri, iar prin fereastra fără nici un geam, luminile oraşului ne sfredeleau sufletul cu fiori de frig şi ne îngroşau aburul anemic ce ne ieşea şi pe gură şi pe nări.

Ne-am uitat unii la alţii, cercetându-ne din ochi şi încercând să ne dezmorţim cumva mădularele îngheţate.

Am făcut cunoştinţă: un preot greco-catolic, un învăţător, un grefier de judecătorie rurală, doi ţărani, un profesor de ucenici de la C.F.R., doi muncitori de la tramvaie - şi eu. Nouă.

— Dumneavoastră, părinte, pentru ce aţi fost arestat? - întrebă profesorul, care se dovedi cel mai comunicativ şi mai curios dintre noi.

— Pentru ochii mei cei frumoşi - zise nefiresc de vesel preotul. Aşa mi-a spus şi jandarmul cel care m-a arestat când l-am întrebat şi eu: "Pentru ce mă arestezi pe mine, domnule şef?" Exact aşa mi-a spus, cum vă zic eu acum: "Pentru ochii dumitale cei frumoşi". Şi pentru asta m-a ţinut zece zile acolo în arestul lui, pe frigul ăsta aşa, cum sunt aici, fără măcar vreo pătură, fără să-mi dea nimic din ce mi-au adus de-acasă, lăsându-mă să-mi zdrobesc de duşumelele lui ilionul, ischionul şi pubisul meu pe care pielea mea s-a făcut o scoarţă ca pe un copac uscat. Apoi m-au adus aici la Oradea, unde la fel nimeni nu mi-a spus şi nimeni nu m-a întrebat nimic. Apoi adăuga zâmbind:

— Acum uitaţi-vă şi voi la mine, fraţilor, dar să spuneţi drept: am eu nişte ochi chiar aşa de frumoşi încât să merite trei săptămâni de astea?

Toţi ne înveselirăm tropăind, zgribulind şi frecându-ne mâinile în care suflam să ne încălzim cu toată căldura care o mai aveam în noi. Dar simţeam că toată puterea ni se sleieşte cu aburul care se ridica drept spre bec, ca un fum chinuit al jertfei noastre care se topea sub el.

Prin fereastră începu să bată un vânt aspru şi tăios dinspre luminile îndepărtate, care se uitau la noi fioros şi reci.

— Dar dumneata, pentru ce ai ajuns aici, îl întrebă cineva pe învăţătorul?

— Pentru ...Teţ Vasile din Oşand, zise acesta zâmbind trist.

— Cine-i ăla?

— Un coleg mort acum 10 ani.

— Şi ce-a făcut colegul dumitale cel mort?

— Nimic, a murit într-un accident, iar eu într-o seară, în glumă am făcut spiritism cu încă vreo doi colegi. Şi ce îl voi fi întrebat eu, ce nu, în glumă - nu ştiu. Dar după câteva zile, nişte vii au aflat ce întrebasem eu pe un mort - şi acum iată-mă aici.

— Dar dumneata, pentru ce eşti? îl întrebară pe profesorul de ucenici.

— Eu? Pentru "cele două posibilităţi" - zise şi el tot aşa hazliu ca şi ceilalţi. Am spus şi eu ceva cuiva în glumă, iar el m-a înţeles în serios.

— Cum, cele două posibilităţi?

— Aşa ca acum! Una bună, una rea. Dacă nimereşti în cea bună, e bine, dacă ajungi în cea rea, e rău - dar iarăşi ai două posibilităţi. Să scapi mai curând, ori să scapi mai târziu. Dacă scapi mai curând - e bine. Dacă scapi mai târziu, e rău - dar iarăşi ai două posibilităţi: să ieşi sănătos, ori să ieşi bolnav. Dacă ieşi sănătos e bine, dacă ieşi bolnav e rău - dar iarăşi ai două posibilităţi.

— Să te vindeci sau să mori - râse preotul. Toţi râseră.

— Dacă te vindeci e bine - zisei eu - dacă mori, ei, dacă mori nu mai ai decât ultimele două posibilităţi. Să mergi ori în Împărăţia Cerurilor cu Dumnezeu - dacă ai crezut în El şi ai trăit după Voia Lui - ori să mergi în prăpastia întunericului veşnic cu diavolul, dacă ai trăit în păcat fără Dumnezeu. Acolo nu mai există decât această una îngrozitoare posibilitate pentru vecii vecilor!

Nimeni nu mai râse. Trei voci mă întrebară deodată:

— Dumneata pentru ce ai fost arestat?

— Am fost de Crăciunul trecut cu un program religios la închisoare şi la spital. Am redactat o foaie religioasă şi am scris nişte poezii creştine.

— Dumneata eşti cumva din Oastea Domnului?

— Da!

— Cunoaştem şi noi ceva despre Oastea Domnului - spune-ne mai pe larg cum a fost.

— Să ne găsim cumva un loc mai întâi.

Privirăm cu toţii spre fereastra fără nici un geam. Un suflu de ger aspru ne tăia ochii şi răsuflarea. Ne depărtarăm repede din faţa ei.

— Ce putem pune în fereastra asta să nu ne mai bată vântul chiar aşa?

— Reverenda părintelui - glumi necuviincios profesorul, căutând să facă haz de necaz, pentru a nu cădea cu toţii în descurajarea situaţiei.

— Şi apoi eu în ce mai tremur, răspunse cu un glas de glumă jalnică preotul?

— Să pună badea ăsta cojocul lui cel de oaie.

— Nu-l pun că îngheţ fără el.

— Atunci ce punem?

— Dau eu o cămaşă, mai dă altul una. Mai un prosop... Am acoperit astfel fereastra.

— Şi acum unde să stăm, că nu vom putea sta mult aşa? În peştera asta nu-i nimic, numai obiectul acela în colţ. Era tineta, hârdăul de murdării.

Ce bine că este măcar acesta. Ce îngrozitor suferisem dincolo fără el!

— Eu bat la uşă să ne aducă nişte paie sau nişte priciuri - zise profesorul. Şi bătu în uşă o dată, de două ori, de trei ori, tot mai tare.

În uşă se deschise o vizetă cât o gamelă. Văzurăm o jumătate de puşcă şi două mustăţi mari şi încruntate:

— Ce vrei, mă?

— Domnu' şef, n-avem nimic aici pe ce să ne aşezăm. Daţi-ne măcar nişte priciuri, nişte scaune, nişte paie, orice numai să stăm pe ceva. Murim aici de frig. Ce faceţi cu noi?

— Aşteptaţi! Şi trânti vizeta.

În închisoare încă nu se sunase deşteptarea.

Simţeam că îngheţăm, începând de la picioare. Genunchii ne înţepeniseră. Ne mişcăm tot mai greu încoace şi încolo, suflând în palme şi frecându-ne urechile. Ne lipeam unii de alţii spre a ne încălzi spatele. Ieşea aburul din noi ca din nişte oale golite. Părea totul mort. Părea că în curând vom muri şi noi.

Dar dintr-o dată se auzi un clopoţel undeva în curte. Apoi voci şi mişcare. Zgomote de uşi şi paşi. Curând zăvoarele uşii noastre se izbiră trase, iar marea uşă se deschise, scârţâind ascuţit.

— Mergeţi toţi în colţul cela cu faţa la perete! răsună vocea aspră a gardianului. Şi doi deţinuţi cu haine vărgate intrară cu două braţe de paie pe care le aruncară în partea cealaltă. Apoi ieşiră.

— Le împroşcaţi şi staţi pe ele!

După ce ieşi gardianul, se repeziră fiecare să ia cât mai multe pentru sine, din paiele fărâmiţate. Dar paiele erau puţine. Şi după ce luară primii lacomi, pentru ceilalţi nu mai rămăsese nimic.

— Nu aşa, zise unul dintre cei ce rămăseseră fără paie. Le aşezăm uniform, iar apoi ne aşezăm cu toţii unul lângă celălalt. Bine, rău, cum este, dacă e aşa, e aşa. Trebuie să împărţim totul egal, frăţeşte. Aici suntem fraţi vrând-nevrând.

Abia ne aşezarăm pe paie, când se deschise vizeta de jos.

— Mâncarea!

Nouă porţii de turtoi. Un fel de mămăligă coaptă şi rece. Nu mai văzusem de asta în viaţa mea. Era cam cât o bucată de săpun de rufe. Îmi luai şi eu porţia mea. Era rece şi necoaptă, ni se lipea de degete... Am început s-o mâncăm, lingându-ne degetele năclăite şi îngheţate.

— Staţi că vine şi cafeaua, nu mâncaţi turtoiul gol!

Pe vizeta deschisă intrară nouă gamele aburind cu ceva ca o apă neagră pe fund.

Nu ne-am mai uitat la gamelele turtite, ruginite, cu smalţul sărit. A mea curgea pe la un colţ...

— E caldă, ce bine! zise cel ce luă prima gamelă.

Am pus un deget în gaura prin care picura gamela mea şi, retrăgându-mă într-un colţ, mulţumeam Domnului, încălzindu-mi mâinile pe gamela ruginită pe care o ţineam între palme, ca pe o ofrandă înaintea lui Dumnezeu.

Acesta era darul Lui pentru mine şi jertfa mea pentru El.

...O, Dumnezeul meu, primeşte şi Tu ceea ce-ţi dau eu, cum primesc şi eu ceea ce-mi dai Tu!

Din ochii mei picurau lacrimi liniştite în castronul aburind.

Căldura lor era la fel.

Niciodată nu mi-aş fi putut închipui că cineva poate simţi atâta mângâiere şi bucurie într-o astfel de stare. De fapt nici nu bănuiam niciodată că pot fi astfel de condiţii undeva pentru om.

Dar acum cred şi caut să mă obişnuiesc cu toate, fără să mă mai mir de nimic. Doresc un singur lucru: să pot suporta totul mulţumind lui Dumnezeu, cu bucurie, sau măcar cu răbdare.

Încă o dată: nu spun asta decât pentru a trage nişte învăţăminte, fiindcă viaţa poate fi uneori mai grea decât moartea, de o mie de ori. Şi pentru că frica morţii fiind mai mare decât frica veşniciei, omul adeseori îşi vinde veşnicia sa pentru a-şi mai amâna cu câteva clipe moartea aceasta.

Niciodată să nu faceţi aşa ceva!

Viaţa de fiecare zi aici este o foamete continuă. Afară de bucăţica de turtoi de dimineaţă se primea la amiază cam tot atâta turtoi şi tinicheaua aia de conservă din vârful băţului cu ciorbă, dar care, fiind legată cu sârmă, se clătina, vărsând jumătate înapoi, ori pe jos. Seara tot atâta ciorbă goală, mai mult fiind numai zeamă în care fusese nişte arpacaş.

Numărам firele de arpacaş rămase pe fundul castronului ruginit.

Fiecare aveam între şapte şi cincisprezece boabe. Când primeam cartofi, era norocos acela care afla - prin zeama neagră de cartofi necurăţaţi şi nespălaţi, adeseori aduşi îngheţaţi şi putrezi - câte un sfert sau jumătate de cartof, printre pământul şi nisipul rămas gros pe fundul castronului.

Slăbisem în câteva săptămâni, încât mi se clătinau dinţii în gură şi abia vedeam cu ochii la câţiva paşi...

Într-o dimineaţă gardianul ne-aduse în loc de turtoi şi cafea nouă porţii de hrană rece. Un sfert de pâine şi o bucată de slănină.

— Ce-i cu asta, dom' şef?

— Hrană rece. Veţi pleca de aici!

— Unde, întrebară vreo trei voci deodată?

Dar uşa se trânti furioasă. Ce îndrăzneală şi ce prostie să întrebi aici aşa ceva! Cine ştie nu-ţi spune niciodată - cine spune, nu ştie.

După câteva ceasuri am fost scoşi afară cu tot bagajul şi doi temniceri ne-au înşirat doi cu doi, împingându-ne şi îngrămădindu-ne să ţinem aproape şi să nu ne uităm decât în jos. Repede, repede...

Jos la poartă ni se dau lucrurile fiecăruia - aici eram mulţi - şi un ofiţer aşteaptă lângă masă, privindu-ne pe fiecare dintre noi încruntat şi sever. Un temnicer vine cu o grămadă de lanţuri, pregătindu-se să ni le pună la mâini sau la picioare.

— Le punem la fiecare, sau la câte doi?

Ofiţerul ne măsură încă o dată pe toţi cu ochi cunoscători şi, văzând probabil că nici unul nu arătam a fi primejdioşi, mai ales în halul în care eram, zise:

— Nu le punem deocamdată. Le luăm cu noi şi... vom vedea. Nu-i putem duce cu lanţuri prin oraş. Dar, întorcându-se spre noi, ne spuse ameninţător:

— Fii atent aici! Mergem prin oraş. Să nu care cumva să te muşte şarpele de inimă şi să faci vreunul vreo mişcare că, uite! (şi scoase de sub manta ţeava ameninţătoare a unui mare pistol şi continuă) asta te aşteaptă. Ai înţeles? Nu-ţi pun lanţurile deocamdată. Dar îndată ce văd că e nevoie, uite-le aici!

— N-aveţi nici o frică domnule locotenent - îl asigurarăm noi toţi. De ce să fugim, ce rău am făcut?

— Acum doi cu doi vă luaţi de mâini şi-i daţi drumul după tovarăşul gardian.

Am ajuns la gară îngheţaţi de tot, lipăind prin gropi şi gunoaie pe străzile pline de apă şi noroaie. Apoi, înghesuiţi cu mai mulţi, aduşi de alţii într-o dubă-vagon, am călătorit, numai Domnul ştie cum, până am auzit pe cineva spunând afară: "Urmează Gherla". Atunci paznicii noştri, acum mai mulţi, au intrat iarăşi în alarmă:

— Fii atent aici! Coborâm! Nu care cumva să te muşte şarpele de inimă pe vreunul că, uite, - şi iarăşi văzurăm ţeava pistolului uriaş scos de sub manta - 'nţeles?

— Nu vă temeţi, domnilor, îi asigurarăm noi iarăşi, liniştiţi.

Dar acum am fost încolonaţi pe patru şi, între câte trei pistoale scoase pe dreapta, alte trei pe stânga şi câte unul înainte şi altul înapoi, am luat-o iarăşi prin mijlocul noroaielor şi uliţelor de la gară până la fiorosul

penitenciar cu renume istoric şi universal, Gherla, despre care auzisem şi citisem atât de mult. Ştiam că, împreună cu Aiud şi Seghedin, acesta era cel mai temut penitenciar încă de pe vremea cumplitei stăpâniri austro-ungare. Că pe aici au trecut sau au rămas pe veci mulţi dintre cei mai buni sau cei mai răi oameni despre care auzisem. Pe aici au trecut marii patrioţi români din vremile monarhiei asupritoare. Aici suferiseră sute de ani marii luptători pentru mântuirea popoarelor subjugate. Aici pieriseră unii dintre cei mai renumiţi haiduci şi răsculaţi, împinşi la aceste acte disperate de către vitregiile vremurilor şi ale stăpânirilor nedrepte.

Acum iată-mă şi pe mine aici, pentru Numele cel Scump al Domnului şi Mântuitorului meu Isus Hristos. Cine ştie mai câţi dintre cei ce trecuseră sau rămăseseră aici vor mai fi suferit necunoscuţi şi ei pentru Numele Domnului Isus? Aici au venit cei mai mulţi aduşi de ură, de lăcomie, de răzbunare, de cruzimi... Dar câţi oare vor mai fi fost aduşi de dragostea pentru Hristos?

Slavă ţie, dragoste a lui Isus Hristos! De acum ai şi tu pe cineva adus numai pentru tine, aici. Ajută-mă să mă arăt vrednic de misiunea pentru care m-ai adus în locul acesta.

Serviciul de la poartă ne luă în primire după felul cunoscut: percheziţie, reţinerea actelor, luarea amprentelor, apoi luaţi în primire de paznici noi, trecuţi prin două curţi şi două porţi până în faţa marii clădiri cu trei rânduri de ferestre la intrarea căreia ne oprim. Cineva se uită în sus şi şopti grav:

"Pe vastul frontispiciu ctitorit,
Inert în vânt şi ruginit cu ploaia,
Un ceas enorm arată-ncremenit
Că timpul nostru şi-a oprit bătaia..."

— Daţi-i drumul sus, la camera 43!

La numărul 43 era atunci o cameră mare cu fereastră înaltă prevăzută cu nişte gratii groase ca mâna, fără obloane şi prin care se vedea până departe peste case, peste grădini, peste Someş, până spre dealurile îndepărtate spre miazăzi.

Şi uşa se închise cu zgomot din nou în urma noastră.

Am stat şi aici trei luni, până în Aprilie, la Paşte.

În toate privinţele atunci aici era mai uşor. Era un regim de lagăr, în cele două colţuri de jos ale clădirii în formă de "U" întors, erau amenajate atunci, la începutul anului 1948, două lăcaşuri de rugăciune, unul pentru ortodocşi, celălalt pentru greco-catolici. Preoţii din oraş şi din lagăr oficiau în fiecare duminică slujbe religioase şi deţinuţii din lagăr puteau participa în voie la aceste rugăciuni. De dimineaţa de la deschidere, până seara la închidere puteai veni să stai uneori să citeşti şi să te rogi aici. Aceasta a fost un mare bine pentru mulţi, dar mai ales pentru mine. În timpul unei rugăciuni mi-a venit aici îndemnul să încep versificarea psalmilor şi a altor părţi din Sfânta Scriptură.

Am şi început lucrul acesta şi multe zile şi ceasuri fericite am avut cu Domnul lucrând la aceste versificări, în singurătatea evlavioasă a acestor lăcaşuri lăsate acolo de Dumnezeu ca nişte oaze binecuvântate în acel pustiu sufletesc. Cu mulţi am putut vorbi atunci despre mântuirea sufletului lor.

Şi unii au aflat-o.

Dar curând pârjolul pustiitor a trecut şi peste aceste oaze, aducând pentru cine ştie câtă vreme şi acolo înstăpânirea vaietelor înăbuşite în lacrimi.

În Săptămâna Patimilor, ca un dar ceresc al suferinţelor lui Hristos pentru oameni, sosiră listele de eliberare. La fiecare două zile sosea o listă de câte 50 de nume. Se formau coloane şi cei închişi erau eliberaţi...

Priveam la bucuria celor eliberaţi şi la durerea celor rămaşi şi mă gândeam la marea alegere din Ziua Judecăţii Divine... Când se vor citi numele celor răscumpăraţi, înscrişi în Cartea Vieţii, iar cei ce-şi vor auzi numele, cum vor ieşi dintre ceilalţi, strigând un fericit "Prezent" - şi trecând de-a Dreapta Tronului Slavei în ceata nenumărată a biruitorilor încununaţi cu strălucirea veşnică... Vai, când se va termina de citit - ce vor face acei

ce vor rămâne? Cei al căror nume n-a fost găsit scris acolo? Ce plânsete, ce ţipete, ce vaiete vor mai răsuna atunci...

Atunci nu vor mai fi decât aceste două tabere: a celor mântuiţi şi a celor pierduţi. A celor eliberaţi pe veci. Şi a celor rămaşi în închisoare pe veci.

Am văzut atunci prieteni despărţindu-se foarte greu. Stătuseră timp atât de îndelungat împreună, iar acum unul este strigat iar celălalt nu. Unul trebuia să plece, iar celălalt să rămână. Se despărţeau poate pe veci. O, ce cutremurător învăţământ am tras eu atunci din aceste dureroase despărţiri! Şi cum aş dori să vă fac şi pe voi, dragii mei, să vă gândiţi adânc asupra adevărului mântuirii sau al pierzării cu care veţi fi confruntaţi neapărat şi fără putinţă de înconjor, nu se ştie care şi când - dar sigur, în curând şi cu toţii.

Căci dacă rămânerea noastră într-o închisoare vremelnică poate îndurera atât de mult, ce poate să însemne rămânerea definitivă într-o închisoare eternă? Atunci cum să nu ne folosim chiar acum de unicul prilej pe care îl avem de a-L primi pe Domnul Isus, spre a fi mântuiţi? Spre a fi înscrişi în Cartea Vieţii Eterne?

Pe lista sosită în Vinerea Patimilor, era trecut şi numele meu.

Mi-am căutat din ochi prietenii mei, care în timpul suferinţelor mele veniseră la Domnul aici şi de care eram acum atât de legat sufleteşte. Le-am împărţit celor ce rămâneau tot ce aveam şi am ieşit, despărţindu-mă de ei cu adâncă durere şi multe lacrimi. Suferinţa îndurată împreună, precum şi faptul că ei veniseră la Domnul aici în acest cuptor al încercării, ne legau împreună mai adânc decât orice alte legături. Pe cât de mult îi doresc pe cei de afară, pe atât îmi pare rău de cei dinăuntru. O, dacă n-ar uita ei niciodată lacrimile şi legămintele pe care le-au înălţat atât de cutremurător spre Dumnezeu în clipa predării lor! Lungile seri de citire a Bibliei. Sau frumoasele ceasuri petrecute în rugăciunile din Biserică.

După terminarea citirii listei, şeful de secţie strigă:

— Luaţi pe două rânduri să facem numărul. Ne-au numărat de două ori. Eram mai mult cu unul.

— Nu se poate! Care eşti ăla care nu ţi-ai auzit numele strigat de pe listă şi ai venit aici?

— Toţi ni l-am auzit!

— Nu se poate. Ia fiţi atenţi, mai citim odată.

Într-adevăr era unul care intrase printre noi, fără să fi fost înscris în listă. Şi tocmai el se înghesuise în fruntea tuturor.

A fost înhăţat şi îmbrâncit înapoi cu ocări şi lovituri.

Mi-am adus aminte atunci de pilda Mântuitorului cu cel intrat în Odaia de Nuntă, fără haina de nuntaş. Şi m-am gândit la mulţi dintre cei ce intră prin adunările credincioşilor Domnului fără naşterea din nou, fără o adevărată întoarcere la Dumnezeu şi transformare a vieţii... Sunt unii dintre aceştia care fac ca omul ce nu fusese scris în lista Conducerii, dar care se înghesuia în fruntea celor eliberaţi... Ce mulţi mai sunt de aceştia şi astăzi prin fruntea adunărilor creştine şi a bisericilor Domnului Isus, dându-se drept conducători şi lăudându-se cu siguranţa mântuirii lor! Dar va veni în curând marea verificare şi atenta numărătoare. Şi toţi aceşti intruşi şi uzurpatori vor fi daţi afară pe faţă înaintea tuturor, apoi aruncaţi aşa cum se cuvine acolo unde merită.

Oare tu unde vei fi atunci?

În Sâmbăta Mare eram acasă, în Duminica învierii, dis-de-dimineaţă, cântam şi eu cu cele mai fericite lacrimi, din tot străfundul recunoştinţei mele, împreună cu toţi cei dragi ai mei, în bisericuţa luminată ca un cer înstelat: "Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând şi celor din morminte viaţă dăruindu-le..."

Într-adevăr, în ce morminte fusesem - şi ce viaţă îmi dăruise dintr-o dată Marele meu Dumnezeu şi Mântuitor, Hristos Cel înviat!

Când ieşeam din Gherla, mi se dăduse o "Foaie de Liberare" cu care trebuia să mă prezint la Poliţia de Siguranţă în cel mult trei zile de la sosirea mea acasă.

După ce au trecut cele trei zile de Paşte, mi-am luat "Foaia" şi m-am dus iarăşi la şeful cel uriaş de la Beiuş.

— Ei, ai venit?

— Da!

— Cum a fost?

— Aşa şi-aşa!

— Ei, acum îţi pun în vedere ca pe viitor să întrerupi orice activitate cu Oastea aia a Domnului. Altfel să ştii că vei ajunge din nou la noi. Şi atunci nu va mai fi tot aşa de uşor cum a fost acum! Ai înţeles?

— Bine!

După ce îmi scrise numele într-un registru şi mai însemnă ceva în dreptul numelui meu, îmi întinse foaia şi îmi zise:

— Acum pleacă! Peste două zile te prezinţi din nou la noi. Vei fi aici poimâine la ora 6 dimineaţa.

Peste cele două zile, la ora 6 dimineaţa eram la poarta lor. Poarta era închisă, iar dincolo un paznic poliţist, care, printr-o vizetă din uşă, îmi zise:

— Vino mai târziu, pe la 8 sau 10.

M-am dus în parcul oraşului, m-am plimbat, am stat pe bănci - şi la ora 8 am fost acolo.

Poarta din nou era închisă, iar glasul prin vizetă îmi porunci batjocoritor:

— Vino mâine la ora şase. Tovarăşul şef este ocupat astăzi!

Astfel începură drumurile mele cu şicanări şi amânări ameninţătoare, cu zile, cu nopţi, cu săptămâni pe drum, cei 8-10 km de mers pe jos încolo şi înapoi de fiecare dată.

Toate acestea îmi părură mai grele decât cele din închisoare, fiindcă nu mă chinuiau numai pe mine, ci pe toată familia şi pe toţi fraţii. Nu ştiam niciodată dacă mai vin înapoi, în ceasul când plecam la ei. Motive se puteau găsi destule, iar nesiguranţa este mai grea decât însăşi primejdia pe care o ascunde.

După două săptămâni de drumuri, într-o zi se întâmplă ceea ce presupuneam. Când m-am prezentat în faţa lui, şeful îmi spuse:

— Acum nu mai pleci! Rămâi aici la noi. Mâine vei fi dus iarăşi la Oradea. Eşti arestat din nou.

— Pentru ce, din nou?

— Ţi se va spune acolo! Deocamdată până diseară ai de lucru aici! Şi scoţându-mă afară îmi arătă grădina:

— Vei uda toate straturile astea. Apoi le vei săpa pe celelalte. Iar paznicului poliţist:

— Ai grijă de el! Vezi să lucreze bine!

La plecarea mea de acasă nu mâncasem nimic şi nu-mi luasem nici haine mai groase. Ştiam că de obicei că mă voi întoarce iarăşi după două-trei ceasuri Era luna mai, totuşi noaptea era frig. Ani muncit toată ziua flămând... Apoi am tremurat de frig toată noaptea închis fără nici o învelitoare într-o cameră goală

Dimineaţa, însoţit de paznicul poliţist, am ajuns la Oradea, la locul cunoscut unde mai fusesem şi în ianuarie. Am fost dat din nou în grija lui Zoli-baci, cel cu ciomagul din coadă de mătură.

— Lasă-l aici la mine. Am io grije de el!

O săptămână trecu astfel, fără ca măcar să mă întrebe iarăşi nimeni nimic. În a opta zi fusei scos şi dus în camera unui ofiţer anchetator:

— Spune cum a fost cu propaganda religioasă pe care ai făcut-o în spitalul de răniţi sovietici din Beiuş în 1945?

— N-am făcut decât o serbare de Rusalii cu daruri pentru răniţii români şi ruşi, cum se obişnuia pe atunci. Dar totul a fost făcut cu învoirea şi concursul direcţiunii spitalului. Ce a fost rău în asta?

— Propaganda religioasă pe care aţi făcut-o printre răniţii sovietici! De unde aţi avut cărţile religioase pe care le-aţi distribuit printre ei?

— De la librărie, le-am cumpărat!

— Ce cărţi erau?

— Evanghelii, Testamente şi o carte „Înapoi la Dumnezeu"

— Cine le-a tipărit, tu?

— Nu eu!

— Aici aşa stă scris că tu le-ai tipărit.

— Eu nici nu am avut tipografia mea. Nici condiţii să tipăresc aşa ceva!

— Cine le-a tipărit dacă nu le-ai tipărit tu?

— Nu ştiu ce tipografie de la Bucureşti. Erau în toate librăriile, de vânzare, astfel de cărţi pe atunci.

— Deci nu le-ai tipărit tu?

— Nu!

— Bine, dă aici o declaraţie.

Am scris declaraţia cerută, potrivit cu cele ce făcusem. Apoi am fost dus iarăşi în grija lui Zoli-baci unde am mai stat alte câteva zile aşteptând în celula comună cu tot felul de infractori perindaţi pe aici, gândindu-mă că dacă răul trebuie greu ispăşit în lumea aceasta, iată că şi binele trebuie uneori ispăşit şi mai greu... Că există o compensaţie şi pentru bine ca şi pentru rău.

Şi compensaţia aceasta ţi-o cere răul pe care l-ai păgubit când era ceasul lui şi puterea întunericului. Cum fusese în Săptămână Patimilor pentru Mântuitorul Care trebuia să plătească cum plătea, binele pe care îl făcuse lumii.

În a treia sâmbătă. seara, Zoli-baci, trăgând zăvorul, deschise uşa celulei şi arătând, spre mine, zise:

— Ieşi afară, cu tot bagaj! Repede-repede!

Acest "repede-repede" era totdeauna spus tare şi răstit, pentru ca nici unul dintre cei cu care erai să nu-ţi poată încredinţa nimic pentru ai lor de afară.

Mă luă de mână şi mă conduse numai el singur, prin acelaşi coridor prin care ieşisem în convoiul cu duba, atunci în noaptea cea din ianuarie, când plăteam serbarea de Crăciun de la penitenciarul din Beiuş. Deschise poarta dosnică din zidul gros şi, izbindu-mă afară, îmi zise:

— Liber, mergi acase. Dacă mai vii odate aici, se ştii che nu mai ieşi aşa! Şi trânti uşa de fier în urma mea, cu o înjurătură în limba lui.

Slăvit să fii Tu, Doamne Isuse, - am zis eu cu lacrimi, privind în sus şi respirând cu tot sufletul meu aerul curat şi liber al lui Dumnezeu, din cea mai frumoasă lună pe care o poate avea un an. Şi din cea mai frumoasă zi pe care o poate avea un mai.

Eram ca un om înviat a doua oară...

Slăvit să fie Domnul.

Fără luptă nu-i cunună

Fără luptă nu-i cunună veşnică şi bună,
Căci cununa fără luptă este o minciună
Şi cununa fără luptă grabnic veştejeşte –
Numai cea cu răni plătită veşnic străluceşte.

Fără lacrimi nu-i cântare dulce şi frumoasă,
Căci cântarea fără lacrimi duhul rece-l lasă
Şi cântarea fără lacrimi e numai din gură –
O cântare, doar prin lacrimi poate-avea căldură.

Fără jertfă nu-i iubire, nici n-a fost vreodată,
Căci iubirea fără jertfă piere lepădată
Şi iubirea fără jertfă-i numai amăgire –
Unde nu e nici o jertfă, nu e nici iubire.

Fără moarte legământul nici un preţ nu are,
Legământ e numai cel ce ţine până moare,
Legământ e numai cel ce moare dar nu lasă –
Numai moartea-ncununează dragostea frumoasă.

Fără-acestea nici în ceruri nu-i nici o răsplată,
Căci răsplata cea din ceruri nu oricui e dată,
Ci răsplata cea din ceruri e-o adeverire
C-o iubire şi-a dus crucea pân-la răsplătire.

CAPITOLUL 20
Şi iertarea trebuie plătită!

Urcuşul greu şi crâncen prin anii duri de după,
Mi-au dăltuit un suflet mai matur şi mai clar,
Căci, bând singurătatea c-o prea amară cupă,
I-am fost deschis iubirii prea slobod stăvilar...

Nu există iertare la Dumnezeu pentru nici un păcat; există numai pedeapsă! Dumnezeu nu iartă păcatul, ci-l pedepseşte.

La Golgota, pe Crucea şi Jertfa Fiului Său, Mântuitorul nostru Isus Hristos, se vede cel mai limpede şi mai cutremurător acest mare şi veşnic Adevăr: Hristos plătea iertarea păcatelor noastre. El era pedepsit şi lovit de Dumnezeu pentru ca noi să fini iertaţi. Toate Sfintele Scripturi adeveresc asta. Păcatul este o vătămare atât de mare adusă direct lui Dumnezeu şi Dreptăţii Sale, încât pentru el nu există iertare. Există numai acoperirea lui în suferinţă, în jertfă. Numai după ce Hristos, Mântuitorul nostru, a plătit preţul păcatelor noastre cu Sângele Său, noi am fost iertaţi. Altfel n-am fi fost salvaţi niciodată şi nici unii. Căci păcatul nu se iartă, ci se plăteşte

mai întâi - şi după aceea se iartă. Nu există păcat iertat fără plată, fără ispăşire. Ce au ispăşeşte Dumnezeu, trebuie să ispăşească păcătosul. Ce ispăşeşte Hristos, nu trebuie să mai ispăşim noi.

Dar ca să ispăşească Hristos, trebuie neapărat să vii la El.

Să-ţi plângi păcatul şi să-l osândeşti, să-l lepezi şi să-l părăseşti pentru totdeauna.

Numai astfel de păcate sunt cuprinse în răscumpărarea lui Hristos şi iertate de Tatăl.

Celelalte păcate neaduse la Hristos şi nepărăsite la Crucea Lui, nu au iertare. Dumnezeu nu iartă păcatul. Dumnezeu pedepseşte păcatul, ori în Hristos, ori în sufletul care a păcătuit.

Cine vrea să ierte şi să acopere un păcat al altuia, acela trebuie să plătească el însuşi în locul aceluia. Nu se poate altfel!

După a doua mea eliberare, a trebuit mai întâi să mă prezint tot la 3 zile şefului uriaş, care trebuia să mă vadă, să mă ancheteze şi să mă ameninţe de fiecare dată, spre a fi sigur că nu mai merg nicăieri şi că nu mai fac nimic. Fără să-mi fi spus, aveam astfel domiciliul obligatoriu şi eram ca un deţinut în propria mea situaţie.

Uneori, noaptea auzeam maşina cunoscută venind, apoi oprindu-se dinsus sau dinjos de poarta casei unde eram. Aceasta îi făcea mereu pe toţi ai familiei să tresară, să se scoale pe întuneric, să tremure pe după ferestre sau pe la garduri, ascultând - nu cumva...

Niciodată când plecam de acasă nu puteam fi sigur că am să mă şi întorc. Mi se puteau găsi oricând orice motive spre a fi luat şi dus. De aceea toţi ai mei trăiau plini de nerăbdare şi tremurând de teamă tot timpul aşteptării mele. Uneori trebuia să stau acolo un ceas, alteori cinci, alteori zece.

Tot timpul anilor 1948 şi 1949 l-am petrecut astfel.

În acest timp, măsurile apăsătore s-au înăsprit asupra întregii Lucrări a Oastei Domnului. Fraţii lucrători erau tot mai des luaţi la anchete şi tot mai ameninţaţi cu pierderea libertăţii. Mulţi jandarmi au fost puşi pe urmele fraţilor de către preoţii care ne erau aproape în totalitatea lor mai vrăjmaşi decât jandarmii.

Foarte mulţi jandarmi şi poliţişti se dezvinovăţeau în faţa fraţilor prigoniţi pe nedrept, spunându-le:

— Noi n-avem nimic cu voi! Popii voştri ne obligă. Ce are popa cu voi?

Din cauza îndelungatei atitudini ostile a preoţimii bisericii noastre s-a creat între mulţi fraţi o atmosferă rece faţă de preoţi şi chiar faţă de Biserică. În acest fel s-a dat ocazia altor culte creştine să se apropie prea mult, cei mai mulţi cu gând de acaparare şi de prozelitism. Unde lucrurile au fost împinse prea departe, rezultatul a fost adânc negativ.

Adunări întregi sunt ameninţate să piară. Mii de suflete pentru care s-a plâns, s-a luptat şi s-a jertfit atât de mult până când au fost aduse la Hristos, acum sunt ademenite atât de uşor cu promisiuni sau ameninţări spre a-şi călca legământul şi a-şi părăsi credinţa.

Ce îngrozitoare situaţie! Atât prietenii cât şi duşmanii lucrau numai cu gând nimicitor din toate părţile împotriva noastră.

Din cauza domiciliului meu obligatoriu, nu puteam să mă deplasez nicăieri, deşi din toate părţile fraţii îmi scriau alarmaţi şi îndureraţi.

Printre lucrătorii tineri activa atunci unul cu foarte multă vâlvă, anume Costică, despre care în treacăt am mai amintit. Voi fi silit acum să mă ocup în mod deosebit de el, pentru că acesta a fost şi a rămas unul dintre cei mai dăunători Lucrării lui Dumnezeu.

L-am cunoscut, pe cât îmi amintesc, prin anul 1945, venind de la o misiune prin Moldova - într-o seară în gara Adjud. În aşteptarea unui tren, fiind mai mulţi fraţi aici, am auzit dintr-o dată pe cineva suit pe un scaun, predicând cu glas tare, iar în jurul său o seamă de fraţi şi mai mulţi călători.

Am mers să-l ascult, dar felul lui de a vorbi, gesturile lui şi toată comportarea sa m-au şocat puţin, ca un avertisment. A fost o primă impresie trecătoare, pentru că îndată au venit fraţii şi au început să-l laude şi să-l plângă. Era un tinerel refugiat din Bucovina de Nord, familia lui rămăsese dincolo, iar acum trăia mai mult din mila familiei fratelui Leon Andronic şi din a fraţilor din Bucovina. Nu muncea nicăieri, umbla de colo-colo „în misiune" peste tot. Era un foarte bun vorbitor şi el îşi considera asta ca singura lui ocupaţie, dar foarte importantă.

În situaţia de atunci, îndată după război, când lucrurile erau atât de răscolite de furtuna ce abia trecuse peste noi toţi, am început să îl înconjurăm şi pe acesta, cum făcusem în urmă cu alţii - împotriva avertismentului primei impresii. Iar acesta fiind exact de acelaşi caracter, a ştiut să se infiltreze tot aşa reuşind să fie popularizat apoi prin gazetele noastre şi recomandat peste tot printre fraţi ca un "misionar pe ţară..."

Faptul că din unele părţi am început să primim unele veşti neplăcute despre purtarea lui printre fraţi, n-a avut prea importante schimbări în atitudinea noastră faţă de el, din pricina altor probleme mai presante în momentul acela şi din pricină că el ştia cum să înlăture bănuielile, afirmându-şi importanţa şi necesitatea "misiunii" sale.

Între aceşti doi îmi sfârşeam anul 1949, între Pop şi Costică. Amândoi aveau să fie folosiţi în viaţa mea pentru limpezirea celui mai cutremurător adevăr pe care aveam să-l aflu, plătindu-l în felul cel mai greu, nu peste mult timp. Şi iată cum.

Costică făcea "misiune" prin Bucovina lui. Pop făcea "misiune" şi el prin Nordul Ardealului său. Amândoi îmi cereau cărţi şi Biblii. Mai aveam încă multe din cărţile de la Sibiu, din cele tipărite la Beiuş şi din cele aduse şi strânse sau comandate de pe la Bucureşti.

În vremea arestărilor mele nu-mi fuseseră făcute percheziţii şi nici după eliberarea mea. Aveam multe din cărţile mele, din cărţile părintelui Iosif, din cele tipărite la Beiuş şi multe Biblii rămase din cele comandate înainte. Aveam toată corespondenţa primită de la părintele Iosif, de la fraţi şi multe cărţi şi colecţii alese în biblioteca personală. Pe unele le ascunsesem, dar multe erau la îndemână pentru a le trimite fraţilor care mi le cereau...

Prin luna noiembrie a anului 1949, mă pomenesc acasă cu Costică, bine îmbrăcat, venind din Bucovina şi rugându-mă:

— Am ajuns şi eu la o răscruce a vieţii mele. Aş dori să-mi fac şi eu un rost în viaţă. Am găsit un suflet credincios şi o familie de fraţi credincioşi în care aş dori să mă aşez. Cum n-am pe nimeni în ţară, te rog în Numele Domnului să vii să mă ajuţi. Am nevoie de cineva de încredere care să vorbească pentru mine ca să fiu primit în familia sorei tinere cu care vreau să mă căsătoresc. Te rog să faci acum şi pentru mine ceea ce ai făcut şi pentru Moldoveanu când te-a rugat şi el la căsătoria lui. Sunt exact în aceeaşi situaţie şi eu, cum era el atunci.

— Unde este familia asta?

— În comuna cea mai de nord a ţării, chiar la graniţa cu ruşii.

— Şi când să mă duc?

— Cât mai curând, chiar acum dacă se poate.

— Dar ştii starea mea. Eu nu pot să mă deplasez de acasă decât cu foarte mare risc. Ştii că sunt urmărit îndeaproape...

— Te rog în Numele Domnului, fă aceasta pentru mine. Eu nu mai am pe nimeni, iar părinţii fetei mi-au zis că numai dacă mergi frăţia ta vor sta de vorbă cu mine... Şi lacrimi mari îi umplură ochii...

— Fie ce va fi - mă pregătesc şi plecăm!

Am mers, numai Domnul ştie cum, trecând printre razii şi controale de frontieră. Am ajuns acolo în casa unui foarte cunoscut frate, iar de la el am mers singur cu Costică la familia fetei dorite. Fratele n-a vrut să meargă cu noi. Şi nici el nu mi-a spus atunci de ce nu vrea să meargă. Ştia el ce eu nu ştiam încă.

Cu părinţii fetei şi cu ea ne-am înţeles până la urmă bine. A rămas vorba că se vor face pregătirile începătoare ale nunţii care urma să se facă îndată ce totul va fi gata. Am plecat fericit acasă, că am putut face ceva şi pentru aşezarea acestui suflet singuratic faţă de care simţeam o milă şi o dragoste înţelegătoare şi caldă, din cauza stării lui.

Dar n-au trecut decât vreo două săptămâni şi m-am pomenit din nou acasă cu Costică, dar nu singur. Venea cu tânăra soţie a fratelui din comuna cea mai de nord a ţării, unde fusesem peţitor pentru el.

— Suntem zdrobiţi de tot - îmi ziseră amândoi îndată ce rămăsei numai singur cu ei.

— Ce s-a întâmplat? întrebai eu grăbit. Mă aşteptam la o veste bună şi când colo cine ştie ce rău îmi trebuie să aflu. Îmi povestiră printre suspine şi printre lacrimi despre o veche legătură a lor vinovată pentru care aruncau acum toată vina şi răspunderea numai asupra diavolului. Din legătura asta urma să iasă acum la lumină dovada care nu mai putea fi tăinuită. Aici era toată nenorocirea - zicea el. Dacă aceasta se întâmplă, atunci el, care este un lucrător atât de cunoscut în ţară, va fi dovedit un nelegiuit, iar aceasta va fi o lovitură atât de mare pentru Lucrarea Domnului, încât o mare mulţime de suflete se vor dărâma din cauza asta.

Ori dacă nu, lor amândurora nu le rămâne decât să se sinucidă - lucrul care ar aduce iarăşi o tot aşa de mare nenorocire.

A treia cale ar fi să facă să dispară dovada vinovăţiei lor, înainte de a veni la lumină: să-şi omoare copilul.

Aceasta era marea nenorocire pentru care veneau ei la mine şi marea încurcătură pe care trebuia s-o dezleg eu.

Viaţa lor, ori viitorul Lucrării Domnului în părţile acelea, ori viaţa copilului ce venea - depindeau acum în totul doar de răspunsul pe care îl voi da eu... La ce strâmtoare grea ajunsesem!

Am ascultat totul cu spaimă şi cutremur.

Într-adevăr părea că aşa şi era.

Dar cuvântul ce mi se cerea mie atunci însemna un atât de grav angajament al meu în faţa lui Dumnezeu. O luare asupra mea a întregii lor răspunderi. O acceptare să plătesc eu însumi în faţa Judecăţii lui Dumnezeu şi a conştiinţei mele preţul oricărui păcat din acestea trei pe care le-aş fi dezlegat.

Ei n-ar fi vrut nici ruşinea lucrării şi nici sinuciderea lor, ar fi vrut uciderea dovezii, dar ei, care acceptaseră ca plăcere prima parte a păcatului, nu mai voiau acum să accepte răspunderea pentru a doua parte a lui. Răspunderea voiau s-o poarte altul.

Şi de aceea veneau la mine, s-o port eu.

Am simţit atunci ca niciodată cumpăna cea grea la care mă aflam. Duhul mă înştiinţa limpede: ia seama ce faci, gândeşte-te bine ce alegi!

Eram între două grozăvii. Nu voi uita niciodată acele cumplite frământări între care îmi era măcinat şi răvăşit tot sufletul. Vedeam bine că de o parte era prăpastia morţii pe marginea căreia stăteau sufletele acestea şi încă atâtea altele. Iar de partea cealaltă cuptorul ispăşirii aprins.

La mijloc stătea Judecătorul, într-o mână cu Cumpăna şi-n cealaltă cu Sabia înfocată. Cumpăna atârna greu, împreună cu ei cu tot înspre prăpastia morţii. Cuvântul care trebuia să-l rostesc eu, urma să mă arunce pe mine de partea cealaltă a cumpenei, dinspre cuptor, dinspre sabie.

Momentele erau cumplite. Primejdia pierzării lor, gemetele, lacrimile, feţele lor nenorocite mă cutremurau, pierderea altora şi mai mult...

Atunci nu m-am mai putut gândi la mine. Cu inima strânsă şi cu sufletul înfricoşat am ales ispăşirea. M-am învoit la nelegiuirea cea mai comodă şi mi-am dat consimţământul la ea.

Am spus cuvântul care îi dezlega pe ei, dar mă lega pe mine. Am păşit eu în faţa Judecăţii şi săbiei în locul lor. Le-am spus cu lacrimi şi cu groază doar câteva cuvinte:

— Ştiu că va trebui să ispăşesc. Vă rog însă să nu mai păcătuiţi! Rupeţi-o cu păcatul chiar acum şi pe totdeauna. Şi pocăiţi-vă adânc înaintea lui Dumnezeu toată viaţa voastră, ca El să vă ierte.

Nu era în aceste cuvinte ale mele numai o condiţie pe care le-o pusesem pentru dezlegarea mea, ci era mai mult. Era o implorare spre a nu mai păcătui. Simţeam că încă un preţ pentru un singur păcat al lor, nimeni pe lumea asta n-ar mai fi primit sau n-ar mai fi putut să-l plătească. Măsura păcatelor lor era atât de plină, încât nici o picătură n-ar mai fi putut încăpea în ea.

Au promis bucuroşi cu legământ şi lacrimi că aşa vor face. Au promis cu legământ - dar nu l-au ţinut. Poate chiar în clipa când au pus legământul erau hotărâţi să nu şi-l ţină. Sunt încredinţat că dacă l-ar fi ţinut, Domnul i-ar fi iertat, iar după ispăşirea mea m-ar fi iertat şi pe mine. În felul acesta nici eu n-aş mai fi spus asta niciodată şi nimănui. Dar ei au mărit răul până la toate marginile ţării.

Iar Dumnezeu i-a pedepsit în faţa lumii întregi.

Eliberaţi de mine atunci de sub orice povară, ei răsuflară uşuraţi şi plecară bucuroşi - lăsându-mă acum pe mine cu simţământul că ceva ca un munte uriaş s-a prăbuşit peste sufletul meu, îngropându-mă sub el. Am simţit dintr-o dată că între mine şi Dumnezeul meu s-a înălţat un zid rece şi gros de la pământ până la cer. Că prin nici o parte rugăciunile mele nu se mai puteau înălţa şi trece spre El din cauza zidului acestuia. Şi nici razele Lui nu mai puteau străbate până la mine. Muntele era mânios, zidul era vrăjmaş, iar eu singur. Nici o stare din câte am trăit pe lumea aceasta n-a fost pentru mine la fel cu cea pe care o trăisem atunci. Din clipa legământului meu din Ziua Rusaliilor neuitate, nimic nu mă mai rupsese pe mine de Dumnezeul meu. Dar acum El era dincolo de munte şi dincolo de zid - eu singur, fără El, dincoace...

Niciodată nu mi-aş fi putut închipui că vreun păcat poate într-adevăr să pună aşa un zid de despărţire între noi şi Dumnezeu, după cum, fără să gândesc citisem de atâtea ori acel loc din Scriptură: „Nu Mâna Domnului este prea scurtă ca să vă mântuiască, nici urechea Lui prea tare ca să vă audă - ci păcatul vostru pune un zid de despărţire între voi şi Dumnezeul vostru, păcatul vostru vă ascunde Faţa Lui şi-L împiedică să vă asculte...” (Isaia 59:2).

Gemea zi şi noapte tot sufletul din mine şi mi se topea toată fiinţa în flăcările conştiinţei care mi se zbuciuma necurmat. Mi se părea că sunt aruncat undeva într-un gol sau într-o mlaştină în care mă afund fără salvare... Că umblu printr-un pustiu primejdios... Că mor într-o peşteră închisă în care nimeni nu mă ştie şi nu mă aude şi nu se mai interesează de mine. Rugăciunile îmi păreau fără rost. Strigătele fără ecou. Lacrimile fără uşurare. Cerul închis şi Dumnezeu nicăieri...

Atunci dorit fierbinte numai să mor. Să nu mai trăiesc nici o clipă în felul acesta pe pământ. Dar când mă gândii mai adânc la moarte în felul acesta îmi fu şi mai groază. Cum să mor aşa? Cum să merg eu în felul acesta, în starea aceasta, înaintea lui Dumnezeu? Pentru prima dată de când aflasem pe Domnul Isus, îmi dam seama ce cumplită poate fi întâlnirea cu moartea când eşti fără Hristos şi fără lumină, cu un cuget apăsat de un păcat care te-a învinovăţit faţă de Dumnezeu.

— Doamne, am strigat atunci deznădăjduit, trimite-mi orice, dar nu mă mai lăsa în starea aceasta. Aruncă-mă oriunde, dar numai să ajung să Te întâlnesc din nou pe Tine. Cere-mi orice şi pedepseşte-mă oricum, dar numai ia dintre mine şi Tine acest zid monstruos şi îngrozitor, după care nu mai pot trăi despărţit de Tine. Pedepseşte-mă oricum, dar numai ia de pe mine acest munte vrăjmaş şi greu. Spune-mi orice mustrare, dar nu mai tăcea faţă de mine...

A durat asta aproape trei luni de zile. În timpul acesta, "misionarul" Pop era pe undeva prin Maramureş, îmi tot scria şi îmi tot cerea cărţi şi Biblii.

Avea şi unele probleme asupra cărora îmi cerea stăruitor răspuns. I-am trimis şi i-am scris. Despre Costică nu mai ştiam nimic.

Înţelepciunea şi bunătatea Domnului faţă de mine a folosit prilejul acesta pentru a pune capăt frământărilor mele şi a aduce vremea ispăşirii pe care o acceptasem. Dumnezeu avea milă de mine şi îmi pregătea izbăvirea prin foc.

Era ziua de 12 februarie 1950, când tocmai se împlineau 12 ani de la izbăvirea din suferinţă a părintelui Iosif. Fusesem chemat de dimineaţă să dau o mână de ajutor la nişte lucrători la primăria comunei unde locuiam.

Cam pe la ora 9, am fost ridicat de acolo de către şeful Securităţii de la Beiuş, care, arătându-mi pistolul în semn de ameninţare dacă nu m-aş supune, mă împinse un pas înainte şi-mi arătă direcţia pe jos spre Beiuş.

Mă uitai la el atât de liniştit şi de nepăsător de tot pistolul lui, încât nici el nu mai găsi nici un cuvânt să continue. Şi o luai înaintea lui, fără să ne mai vorbim nimic unul altuia.

— Stai, îmi zise el, când ajunserăm pe podul pe unde o lua drumul spre noi. Aşteptăm să vină căruţa cu materialele tale. Cum ai putut tu să lucrezi atât de mult aici lângă noi, banditule? Şi noi să nu ştim nimic! Noi credeam că tu te-ai liniştit de când ai fost pe la noi - dar tu lucrai! Lasă că n-ai să mai lucrezi tu până va fi lumea: ţi-arăt eu ţie, tâlharule!

Era palid de furie şi se uita la mine ca o fiară.

Dar părea că vorbeşte altcuiva, aşa de puţin mă-ngrijora acum tot ce spunea el. Mă gândeam cu îngrijorare doar la altceva: se vede că fusese pe la mine pe acasă în lipsa mea, că-mi făcuseră percheziţie, sau chiar mai făceau încă, dacă aşteptam căruţa de care spusese şi care nu mai venea... Ce vor fi aflat oare din câte aveam? Ce vor fi luat?...

Aveam acasă tot ce strânsesem de când mă hotărâsem pentru Domnul. Tot ce tipărisem şi mai erau, din cele vreo 10 cărţi personale: colecţii, manuscrise, albume de fotografii, corespondenţa.

Tot ce strânsesem cu o dragoste evlavioasă faţă de cărţi, faţă de artă, faţă de adevăr, faţă de frumos.

O mare parte din ele le ascunsesem, îndemnat de o tainică înştiinţare lăuntrică, prin diferite locuri de acasă. O mare parte le îngropasem în lăzi, în vatra şoprului şi în alte locuri, ca pe o comoară scumpă pe care ţi-o simţi ameninţată. Ţineam la aceste lucruri ca la cea mai scumpă avuţie pe care o mai aveam pe lumea asta lângă sufletul meu. Erau lucrurile Domnului şi munca mea cea mai din greu câştigată cu sudoarea, cu lacrimile, cu tot ce aveam mai de preţ în cei mai frumoşi ani din viaţa mea.

Acum nu ştiam cât de nimicitor s-au purtat la percheziţie. Cât au luat din cele din casă. Cât au mai aflat din celelalte. Ştiam că voi fi întrebat despre tot ce au aflat şi despre ceea ce încă nu aflaseră. Ce să spun dacă au aflat? Ce să spun dacă n-au aflat?

Astea erau adevăratele mele îngrijorări.

Stăm pe podul de lemn de peste valea care curgea liniştită pe sub pod, rezemat cu spatele de bârna podului. Deodată îmi adusei anunţe că în buzunar aveam mai multe înseninări şi scrisori de la fraţi. Cum el privea pe drum, eu am scos uşor tot ce aveam, le-am rupt şi, mototolite în palmă, le-am dat drumul pe la spate jos, în apa care curgea. Să nu mai ajungă în mâinile lor.

Stătusem destul de mult. Nu mai avea răbdare şi căruţa nu mai venea. Furios, se întorsese către mine, înjurându-mă.

— Plecăm! Dă-i drumul! Vor veni ei.

Am luat-o iarăşi înaintea lui. La intrarea în oraş, doi copii se jucau pe marginea trotuarului. Unul era băiatul meu de 11 ani, care învăţa la Beiuş şi locuia la cineva aici. Copilul sări să vină la mine, zicându-mi: "Slăvit să fie Domnul, tăticule! Unde mergi? Vin şi eu cu tine!"

— Nu, Viorel, i-am zis eu. Unde merg eu acum, tu nu poţi veni cu mine. Rămâi aci şi vă jucaţi mai departe.

Atunci îl văzu pe cel ce mă ducea şi, înspăimântat, începu să plângă.

— Fii liniştit, Viorel, l-am încurajat eu, iarăşi voi veni. Şi lăsai copilul plângând, ca să nu mai dau ocazie şefului să izbucnească chiar acolo.

— Ai otrăvit sufletul copilului, banditule, zise el pornind, cu ochii încruntaţi întorşi spre copil.

Nu intrasem mult în oraş, când văd venind spre noi pe fratele Gavriş, având pe el o şubă groasă. Văzându-mă cu şeful şi bănuind unde mergeam, se dezbrăcă de şuba lui şi vru să mi-o dea, fiindcă eu nu aveam decât o haină subţire. Era încă iarnă, dar fusese o zi călduţă iar eu plecând doar pentru câteva ceasuri de acasă, nu-mi luasem decât haina asta.

Şeful se făcu dintr-o dată roşu, sări la el şi scrâşni:

— Stai! Ce vrei să faci? Vrei să-i dai haina? Bine, vino şi tu cu el. Eşti de-al lui, ha? Las' ca te vedem noi şi pe tine. Dă-i drumul lângă el!

Fratele se uită liniştit la mine, apoi mi se alătură, păşind lângă mine, amândoi înaintea lui.

Mă întristai văzând că aşa se întâmplă lucrurile. Fratele era încă tinerel în credinţă, doar de vreo doi ani - şi mă temeam ca nu cumva încercarea aceasta să-l dărâme. Dar încredinţai totul în Mâna Domnului, gândindu-mă că totuşi împotriva lui nu aveau nimic şi o să-i dea îndată drumul, doar o să-l înfrice puţin.

Toată lumea se uita după el şi după noi - asta desigur că îl deranja, îşi ştergea mereu fruntea de sudoare. Când văzu în piaţă pe primul miliţian i se uşura sufletul, îi făcu semn să vină la el şi, arătând spre noi, îi porunci:

— Du-i imediat la securitate pe amândoi. Dar fii atent, îi predai ofiţerului de serviciu. Şi arătând spre mine, îi şopti ceva încet.

— Am înţeles, să trăiţi!

Străbăturăm oraşul până la marginea cealaltă. Securitatea se mutase aproape afară din oraş.

Pe fratele l-au oprit în curte, iar pe mine m-au băgat înăuntru. Când ani intrat, de la masă s-a ridicat un ofiţer gras şi îndesat care, privindu-mă cu nişte ochi roşii şi fioroşi, mă întrebă printre dinţi:

— Cine eşti tu, mă, cum te cheamă? I-am spus numele meu.

— A, tu eşti pocăitul ăla? No bine că eşti aici - şi, înjurându-mi Hristosul şi Dumnezeul meu şi mama mea, începu să-mi dea cu palmele peste faţă, cu pumnii peste cap, cu genunchii în stomac... După ce obosi, îmi strigă:

— Scoate tot ce ai prin buzunare, banditule! Pune pe masă tot! Scoate şireturile, actele, cureaua - tot. Să n-ai cu ce să te spânzuri... Şi alte înjurături urmară. Gâfâia şi transpirase.

Când terminai de scos tot, mă smuci de braţ şi, cu un pumn şi un picior în spate, mă izbi spre o uşă în partea cealaltă, poruncindu-mi:

— Ieşi pe-aici!

Am ieşit într-un coridor care cobora pe nişte scări în curtea dinăuntru, tot timpul lovit când cu pumnul când cu cizma.

În curte, un mare câine-lup, care se ridică de undeva venind spre noi.

— Prinde-l, lup! Banditul! - strigă el spre câine.

Dar câinele veni liniştit spre mine. Mă mirosi - apoi se întoarse spre el dând din coadă.

— Prinde-l, lup! strigă el din nou, supărat, bătând cu cizma în pământ. Dar câinele nici nu se mai uită la mine.

La marginea curţii, spre fund, era o clădire joasă, ca un şopron. Avea o singură intrare. Fusei împins într-acolo.

Deschise uşa de scândură groasă cu crăpături, apoi mă izbi înăuntru. Văzui un coridor îngust pe care erau înşirate la rând patru uşi. Fiecare uşă avea în mijloc o gaură rotundă, cât putea să intre prin ea o mână. La prima uşă trase zăvorul, mă izbi cu un pumn înăuntru. Apoi, trântind uşa după mine şi împingând izbit zăvorul, îmi zise, înjurându-mă:

— Aici să îngheţi şi să putrezeşti, pocăitul dracului! Şi plecă, trântind uşa coridorului, îndepărtându-se.

Celula îngustă de 2 pe 3 metri, era goală. Nu mai era în ea decât un prici de două scânduri, gol. Pe jos ciment. Uşa care da în coridor era din scânduri de fag groase, cu crăpături la încheietură şi cu gaură la mijloc, fără nici o acoperitoare. Prin gaura asta se vedea o parte din curtea ulterioară, căci uşa de la intrare rămăsese deschisă.

La coridor în stânga era o fereastră. Din celula mea, printr-o crăpătură a uşii, se vedea curtea tocmai în partea unde era poarta mare prin care, fiind la fel deschisă, se vedea poarta principală cu tot ce intra şi ieşea pe acolo.

După ce rămăsei singur, îngenuncheai pe ciment şi, cu ochii prin vizeta rotundă înspre stropul de cer care se vedea prin ea, încercai să-mi încredinţez viaţa de acum în Mâna Domnului şi Dumnezeului meu, rugându-L cu lacrimi amare, să vină la mine şi să mă întărească.

Dar nici un semn din cer nu-mi răspunse inimii mele chinuite. Toate uşile înspre cer erau mai închise decât cea de-aici. În asta mai era o gaură măcar prin care mai puteam vedea ceva... Spre cer nimic.

Mă ridicai şi încercai să aflu pe unde aş putea vedea şi auzi ceva, când va veni căruţa. O, de-aş putea vedea cât de puţin ca să ştiu ce au aflat... Sau dacă aş vedea ce se întâmplă cu fratele rămas în urma mea. Poate îl vor aduce şi pe el aici...

Nu l-au adus. După ce i-au dat şi lui câteva lovituri şi ameninţări, l-au scos afară şi l-au lăsat să plece.

După o vreme lungă de aşteptare cu ochii aţintiţi mereu spre poartă, am văzut-o deschizându-se şi căruţa intrând, încărcată cu vârf de lăzi şi pachete cu toate cărţile mele. Am cunoscut dintr-o privire tot ce aveam în casă, în şopru, în pod. Saci, lăzi, pachete. Cărţi, Biblii, colecţii, albume - totul! Sus, mânând caii, era Gheorghe, omul de serviciu al primăriei. Apoi căruţa întoarse după colţ şi nu mai văzui nimic, înţelesei într-o clipă că aflaseră şi că luaseră totul. Ce pustiire trebuie să fi făcut acasă - şi cum îi vor fi chinuit pe ai mei! Căzui zdrobit pe priciul rece cu faţa în palme.

Pierdusem toată avuţia mea de cărţi pe care le strânsesem bucată cu bucată, ca unul care îşi face o casă începând de la un cui, de la un ţăruş, de la o scândură, undeva într-un colţ de lume gol-goluţ şi singur-singurel...

Când mă trezisem eu pe lume, în casa părintească era o singură carte de citit, pe jumătate ungurească, rămasă de la şcoala tatălui meu, care făcuse şcoala lui primară printre unguri.

Pe primii mei bani, eu cărţi mi-am cumpărat. Şi de atunci, pas cu pas, pe unde am fost, cărţi am strâns, pentru că am iubit cartea şi le-am îngrijit ca pe ochii mei. Am avut ocazia să cumpăr ori să primesc cărţi unice. Cu autografe de la scriitori aleşi, piese care nu se mai găsesc... Şi iată acum totul a intrat aici în acest cuptor aprins, cu mine cu tot. Ştie numai Singur Bunul Dumnezeu cum vor mai ieşi de-aici şi ele şi eu.

Am început să plâng amar. Simţeam că mă scufund cu totul într-o prăpastie fără fund şi într-o noapte fără nici o rază.

Încercai din nou să mă rog, să capăt un semn, o mângâiere, o rază, o cât de mică întărire pentru ceea ce mă aşteaptă. Stam proşternut pe ciment cu toată faţa la pământ spre uşa îndurării lui Dumnezeu. Căzuse trăsnetul asupra mea, se năpustise furtuna, năvăliseră caldeenii - şi în mai puţin de o jumătate de zi rămăsesem mai gol decât Iov când a zis: "Gol am ieşit din pântecele maniei mele, gol mă voi întoarce în sânul pământului..."

Dar eu eram şi mai gol ca el, fiindcă sufletul meu era ca un pustiu în care nimic din afară nu mai avea nici un răsunet.

Am gemut ca un disperat: Dumnezeul meu, dacă m-ai adus aici, nu mă lăsa singur. De ce nu-mi răspunzi Tu? De ce taci, Tu, Mântuitorul meu Scump? Tu ai fost totdeauna cu mine pe oriunde am fost, de ce acum îmi stai atât de departe în pustiirea care a dat peste mine? De 20 de ani de când Te cunosc, la orice rugăciune mi-ai răspuns. La orice greu ai fost gata să vii lângă mine. La orice strigăt ai fost gata să-mi ajuţi. Şi acum, iată-mă în cea mai grea zi din viaţa mea, aici în groapa acestor lei furioşi şi dezlănţuiţi împotriva mea, mă laşi singur. Doamne. Şi strig şi nu-mi răspunzi. Şi Te chem şi nu vii. Şi sunt despoiat de tot şi în cea mai grea stare - şi nu-Ţi pasă! Ape reci şi negre năvălesc spre mine şi mă înconjoară din toate părţile - şi Tu nu-mi dai nici un semn de ajutor. Şi bat la poarta Ta închisă - şi nu-mi răspunzi. Stau prăbuşit în cea mai îndurerată nenorocire, în cea mai cumplită primejdie, în cea mai înfricoşată aşteptare - şi Tu nu mă vezi.

Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce Te-ai dus atât de departe, pentru ce m-ai părăsit total, pentru ce m-ai lăsat atât de singur?...

În zadar însă. Uşa rămânea tot închisă. De după zidul rece şi gros nu vedeam nici un răspuns.

Numai din pustiul întunecat al inimii mele, un gând mi se ridică până la lumina minţii răvăşite şi acest gând îmi spuse:

— Ai luat păcatul acelora asupra ta. Iată, a sosit vremea să-l ispăşeşti. În zadar strigi, în zadar aştepţi, în zadar cauţi izbăvire. Nu mai este nici un alt drum decât acesta. Rabdă! Rabdă până la sfârşit. Rabdă până când va fi plătit tot-tot...

Mi-am aplecat sufletul până în străfundul celor mai aprinse remuşcări şi n-am mai putut spune decât:

— Da, Doamne, aşa este! Fie voia Ta.

Şi m-am ridicat cu aceeaşi povară şi temere şi apăsare cu care mă prăbuşisem. Dar acum înţelesesem.

Se înserase... De azi dimineaţă nu mâncasem nimic, nici apă nu băusem. În celulă parcă era mai frig decât afară, iar eu nu aveam pe mine decât haina asta subţire şi uşoară.

Tremuram din tot trupul, fiori de frig se înălţau din ciment şi îmi înlemneau toată fiinţa. Mă aşezam obosit pe priciul gol, dar mă ridicam îndată, să nu îngheţ. Făceam trei paşi de la uşă şi până la perete, apoi iar ceilalţi trei înapoi, dar oboseam atât de repede şi mă dureau toate încheieturile trupului.

De frig, mă chinuia trebuinţa ieşirii afară, care devenise atât de dureroasă încât mă strângeam cu mâinile pe sub stomac. În celulă însă nu era nici cel mai mic vas pentru nici un fel de liniştire trupească a acestor nevoi omeneşti. Pe afară nu se mai auzea nimeni chiar dacă aş fi bătut în uşă să mă sloboadă cineva. În această a doua curte nu se mai auzea nici o mişcare. Numai câinele lup negru şi mare îl vedeam plimbându-se şi-l auzeam lătrând.

Se înnoptase... şi nimeni.

Dar deodată tresar, în sfârşit se aud paşi de cizme grele apropiindu-se. Se trage zăvorul şi se deschise uşa. Şi la câtă lumină era afară spre curte, văd o statură puternică şi aud un glas fioros:

— Ieşi!

Când am trecut pe lângă el, un pumn greu ca un mai de fier simţii că mă izbeşte după cap. Am fost aruncat departe şi gata să cad.

Mă ajunse din urmă şi, cu o înjurătură îngrozitoare, simţii în spatele meu cizma lui grea. Câinele se repezi spre mine.

— Prinde-l, lup! Ia banditul!

Dar câinele nu-mi făcu nici un rău.

Nu ştiui încotro vrea el să merg... Păşeam înainte spre gard. Mă simţii smucit de mâna stângă şi un alt pumn în cap mă izbi spre nişte scări.

Înţelesei că trebuia să urc pe acolo. Păşii pe prima scară - dar altă cizmă şi alt pumn mă izbi peste două scări în sus.

Am pătruns într-un coridor pe care erau mai multe uşi. Mă oprii la prima, dar pumnul şi cizma mă izbiră spre cealaltă. Mă oprii la a doua - dar fui izbit la fel şi de data asta. Aşa am ajuns până la ultima uşă prin care fusei împins înăuntru.

Acolo mă mai aştepta unul cu un ciomag negru în mână. Cu nişte înjurături scrâşnite printre dinţi se năpustiră amândoi asupra mea, lovindu-mă pe unde apucau, peste mâini, peste cap, peste spate, peste picioare... După ce obosea unul, începea celălalt:

— De unde ai avut atâtea materiale, banditule?

— Le-am cumpărat, le-am scris eu, le-am împrumutat.

— Unde ai ascuns maşina cu care le-ai tipărit?

— Dar maşina asta nu se poate ascunde... Este mai mare decât o batoză, domnule! Cum s-o ascund?

— Nu vrei să spui? Unde ai ascuns maşina? Tu ai o maşină de asta acasă. Cât am căutat - n-am aflat-o. Spune unde-i?

— Domnule, o tipografie nu se poate duce la ţară... Este cât o locomotivă, domnule. Tipografiile sunt numai la oraş. Acolo am tipărit cărţile. Scrie pe ele pe fiecare carte unde este tipărită şi când...

— Adică nu vrei să spui! Şi se năpustiră asupra mea şi mai furioşi, lovind fără alegere şi oprire.

— Spui sau nu spui? N-am mai răspuns nimic.

Nu-mi mai simţeam nici capul, nici mâinile, nici nimic. Urechile îmi ţiuiau ca nişte sirene, toată pielea îmi ardea, din nas mi se prelingeau două şiroaie de sânge pe mâini, pe piept, pe podea... Parcă nu mă durea nimic, ci numai îmi ardea toată pielea de pe trup.

Obosiţi, se opriră - şi se uitau la mine cu nişte ochi încruntaţi şi neputincioşi.

— Du-l înapoi, zise unul, ştergându-şi fruntea udă de sudoare. Las' că are el când să vorbească. Mâine, poimâine, săptămâna asta, cealaltă... Anul acesta, anul viitor, lasă...

— Nu mai ieşi tu de aici, banditule!

Cel ce mă adusese, deschise uşa scrâşnind şi, izbindu-mă în ea gemu:

— Dă-i drumul înapoi!

Şi mă împinse tot acolo de unde mă scosese. Până la miezul nopţii nu mi-a fost frig. Toată carnea de pe mine ardea ca în flăcări.

Deci acesta era focul ispăşirii mele. Acesta era cuptorul în care trebuia să ard. Aşa va trebui să plătesc. Până la câte ori trebuie să fie aprins şi încălzit, oare? Până la 7?... O, Dumnezeul meu, în mânia Ta, adu-ţi aminte de îndurare.

Ajută-mă să pot răbda totul, fără să cad şi fără să cârtesc.

După ce au început a mi se linişti arsurile, am început să simt durerile adânci şi ascuţite în cap, în rinichi, în ficat, în stomac, în oase...

Apoi frigul cumplit... apoi trebuinţele fireşti de descărcare a greutăţilor din stomac, din băşică... Părea că îmi plesneşte tot înăuntru. Mă zvârcoleam în toate felurile. Mă strângeam ghem cu genunchii la gură. Îmi strângeam fălcile ca să nu strig, să nu gem, să nu urlu de dureri. Mă tăvăleam pe prici, apoi pe jos. Şi nu se mai făcea odată ziuă ca să vină cineva. Auzeam cocoşii departe cântând. Auzeam ceasul din turnul bisericii din centrul oraşului, auzeam cucuvăile ţipând din toate părţile... Dar nu auzeam nici o mişcare de om. Crezui că voi muri şi îmi fu teamă de moarte. Nu mă simţeam în stare să mor aşa.

Mă zvârcoleam şi gemeam cu lacrimi în durerile pe care le credeam cele mai mari din lume: Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, ai milă de mine, dacă-mi iei viaţa, iartă-mă mai întâi. Nu-Ţi mai cer nimic dacă îmi iei viaţa, decât să mă ierţi mai întâi. Şi-apoi ia-mi viaţa în clipa asta, aici!...

Apoi mă îngrozii eu însumi de ceea ce spuneam. Glasul cel din adâncuri spunea: ispăşeşte. Păcatul nu se iartă, ci se ispăşeşte. Nici un păcat nu s-a iertat niciodată, toate au trebuit ispăşite. Nici un păcat nu se va ierta niciodată - toate vor trebui ispăşite. Tu nu-L cunoşti nici pe Dumnezeu, nici grozăvia păcatului. Rabdă - până ce vei plăti totul, totului tot!

Încă mai poţi! Plăteşte, încă mai ai, rabdă şi plăteşte!

Trecea o crampă puternică - şi parcă iarăşi mi se uşura câteva clipe. Pe urmă alta - şi iarăşi un strop de linişte. Tremuram, dar mă treceau sudori pe care mi le ştergeam împreună cu urmele de sânge rămase pe faţă. Nişte cuţite de foc îmi străpungeau toate măruntaiele - şi iarăşi se linişteau... dar tot mai putui ţinea liniştea dintre zvârcoliri.

Se luminase de ziuă - şi tot nu mai venea nimeni.

Să bat în uşă? Nu bat, rabd până mor, fără să cer nimănui nimic, dacă nu-mi dă Dumnezeu. Şi nu-i nimeni nicăieri, parcă e înainte de începutul lumii, când nu era nimic. Parcă este după sfârşitul lumii, când nu va mai fi nimic...

În sfârşit, după ce auzii bătând de 9 ori în clopotul bisericii, auzii paşi apăsaţi de cizmă grea. Prin gaura rotundă a uşii văzui pe majorul gras şi greu de aseară, deschizându-mi uşa şi răstindu-se:

— Ieşi la w.c. şi la apă. Ai voie la asta de două ori pe zi, dimineaţa şi seara. Şi odată pe zi mâncare, dacă îţi aduce de acasă. Dacă nu, rabdă. Noi n-avem aici pension sau restaurant. Hai, gata? N-am vreme să stau aici cu tine.

Mi-am uşurat trupul după 24 de ore de chinuri. Nu ştiu cum am putut rezista atâta.

Dar cuţitele din pântec tot nu mi se liniştiră.

La Zoli-baci fusese de o mie de ori mai uşor.

După vreun ceas îl văd iarăşi prin gaura vizetei pe celălalt bătăuş de aseară, venind cu o tavă de lemn, o scândurică, pe care era o mică bucată de pâine şi o feliuţă de slănină. Se opri în dreptul vizetei şi prinzându-se cu două degete de bucăţica de pâine ca de o zdreanţă pe care o ridici ca s-o arunci, mi-o întinse s-o iau. Apoi cu bucăţica de slănină. Apoi, ştergându-şi degetele de marginea tăvii zise dispreţuitor şi silit:

— Ia şi mănâncă! Asta ţi-e porţia pe astăzi, nu meriţi nici atât; dacă ar fi după mine. Şi, trântind uşa la coridor, ieşi depărtându-se.

Mă uitai la feliuţa subţire de pâine. Era de acasă, coaptă de mama în cuptorul nostru. Şi slănina la fel. Deci ai mei aflaseră unde sunt şi-mi aduseseră de mâncare. Dar cum oare, numai aşa de puţin îmi aduc ai mei de mâncare? Şi un copilaş ar mânca de cinci ori pe zi câte o porţie de asta.

— Taci şi rabdă! îmi strigă judecătorul meu lăuntric.

Nu mai ştiam cum să mă rog, deşi simţeam cea mai arzătoare nevoie de rugăciune. O lespede grea şi rece parcă se lăsase peste cuvintele mele şi un vânt vrăjmaş bătea dinspre cer, alungându-mi înapoi în jos toate gândurile mele care îndrăzneau să se apropie într-acolo. Sus în cer nu se mai găsea nici un prieten care să aibă milă de mine. Începea să-mi fie şi frică să mă mai apropiu de locuinţa lui Dumnezeu.

Simţeam în toată fiinţa trupului meu o foame atât de dureroasă... Stomacul, amăgit cu bucăţica de pâine, pornise şi, neavând ce macină, se rodea singur, provocându-mi nişte usturimi şi dureri arzătoare. Parcă aveam jăratec aprins acolo.

Îmi ridicam ochii prin gaura goală a vizetei spre stropul de cer din colţul ferestrei de sus şi doar câteva cuvinte putui să trimit într-acolo din gândurile care mă frământau.

— Totuşi, deşi nu mai merit nimic, Doamne Isuse, adu-Ţi aminte de mine şi ai milă de starea mea. Şi lacrimi calde îmi şiroiau liniştit pe obrajii reci şi umflaţi de vânătăi.

Astfel am început ziua a doua.

În curte nu era nimeni în afară de câinele lup. În celular nu era nimeni, afară de mine. Din când în când, ceasul din turnul bisericii din centru măsura grozav de încet chinurile mele, întâi cu bătăi subţiri, sferturile, apoi mai groase, ora.

Auzii patru subţiri, apoi 11 groase. Dinspre clădirea cu birourile lor, auzii deschizându-se o uşă, apoi o voce strigând câinele:

— Lup!

Şi prin vizeta rotundă şi prin uşa coridorului rămasă deschisă văzui câinele întorcându-se, ţinând în gură o plăcintă mare, cu care se duse lângă gardul din faţa mea. Acolo o lăsă şi se duse din nou, venind în gură cu altă plăcintă; apoi încă una. Pe urmă se aşeză să mănânce în silă. Îl vedeam bine şi mă gândeam cum le va fi pregătit mama şi le va fi adus tata pentru mine. Şi acum le mănâncă în silă acest câine străin, gras şi sătul. Mă uitai la el cum muşcă în silă, când dintr-o plăcintă, când din alta. Apoi se sculă încet şi cu o plăcintă întreagă în gură se duse lângă gard, râcâi cu unghiile acolo făcând o groapă, aruncă plăcinta şi apoi cu botul împinse nisipul peste ea. După care se duse, se aşeză pe labe şi puse capul jos să doarmă.

Atunci mă văzui mai rău ca fiul cel pierdut care, văzând porcii, se uita cu jind cum aceştia mănâncă roşcovele din care ar fi dorit şi el să se sature, dar nu i le da nici lui nimeni.

În curând văzui vărsându-se în cratiţa câinelui şi oala cu lapte care desigur venise odată cu plăcintele aduse de acasă.

Ai mei se vor bucura acasă că cel puţin nu voi răbda aici de foame.

A venit iarăşi seara. Solidul care mă luase aseară apăru din nou la uşă, trase zăvorul - şi îmi zise la fel ca ieri:

— Ieşi!

Şi urmară aceiaşi pumni, aceleaşi cizme şi înjurături pe tot drumul de aseară, pe care acum îl cunoşteam.

Înăuntru, acelaşi bătăuş mă aştepta să-i fiu adus. A urmat tot ce se întâmplase cu o seară mai înainte, dar acum trebuia să răspund în loc de tipografie pentru nişte arme pe care le-aş fi ascuns.

Fireşte că n-am răspuns nimic la nici una din întrebările acestea. Am răbdat tăcând toate loviturile de dinainte şi de după astfel de întrebări, puse numai spre a avea motiv să bată.

În sfârşit, după ce s-au obosit, unul din cei doi, aruncând ciomagul şi punându-şi mâinile în şolduri, se uită la mine cum arătam - apoi îmi zise printre dinţi:

— Acum să ne spui cine este... Şandor sau Alexandru din Baia Mare?

— Nu cunosc din Baia Mare pe nimeni cu numele acesta!

— Nu? Ia gândeşte-te mai bine. Nu cunoşti, banditule?

— N-am fost niciodată la Baia Mare.

— Dar pe... Gavrilă nu-l cunoşti?

— Nu-mi aduc aminte de cine întrebaţi.

— Las' că ţi-aduc eu aminte, dacă nu-ţi aduci tu, zise celălalt care se odihnise pe scaun, sculându-se şi luându-şi ciomagul lui de cauciuc, cu fire groase de sârmă trase prin mijlocul lui - şi veni spre mine.

— Ia întinde mâinile şi ţine-le drept!

Întinsei mâna dreaptă spre băţul cu care lovea odată, de două ori, de cinci ori, de şapte ori...

— Cealaltă!

Întinsei şi cealaltă mână - şi loviturile curgeau neîntrerupt. Simţeam cum mi se umflă palmele arzând. Când obosi îmi zise:

— De ce nu spui măi, banditule? Aceşti fraţi ai tăi la care tu le-ai trimis cărţi şi Biblii şi scrisori la Baia Mare au spus tot despre tine şi tu nu vrei să spui nimic despre ei? Şandor a spus tot despre tine şi tu nu vrei să spui nimic despre el? Te omorâm, banditule! Şi alte lovituri începură să curgă peste cap, peste mâini, peste tot pe unde apucau să cadă.

— Cui ai mai trimis cărţi şi Biblii afară de ăştia?

— La nimeni!

— La nimeni? Bine! Vom mai vedea noi. Acum deocamdată am încheiat pentru astă-seară. Hai 'napoi să te mai gândeşti! Dacă îţi aduci aminte şi spui - poate scapi. Dacă nu - mai vorbim noi şi altfel. Mai avem şi alte metode. Vei vedea. Ieşi!

Am fost dus înapoi, tot aşa cum fusesem dus şi înainte. Mâinile îmi ardeau ca şi cum le-aş fi ţinut într-un jăratec aprins. Şi urechile îmi ardeau. Şi obrajii.

În celulă am căzut pe genunchi şi mi-am ridicat mâinile umflate spre stropul de cer întunecat:

— Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, îndură-Te, priveşte mâinile acestea, cum ai privit Mâinile străpunse şi umflate ale Fiului Tău de pe Crucea Lui. Şi ai milă de mine şi iartă-mă! Iartă-mă de păcatul pentru care sufăr. Deschide zăvoarele pe care le-ai închis ca să nu mă mai vezi. Înlătură zidul după care m-ai aruncat ca să nu mă mai auzi. Fă-mă să simt măcar că mă vezi, că mă auzi şi că mă ştii unde sunt şi cum am ajuns.

Dar zăvoarele stăteau tot închise şi zidul tot rece...

Mai trecu o noapte ca şi cealaltă - şi mai trecu o zi la fel.

În seara a treia am fost luat după acelaşi program şi bătut la fel. Întrebările erau puse tot aşa ca să nu aibă răspuns, dar să dea motiv de bătaie. Am tăcut, ştiind bine că tot acelaşi lucru se întâmplă ori dacă tac, ori dacă vorbesc. Mai bine am tăcut.

Când am fost adus înapoi, dărâmat de tot, pe priciul meu de scânduri mai stătea cineva. Cel ce mă împinsese înăuntru îmi zise batjocoritor:

— Mai căpătaşi un frate, pocăitule! Vezi să-l ostăşeşti şi pe ăsta ca pe tine, că vă omor pe amândoi. Şi trânti uşa şi zăvorul.

Mă uitai să-l văd prin întuneric dar nu-l putui vedea. L-am întrebat cine este şi pentru ce a fost adus aici.

Era un biet om, ţăran dintr-un sat vecin care nu ştiu ce avusese cu un vecin care îl pârâse nu ştiu unde - şi acum era aici.

— Di, ce frig este în coteţul acesta - zise el, tremurând. M-au luat numai cu haina asta de pe mine. Nu m-au lăsat să-mi iau nimic mai gros şi acum tremur de-mi sparg dinţii. Nu face nimeni foc aici?

— Nu, zic eu.

— De mult eşti aici aşa?

— De trei zile!

— Şi n-ai altceva nimic nici dumneata, decât hăinuţa asta?

— Nu!

— Îţi dă ceva de mâncare? Eu n-am mâncat nimic de azi dimineaţă.

— Mai dă ceva, dar numai mâine.

— Ce facem aici, cum dormim aşa noaptea asta? Pe scândura asta abia încăpem unul singur.

— Ajunge! Crezi că vei putea dormi? Eu n-am dormit aproape nimic de trei zile şi trei nopţi.

— Dar afară poţi ieşi când ai nevoie?

— Nu poţi!

— Nici vreo oală ceva, nimic nu-i aici?

— Nimic!

— Şi ce faci când trebuie să ieşi?

— Nu faci nimic, rabzi.

— Toată noaptea?

— Toată! Şi mâine nu ştiu până la câte ceasuri, când îşi aduc aminte să vină să-ţi dea drumul. Nu-i oră fixă, vin când vreau.

— Eu aici mor, începu să plângă omul îngrozit.

— Nu mori, îl încurajai eu. Să nu dea Dumnezeu omului cât poate răbda. Mă aşezai lângă el pe prici şi începui să-i spun o poveste, lipindu-ne unul de celălalt.

— Se spune că atunci când a făcut Dumnezeu durerea - începui eu - a pus-o pe piatră. Dar piatra s-a sfărâmat sub ea, n-a putut-o îndura.

Atunci Dumnezeu a luat durerea şi a pus-o pe fier. Dar fierul s-a topit sub ea, n-a putut-o răbda nici el.

Atunci a luat Dumnezeu durerea şi a pus-o pe inima omului. Iar inima omului nici nu s-a sfărâmat, nici nu s-a topit. Aşa e inima omului. Mai tare ca piatra şi ca fierul. Să nu pună Dumnezeu pe ea cât poate duce.

— Eu aici mor. Nici până mâine nu ajung, îngheţ de frig, cad de oboseală - sunt gata să mă omor. Ce să fac, ce să fac, că mor sau înnebunesc!

Şi tremura şi plângea de mă înspăimântai de el. Atunci i-am zis cât se poate de cald şi de blând:

— Culcă-te pe prici. Eu mă voi întinde peste tine şi te voi încălzi cu trupul meu. Aşa vei dormi puţin şi te vei linişti.

Făcu aşa. Se culcă cu faţa în dreapta, iar eu mă întinsei peste el cu aripile hainei mele desfăcute, ca să fiu cât mai lipit de el să-l pot încălzi. I-aş fi dat toată căldura pe care o mai aveam, numai să se liniştească.

În curând adormi. Pe partea dinspre el, mă încălzii puţin şi eu, dar picioarele nu mi le mai simţeam. Afară începuse să viscolească şi vântul, venind ca de la munte, neavând în ce să se oprească nicăieri, trecea prin uşa coridorului deschisă - şi băga zăpadă prin gaură şi crăpăturile uşii noastre, până la noi, la jumătatea de celulă.

După ce l-am lăsat să doarmă câtva timp, când nu mai puteam sta înţepenit de frig, i-am zis:

— Acum lasă-mă să dorm şi eu puţin, că nu mai pot. Vino şi mă încălzeşte şi dumneata pe mine.

Ne-am mai schimbat aşa de vreo două ori până dimineaţa, când unul dedesubt, când altul.

Spre dimineaţă însă nu se mai putea dormi, nici sta. Soţul meu de prici se zvârcolea mai rău ca mine, văicărindu-se şi plângând:

— Plesneşte băşica în mine. Nu mai pot. Bate în uşă ori strigă cât poţi să ne audă cineva, că eu mor.

— Tot aşa stat şi eu frate, dar ce să facem. Mai răbdăm puţin. Trebuie să vină cineva curând. Se face ziuă...

În sfârşit a venit. S-a tras zăvorul şi s-a deschis uşa. Glasul mânios întrebă:

— N-aţi crăpat nici unul? Hai afară la program.

— Domnule, zise tovarăşul meu, numai o clipă dacă mai întârziaţi, plesneam. Toată noaptea n-am putut sta o clipă locului. De ce ne chinuiţi aşa?

— Păi ce crezi tu, măi, banditule, dacă v-am ţinea mai bine, nu s-ar înghesui toată lumea să vină aici la noi? Altfel n-ai ţinea minte că ai fost aici. Stai că numai ieri venişi. Mai o lună, două, trei - după aia te obişnuieşti... Apoi râse batjocoritor: încă aşteaptă, ăsta e numai felul întâi. Întreabă-l pe ăsta să-ţi spună cum e felul doi. I-ai spus, mă?

Eu nu răspunsei nimic.

— Tot nu ştii să vorbeşti? Mai vii tu iarăşi la şcoală deseară şi înveţi tu să vorbeşti, n-avea grijă.

Seara am fost dus din nou, tot în felul cunoscut de mai înainte. Erau mereu tot aceiaşi doi care se perindau să mă bată. După primul rând de lovituri, unul mă întrebă:

— Cunoşti pe Marele Isaia? (Acesta fusese un scriitoraş popular din Bihor).

— Nu cunosc decât pe proorocul Isaia! (Ştiam că lui n-au ce-i mai face!)

— Încă îţi mai baţi joc de noi - mă înjură el - şi luând bâta aia lungă cu sârme groase prin mijloc, strigă:

— Ţine mâna!

Întinsei mâna cu palma vânătă şi umflată. Cred că dacă îmi mai dă odată îmi plesneşte pielea vânătă şi împroaşcă sângele peste tot. Văzând-o aşa, îmi zise:

— Întoarce-o!

Şi începu să-mi tragă cât putu cu băţul peste dosul palmei. Când se pregătea să-mi dea peste cap, se auzi cineva intrând în camera vecină. Uşa se crăpă puţini iar vocea şefului porunci:

— Lăsaţi-l acum! Avem altceva de făcut!

— Dă-i drumul înapoi, zise cel ce mă lovise ultimul. De data asta ai scăpat mai uşor. Şi mă duse iarăşi lângă tovarăşul meu, care aştepta şi mai îngrozit. Dinţii îi clănţăneau de frică văzând cum sunt dus şi adus eu. Se aştepta după mine să-i vină rândul lui.

Dar pe el nu l-au luat sus deloc.

A urmat o altă noapte ca şi cea trecută, cu el dedesubt şi eu deasupra. Se făcuse atât de frig afară încât numai o minune ne va putea salva să nu îngheţăm. Când uşa de la coridor este deschisă, viscolul băga zăpada până în mijlocul celulei, spulberând-o peste noi.

Dacă eram singur, cred că aş fi murit acolo îngheţat.

În ziua a şasea au mai adus pe cineva şi în cele două celule, în 2 şi 3. În 2 au adus pe un bărbat, în 3 au adus pe două femei care n-au stat decât o zi. Cât am încercat să vorbim cu ele, n-au răspuns nici una nimic.

Ajunsesem la a şaptea noapte de când eram aşa - dus şi adus. Tot trupul îmi era plin de vânătăi. Cred că şi spatele era arat de brazde lungi şi negre, ca pe mâini şi pe picioare. De multe ori dimineaţa eram dus să-mi şterg sângele stropit pe parchet.

Simţeam că şi inima mi se umflase de durere. Respiraţia mi se oprea în gât şi pe sub coaste simţeam numai străpungeri de cuţite.

Foamea şi frigul mă slăbiseră într-atâta că tot trupul îmi tremura, că nu mai puteam sta pe picioare. Capul mă durea îngrozitor şi tot pământul se învârtea cu mine. Căzui ameţit pe prici, simţind că nu mai am nici o putere. Crezui că voi muri. Parcă nu-mi mai păsa acum de nimic.

Dar m-am trezit cândva cu bietul meu tovarăş peste mine, încălzindu-mă cu trupul lui şi suflându-mi cald când la o ureche când la cealaltă, îi era şi frică şi milă să pună mâna pe vânătăile mele.

— Acum vino dumneata dedesubt - i-am zis eu. M-am întors eu spre el, dar nu mă mai puteam propti pe palme, puneam numai coatele pe scândură. Poziţia asta era aşa de chinuitoare atât pentru mine cât şi pentru el, încât nu puteam sta decât câteva clipe într-un fel, trebuind să mă schimb în altul.

A trecut cumva şi noaptea asta. S-a făcut în sfârşit o dată şi ziuă, dar eu mă simţeam foarte rău. Nădăjduiam să mi se mai uşureze inima, să-mi mai revin din ameţeli şi din sufocări, dar starea îmi era tot mai rea.

În a opta seară se înnopta repede. Se apropia ceasul când trebuia să fiu scos şi dus iarăşi ca de obicei...

Dar acum slăbisem şi simţeam că nu mai sunt în stare să mai rabd nimic... Auzii paşii cunoscuţi venind.

Doamne Isuse, suspinai eu cu mii de junghiuri ascuţite - nu-i lăsa să mă mai bată. Tu vezi că nu mai pot!...

Dar îndată îmi fu atât de ruşine de mine însumi că am gândit aşa ceva, încât mi se părea că sunt numai o zdreanţă netrebnică, vrednică numai de aruncat.

Zăvorul sări de pe uşă, iar mâna cunoscută îmi făcu semnul:

— Hai!

Am ieşit, aşteptându-mă ca de obicei la maiul de după ceafă.

Dar nu mai căzu.

Mă aşteptam la cizma în rinichi.

Dar nu lovi.

La izbitura de la scară.

Nimic!

La cele de pe coridor.

Nici aici!

Vrui să merg la camera din fund, unde era locul chinurilor mele, dar dinapoia mea auzii vocea:

— Nu acolo. Intră aici în dreapta!

Intrai. Camera era goală. O măsuţă ceva mai la mijloc cu un scaun, iar în colţul din dreapta o sobă de teracotă fierbinte cu un scaun lângă ea. Ce cald şi bine era aici. Mi se păru totul ca un rai.

— Stai colo pe scaunul de lângă sobă şi te încălzeşte, îmi zise un glas omenesc care nu puteam crede că este al celui ce-mi vorbise tot timpul cu altfel de glasuri.

Nu-mi venea să cred ce auzeam cu urechile şi ce vedeam cu ochii. Cum fiara asta poate fi şi om? Glasul lui de-acum este un glas omenesc. Şi chipul parcă a devenit chip de om.

— Ţi-e frig, aşa-i, mă întrebă cu milă parcă?

— Da, mi-e frig.

— Câţi copii ai?

— Trei.

— N-am văzut decât două fetiţe când am fost la percheziţie. Unde era al treilea?

— Băiatul învaţă la şcoală aici la Beiuş.

— Da' bine ţi-ai mai ascuns cărţile. Am avut ce munci până le-am găsit. N-am răspuns nimic.

— Vezi dacă te încrezi în orice netrebnic. Cine-i ăla, Şandor...care a fost găsit făcând propagandă prostească pe acolo pe la Baia Mare? Când a fost întrebat, a dat toată vina numai pe tine că tu l-ai trimis, că tu i-ai dat cărţi şi Biblii. A arătat o astfel de scrisoare prin care îi dădeai directive - de ce nu-ţi vezi de treabă? De ce te încrezi în oricine?

N-am răspuns nimic. Mă gândeam că în cuvântul lui din urmă era un mare adevăr. De ce oare m-am încrezut în oricine? După un timp îmi zise:

— Acum te-ai încălzit?

— Da, vă mulţumesc.

— Atunci hai înapoi.

Ştiam că Dumnezeu are putere nemărginită, putea să închidă gura leilor, să liniştească vânturile şi valurile, să scoată demoni şi să învie morţi, dar acum - când se întâmpla chiar cu mine o astfel de mare minune - parcă

nu-mi venea să cred că totul este aievea. Tot nu-mi venea să cred că nu este o nouă metodă după care urmează iarăşi dezlănţuirea furiei şi mai sălbatice.

Dar n-a fost nici o amăgire. A fost aievea. Se petrecea într-adevăr minunea. Bunătatea Domnului meu îmi ascultase suspinul rugăciunii şi-mi răspunsese chiar de atunci. A văzut că nu mai pot.

Din seara aceea nici cu un deget nu s-au mai atins de mine nici unul.

Atunci am simţit că partea cea mai grea a ispăşirii mele - bătaia - mi-o plătisem. Mai rămăseseră foamea şi frigul.

Raţia de hrană o primeam tot aşa, o dată pe zi o bucăţică de pâine, uneori cu o fărâmă de slănină, alteori cu un măr sau cu o bucăţică de brânză. Ai noştri continuau să ne aducă mâncare multă de acasă, dar mâncarea noastră ajungea în cratiţa câinelui sau îngropată în nisipul de lângă gard, sau altcumva...

După două săptămâni mai fură aduşi în celulele vecine trei ţărani. Aceştia aduseseră cu ei trei pâini mari, dar le fuseseră oprite sus. În seara aceea îmi era atât de foame încât mă ustura tot lăuntrul stomacului meu, dar nu îndrăznii să cer nimic Domnului, deşi mă gândeam cu lacrimi la o bucată mare de pâine goală.

Era târziu noaptea şi nu puteam să ne liniştim de durerile foamei. Deodată tresărirăm auzind deschizându-se uşa la coridor, apoi zăvorul de la uşa noastră... Şi intră în celulă tocmai chinuitorul meu. Sub mantaua lui groasă ţinea ceva mult.

Scoase o pâine din cele mari, tăiată în patru.

Mă uitai uimit la el când îl văzui rupând o jumătate din pâinea cea mare, apoi jumătatea în două. O parte mi-o întinse mie, cealaltă tovarăşului meu.

— Mâncaţi repede. Să nu spuneţi la nimeni.

— Mulţumim, să trăiţi.

Cu cealaltă jumătate s-a dus la ceilalţi, dar ieşind ne mai spuse odată făcându-ne semn cu degetul la buze:

— Nu cumva să afle cineva că v-am dat ceva.

Am simţit o nesfârşită recunoştinţă faţă de Domnul şi Dumnezeul meu, Care, în mânia Lui îşi aduce totuşi aminte de îndurare... El îmi auzise şi gândul pe care îmi era teamă să-l rostesc, îi trezise acestui om în conştiinţa lui un gând de mustrare pentru ceea ce făcuse... Şi probabil pentru a-şi linişti această conştiinţă, fiind singur de serviciu în noaptea aceasta, făcuse gestul acesta faţă de noi. Ciudat, cum chiar şi la cei mai cruzi oameni apare câteodată din străfundul fiinţei lor şi câte ceva bun.

Eu m-am rugat atunci şi mai fierbinte pentru mântuirea lui. Ştiu sigur că în Ziua Judecăţii Dumnezeu va ţine seama de fapta aceasta a lui.

În noaptea aceea nu mi-a mai fost frig şi foame.

La începutul lunii viitoare, prima lună de primăvară, tovarăşul meu a fost scos şi n-a mai venit. I se dase drumul. Mulţumeam lui Dumnezeu că se mai încălzise afară şi puteam răbda şi singur cât frig mai era. O, cum avusese Domnul grijă în nopţile geroase când n-aş fi rezistat singur. Cum văd acum dulcea Lui purtare de grijă faţă de mine. Oricât rău făcusem, oricât de tare Îl supărasem pe Domnul meu cu fapta mea, El totuşi nu mă părăsise de tot. Nu-mi îndepărtase chiar de tot bunătatea şi grija Lui ocrotitoare.

Slavă veşnică Lui!

Într-o zi n-au mai avut nimic să ne dea de mâncare. Şi n-au avut nici a doua zi nimic. Era vremea muncilor de primăvară - şi nu veniseră nici unii de acasă cu mâncare...

A treia zi au făcut un fel de mămăligă într-o găleată şi ne-au pus câte o porţie din asta, cu o lopăţică de scândură în palme. Am mâncat-o direct cu gura, cum mâncasem prima porţie de fasole acum doi ani la Zolibaci la Oradea...

În ziua următoare nu ne-au mai dat nici de asta.

Aproape de clădirea Securităţii era Şcoala Normală de fete.

De acolo servitorii Securităţii aduceau rămăşiţele aruncate de la masa elevelor, când n-aveau altceva pentru mâncarea câinelui. În hârdaiele cu aceste rămăşiţe erau aruncate tot ce se lua de pe masă după plecarea elevelor - pâine, oase, marmeladă, zeamă, coji, fructe putrede, scobitori, hârtii...

Cu o găleată plină de rămăşiţe de astea veni servitorul pe furiş în seara aceea şi, intrând pe rând la noi, ne făcu semn cu ochiul spre găleată, şoptind grăbit:

— Luaţi cu pumnii! Repede să nu dea şeful peste noi că mă bagă şi pe mine aici!

Slavă Ţie Doamne, am şoptit lăcrimând, cât de Bun eşti Tu şi cum grijeşti ca aici, unde nu pot veni fraţii şi prietenii mei, să vină să mă hrănească tocmai vrăjmaşii care sunt puşi să mă chinuie. O, ce mare este puterea Ta, care ştie să ne facă binele, tocmai prin cei care sunt puşi ca să ne facă răul.

Dumnezeule Bun, răsplăteşte odată şi omului acestuia, căci găleata acestuia de lături valorează acum pentru noi mai mult decât o găleată de aur.

A fost a doua mâncare primită ca dar din cer.

O, ce gustoasă poate fi chiar o mâncare de lături când poţi să mulţumeşti cu lacrimi pentru ea lui Dumnezeu. Dar aceste minuni nu s-au mai repetat. În schimb au fost altele.

În aprilie slăbisem atât de mult de foame şi de frig, încât cred că ajunsesem de nerecunoscut. Toţi dinţii mi se clătinau iarăşi în gură şi ochii slăbiţi cu greu mai puteau deosebi lucrurile. Toată ziua şi noaptea durerile usturătoare ale foamei îmi chinuiau stomacul şi măruntaiele... Puţina mâncare cu care îmi porneam moara stomacului, se termina în câteva secunde. După aceea moara mergea în gol măcinându-se singură în cele mai ascuţite dureri.

Părea că am numai cuţite sau ace înăuntrul meu.

Am încercat o nouă metodă la mâncare: când primeam bucăţica de pâine de dimineaţă o fărâmiţam toată şi băgăm fărâmiturile în buzunar. De acolo luam câte o fărâmitură mică şi o băgăm la câte un răstimp în gură spre a-mi prelungi aşi fel cât mai mult senzaţia mâncării, astfel că pe 100 de grame de pâine goala fărâmiţată aveam senzaţia că am mâncat. Dar câtă putere de răbdare şi înfrânare îţi trebuie pentru asta când eşti atât de flămând încât ai mânca dintr-o răsuflare o pâine mare întreagă...

Se apropia Săptămâna Patimilor. Rămăsesem iarăşi singur în tot celularul. Tuturor celor ce veniseră în urma mea le dăduse drumul acasă. Numai pe mine nu mă întreba nimeni nimic. Satan mă chinuia zi şi noapte în suferinţele mele cu tot felul de privelişti şi gânduri spre a-mi slăbi credinţa şi a-mi pierde răbdarea ca să cârtesc împotriva Domnului şi Dumnezeului meu. Când eram treaz mă chinuia continuu foamea, apoi setea, apoi celelalte şi mai chinuitoare trebuinţe pentru care nu aveam voie să ies decât o dată seara şi o dată dimineaţa. Îndată ce închideam ochii, fie că dormeam fie că nu, vedeam în faţa mea numai pâini mari, albe, proaspete, moi. Sau ape limpezi şi adânci, izvoare curate şi răcoroase...

Şi când să iau şi să mănânc, dispăreau... Şi când vroiam să beau, mă trezeam cu gura şi mai arsă de sete...

Iarăşi simţeam că am ajuns la marginea tuturor puterilor mele. Că nu mai puteam răbda foamea chinuitoare.

Mâine este Vinerea Patimilor. Nu voi mânca nimic. Nici bucăţica de pâine fărâmiţată. Nici stropul de apă, nimic. Vreau să strig către Domnul cu o jertfă totală. Poate Se va îndura să privească spre mine şi să-mi mai uşureze puţin starea.

Dimineaţa următoare însă n-a mai apucat să vină mâncarea - şi ofiţerul care mă luase în primire cu prima bătaie la venirea mea aici, deschise uşa şi zise:

— Ieşi afară şi vino după mine!

El o luă înaintea mea pe poarta întâia, apoi spre a doua care ieşea în stradă şi în oraş. Îşi luă bicicleta şi trecându-mă pe lângă santinelă, mă scoase în stradă zicându-mi:

— Eu merg înainte cu bicicleta încet. Tu vii după mine până unde voi merge eu. Pe drum nu te opreşti să stai de vorbă cu nimeni. Ai înţeles? Şi intri unde voi intra şi eu.

— Da, am răspuns eu, neputând crede parcă minunea care se petrecea cu mine! El o luă înainte, iar eu după el. Mergeam spre centrul oraşului. Pe străzi o mare mulţime de oameni veniţi de prin toate satele pentru cumpărături de Paşte. Mă uit în jur să văd dacă nu cunosc pe cineva, dacă nu întâlnesc cumva pe ai mei, dar ferindu-mă să nu mă vadă cel dinaintea mea, care se tot uita înapoi.

Pe podul din centru, îmi scoase Domnul în cale un vecin care, văzându-mă atât de slab şi neras, abia putu să mă recunoască.

— Vino după mine, îi zisei eu repede. Uită-te unde mă duc şi dacă vezi pe cineva din ai mei, trimite-i să vină acolo!

Cel dinaintea mea a mai mers puţin înainte, a cotit la stânga apoi a intrat într-o curte. La câteva clipe în urma lui, am ajuns şi eu. Era locuinţa lui. Acolo în curte îmi zise:

— Te-am scos ca să te mai mişti puţin în aer liber. Afară e soare şi cald, te mai dezmorţeşti şi tu. Uite aici în pivniţă avem nişte lemne. Mai tai şi tu un lemn, mai stai la soare...

Şi apoi el intră în casă la soţia şi la copiii lui, lăsându-mă singur.

O altă minune trăiam. O, Dumnezeul meu, slavă veşnică Ţie. Cât de aproape eşti de mine Tu, Care credeam eu că îmi eşti atât de departe şi nu mă mai ştii şi că nu mă mai vezi. O, Dulce Isus, Drag Isus, Scump Isus şi Bun Isus, Mântuitorul meu, Prietenul meu nedespărţit, Ocrotitorul meu... iartă-mă că am avut atât de puţină credinţă şi încredere...

Ceea ce se petrecea cu mine cred că nu se mai petrecuse cu nimeni. Cine intră odată pe uşa Securităţii este cu neputinţă să mai iasă de acolo în felul acesta. Şi totuşi, iată, eu am ieşit. Nici n-am apucat să lucrez ceva până când văd intrând pe poartă mama şi cei trei copilaşi. Veniseră la oraş şi luaseră mâncare să-mi aducă acolo unde mă ştiau... Şi unde veniseră de trei luni aproape în fiecare zi să-mi aducă mâncare.

— Domnule, i-am zis eu ofiţerului care era încă acasă - a venit la mine mama şi cu copiii mei, vă rog să-mi daţi voie să stau puţin cu ei.

— Daţi-vă colo mai deoparte să nu vă vadă cineva!

Din nou am slăvit cu lacrimi pe Dumnezeu şi pentru minunea asta. Nu numai pentru bucuria revederii acesteia, ci mult mai mult, pentru bucuria că simţeam refăcându-mi-se legătura mea dulce şi dorită cu Mântuitorul şi Dumnezeul meu, care mi se rupsese şi pentru care suferisem atât de mult. Simţeam că uşa Lui mi se deschide încet-încet şi că zidul cel greu şi gros începe să se dezgheţe...

Am stat cât am vrut cu ei. Apoi au mai venit şi doi fraţi. Am stat şi cu aceştia. Am plecat spre seară înapoi. Nu m-au mai băgat în vechea celulă, ci în alta, făcută în garajul de sub casa lor. Mai erau acolo două celule, una de-a dreapta şi una de-a stânga. În cea din stânga nu era nimeni, în cea din dreapta - cineva în lanţuri.

Când a ieşit, a lăsat zăvorul pe uşa mea nepus. A lăsat deschisă şi poarta de la intrarea garajului cu celulele noastre.

Încă o minune! Doamne cât de mare este puterea şi dragostea cu care mă ocroteşti!

Noaptea când am avut nevoie să ies afară, am ieşit singur, încetişor. Câinele era culcat în curte. I-am şoptit frumos şi cald:

— Lup, ce faci tu, Lup?

Lup s-a uitat la mine, a dat din coadă şi s-a dus, s-a aşezat pe ladă ceva mai încolo, căscând liniştit.

Am venit şi înapoi pe lângă el. S-a uitat la mine fără să ridice capul şi fără să latre sau măcar să mârâie nici o singură dată.

A doua zi după asta era Sâmbăta Mare.

M-a scos din nou un alt ofiţer. Acesta fără să mai vină cu mine, mi-a spus adresa unde locuieşte şi mi-a zis:

— Du-te acolo şi spune la soţia mea că te-am trimis eu să-ţi spună ce are să-ţi dea de lucru. Şi dacă are ceva, faci şi tu ce poţi acolo. Dacă n-are nevoie de nimic, vii înapoi.

— Am înţeles!

De data asta am ieşit singur pe poartă, trecând pe lângă santinela care nu mi-a zis nimic. Trecând prin parc am întâlnit pe soţie venind cu copiii la mine. Am stat mult la soare, apoi ei au plecat iar eu m-am dus unde fusesem trimis. Soţia ofiţerului n-avea nevoie de nimic. Poate că şi el ştiuse că nu are, dar spusese aşa ca să-mi facă drum să ies.

Luasem cu mine toată mâncarea ce mi se adusese de acasă. Era multă... Mi se spusese că tot aşa mi-au adus în fiecare zi de aproape 3 luni de când eram aici!...

Acum eram încredinţat că în curând - peste două-trei zile mi se va da drumul. Poate chiar azi, pentru Paşte, ca acum doi ani de la Gherla. Cu nimeni nu se mai întâmplase aşa ceva. Am stat la soare, m-am dus azi, după trei luni la o frizerie...

Spre seară m-am întors din nou. Santinela nu mă opri nici la intrare. Celula mea era deschisă, mâncarea o luasem cu mine. În curte ieşeam când voiam. Câinele mă cunoştea acum şi se împrietenise cu mine...

Azi sunt Paştele. Nu mi-au dat drumul, dar între gardurile acestea sunt liber. Toate clopotele cântă la toate bisericile. Şi e un timp aşa de frumos afară şi un cer aşa de senin pe sus - ca la Paşte.

Azi n-am ieşit în oraş, nu-i nimeni aici în casa asta decât ofiţerul de serviciu... Omul care mă chinuise cândva atât de nemilos.

Stau la soare lângă intrarea garajului cu celule, când apare ofiţerul şi mă cheamă:

— Ţi-au venit nevasta şi copiii. Vino să stai aici cu ei în curte.

Am stat cu ei de-ajuns, fără nici o reţinere. Mi-au lăsat mâncare, cozonac, ouă roşii. Apoi au plecat.

În celula vecină, cel din lanţuri era un ţăran care fusese şi el cândva primar şi avea nişte duşmani care îl pârâseră undeva. Fusese arestat câteva zile - dar fugise şi stătuse ascuns. Pentru asta a fost căutat câteva luni, până ce acum fusese prins.

Drept pedeapsă avea lanţuri la mâini - şi mâinile la spate. Nu i se elibera decât o mână pentru clipele când îşi lua mâncarea şi când mergea la w.c.

Era ziua de Paşte - şi el se chinuia acolo, flămând, iar eu aveam mâncare. Cu cea mai mare grijă l-am chemat la vizetă şi, prin gaura cât mâna, i-am băgat în gură de toate bunătăţile Paştelor mele până ce s-a săturat. Apoi cu o tinichea de conservă l-am adăpat cu apă rece tot aşa. Mai greu a fost pe urmă când trebuia să iasă afară, căci avea lacăt pe zăvorul uşii şi nu-i puteam deschide.

Am rezolvat-o şi pe asta mai greu, tot cu o cutie de conservă. O, câte mijloace îl ajută Dumnezeu pe om să inventeze la nevoie!

În noaptea a doua de Paşte au adus pe cineva în celula din stânga mea. Unul care stătuse şi el fugar şi ascuns patru sau cinci ani. De Paşte s-a dus şi el până acasă la ai lui - şi atunci l-au prins.

Acum, după ce trecuse şi el prin destule maiuri şi cizme, zace aici legat cu mâinile la spate şi geme cu lacăt pe zăvorul uşii...

M-am apropiat şi de vizeta lui. Ar vrea să bea apă. Îl sfătuiesc să facă şi el ca cel din dreapta mea - şi-i dau şi lui să bea apă, în gura cu lovituri, lipită de gaura vizetei... Sărmanul, nu ştie ce să creadă şi nu mai sfârşeşte mulţumirile către Dumnezeu.

A treia zi de Paşte m-au scos la săpatul unei grădini libere de lângă gardul Securităţii.

— Când o termini, pleci acasă!

Am săpat de dimineaţa până seara, cu lopata şi cu hârleţul aşa cum puteam. Timpul era frumos, grădina era dincolo, iar de la ea câmp liber. Aveam de săpat o săptămână cel puţin.

Ai mei veneau zilnic la mine, iar eu ieşeam dimineaţa şi intram seara singur, pe lângă santinele fără nici un fel de piedică şi control. Noaptea dormeam cu uşa deschisă, iar din mâncarea mea îi hrăneam pe furiş şi pe cei doi vecini ai mei din dreapta şi din stânga.

În timpul stărilor de vorbă la sapă cu ai mei am aflat ce sălbatic au făcut percheziţie trei inşi. Cum au spart, cum au rupt, cum au izbit, cum au înjurat, cum au luat tot-tot ce aflaseră. Până şi cărţile de şcoală ale copiilor. La plecare după ce au băgat o groază satanică în toţi ai casei, le-au spus:

— Băgaţi de seamă, ştim că mai aveţi cărţi. Spuneţi unde mai sunt. Dacă nu spuneţi, vom mai veni iarăşi din nou şi vai de voi dacă le vom afla.

N-au mai mers, dar părinţii şi soţia, îngroziţi, au scos tot ce fusese îngropat şi tot ce mai fusese dus şi prin vecini - şi două zile şi două nopţi au ars în cuptor şi în sobe tot ce mai rămăsese de la pustiitorii care plecaseră. Astfel au ars acolo sute şi mii de cântări, de poezii, de Biblii, de colecţii, de scrisori, de albume şi de manuscrise aruncate cu braţul din cele şase lăzi mari şi câţiva saci care mai rămăseseră... Până ce n-a mai rămas decât scrumul şi cenuşa din toată bogăţia mea de şoapte şi de lacrimi, strânse în cei douăzeci de ani, cei mai frumoşi şi mai chinuiţi ani ai mei.

Eu i-am înţeles pe-ai mei - şi nu i-am judecat în inima mea niciodată pentru asta. Odată cu căruţa de pachete confiscate îl luaseră şi pe tata. L-au ţinut şi pe el în altă parte o noapte în care l-au bătut cumplit, apoi, cu ameninţări şi înjurături, i-au dat drumul numai în ziua următoare. După ce s-a dus acasă, apoi, înspăimântaţi cu toţii, au aprins cuptorul, arzând totul.

Încercam totuşi, omeneşte, să-mi explic această ciudată comportare a lor faţă de mine. Şi numai mai târziu am aflat explicaţia omenească. Iat-o!

În timpul războiului cunoscusem o familie de evrei foarte cinstiţi la Beiuş. Îndată ce au început măsurile drastice ale lui Antonescu faţă de ei - i-am văzut în mari lipsuri şi primejdii. Am început să-i ajut cu tot ce aveam: hrană, bani şi alte diferite lucruri de care aveau nevoie. În timpul acesta am aflat de la ei că toată comunitatea lor din Beiuş trece prin greutăţi. Am făcut atunci cu grijă o strângere de ajutoare în bani şi în alimente pentru ei - şi prin familia asta le-am încredinţat conducerii lor să le împartă cum vor crede.

Eu nu ştiam atunci că mulţi dintre cei pe care îi ajutasem - şi chiar trei din familia asta - erau membrii de partid. Le făcusem binele acesta aşa, din îndemnul Domnului Isus faţă de cei în nevoie.

Acum acei membrii de partid erau în conducerea oraşului şi aflaseră că eu sunt închis. Ei luaseră această măsură spre a-mi uşura starea mea. Aşa se întorcea la mine acum binefacerea pe care o făcusem atunci... Dacă problema ar fi depins numai de ei, desigur că mi-ar fi dat drumul. Dar problema nu depindea nici măcar de Baia Mare care îi sesizase pe ei... Ci depindea de Altcineva mult mai Mare, Care le poruncise tuturor...

Totuşi chiar şi în starea asta, Domnul n-a uitat să-mi întoarcă binefacerea, tocmai când aveam cea mai mare nevoie.

Vă spun toate acestea rugându-vă să nu vă uitaţi nici la împrejurări, nici la întâmplări, ci la învăţămintele, la adevărul cuprins în ele, căci acesta este totul. Cum v-aş putea eu înfăţişa mai clar decât în felul acesta ceea ce am dorit şi doresc să reţineţi? Am fost nevoit să vă spun întâmplările şi condiţiile acestea fiindcă fără ele nu v-aş fi putut înfăţişa aceste adevăruri de care sunt sigur că mulţi veţi avea nevoie prin cele ce şi voi veţi avea de trecut în viitorul vostru. Fiindcă împrejurările grele n-au trecut şi lupta răului cu binele încă nu s-a încheiat.

Umblând liber prin curte şi ieşind liber afară, am îndrăznit să intru chiar şi sus în magazia lor, unde îmi erau cărţile închise.

Am început să iau şi să scot ce putem la repezeală, pe furiş, ascunse sub haină, câte una, câte două şi chiar mai multe dintre cele ce le puteam. Multe, foarte multe căzuseră pradă flăcărilor în cele trei luni. Cred că mult foc făcuseră ei în sobele lor cu Bibliile, cu cărţile, cu manuscrisele şi cu scrisorile mele până acum, când cred că şi lor li se întâmplă acolo unde sunt, ceea ce li se întâmpla sfintelor scrieri, atunci, în sobele lor...

Nici unul dintre cei de atunci nu mai este pe pământ, toţi au ajuns curând în el.

Într-una din aceste zile am văzut ceva care m-a înspăimântat, nu atât prin ce se făcea, cât prin cine se făcea acest lucru.

În afară de cei cinci inşi cu care eu avusesem de-a face de când am intrat în casa asta, mai era încă unul, care nu s-a atins niciodată cu nimic de mine. Era ofiţerul evreu care mă trimisese în Sâmbăta Patimilor acasă la el să-i lucrez dacă voi avea ce. Acesta era un tânăr, fost în lagărul de exterminare de la Auschwitz. Mai avea numărul de lagăr tatuat pe mâna stângă... El purta mâneca scurtă şi se vedea bine asta.

Omul acesta, care singurul nu s-a atins de mine cu nimic, dintre cei ce băteau acolo, era într-o zi de serviciu şi scosese pe cei doi pe scara garajului unde aveau celulele. Le luase lanţul de la câte o mână şi le dase ceva ciorbă adusă de acasă în castronaşe. Ei stăteau pe scara de jos şi îşi mâncau zeama lor, iar el stătea sus în picioare uitându-se la ei. În timpul acesta lua câte o mână de pietricele din grămada ce era lângă el şi, când în unul când în celălalt care mâncau, arunca cu aceste pietricele care îi loveau în ochi, în gură, în lingură, în castronul cu ciorbă, în mâinile tremurânde şi umflate.

M-am îngrozit şi m-am cutremurat.

Nu mă miram de ceilalţi, care nu cunoscuseră niciodată suferinţa, că îşi băteau joc de nefericiţii ce le cădeau în mână fără nici o apărare şi fără nici un drept.

Dar mă miram de omul acesta. Cum e cu putinţă ca el, care a trecut prin acele îngrozitoare schingiuiri, care a văzut atâta suferinţă şi atâta cruzime... care a fost scăpat din iadul acela numai datorită unei minuni, acum să ajungă în acel hal de cruzime el însuşi? Nu erau destul de chinuiţi nenorociţii aceştia aşa cum îi osândea legea şi ai cărei prizonieri erau? Nu suferiseră destul până azi şi nu vor mai avea de suferit şi mâine? Trebuia să le mai adauge şi el această suferinţă atât de îngrozitoare prin sfidarea şi dispreţul ei? Tocmai el, care îndurase atât de amar sfidarea şi dispreţul ei?

La oricare altul ar fi fost de înţeles monstruozitatea asta. Atunci se putea orice. Dar la el nu! El nu trebuia să facă niciodată asta.

Dumnezeule, până unde se poate face vinovat un om faţă de Tine şi faţă de semenul său. Şi până unde poate el abuza de îndelunga Ta răbdare.

Dar câte altele de astea aveam să mai văd eu! Şi ce cuvinte să mai ştiu folosi pentru învăţămintele lor?

Două săptămâni au trecut astfel. Pe cel din stânga mea îl duseseră într-o noapte cu maşina nu ştiu unde. Rămăsesem numai cu cel din dreapta căruia fi luaseră lanţul de la mâini, chiar şi lacătul de la zăvor. Vorbeam mereu cu el şi el dădea multe senine de întoarcere la Dumnezeu.

Într-o noapte mă trezesc pe neaşteptate că uşa celulei se trânteşte, că se trage zăvorul şi că se pune lacăt iarăşi pe zăvorul meu.

— Doamne, ce înseamnă asta, îmi şoptii eu lovit dintr-o dată în inimă de o mie de presimţiri rele? Pe uşa vecinului meu noaptea era mereu lacătul pus.

Ziua am stat tot timpul aşa fără să vină nimeni, fără să mi se dea de mâncare nimic. Seara acelaşi program scurt, apoi iarăşi lacătul pe zăvor, iar poarta garajului închisă pe dinafară. Era întuneric şi ziua ca şi noaptea.

Celula mea era exact cât un mormânt. Când stăm în picioare ajungeam cu capul în tavan. Când stăm întins pe priciul meu de scândură, capul îmi ajungea în perete, picioarele în uşă. Când intram şi ieşeam, abia aveam loc să mă strecor pe lângă prici. Când totul era închis aveam exact senzaţia că stau închis în sicriu şi în mormânt.

În ziua a treia intră cineva deschizând poarta garajului, apoi fără să spună nimic auzii pompând şi simţii un puternic miros de praf dezinfectant. Câteva clipe şi pe gaura vizetei văzui intrând un furtun lung apoi o pompare nervoasă şi toată celula mea închisă se întunecă de praf. Nu mai putui respira. Mă sufocam, ochii începură să mă usture...

Îmi pusei toate hainele pe cap şi încercai să respir dar simţeam că nu mai am nici un strop de aer. Credeam că voi muri aici. Mormântul meu deveni atât de strâmt. Omul pompă puternic tot praful şi în spaţiul strâmt din faţa celulei, apoi ieşi trântind poarta garajului să nu ne mai vină de nicăieri nici un fir de aer curat.

Am stat aşa ceasuri întregi, nu ştiu cât, până seara.

Peste alte trei zile ofiţerul de serviciu mă scoase afară şi-mi spuse:

— Astăzi veţi pleca la Oradea amândoi. Voi merge şi eu, dar nu odată cu voi. Eu merg înainte şi vă aştept la Securitate. Tu iei pe ăsta cu tine, ai grijă de el să nu mai fugă. Dacă mai fuge, tu răspunzi de el.

— Nu mai fuge el. Aşa-i că nu mai fugi, baci Hore?

— Unde să mai fug? N-am plătit eu fuga de-ajuns? Mai bine să mor decât să mai păţesc odată ce-am păţit.

În sfârşit, după multe alte păţanii am ajuns şi la Oradea. Am fost băgaţi amândoi într-o celulă întunecoasă sub nişte scări. Şi trântind uşa, gardianul ne zise cu o înjurătură grea:

— Staţi acolo, maglaviţi de voi!

Celula n-avea nici măcar o vizetă, ci numai sus de tot un gemuleţ mic cât palma, plin de praf şi de păianjeni, prin care abia pătrundea câte o rază slabă şi obosită de la un bec amărât de pe coridor.

Când ne-am mişcat picioarele, pe jos era apă multă, iar înăuntru un miros greu de mucegai şi de murdărie stătută. Am pipăit în colţ un prici de lemn şi ne-am aşezat bâjbâind ca să ne ridicăm picioarele din apa de jos. Nimic nu puteam pune jos.

— Frate, bine am ajuns! zise bietul meu tovarăş. Nădăjduiam de mai bine - şi iată peste ce dădurăm.

— Slăvit să fie Domnul şi pentru asta. Nu merităm mai bine, că dacă am fi meritat, mai bine era. Încă n-am isprăvit deplin tot ceea ce am păcătuit. Când vom ispăşi, nimeni nu ne va mai putea ţine aici nici o clipă. Noi nu suntem în mâna oamenilor, ci în Mâna lui Dumnezeu. Până ce Dumnezeu nu ne izbăveşte, nimeni nu ne poate. Când Dumnezeu ne va deschide, nimeni nu ne va mai putea ţine nici o clipă închişi.

N-avem altă cale decât să răbdăm. Deci să ne rugăm ca să putem răbda până se va sfârşi.

Am stat acolo zece zile cât zece nopţi lungi. Zilele mai treceau cumva, dar nopţile erau un răpăit de cizme continuu, pe scările de la capul nostru, în sus şi în jos, încât era cu neputinţă să dormi ceva. Nu ştiu ce exerciţii puteau să facă atât de multe - sau că erau atât de mulţi că uneori năvăleau pe scară încât credeam că se vor prăbuşi peste noi. Doamne, ce mulţi erau. Uneori rostogoleau ceva greu ca nişte lăzi de fier din scară în scară până jos, izbind ca şi cu nişte maiuri grele în capul nostru.

Aici se dădea acum mâncare de trei ori pe zi. Dimineaţa ceai cu turtoi, la amiază puţină mâncare caldă, iar seara tot aşa. Dar de multe ori nu se mai ajungeau linguri şi atunci mâncam cu gura direct din castron pe întuneric, fiindcă niciodată nu vedeam absolut nimic ce mâncam. Putea fi orice în blidul pe care ni-l împingea grăbit cel de pe coridor. Câteodată puteam cunoaşte ce mâncam după gust. Dar de cele mai multe ori nu puteam cunoaşte pentru că nu semăna a nimic ceea ce mâncam. Apoi am fost mutaţi în celula comună, cu mulţi alţii unde am păţit altele pe care nu le mai pot spune.

După trei săptămâni, fără să ne întrebe nimeni nimic, am fost încărcaţi cu alţi câţiva într-o dubă şi duşi iarăşi la Penitenciar.

De data aceasta am fost băgaţi în celula 6 din cele şapte aşezate pe coridorul etajului de la aripa stânga a marii închisori din Oradea. În celula 7, vecină cu noi, erau femeile. Repede am făcut cunoştinţă cu toţi cei de pe coridor, întrucât uşile celulelor erau cu gratii, prin care, după ce pleca gardianul la orele când îşi termina programul, noi eram liberi să ne întrebăm şi să ne răspundem ca la telefon, pe tot coridorul.

Îndată ce sosea un nou transport, toţi săreau ca la alarmă pe la uşi, întrebând şi ascultând nume şi noutăţi.

Când noii mei tovarăşi auziră numele meu, de prin celelalte celule îmi sosiră salutări de la mai mulţi cunoscuţi de prin celelalte rânduri, care îmi comunicau numele. Erau printre ei unii foşti gazetari de la Cluj, de la Blaj - ori preoţi şi profesori cunoscuţi, de teologie, greco-catolici - închişi în urma desfiinţării confesiunii lor. Cu ei ne-am întâlnit în zilele şi lunile următoare când ieşeam la plimbare tot coridorul împreună - afară de femei. Ce bucurie am avut cunoscându-ne şi personal cu unii dintre cei ce ne cunoşteam numai din activitatea literară.

M-am bucurat deosebit de cunoştinţa a doi - un episcop şi un bătrân ziarist care lucrase un timp împreună cu Coşbuc şi cu Goga. Cu Agârbiceanu lucrase mult împreuna. La fel şi cu Blaga - spunea el.

În timpul plimbărilor noastre evocam adesea numele şi amintirile marilor înaintaşi. Iubeau foarte mult pe părintele Trifa şi vorbeau cu o mare admiraţie şi respect despre acest trimis al lui Dumnezeu şi profetul neamului nostru. Bătrânul gazetar îl cunoscuse personal. Episcopul numai după nume...

Şi între femeile închise aveam cunoştinţe. Patru dintre ele erau călugăriţe greco-catolice. Pe două le cunoscusem încă de la Cluj dinainte de război când ne vizitaseră la *Viaţa Creştină*.

Dar foametea era cumplită şi aici. Mâncarea se dădea atât de puţină şi atât de slabă, încât cu toţii devenisem nişte schelete.

Dormeam pe nişte priciuri comune, înşiraţi unii lângă alţii, zvârcolindu-ne toată noaptea în chinurile foamei. Celula era destul de încăpătoare. Eram vreo 25 de schelete, unii mai de demult, alţii mai de curând, cu felurite învinovăţiri. Unii cu frontiera, alţii cu politica, alţii cu credinţa. Unii români, alţii unguri, alţii evrei, alţii ţigani, toţi aruncaţi acolo de-a valma în mizerie, în foamete, în amestecătură. N-ai fi putut uita niciodată vaietele sau protestele lor de foame; mai ales noaptea, printre zvârcoliri chinuitoare, auzeai când româneşte: *"Mi-e foame!..."* când ungureşte: *"Istenem, Istenem, Istenem, ehes vagyok!"* (Dumnezeule, Dumnezeule, ce flămând sunt!)

La plimbare în curte eram programaţi să ne scoată în fiecare zi câte un sfert de oră. Atunci gardianul, şeful de coridor, ne scotea pe toţi din cele şase celule, încolonaţi pe doi şi ne ducea în curtea mică, unde ne plimbam roată în jurul lui, care stătea în mijlocul nostru cu ochii după fiecare.

Pe atunci pe secţia coridorului nostru făceau cu schimbul doi gardieni, unul azi, celălalt mâine. Amândoi erau unguri, dar unul era om rău, pe când celălalt era un om bun. Pe cel bun îl chema Csapo-baci. Pe celălalt îl chema domnu' şef Nehez. Csapo-baci era gras şi moale. Nehez era mic şi ager, cu o mustaţă mare ungurească, cu o pipă scurtă şi groasă şi cu nişte cizme negre lucii cu carâmbi tari şi totdeauna scârţâind, după tradiţia cea mândră a naţiunii lui.

Când era de serviciu, Csapo-baci stătea liniştit, lăsându-ne să vorbim şi să ne mişcăm în voie cum ne plăcea nouă, fiecare cu cine vroia. Niciodată nu ne-a făcut nici o observaţie. Dacă trecea timpul reglementar şi era vremea ca el să ne zică: "Gata, dă-i drumu' sus!" - când se potrivea să fie timp frumos sau încă nu ne

terminasem discuţiile prieteneşti, dacă cineva dintre noi îi zicea frumos: "Csapo-baci, fi bun mai lasă-ne puţin!" - el mai totdeauna zicea: "No binye! Da' nu mult, că am treabă!"

Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească pe Csapo-baci, că atât cât a putut el ne-a uşurat şi nu ne-a îngreuiat necazul în care eram. Este şi aceasta o dovadă că nu legea este rea, ci oamenii care o aplică sunt răi. Că oricât de aspră ar fi o lege, dacă acela care este pus s-o aplice este om, el o aplică omeneşte şi atunci cel ce ispăşeşte nu este nici mai apăsat decât trebuie, nici mai chinuit decât merită.

Dar când cel care aplică legea este fiară, atunci legea devine în mâinile lui instrumentul blestemat al teroarei şi al nefericirii semenilor săi.

Deşi pe Csapo-baci l-au mai şi înşelat unii, cum se povesteau multe despre el şi el a suferit pentru asta, totuşi el nu s-a răzbunat pe nimeni şi tot bun a rămas. Dar cu Nehez am avut multe necazuri.

Desigur că şi a păzi pe atâţia oameni care numai puţini ştiau să rabde şi să tacă - nu era uşor. Din cauza foamei se întâmplau şi scandaluri, mai ales între frontierişti şi ţigani, care erau mai tineri şi mai nervoşi. Nu ştiu însă cum reuşea Csapo-baci să liniştească lucrurile, căci la el nu se întâmpla nimic. Cele mai multe se întâmplau la Nehez, care totdeauna umbla cu un ciomag. Când ne supraveghea din mijlocul cercului nostru care se învârtea în jurul lui, el stătea ca un cioban proptit în ciomag şi se încrunta la noi cu nişte mustăţi sub care strângea pipa lui scurtă şi groasă, părând totdeauna gata de luptă cu cineva.

O dată am avut mare necaz cu el.

Era, precum am spus. o foamete cumplită. Urlau oamenii, bieţii, ca nişte vite flămânde închise în grajd. Când eram la plimbare, dacă zăreau printre pietrele curţii vreun bob de porumb căzut sau un bob de fasole, săreau câte doi-trei să-l apuce şi să-l ronţăie. Se uitau în toate părţile dacă ar fi putut găsi ceva de apucat să mănânce.

În coborârea sau urcarea noastră în curte, treceam pe lângă uşa bucătăriei. Acolo de obicei pe coridor erau două lăzi în care se aruncau coji sau oase rămase de la bucătărie. Bucătarii aveau ordin ca atunci când trecem noi, deţinuţii politici, să ia lăzile şi să le bage înăuntru ca nu cumva unii să afle în ele ceva de mâncare şi să ia cu ei.

În ziua despre care spun, când ne-am întors sus, cei din primele rânduri, văzând lăzile de gunoi, uitate la uşa bucătăriei, se năpustiră golindu-le dintr-o dată.

Nehez, din urmă a observat înghesuiala şi fugind în faţă, striga şi da cu ciomagul ca în şerpi:

— Ce-ai luat? Ce-aţi luat moi, bandiţi! Daţi acolo 'napoi!

— N-am luat nimic, dom' şef!

— Ce-i sub haina ta?

— Nimic, don' şef!

— Ce fost a ici, moi bucătar?

— Numai nişte copite şi oase de bou, nefierte, dom' şef. Da' nu era nimic pe ele căci noi am jumulit toată carnea. Nu era decât pielea şi părul de pe copite. Astea le-am aruncat.

— Lontru imediat! Facem percheziţie!

A bătut, a căutat, a întors totul până le-a găsit. Patru copite de bou cu părul viu pe ele le-a smuls de sub hainele celor ce le apucaseră, sperând că ajunşi sus vor putea să le roadă pielea şi zgârciurile vii care mai rămăseseră neciugulite de bucătar.

Cei ce le apucaseră plângeau după ele când Nehez le aruncă pe coridor, scuipând cu scârbă şi înjurând:

— Scroafe murdar!

Femeile de la celula 7 mâncau puţin. Câteva dintre ele erau bolnave, două călugăriţe erau bătrâne. Mai totdeauna le rămânea ceva mâncare şi din puţina porţie pe care o primeau. Unele posteau mult. Mâncarea rămasă ne-o trimiteau pe rând celor şase celule de bărbaţi. Inventasem pentru asta un mijloc ciudat. Strânsesem câteva curele şi aţe de lungimea distanţei dintre uşile celulelor noastre. Ele legau gamela lor plină, o scoteau prin gratiile uşii pe coridor legate de toartă cu aţele noastre, apoi, scoţând mâna cu aţa făcută ghem o aruncau spre uşa noastră. Noi, cu coada măturii, trăgeam vârful aţei la noi, apoi cu aşa trăgeam gamela cu mâncare până în dreptul uşii noastre. Dacă era rândul nostru o luam noi şi o împărţeam la rând. Câte trei sau câte cinci linguri la unul. Dacă era rândul altora, aruncam numai sfoara s-o tragă ei. Aşa mergea gamela lor cu mâncarea pe coridor, la rând, chiar şi până la cei de la numărul 1.

În timpul lung pe acolo, purtând numai hainele şi încălţămintea noastră, unii - ani de zile numai cu aceleaşi haine şi ghete - nu aveau pe ei decât nişte zdrenţe. În aceleaşi haine trăind zi şi noapte, e uşor de închipuit cum arătam după luni şi după ani.

Aveam nevoie de ac şi de aţă să ne cârpim aceste zdrenţe de pe trupuri şi din picioare. Aveam nevoie de petice să ni le cârpim. Nu ni se da nimic; nici ac, nici aţă, nici petice.

Am găsit odată la plimbare în curte un capăt de sârmă subţire de aramă. Apoi un alt capăt mai gros de fier. Cu un ciob de sticlă am tot ros de la un capăt sârma subţire de aramă, până ce i-am făcut o gaură. Apoi, frecând celălalt capăt de cimentul pragului, am reuşit să fac un ac de cusut. Am tras fire de aţă din prosop şi mi-am făcut mijloace de cârpit. Pentru aţă mai tare şi mai groasă trăgeam fire din perna de cânepă umplută cu praf de paie....

Astfel am început să cos hainele rupte ale celor ce erau cu mine. Din sârma cea groasă mi-am făcut o sulă pentru încălţăminte.

Ce fericite erau surorile şi stareţa din camera vecină când, după aproape trei ani de când fuseseră închise, le-am reparat încălţămintea ruptă care de-abia li se mai ţinea în picioare.

Odată ce-mi procurasem ac şi aţă, am avut apoi mereu de lucru printre cei cu care zăceam pe un aşternut. Meseria asta mi-a folosit apoi mulţi ani, pe tot locul pe unde am umblat, căci zdrenţele abia se mai ţineau pe bieţii oameni, închişi atâţia ani cu aceleaşi haine şi încălţăminte.

Cinci luni ani trăit acolo în aceste condiţii, din iunie până în noiembrie. La şoldurile uscate de-ndelungă zăcere pe scândurile goale, sau acoperite numai cu rogojini rupte, mi se făcuseră două bătături mari şi negre. Pielea se făcuse groasă, vânătă şi crăpată ca o scoarţă de copac. Bătăturile de la genunchi - spre ruşinea mea - nu-mi erau nici pe departe atât de frumoase ca cele de la şolduri. Era o dovadă tristă că zăcusem culcat mai mult decât stătusem să mă rog în genunchi. Pe când mai frumos ar fi fost să fie dimpotrivă!

În vara aceea mi-a căzut mai mult de jumătate părul din cap.

Seara aveam aproape totdeauna program de cântări. Fiecare celulă trebuia să cânte, spre ascultarea celorlalte, câte o cântare aleasă. Când venea rândul celulei noastre, eram ales aproape totdeauna să le cânt eu una din cântările Oastei Domnului. Am cântat prima dată "Vreau lângă Dumnezeu să fiu mereu". Le-a plăcut atât de mult, încât multe zile n-a mai cântat nimeni altă cântare decât pe asta, până ce au învăţat-o toate celulele. Atunci cânta tot coridorul în aşa fel încât de multe ori santinela din curte striga:

— Hei, mai încet acolo, ce, aţi înnebunit? Unde vă pomeniţi?

Se statornicise între noi toţi în aceste luni de zile o atmosferă atât de apropiată, încât discutam frumos şi cald ceasuri întregi despre Cuvântul Domnului. Un număr destul de mare de suflete se apropiaseră mult de Domnul Isus şi aveam o mare bucurie de creşterea lor duhovnicească. Se închegase între noi o părtăşie caldă şi apropiată, încât uneori n-am mai fi dorit să ne despărţim.

Era între noi mai ales un bătrân evreu, Stosel, al cărui nume pot să-l spun, fiindcă am auzit apoi că după eliberare a plecat...

El se apropiase foarte mult şi primise credinţa în Domnul Isus. Mi-a spus că avea un băiat într-un rang înalt undeva... Acum suferea cumplit... I-am dat hainele mele la despărţirea de el. Dea Domnul să nu uite el acum pe unde va mai fi, ceea ce a promis el atunci lui Hristos. Dar mă tem şi de el, cum mă tem de mulţi care au promis mult când erau la necaz, dar după ce au scăpat au uitat tot aşa de mult, cele promise.

Din când în când veneau şi aici pe coridor câte doi inşi şi începuseră să citească câte două, sau trei, sau patru nume. Cei ce-şi auzeau numele erau scoşi imediat cu tot bagajul şi erau duşi jos.

— Sunt duşi la canal! spuneau unii.

— Ba sunt eliberaţi - ziceau alţii - sau poate sunt mutaţi în alte închisori... Nimeni nu ştia nimic. Când te lua nu ştiai niciodată dacă eşti dus undeva unde vei mai sta din nou cine ştie cât, sau dacă ţi se va da drumul acasă. Oricând se putea şi una şi alta. Căci tot atâta puteai fi şi vinovat şi nevinovat.

Într-una din acele zile şeful secţiei veni cu un bilet de pe care strigă un singur nume.

— Prezent, am răspuns eu.

— Afară imediat, cu tot bagajul!

Mi-am luat repede mai mult cu privirile şi cu gestul mâinilor rămas bun de la toţi cei dragi, cu care devenisem ca un frate... Mulţi căzură pe grumazul meu îmbrăţişându-mă. Nu ştiam pe care să-l sărut şi pe care să-l ascult ce îmi cerea şi ce îmi încredinţa dacă voi ajunge afară... Totdeauna despărţirile astea vin pe neaşteptate şi ai atâtea păreri de rău că n-ai vorbit mai mult cu cel care pleacă, atunci când stăteai lângă el zile, nopţi, luni, ani...

Am ieşit trecând prin faţa uşilor de gratii, după care îmi vedeam pe soţii cu care fusesem...

— Oameni închişi în cuşti ca fiarele!... mi-am zis, îngrozindu-mă. Ciudat, cât timp fusesem şi eu acolo cu ei nu simţeam atât de cutremurător tragedia acestei stări. Acum, când priveam de afară la toţi aceşti oameni şi când ştiam ce inimi bune au cei mai mulţi şi cât de nevinovaţi erau cu toţii - mă îngrozeam de cumplita osândă pe care o va cere această nedreaptă suferinţă cândva, celor care sunt vinovaţi de ea. Dar m-am gândit şi la tragedia acelora care sunt robii păcatului, care s-au obişnuit cu starea aceasta îngrozitoare şi nici nu-şi dau seama de grozăvia ei şi de osândă veşnică ce-i aşteaptă.

Numai când ai scăpat din robia asta şi priveşti spre cei care încă zac acolo, cum privesc eu acum trecând şi plecând pe lângă cei ce rămân aici - îţi dai cu adevărat seama ce fericire că ieşi tu. Şi ce durere că rămân ei.

O, Dumnezeule al Îndurării, ai milă şi nu mai lăsa pe aceste creaturi ale Tale să fie chinuite şi zdrobite atât de sălbatic şi de trufaş. Adu vremea când să nu mai fie nicăieri pe lume gratii şi zăvoare înaintea cărora să mai fie oameni, foamete, lacrimi şi schingiuiri...

Am fost dus pe jos până la Securitate. Acolo am fost predat iarăşi lui Zoli-baci, care m-a băgat singur şi flămând în celula de lângă spălător, care era udă şi cu toate zidurile pline de igrasie. Am tremurat toată noaptea fiindcă îmi dădusem toate hainele celor de care mă despărţisem. Rămăsesem numai în cămaşă şi nu primisem nimic de mâncare nici de unde plecasem, nici aici unde ajunsesem.

Tot timpul nu mă întrebase nimeni nimic de când am venit de la Beiuş, nici la Securitatea din Oradea, nici la Penitenciar.

Aşteptam acum aici, crezând că mâine voi fi anchetat să aflu măcar pentru ce făcusem atâtea luni de închisoare...

A doua zi după masă a venit doar Zoli-baci şi mi-a zis:

— Ieşi afare şi hai cu mine!

După ce mi-a dat tot ce-mi rămăsese din lucrurile oprite la cancelarie - acte, cureaua, lucrurile - m-a scos în stradă cu ele cu tot în braţe, "repede-repede" pe aceeaşi poartă din dos pe care mă mai scosese de două ori până acum, spunându-mi din nou:

— Liber! Merge acase. Da' dache mai ajunge odate la noi, te scoatem pe uşe asta în pachet. Ţeles, moi?

Şi trânti uşa de fier, înjurându-mă iarăşi pe limba lui.

Am aruncat acolo jos în marginea străzii tot ce aveam în braţe. Şi îngenunchind, mi-am ridicat înspre ceruri toate mâinile şi tot sufletul din mine, slăvind pe Dumnezeu, şi Mântuitorul meu.

Atunci am văzut Poarta îndurării deschisă, iar zidul cel rece şi gros prăbuşit - dintre mine şi Domnul meu. Nu mai era nicăieri.

Altădată m-aş fi tăvălit pe jos strigând nebun de bucurie fără să-mi pese de nimeni care m-ar fi văzut. Pentru marea, fericita şi negrăita bucurie a iertării păcatului meu. Şi a restabilirii fericitei părtaşii cu Domnul meu şi Dumnezeul meu, la poarta Căruia plânsesem proşternut şi arzând în două sute şaptezeci dintre cel mai înspăimântătoare zile care se pot trăi de vreun om pe pământul acesta…

…Dar acum, doar stăteam acolo îngenunchiat cu faţa sus şi cu lacrimile şiroindu-mi pe toţi obrajii, tremurând de bucuria tainica şi strălucită a îmbrăţişării mele cu Hristos, murmurând ca pierdut numai Numele Cel Drag, Cel Dulce, Cel Scump regăsit...

Isuse Isuse, Isuse, Isuuuse, Preaiubitul meu Mântuitor!

Şi nu mă mai puteam sătura privind cerurile mele iarăşi deschise şi pe Dulcele meu Mântuitor iarăşi regăsit, stând în picioare la dreapta lui Dumnezeu.

Poate că faţa mea strălucea.

Nişte trecători se feriră, trecând pe lângă mine, apoi, opriţi mai departe cu mâinile la gură, mă priveau nedumeriţi şi parcă plângeau.

Slăvit să fie Domnul.

Când trebuie o jertfă

Când trebuie o jertfă, eu mă gândesc la tine,
Iubirea mea cerească, frumos şi drag copil –
Şi simt că tu eşti preţul izbânzilor divine
Şi-aştept să vină-altarul, să-l văd cerându-ţi-l.

Când gloatele sărmane tânjesc spre dezrobire
Şi pentru-a lor salvare se cere-un preţ amar,
Eu ştiu că tu eşti preţul, frumoasa mea iubire,
Tu ai să arzi ca alţii s-ajungă stări de har.

Când gurile flămânde vor leşina-n pustie
Şi pentru-a lor viaţă se cere dat un preţ,
Eu ştiu că tu eşti preţul, iubire, scumpă mie,
Şi-ai să le frângi pe tine să scapi a' lor vieţi.

Când mâinile crispate vor cere-o răstignire
Şi pentru-a lumii ură se cere-un preţ de dat,
Eu ştiu că tu eşti preţul, frumoasa mea iubire,
Căci cerul nu primeşte decât un dar curat.

Când trebuie o jertfă, iubirea mea tăcută,
Tu n-aştepta ca alţii să fie răstigniţi –

Păşeşte tu 'nainte şi crucea ne-o sărută:
Tu ştii c-am fost în lume la asta rânduiţi.

...Atunci şi când veni-va Hristos în strălucire
Cu răsplătirea celor ce-au ars pe-al Lui altar,
Răbdarea noastră sfântă, frumoasa mea iubire,
Va fi-ntre-a' Lui podoabe un scump mărgăritar…

CAPITOLUL 21
Şi mărturia trebuie plătită

Descoperind Lumina de dincolo de Fire,
În tainele din duhuri şi oameni am pătruns –
Şi-atunci cărări şi fapte mi-au prins să se deşire
Sub înţelesul tainic ce-n toate zace-ascuns...

Cuvântul Cel Sfânt şi-adevărat al lui Dumnezeu este ca Sămânţa aruncată de dumnezeiescul Semănător; doar a patra parte dacă ajunge să aducă rod. De aceea trebuie răsplătită cu atâta putere şi hărnicie această sfântă Sămânţa încât şi după ce fură răpitoarele partea lor şi după ce uscă pietrele şi dogoarea ispitelor partea lor, şi după ce îneacă spinii partea lor - tot să mai rămână şi acea parte bună care să aducă rod, pentru ca lumea să nu rămână fără grâu, fără pâine - şi pământul, viitorul să nu rămână fără sămânţă.

Dumnezeu, Stăpânitorul Holdelor, desigur are grijă de asta - dar şi noi avem un mare rost şi o mare răspundere dacă aceasta se face la timp sau nu. Dacă se face bine sau nu. Dacă se face îndeajuns sau nu.

Condiţiile nu depind de noi, dar munca de noi depinde. Răpitoarele nu le putem împiedica să nu pândească sămânţă noastră, dar le putem împiedica să n-o fure. Dogoarea nu o putem opri să vină, dar sămânţă o putem uda ca să nu se usuce. Nici spinii nu-i putem opri să crească, dar munca şi lupta pentru smulgerea lor este datoria noastră să o ducem cât mai cu hărnicie şi stăruinţă.

Ajuns din nou acasă, dragostea fraţilor m-a înconjurat repede, caldă şi încrezătoare. Am luat legătura cu cei mai apropiaţi - şi uşor mi-am putut face o idee despre tot ce s-a petrecut în lipsa mea în ţară. Şi despre starea din prezent a frăţietăţii noastre.

Cei doi care fuseseră pricina ispăşirii mele - erau liberi şi nepăsători. Alergau prin ţară şi "lucrau pentru Domnul", cum se lăudau ei.

Cel pentru care căzusem în mâinile lui Dumnezeu, departe de a-şi ţine legământul luat în faţa mea, atât el cât şi ea trăiau mai departe în aceeaşi nelegiuire, bucuroşi că scăpaseră de necaz, fără nici un gând de pocăinţă sau de îndreptare, cum promiseseră. Şi-şi pregăteau astfel marea prăbuşire care a urmat curând. Au fugit amândoi departe de-acolo, ea părăsindu-şi soţul şi copilul de doi ani - el nemaipăsându-i nici de logodnica lui, nici de lucrarea lui Dumnezeu. În curând pe ea a ajuns-o moartea cea mai ruşinoasă şi mai grea. Pe el încă nu l-a ajuns, de aceea continuă să facă mai departe tot felul de nelegiuiri... Poate Dreptatea lui Dumnezeu îl va ajunge numai Dincolo...

Cel pentru care am căzut în mâinile oamenilor - şi care, să scape el, mă băgase pe mine - tot fără nici un fel de îndreptare şi pocăinţă continua încă mai înverşunat teatrul lui religios şi lucrarea lui tulburătoare şi prefăcută printre fraţi...

Luptele împotriva Lucrării Domnului se înteţiseră din toate părţile. Vrăjmaşul căuta cu toată puterea nimicirea ei şi într-un fel şi în altul. Pe de o parte preoţimea în urma instrucţiunilor primite ne ura de moarte şi peste tot colabora cu miliţia spre a împiedica şi nimici orice adunare frăţească.

Prin Bucovina, de exemplu, unde erau foarte mulţi fraţi, în jurul Paştelor toţi fraţii lucrători au fost chemaţi pe la autorităţi şi le-au pus aspru în vedere că toate adunările Oastei sunt oprite şi că dacă vor mai fi găsiţi că fac adunări, vor fi imediat şi drastic pedepsiţi. Primele măsuri au fost luate chiar la Paşte. Miliţia a mers chiar în biserici, împrăştiind pe fraţii adunaţi şi ameninţându-i că vor fi duşi cu maşina la Securitate. La Volovăţ, la Straja, la Sf. Ilie s-a întâmplat la fel. Unii preoţi pârau pe fraţi că vorbesc împotriva statului, alţii că sunt împotriva bisericii - iar până se dovedea că nu-i adevărat, fraţii aveau de suferit.

În multe părţi miliţia mergea în mijlocul adunării, ridicând buletinele, punând amenzi, luând şi cercetând pe fraţii lucrători.

Lucrurile mergeau până acolo cum s-a întâmplat la mănăstirea Sf. Ioan din Suceava, unde un preot a arătat mulţimii de fraţi din biserică, le-a arătat uşa strigându-le:

— Afară cu voi din biserică! Noi nu avem nevoie în biserică de astfel de elemente!

Şi aceasta din pricina că fraţii şi surorile cântaseră la slujbă "Tatăl nostru", îngenunchiaţi.

Fraţii au ieşit, dar afară o mare mulţime de popor s-a adunat împrejurul lor şi i-a rugat să cânte şi să vorbească acolo în curtea mănăstirii.

Era un spectacol atât de ruşinos şi de vinovat în faţa lui Dumnezeu şi în faţa oricărei legi ceea ce se făcea împotriva noastră, atât de preoţii bisericii, cât şi de către cei ce erau împotriva lor.

Multe suflete şi multe adunări au căzut atunci şi mulţi fraţi lucrători au fost influenţaţi negativ. Se părăsea Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu şi se urmărea litera falsificată şi răstălmăcită. Cuvântul cel Sfânt al lui Dumnezeu ajunse un mijloc de amăgire sau de luptă pentru foloasele de partidă sau de scopuri personale. Viaţa duhovnicească decăzuse într-un formalism sec ori clerical ori anticlerical.

Dumnezeule, la ce jalnic nivel pot să coboare bieţii oameni! Cum de repede se pot fura din ei cele mai frumoase încredinţări îndată ce se năpustesc primele răpitoare. Şi cât de uşor se pot usca în ei cele mai frumoase speranţe îndată ce se iveşte prima dogoare de prigoană.

De fapt nestatornicia este starea nefericită a oricărui popor care a fost lipsit prea mult de libertate şi de cultură, care a fost stăpânit prea multe secole de tot felul de popoare păgâne, inculte şi sălbatice - cum au fost cele care au stăpânit peste neamul nostru. Vor trebui poate alte secole de-acum înainte, de libertate, de cultură sănătoasă şi de o evanghelizare adevărată, până când conştiinţa creştină va forma caracterul poporului nostru, statornicindu-l la un nivel vrednic, de la care să nu-l mai poată clătina atât de uşor orice vânt - de oriunde ar bate el! Aşa cum este caracterul colectiv al marilor popoare culte şi credincioase, peste care chiar cele mai puternice furtuni trec ca peste nişte munţi fără să-i clatine. Nu ca peste nişte ape pe care le tulbură până în străfundul lor, de nu se mai pot limpezi deplin niciodată.

Alţii sunt munţi, noi suntem ape. Tocmai pentru asta noi trebuie să ne ridicăm la nivelul nostru şi să ne iubim poporul nostru. Să luptăm în mijlocul lui pentru el, până când Dumnezeu ne va ajuta să ajungem şi noi, nu numai ca indivizi credincioşi, dar şi ca popor credincios în aşa fel încât să putem sta tari şi cu vrednicie în faţa oricăror păreri sau încredinţări venetice, cu o neclintită demnitate duhovnicească şi cu o superioară siguranţă a credinţei noastre. Fără să ne degradăm fiinţa până la anularea oricărei valori a tot ce avem sfânt şi scump atât înăuntru cât şi în afara noastră...

Atunci - dar numai atunci - am putea simţi că suntem în rândul oamenilor vrednici şi al popoarelor vrednice. Dar până suntem atât de uşuratici încât orice guraliv ne poate dărâma legămintele şi orice venetic ne poate răsuci sufletul ca să ne părăsim credinţa noastră şi să ne lepădăm înaintaşii noştri - vai de noi. Şi pe pământul acesta şi sub el.

Chiar în privinţa felului cum umblăm noi, cei ce ne numim credincioşi, cu sfântul şi cu adevăratul cuvânt al lui Dumnezeu - chiar şi asta ne arată ce slab nivel duhovnicesc avem. În loc să fim pătrunşi cu toţii de o înaltă evlavie şi respect faţă de poruncile şi temerea Domnului - între grupările creştine de la noi este atâta amestec de fire pământească, atâta josnică luptă de partide, atâta degradantă mâncătorie confesionalistă - încât nici cele mai primitive popoare nu ne întrec.

Noi, Oastea Domnului - ca grupare duhovnicească mai nouă, iniţiată şi crescută într-o înţelegere superioară a Evangheliei şi îndrumată cu un scop precis: renaşterea evanghelică a Bisericii noastre şi saltul calitativ moral, cultural şi social în Hristos, al poporului nostru - noi, zic, aşa ne-am înţeles misiunea noastră. Şi aşa ne-am străduit să ne-o împlinim.

Numai că iată cât de neînţeles este scopul nostru. Şi cât de nedrept se luptă împotriva noastră tocmai de către cei care ar trebui să ne sprijinească. Unii pentru că zic că sunt ai neamului. Alţii pentru că zic că sunt ai lui Hristos.

Măsurile împotriva mea deveniseră iarăşi de nesuportat. Chemările pentru prezentarea zilnică la autorităţi; mizeriile împotriva familiei mele pe orice pricini inventate; ameninţările cu orice represalii şi chiar a siguranţei personale - toate se îngrămădiră, silindu-mă să plec de-acasă. În felul acesta poate voi mai scuti familia de presiunile acestea care o ţineau zi şi noapte sub o spaimă continuă. Copiii se împrăştiaseră pe la nişte familii frăţeşti pentru a-i feri de tensiunea aceasta care la ameninţa continuu sănătatea.

Voi pleca să-mi găsesc undeva orice fel de muncă. Orice fel, chiar şi cea mai grea şi mai primejdioasă în vreo mină de cărbuni, sau la vreo topitorie de fier. De fapt nici nu credeam că voi găsi o altă muncă mai uşoară. Oriunde mergeai să te angajezi, ţi se cerea autobiografia. Acolo trebuia să răspunzi la un chestionar şi printre primele întrebări la care trebuia răspuns era dacă ai fost deţinut şi pentru ce... Îndată ce vedeau că ai fost arestat, nu mai avea nimeni nici un loc să te angajeze.

Astfel m-am hotărât să plec imediat după eliberarea mea... Era toamna târziu, dar era un timp frumos. Am mai luat pe un frate vecin care şi el dorea să se angajeze undeva şi am plecat spre Hunedoara, ca să ne angajăm oţelari, la cuptoarele de topit care erau acolo. Dar nu s-a găsit nici un loc pentru noi.

Am plecat spre Codlea, lângă Braşov, să ne angajăm la mina de cărbuni de-acolo. Aveam acolo un frate funcţionar la mină şi speram să obţin prin protecţia lui un angajament de miner. Dar nici acolo nu s-a găsit nici un loc pentru mine.

Constatam mereu peste tot amarul adevăr că viaţa de după închisoare este pentru unii nespus mai grea decât viaţa cea dinăuntrul ei.

Am luat-o spre Comăneşti, cu speranţa la minele de-acolo. Dar n-am găsit decât pe nişte fraţi spărgători de piatră la cariera Caraliţa, care au fost dispuşi să-mi facă loc să muncesc în echipa lor, ca spărgător de piatră. Atunci meseria asta se făcea manual. Cu ciocanul de 1 kg., de 2 kg. sau chiar şi de 5 kg.

Eu am rămas acolo să lucrez orice voi putea şi oricât mă vor ajuta puterile, dar fratele care venise cu mine, îngrozit de munca grea, a plecat înapoi spre Ghelari să mai încerce.

Eu am lucrat o săptămână împreună cu fraţii care lucrau aici de mulţi ani. Piatra desfăcută bolovani mari, de sus din munte, trebuia sfărâmată aici jos în aria carierei, cu ciocanele mai mari, apoi cu cele mai mici, până ce era bună pentru terasamentul caii ferate. Norma era de câţiva metri cubi pe zi, iar plata era, după părerea tuturor celor ce munceau aici, mult prea mică în raport cu munca cea grea care se cerea. Dar aceasta era şi n-aveam altceva mai bun de făcut decât să-mi plec capul şi să primesc.

Încă din prima zi, seara, nu-mi mai simţeam mâinile, într-atât mă dureau. În palme, de coada ciocanelor grele, mi se făcuseră nu bătături, ci nişte băşici mari pline cu apă şi cu sânge. A doua zi, băşicile începuseră să mi se spargă şi izbiturile pe care trebuia să le dau cu ciocanul cel greu în piatra cea tare mă făceau de fiecare dată să simt o usturime ascuţită şi arzătoare până în ochi şi până în creier. Mi se părea că mâinile îmi sunt îngropate în jăratec aprins. Fusesem prea neobişnuit cu munca şi o luasem prea forţat de la început.

Am mai fost doftorii în familia fratelui la care locuiam, cu nişte alifii care să-mi aline şi să-mi vindece ranele şi durerile. Mi-au legat mâinile cu nişte feşi de pânză moale, şi am lucrat şi aşa câteva zile, până am împlinit o săptămână. Atunci am pierdut speranţa că va mai putea fi vreodată din mine un bun spărgător de piatră de asta. Mi-am luat rămas bun de la fraţii de acolo şi am plecat înapoi spre Hunedoara, cu o ultimă nădejde să găsesc acolo totuşi o alta muncă.

Am şi găsit într-adevăr, prin nişte fraţi, un loc modest la un sector de clădiri CFR în Simeria. În felul acesta m-am stabilit pentru o vreme cu chirie aici şi mi s-a deschis în acest fel o uşă spre fraţi. Au şi început în curând să mă cerceteze fraţii şi să mă cheme prin toate părţile.

Ştiam că nu peste multă vreme se va prinde de veste că sunt aici şi mă aşteptam la alte necazuri din pricina aceasta. Dar pentru mine nu mai era altă cale de ales decât lupta Domnului, oricât aş fi avut de suferit pentru ea.

Într-adevăr, nu după multă vreme au început din nou chemările şi vizitele mele pe la Securitate, cu toate şicanele şi ameninţările lor. De fapt în toată ţara măsurile de constrângere împotriva Oastei Domnului se înăspriseră tot mai mult. Orice mărturie a Evangheliei era împreunată cu foarte multe necazuri şi primejdii. Fraţii erau pedepsiţi în număr tot mai mare, cu amenzi tot mai grele şi în unele cazuri cu bătaia şi cu închisoarea.

Astfel anul 1951 se prefăcu în 1952, fără ca necazurile să scadă. Deşi măsurile de prigoană şi nimicire pentru Oastea Domnului veneau din aceleaşi locuri pentru toată ţara şi pentru toată Biserica, totuşi aceste măsuri nu se aplicau peste tot cu aceeaşi necruţare. Dar în cele mai multe părţi răutatea unor preoţi care îi dădeau pe fraţi ta mâna autorităţilor şi apoi ura acestor autorităţi, împotriva fraţilor au întrecut orice măsură...

Din mijlocul adunărilor fraţii erau luaţi şi bătuţi la miliţie, apoi trimişi în judecată şi condamnaţi. Măsurile nimicitoare mergeau până la acte de răzbunare fără pereche. Iată, ca un exemplu, cazul fratelui Moruz din Volovăţ, Bucovina:

În 3 decembrie, de Sf. Nicolae, a fost găsit la adunarea din Româneşti, unde fusese chemat de nişte fraţi care îşi serbau aniversarea. Aproape de miezul nopţii, a fost luat de către un ofiţer de securitate şi un civil. În drum era o sanie cu un cal, iar în sanie două femei. L-au dus pe fratele până afară din sat, iar acolo cei doi s-au năpustit asupra lui, bătându-l. După aceea l-au legat alături de cal, iar ei s-au suit în sanie şi au dat bice la cal, lovind când în animal când în om. În fuga mare au ajuns la şoseaua care vine de la Suceava spre Rădăuţi. Acolo s-au oprit şi din nou l-au luat la bătaie. L-au lovit cu pumnii, cu picioarele, l-au târât jos şi l-au călcat cu cizmele, până l-au umplut de sânge şi au obosit. Apoi din nou l-au legat alături de cal şi aşa, lovind când în cal, când în om, au venit în fugă până aproape de podul de la Milişăuţi care trece peste râul Suceava. Acolo s-au oprit, l-au dezlegat de cal şi i-au spus să plece. Dar fratele Moruz de-abia a mai putut trece podul, târându-se, sângerând zăpada şi zdrobit, până la casa fratelui Gheorghe, care era aproape. Acesta l-a adus de-abia viu până acasă cu sania...

De pe urma acestei bătăi fratele Ion nu s-a mai refăcut până la moartea care i s-a petrecut curând. S-a aflat în urmă cum îl chema pe ofiţerul care l-a bătut. Tatăl său îl îndemnase să facă acest lucru. Nu mult după aceea, chinuitorul fratelui a fost găsit mort. Se împuşcase singur pentru nişte alte păcate. Sau chiar pentru acesta - Dumnezeu ştie.

A fost minunată şi moartea fratelui acestuia. Vom spune câteva cuvinte şi despre asta.

În timpul bolii sale s-a aflat şi despre fapta urâtă a chinuitorilor săi. Şi când a fost întrebat ce despăgubire cere, el a răspuns că nici una, ci doreşte numai ca acei care au făcut răul să se întoarcă la Dumnezeu, ca să scape de osânda veşnică a faptei lor.

Se apropia Săptămâna Patimilor când i s-a făcut şi mai rău. În una din zile, fiind în casă numai cu soţia şi cu fata lui, al cărui soţ era închis şi el pentru Domnul, a venit o porumbiţă albă şi a bătut de trei ori cu ciocul în geam. Femeile, ce stăteau lângă patul lui, s-au mirat şi l-au întrebat:

— Ce-i asta?

— Un înger al Domnului a venit şi mi-a spus că peste trei zile mă va lua Domnul la El, a răspuns liniştit fratele bolnav.

— Roagă-L pe Domnul să te mai lase, i-a zis plângând fata lui. Soţul meu este în închisoare, copiii sunt mititei - mai avem nevoie să fii lângă noi.

— Mă mai lasă Domnul până în Vinerea Patimilor, i-a zis fratele.

Şi într-adevăr în Vinerea Patimilor, pe la ora când Domnul Isus îşi da duhul pe Cruce în Mâna Tatălui, fratele Ioan îşi încredinţa şi el duhul său în Mâna Domnului Isus, pentru care suferise.

Cazuri asemănătoare s-au mai petrecut şi prin alte părţi ale ţării. Propovăduirea mântuirii şi mărturisirea Evangheliei în ţara şi în Biserica noastră cerea jertfe tot mai grele şi suferinţe tot mai mari de la tot mai mulţi fraţi.

Ne prigoneau şi cei din credinţa noastră, ne prigoneau şi cei din alte credinţe. Vrăjmaşul îi ridica pe toţi împotriva Oastei, deşi la nici unii nu le făcusem nici un rău. Atât preoţii cultului cât şi mulţi din ai celorlalte culte ne pârau la autorităţi cu tot felul de învinuiri nedrepte, pentru a fi nimiciţi. Ni se răspundea astfel din partea tuturor în chipul cel mai neomenos, dragostei pe care Lucrarea Oastei Domnului o arătase atât de frumos şi faţă de Biserica noastră - dar şi la respectul arătat faţă de convingerile religioase ale celorlalţi "fraţi" acum când Lucrarea Oastei, ca unealtă a Domnului trecea prin unele dintre cele mai grele împrejurări din viaţa şi din lupta ei duhovnicească pentru împlinirea scopului ei. Ce mai nelegiuiri s-au făcut atunci împotriva Domnului şi a Lucrării Lui!

Să fie veşnică învăţătura tuturor care vor fi martori vreodată la suferinţele vreunei lucrări a lui Dumnezeu, sau a unei familii duhovniceşti: să nu facă nici un rău acelui pe care l-a ajuns un necaz din partea lui Dumnezeu ori a oamenilor. Să nu se bucure cineva să ia pradă ieftină de la acela pe care l-a ajuns o nenorocire. Şi aceasta cu atât mai mult atunci când cel lovit este un nevinovat care n-a făcut nici un rău nici prigonitorilor săi şi nu a luat pe nedrept nimic de la cei ce-i fură ceea ce îi mai rămâne acum de la foc!

Gândind la cazul acesta al fratelui Ioan şi al altor fraţi şi martiri, am scris mai târziu, cu toată durerea mea, una dintre poeziile de care mi-e teamă şi acum:

Toţi eroii noştri

Toţi eroii noştri şi martirii sfinţi
I-au vândut vreun Iuda pe murdari arginţi;
Pe-orice suflet mare care l-am avut
S-a aflat vreun Iuda care l-a vândut.

Pe Mihai la Turda, Tudor ca şi el
Horea şi Iancu au pierit la fel –
Căci a fost un Iuda, şarpe odios,
Ce s-a dus să-i vândă ca şi pe Hristos.

Blestemat să fie cine vinde-un sfânt:
Spânzurat să moară fără de mormânt;
Fugă ca de-un monstru cine-l va vedea
Focul veşnic ardă-i toată viaţa rea...

Căci pe acela care se duce să-l vândă pe un sfânt şi mai pedepseşte şi el pe cel pedepsit de Domnul - îl aşteaptă o nenorocire mult mai mare (Isaia 53:3-4).

Prin felul cum vedea interesele Domnului în lumina Evangheliei, Oastea Domnului a dovedit că era înaintea tuturor celorlalţi, cu un avans de gândire de o sută de ani. Sau mai degrabă invers! Ceilalţi, atât Cultul nostru cât şi celelalte culte, erau în urma vremurilor pe care le trăiam cu o întârziere de o sută de ani. Aşa am constatat noi, cu amărăciune, nu numai că superiorii Cultului nostru nu înţeleg în perspectivă marele bine care era pentru popor înnoirea şi saltul uriaş calitativ adus de Oastea Domnului - dar nici superiorii celorlalţi, mulţi n-au înţeles ce mare şansă pentru Evanghelie se zădărnicise refuzând colaborarea în Hristos şi acceptând continuarea luptelor confesionaliste. Să fie şi această amară constatare un mare învăţământ pentru oricine va mai avea o astfel de şansă.

Astfel am ajuns în scara ajunului de Crăciun 1952. La privegherea din noaptea asta de Crăciun, am vorbit, cu toţi cei ce ne strânseserăm în casa din Simeria, despre aceea noapte a păstorilor cu îngerii din câmpia Betleemului. Cuvântul versetului "în noaptea aceea…" ne-a oprit cel mai puternic... Ziceam ce noapte este şi acum prin închisori, prin lagăre, prin colonii de muncă... Şi câtă nevoie este de îngeri ai lui Dumnezeu care să ducă acolo la cei care stau de strajă şi nu pot dormi, să le ducă Vestea Cea Bună că şi pentru ei este un mântuitor care se naşte în noaptea cea Sfântă.

...Ce noapte este acum în atâtea părţi din lume unde sunt războaie, foamete, cutremure, boli, tulburări şi tot felul de nenorociri!... Şi câtă nevoie este ca în noaptea asta să meargă cineva cu vestea cerească a îngerilor de la Betleem, ca toţi cei ce sufăr şi aşteaptă acolo să afle că şi pentru ei s-a născut un Mântuitor, Care este Hristos Domnul...

Am petrecut aproape toată noaptea aceea de Crăciun în lacrimi şi rugăciune ca Domnul Dumnezeu să trimită tuturor acelor care aşteaptă acolo nişte soli ai Săi care să le vestească pe Domnul Isus şi mântuirea Lui.

Dimineaţa următoare era dimineaţa de Crăciun... 25 decembrie 1952. Fratele cu care locuiam acolo tocmai sosise de la munca lui din Hunedoara şi ne pregăteam cu toţii să sărbătorim evenimentul. Pe masă era Cuvântul lui Dumnezeu, Biblia, şi un semn al dragostei lor faţă de mine. În dimineaţa aceea împlineam 38 de ani. Tocmai ne pregăteam să cântăm "O ce veste minunată..", când vedem intrând în casă patru oameni voinici şi străini.

Am bănuit îndată cine pot să fie. Nici n-au dat bună dimineaţa până când unul dintre ei, uitându-se crunt, zise:

— Suntem de la Securitate. Trebuie să vă facem o percheziţie.

— Poftiţi.

— Cine îşi sărbătoreşte astăzi aici ziua de naştere? zise apoi, zâmbind batjocoritor spre mine.

— Eu, am răspuns liniştit.

— Bine, să începem.

Luară la rând dulapul, masa, patul, tot ce era prin casă. Dar îndată am băgat de seamă că totul era doar de formă... Atunci am înţeles că n-au venit după lucrurile noastre, ci după noi. După vreo 10 minute ne zise:

— Sunteţi arestaţi amândoi. Iată mandatul de arestare aici. Vă îmbrăcaţi imediat şi veniţi cu noi.

Nici nu ne-am uitat în mandatele lor, noi nu puteam face altceva nimic mai potrivit decât să ne încredinţăm viaţa în mâinile Lui şi să ne plecăm capul să se facă voia Domnului cu noi...

În câteva minute au fost cu noi la Deva. Am fost băgaţi fiecare în câte o celulă dintr-un beci adânc de beton şi fier sub casa din centru, unde era atunci Securitatea.

Când uşa de fier se trânti în urma mea şi mă uitai în jur, văzui două rânduri de paturi suprapuse şi înghesuite în aceşti pereţi strâmţi, întunecaţi şi reci. Eram foarte jos sub pământ. Sus de tot, printr-un gemuleţ mic cât palma în care ardea un bec obosit, galben şi murdar, se vedea - ireal de departe şi de sus, printr-un colţ spart, o părticică albastră de cer. La nivelul acela se vedeau din când în când încălţămintele trecătorilor pe trotuarul care era acolo la părticica ireală de cer care mai rămăsese.

Pe trei din cele patru paturi era câte o umbră de om, uitându-se la mine.

Ajuns aici aşteptam acum urmarea. Nu înţelegeam încă ce plan are Domnul cu mine. Rândul trecut ştiam şi nu mă miram. Ştiam că trebuie să ispăşesc un păcat pe care l-am luat asupra mea - şi nu mă mai întrebam de ce şi până când, dar acum nu ştiam încă nimic. De aceea mă frământam mereu, cercetându-mi inima şi gândurile, ca să descopăr cauza pentru care Domnul m-a adus aici. Şi pentru ce nu m-a adus, ca de celelalte daţi, singur, ci împreună cu alt frate - poate chiar şi cu mai mulţi.

În această stare de frământare am petrecut un timp de oarecare întuneric şi singurătate. Mi se părea că iarăşi sunt părăsit de Domnul, că mă rugam şi tot nu vedeam semnul că mă aude şi că El este cu mine. La rugăciunile ascultate aveam totdeauna un semn. Acum semnul nu se arăta.

Aşteptam să fiu luat şi dus la anchetă - şi inima mea era strânsă de întristare pentru că semnul meu nu venea. Astfel a trecut toată ziua mea de Crăciun - şi toată noaptea de după ea, frământându-mi sufletul într-o luptă de rugăciune la care nu mai venea semnul că-mi este auzită şi că voi primi răspuns. Sosi şi clipa din dimineaţa zilei a doua de Crăciun, când zăvorul greu al uşii de fier fu tras cu zgomot şi cineva îmi făcu semn să ies. Pe coridor îmi fu pus ochelarul negru, apoi, luat de mână, fusei condus sus la etaj, pentru anchetă.

— Isus, Domnul meu, nu mă lăsa singur, mă rugai eu în timpul urcuşului cumplit pe calvarul scărilor, ca înspre Golgota mea.

Am ajuns sus, s-a deschis o uşă şi fusei împins înăuntru. Când mi se smulseră ochelarii negrii, deasupra ofiţerului crunt care stătea la masa din faţa mea, iată fericit şi luminos: Semnul Lui!

O, Dumnezeule Bun, am suspinat eu! Şi dintr-o dată ochii mi s-au umplut de lacrimi şi sufletul de putere... Nu-mi mai păsa acum de nimic. Am primit semnul că Dumnezeu meu este aici încă mai dinainte de mine. Tot ce se va întâmpla va fi numai după voia Lui. Nu mă vor întreba decât ceea ce voi putea spune liniştit. Nu mă vor ţinea decât atâta cât este rânduit de El. Şi nu mă vor duce decât unde a hotărât înţelepciunea şi Planul Său.

Ancheta n-a fost nici prea lungă şi nici prea grea. Toată învinuirea care mi se aducea era că organizez adunările Oastei, că ţinusem consfătuiri cu conducătorii Oastei pe ţară, că scrisesem şi răspândisem cărţi religioase, că primisem vizite frăţeşti şi că vizitasem pe fraţi. Că dusesem o intensă activitate religioasă în mijlocul maselor, în scopul propagării Oastei Domnului, care este o asociaţie ilegală şi interzisă, învinuirile mele de totdeauna şi pentru totdeauna.

La toate acestea nu mi-a fost greu să răspund. Făcusem! Nu-mi era nici ruşine şi nici frică de asta!

Mi-a fost mai greu să răspund când eram întrebat de nume şi locuri. Şi pentru că nu-mi puteam aduce aminte de date, de nume, de locuri... ancheta căpăta forme grave cu înjurături, cu ameninţări şi cu duceri şi aduceri de sus şi jos.

Şase săptămâni a durat astfel. Mâncarea era foarte puţină şi slabă. Numai celelalte erau tot aşa de multe şi de grele ca în vremea lui Zoli-baci de la Oradea, sau la Beiuş în iarna lui 1950. S-au petrecut şi aici întâmplări aproape ca şi cele de acolo, cu aceleaşi zvârcoliri şi chinuri de zi şi noapte, cu pântecele gata să plesnească. Mulţi n-au mai putut aştepta până când chinuitorul vroia să le asculte chemările disperate cu bătăile în uşă ca să-i lase afară... Uneori aştepta anume până ce chinuitul nu mai putea - şi se scăpa singur de chinuri. Ca apoi să râdă şi să bată.

De fapt *"Cântarea Nemuritoare"* - în forma ei ultimă - aici a început. Cu stropul de cer, cu Semnul Lui, cu o frunză căzută lângă mine, cu solia vieţii mele apuse, sau cu îngerii preaiubiţi ai Serii şi-ai Visului şi-ai Amintirii, cu toate celelalte care au urmat apoi în *Cântările Surghiunului* şi de-aici şi-au conturat forma lor definitivă. Fiecare din cele scrise ulterior, începând de aici le-am trăit şi le-am scris pas cu pas şi ceas cu ceas. În cuprinsul volumului al treilea dna *Istoria unei Jertfe* am povestit mai pe larg despre multe din momentele care mi-au inspirat toate aceste scrieri, ca nişte lumini de Sus asupra evenimentelor pe care le trăiam. Starea sănătăţii mi se înrăutăţea grăbit. Inima bolnavă mi se lupta... "cu zbateri tot mai ostenite, ca fâlfâirile din urmă a' unei aripe rănite..." în liniştea nopţilor de afară şi a singurătăţii din celulă îmi urmăream adeseori aceste zgomote ca nişte dureroase luări de rămas bun de la tot ce lăsam frumos în urma mea pe pământul acesta. Îmi retrăiam în alt fel ca-n celelalte rânduri moartea mea frumoasă pe care o aşteptam din clipă în clipă. Şi mulţumeam lui Dumnezeu că în sfârşit se apropie grabnic şi fericit capătul vieţii acesteia, care socoteam că fusese de-ajuns. Îmi era un dor adânc după Domnul meu, după părintele Iosif, fratele Marini şi ceilalţi fraţi ai mei cu care luptasem alături şi care erau acum de mult plecaţi la odihna de sus...

În dimineaţa zilei de 2 martie am avut două visuri neobişnuite.

În primul se făcea că eram noaptea undeva într-o clădire întunecată şi cineva mă chemase la telefon şi când am ascultat la receptor, am auzit doar atât:

— Doi, patru, doi, pe ziua de doi, până pe doi.

Apoi tăcu. Lângă mine păru că era cineva foarte scump. Apoi m-am trezit...

Cred că era cam pe la ora două noaptea. Nu mai putui să dorm. Ştiam că sunt trei feluri de visuri. Unele vin de la Dumnezeu ca să ne înştiinţeze sau să ne mângâie. Altele vin de la diavolul ca să ne ispitească ori să ne înspăimânte. Iar altele vin din mulţimea gândurilor zilei şi n-au nici un rost deosebit.

Frământându-mi mintea cu înţelesul posibil al celor trei cifre care mi s-au spus: "doi, patru, doi, " am adormit din nou. Cred că era în zorii zilei: 2-4-2... 2-4-2.... 2-4-2...

Se făcea că eram din nou în camera dinainte întunecoasă şi goală. Şi dintr-o dată în camera unde eram eu, un ofiţer, care ţinea în mână patru suluri de hârtie, se aşeză la masa din faţa mea şi, alegând un sul din cele patru, mi-l întinse. Mă uitai la el şi îmi păru că era un decret de premiere pentru lucrările mele literare. Era cu patru pagini, ca un dosar. Pe prima pagină scria cifra 2, apoi numele meu scris mare. Pe a doua pagină era fotografia mea între mai multe fotografii. Pe a treia pagină era un înscris lung şi dedesubt un loc pentru semnătură.

— Semnează aici, zise cel ce-mi arăta dosarul, şi pune data de astăzi.

Am semnat punând mai întâi litera C..., apoi am scris iarăşi 2-4-2 apoi II şi m-am trezit.

Acum într-adevăr nu mai înţelegeam nimic. Reţinusem de două ori aceleaşi cifre care putea fi zile, puteau fi săptămâni - sau putea fi chiar ani de şedere a mea aici.

Dimineaţa într-adevăr intră în celula mea ofiţerul anchetator şi îmi zise:

— Vino la cancelarie!

M-am dus. Avea pe masă un sul de patru dosare dintre care alese pe unul şi-mi zise:

— O să plecaţi la muncă în colonii. Fă-ţi bagajul şi stai gata, veţi pleca chiar azi toţi patru. Semnează aici.

Era ziua de 2 martie 1953.

Am rămas uimit auzind patru. Eu nu ştiam decât pe Comei, fratele cu care venisem - şi despre care credeam că i s-a şi dat drumul demult. Deci el era aici şi încă mai erau doi.

Aveam să aflu curând cine erau şi aceştia, căci după masă ne-au legat pe toţi patru împreună şi ne-au urcat, aşa legaţi, în trenul de Bucureşti.

Îmbrăcasem paltonul cel gros, iar aici în tren se făcuse nespus de cald.

Râuri de sudoare îmi curgeau pe frunte, în ochi, pe faţă, şi nu mă puteam şterge, deoarece eram legat de amândouă mâinile. Cu una de un frate, cu cealaltă de altul. Amândoi fraţii de care eram legat aveau mâinile mai subţiri ca ale mele. Cătuşele fuseseră alese după mâinile lor, nu după ale mele. Şi mă strângeau din ce în ce tot mai tare. Răsuceam mâinile pentru a mi le dezmorţi, dar nu ştiam că astfel de cătuşe sunt făcute în aşa fel încât cu cât răsuceşti mai mult mâna, cu atâta se strâng mai tare. Îmi intraseră în carne. Mâinile mi se umflau şi se învineţeau, începusem să nu le mai simt. Le-am arătat celor doi ofiţeri care ne păzeau, rugându-i să mi le lărgească puţin că nu mai pot. Dar ei, râzând, îmi ziseră:

— Până la destinaţie aşa mergi! Dacă trăieşti, trăieşti - dacă mori, mori. Ai înţeles?

— Am înţeles, am şoptit împăcat cu toate.

Într-un târziu am avut nevoie să ieşim afară şi i-am rugat să ne lase. Şi tot aşa i-am rugat să ne lase să scoatem paltoanele, ori să luăm puţină apă, ori ceva mâncare. Dar la toate ne-au dat acelaşi răspuns:

— Până la destinaţie aşa mergeţi! Dacă trăiţi, trăiţi - dacă muriţi, muriţi, nu-i nici o pagubă. Şi să nu mai cereţi nimic, aţi înţeles?

— Am înţeles, am gândit. Şi n-am mai cerut nimic, nici nu i-am mai fi rugat pentru ceva, chiar dacă muream...

Toată seara asta, toată noaptea şi toată ziua următoare până după amiază - aşa am mers.

La coborârea din tren în Gara de Nord la Bucureşti, am coborât aşa, legaţi în lanţ unii de alţii, cu bagajele atârnând în mâinile cu cătuşe, printre călători şi bagaje până dincolo de gară unde ne aştepta duba lagărului Ghencea. Am rămas surprinşi văzând peste tot arborate steaguri negre: în gară, la clădiri, la tramvaie...

— Oare cine dintre mai-marii lumii acesteia va fi murit? întrebam noi. Abia ajunşi în lagăr aveam să aflu că în noaptea aceea în care noi călătoream legaţi şi chinuiţi, murise Stalin. Şi în timp ce noi stăm acum în faţa acestui comandant al lagărului care ne judecă şi se răsteşte la noi, poate stă şi sufletul lui Stalin în faţa judecătorului veşnic să răspundă de tot ce a făcut el şi de tot ce fac cei pe care i-a făcut el să facă cu semenii lor ceea ce fac şi aceştia acum cu noi. Să răspundă şi pentru mâinile acestea din umflăturile cărora abia mi-au putut scoate cătuşele...

Lagărul Ghencea era format aproape din 30 de barăci acoperite cu carton, aşezate în rânduri. Erau despărţite egal prin mijloc de un gard înalt de scânduri şi sârmă ghimpată. Într-o jumătate erau bărbaţi, în cealaltă erau femei. Jur împrejurul tuturor erau garduri înalte şi sârmă ghimpată. Toate acestea fuseseră construite de către nemţi şi ocupate de armata germană.

După ce am fost predaţi şi preluaţi, ani fost duşi într-una din barăcile astea, care era plină - ticsită de oameni. Cu bagajele pe care le aveam ne-am înfăţişat şefului de baracă spre a ne lua în numărul barăcii pentru masă şi corvoadă. Eram în baraca numărul 7.

La intrarea în baracă era spălătoria. Apoi dormitorul în care erau aliniate pe patru rânduri douăzeci şi cinci de paturi de fier cu un alt rând de paturi suprapuse. Pe paturi erau câteva saltele, câteva rogojini şi cele mai multe aveau doar grătarul de fier gol.

Pe paturile de jos stăteau cei paralizaţi sau cei grav bolnavi. Pe cele de sus sau pe jos, fără paturi, stăteau ceilalţi.

Pentru noi, cei noi veniţi, nu erau paturi. Dar peste câteva zile, plecând un lot la muncă, ni s-au dat şi nouă, la câte doi un pat, fără rogojină, din cele suprapuse.

Pe jos fusese cândva pardoseală de cărămizi, ca la Oradea, dar picioarele paturilor de fier roseseră cărămida, iar în gropile acestea era numai noroi şi apă din ploile trecute prin tavanul spart şi după zăpada trecută prin ferestrele goale.

La cele două capete ale dormitorului - ca şi la mijloc - erau hârdaie mari pentru murdărie în care sutele de oameni din dormitor, în cea mai mare parte bolnavi de diaree, îşi făceau la rând nevoile. Unii stând la rând ţinându-se de pântece şi cerând voie să ajungă cât mai repede.

Toate aceste trei hârdaie erau ocupate zi şi noapte. Nu încetau adesea nici când se împărţea mâncarea la un capăt al coridorului. Se obişnuiseră bieţii oameni cu toate. Aici unii oameni mâncau, iar în faţa lor alţii gemeau suiţi pe hârdău, n-aveau ce face.

Imediat ce ajungeai în baracă primeai un număr şi nu mai aveai nume, ci numărul acela. După el erai strigat la masă, după el la muncă, după el la pat, la planton, la corvezi, la toate.

Hârdaiele pline erau cărate afară şi se vărsau în haznaua din mijlocul curţii barăcilor. Pentru căratul lor se acorda un supliment de ciorbă la masă. Ar fi trebuit să facă treaba asta la rând fiecare om-număr, doi câte doi. Dar erau unii care se înghesuiau permanent, pentru a căpăta ei mereu suplimentul de ciorbă. Cei mai mulţi dintre aceştia erau foşti ofiţeri superiori în armată... Acesta era de fapt un fel de favor aici, unde se suferea cumplit de foame, întocmai ca şi în celelalte părţi pe unde fusesem.

Cum numărul oamenilor era mare şi hârdaiele se cărau în continuu, haznaua se umplea de da uneori pe-afară. Atunci toată curtea era o mizerie şi un miros de nedescris. Nu puteai circula decât păşind de pe o cărămidă sau piatră pe alta. Când călcâi cumva greşit, te afundai cu toată încălţămintea. Cei ce cărau hârdaiele erau stropiţi pe toate hainele de jos şi până sus de murdăria care se usca ca o scoarţă pe hainele lor.

Începură nişte ploi şi lapoviţă. Vântul băga ploaia prin ferestrele sparte şi prin tavanul crăpat. Cei ce veneau de afară de pe la corvezi, cu încălţămintea plină de noroi sau de apă, umpleau totul cu mocirlă curgătoare prin care oamenii umblau stropindu-se pe ochi. Mizeria asta, foamea şi frigul agravară bolile. Începură să zacă tot mai mulţi, nemişcaţi pe paturile lor, cu temperatură mare şi cu gemete neîntrerupte. Când încetau toate celelalte zgomote, te îngrozeai cât de mulţi gem şi tuşesc.

Tencuiala tavanului, veche şi umezită de ploi, cădea uneori grămadă, mai ales noaptea, peste nenorociţii care dormeau cum puteau, pe jos, întinşi sau răsuciţi. Ce amară se întipărise suferinţa pe toate feţele acestor fiinţe care parcă nu mai aveau nimic omenesc în ei. Ţi se sfâşia sufletul văzându-i cum se urau, cum se certau, cum se înjurau şi cum se zvârcoleau în acest noroi întunecat şi murdar. Mai murdar parcă cel sufletesc - decât celălalt. Ce noapte îngrozitoare şi ce întuneric grozav este într-adevăr aici. Iată realitatea din cuvântul cel din Noaptea Sfântă de Crăciun. Iată noaptea aceea despre care vorbeam atunci şi în care rugasem pe Domnul să trimită vestitorii mântuirii, cu bucuria naşterii Mântuitorului Hristos. Noi rugasem pe Dumnezeu să trimită acolo îngerii Săi - iar El, iată, ne-a trimis pe noi. Parcă auzeam pe Domnul spunându-ne: Bine, voi vă rugaţi - Eu, iată, vă ascult. Dar în loc să trimit pe alţii, vă trimit pe voi, cei care vă gândiţi cu durere la ei. Duceţi-vă voi şi le vestiţi că li s-a născut şi lor Mântuitorul. Veţi sta acolo până le veţi mărturisi la toţi cei de lângă voi.

Pentru mine gândul acesta a fost ca o revelaţie divină şi îndată am şi spus celorlalţi fraţi care erau cu mine că nu oamenii ne-au adus pe noi acolo, ci Domnul ne-a trimis pentru ca să mărturisim Evanghelia mântuirii Sale celor ce sunt atât de departe de ea. Cu cât vom fi mai harnici aici în lucrul Domnului, cu atâta vom pleca mai repede.

Atunci am şi început la lucru. Fiecare în altă parte, fiecare cu altcineva. Şi când era liberă ieşirea din baracă, mergeam şi pe la celelalte barăci. Astfel am aflat că mai erau mulţi fraţi de-ai noştri de prin ţară aduşi şi internaţi acolo Toată ziua, fiecare dintre noi eram înconjuraţi de grupuri de tot felul de ascultători, după cum feluriţi erau toţi cei de acolo. De la oameni simpli până la profesori universitari. De la oameni tineri până la bătrâni. Foşti militari, preoţi avocaţi, muncitori, ţărani... Toţi consideraţi neprieteni ai regimului. Printre ei eram băgaţi şi noi, cei cu activitatea religioasă.

Am întâlnit printre fraţii internaţi aici în lagăr şi pe unii dintre cei cunoscuţi, foşti lucrători în ogorul Domnului înainte. Acum unii ajunseseră să se lepede de Domnul, iar purtarea lor acolo printre ceilalţi nu era cu nimic mai bună decât a unora care n-ar fi cunoscut niciodată pe Dumnezeu.

Când am văzut şi eu pe unul, l-am întrebat asupra comportării sale. Mi-a răspuns supărat şi fricos:

— Eu am terminat-o cu Oastea Domnului pe totdeauna. Când s-a putut, s-a putut. Acum dacă nu se mai poate, eu nu vreau să sufăr pentru asta. Nu vreau să mai am nimic nici cu voi şi nici cu nimeni pentru treaba asta. Vreau să scap de aici cât mai repede şi să nu mai am nici o neplăcere. Voi faceţi cum vreţi, dar pe mine să mă lăsaţi în pace atât aici, cât şi acasă. Am terminat. Şi ne întoarse şi nouă spatele.

Ciudat om şi ciudat fel de a gândi. Mai târziu s-a comportat tot aşa şi acasă. Stătea cu poarta încuiată tot timpul, spre a nu-i călca în curte nici un frate. Când unul dintre fraţii cu care altădată avusese multe amintiri fericite împreună din adunările Domnului, a trecut peste poarta lui şi i-a intrat în curte, rugându-l cu lacrimi să-l primească spre a sta de vorbă cu el doar câteva minute, el l-a ocărit cape un răufăcător că i-a trecut peste poartă, şi l-a dat afară în stradă, încuind poarta.

Ce grozav lucru este ca - după ce te-ai predat Domnului şi ai propovăduit despre El ani de zile altora - la vremea celei mai uşoare încercări să te lepezi în acest hal ruşinos nu numai de Dumnezeul tău, dar şi de tine însuţi, de convingerile tale şi de tot ce ai lucrat frumos în faţa, poate, a unei ţări şi a unei lumi întregi!

Ce folos de scrisul nostru frumos şi de toată propovăduirea noastră, dacă la cea mai mică încercare căreia ne supune Domnul pentru dovedirea credinţei noastre - noi suntem gata să ne lepădăm de Dumnezeul nostru, de Lucrarea Lui, de legământul nostru şi de fraţii noştri! Vai de cei ce au ajuns în halul acesta! Ce preţ să mai aibă ei în faţa lui Dumnezeu, când şi în faţa oamenilor şi-au pierdut orice fel de valoare? (Matei 19:33; Marcu 4:17).

Alţii ajunseseră din cauza foametei să facă tot felul de negustorii vinovate, lucrând pentru ţigări - apoi cumpărând cu aceste ţigări pâinea şi ciorba celor pătimaşi, care pentru o ţigară îşi dau pâinea pe o zi... Sau pe cinci ţigări îşi dau cămaşa din spate, rămânând apoi goi şi flămânzi. După câteva astfel de târguieli din cauza foamei şi frigului, nenorocitul pătimaş cădea la pat. Şi mulţi şi-au dat astfel viaţa acolo, murind de distrofic sau de alte boli contractate din cauza foamei...

A-i lua acolo şi puţina hrană care i se da omului ca să nu chiar moară de foame - era ca şi cum i-ai lua viaţa acestui om. Şi au fost unii dintre preoţii şi credincioşii închişi acolo, care au făcut această crimă împotriva semenilor lor închişi împreună cu ei, care, neputând îndura lipsa ţigărilor, îşi dădeau mâncarea pe o ţigară, la

cei care, în vreun fel sau altul, reuşeau să aibă acolo ţigări. Ba erau chiar unii fraţi care, când au avut ocazie, au cerut acasă la familiile lor credincioase, la soţiile lor credincioase, să le trimită acolo ţigări în pachet. Nu le-a fost nici ruşine şi nici frică de Dumnezeu să facă aşa ceva. Nici lor, care cereau - şi nici celor de acasă care trimiteau ţigări, pentru a cumpăra pe ele mâncarea nefericiţilor acelora.

O, Dumnezeule, cât de puţini sunt gata să-şi dea viaţa lor. Şi ce mulţi sunt gata să o ia pe a altora! Îngrozitor fel de credinţă pot avea astfel de credincioşi. Şi ce dureroasă trebuie să fie lepădarea Domnului de ei în Ziua Judecăţii Lui!

La unul dintre aceşti fraţi fricoşi am găsit Noul Testament cu psalmii, care îi rămăsese ca prin minune la toate percheziţiile care i se făcuseră până în lagăr. Acum era plin de frică şi voia să îngroape Cartea Sfântă în pământ, spre a nu fi aflată la el, la desele percheziţii care ni se făceau.

— Dă-mi-l mie, l-am rugat eu, şi lasă-l în grija mea. El mi l-a dat bucuros, ca să scape de el.

La o întâlnire cu fraţii apropiaţi, le-am zis:

— Domnul ştie pe unde vom mai ajunge şi cât vom sta prin aceste locuri pustii. Domnul ne-a dat aici un Nou Testament. Eu zic să-l împărţim între noi, fiecare să-şi ia o parte care şi-o alege, apoi îl ascundem în căptuşeala hainei. Şi când vom ajunge la un răgaz, îl scoatem şi ne întipărim din Cuvântul Domnului pe care ni-l păstrăm.

E bine să-l împărţim între noi, căci, dacă s-ar întâmpla să-l afle la vreunul - scapă la ceilalţi. Dar dacă e la un loc - se pierde tot.

Aşa am şi făcut. Unii care l-au iubit mai mult, au învăţat pe de rost din el capitole întregi. Şi ce bine ne-a prins în anii pe care îi mai aveam de tras pe acolo.

De aici am tras învăţământul că în astfel de vremuri când ori tu poţi fi luat de la Biblie, ori Biblia de la tine, să te îngrijeşti din vreme şi să-ţi ascunzi bine o parte din ea pentru a avea-o cu tine. Vei avea astfel nu numai, cu tine, Cuvântul lui Dumnezeu ca o pază şi ca o pavăză - dar şi ca o merinde binecuvântată din care la orice popas potrivit poţi ospăta şi te poţi întări cu pâinea şi cu apa cea vie.

Încă de la începutul muncii noastre de propovăduire în baracă, am observat că printre unii care ascultau, venea obişnuit şi un tânăr slăbuţ şi palid, dar foarte nervos şi împotrivitor.

În timpul stărilor noastre de vorbă cu ceilalţi despre mântuire, despre Judecată, despre moarte, despre Venirea Domnului Isus, despre viaţa şi pierzarea veşnică - el ne întrerupea adeseori cu nervozitate şi chiar cu ură zicând:

— De ce prostiţi lumea cu fleacurile astea? Nu există Dumnezeu, nu există nici o judecată, nici rai, nici iad... Nu există nimic din toate astea. Vedeţi-vă de treabă, oameni, nu-i credeţi pe aceştia.

Iar nouă:

— Nu-i mai zăpăciţi pe nenorociţii ăştia! Nu vă mai legaţi de prostii de astea... Dacă ar fi Dumnezeu, cum ziceţi voi, cum ar îngădui El toate acestea? Dacă ar exista Dumnezeu cu adevărat atunci, uite, ar trebui să-i trăsnească imediat pe aceşti ticăloşi chiar aici pe loc, căci uite-i ce fac. Cutare (arătând pe unul) zice că are milă de paraliticul acela de colo care zace nemişcat pe patul lui - şi când se dă mâncarea se oferă să i-o ducă, iar pe drumul de la ciubărul cu ciorbă şi până la paharul lui, se dă pe după paturi şi-i mănâncă aproape toată porţia nefericitului care în curând va crăpa de foame. O bucăţică de pâine sau o lingură de mâncare este cel puţin o zi din viaţa lui, iar ăsta i-o mănâncă...

Sau ălalalt de colo - îl vezi ce gras este, aici, printre scheletele noastre. Are legături cu cei de la poartă, primeşte pachete de acasă şi câte cinci sute de ţigări. Face comerţul criminal cu ţigări, luând mâncarea nenorociţilor acestora pentru otrava unei ţigări ca le-o dă pentru porţia lor de mâncare. Iar aceşti nebuni şi înnebuniţi i-o dau.

Nu-i vezi cât sunt de pătimaşi că, atunci când vreun miliţian le aruncă în batjocoră câte un capăt de ţigară, sar şapte pe burtă în praf sau noroi ca să-l ia. Spre hazul şi dispreţul celui ce le aruncă prada pe care se bat. Iată-l pe nenorocitul cel de colo care nu se mai poate mişca de pe pat. De şase săptămâni nu mai mănâncă nici o felioară de pâine... Şi-a vândut-o mai dinainte pe ţigări. Şi trăieşte numai cu lingura de ciorbă care i se mai dă. Acum au ajuns la pat toţi cei ce făceau aşa. Sunt nu ştiu câţi aici. Iar ticăloşii aceştia, după ce le-au luat cămăşile, încălţămintea, acum le iau şi mâncarea. O cămaşă bună a ajuns cinci sau chiar trei ţigări. O pereche de bocanci noi, opt sau zece ţigări. Apoi le dă la alţii pe pâine. Uite-i ce geamantane pline au. Uite-i cât sunt de graşi şi cum de bine le merge chiar şi aici. Ei împart totul cu cei ce îi protejează... Şi voi ziceţi că mai este Dumnezeu. Dumnezeu este aici gardianul sau ofiţerul anchetator. Dacă te închini lui şi faci ce-ţi spune el, ai tot ce vrei şi-o duci chiar aici într-un fel de rai. Dacă nu, ăsta-i iadul - uite ăsta-i! Alt iad nu mai există. Şi cum ar putea exista oare un altul mai cumplit ca ăsta! Iar afară sunt alţi dumnezei cu alte raiuri şi alţi diavoli cu alte iaduri. Dar tot cam aşa...

Odată m-am uitat ţintă în ochii lui. Faţa slăbită era albă ca varul şi buzele vuiete îi tremurau. Atunci mi-a fost o milă dureroasă de el şi i-am zis:

— Dumneata eşti un om sincer şi ai un suflet cinstit. Vino te rog la patul meu, să stăm mai de aproape şi mai pe îndelete de vorbă.

Şi ne-am suit pe patul fără rogojină pe care dormeam eu împreună cu fratele Cornel, cu care plecasem de acasă din ziua noastră de Crăciun. Şi am început starea noastră de vorbă amândoi.

Îl chema Cristian... Ce nume frumos şi creştinesc - dar în ce stare sufletească nenorocită ajunsese. Nu era căsătorit, fusese abia logodit când fusese arestat. Avea numai pe mama lui bătrână de care era despărţit de al şaselea an acum. Avea o pregătire superioară şi ocupase un post important în Ministerul Comerţului. Arestarea lui venise pe neaşteptate, tocmai când îşi făcea cele mai frumoase planuri de viaţă...

Am pornit de la exemplul soarelui care există şi care deşi este undeva la o depărtare de mii de ani lumină de pământul nostru totuşi controlează şi determină în totul nu numai viaţa întregului nostru Sistem Solar, ci viaţa fiecărei planete dintre sateliţii săi, în parte. Iar pe această planetă viaţa fiecărei fiinţe, oricât de mare sau de mică ar fi ea.

Iată o câmpie întinsă, cu mii de lanuri de grâu, de porumb, de fire de iarbă sau de păduri cu miliarde de frunze. Aceste miliarde de fire de iarbă ori frunze de arbori, toate cresc în lumina binefăcătoare a soarelui. Priveşte-le dimineaţa când primele lui raze se ivesc, cum se uită toate înspre el, care vine să-i aducă fiecăreia în parte bucuria luminii şi căldurii lui... cum ar veni mama de undeva şi fiecare copilaş al ei îi iese în cale întinzându-i obrăjorul pentru un sărut şi mânuţa pentru un dar. Iar mama le dă fiecăruia. În inima mamei şi în coşul ei, fiecare copilaş în parte ştie că are un loc iubitor şi un dar fericit. Între fiecare copilaş şi mama tuturor, există o relaţie deosebită şi personală.

Tot aşa între fiecare frunză, între fiecare iarbă - şi soare, există o relaţie deosebită şi, cum s-ar zice, personală. Pentru că fiecare îşi primeşte pe stropul său de rouă firicelul lui de rază de acolo, din Centrul Acela de Foc, care este la o distanţă de mii de ani lumină, dar care este totuşi lângă el, ocupându-se chiar de el, de fiecare firicel de iarbă sau firicel de fiinţă.

Nu ziceam şi noi oare când eram copii şi ieşeam zgribuliţi la soare şi somnoroşi, pe prispa casei, ori pe pragul porţii: "soarele meu"; "dă-te la o parte din soarele meu!"

Soarele "meu" - zicem şi acum când ieşim puţintel colea lângă peretele barăcii şi când ne lasă gardianul să ne încălzim la puţin soare ceva mai călduţ afară! Zicem soarele meu căci ştim că de acolo o rază de lumină şi o undă de căldură îmi vine din acel soare numai mie. Acel imens focar de lumină şi căldură are această grijă personală de mine şi are această legătură cu mine. Şi aşa cu fiecare...

— Acum înţelegi cum poate fi Dumnezeu undeva în Spaţiul Imens şi Infinit - şi totuşi ne poate cunoaşte şi ne poate controla îndeaproape şi personal pe fiecare dintre noi? Şi precum soarele, care este izvorul vieţii pentru toate cele sănătoase, tot aşa el este şi izvorul morţii pentru cele bolnave.

Noi zicem că soarele este izvorul luminii şi vieţii, dar adevărul mai adânc este că el este numai mijlocul văzut, oglinda văzută, prin care Dumnezeu, Adevăratul Izvor de Lumină şi Căldură ni le reflectă acestea nouă tuturor.

Soarele acesta văzut este şi el numai materie, deci nu poate avea din suie însuşi aceste daruri vii şi nesfârşite pe care le are numai Dumnezeu. În Sfânta Scriptură scrie că Lumina a fost creată în Ziua Întâi, dar Soarele, Luna şi Stelele au fost create în ziua a patra. Au fost deci seri şi dimineţi cu flux şi reflux de lumină care nu venea de la soarele acesta - care nici nu era atunci - ci direct de la Dumnezeu, de la Faţa Lui, de la Inima Lui...

Dumnezeul veşnic ne dă nouă această lumina şi căldură materială, prin acest soare material. Dar noi nu suntem numai materie, ci suntem în primul rând spirit. Ei bine, tot aşa există lumina şi căldura spirituală, care ne vin şi ele tot de la aceeaşi sursă care este Dumnezeu. Şi Soarele Spiritual prin care ne vin aceste daruri spirituale este Hristos. Prin El ne primim viaţa, apoi tot prin El lumina şi căldura prin care ni se întreţine această viaţă în ambele sensuri - atât material cât şi spiritual; viaţa aceasta a noastră, care este numai aparent despărţită în cele două existenţe ale noastre: cea temporară şi cea eternă, când în realitate ele se continuă cu pragul scurt şi neimportant dintre ele, care este moartea. De felul cum ne-o petrecem existenţa asta, depinde continuarea celeilalte: în întuneric sau în lumină, adică în păcat sau în curăţie, în nefericire sau în fericire.

Soarele străluceşte consumându-se pentru toţi, dar dacă cineva se ascunde de faţa lui, pentru acela el străluceşte în zadar. Hristos, Mântuitorul lumii, Şi-a dat Viaţa şi îşi împarte darurile Sale mântuitoare pentru toţi. Dar dacă cineva voit se îndepărtează de El, trăind în păcat - pentru acela toată Jertfa Lui s-a consumat în zadar. Şi aici este toată lupta şi toată osteneala noastră, a acelora care am venit la Soare şi ne bucurăm de binefacerile luminii şi căldurii Lui: spre a-i chema pe semenii noştri care zac în întunericul şi în gheaţa necunoaşterii lui Hristos - să vină şi ei la Hristos, spre a avea viaţa...

Pentru un orb care zace într-un întuneric veşnic, soarele este inexistent. Tot aşa pentru un suflet necredincios care zace în păcat, Hristos este ca şi inexistent. Iar dacă starea primului orb este nefericită, cât de nefericită trebuie să fie starea celui de-al doilea!

— Spune-mi tu, Cristian, în starea ta de necredinţă faţă de Dumnezeu, ai fost tu vreodată fericit? - l-am întrebat eu, după una din acele lungi stări de vorba ale noastre, când ne apropiasem nespus de mult unul de celălalt

— Nu, dragul meu, îmi răspunse el trist cu ochii plini de lacrimi, niciodată eu n-am fost fericit! Mi s-a părut numai că aş putea fi, dar n-am fost. În primii ani ai copilăriei, deşi părinţii mei erau săraci, mi s-a părut că sunt şi eu fericit. Dar curând tatăl meu a murit, iar eu rămas numai cu mama mea, care trebuia să muncească din greu pe la alţii ca noi să avem cu ce trăi şi eu cu ce să învăţ. Atunci când mama mă lua duminicile cu ea la biserică şi ne rugam alături, eram foarte fericit, dar eu nu-mi dădeam seama de asta. Curând însă şcoala şi strada m-au despărţit de sufletul ei şi de credinţa mamei mele. Apoi curând lumea a scos-o şi pe mama din sufletul meu, fiindcă în inima şi în viaţa mea făceam loc tot mai mult unei alte fiinţe, care era o tânără colegă de facultate cu care m-am logodit. Atunci mi s-a părut din nou că sunt fericit... Dar ce curând mi s-a spulberat acest vis.

Acum sunt aici prin aceste pustiuri murdare, cu aceste existenţe la fel de murdare şi în această lume care este o junglă îngrozitoare şi murdară, cu fiinţe respingătoare şi mai primejdioase decât fiarele. Şi nu-mi văd alt rost al vieţii mele decât încetarea cât mai grabnică a acestei existenţe mizerabile şi fără nici un sens. Nu-mi pot explica nici ce rost am şi am avut să vin pe lume....

Şi din ochii lui se vărsau două şiroaie neîntrerupte de lacrimi.

L-am cuprins cu amândouă mâinile de după gât. I-am culcat uşor capul pe umărul meu şi l-am sărutat duios pe lacrimile care îi scăldau obrajii chinuiţi.

— Dragul meu copil, dragul meu Cristian... Plângeam şi eu cu el, legănându-i capul pe umărul şi pe inima mea îndurerată de mila lui.

— Ce nume frumos ai tu, Cristian, numele de urmaş al lui Hristos, de copil al Lui. Mama ta, când ţi-a pus acest nume, a presimţit ea ceva tainic, ceva ceresc. Ce mult te-a iubit mama ta şi ce mult te iubeşte pe tine Dumnezeu. Şi eu te iubesc din toată inima mea, Cristian... Şi tare mult aş dori ca tu să fii salvat din această nenorocită stare în care te zbaţi. Să vii la Domnul Isus. Să ieşi la Soare din acest pustiu mizerabil. Să scapi din

această junglă îngrozitoare şi primejdioasă, la Dumnezeu şi Tatăl tău, la Hristos Mântuitorul, Prietenul şi Binefăcătorul tău...

— Cum, zise el mirat, tu mă iubeşti într-adevăr? În felul acesta numai mama îmi făcea când eram bolnav. Şi logodnica mea, când eram descurajat. Acum sunt şi mai bolnav şi mai descurajat ca oricând. Şi nu mai am nici mamă. Şi nu mai am nici logodnică. Sunt aproape şase ani de când am fost rupt de amândouă aceste fiinţe care, singurele, m-au iubit cu-adevărat pe lumea asta. De aproape şase ani mă întreb zi şi noapte dacă mă mai aşteaptă amândouă - sau nu mă mai aşteaptă nici una dintre ele. Că una era prea bătrână... Cealaltă prea tânără... Şi ochii care nu se văd... Acum regăsesc aici, pe umărul acesta, ceva din dragostea amândoura. Oare este adevărat că mai există pe lumea aceasta printre oameni o dragoste adevărată? Eu n-am cunoscut până acum decât silnicie, înşelătorie, ură şi egoism.

Atunci - şi aşa - s-a închegat între noi legătura prin care Hristos Şi-a făcut un tot mai frumos drum spre înţelegerea şi spre simţirea vieţii lui Cristian.

Îmbrăcămintea lui se rupsese de tot în cei câţiva ani cât umblase terfelit prin toate peşterile astea. Hrana îi era atât de puţină pentru trupul lui tânăr şi slăbit. Am rupt din puţinul nostru de hrană şi îmbrăcăminte şi i-am dat şi lui. Asta ne-a înfrăţit şi mai mult. Seara şi dimineaţa ieşeam pentru număr în faţa barăcilor. Trebuia să stăm aliniaţi în rânduri de câte cinci, până ce se făcea numărul pe toate barăcile întregului lagăr. Ne era foarte frig. Stăm aproape tot timpul spate la spate ca să ne încălzim unii pe alţii. Uneori ne cuprindeam cu aripile hainei unul pe altul. Pe Cristian îl luam mereu ori eu ori fratele cu care eram alături între aripile hainelor noastre ca să-l ocrotim de vântul rece şi tăios. Tremuram, dar tremuram împreună. Şi până la urmă ne încălzeam.

În lungul timp de aşteptare la număr, adesea cântam... La Oradea, acum trei ani, aveam cântarea "Vreau lângă Dumnezeu..", aici cântarea noastră deveni Psalmul 125: "Cei ce se-ncred în Domnul..."

De cuvintele puternice şi de melodia plăcută a acestui psalm, curând fură cuceriţi cu toţii din dormitorul nostru. Şi adeseori cântarea psalmului îi antrena pe mulţi, până când cineva observa că vine gardianul furios şi ne făcea atenţi spunând dintr-o dată:

— Pssst!...

În zilele de sărbătoare când era ceva mai călduţ şi puteam ieşi mai liberi din baracă, mergeam şi pe la alţi fraţi din celelalte barăci şi chiar puteam să ne rugăm mai pe ascuns printre paturi împreună. Am regăsit cu aceste ocazii şi pe mulţi alţi fraţi cunoscuţi - şi chiar vechi prieteni sau cunoscuţi din afara Lucrării Domnului - care acolo au început să se apropie de Dumnezeu şi să caute Cuvântul Lui.

Noaptea în baracă trebuia să facem de planton câte trei pe noapte. Am făcut în aceste schimburi de multe ori. Când vedeam aceste sute de oameni zăcând întinşi pe aceste paturi de fier sau pe jos, înghesuiţi unii în alţii, mi se părea că sunt într-un uriaş sicriu, într-o fioroasă groapă comună în care zăceam ca nişte cadavre, aceste rămăşiţe omeneşti. Îmi vedeam umbra proiectată printre paturi pe pereţi, mare şi neagră, ca o moarte...

Atunci mi-a venit în gând şi am compus poezia: Noapte în Gheenă, cu strofa:

...Plantonul doar mai mişcă, târându-şi prin unghere
O umbră uriaşă de schelet străveziu.
- Cum trece, parcă-i moartea, ce numără-n tăcere
Cinci sute de cadavre închise-ntr-un sicriu...

O dată pe săptămână eram duşi la o baie-duş. Abia acolo puteai să-i vezi în ce stare jalnică erau aceşti bieţi oameni. Schelete pe care era întinsă sau lăbărţată o piele aproape vânătă. Erau galbeni-palizi. Celor care la venirea lor fuseseră graşi, pielea le atârna acum nefolositoare, ca nişte falduri pe trupul rămas fără carne. Coastele şi spinarea le ieşeau împungând în afară, iar în locul burţii era o groapă adâncă. Pe trupuri: bube, rane, cicatrici, vânătăi - şi la şolduri: scoarţe, ca pe copaci, de zăcerea pe scânduri, pe fier, ori jos.

Lagărul era un centru din care se triau pentru munci toţi cei ce erau în stare să muncească. Aici eram trei categorii: apţi, semiapţi şi ianpţi. Săptămânal ieşea în curtea lagărului o comisie în jurul unei mese pe care erau duse dosarele noastre. Fiecare din cei strigaţi treceau prin faţa comisiei unde medicul şi mai marii, decideau dacă este în una sau în alta din cele trei categorii. Odată ce se împlinea numărul complet pentru un

detaşament, cei rămaşi treceau înapoi în dormitoare, iar cei aleşi erau scoşi şi duşi spre canal, spre şantiere, spre colonii de muncă...

Cu venirea primăverii, detaşamentele celor plecaţi spre munci împuţinaseră efectivul lagărului, iar mâncarea slăbi şi mai mult. Acum crescuse iarba pe lângă garduri, şi foarte mulţi dintre noi culegeau şi îşi umpleau castronul cu iarbă ca atunci când le va pune polonicul de ciorbă caldă, să se moaie puţini şi să-şi poată umplea stomacul cu ceva. Slăbisem încât, când era soare şi stăteam proptiţi de pereţii barăcilor, părea că suntem nişte moaşte din sicrie la lumina soarelui.

Percheziţiile se făceau de câte două-trei ori pe săptămână. Atunci trebuia să te dezbraci când pe jumătate, când de tot. Şi cu toate boarfele pe care le mai aveai, aşezate şi desfăcute pe jos, prin praf ori prin noroi - să aştepţi pe cei ce veneau să ţi le scormonească, zdreanţă cu zdreanţă şi petic cu petic. Apoi, după ce ţi le răvăşeau cu băţul ori cu cizma, trebuia să ţi le aduni iarăşi în traista peticită. Unele percheziţii erau mai blânde, fie pentru că cei ce le făceau erau mai plictisiţi, fie pentru că nu erau prea supravegheaţi. Dar când gardienii aceştia erau mai prelucraţi, ori pentru a nu deveni obişnuinţă toată treaba percheziţiei, atunci totul se făcea cu o deosebită severitate.

Se apropiau Paştele 1953. Pentru Noaptea de înviere trebuia să ni se pregătească ceva cu totul deosebit..., "ca de Paşte".

Era imediat după miezul nopţii, clipa când în toată lumea creştină răsunau primele clopote de Paşti. În baracă năvăliră o echipă de zece gardieni strigând deodată cu toţii din toate puterile:

— Dreeepţi! Percheziţia! Dreeepţi! Dreeeepţi!... Buimăciţi, toţi sărirăm în picioare.

— Dezbrăcaţi la pielea goală! Desfaceţi tot bagajul, apoi cu faţa la perete! Repede, repede!...

În scurtele pauze dintre strigăte şi înjurături, de afară răzbătea până la noi, prin ferestrele sparte, zvonul clopotelor de înviere de la toate bisericile Bucureştilor.

Şi până la revărsatul zorilor am trăit noi, am petrecut noi noaptea învierii din 1953 între cele mai jalnice sunete ale clopotelor din vreo zi de Paşte... şi între cele mai cumplite înjurături şi maltratări din vreo zi de iad.

Îndată după Paşte începură plecările detaşamentelor şi mai dese iar în atmosfera asta de despărţiri şi de necazuri, mulţi dintre cei ce se apropiaseră de Dumnezeu, trăiau clipe de grele ispitiri sufleteşti. Am văzut atunci încă un adevăr trist, anume acela că în astfel de vremuri foarte puţini oameni vin cu sinceritate la Domnul doar pentru iertarea păcatelor şi mântuirea sufletului lor. Cei mai mulţi vin dintr-un fel de speculaţie, un fel de târg cu Dumnezeu. Omul speră într-un câştig imediat care trebuie să fie o minune. Ori căpătarea imediată a eliberării din închisoare, ori, cel puţin, mai multă mâncare şi o fericită schimbare a condiţiilor grele. Dacă nu se întâmplă nici una, nici alta, credinţa lui slăbeşte, nădejdea lui piere, dragostea lui interesată faţă de Dumnezeu se spulberă - şi omul recade în aceeaşi apatie şi deznădejde în care era înainte de aceasta. Dar mult mai nefericită.

Mulţi ne şi spuneau:

— Şi ce-mi face Dumnezeu acum imediat, dacă eu cred în El?

— Îţi dă iertarea păcatelor şi înfierea cerească.

— Bine - dar altceva şi mai necesar şi mai concret - acum?

— Nimic mai necesar ca asta!

— Eliberarea de aici. Iar până atunci mâncare. Să mă satur odată! Altfel, ce folos am că voi crede în Dumnezeu?

— Dacă veţi crede, va veni şi asta.

— Când? N-am vreme să mai aştept. Iar dacă nu-mi dă acum - să mă lăsaţi în pace. Sunt sătul de poveşti. Drumul la inimă trece prin stomac... Aşa a trecut totdeauna.

Inima acestora era stomacul. Nimic n-a putut-o urca mai sus. Aşa era şi pe vremea Mântuitorului. Şi atunci oamenii îi cereau întâi mâncare şi apoi Cuvânt şi Credinţă. Câtă luptă s-a cerut pentru ca omul să se ridice - şi ce puţin îi trebuie până cade iarăşi!

Şi astfel puţini se mai interesau de Dumnezeu după ce nu se petrecu nici o minune cu ei.

Mai rămăseseră totuşi două suflete puternic ataşate de Hristos, dar încă nehotărâte cu legământ. Unul era Ionuţ, iar celălalt Cristian. Era minunat să vezi transformarea divină care se petrecea în ei, văzând cu ochii. Ajunseseră la o înaltă înţelegere a tainelor mântuirii şi slujirii lui Dumnezeu. Dragostea inimii lor mergea crescând împreună cu înţelegerea minţii lor pentru Hristos. Şi lumina le acoperea tot mai fericită faţa şi fiinţa lor.

Legământul cu Domnul a venit în viaţa lui Cristian în ziua de 22 aprilie a acelui an neuitat.

Presimţeam despărţirea noastră apropiată şi doream ca aceasta să nu vină înainte de predarea lui în întregime şi cu legământ lui Hristos Domnul, pentru a fi sigur de mântuirea sufletului său.

În ziua aceea stăteam amândoi unul lângă altul, proptiţi cu spatele la peretele călduţ al barăcii, cu ochii închişi şi cu faţa spre soarele care ne mângâia toată fiinţa, îl întreb:

— Cristian, spune-mi tu care a fost cea mai fericită zi din viaţa ta?

— Până astăzi - îmi zise el oftând cu întristare - eu nu-mi aduc aminte să fi avut nici o zi despre care să pot spune că a fost fericită. Dar tu ai avut o astfel de zi? Şi dacă da, spune-mi care şi cum a fost.

— O, eu am avut nenumărate astfel de zile, Cristian. Dar cea mai fericită dintâi zi din viaţa mea a fost ziua legământului meu cu Dumnezeu. N-am să uit niciodată ziua aceea.

— Povesteşte-mi-o cum a fost.

Şi i-am povestit-o atunci şi lui, cum v-am povestit-o şi vouă, aceea zi de 8 iunie 1930. Ziua Rusaliilor neuitate, ziua rugăciunii şi lacrimilor mele de atunci, a întâlnirii mele cu Hristos, a transformării cereşti care s-a petrecut cu mine şi în mine în ceasul acela. A cerului deschis şi strălucit în care am fost atunci şi în care mă străduiesc să rămân sufleteşte până când voi ajunge cu adevărat şi pe totdeauna în El.

— Dar tu Cristian, nu doreşti să ai o astfel de zi în viaţa ta? am încheiat eu.

— Ba da! îmi zise el luându-mi amândouă mâinile mele în mâinile lui şi lipindu-le pe inimă.

Apoi îşi plecă duios capul pe umărul meu şi în lumina fericită a acelui soare strălucit din vârful unei întunecate primăveri, s-a făcut în viaţa lui Cristian una din cele mai minunate învieri din moartea unuia dintre cele mai pierdute suflete... "În noaptea aceea" strălucise pentru Cristian o lumină atât de minunată, ca pe câmpiile Betleemului său.

N-am să uit niciodată mărturisirea lui de credinţă în Dumnezeu, de recunoştinţă faţă de Hristos, dulcele lui Mântuitor şi de mulţumire faţă de dragostea Duhului Sfânt, care lucraseră în viaţa lui în aşa fel întocmai toate lucrurile - ca el să ajungă acum aici la această transformare cerească.

Ce adânc şi ce limpede vedea el acum tot ce făcuse bunătatea Domnului, pentru a-l aduce până aici. Ce salvatoare fusese pentru el şcoala suferinţei prin care trecuse - şi fără de care el n-ar fi putut ajunge niciodată ziua acestei fericite împreunări cu Dumnezeu...

Plângeam amândoi ca în cea mai mare durere, atât eram de fericiţi. Lacrimile noastre prelinse pe obraji curgeau, căzând împreună ca nişte picături de soare topit mistuindu-se în pământ şi în cer. Cred că toţi îngerii Betleemului cântau sau plângeau şi ei cu noi...

— Eşti fericit acum, Cristian? l-am întrebat privindu-i printre lacrimi faţa lui, care parcă strălucea.

— Da, şopti el îmbrăţişându-mă tremurând de bucurie. Acuma da, sunt fericit. Slavă veşnică Marelui meu Mântuitor şi Dumnezeu Isus Hristos. Ah, în ce iad îngrozitor am fost şi în ce rai strălucit am ajuns - şi ce fericit am ajuns. Ce orb eram - şi ce luminos văd acum! Ce nefericit am fost - şi ce fericit am ajuns. Dumnezeu să te binecuvânteze, Traian. Dacă numai pentru mine ar fi trebuit să fii adus aici, să nu-ţi pară rău, cum cred în clipa asta că nici lui Hristos nu-I pare rău de suferinţele Lui pentru mine. Căci ceea ce a rodit astăzi din aceste suferinţe în viaţa mea este atât de minunat... o, atât de minunat!

Şi mă săruta plângând - şi plângea sărutându-mă...

— Acum nu-mi mai pare rău dacă trăiesc sau mor. Dacă mor, ştiu ca voi vedea pe Răscumpărătorul meu şi El mă va despăgubi acolo pe totdeauna de tot ce am îndurat pe pământ. Dacă trăiesc, aş dori să mai ajung odată afară şi să-mi aflu în viaţă pe măicuţa mea scumpă, s-o iau de mână cum mă lua ea de mână pe mine cândva - şi acolo, în bisericuţa unde n-am mai intrat de când aveam şapte anişori, să mergem amândoi să îngenunchem împreună, să-I mulţumesc şi să-L laud pe Dumnezeul meu şi al ei, Care a avut o atât de mare milă de noi...

La două zile după asta a plecat şi Cristian într-un detaşament spre Canal. Ziua despărţirii de el a fost ziua uneia dintre cele mai grele despărţiri din viaţa mea. El era unul dintre cei mai minunaţi copii ai Domnului, pe care îl născusem în lanţurile mele. Înţelesese atât de bine Adevărul şi se unise atât de total şi de frumos cu Dragostea lui Dumnezeu, încât îl simţeam suflet din sufletul meu.

Ne-am promis că oricând vom ieşi din acest întuneric să ne căutăm şi să ne găsim unul pe celălalt. Dar amândoi presimţeam că nu ne vom mai vedea niciodată pe pământ. El era atât de slăbit, iar eu eram atât de bolnav cu inima.

Acum ştiu bine că trupul lui a rămas undeva în pământ la Canal, căci nu am mai aflat nici o urmă de viaţă despre el. Dar sufletul lui mă aşteaptă în ceruri, unde, prin Harul Dulcelui nostru Isus, ştiu că ne vom revedea în curând.

Dintre câte suflete am mai văzut venind la Domnul după aceea şi dintre câte legăminte am auzit - nici unul nu mi s-a părut că a fost aşa de frumos ca al lui.

Toţi cei cu care venisem aici în martie, plecaseră care încotro. Plecaseră şi cei cu care stabilisem o oarecare legătură sufletească prin ceea ce arătaseră şi ei că se apropiau de Dumnezeu.

Între timp îmi creasem alte prietenii, dar cei mai mulţi ajunseseră într-o aşa stare de descurajare, încât nu mai puteau suferi nici măcar să audă vorbindu-se despre Dumnezeu. Foamea şi mizeria îi îndobitociseră atât de mult, încât nu mai căutau nimic altceva decât mâncare şi ţigări. Erau atât de nervoşi şi înrăiţi încât stăteau gata totdeauna de ceartă, de insulte, de ocări şi de bătaie pentru orice nimic. Nimeni nu mai era prieten cu nimeni şi fiecare îl ura pe fiecare. Şi toţi doreau să moară cu toţi.

Nu mai veneau noi, iar din cei vechi mai rămăseseră doar cei bătrâni, bolnavi şi paralizaţi. Se vedea că sosise desfiinţarea lagărului. Cei care totuşi mai erau buni să lucreze câte ceva, începură să fie triaţi şi duşi spre munci uşoare la grădinărit. Aşteptându-mi plecarea, mai căutam pe ici pe colo câte un suflet care să mai dorească după Dumnezeu şi să-l intereseze mântuirea. Dar în condiţiile acestea de spargere şi foamete - nimeni nu mai avea răbdarea nici interesul să asculte Cuvântul lui Dumnezeu. Se saturaseră toţi. Simţeam că tot ce putusem face aici am făcut. Cuvântul s-a mărturisit - şi fiecare l-a auzit. Şi fiecare a ales. Misiunea mea aici se sfârşise.

În ziua când am simţit limpede acest lucru, a apărut din nou masa cu dosarele şi cu comisia de triere, între barăcile lagărului. Printre cei strigaţi am auzit şi numele meu.

— Prezent! am răspuns eu şi am păşit în faţa doctorului cu halat alb. Eram dezbrăcat până la brâu.

Doctoriţa mi-a luat tensiunea:

— Unsprezece cu nouă, a dictat ea celui ce scria în dosarul meu. Apoi, ascultându-mi inima, dicta mai departe: Stenoză mitrală, deocamdată compensată. Munci uşoare, jumătate normă! Altul!

Era începutul lunii iulie 1953.

S-a format din nou încă un detaşament de vreo cincizeci de oameni între care şi eu. Au venit nişte camioane, ne-au încărcat şi spre seară eram la Colonia Popeşti-Leordeni de lângă Bucureşti. Colonia era aşezată pe un deal de pe marginea Dâmboviţei, în mijlocul unui câmp larg de grădini şi sere. Într-un fost conac al familiei domnitorului Brâncoveanu se improvizaseră nişte dormitoare, o bucătărie, magazii şi birouri, pentru cele două-trei sute de deţinuţi politici din Ghencea cu pedepse administrative între 12 şi 60 de luni, care eram trimişi aici.

Când am ajuns noi în curtea coloniei înconjurată cu sârmă ghimpată, aici era gol fiindcă cele vreo şase-şapte brigăzi nu veniseră încă de la muncă. Dar curând apărură la capătul aleii cu arbori care ducea în colonie, încolonaţi pe câte cinci, viitorii noştri fraţi de soartă pentru cine ştie câtă vreme.

În faţa coloniei brigăzile fură oprite la câţiva paşi distanţă una de alta. Cineva strigă:

— Percheziţie!

Tresării. Ce cuvânt groaznic!

De la rândul întâi, începând din dreapta, fiecare deţinut ţinând mâinile sus, trebuia să treacă prin faţa gardianului înarmat care îl controla în traistă, în sân, prin buzunare, pe mâneci, prin pantaloni, de sus şi până jos, pentru a nu aduce ascuns nimic de pe câmp.

— Ce pot aduce de pe câmp? întreb pe unul.

— Legume, zarzavaturi de pe unde lucrează. N-au voie nici să mănânce şi nici să ia cu ei nimic. Dar de mâncat mai mănâncă aplecaţi acolo în lanul de roşii, de ardei, de varză, de castraveţi, de ceapă, de praz. Cine îi poate opri de tot când ei lucrează între ele? Şi aici se dă de mâncare foarte puţin, iar oamenii înfometaţi şi slăbiţi ar mânca. Acolo în câmp mănâncă gol tot ce apucă. Cartofi cruzi, praz gol, chiar şi ardei iuţi. E grozav cum le pot mânca goale, căci pâine nu au. Când ajung la roşii sau varză - este altceva. Dar praz gol, usturoi gol, ardeiul gol!

— Dar la Ghencea cum mâncam iarbă goală? Şi încă ce iarbă, de pe marginea gardurilor! Foametea cea mai cumplită nu-i atunci când n-ai ce să mănânci deloc. Atunci, după câtva timp, nu mai simţi foamea şi mori. Foametea adevărată este atunci când nu ai ce să mănânci cât să te saturi niciodată. Când ţi se dă să mănânci nu ca să trăieşti, ci ca să nu mori...

Ne uitam printre sârme la cei ce veneau de pe câmp. Pe vechile lor haine cu care veniseră de câţiva ani de acasă, erau zeci de petice de felurite mărimi şi culori, încât nu puteai şti care fusese culoarea "hainei" la început. Până şi pe şepcile ori căciuliţele cu care umblau şi acum, în iulie, era plin de petice, ca şi pe traistele legate cu aţă pe după gât. Şi în lagăr erau îmbrăcaţi la fel. Dar aici, duşi pe la munci, erau şi mai rupţi şi mai peticiţi. Unii chiar şi pe îmbrăcămintea încă neruptă puneau petice, pentru protecţie şi prevedere. Nimeni nu ştia cât timp are să stea aici. După ce expira termenul primei condamnări, putea uşor urma prelungirea lui, automat, oricât. Ţi se comunica numai că pedeapsa ţi s-a prelungit încă cu câteva luni sau zeci de luni... Deci petice - cât mai multe petice - fiindcă dacă ţi se rupe haina - gol rămâi. Alta nu mai ai. Peticul devenise astfel nu numai o înţelepciune, ci şi o manie. Ba chiar o podoabă. Mizeria îşi are şi ea o fală a ei.

Mâine ne vor scoate şi pe noi la muncă, fac din noi două brigăzi. Şi uite aşa cu ăştia vom veni mâine seară! Între timp de la cei percheziţionaţi se confiscară o grămadă de legume de toate felurile: varză, cartofi, praz, ceapă, roşii.

— La bucătărie cu ele, porunci unul din gardieni. Iar voi - zise el la vreo trei amărâţi la care aflaseră mai multe - la carceră! Să vă învăţaţi minte să nu mai prăpădiţi avutul poporului, bandiţilor.

În dimineaţa următoare eram aşezaţi în două brigăzi. Ne numiră "cardiaci" şi ne fixară un regim de muncă de 4 ore pe zi. Două ore dimineaţa de la 8 la 10 iar două după-masa de la 4 la 6, când nu era soare puternic. N-am fi putut rezista şi la muncă şi la soare. Când lucram mai aproape, veneam la amiază în colonie. Când

lucram mai departe, rămâneam în câmp undeva la umbră. Mâncarea era ceva mai multă ca în lagăr, dar mult mai puţină de cât aveam nevoie.

Duminica nu lucram. Cu cei câţiva fraţi mai vechi şi mai noi ne puteam întâlni atunci ascunşi pe după dormitoare, ca să ne rugăm şi să citim din partea mea luată din Noul Testament, desfăcută în lagăr, pe care o păstrasem ascunsă în căptuşeala hainei mele...

Mişcarea şi aerul ne făcea bine. Munca nu era nici prea lungă şi nici prea grea, dar noi eram slăbiţi peste măsură de mult. Peste două săptămâni primirăm cărţi poştale să scriem acasă. Aveam dreptul la un pachet de 5 kg. alimente şi la un vorbitor pe lună. Familiile trebuiau să vină la noi doar în zilele de duminici când nu se lucra.

Am scris şi eu la Simeria unde ştiam că îmi este fiica cea mai mică la şcoală. Au venit de acolo cu ea cei doi, sora Fiica şi fratele Valer - care m-au ajutat mult în anii aceia de mari necazuri, nu numai pe mine, ci şi pe mulţi alţii.

Aşa au trecut cele patru luni de muncă, din iulie până în octombrie, în răstimpul cărora mi s-au întâmplat multe, dar pe care nu am răgazul să le înşir. Una însă am s-o spun, fiindcă era să mă coste viaţa. Iat-o:

Într-o zi eram brigadă de serviciu pe colonie. În astfel de zile, brigada de serviciu trebuia să asigure bunul mers al bucătăriei cu lemne, apă, curăţenie şi tot ce era necesar pregătirii hranei pentru toată colonia. Când lemnele se terminau, trebuia coborât în pădurea de sub colonie şi doborât un alt lemn, apoi curăţat de crengi şi adus pe braţe în colonie spre a fi despicat în bucăţi bune de pus pe foc. În acest scop colonia nu avea decât un topor cu gura ştirbă, cum loviseră cu el prin pietre şi cuie, câţi tăiaseră înainte - şi un târnăcop. Cu aceste două scule te chinuiai să dobori lemnul, să-l cureţi şi să-l despici bucăţi.

Am coborât în pădure opt inşi cu un gardian de pază. Au ales un fag gros care au crezut că va fi mai uşor. Fagul avea o burtă la mijloc şi, după vreo două ore de opinteli cu toporul şi cu târnăcopul, am reuşit să-l doborâm şi să-l curăţim de crengi.

Mai grea era problema căratului întreg până sus în colonie, fiindcă dealul era foarte abrupt, iar distanţa de urcuş până în colonie era de vreo 2-300 de metri în pantă de aproape 45 de grade. Gardianul ne-a aşezat câte doi şi, cu o prăjină, trebuia să-l ridicăm şi să-l ducem astfel, pe mâini, toţi opt, până la bucătăria coloniei.

Eu şi cu încă unul am fost puşi la capătul cel mai gros, iar ceilalţi, câte doi, împărţiţi egal până la vârf. Lemnul era foarte greu fiindcă era verde şi gros. Am mers aşa cu el, făcând fiecare pas cu icneli, cu gemete şi cu primejdia să-l scăpăm în fiecare clipă pe picioare. Gardianul înjura şi ameninţa, fiindcă totul era grăbit şi nu avea alt mijloc de cărat decât acesta. Din loc în loc mai puneam jos, dar era şi mai greu după aceea să-l ridicăm.

Cam pe la jumătatea drumului m-am împiedicat de o piatră şi, căzând, tot lemnul a lunecat pe partea mea. Atunci am simţit ca o fulgerătură usturătoare sub stomac şi n-am mai putut face nimic. Foarte cu greu m-am ridicat de jos şi gardianul ne-a dus în colonie ca să vină cu alţii pentru a duce lemnul mai departe. Hernia asta dublă, primită atunci, am purtat-o încă zece ani, muncind aşa, până în anul 1964, după eliberarea definitivă, când m-am internat pentru operaţie la Cluj.

Sosise octombrie, când muncile la câmp se terminaseră şi când începuseră lungile ploi reci de toamnă. Noi în colonie se vedea că nu mai avem nici un rost. Aprovizionarea noastră se făcea foarte greu, trebuind adus totul de departe, iar lemnele pentru încălzit şi pentru bucătărie, am văzut cum se puteau procura. Se vedea bine că trebuia să fim duşi de aici, fiindcă şi gardienilor de pază şi personalului administraţiei le venea foarte greu să vină mereu şi să facă naveta până în oraş unde îşi aveau familia şi locuinţa.

Noi eram ţinuţi toată ziua în colonie cu program de cameră, adică nu făceam nimic decât să consumăm atâta cât ni se dădea, adus aici cu multă greutate, pe deal şi prin noroaie.

Atunci mi-a venit în minte visul din 2 martie cu 2-4-2. Am socotit zilele de la acea dată. Pe ziua de doi noiembrie aveau să de împlinească 242 zile. Sau în luni, 2 şi cu 4 şi cu 2, erau exact 8. Am început să cred că vom sta aici neapărat până în ziua de 2 noiembrie.

Mai era aproape o lună de zile până atunci. În condiţiile asta cu toţii se aşteptau să nu mai stăm aici nici trei zile. Dar lucrurile se amânau - şi nimeni nu-şi putea explica de ce.

Astfel au trecut toate zilele ploioase şi reci ale lui octombrie. A venit 1 noiembrie şi nu se vedea nici o mişcare din care să se pregătească plecarea.

La cei câţiva apropiaţi le spusesem visul meu din trei părţi, a cărui primă parte cu 242 se împlinea pe 2 noiembrie. Şi de asemenea le spusesem şi încredinţarea mea că noi vom sta aici până se va împlini atunci numărul celor 242 de zile.

Şi într-adevăr aşa a fost.

În 2 noiembrie ne-am trezit pe la ora cinci în zgomot de motoare. Ne-am uitat pe ferestre. Afară ninsese un strat subţire de zăpadă iar pe aleea care ducea în colonie, câteva maşini-dube aşteptau.

Îndată începu alarma pregătirilor de plecare. Forfotă, strigăte, înjurături şi ordinele gardienilor:

— Echiparea cu tot bagajul. Dă-i drumu' afară repede, repede... Încolonarea, alinierea, numărul, repede-repede...

În mai puţin de un ceas eram îmbarcaţi în dube şi gata să fim transportaţi la gară.

Încă în duba maşină, între cei doi fraţi apropiaţi, cărora le spusesem de multă vreme taina înştiinţării privitoare la timpul rânduit să-l petrecem aici - lăudam pe Domnul Dumnezeul nostru pentru minunatele Sale orânduiri cu care prevăzusem totul. Îi mulţumeam Domnului pentru că ne înştiinţase mai dinainte despre numărul zilelor rânduite să le suferim, iar acum ne arătase limpede că nimeni nu putuse nici să scurteze şi nici să lungească acest timp peste cât hotărâse El. Ce liniştitoare şi fericită era încredinţarea aceasta pentru inimile noastre. Ce Puternic şi ce înţelept este Dumnezeul nostru. Şi ce mare este dragostea şi grija Lui pentru noi când trebuie să trecem prin încercările deosebite pe care El în planul Său mântuitor le-a pregătit pentru noi. Iată cum ne-a înştiinţat încă de la începutul zilelor de necaz, cât va trebui să dureze necazul acesta, întocmai cum spune în Apocalipsa cap. 2, versetul 10: "Nu te tenie niciodată de ce ai să suferi. Iată că diavolul are să arunce în temniţă pe unii dintre voi, ca să vă încerce. Şi veţi avea un necaz de zece zile. Fii credincios până la moarte - şi îţi voi da cununa vieţii..."

Da, un necaz ale cărui zile sunt numărate. Şi nimeni nu le va putea nici scădea nici adăuga, fiindcă El, Domnul le-a hotărât. Tu, care le suferi, întăreşte-te şi crede. Vei vedea că întocmai aşa va şi fi.

Oamenii cred că ei fac ce vor. Sau că întâmplarea face ce vrea cu noi. Dar adevărul este că Mâna Domnului este cea care face ce vrea. Şi voia lui este cea care hotărăşte totul cu privire la noi.

Uneori din cauza marilor încercări sau a puţinei noastre credinţe, dragostea Domnului ne înştiinţează mai dinainte prin mijlocul tainic al viselor, în timpul somnului, când fiinţa noastră se desparte cel mai uşor în cele două mari părţi ale ei - trupul şi sufletul. Duhul Domnului înştiinţează duhul nostru cu privire la câte ceva ce ne aşteaptă în viitor. Dar înştiinţarea aceasta se face atât de tainic şi de frumos, încât înţelegerea noastră dezleagă această taină numai de la jumătatea ei spre sfârşit. Totdeauna însă în timp destul de potrivit pentru ca bucuria noastră să meargă mereu crescând pe măsura limpezirii pe care ne-o dăruieşte vremea şi Dumnezeu.

În felul acesta noi căpătăm dulcea încredinţare de nezdruncinat că suntem în iubitoarea grijă a Tatălui şi Mântuitorului nostru, care veghează ca nimic să nu depăşească nici puterile noastre, nici timpul Său. Pentru ca inimile noastre puse în foc să se călească şi să nu se ardă. Să ne facă binele, iar nu răul. Să ne fie spre câştig totul - iar nu spre pierdere...

Învăţământul acesta să-l tragem din toate. Noi nu suntem nici în mâinile oamenilor, nici în ale soartei, nici în ale întâmplării. Ci suntem în Mâinile Puternice, Sigure, Milostive, Bune, Înţelepte şi Iubitoare ale Domnului şi Dumnezeului nostru. Chiar şi mâinile celor în care pare că suntem noi - chiar şi aceste mâini ale lor sunt tot în Mâinile Lui. Şi El nu va îngădui niciodată ca mâinile oamenilor să ne facă nici mai mult, nici mai greu decât atâta cât este neapărat necesar pentru binele nostru.

Dar lucrul acesta nu-l vede decât acela care crede, în umblarea cu Dumnezeu nimic nu se poate nici vedea şi nici explica fără credinţă. Numai în măsura în care crezi - vei şi vedea. Crezi puţin - vezi puţin. Crezi mult - vezi mult. Crezi totul - vezi totul. Nu crezi nimic - nu vezi nimic.

În lucrurile omeneşti, lumeşti, trupeşti - se cere vederea. Dar în lucrurile dumnezeieşti se cere credinţă. Fără ea nu poţi nici vedea şi nici explica nimic din lucrurile duhului şi veşniciei. Şi acestea sunt cele adevărate. Celelalte sunt numai părere şi deşertăciune.

Deci iată-ne conştienţi şi siguri în Mâinile lui Dumnezeu, Care lucrează cu noi în chip atât de tainic şi atât de minunat.

S-a încheiat prima dintre cele trei etape despre care am fost înştiinţat. Urmează a doua. Ştim că vom merge acum într-o localitate al cărei nume va începe cu litera C. Şi că acolo va trebui să stăm alt 2-4-2. Că din nou va veni o zi de 2 din care va începe etapa a treia cu H.

O, Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, ce tainice dar şi ce iubitoare sunt pentru noi căile Tale pe care ne porţi. Ce mare este grija Ta şi dragostea Ta cu care ne porţi pe aceste căi. Ce siguranţă şi ce bucurie avem noi în Mâinile Tale. Ce plan minunat şi strălucit ai alcătuit Tu pentru noi şi ce fericite sunt sufletele noastre când vedem şi înţelegem acest dumnezeiesc adevăr. Te rugăm ajută-ne ca-n orice vreme şi-n orice condiţii, fiecare dintre noi să ne bizuim cu toată puterea şi încrederea inimilor noastre pe dragostea şi înţelepciunea Ta. Să nu ne îndoim nici o clipă de puterea şi ocrotirea cu care veghezi asupra noastră. Pentru ca nu numai noi să fim plini de bucurie cu Tine - ci şi Tu cu noi.

Slavă veşnică Ţie! Amin.

Slăvit să fie Domnul.

Numărate-s ale mele

Numărate-s ale mele zile,
Câte-am rânduite:
Câte vitrege şi grele,
Câte dulci şi fericite,
Câte triste şi amare,
Câte libere şi sfinte,
Câte-n zâmbet şi-n cântare,
Câte-n lacrima fierbinte,
Câte printre fraţi la masă,
Câte prin străinătate,
Câte dus - şi câte-acasă –
Numărate-s toate-toate.

Număraţi mi-s paşii-n viaţă
Şi mi-s urmele ştiute:
Câte-mi sunt făcute-n faţă,
Câte-s în ascuns făcute,
Câte-s merse-n curăţie,
Câte-s în păcat umblate,
Câte-s nevinovăţie,
Câte-s fapte necurate,
Câte-s după Domnul duse,
Câte-s celui rău vândute,
Câte se sfinţesc sau nu se,
Toate-toate-mi sunt ştiute...

Tu, ce ştii a mele zile
Toate câte-am numărate,
Binecuvântează-mi-le,
Scrise-n Cartea Vieţii,

Toate şi-ale lor umblări umile
Fă-le binecuvântate.
Tu, Cel care-mi numeri paşii
Şi-mi ştii urmele prea bine,
Luminează-mi-i, urmaşii
Să mi-i ducă pân' la Tine –
Şi să fim cu toţi părtaşii
Bucuriilor divine....

CAPITOLUL 22
Al doilea 2-4-2

Eu binecuvânt durerea, căci în sfântul ei cuptor
Mi-am primit - trimes din ceruri - cântecul nemuritor
Şi numai arzând acolo mi-am împreunat divin
Inspiraţia cu Harul şi furtuna cu senin...

Din duba-maşină am fost încărcaţi în dube-vagoane, călătorind toată noaptea înghesuiţi unul în altul, cu tot bagajul lângă noi - câte douăzeci pe o bancă, în lungul vagonului cu patru astfel de bănci.

Înghesuiala ne-a prins bine, deoarece afară era destul de frig, iar înăuntru ne vedeam răsuflarea aburindu-ne pe gură, vorbind - şi pe nări, tăcând.

În hurducăielile trenului încercam să auzim vreun nume de gară pe unde oprea trenul la care eram ataşaţi - pentru a ne da seama încotro ne îndreptam.

Eu, din înştiinţarea cea tainică a visului meu, încercam să aflu numele noului loc de unde vom sta următoarele 2-4-2 zile şi luni.

Litera C... Dar câte nu încep cu litera asta în ţară! Cluj, Călăraşi, Constanţa, Carei, Câmpulung...

Când nu ştie nimic sigur, bietul om îşi umple locul gol cu o mulţime de presupuneri care de care mai grele şi mai negre.

De frig şi de temeri, aproape nimeni n-a dormit noaptea asta. Vorbeau în şoaptă cu toţii câte toate. Unii credeau că ne vor duce la Gherla, unde închisoarea are o fabrică, pentru ca să lucrăm acolo. Alţii, că la vreun şantier de construcţii, alţii că la vreo mină undeva. De fiecare dată când unul îşi da cu părerea într-un fel, săreau alţii ca să-l combată:

— Noi la mină? Suntem noi în stare să săpăm la mină?

— Ei, zii mai bine să ne ferească Dumnezeu. Parcă ne mai întreabă cineva pe noi dacă putem sau nu. Mergem unde suntem duşi. Şi facem ce ne silesc.

— Nu-i chiar aşa! Vezi că totuşi s-a ţinut seama la Colonie că nu putem mai mult şi ne-au dat să lucrăm numai cât putem.

— Aici da! Dar nu mai poate fi şi altfel?

— Nu prea se poate! Este totuşi o lege!

— Lege? Ce lege? Ce am făcut noi - şi cui? Ce rău a făcut ăsta, de exemplu, că s-a rugat lui Dumnezeu? Dar ăla, dar ăla? Oricare de aici, pentru care n-a fost nici o lege scrisă care să ne condamne, pentru că n-am făcut nimic vrednic de condamnare. N-am fost judecaţi nici unul de către o instanţă legală şi totuşi facem închisoare de ani de zile... Am aşteptat să fim eliberaţi după câteva zile de la arestare, gândindu-ne că s-a făcut o greşeală - dar după un timp ni s-a comunicat că suntem condamnaţi administrativ la 12 sau la 24, sau la 36 sau la 60 de luni. Cine ne-a condamnat? Când ne-a condamnat? Pentru ce ne-a condamnat? Asta nu ştim nici unul şi nici nu ni s-a spus. Suntem nevinovaţi - şi totuşi, iată, îngheţăm şi putrezim pe aici duşi ca nişte animale sau ca nişte răufăcători, în acest hal şi trataţi în acest fel, condamnaţi doar de legea nescrisă a

bunului plac. Iar ai noştri, familia, soţiile, copiii, cine mai ştie pe unde şi cum vor fi, pentru că nici unul nu cunoaştem adevărul despre ei, de nu ştiu când... Şi cine ştie oare câtă vreme va mai fi aşa! Şi mai vorbiţi de lege...

Eram sătul să tot aud astfel de cârteli, de proteste şi de dezvinovăţiri fără nici un rost. De zeci de ori pe zi le aruncau unii altora - şi de fiecare dată încheiau toţi discuţiile cu încredinţarea cea de netăgăduit: "Suntem nevinovaţi şi ni se face o nedreptate strigătoare la cer, pentru care cineva cândva o să plătească foarte scump."

— Numai să aibă cui plăti, spunea câte un deznădăjduit, clătinând din cap, cu un zâmbet amar către ceilalţi.

— Eu am despre toată starea noastră, o altă părere, le ziceam eu, după ce tăceau toţi. Părerea mea este că nici unul dintre noi nu suntem chiar nevinovaţi. Fiecare suntem aduşi aici nu de către oameni, ci de către Dumnezeu, cu un scop limpede şi pentru un motiv clar... Noi zicem că suntem nevinovaţi, mereu nevinovaţi. Poate că într-un fel este aşa. Poate că faţă de legile omeneşti care nu ne cunosc tainele inimii noastre, suntem într-adevăr fără o vină dovedită - dar oare faţă de legile lui Dumnezeu, Care ne ştie gândurile şi faptele noastre ascunse ale fiecăruia - suntem oare noi tot aşa de nevinovaţi? Ascultaţi o povestire, după care să-mi spuneţi apoi dacă sunteţi tot aşa de nevinovaţi cum ziceţi acum.

Era demult în Siria un tânăr numit Efrem, singurul fiu al unor părinţi bogaţi, dar credincioşi. Acest tânăr era foarte răsfăţat şi întrecut, îngăduindu-şi orice, fiindcă părinţii lui aveau o mare slăbiciune pentru el.

O dată, fiind trimis de părinţi la nişte rudenii într-un oraş vecin, tânărul trecu printr-o pădure. La marginea pădurii era o căsuţă, iar pe calea din pădure păştea o văcuţă singură.

Cum, tânărul trecând, vaca nu se dădu la o parte ca să-i facă loc, tânărul Efrem, furios că vaca nu ştie cine este el ca să se ferească dinaintea lui, începu să o lovească puternic cu băţul pe care îl avea în mână. Speriată, văcuţa o luă la fugă, dar tot pe cale înaintea lui. Atunci el, şi mai furios, începu să fugărească vaca lovind-o tot mai sălbatic, până când văcuţa, ajungând la o prăpastie, căzu şi muri acolo. Nimeni nu-l văzuse când făcuse isprava asta.

Seara a ajuns în oraşul în care mergea. S-a bucurat la rudeniile sale, iar dimineaţa a întors înapoi spre casă. Când ajunse prin pădurea de ieri, îl întâlni un om foarte sărac şi necăjit, care îi zise:

— Tinere dragă, ieri am văzut că treceai pe aici, spune-mi, te rog, n-ai văzut cumva o văcuţă păscând pe calea asta? Eu sunt un om tare sărac, locuiesc în căsuţa asta de la marginea pădurii şi am cinci copilaşi. Nevasta mea a murit de curând, lăsându-mi copilaşii fără mamă. Aveam numai o văcuţă de la care ne hrăneam cu toţii cu lapte. Copilul cel mai mărişor a adormit ieri când o păzea pe aici, iar când s-a trezit el, văcuţa nu mai era. Spune-mi, te rog, ieri când ai trecut pe aici n-ai văzut cumva ce s-a făcut văcuţa noastră?

Şi bietul om începu să plângă dureros.

— Vezi-ţi de drum, momârlane, zise tânărul bogat şi încrezut, supărat de îndrăzneala săracului. Ce, eu sunt văcarul tău? Nu ţi-e ruşine? Ce am eu cu vaca ta? Du-te şi ţi-o caută pe unde ştii.

Şi plecă mai departe în drumul lui, fluierând nepăsător. Dar abia ajuns acasă, pe când se lăuda la părinţii lui ce bine şi-a petrecut pe unde a fost, dintr-o dată intrară pe uşă doi jandarmi şi-l întrebară:

— Tinere, tu ai fost ieri în oraşul vecin?

— Da, am fost, răspunse el tremurând.

— Şi ai trecut printr-o pădure?

— Da, am trecut.

— Atunci vino cu noi, eşti arestat! Acolo a fost găsit un om omorât şi jefuit, nu se ştie de cine deocamdată. Cum numai tu ai fost văzut trecând pe acolo, înţelegi: vii cu noi.

— Sunt nevinovat, sunt nevinovat, începu să se vaite tânărul Efrem. Lăsaţi-mă în pace.

— Poate că eşti nevinovat - încă nu se ştie. Deocamdată însă vii cu noi, ziseră oamenii legii, aspru.

Şi tânărul fu dus la închisoare, unde urmă ancheta cu bătăi şi ameninţări.

— Sunt nevinovat, sunt nevinovat, se apăra ziua, plângând mereu, Efrem, în faţa oamenilor. Iar noaptea tot aşa, aducându-şi aminte de Dumnezeul părinţilor săi, striga:

— Doamne Dumnezeule Drept şi Milostiv, cum îngădui Tu ca eu să sufăr aici nevinovat? Ei mă învinuiesc că am ucis, dat Tu ştii că eu nu am ucis pe nimeni...

Într-o noapte când mereu strigase "sunt nevinovat, sunt nevinovat" - avu un vis sau o vedenie. I se păru că intră în celula lui o fiinţă luminoasă şi îi zice:

— Efrem, tu tot strigi mereu în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor că eşti nevinovat, nevinovat... Dar şi de văcuţa săracului eşti tu nevinovat? Adu-ţi aminte!

Atunci Efrem se trezi din nebunia lui şi se aruncă la pământ, plângând amar, zicând:

— O, Dumnezeule Atotputernic şi Mare, Care le vezi pe toate şi le judeci după dreptatea Ta, Te rog iartă-mă! Da, nu voi mai spune că sunt nevinovat, dar Te voi ruga neîncetat să mă ierţi pentru nebunia şi păcatul meu. Îndură-Te şi ai milă de mine. Dacă mă vei scăpa cu bine de aici, voi despăgubi pe cel căruia i-am făcut rău, iar eu mă voi preda Ţie şi-Ţi voi sluji cu o viaţă ascultătoare câte zile voi mai avea pe pământ. Pun legământ în clipa aceasta în Faţa Ta că aşa voi face...

Chiar în dimineaţa următoare uşa se deschise şi temnicerul, intrând la el, îi zise:

— Ei, tinere, ai avut noroc. Azi-noapte a fost descoperit şi prins ucigaşul adevărat. Deci tu eşti liber. Ia-ţi bagajul şi pleacă acasă.

— Domnule temnicer, zise Efrem plângând de bucurie, ştiu eu cine m-a eliberat pe mine. Dumnezeu, Care mi-a ascultat pocăinţa mea.

Ajuns acasă, de data asta tânărul povesti părinţilor lui totul, cu lacrimi de ruşine şi pocăinţă - precum şi despre legământul lui pus în faţa lui Dumnezeu.

— Acum, tată şi mamă, zise el, vă rog să mă ajutaţi să-mi împlinesc legământul şi făgăduinţa pe care le-am promis Domnului, ca să-i duc săracului răscumpărarea pentru văcuţa şi pentru durerea lui. Să-mi daţi cele mai bune două vaci cu lapte dintre vacile noastre să le duc copilaşilor săracului şi două pungi de galbeni ca să i le duc lui - fiindcă eu i-am făcut să sufere atât de mult din cauza nebuniei mele.

Ajuns la căsuţa săracului cu răscumpărarea sa, tânărul Efrem i-a mărturisit cu lacrimi păcatul său şi i-a cerut iertare din toată inima lui pentru paguba şi durerea pe care i-a produs-o. Săracul, fericit, şi copiii lui, mulţumiţi, i-au dat toată iertarea şi mulţumirea lor.

După aceea Efrem a trăit toată viaţa lui în felul cum promisese lui Dumnezeu, ajungând să fie numit până astăzi sfântul Efrem Sirul...

Aşa şi voi ziceţi mereu, ca tânărul Efrem: "Sunt nevinovat, sunt nevinovat..." dar aduceţi-vă aminte, căci fiecare vă ştiţi trecutul, nu aveţi cumva pe conştiinţă vreo văcuţă a cuiva, vreo nevastă a cuiva, vreo căsuţă, vreo vină, vreun păcat ascuns pe care nu vi-l ştie nimeni dintre oameni, dar vi l-a văzut Dumnezeu?

Pentru astea aţi fost aduşi aici! Ca să vă aduceţi aminte de astea, să vă căiţi şi să vă pocăiţi de ele înaintea lui Dumnezeu, ca să vi se ierte păcatele, apoi să puneţi legământ să-L slujiţi pe Dumnezeu până la moarte, pentru ca prin Sângele lui Hristos să puteţi fi spălaţi de orice păcat şi împăcaţi cu Dumnezeu, să aveţi mântuirea sufletului. Să ştiţi că fără această cercetare lăuntrică şi fără această pocăinţă nu există iertare pentru nimeni. Nu oamenii ne-au adus aici - în zadar vă revoltaţi împotriva oamenilor. Ci Dumnezeu ne-a adus.

În faţa oamenilor şi a legilor lor puteţi să păreţi nevinovaţi, dar în faţa lui Dumnezeu şi a Legilor Lui, nu vă înşelaţi spunând: "Suntem nevinovaţi...".

După povestirea asta, mulţi rămaseră pe gânduri, iar unii cu ochii înlăcrimaţi recunoscură:

— Adevărat! Fiecare ne avem pe conştiinţă câte ceva, câte o "văcuţă" a noastră, dar prea puţin suntem dispuşi să privim înăuntrul nostru, la ale noastre - ci întotdeauna vedem în afară, ale altora, şi din cauza asta vedem mereu numai păcatele altora nu pe ale noastre. Dumnezeu să aibă milă de noi de toţi şi să ne îndrepte...

Eu, despre mine nici nu mă mai întrebam, nici nu mă mai miram.

Ştiam bine pentru ce sunt aici şi ştiam şi mai bine că zilele mele sunt numărate - nu numai afară, ci, cu mult mai mult, aici.

Iată, ieri am primit prima confirmare asupra acestui adevăr. Cu opt luni mai înainte mi s-a spus cu număr fix câte zile voi sta într-un loc. Şi exact atâtea zile am stat: ieri, pe ziua de 2 s-au împlinit 242 de zile. Acum începe un alt număr de 2-4-2 în alt loc. Dimineaţa, când se va deschide uşa asta voi vedea primul semn: numele locului unde le voi petrece...

În sfârşit, trenul fluieră de câteva ori scurt. Ne împinse înapoi, ne trase, ne izbi, apoi roţile înţepeniră cu noi undeva, frânate puternic. Cabinele paznicilor se deschiseră:

— Gata pentru debarcare! porunciră aspru.

Când uşile se deschiseră şi înăuntru năvăli un aer rece, afară se vedea bine de ziuă. Primul lucru pe care l-am făcut, fu să arunc o privire spre faţada gării:

— Caransebeş!

Slăvit să fie Numele Tău, Doamne Dumnezeul meu, răsuflai eu liniştit, cu ochii spre cerul dimineţii. Iată încă o dată semnul că Tu eşti cu mine. De acum sunt liniştit pentru alte 242 zile, alte opt luni. Până la ziua de 2 iulie..

Printre două rânduri de gardieni - după cum coboram din duba-vagon, urcam în altă dubă-camion, care, cum se umplu, o luă din loc.

A oprit cu noi în curtea penitenciarului.

Se vede că toate închisorile seamănă bine una cu alta. De altfel, atât pe asta de aici, cât şi cea de la Oradea, le-a născut aceeaşi mamă blestemată: Maria Tereza, împărătească desfrânată a Austro-Ungariei de acum 300 de ani în urmă. În afară de unele dintre cele mai urile fapte şi povestiri, n-a mai rămas după această împărătească decât aceasta şi mai alte câteva vestite închisori.

Şi-a agonisit astfel pentru istorie şi pentru vecie şi ea un nume blestemat şi de miile de oameni închişi şi torturaţi aici şi de osânda Judecăţii lui Dumnezeu. Cred că acolo, în fundul iadului unde va fi sufletul ei şi al acelora care au ajutat-o la astea - în fiecare zi se adaugă deasupra lor alte blesteme şi poveri, pe măsură ce deasupra pământului se adaugă suferinţa altor nevinovaţi chinuiţi în aceste lanţuri şi ziduri pe care ei le-au făcut. Acum se va adăuga asupra lor şi suferinţa noastră, ca să le roadă ca un vierme destul sufletul şi să le ardă ca un foc destul conştiinţa.

Sărmanii împăraţi ai pământului, nefericiţi conducători şi stăpâni ai noroadelor! Ce sorţ nenorocos şi nefericit v-a căzut vouă, în scurta voastră trecere peste faţa acestui minunat şi înşelător pământ! Ce noroc şi ce nenorocire a fost pentru voi puterea şi slăbiciunea tronurilor. Cât bine şi cât rău a făcut pentru voi slava atât de frumoasă şi atât de urâtă pe care aţi avu-o.

Cât bine aţi fi putut face - dar cât rău aţi făcut semenilor voştri. Ce urme luminoase aţi putea lăsa prin lume, dar cât de murdare lăsaţi! Câte lacrimi aţi putea şterge, dar câte faceţi să curgă din vina voastră! Pe cât de mulţi semeni supuşi ai voştri, oameni ca voi, i-aţi putea ferici - dar pe cât de mulţi îi nefericiţi! De ce binecuvântări aţi putea să vă acoperiţi de la Dumnezeu şi de la oameni, dar sub ce blesteme vă îngropaţi...

O, dacă v-aţi gândi la sicriu când vă urcaţi pe tronuri şi la alungarea din faţa lui Dumnezeu, când sunteţi primiţi cu aclamaţii de oameni. Atunci n-aţi afla cum trebuia să trăiţi numai când trebuie să muriţi...

În timp ce suntem luaţi în primire de paza închisorii, mă uit spre cele trei rânduri de ferestre ale închisorii, cu cele două capete ale ei în aceeaşi formă de U, ca şi Gherla, ca şi Oradea... La toate ferestrele zăbrelite sunt puse obloane groase de scânduri, închizând de tot lumina şi aerul.

Suntem duşi la etajul de sus, ca să fim cât mai izolaţi. Acolo sus, pe coridoare, în faţa celulelor care ne aşteaptă pentru iernare, stăm iarăşi la rând pe lângă pereţi, pentru a ni se face nelipsita, îngrozitoarea percheziţie.

De la colonie, fiecare mai aducea cu el pentru uşurarea acestei îngrozitoare existenţe: o bucăţică de tinichea cu care să-şi taie coaja de pâine pentru gura fără dantură, un petic pentru haina zdrenţuită, un ac, o aţă, o cutie sau o cană pentru oprirea mâncării când se simte mai rău... un brâu de cârpe pentru şalele bolnave...

— Aici nu-i voie să aveţi nimic! Aruncaţi toate astea la o parte! Înţeles?

— Ce-i cu oala asta? îmi zise cel care îmi scotocea trăistuţa mea peticită.

— Medicul mi-a permis s-o ţin, am răspuns eu respectuos, cu glas cât se poate de rugător ca să înţeleagă că sunt bolnav şi am nevoie de ea, spre a-mi păstra o parte de mâncare pentru ceva mai târziu. Vă rog să mi-o lăsaţi!

— Nu se poate! Arunc-o colo! Şi cu o privire ameninţătoare la mine, izbi ulcica mea, între celelalte ale celorlalţi.

— Domnu' şef, dar vreau să raportez să mi se aprobe ca s-o ţin!

— N-ai cui să raportezi! Şi gura!

Atunci mi-am dat şi mai bine seama de marea tragedie a situaţiei noastre. Oricine îţi poate face orice, fără să mai ai cui raporta că ţi s-a făcut o nedreptate chiar faţă de această "lege" care mai există faţă de noi... Parcă îi dau dreptate celui de aseară.

Dar slavă veşnică Ţie, Dumnezeul meu, Care totuşi nu mă vei lăsa deplin în voia acestei "legi" şi în mâna acestor oameni ai ei. De atâtea ori am auzit spunându-mi-se până astăzi:

— Dacă ar fi după mine, nu ţi-aş mai da nimic să mănânci!

— Dacă ar fi după mine, nu te-aş scoate niciodată de aici să mai vezi soarele!

— Dacă ar fi după mine, aici te-aş lăsa să crapi, banditule!

Slavă Ţie, Domnul şi Dumnezeul meu, că totuşi nu este după ei, după nici unul, ci după Tine, Care ai numărat zilele chinului nostru şi ai cântărit greutatea necazului pe care trebuie să-l îndurăm! Tu, împreună cu suferinţa asta, ne vei da şi puterea de care avem nevoie ca s-o suportăm, până când se va împlini şi voia Ta şi planul Tău pentru care suntem aduşi aici.

În camera în care suntem băgaţi noi nu sunt paturi, ci numai un prici lung dintr-un perete până în celălalt. Peste scânduri sunt aşezate rogojini vechi, apoi saltele cu paie mălăieţe de vremi şi de zăcere, numai pleavă şi praf. Peste saltele, pături vechi, subţiri şi rupte.

Suntem mulţi. Ne alegem şeful de cameră, un fost ofiţer de miliţie, ajuns acum şi el aici cu noi.

Apoi şeful nostru ne împarte fiecăruia locul de stat şi de dormit pe prici, la rând. Ne revin câte 34 cm., atât şi nu mai mult. Orice centimetru în plus, îl furi pe celălalt. Ce bine este de cei mai slăbuţi. Vai de cel mai dezvoltat. Dreptatea e dreptate şi nu se admite o măsură pentru unul şi alta pentru altul, ca la polonicul de mâncare. Sau ca la bucăţica de turtoi: eşti mare, eşti mic - porţia e la fel.

— Dar cum o să dormim aşa de înghesuiţi? Nici nu putem dormi decât pe-o parte şi drepţi, ca o bucată de lemn. Dar când ne vom întoarce de pe-o parte pe cealaltă? se plângeau cei mai mulţi. La colonie ne avusesem fiecare patul său.

— Ne sculăm în picioare şi ne întoarcem deodată cu toţii - glumi cineva. Ca la instrucţie.

— Raportează că n-avem loc toţi, îi ziseră unii şefului.

— Ce să raportezi? Cui să raportezi? Nu ştiau ei că nu avem loc atâţia când ne-au băgat aici? Mai bine ne organizăm noi cum putem, căci ei şi aşa nu vor schimba nimic.

Aşa am stat aici exact 242 de zile.

De două ori pe zi, absolut fără nici o excepţie, ni s-a dat de mâncare, la amiază şi seara, în aceste 242 zile, numai supă de arpacaş. La amiază ceva mai gros şi câteodată cu nişte bucăţi de burtă de vacă, iar seara ceva mai subţire şi gol. Adică nu chiar gol, pentru că aproape totdeauna aflam prin castron murdărie de şobolan, pietricele, paie, aţe, aşchii de lemn - şi câte altele...

Dar bunătatea Domnului meu, care nu mă părăsise niciodată, mă însoţea şi aici. Zilnic mă bucuram de mângâierile Lui, de mereu noi dovezi ale purtării Sale de grijă, până în cele mai mici lucruri. Ce fericit le vedeam şi le deosebeam mereu acestea, pentru că aici şi cele mai neînsemnate lucruri căpătau o valoare nespus de mare. Situaţia în care ne aflam ne făcea să vedem ce mare preţ avea o crăpătură într-o scândură aşezată într-un anume loc din oblonul ferestrei, pe care să poţi vedea o anumită porţiune din curtea închisorii sau din strada şi parcul din faţa ei... ori până departe, libertatea spre munţii îndepărtaţi. Apoi ce mare lucru este să fii pus chiar în camera pe a cărei fereastră să poţi vedea tocmai porţiunea de stradă pe care se vine de la gară spre poarta închisorii şi de la poartă pe cei ce vin dinăuntru.

Mai aveam încă şi aici drepturile cu care venisem din Colonie: o carte poştală pe lună şi dreptul la un vorbitor cu pachet de 5 kg alimente de casă.

Am primit deci cartea poştală să scriem acasă şi ni s-au fixat zilele de vorbitor începând din ziua de 8 a lunii, cei cu litera A. Apoi pe ziua de 9, cei cu litera B. Pe zece cei cu litera C, aşa că eu aveam pe 11, iar ceilalţi tot aşa mai departe, fiecare după alfabet în fiecare zi. Cei cu litera respectivă aveau dreptul să se aşeze la crăpătura fericită, la oblonul ferestrei prin care izbucneau câte unii care recunoşteau de departe venind ai lor:

— Iată pe soţia mea cu fetiţa...

— Iată şi pe fiul meu cu mama.

— Iată şi pe ai mei...

Şi fiecare tremura cu nerăbdare şi, cu ochii plini de lacrimi, aştepta să-şi audă strigat pe coridor numele, pentru a fi scos pentru cele cinci minute de vorbitor în poartă. Pe lângă cei de la fereastră se mai înghesuiau şi alţii dintre cei mai apropiaţi ai lor. Unii să-i vadă soţia, alţii copiii, alţii părinţii prietenului lor.

Cu câtă bucurie am aşteptat primul vorbitor aici. Domnul Dumnezeul meu să le răsplătească tuturor celor prin care mi-a făcut El atâta bine în cele 8 luni pe care le-am stat şi aici pentru numele Lui şi Cauza Lui.

Deşi nu-i lăsau la vorbitor pe toţi cei ce veneau la mine, eu, fără să ştie ei, îi vedeam pe toţi când se întâlneau acolo, în parc, aducându-mi fiecare câte ceva, în speranţa că vor fi lăsaţi să vină la mine şi să-mi dea.

În dimineaţa zilei mele de vorbitor, prin crăpătura scândurii din oblonul ferestrei de sus, eu îi vedeam cu ochii plini de lacrimi pe toţi, sfătuindu-se care să vină, iar apoi aşteptând pe cei ce veniseră, spre a afla veşti noi despre mine.

"Vorbitorul" era aranjat într-o mică săliţă de lângă poartă. Două garduri de sârmă despărţeau pe ai noştri de noi, iar printre aceste două garduri se plimba sau stătea între noi gardianul care ne măsura necruţător timpul, cuvintele şi mai ales gesturile şi privirile. Pentru a nu ne spune nimic din ceea ce nu permitea legea lor

neîndurătoare cu noi. Când cele cinci minute îngăduite trecuseră, mai mult în tăcere şi în lacrimi, ni se cântăreau foarte precis cele 5 kg de alimente aduse. Apoi totul se termina ca un vis scurt şi dureros, cântărit fără milă de asprimea gardianului care ne împingea afară ori pe unul ori pe celălalt. Ei, cu ochii plini de lacrimi, ieşeau cu coşurile aproape pline ducând înapoi alimentele pe care nu li se îngăduise să ni le dea. Peste 5 kg nu li se îngăduia să ne dea nimic în plus. Nici măcar un măr sau o ceapă.

O, ce necruţător poate fi omul care are o putere faţă de semenul său care nu o are. Şi cel care are o cheie, faţă de cel care ajunge sub ea.

Dar rânduite sunt de către cea mai apropiată de noi şi mai scumpă grijă iubitoare, absolut toate-toate cele câte trebuie să ni se întâmple nouă, clipă de clipă şi loc de loc. Eu văd cu tot mai multă uimire şi recunoştinţă acest fericit adevăr în toate zilele. Nimic din tot ceea ce ni se întâmplă nu este la întâmplare, ci totul este atât de înţelept şi iubitor orânduit să fie aşa cum este, încât de fiecare dată când văd cu câtă nemărginită iubire sunt ocrotit de Domnul şi Dumnezeul meu - nu ştiu cum să mai laud Numele Lui Scump.

Din aceste simţăminte pline de recunoştinţă s-au prefăcut în mintea şi inima mea, de-a lungul anilor trăiţi şi târâţi prin lumina şi prin întunericul acestor ziduri, cântările mele nemuritoare. Binefacerile Domnului meu faţă de mine, întâlnindu-se undeva foarte sus cu recunoştinţa mea faţă de El, se prefăceau totdeauna în lacrimi şi în cântec de foc şi de aur - adunându-se şi înmulţindu-se necontenit. Ciobul de sticlă, uns cu scuipat şi dat cu săpun, apoi prăfuit cu puţinul var răzuit de pe perete, strângea rând pe rând şi strofă cu strofă aceste flăcări şi carate, acolo de unde nu se mai pierdeau. Apoi timpul şi munca de nopţi şi ani le-a înflăcărat şi şlefuit până ce au ajuns aşa cum s-au revărsat în lume şi în nemurire.

În jurul meu sunt de data asta suflete cu care vorbesc despre viaţa sau moartea veşnică. Mă bucur cu cei care ascultă cu plăcere - şi mă întristez de necredinţa celor pe care nici necazul acesta, ultimul mijloc folosit de Dumnezeu spre a-i întoarce, nu-i face mai buni, ci-i face şi mai răi.

În jurul meu simt însă nu numai pe Domnul, Care mă apără, ci şi pe duhul rău care mă ameninţă necurmat.

Un simţământ puternic - aproape fizic - am avut încă din prima zi a acestor încercări prin care umblu acum, că - dacă Prezenţa Domnului este neîncetat cu mine din clipa când I-am văzut Semnul Său şi până azi - apoi şi prezenţa vrăjmaşului Satan este nelipsită în urma mea pas cu pas. Câteodată parcă pleacă pe un timp şi se depărtează, dar nu peste mult timp îl simt din nou apropiindu-se şi căutând cum să-mi facă numai rău.

În orice loc nou ajung, m-am obişnuit să mă uit atent în jurul meu la cei ce sunt lângă mine, cercetând faţă cu faţă şi ochi cu ochi, spre a-l descoperi pe acela în care se va băga ori s-a băgat duhul vrăjmaş, spre a mi-l face potrivnic şi răufăcător. În privinţa asta, de-a lungul anilor, ajunsesem să-l cunosc atât de bine pe duhul vrăjmaş care mă urmăreşte, încât din prima clipă îl descopeream pe acela unul în care se întrupa. Şi chiar niciodată nu m-am înşelat.

Dacă vegheam cu grijă să mă păzesc de acela unul peste care văzusem de la început semnul cunoscut al vrăjmaşului meu - pentru că şi el avea un semn - Domnul mă păzea de multe curse şi primejdii puse la cale de el.

Aici era la fel. Presimţeam, simţeam, vedeam chiar cum potrivnicul stătea în faţa mea ameninţându-mă, ca să tac şi să nu mai spun acestor oameni despre păcatul şi despre mântuirea lor. Dar cum să nu vorbesc eu bieţilor oameni despre Hristos, când tocmai pentru aceasta am fost adus aici?

După ce mi s-a împotrivit pe faţă în mijlocul acelor cărora le vorbeam, vrăjmaşul duh a făcut pe vrăjmaşul om prin care lucra, să se ceară la raportul comandantului, spre a mă reclama că fac "propagandă religioasă nepermisă printre deţinuţi".

Văzusem de câtva timp gândul lui rău, din ochii săi - şi mă rugam Domnului să-l împiedice în tot răul ce mi-l pregăteşte. Simţeam că Domnul îmi ascultă rugăciunea şi aşteptam acum cu adâncă încredinţare şi linişte să văd cum Domnul va lucra pentru mine în desfăşurarea acestei lupte de duhuri... O, şi slăvit să fie Domnul meu Cel Puternic, că a lucrat!

Bietul vrăjmaş om, mânat de vrăjmaşul duh, a ieşit la raportul ofiţerului de serviciu în timpul numărului dintr-o dimineaţă, cerând să fie dus la raportul comandantului închisorii.

— Ce vrei să raportezi comandantului?

— Am ceva confidenţial!

— Despre ce anume?

— Problema de aici din cameră.

(În astfel de cazuri, ofiţerul de serviciu trebuia să-l scoată pe cel ce se cerea la raportul comandantului şi să-l prezinte la comandant. De obicei cei care se cereau la acest raport căutau să-şi uşureze starea lor şi chiar să intre în serviciul ascuns, în speranţa unei uşurări a situaţiei lor sau chiar a eliberării, prin vânzarea şi pârârea celorlalţi. Acei care făceau astfel de încercări erau priviţi cu ură şi dispreţ de către toţi ceilalţi, după cum şi meritau. Dar chiar şi unii din personalul închisorii îi urau, fiindcă, în zelul lor slugarnic, aceşti turnători primejdioşi îi pândeau şi pe gardieni, pârându-i la comandant ori de câte ori li se părea lor că au arătat vreo bunăvoinţă faţă de vreun deţinut.)

Aşa se întâmplă şi de data aceasta. Ofiţerul de serviciu îl înfruntă în faţa tuturor:

— Nu ţi-e ruşine mă! Popă eşti tu sau... (Şi spuse un cuvânt urât). Pe care dintre aceştia vrei să-l pârăşti banditule? Nu mai este nici un raport până peste două săptămâni. Comandantul este în concediu.

Şi trânti uşa.

Toţi pricepură că voise să mă pârască pe mine, fiindcă văzuseră de câteva zile ura cu care mă înfruntase şi mă ameninţase de repetate ori. Mai reuşise să-şi facă un tovarăş împotriva mea, la fel de rău ca şi el, dintr-un biet suflet neştiutor, cel mai nenorocit dintre toţi, nu numai sufleteşte, ci şi trupeşte, cu o faţă sucită şi cu un trup schilodit.

O lună întreagă am avut multe de pătimit din partea acestor doi. Nu puteam vorbi cu nimeni nici chiar în şoaptă, că imediat erau acolo şi începeau să insulte, să răstălmăcească şi să ameninţe...

Când mi-a venit pachetul cu mâncare, însă, Domnul mi-a dat ocazia să le răspund creştineşte - le-am dat şi lor o mare parte din el, fiindcă lor nu le venise nimeni. Asta însă tot nu i-a făcut cu nimic mai buni. Îndată ce s-a ivit prilejul, ei tot rău s-au purtat. Până ce Domnul ne-a despărţit într-o zi, pe totdeauna.

Dintre toate necazurile la care eşti supus într-o închisoare, suferinţa cea mai grea pe care o ai de suportat este aceea care îţi vine din partea celor cu care eşti pus să stai împreună - şi care sunt permanent lângă tine, zi şi noapte.

Cei care ne chinuiau la anchetă, sau la muncă, sau pe sală, erau cu noi un timp mai scurt ori ceva mai lung, după aceea eram despărţiţi ori noi de ei, ori ei de noi. Oricât de răi fuseseră, după ce rămâneam numai între cei cu care suferam la fel, ne mai mângâiam unii pe alţii - şi starea devenea mai uşoară. Găseam mângâiere, compătimire şi chiar dragoste frăţească unii la alţii, iar asta ne întărea inima şi ne uşura chinul tuturor.

Dar când Satan ne asuprea prin chiar unii dintre ai noştri - atunci era nespus de greu. Fiindcă ochiul necruţător şi urechea iscoditoare a vrăjmaşului erau chiar aici şi permanent prezente şi ameninţătoare. Cu câtă teamă şi grijă trebuia să fii în orice clipă, pentru că vrăjmaşul n-avea nici somn şi nici ruşine - ci numai ură. Ură de fiară turbată, închisă cu tine împreună în aceeaşi cuşcă îngrozitoare. Ură de moarte, ură nimicitoare şi în stare de orice împotriva ta.

Dar cum am spus: când am simţit că-mi este cu neputinţă să mai suport starea asta, m-am rugat îndurerat Domnului să-i pună capăt. Şi curând camera noastră s-a desfiinţat, noi am fost împrăştiaţi printre alţii. Şi nu ne-am mai văzut împreună niciodată, până în ziua când vom sta în faţa Judecăţii lui Hristos.

Aşa se întâmplă întotdeauna când ajung la vreo situaţie devenită cu neputinţă de suportat. Ceva schimbă totul în alt fel, uşurând crucea, depărtând primejdia, împrăştiind vrăjmaşii. Ştiind bine că vine şi aceasta, mă străduiesc de fiecare dată ca atâta vreme cât durează o situaţie, eu să-mi fac datoria pe care mi-o arată Duhul

şi Cuvântul Domnului - spre a nu rămâne vinovat de un lucru sau cuvânt pe care trebuia să-l spun sau să-l fac cuiva şi nu l-am făcut sau spus, aşa cum eram dator.

O, ce învăţăminte însemnate am tras eu din toate aceste întâmplări şi ispite prin care am trecut, să mă rog şi să veghez spre a nu păcătui cu nimic, nici împotriva Cuvântului Sfânt pe care sunt dator să-l împlinesc întocmai - şi nici a semenilor mei, chiar vrăjmaşi fiind, spre a nu-i îndepărta de mântuire prin vreun cuvânt sau gest nepotrivit sau necreştinesc al meu, împotriva celui ce mă prigoneşte. Ca nu cumva la despărţirea de acolo, eu să rămân cu vreo povară pe inimă sau cu vreo vină pentru pierzarea lui, înaintea lui Dumnezeu. Veghez mereu să nu uit că totul este doar o ispită trecătoare şi nu cumva să izbucnesc apărându-mă, să lovesc în vrăjmaşul-om, când vinovatul adevărat este vrăjmaşul-duh. Omul este numai nefericita unealtă nouă, prin care loveşte Satan - vinovatul meu vrăjmaş vechi, binecunoscut.

Dar, spre ruşinea mea, recunosc că nu totdeauna am reuşit să biruiesc aceste ispite. De multe ori am fost biruit pentru moment eu. Atunci îndată mă trezeam că am fost ca un câine lovit care vedea numai băţul - şi nu pe cel care îl lovea cu el.

Sărisem să muşc şi eu "băţul" - când adevăratul vrăjmaş era cel ce mă lovea cu acel "băţ" nenorocit.

După acest fel de remuşcări cu care mă apărasem şi eu, niciodată n-am fost fericit, chiar dacă "apărarea" mea era dreaptă şi cinstită. Această apărare care l-a umilit şi rănit pe vrăjmaşul meu om, făcându-l poate şi mai rău de cum fusese, m-a zdrobit în realitate pe mine, fiindcă după aceea nu mi-am mai putut ierta niciodată că n-am putut să tac şi n-am putut să sufăr, ci m-am apărat. Domnul meu Isus n-a făcut aşa când El era batjocorit şi asuprit, deşi era total nevinovat, nu ca mine... Era destulă nenorocire pentru vrăjmaşul meu om că este stăpânit de duhul cel rău care îl duce la osânda veşnică, nu trebuia să-l mai aţâţ şi eu, împingându-l şi mai adânc în focul lui.

Suferеam cumplit pentru asta de fiecare dată când făceam această greşeală şi mă rugam fierbinte Domnului meu Isus Hristos să mă ierte şi să nu mă lase să mai cad niciodată, oricât de greu aş fi încercat de lovituri.

Ce minunate au fost totuşi cele mai multe din zilele pe care le-am petrecut şi aici, fiindcă printre cei cu care suferеam alături am cunoscut multe suflete mai scumpe ca aurul curat şi mai frumoase ca trandafirii albi.

Au fost şi aici predări şi legăminte atât de frumoase şi neuitate, printre care cel al fratelui Nicolae, un cunoscut avocat, fost multă vreme primarul unuia dintre cele mai mari oraşe ale ţării. În timpul cât el conducea oraşul s-a construit acolo uriaşa catedrală din centrul acelui oraş. Poate cea mai mare şi mai frumoasă din toată ţara.

Era spre sfârşitul lui martie 1954, ziua când el a vrut să facă acest frumos legământ al lui cu Dumnezeu, cum făcuse aproape cu un an în urmă Cristian. Ne găseam tocmai la plimbare în curte. De câteva zile la aceste plimbări mergeam numai cu el, spre a putea vorbi fără ochii şi urechile iscoditoare ale celor ce ne pândeau. Presimţeam că ne vom despărţi, iar el nu voia să mai amâne predarea şi legământul său cu Domnul.

— Văd că a sosit clipa să te hotărăşti pentru Domnul, i-am zis. Vrei să faci acum acest lucru, chiar aici, înainte de a ne sui în cameră?

— Da! a răspuns el cu ochii plini de lacrimi. Am aşteptat acest moment şi vreau să pun acum legământul meu.

Ningea cu fulgi mari şi liniştiţi peste noi în curtea închisorii, când el rostea mişcat şi fericit cuvintele rugăciunii lui de predare Domnului. Gardianul de serviciu fluierase sfârşitul plimbării iar cei din capul coloanei suiau scările spre celule - dar noi încă mai stăm amândoi în rugăciune în curte, cu obrajii şiroind de lacrimi şi cu capetele goale înflorite de fulgi mari şi albi de nea.

Până când paznicii de pe ziduri, alarmaţi de rămânerea noastră singuri în mijlocul curţii, începură să strige şi să fluiere la noi.

Nouă însă nu ne mai păsa de nimic. Eram atât de fericiţi amândoi, încât nici un rău nu ne mai putea ameninţa. În ceasul acela, fratele Nicolae construise în sufletul său, pentru Hristos, cea mai minunată catedrală din lume.

Peste câteva zile, într-adevăr ne-am despărţit. Lui i s-a dat drumul acasă, eu am mai rămas, încă nu era 2 iulie...

Odată cu venirea primăverii situaţia noastră se înrăutăţi. Începând cu luna mai ni s-au suspendat vorbitorul şi pachetele, iar mâncarea deveni şi mai slabă şi mai puţină. Măsurile se înăspreau de la o zi la alta, iar percheziţiile erau nemilos de crude pe sală, de câte două, chiar trei ori pe săptămână. După scărmănarea şi călcarea lucrurilor din bagaje, pe sală, gardienii intrau prin celule, dând totul cu josul în sus. Păturile, rogojinile, saltelele, scândurile, toate ne erau aruncate şi răsucite unele peste altele. "Paiele" din saltele şi perne, scoase, totul era răvăşit şi pustiit ca după un bombardament, ca nu ştiu după ce grozăvie... Şi doar nu mai aveau ce să găsească, după atâtea zeci ori sute de percheziţii ale aceloraşi oameni, stând mereu nemişcaţi în aceleaşi locuri.

După ce uraganul trecea şi totul era scâlciat în felul acesta, în cameră era aşa un praf, încât abia se mai vedea becul aprins. Noi eram împinşi de pe sală cu toate boarfele noastre grămadă în braţe - înăuntru în celulă, iar uşa cădea trântită ca o lespede înăbuşitoare peste noi.

În acest praf îngrozitor şi negru ne suiam unii peste alţii, căzând peste saltele şi scânduri, orbiţi şi înecaţi de praf, spre a ne pune totul iarăşi în vreo rânduială... Fereastra acoperită nu lăsa să ne vină nici un strop de aer. Uşa ferecată, la fel. Trebuiau să treacă ceasuri întregi până să se aşeze praful gros de un deget - pe noi, pe pături, pe jos... şi până să ne putem aşeza iarăşi cum am fost fiecare, gâfâind, uzi de sudoare şi murdari de praful devenit noroi pe ochi, pe gurile, pe cămăşile noastre. Stăm cu toţii cu ştergare şi batiste la gură şi la nas. Ceasuri întregi tuşeam şi ne zvârcoleam de moarte, scuipând noroi pe gură sau pe nas sau prin ochi. Ne miram cum nu murim acolo. O, cât adevăr este în vorba: "Să nu dea Dumnezeu omului cât poate răbda."

După un alt şir de minuni petrecute acolo, veni în sfârşit luna iunie cu nişte mişcări şi eliberări, la început mai mici, de câte doi, trei, apoi cu eliberarea masivă a jumătate dintre noi.

Cei rămaşi am fost strânşi în două celule mari, aşteptând alt val de eliberări.

După mijlocul lunii iunie, la două săptămâni după plecarea marelui lot eliberat, apăru iarăşi într-o zi, în cameră, ofiţerul de serviciu, cu o nouă listă în mâna. Se făcu o tăcere plină de înfiorarea aşteptării unei noi minuni.

— Care îţi auzi numele, ieşi pe sală cu tot bagajul!

Printre cele doar zece nume citite de data aceasta, era şi numele meu. M-am mirat mult, întrucât nu mă aşteptam decât peste două săptămâni, pe ziua de 2 iulie, când se împlineau cele 2-4-2 zile, ori luni...

Am ieşit pe sală cu tot bagajul, aliniindu-mă lângă cei doi prieteni aleşi ai mei, Vlad şi Ioniţă, cu care mă înţelesesem bine asupra tuturor aşteptărilor şi înştiinţărilor noastre.

Am fost duşi încă în aceeaşi zi la o cameră de eliberare, apoi de acolo la magazie, pentru a ne primi restul bagajului, precum şi lucrurile oprite la intrarea aici, pe care nu aveam voie să le avem asupra noastră: ceasuri, stilouri, foarfece, bani, cuţitaşe şi altele. Toate acestea se eliberau omului numai în ceasul plecării. Ce emoţii aveam fiecare să ne vedem după ani şi ani lucrurile care ne fuseseră luate în clipa arestării. Aproape că ni le şi uitasem de tot de când nu le mai văzusem.

Ne-am primit deci cu toţii toate actele, lucrurile şi bagajele, semn că încă azi vom fi eliberaţi sau duşi de aici. Am fost duşi din nou în camera unde ne aşteptau celelalte bagaje. Unii aveau chiar prea multe bagaje.

De-a lungul multor ani petrecuţi prin colonii sau pe la şantiere de muncă, se adunaseră - iar omul tot strânge până în clipa morţii lui tot felul de poveri, totdeauna grijuliu să nu ducă cumva lipsă pentru viaţă, căci pentru moarte nici nu se gândeşte că-i trebuie ceva. Şi astfel bietul om îşi tot adaugă alte poveri sub care gâfâie tot mai greu, cărându-le şi încărcându-le cu alte griji, căci bogăţia - fie de aur, fie de zdrenţe - este totdeauna numai grijă şi greutate... *Strânge omul ca furnica - la moarte nu ia nimica...*

Ce bine este de acei care au de cărat numai un bagaj mic. Ei merg atât de uşor şi fără de chinuirile temerii că li se fură ori că li se ia. Ori de amara durere că li s-a luat.

Când ne-am desfăcut cele două bagaje ca să le facem unul, abia atunci vedeai ce poate să strângă un biet om în lumea asta, chiar şi de pe acolo unde nu-i nimica. O mulţime de săculeţe, de trăistuţe, de legături, fiecare

conţinând aţe, nasturi, petece de felurite mărimi şi culori, capetele de săpun, lopeţele din lemn, cu care mâncam când nu ni se dau linguri...

Şi de fiecare comoară de asta, bietul om nu se îndura să se despartă şi să o arunce. O căra după el ani de zile, până când venea câte o percheziţie mare şi i le smulgea din mâini, aruncându-le pe foc. Iar după aceea omul iarăşi începea să strângă altele, până la ultima.

Cam aşa va fi odată şi cu toate bagajele lumii pe care şi le tot strâng bieţii oameni de prin toate locurile astea deşarte şi trecătoare pe unde peregrinăm acum cu toţii, ca nişte bieţi deţinuţi ce nu putem fi siguri de nimic din tot ce cărăm cu noi. Sigure ne sunt numai poverile, durerile şi temerile sub care gemem târându-ne zdrenţele şi nimicurile lumii acesteia de care în orice clipă fiecare dintre noi putem fi despuiaţi şi lipsiţi. Fie luându-ni-se ele de la noi, fie noi de la ele.

Era 21 iunie, în plină vară. Era o căldură în cameră ca într-un cuptor. Camera mică, fereastra oblonită strâns, noi mulţi, iar bagajele ocupau mai mult de jumătate din locul puţin de mişcare. Stăteam îmbrăcaţi gros, gata de ieşire în orice clipă s-ar deschide uşa. Vreo cinci dintre noi se îngrămădiseră la uşă şi stăteau în picioare cu bagajul lângă ei, gata să iasă primii...

— Noi nici nu luăm masa, ziseră vreo doi, mâncam în oraş când ieşim. Ne-am scârbit de atâta arpacaş. Ne ajunge şi pentru viaţa veşnică cât am înghiţit aici!

Dar sosi şi trecu masa, fără să ne scoată nimeni.

— Cum să nu ne dea drumul când avem toate lucrurile şi bagajele asupra noastră? se mirau când unii când alţii. Nu-i nevoie să ne ţină peste noapte aici, aşa. Avem la noi cuţite, foarfece, bani...

— Aşa ar fi normal. Dar atunci de ce ne ţin?

— Nu ştiu.

Trecu şi masa de seară şi tot nimic.

În curte sună numărul şi închiderea. Noul ofiţer de serviciu care ne luă în primire, văzându-ne aşa, îl întrebă pe celălalt:

— Dar cu ăştia ce-i aici cu tot bagajul asupra lor?

— Nu ştiu. Am primit ordin să-i pregătesc de plecare. Mi s-a spus să-i ţin aici gata, iar când am întrebat ce să mai fac cu ei, mi s-a spus să aştepte aici gata. Şi gata aşteaptă de atunci, dinainte de masă, fără să mi se mai spună nimic. Aşa ţi-i predau.

Şi trânti uşa.

A trecut cum a trecut şi noaptea asta. Dimineaţa luarăm aşteptarea de la început... Cei de ieri se aşezară din nou îmbrăcaţi şi cu bagajul la ei, în picioare la uşă.

Dar trecu toată ziua şi aceasta, fără să se întâmple nimic cu noi.

— Frate Ionică, părinte Vlad, zisei eu, noi să ne aşezăm liniştit pe stat. De aici nu plecăm până în ziua de 2 iulie. Veţi vedea.

Cu noi aveam pe unul de la care am învăţat şi mai bine cât de necesar este ca noi să ne însuşim neîncetat tot mai mult cunoaşterea Cuvântului lui Dumnezeu. Că trebuie nu numai să citim Evanghelia, ci să o repetăm mereu până o vom învăţa pe de rost, ca pe o poezie, verset cu verset, capitol cu capitol şi carte cu carte. Cât mai mult şi cât mai corect, până când acest Cuvânt Sfânt va trece din carte în cap şi din litera ei în duhul nostru, în aşa fel încât, dacă ne-ar lua cartea, să nu ne mai poată lua Cuvântul decât odată cu capul.

Omul acesta avusese mai demult la el o Evanghelie după Ioan. Cum percheziţiile erau dese şi foarte aspre, omul se aştepta ca până la urmă să i-o afle. S-a străduit zi şi noapte şi în câtva timp a învăţat toată Evanghelia ca pe o poezie, repetând-o mereu până i s-a fixat în cap pentru totdeauna.

Într-adevăr i-au aflat-o, fiindcă s-a căutat cusătură cu cusătură fiecare haină şi cămaşă şi încălţăminte, pentru că cineva denunţase la direcţiune că unul are Evanghelia. În cazurile când erau astfel de denunţuri, eram percheziţionaţi atât de amănunţit încât era cu neputinţă să scape nimic. Eram dezbrăcaţi în pielea goală, căutaţi în gură şi chiar în locuri unde nici nu pot spune.

I-au luat Evanghelia, şi a făcut pentru asta zece zile de carceră. Dar din cap nu i-a mai putut-o lua nimeni.

Acum stătea întins pe pat, iar când noi îi ziceam, mai ales duminica, ori seara: "Te rugăm mai spune-ne Evanghelia după Ioan", el închidea ochii şi începea mişcat şi fără greş, făcându-şi semnul crucii:

— În Numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, amin.

Evanghelia după Ioan. La început era Cuvântul şi Cuvântul era cu Dumnezeu şi Cuvântul era Dumnezeu. El era la început cu Dumnezeu. Toate lucrurile au fost făcute prin El şi nimic din ce a fost făcut nu a fost făcut fără El...

Şi dacă nimeni nu ne deranja în timpul acela, el cu ochii închişi şi cu sufletul înfiorat, ne spunea toată Evanghelia frumos, curgător, mişcat, până la ultimul capitol şi verset. Când se sfârşea, eram cu toţii într-o stare atât de cerească...

Mi-am făcut atunci şi de atunci până astăzi atât de multe mustrări mie şi altora, că n-am reuşit nici eu nici alţii să facem acest lucru. De ce n-am învăţat şi eu astfel pe dinafară măcar o Evanghelie întreagă? De ce nu ştiu nici acum pe de rost măcar o Carte din Noul Testament şi din Psalmi? M-am bizuit că am Cuvântul lui Dumnezeu în buzunarul meu sau pe masa mea, dar nu m-am ostenit cu toată stăruinţa să-l am cât mai mult în capul meu, în memoria mea. Şi iată, au venit zile când a fost luată Biblia de la mine şi eu de la ea. E adevărat că reţineam în minte zeci de versete, de ici de colo. Dar fără nici un greş şi mai multe la rând, puţine ştiam. Acum, iată, aici, omul acesta cunoaşte fără greş şi poate să recite cuvânt cu cuvânt şi verset cu verset o Evanghelie întreagă.

După ce voi ieşi de aici - promiteam eu în timp ce ascultam la el - am să caut să-mi întipăresc în minte cât mai multe părţi din Cuvântul Domnului. Şi voi îndemna pe toţi cei care vor vrea să mă asculte, mai ales pe tineri, să facă la fel. Pentru că nici unul dintre noi nu putem să ştim ce vremuri pot să mai vină peste noi. Cuvântul lui Dumnezeu ne poate fi luat de oriunde şi de către oricine, în vreo vreme de prigoană, dar din cap nu ne poate fi luat decât odată legat. Când ne va fi luat capul, însă, atunci nu vom mai avea nevoie nici de el. Dar până atunci, da!

Iată deci încă o învăţătură de cel mai mare folos: străduiţi-vă din toate puterile, voi fiii şi fraţii mei, să vă strângeţi în capul vostru şi în inima voastră bogăţia necesară şi nepieritoare a Cuvântului lui Dumnezeu. Învăţaţi pe de rost Evangheliile, Epistolele, Psalmii - tot cât puteţi mai mult şi mai bine din Biblie. Repetaţi şi reţineţi astfel totul, până vă veţi umple de Cuvântul lui Dumnezeu, ca fundul mării de apele ce le acopăr. Aceasta nu numai că este o comoară nebănuită pe care nimeni nu va mai putea să v-o ia, ci înţelepciunea din Cuvântul Sfânt vă va lumina şi vă va ascuţi mintea voastră şi în toate celelalte probleme ale vieţii voastre.

Într-adevăr, aşa s-a întâmplat până la urmă, întocmai cum fusese înştiinţarea Domnului. Am stat aici în camera asta de eliberare cu tot bagajul nostru şi cu toate lucrurile date asupra noastră încă unsprezece zile, înghesuiţi şi gata în orice clipă de drum. N-am fost scoşi până în ziua de 2 iulie.

Câte rapoarte au făcut unii la toţi şefii de secţie, la ofiţerii de serviciu, la Comandant că nu mai putem... Câte întrebări: ce este cu noi, de ce suntem ţinuţi aşa?... Câte rugăminţi şi cereri să fim schimbaţi, să fim mutaţi, să fim împărţiţi... Toate însă fără nici o urmare! Se uitau la noi, ridicau din umeri, dădeau din cap a mirare sau promiteau. Dar nimeni nu făcea nimic. Era ceva cu totul neobişnuit - dar nimeni n-a schimbat nimic 11 zile.

Până în ziua de 2 iulie.

O, Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, într-adevăr, Cine este ca Tine, Doamne, şi cine poate trece peste hotărârile Tale? Când Tu ai spus un lucru, acela aşa rămâne şi nimeni nu-l poate nici schimba, nici opri. Din cele pe care Tu Te înduri să ni le arăţi, trebuie să ne încredinţăm pe totdeauna că aşa eşti Tu în toate, chiar dacă nu toate este nevoie să ni le arăţi şi să ni le explici nouă aşa cum ne-ai arătat şi cum ne-ai explicat atât de limpede acestea care se întâmplau acum cu noi.

În dimineaţa de 2 iulie, îndată după deschidere, ofiţerul de serviciu a venit şi ne-a luat pe rând câte unul şi ne-a dus în camera sa de jos. Acolo era un civil străin, care ne-a fotografiat din faţă şi din profil. Apoi ne-a pus să semnăm de luare la cunoştinţă că vom fi duşi cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan. Acolo ne vom stabili în comunele unde suntem repartizaţi fiecare şi ne vom căuta de muncă pe o rază de 12 km., unde se va găsi loc potrivit pentru noi. Vom sta acolo până când va expira termenul pentru care suntem duşi.

Acest termen, zicea el, va putea fi scurtat sau prelungit, depinde de purtarea noastră acolo.

— Tu, mi-a zis mie, vei fi dus în comuna Dropia, dintre Ciulniţa şi Călăraşi, în Ialomiţa. Acolo te vei duce la Miliţie unde este un ofiţer la care te vei prezenta. El vă va supraveghea şi vă va spune tot ce aveţi de făcut. Acum vă va însoţi câte un gardian pe doi până ce vă va preda la Miliţia unde sunteţi repartizaţi...

Într-un ceas toţi cei zece eram scoşi pe poartă şi duşi încolonaţi pe doi, cu tot bagajul după noi la Miliţia din Caransebeş, de unde vom pleca fiecare doi cu însoţitorul nostru când vom avea tren.

Am cerut voie paznicului nostru ca până la tren să putem merge în oraş spre a ne cumpăra ceva de mâncare.

Am ieşit atunci liber între oameni prima dată după atâta vreme de întuneric.

Am intrat în prima biserică pe care am întâlnit-o şi acolo, prăbuşit în genunchi înaintea lui Dumnezeu am plâns mult, mai mult decât am putut şopti mulţumirea pentru cele două etape care se încheiau azi - şi încredinţarea în Mâna Lui pentru cea de-a treia care începea mâine.

Era 2 iulie 1954.

Mi-am cumpărat o pâine mare şi o pungă de cireşe.

În tren, pe banca din faţa mea: colegul meu, profesorul bătrân cu care mergeam adesea la muncă în colonie. Era veşnic flămând şi niciodată nu se putea stăpâni să nu ia de la câmp tot ce putea ascunde în traistă sub haina lui: cartofi, ardei, praz, ceapă, varză - orice. Când toţi dormeau noaptea, pe el îl auzeai rozând câte ceva sub pătură. Mânca gol orice. Adeseori îl vedeam cu o varză mare în mâini, muşcând din ea direct cu dinţii ca un iepure. Şi nu se culca până n-o mânca întreagă. Mă miram cum poate mânca atâta. Şi varza mai merge - dar când erau cartofi sau ardei sau prazul şi ceapa crude... el le mânca tot aşa.

O, ce mare dar este de la Domnul să te poţi mulţumi cu cât ai. Mulţumirea sufletească este cea mai mare bogăţie şi binecuvântare. Când poţi mulţumi Domnului din toată inima pentru puţinul pe care ţi-l dă, atunci El pune putere în acest puţin. Şi El îţi ajunge, te mulţumeşte şi îi mulţumeşti. Dar când nu poţi mulţumi, atunci nu eşti nici mulţumit, nici sătul niciodată.

Pe bietul profesor îl vedeam acum mâncând direct cu gura dintr-o pâine întreagă şi goală, ca atunci în colonie, noaptea, din varza lui întreagă şi goală. Pe jos îi cădeau fărâmiturile din pâine, iar el, aplecându-se atent, se uita după fiecare fărâmitură de pe jos, de pe haine, de pe unde căzuse şi o ducea la gură, ca pe o bucăţică de cuminecătură. Tot aşa făcea şi la colonie cu ceea ce se pierdea pe jos, din oricâte bunătăţi avusese în mâini şi dusese la gura lui.

Acum muşca dintr-o pâine întreagă. Mă uitam pe furiş la el cum îi curgeau lacrimi pe pâinea care o ducea la gură cu mâinile tremurânde. De când nu mai avusesem noi în mâini o pâine întreagă!...

Gardianul care ne păzea se uitase un timp şi el la bietul om hămesit de foame - mirat şi dispreţuitor. Pe urmă şi-a întors capul spre fereastră ca să nu-l mai vadă. Nu ştiu dacă va fi simţit şi el vreun strop de ruşine pentru partea de vină pe care o avea şi el - pentru halul în care fusese adus acest om... şi toată omenirea dintre care era el.

Eu mă gândeam la Cuvântul Mântuitorului Care a zis: "Strângeţi fărâmiturile!" Chiar dacă aveţi atâta pâine cât să săturaţi cinci mii de oameni în pustie, totuşi strângeţi fărâmiturile, fiindcă nu ştiţi ce vremuri vor veni. Se poate să vină vremuri de foamete şi de necaz - şi până aveţi fărâmituri, nu muriţi de foame. Pâinea este sfântă şi oricine o risipeşte ori o aruncă va ajunge să o dorească şi să-i culeagă fărâmiturile de pe jos stropindu-le cu lacrimi amare... Şcoala experienţei totdeauna costă foarte scump.

Slăvit să fie Domnul!

O, apără-ţi steagul

O, apără-ţi steagul cu orişice preţ,
Că-n el e izbânda şi ţinta credinţii
— Cât steagul se nalţă şi arde măreţ
Luptăm şi răzbatem crezând biruinţii.

O, apără-ţi steagul - oricine-i acel
Ce-l ţine şi 'nalţă în fruntea oştirii
Că-n steag e nădejdea; luptând pentru el
Păstrezi cu toţi fraţii tăria unirii.

O, apără-ţi steagul! Cât steagul e sus
În el stă izbânda aprinsă şi tare,
Când steagul se pierde, puterea s-a dus:
Ne pierdem cu toţii - şi ţara ne moare.

O, apără-ţi steagul! Netrebnic e-acel
Ce steagu-şi trădează, lovind purtătorul;
Tu steagul să-ţi aperi - să mori pentru el.
— Păstrând unitatea, salvezi viitorul.

O, apără-ţi steagul, căci orice vrăjmaş
În steag dă cu ură şi-n cel care-l ţine;
De steag să te-alături, nicicând să nu-l laşi.
Când steagul ţi-l aperi, te aperi pe tine.

Hristos ne e Steagul, Biserica Scut,
Unirea puterea şi dragostea ţel.
Când aperi acestea ţi-e Cerul avânt
Şi-o veşnică slavă te-aşteaptă în el.

CAPITOLUL 23
Şi ultimul II

Eu îi mulţumesc durerii, căci m-a învăţat s-aştept
Vremea care-aduce-odată răsplătirea celui drept,
Ca şi vremea ce zdrobeşte pe-ngâmfat şi mincinos
Şi să ştiu că vremea asta n-o prea-ntârzie Hristos.

După o zi şi o noapte de drum ne-am apropiat de noul nostru domiciliu. Înainte de-a ajunge la Ciulniţa, ultima noastră gară, a venit în compartimentul nostru un alt gardian care se cunoştea cu al nostru şi l-a rugat să-i facă şi slujba lui, ducând mai înainte la o altă staţie pe două femei cu care fusese şi el trimis. El voia să coboare să meargă acasă, căci era de pe aici din partea locului.

Au adus şi pe cele două femei în compartimentul nostru şi astfel am coborât întâi ca să le dea pe ele în primire la miliţia din Lehliu şi apoi să ne ducă pe noi la Ciulniţa. Pe drumul de la gară la miliţie am cărat noi şi geamantanele celor două femei cu care am făcut atunci o dureroasă cunoştinţă. Erau văduvele foştilor mari domnitori Mihalache şi Madgearu - două femei amărâte cu care am putut vorbi despre mântuirea sufletului lor, în scurtul timp pe care l-am avut de mers şi de stat acolo, până când li s-a rezolvat problema lor. Atunci au primit cu multă bunăvoinţă Cuvântul Domnului - dar mai târziu, nu ştiu ce vor fi făcut. Omul, la necaz zice

orice din gură - numai când este vorba de împlinirea promisiunii, atunci se aleg cei puţini care fac, dintre cei mulţi care au zis.

De la gara Ciulniţa am mers pe jos 6 km. pe o potecă peste câmp prin lucernă şi porumb până la Dropia. De departe am văzut o mare de porumb din care se ridicau acoperişurile de stuf şi de coceni ale colibelor satului aşezat în formă pătrată cu câte trei străzi largi într-o parte şi alte trei în cealaltă, aşezate în formă de cruce. La mijloc erau câteva clădiri mai mari: primăria, şcoala, dispensarul, prăvălia, miliţia...

Gardianul ne-a dus la miliţia care era lângă primărie. Acolo era un ofiţer care ne-a luat buletinele de identitate, aplicându-ne pe ele o ştampilă "D.O." - domiciliu obligatoriu. După ce mi s-a spus că de aici nu am voie să mă deplasez nicăieri decât la muncă şi înapoi, pe o rază de 12 km, m-a avertizat foarte serios că orice încălcare a dispoziţiei acesteia va atrage după sine o pedeapsă foarte severă.

Am fost repartizat cu domiciliul la locuinţa unui sătean de aici anume Kolenco. Şi aici voi sta până îmi voi găsi un alt loc de muncă şi de stat, dar tot pe această rază. În fiecare trei zile sau cel mai târziu în fiecare duminică, va trebui să mă prezint aici, la miliţie, spre a se convinge supraveghetorul nostru că noi suntem acolo şi că respectăm dispoziţia primită.

Moş Kolenco locuia undeva mai spre marginea satului. Am aflat uşor coliba lui de lut acoperită cu stuf, fiindcă toţi cei pe care-i întrebam îl cunoşteau.

În partea unde locuia Moş Kolenco, erau aşezaţi basarabenii, dintre care era şi el, în altă parte macedonenii, în alta sârbii din Banat şi în alta nemţii. De la Moş Kolenco am aflat că satul fusese făcut abia de 3-4 ani, de prin 1950-1951, când au fost aduşi aici cei luaţi în câteva nopţi de pe la graniţa cu Serbia, ori dintre alţi refugiaţi sau alte persoane nesuferite de stăpânire şi de prin alte părţi ale ţării: din Bucovina, din Oltenia, din Ardeal. Atunci s-au înfiinţat aici, în câmpia Bărăganului, vreo douăzeci de astfel de sate. Dropia era unul dintre acestea.

Când s-a hotărât strângerea tuturor acestor oameni aici, a fost un lucru mare. Trebuie să se fi lucrat cu mult timp înainte la planurile şi la pregătirea aducerii aici a tuturor acestor oameni luaţi pe neaşteptate noaptea pe la orele 1-2 din casele lor. Moş Kolenco ne spunea că în noaptea aceea au venit doi soldaţi şi intrând în casă, i-au spus:

— În două ceasuri fix, trebuie să fii gata să pleci la gară, să fii îmbarcat în vagon. Peste alt ceas, pleacă trenul. Hai gata, cinci minute au şi trecut.

— Aveam numai vaca şi carul. Am pus acolo ce am putut strânge din toată casa şi în două ceasuri eram la gară. Am fost încărcaţi doi într-un vagon, cu văcuţa şi carul cu noi doi: eu şi baba... Casa şi tot ce am putut strânge în viaţă mi-au rămas acolo - şi n-am mai văzut nimic din ea de atunci.

Am ajuns aici în luna iunie când încă grâul era verde. Era numai câmpie şi grâul verde cât vedeai cu ochii. Aici locul era parcelat şi la fiecare 15 ari era bătut în pământ un ţăruş cu un număr. Mi s-a arătat locul acesta cu ţăruşul şi mi s-a spus:

— Aici e locul tău! Coseşti grâul şi-ţi faci casă. Lemnăria o să ţi-o dea statul, pământul ţi-l pregăteşti singur. E vară, ai timp până la iarnă. Să nu crezi că vei mai merge în alte părţi de aici. Îţi faci casă, ai. Nu-ţi faci casă, dormi la iarnă afară. Ai înţeles?

Eu sunt păţit, adăugă el, am mai trăit o dată zile de astea când am plecat din Basarabia în Banat şi ştiu că tot ce mi se spune rău, mi se întâmplă. Mi-am făcut un adăpost în pământ, am tras carul deasupra, am legat vaca la car - şi am început să pregătesc pământul pentru construirea colibei. Lemne au început să ne dea de la gară. Le-am adus de acolo cu carul cu văcuţa, trăgând la jug de o parte eu, de o parte vaca. Aşa le-am adus lemnele de acoperiş, geamurile, uşile, tot ce vezi aici.

Apoi am acoperit cu coceni de porumb, apoi cu stuf... şi peste două luni, am avut bordeiul acesta gata, aşa cum îl vezi.

Alţii au zis:

— Nu rămânem noi aici. Ce să putem face numai din mâini şi din pământ? Până la urmă au să ne ducă în altă parte, n-au să ne lase să îngheţăm aici! Şi râdeau de mine când eu am luat în serios porunca şi-mi făcusem căsuţa.

— Nu vă înşelaţi, le-am zis eu. Stăpânirea nu glumeşte! Aici iernăm! Apucaţi-vă mai bine şi vă faceţi casa până este timp frumos. Mai târziu va fi mai greu.

Dar cei mai mulţi nu m-au crezut. Şi-au făcut adăposturi în pământ şi dormeau acolo. Dar la prima ploaie mare, şanţurile lor s-au umplut cu apă, le-au udat toate lucrurile şi prin căruţe - şi, văzând că n-au încotro, s-au apucat şi ei de lucru cu toţii.

La început ne-au adus apă aici cu o cisternă de la Dunăre, dar apa nu se ajungea nici pentru oameni şi nici pentru animale. Eu odată cu căsuţa am început să-mi sap şi fântâna aci în locul mai jos lângă casă. Am săpat singur şi am scos tot pământul în găleată pe cap, până am ajuns la apă. Are 12 m adâncime. Noroc că aici pământul are straturile aşezate vertical aşa încât pereţii nu se dărâmă, fiindcă n-aveam cu ce să-i zidesc marginile. Aşa aveam apă toţi cei din partea asta. Pe urmă au mai făcut şi alţii la fel...

Acum erau peste tot colibe, toate la fel: o cameră, o tindă şi o cămară. Nici un gard nicăieri. Din loc în loc câte un mic acoperiş pe patru stâlpi pentru o vacă ori un cal. Cele mai multe colibe nu aveau nimic decât porumbul crescut până în casă, aproape cât ea.

Moş Kolenco şi băbuţa lui m-au găzduit în cameră, iar ei dormeau în tindă. N-am stat la el decât câteva zile, până m-am odihnit puţin după toate cele prin care trecusem. După aceea, într-o zi i-am ajutat să ducă nişte grâu secerat de pe un lot al lui lângă sat. Iar în altă zi m-am dus să-i ajut să are o bucată de pământ. Atunci am văzut cum ară Moş Kolenco. De o parte trăgea vaca, pe brazdă, iar de cealaltă trăgea el, pe dinafară. De coarnele plugului ţinea baba. Avea peste 50 de ani, dar nu era slab. Toată vara umbla fără cămaşă şi desculţ. Avea o piele tăbăcită de soare, de ploi şi de vânturi, iar pe sub piele nişte vine ca nişte frânghii. Foarte harnic om. Învăţat cu munca şi cu necazurile, nu cârtea de nimic şi nu spunea niciodată că ceva este prea greu şi că nu se poate. Ce mult poţi învăţa de la astfel de oameni, dar ce puţini pot fi aceştia azi în lume... Priveam la Moş Kolenco şi mă gândeam cu lacrimi la bunicul meu din copilărie... Cam aşa era şi el.

După câteva zile am aflat de lucru la un Gostat vechi. Ne-au trimis să prăşim la porumb, acum, în iulie. Am mai cunoscut acolo vreo cinci, aduşi ca şi mine din alte închisori, tot cu D.O. Ne-am însoţit şi am început să prăşim...

Porumbul era mai mare ca noi, soarele cald, pământul uscat, noi toţi slabi şi bolnavi, de-abia târându-ne pe picioare. Am întrebat pe brigadierul care ne-a dat de lucru:

— Cât se plăteşte aici norma pe zi la prăşit?

— Zece lei, din care opt vi se opreşte pentru masă.

Ne-am străduit să lucrăm cinstit şi cât am putut de mult, până când am văzut că toţi se duceau la masă. Atunci am mers şi noi... Ne-au dat de mâncare cât am vrut. Toţi se uitau la noi ca la cine ştie ce. În sala de mese a mai rămas multă pâine de la cei ce mâncaseră. Ne-am apucat să luăm pâinea rămasă şi să mâncăm pe săturate. O, Dumnezeule Bun, ce mare lucru este să ai pâine câtă vrei, pâine ca să te saturi.

Dar sapele fuseseră proaste, iar noi, neobişnuiţi, ni se făcuseră băşici în palme, de sapă, iar spatele ne ardea fiindcă săpasem prea mult fără cămaşă în soare. Ne-am aşezat toţi la umbra unei căpiţe în trifoiul verde şi nu ne-am mai trezit până seara. Nimeni nu ne-a mai întrebat nici de normă nici de sapă. Am cinat şi ne-am dus la culcare în dormitorul comun al fermei.

Dormitorul era plin de ţigani, tineri şi tinere, beţi şi gălăgioşi. Unii cântau, alţii se certau, înjurau, strigau, chiuiau... Păturile pline de pureci. Dar cine putea să doarmă în felul acesta? Ne-am luat păturile şi am mers departe afară pe iarbă să odihnim măcar ceva. Abia am adormit către ziuă, când s-a mai potolit larma.

După două zile nici n-am mai putut sta aici. Am început toţi să ne căutăm fiecare pe unde puteam ceva de lucru.

Eu am găsit la magazia de alimente a fermei pe gestionarul Ibrahim, un turc cumsecade, care m-a luat la el, ca să-l ajut la magazie. Am stat şi acolo trei zile, după care a venit şi acolo o gestionară de la o Staţiune experimentală dintr-o localitate vecină, Ivăneşti-gară, care ne-a invitat pe noi, cei care eram la această fermă şi pe alţii ca noi de la alte ferme, promiţându-ne acolo un loc mai bun.

Am mers acolo cu încă cinci. Doi preoţi, un medic, un profesor şi un tipograf. Ei s-au angajat îngrijitori la felurite animale pentru experienţe: preoţii la cobai şi iepuri, profesorul şi medicul la vaci, tipograful la porci. Eu m-am angajat la prăşitul unui hectar de morcovi dintr-o grădină înconjurată din toate părţile cu o fâşie de iarbă verde şi un şir de salcâmi înalţi şi umbroşi.

Două săptămâni am prăşit singur şi am scris când la morcovi, când la umbră. Acolo am început să-mi scot şi să-mi limpezesc pe hârtie, gândurile ascunse şi purtate în suflet atâta timp şi ani de când nu mai avusesem răgazul să fac acest lucru.

Masa o luam la cantina Bazei, iar dormitorul îl aveam împreună cu ceilalţi într-o încăpere de la un capăt al unui grajd. Eram destul de liniştiţi şi de mulţumiţi cu starea noastră. De la supraveghetorul nostru din Dropia primisem ordin să ne prezentăm în fiecare duminică dimineaţa la miliţia din comună, iar uneori ne vizita el la locurile noastre de muncă.

Când terminam de prăşit la morcovi, s-a făcut o mişcare deosebită pe câmpul larg din faţa Bazei. Au sosit maşini încărcate cu materiale de construcţie, cu unelte şi cu o unitate militară de lucru. Un inginer venit de la Bucureşti cu toate acestea ne-a înştiinţat că se deschide aici un şantier de construcţie pentru lărgirea Bazei Experimentale. Că se vor face aici clădiri, instalaţii, locuinţe, grajduri şi altele. Că vor avea nevoie de mână de lucru, meseriaşi, funcţionari, paznici. Şi prin urmare ne invită şi pe noi, cei din situaţia cu D.O. să ne angajăm aici la ce ne putem pricepe să lucrăm.

Mie, ca cel mai liber momentan, mi-a propus să mă fac meşter zidar, fiindcă de acest fel de oameni are cea mai mare nevoie acum. Avea un detaşament de muncă şi n-avea meşteri meseriaşi zidari.

— Cum să mă fac eu zidar, domnule inginer, i-am zis eu, când nu ştiu nici cum se ţine în mână o mistrie?

— Asta nu-i o problemă, zise el. În mai puţin de un ceas înveţi. Ai să vezi. Totul este să vrei.

A avut dreptate.

Mi-a plăcut totdeauna munca de constructor. Cu aproape douăzeci de ani înainte - pe când eram în Sibiu cu părintele Iosif - mi se spunea, printr-o analogie cu un citat dintr-o veche baladă, că eram o calfă de zidar. De zidar duhovnicesc, bineînţeles. Acum ajunsesem un meşter zidar de-a binelea - zidar de cărămizi şi beton.

Primele lucrări care le-am făcut cu echipa de tineri militari care mă serveau, au fost trei mari bazine pentru apa necesară şantierului care începea. După ce au fost săpate în pământ, le-am zidit bine cu cărămidă, le-am tencuit frumos cu mortar de ciment, apoi cu bitum topit, le-am izolat complet. Când le-am văzut gata - am trăit marea bucurie a primei mele opere de zidărie reuşită. Şeful şantierului a fost deplin mulţumit.

— Ei, vezi că am avut dreptate! Acum altele!

Avea nevoie de cuptoare pentru cazanele bucătăriei. De hornuri pentru aceste cuptoare. De sobe de cărămizi pentru încălzit în dormitoare, căci vremea se răcise. Atunci am devenit constructor şi de astfel de lucrări. Dacă n-a fost un alt sobar mai bun - le-am făcut eu. Şi s-au folosit de ele aşa cum le-am făcut eu, ani de zile după aceea, până când s-a înnoit totul cu altfel de instalaţii.

Din banii câştigaţi acolo şi trimişi lunar acasă, i-am ajutat pe copii la şcoală şi pe părinţi la greutăţile mari prin care treceau şi ei atunci.

Toamna târziu, când nu se mai putea lucra afară - am devenit paznic de noapte la depozitul de materiale al şantierului. Aşa a trecut tot anul 1954.

În anul următor până în iulie am lucrat dulgherie cu bădiţa Dani, încă unul dintre cei veniţi cu D.O. Bădiţa Dani era de meserie sculptor, cu şcoala terminată în Italia prin 1925. Era un meşter bătrân şi priceput la toate - aşa că am avut ce învăţa multe de la el.

Acolo, lucrând cu bădiţa Dani şi vorbind cu el despre minunile din artă şi sculptură văzute de el prin Roma şi Italia, am pus la cale înţelegerea că, după ce vom ajunge acasă la Beiuş, vom lucra împreună trei monumente de marmură la trei morminte faţă de care simţeam că am trei datorii sufleteşti. Mormântul părintelui Iosif de la Sibiu, al fratelui Marini de la Săsciori şi al fratelui Eftimiu Florea de la Beiuş.

Şi într-adevăr, cu ajutorul Domnului aceste lucrări le-am încheiat cu bine în anii de după 1964 după eliberarea noastră de prin toate închisorile.

Cu monumentele fraţilor Florea şi Marini am izbutit mai uşor. Le-am lucrat cu bădiţa Dani în atelierul lui din Beiuş. Le-am achitat şi le-am predat familiilor să le aşeze la mormintele lor. Cu al părintelui Iosif lucrurile s-au complicat şi totul a fost salvat ca printr-o minune. Dar despre asta poate va veni vremea mai târziu.

Acum lucram deci împreună cu bădiţa Dani numai noi doi, la cele mai deosebite lucrări de cofrage: decantoare, ferme, scări spirale - şi câştigam destul de bine pentru noi şi pentru ai noştri - dar şi pentru normator şi şef...

În iunie, însă, m-am îmbolnăvit grav şi a trebuit să zac săptămâni de zile în baraca-dormitor de la şantier.

La începutul lui iulie am obţinut autorizaţia de la ofiţerul nostru să mă duc pentru consult medical la Policlinica din Călăraşi. Acesta m-a trimis la A.S.C.A.R. în Bucureşti. Acolo mi-au confirmat boala gravă de inimă şi mi-au interzis să mai lucrez munci grele. Tocmai atunci ziarele din Bucureşti anunţaseră moartea lui George Enescu, undeva şi el într-un exil în Franţa, cu un fel de D.O.

M-a impresionat adânc ştirea aceasta. Încă un geniu al neamului nostru care moare printre străini.

Când m-am întors înapoi, am mai zăcut o vreme şi după aceea n-am mai putut lucra decât ca paznic la şantier, până în primăvara anului viitor, 1956.

În tot timpul acesta am continuat cu stăruinţă munca scrisului meu. Condiţiile grele de suferinţă, de muncă, de singurătate, în care trăiam - au dat stărilor mele sufleteşti o tot mai înaltă, mai largă şi mai profundă dimensiune. Părtăşia mea cu Domnul cunoştea stări şi trăiri unice, din care sufletul meu strângea cu lacrimi aurul, argintul şi pietrele cu care îşi clădea cetatea Cântărilor Sale Nemuritoare pentru Hristos. Pe lângă şcoala de trei ani şi jumătate pe care o făcusem muncind, învăţând, suferind şi luptând alături de părintele Iosif la plugul şi la altarul de la Sibiu - şcoala şi altarul anilor de singurătăţi şi lacrimi de prin peşterile şi tunelurile lungi prin care am zăcut şi am trecut de-atunci şi până astăzi, pentru mâine şi pentru vecii vecilor.

Şi pentru că ceea ce va trebui spus mai este încă, va trebui să mai fie şi ceea ce face ca izvorul acestora să curgă mereu nou, necesar şi proaspăt.

În primăvara anului 1956, din cauza bolii mele de inimă şi reumatismului, nemaiputând lucra la şantier, m-am mutat ca paznic de câmp la Gostatul Ciulniţa.

Cele trei luni din primăvara acestui an au fost unele din cele mai frumoase şi mai rodnice din viaţa mea. Aveam de păzit un hotar larg cu cele mai frumoase recolte de grâu, de porumb, de trifoi şi de bumbac, din câte văzusem. Mă plimbam toată ziua prin aceste miresme şi frumuseţi, în raze şi în cântări cereşti, slăvind pe Dumnezeu cu ochii mereu înlăcrimaţi de dragoste şi lumină. Când oboseam de atâta slavă, mă urcam pe jireada uriaşă de paie de la mijlocul acestui paradis fericit. Şi de acolo cuprindeam cu ochii roată toată moşia aceasta peste care eram singurul stăpân, binecuvântat cu aceste frumuseţi ale ochilor şi ale inimii. Şi acolo sus, mai aproape de cer ca de pământ, am scris ceasuri întregi şi zile întregi din aceste trei luni întregi ale primăverii 1956, unele dintre cele mai nemuritoare dintre cântările mele... Ori de câte ori le recitesc îmi aduc aminte că acolo s-au născut când mă desfătam ca într-un rai negrăit de dulce, singur singurel în toată nemărginirea asta plină de miresme, de soare, de ciocârlii şi de îngeri...

În tot timpul acestor doi ani, de la venirea mea în Bărăgan, m-au cercetat mult foarte mulţi fraţi şi surori din toate părţile ţării. Hotarul meu de pază se întindea până la gara Ciulniţa pe unde treceau toate trenurile care

veneau dinspre Bucureşti. Îmi potriveam timpul să fiu acolo pe la sosirea multora - şi astfel aveam prilejul să-i întâlnesc pe toţi fraţii şi surorile care mă căutau. Ce multe bucurii am avut atunci cu cei mai aleşi fraţi din ţară! În stările de vorbă cu ei am aflat la timp despre tot mersul Lucrării Domnului. Am rezolvat împreună cu ei multe probleme grele şi am luat multe hotărâri însemnate pentru bunul mers al lucrului sfânt în care eram prinşi cu toţii.

Dar cea mai mare parte a zilelor frumoase ale acelei primăveri mi-o petreceam acolo sus, pe şira înaltă de paie, cu tot hotarul acesta larg şi frumos la picioarele mele. Acolo Domnul Dumnezeul meu mi-a dat cel mai mult şi cel mai potrivit timp să citesc şi să scriu.

Cred că un mare şi ales loc în lucrarea de inspiraţie a sufletelor noastre îl are adesea şi mediul în care ne găsim. Când priveliştea în care îţi înoată sufletul este largă şi frumoasă, când lumina prin care îţi pluteşte gândul este dulce şi limpede - atunci totul îţi este divin şi posibil. Duhul şi inspiraţia nu ţi se târăsc, ci zboară. Şi nu faci decât să comunici cu toate înălţimile şi adâncimile de dincolo şi de dincoace de tine. Cu lumea îngerilor sau cu a lucrurilor. Cu cei din pământ sau cu cei din cer. Cu tainele trecutului sau ale viitorului.

Într-o zi, acolo, după citirea unei scrieri batjocoritoare de Dumnezeu a lui Voltaire, acel nefericit filozof necredincios din Franţa de acum aproape 200 de ani, mi s-a luminat şi mai bine marele adevăr şi rost al Judecăţii de Apoi. Cartea pe care o citeam se tipărise în zeci de mii de exemplare mai ales pentru tineret. Şi era plină de tot felul de batjocuri contra Numelui Sfânt a lui Dumnezeu, contra Sfintelor Scripturi, contra Bisericii lui Hristos, contra Maicii Domnului, contra oricărui lucru sfânt.

Scriitorul acestei cărţi murise, putrezise în pământ şi arde în iad de aproape 200 de ani... Dar cartea aceasta şi alte cărţi ale lui continuă să otrăvească şi să piardă mereu şi mereu de atunci şi până astăzi, milioane de suflete din toate ţările pământului pe unde se răspândesc şi se citesc aceste scrieri ale lui. El a murit, dar lucrarea lui n-a murit odată cu el, ea continuă şi după moartea lui răspândirea batjocurilor împotriva lui Dumnezeu şi otrăvirea altor suflete tinere şi nevinovate, cu tot ce este mai satanic, mai pierzător şi mai murdar.

O, cât de drept şi de înţelept a rânduit Domnul Dumnezeu aşezarea Judecăţii din Urmă, la sfârşitul tuturor vremurilor şi oamenilor. Căci faptele noastre nu mor odată cu noi. Faptele şi lucrările noastre rămân nemuritoare şi harnice, continuând mereu până la Sfârşit prin timp şi prin suflete binele sau răul pe care l-am început noi în vremea scurtă câtă am trăit-o aici. La moartea personală, fiecare dintre noi merge, precum este şi normal şi drept: în locul pe care şi l-a pregătit pe când trăia pe pământ, prin faptele şi cuvintele sale: ori la slava şi lumina veşnică, ori la ruşinea şi osânda veşnică - după cum este scris şi după cum este drept.

Dar numai judecata personală şi particulară din clipa morţii încă nu-i de-ajuns, pentru că fapta, cuvântul şi exemplul omului sunt nemuritoare ca şi sufletul lui, iar aceste roade ale sale rămase după el duc ori la slavă ori la ruşine, ori la bine ori la rău pe mulţi care vin pe urmele lui până la Sfârşit. Şi numai la Marea Judecată a tuturor de la sfârşitul vremii se va putea vedea cu adevărat cât bine sau cât rău am făcut în lumea aceasta fiecare dintre noi, prin ceea ce am lăsat în urma noastră. Abia atunci se va vedea pe câţi semeni ai noştri i-am ajutat să meargă la mântuire - şi pe câţi i-am împins la pierzarea veşnică (Daniel 12:2).

Voltaire - şi toţi cei ca el - sunt acum sigur în osânda veşnică, aşteptându-şi ultima judecată. Desigur că acum, dacă ar mai putea spune ori scrie vreun cuvânt cititorilor lor, le-ar zice ca bogatul nemilostiv din Evanghelie: să se întoarcă la Dumnezeu, ca să nu mai ajungă nimeni acolo unde sunt ei. Dar acum Voltaire nu mai poate. Acum sufere pe veci de veci, chinuindu-se acolo sub urmările necredinţei lui. Şi cred că pe măsură ce opera lui adânceşte din ce în ce mai mult răul în lume, i se adânceşte şi sufletul lui în aceeaşi măsură în focul şi în osânda de care s-a făcut vrednic prin tot ce a făcut şi a spus când a trăit pe pământ.

Iar în Ziua Marii şi Ultimei Judecăţi, atât omul cât şi opera sa, cu toate urmările ei, vor merge în faţa Marelui şi Dreptului Judecător. Şi atunci se vor descoperi cu adevărat în toată întinderea şi adâncimea lor, urmările faptelor şi cuvintelor fiecăruia dintre noi.

Atunci vor vedea sfinţii apostoli şi mărturisitori ai Domnului cât bine au făcut ei prin cuvântul şi prin scrisul lor tuturor oamenilor şi popoarelor care i-au urmat până la Sfârşit. Şi se vor bucura cu o bucurie negrăită şi strălucită împreună cu cei ce s-au mântuit ascultându-i şi urmând cuvântul lor.

Dar atunci vor vedea şi scriitorii necredincioşi şi toţi educatorii nelegiuiţi cât rău au făcut lumii care i-a urmat şi câte suflete au dus ei la nefericire veşnică prin opera şi exemplul lor blestemat.

Iată de ce trebuie să fie o Judecată Finală! Numai atunci, la Sfârşit - când se va face suma totală a tuturor urmărilor binelui sau răului fiecărui om - se va putea vedea cât şi-a strâns fiecare. Şi i se va putea răsplăti apoi pe vecie cu adevărat după merit.

Din aceste frământări au ieşit atunci versurile poeziei "O, om ce mari răspunderi ai..."

Unul dintre marile şi permanentele mele gânduri a fost să caut şi să ajut suflete noi şi tinere să vină la Domnul. Apoi, oriunde mi s-a părut că se iveşte o rază de talent de poet şi cântăreţ, o scânteie de inspiraţie, să-i ajut sufletului aceluia să se ridice, să se înflăcăreze, să se increadă în Harul lui Dumnezeu şi să se realizeze în Hristos pentru Lucrarea Sa. Astfel în râvna mea fără nici o reţinere, n-am cruţat niciodată nici laudele şi nici mijloacele pe care le-am avut la îndemână pentru a-i ajuta pe cei la care se părea că văd o speranţă pentru aceasta.

Am anticipat astfel prea mult şi faţă de prea mulţi. În speranţa că am găsit o piatră scumpă, am început să laud prea grăbit ceva care s-a dovedit curând că nu era decât o netrebnică piatră de poticnire... Ce greu şi ce dureros m-a înşelat buna mea credinţă şi entuziasta mea dragoste pentru găsirea unui talent cinstit şi curat. Pentru descoperirea unui îndrumător vrednic. Pentru ridicarea unui steag corespunzător scopului şi frumuseţii acestei minunate oştiri a lui Hristos.

Toţi nădăjduim. Ştim că gândurile Domnului nu sunt şi gândurile noastre şi că El a pregătit cu înţelepciune şi cu putere totul. Lucrarea Oastei este a Lui. Şi pentru Numele Lui, Care este în numele ei, El va lucra pentru ea, pregătindu-i, cum numai El ştie când şi pe cine, să-i încredinţeze steagul ei cel mai frumos.

Planurile Domnului sunt totdeauna mai bune şi decât cele mai bune planuri ale celor mai buni copii ai Lui. Iată, după pierderea lui Iuda, cei 11 apostoli rămaşi s-au grăbit şi au căutat să afle pe unul care să-l înlocuiască în apostolia din care căzuse el. Până la urmă ei au ales pe Matia. Dar despre Matia nu se mai aude nimic după aceea prin Scripturi.

Peste alegerea lor a venit însă, cu totul altfel, alegerea Domnului, care l-a chemat la slujba aceasta pe Pavel. Iar sfântul apostol Pavel umple după aceea toată Scriptura şi istoria Lucrării lui Dumnezeu cu strălucire şi biruinţe.

Aşa ştie să lucreze Dumnezeu. Aşa va şti să lucreze El şi în viitor. Dar noi facem mereu experienţa, şi, ori de câte ori o luăm înaintea Domnului, anticipând lucrurile şi speranţele în oameni, făcându-ne iluzii - secerăm mereu numai dureri şi adunăm mereu numai deziluzii.

Uneori îmi fac grele mustrări pentru naivitatea şi uşurătatea cu care i-am lăudat pe mulţi. Poate că tocmai aceasta i-a făcut să creadă că sunt nespus mai mult decât erau în realitate. Importanţa pe care le-am dat-o - şi am făcut şi pe alţii să le-o dea - i-a depăşit. Pe urmă au început să-şi piardă orice bun-simţ în purtare, orice proporţie a măsurii şi orice cumpătare în orientarea lor. Până ce s-au prăbuşit pe totdeauna în nimicnicia din care fuseseră ridicaţi prea repede şi prea sus. Dar Domnul ştie că eu am făcut-o asta din dragoste şi din grija pe care o aveam faţă de viitorul Lucrării Sale. Şi din dorinţa sinceră de a ajuta pe oricine părea că are o râvnă sinceră faţă de Hristos. Mai ales pe tinerii lipsiţi. Pentru că nu am uitat niciodată cât bine mi-a făcut mie acela care m-a ajutat să ies la lumina lui Hristos din întunericul unde aş fi rămas necunoscut şi pierdut pentru totdeauna, fără acest ajutor.

Şi ştiind aceasta, poate Domnul mă va ierta de răul care, dintr-o prea bună dorinţă, l-am făcut. Am crezut că nu trebuia să aşteptăm noi evenimentele să vină ele spre noi, ci noi să mergem spre ele. Am crezut şi ne-am grăbit să le întâmpinăm înainte de a porni. Astfel am scuturat mulţi pomi înainte de a aştepta să li se coacă roadele spre a vedea cum sunt. Şi de aceea ne-am strepezit dinţii cu multe roade sălbatice, crezând că sunt roade bune.

O, ce învăţătură însemnată trebuie să tragem din aceste amare experienţe! Din toată inima şi cu toate mâinile trag de acest semnal de alarmă şi de acest clopot de primejdii.

Dar nu numai noi trebuie să învăţăm ceva din toate acestea, ci mai ales ei, cei care au înşelat buna noastră credinţă a tuturor. Iată, acum se găsesc întocmai ca nişte epave aruncate de apele tulburi în care s-au scufundat, în afara Lucrării minunate a Domnului, care i-a făcut cunoscuţi, dar de care n-au fost vrednici. Şi cine mai ştie încă ce le va mai face Dumnezeu pentru faptele lor, de acum înainte.

Cine are urechi de auzit şi minte de înţeles - să audă şi să înţeleagă, atât de dincoace cât şi de dincolo de bară.

Se apropia astfel 2 iulie 1956, când se împlineau cei doi ani de când fusesem adus aici cu D.O. Mă pregăteam pentru a treia împlinire şi ultima - a înştiinţării acestui II - în care eu înţelesesem doi ani.

Eram în aşteptarea schimbării situaţiei mele, când din nou o altă înştiinţare veni să mă încredinţeze că după încheierea acestei încercări, o alta şi mai lungă ca aceasta va urma nu peste multă vreme.

Mi-am plecat şi mai adânc inima în faţa hotărârii Domnului şi Dumnezeului meu, încredinţându-mi deplin soarta în Mâinile şi Voia Lui. Nu eram eu oare un om salvat de la atâtea morţi, datorită numai Harului Său? Acum, dacă încă mai trăiesc, nu este oare datorită numai bunătăţii Lui? Oare viaţa aceasta pe care o mai trăiesc nu este ea a Lui? Viaţa cea care fusese a mea se sfârşise de mult, atunci când trebuia să fi murit în copilărie, prin atâtea primejdii. Sau pe front unde muriseră atât de mulţi dintre camarazii mei. Ori în spitalele unde zăcusem fără cunoştinţă, ori în închisorile de până acum. Ori în primejdiile şi mizeriile din lagăr şi de la muncile pe unde muriseră pe lângă mine atât de mulţi dintre cei cu care eram alături...

Acum, în starea în care mă găsesc, cu numărul meu de zile - lăsate de mila Domnului şi Dumnezeului meu - putând fi încheiat oricând şi cu paşii pribegiei mele putând fi opriţi oriunde, ce mai pot să aştept eu? Pot tot atât de bine să mai trăiesc oricât - cum pot şi să mor mâine sau astăzi.

De aceea eu trebuie să fiu gata la orice şi oricând.

Fie! Facă-se întru totul numai Voia Domnului şi Dumnezeului meu. Dacă voi trăi oriunde şi oricum, îl voi lăuda pe Domnul trăind. Dacă voi muri, îl voi lăuda murind. Dacă voi fi liber, îl voi sluji pe El în libertate, dacă voi fi iarăşi închis, îl voi sluji în închisoare. Dacă voi fi sănătos îl voi mărturisi până unde mă va lărgi El, dacă voi fi bolnav îl voi mărturisi până unde mă va strâmtora.

Doamne Isuse, Dulce Isuse, Drag Isuse, Bun Isuse, eu sunt şi rămân al Tău, numai al Tău pe totdeauna, fie că Tu vrei să trăiesc, fie că vrei să mor. Ajută-mi, te rog să Te pot sluji şi slăvi cu vrednicie până la capătul vieţii mele, ca să pot vedea cu vrednicie Faţa Ta Strălucită şi Binevoitoare. Şi feţele strălucite şi binevoitoare ale sfinţilor mei înaintaşi, între care doresc să fiu în pământ şi în cer...

Aşteptam ziua de 2 iulie, când se împlineau cei doi ani - încredinţat că ceva se sfârşeşte - şi mă bucuram. Dar după noua înştiinţare eram tot aşa de încredinţat că o nouă perioadă zbuciumată va începe. Şi în adâncul bucuriei mele simţeam că se lasă ceva greu şi necunoscut. Aşa se şi întâmplă. Pe ziua de 2 iulie am fost chemat la ofiţerul nostru de securitate din Dropia, care mi-a adus la cunoştinţă că pedeapsa mea expirase, că mi se ridicase domiciliul obligatoriu şi că sunt liber să plec unde voiesc.

După două zile plecam din surghiunul meu de aici, unde stătusem doi ani încheiaţi, umblând şi aici printre aceşti oameni cărora, după puterile mele, m-am străduit să le vestesc Evanghelia şi mântuirea Domnului meu Isus Hristos.

Am mers pe la toţi cei pe care îi cunoscusem în Dropia, începând cu Moş Kolenco şi mi-am luat un duios rămas bun de la fiecare. Le-am amintit pentru ultima dată tot ce le spusesem despre Jertfa şi Dragostea Domnului pentru ei şi mântuirea lor, despre care le vorbisem de atâtea ori.

Am avut apoi o neuitată despărţire de ceilalţi tovarăşi de suferinţe cu care o dată şi de două ori pe săptămână făcusem pe jos cei 12 km până la miliţia din Dropia pe viscole aspre ori pe călduri dogoritoare, prin ploi ori prin zăpezi - aceşti doi ani petrecuţi aici. Nici faţă de ei nu rămăsesem dator cu vestirea mântuirii, dar nu îndestul răsunet avusese Vestea Bună în inimile lor răvăşite de furtună. Acum mă despărţeam şi de ei ca şi de ceilalţi, de mulţi pentru totdeauna.

Ce scurtă este totuşi trecerea noastră printre semenii noştri în lumea aceasta! Şi cât de însemnat lucru este să ne facem în fiecare zi şi în fiecare loc datoria divină pe care o avem noi, cei care îl cunoaştem pe Domnul şi Mântuitorul nostru Isus Hristos, faţă de fiecare dintre cei cu care suntem. Fiindcă fiecare despărţire şi fiecare clipă poate să ne fie ultima, ori nouă, ori lor.

Slăvit să fie Domnul!

Pân-la sfârşit

Pân-la sfârşit doresc, Isus,
Să Te iubesc pe Tine
Al Tău foc sfânt, precum l-ai pus,
Să ardă alb în mine.

Pân-la sfârşit să Te slujesc
Cu-o inimă predată,
Cu-a mele urme să păşesc
Pe calea Ta curată.

Pân-la sfârşit să pot ierta
Pe-acei ce-mi poartă ură,
Luând mereu din Crucea Ta
Putere şi căldură.

Pân-la sfârşit să pot primi
Ca de la Tine, toate,
Tot ce voi da şi voi primi
Să fie bunătate.

Pân-la sfârşit Te rog să-mi dai
Credinţa neclintită,
Spre starea care Tu mi-o vreai
Să-nving orice ispită.

Pân-la sfârşitul luminos
S-ascult smerit de Tine
Să poţi fii, Domnul meu Hristos,
Tu, mulţumit de mine.

CAPITOLUL 24
Înaintea mai-marilor norodului

Eu îi datorez durerii o recunoştinţă-n veac
Că m-a învăţat Cuvântul cum să-l spun şi cum să-l tac,
Că m-a dus să aflu taine care zac cel mai afund
Şi-adevărurile care cei mai mulţi, viclean le-ascund...

După aceşti aproape patru ani de închisoare şi surghiun, m-am întors astfel iarăşi acolo la domiciliul din Simeria, de unde fusesem luat în ziua de Crăciun a anului 1952. Când am sosit aici, totul îmi era răvăşit şi gol, familia împrăştiată şi serviciul meu ocupat. Nu aveam însă unde să merg deocamdată, aşa că va trebui să rămân cum pot aici, până mi se va deschide spre undeva un drum.

Câtă vreme fusesem departe de fraţi, pus de-o parte în surghiunul meu, eram oarecum în afara luptelor Lucrării Domnului. Fraţii care veneau pe la mine nu-mi spuseseră chiar totul, ne voind să mă întristeze, dar în lunga mea lipsă se întâmplaseră multe necazuri de care eu nu ştiam. Campania clerului împotriva fraţilor luase în foarte multe părţi ale ţării forme de-a dreptul inchizitoriale. Preoţii îi denunţau cu ură pe fraţi ori de câte ori aflau că se adună pe undeva mai mult de trei la un loc. Îi urmăreau fie direct, fie prin oameni puşi de ei şi personal se duceau să anunţe miliţia asupra lor, ca asupra unora dintre cei mai primejdioşi răufăcători. De cele mai multe ori miliţianul era mai de omenie decât mulţi preoţi.

— Ce rău fac oamenii aceia, părinte?

— Sunt adunaţi acolo fără autorizaţie!

— Şi ce fac ei acolo?

— Cântă cântări de la Oastea Domnului şi se roagă.

— Şi altceva ce mai fac? Se bat, strigă, sparg ceva?

— Nu, asta nu fac!

— Atunci vezi-ţi de treabă, părinte, şi lasă-i în pace. Noi n-avem treabă cu oamenii paşnici. Avem destui răufăcători.

Au fost însă mai multe cazurile când preoţii fie c-au dat băutură celor ce puteau amenda şi chinui pe fraţi, fie c-au întrebuinţat alte metode - astfel că în multe locuri fraţii au fost amendaţi fără milă cu amenzi grele şi repetate, iar unii au avut de suferit bătăi, anchete şi multe alte necazuri pentru credinţa lor. O lungă listă de fraţi şi de adunări din toată ţara era cunoscută, despre toţi cei ce trecuseră sau încă treceau prin aceste încercări de ani de zile. Toate aceste fapte adunate zi cu zi duseseră la o puternică răceală între preoţi şi fraţi în cele mai multe părţi din ţară. Puţinii preoţi credincioşi sufereau şi ei din cauza asta şi căutau să împace lucrurile pe cât puteau, dar chiar şi o cât de slabă apărare a ostaşilor din partea unui preot, îi aducea acestuia o mulţime de necazuri pe cap, toţi ceilalţi ridicându-se cu ură şi cu violenţă împotriva lui. Aşa că cei mai mulţi nici nu ridicau o vorbă de apărare pentru fraţi.

Duhul acestei dihonii făcea lucrarea cea mai primejdioasă în mijlocul nostru. Oastea Domnului trecea prin cea mai mare şi cea mai grea ispită din istoria ei. Era pe punctul să se piardă pentru totdeauna orientarea sănătoasă şi scopul pentru care o ridicase Dumnezeu în mijlocul acestui popor şi al acestei Biserici.

Ura şi vrăjmăşia preoţimii îi aruncase, cum am spus, pe mulţi fraţi în braţele credinţelor străine, iar acest lucru făcuse ca în întreaga Lucrare să se infiltreze încet-încet încredinţări potrivnice învăţăturii în care fusesem noi născuţi din nou şi îndrumaţi de la început.

Am luat îndată legătura cu fraţii cei mai apropiaţi, convocând, cu toată primejdia care ne ameninţa din partea autorităţilor, sfaturi frăţeşti, pe centre. Pentru oprirea alunecării primejdioase spre nimicirea Lucrării prin fărâmiţarea în alte părţi sau prin lepădarea de biserică, spre care o împingea preoţimea.

Prima mare consfătuire a avut loc îndată la Simeria şi Cărpiniş. Apoi la Galda de Sus, la Sebeş, la Ighel şi din ce în ce tot mai departe, trecând în Nordul Ardealului apoi în Crişana, Maramureş, Moldova, Bucovina şi în celelalte regiuni ale ţării.

În multe locuri am avut stări de vorbă zile şi nopţi la rând, cu dezbateri foarte aprinse între cele două tabere care se formaseră între fraţi. Unii voind ruptura cu orice preţ, de biserică, iar alţii păstrarea, în orice condiţii, a liniei de la început. De obicei cei ce voiau ruptura erau cei mai aprinşi şi mai indignaţi.

A trebuit o luptă îndelungată şi grea de peste 20 de ani până să se poată opri toată dezordinea asta - şi să se înceapă alinierea ordonată iarăşi - şi din nou pe calea cea dreaptă, sănătoasă şi bună, indiferent de atitudinea clerului faţă de noi. A fost un mare har din partea Domnului că stările din ţară în anul acela se îmbunătăţiseră foarte mult. Cu toate că aceste sfaturi frăţeşti pe regiuni se înmulţiseră, iar cu ocazia lor aveau loc mari adunări frăţeşti - autorităţile, contrar temerilor noastre, nu luaseră încă nici un fel de măsuri împotriva noastră. Nici chiar împotriva mea care fusesem avertizat la eliberarea din închisori şi D.O. că nu am voie să mă mai deplasez nicăieri fără permisiunea autorităţilor. Nici chiar împotriva mea, deci, nu s-a luat atunci nici o măsură restrictivă, vreme de câteva luni, în 1956.

În atmosfera aceasta de relaxare generală în ţară, începeam să ne gândim la planuri din ce în ce tot mai mari. Dacă lucrurile vor merge tot aşa spre bine, vom începe să ne organizăm mai bine munca misionară în toate părţile, să facem centre de şcoală biblică, adunări cu tineretul, cu copiii, cu surorile. Poate că ni se va permite

să tipărim ceva, să organizăm conferinţe religioase în oraşe, programe artistice şi altele. Câte planuri frumoase făceam între noi, rugându-ne Domnului pentru realizarea lor şi sperând sincer în aceasta.

Făceam noi la planuri şi ni se părea că nici nu ne supraveghează nimeni mişcările noastre - dar curând aflarăm că din umbră eram urmăriţi peste tot, cu toată grija şi atenţia.

Aceasta aveam s-o aflăm prima dată la 6 noiembrie 1956 când prin Pop (Alexandru) a fost convocat un sfat frăţesc restrâns cu cei mai cunoscuţi dintre noi pe ţară. Mult mai târziu aveam să aflu că acest sfat fusese pus la cale chiar de către autorităţi, prin Pop, acest om al lor între noi. El a fost cel care a chemat pe cine probabil i se dictase şi totul a fost aranjat în casa lui de la Feleac, lângă Cluj, unde el şi soţia lui erau învăţători. Acolo viitorul nostru ofiţer anchetator era detaşat ca şef de post, îndrumându-l pe Al. Pop în tot ce avea el de făcut printre noi în vederea strângerii de date pentru viitoarele noastre procese.

De aici el mergea în fiecare săptămână prin ţară, organizând mari adunări la care erau chemaţi fraţii, iar după aceea el dădea note informative despre toţi şi despre toate. Astfel ni s-au strâns datele asupra cărora aveam noi mai târziu să răspundem în lungi anchete de zi şi noapte, luni de zile, la Cluj şi în alte centre de regiuni, zeci şi sute de fraţi.

Sfatul convocat de Pop Al. s-a ţinut pe ziua de 6 noiembrie 1956 până în dimineaţa de 7. Am fost de faţă 10 fraţi dintre cei mai aleşi pe ţară. După discuţiile aprinse în legătură cu părerile diferite, au urmat frumoasele noastre planuri de viitor. Ne-am lăsat cuprinşi de euforia acestor planuri şi n-am mai luat în seamă nici ieşirile pe afară ale lui Pop, care din ceas în ceas trecea pe la două maşini care erau parcate în sus şi din jos de poarta lui. Fratele Sergiu era foarte inventiv şi vorbăreţ despre viitorul frumos pe care el îl şi vedea atât de copilăros şi de apropiat.

Luaţi de vorbăria asta nici n-am observat că Pop a lipsit din cameră două ore - de la miezul nopţii până la ora două. Când a venit în casă, avea în mână ziarul local din Cluj care apărea în oraş abia dimineaţa, peste câteva ore.

În acel ziar scria despre revoluţia din Ungaria. Când l-am întrebat pe Pop de unde îl are, ne-a zis că ieşind în stradă a întâlnit la ora aceea (era ora 2 după miezul nopţii) pe poştaşul satului care i l-a dat. Am luat drept bună explicaţia lui, fără să ne gândim cât de imposibil era acest lucru: nu numai ca poştaşul să fie prin sat la ora aceea, dar şi ca ziarul să ajungă direct de la tipografie la Feleac, înainte de a se distribui în oraş şi la poştă. Numai mult mai târziu - când am fost puşi acolo unde aveam timp destul să ne gândim la toate - ne-am adus aminte de asta. Atunci am înţeles că în lipsa de două ore el fusese dus la Cluj ca să dea informaţii despre tot ce discutasem noi până atunci în casa lui. Acolo i se dăduse ziarul luat atunci de sub tipar, ca să ni-l aducă nouă spre a vedea cum vom comenta noi evenimentele din Ungaria şi ce planuri vom face după aceasta, iar apoi el să aibă ce să le spună despre noi.

Ni se întinsese o cursă destul de şireată, iar noi, neştiutori ca nişte naivi şi creduli, intram în ea cu toată uşurinţa nevinovăţiei noastre copilăreşti. Omul lor dintre noi îşi făcea foarte priceput meseria, predându-ne pe toţi fără nici o problemă de conştiinţă, deşi printre noi era şi socrul său.

Tot aici ni s-a spus că în prima duminică după 6 noiembrie va avea loc o mare adunare frăţească a Moldovei la Comăneşti în judeţul Bacău - şi că suntem invitaţi cu toţii să luăm parte acolo. Iar în săptămână de după adunarea de la Comăneşti, alte adunări cu tineretul la Bucureşti, apoi duminica următoare la fel o adunare mare a Munteniei la Vulcana Pandele. Mai târziu ne-am convins că şi acestea erau organizate...

Ne-am despărţit hotărâţi să luăm parte cu toţii la amândouă aceste mari adunări frăţeşti - fiind vorba de o încununare a eforturilor noastre spre buna orientare a Frăţietăţii - care părea că reuşiseră cam peste tot până aici.

În duminica hotărâtă pentru Moldova, adunarea s-a ţinut în cea mai mare biserică de lângă Comăneşti, unde era preot un prieten al Oastei. Preotul, când ne-a văzut atât de mulţi în biserica lui, a început să tremure de frica autorităţilor. Mai puţini ne-ar fi putut acoperi, dar eram câteva mii, biserica plină şi cei mai mulţi pe afară până departe...

Pe la mijlocul adunării a venit un ordin ca preotul şi conducătorii adunării să se prezinte imediat la miliţie, iar adunarea să se împrăştie în întregime.

Fraţii din loc ne-au zis nouă celor mai cunoscuţi să plecăm îndată cu câte o ceată mare de fraţi, prin trei localităţi vecine, iar ei se vor duce să stea de vorbă cu autoritatea care ne-a chemat.

Am aflat că planul era să fim arestaţi de acolo chiar atunci, dar lucrurile au decurs puţin altfel - şi noi am scăpat. Au rămas în locul tuturor să sufere preotul şi fraţii din loc, care au avut de îndurat destule neajunsuri, mult timp. Nefiind însă socotiţi prea vinovaţi, au scăpat până la urmă.

Ştiindu-se însă de adunarea de duminica viitoare, ni s-a pregătit lovitura cea mare, acolo, la Vulcana Pandele. Am aflat mai târziu că încă de vineri seara sosiseră câteva maşini de la Bucureşti şi se postaseră în diferite părţi ale satului. Adunarea urma să se ţină în casa fratelui Ionescu Stan - şi încă de sâmbătă seara eram acolo două-trei sute de fraţi. Cam pe la miezul nopţii, când adunarea era în toi şi tocmai le vorbeam eu fraţilor, au apărut intrând pe uşă vreo cinci-şase străini, însoţiţi de căpitanul miliţiei de la raionul respectiv. Unul civil înalt şi cu căciulă pe cap, care părea comandantul, a ordonat cu glas tare:

— Stai aşa! Nu mişcă nimeni. Pregătiţi fiecare legitimaţiile.

Apoi, adresându-mi-se mie, care stăteam încă în picioare, îmi zise ameninţător:

— Aşa, domnule Dorz! De asta mi-am dat eu consimţământul ca dumneata să scapi din Bărăgan, ca să-mi răscoleşti acum iarăşi toată ţara? Lasă că mai vedem noi!

După ce controlară pe rând buletinele de identitate la toţi, trecând numele fiecăruia şi datele din buletin în nişte liste, le spuse fraţilor:

— Imediat să plecaţi în ordine cu toţii la gară şi de acolo cu primul tren acasă. Şi să-i opriţi întorcându-i înapoi şi pe cei care îi veţi mai întâlni venind. Să nu mai prind unul pe aici, că vă arestez pe toţi! Iar dumneavoastră, domnule Dorz, cu domnul Sergiu şi Diac, rămâneţi deocamdată aici până dimineaţă sub paza noastră. Dimineaţă vom vedea ce avem de făcut cu dumneavoastră. Cred că suntem înţeleşi.

După ce fraţii şi surorile au plecat la gară petrecuţi de doi miliţieni, noi, cei trei reţinuţi pe loc, am fost băgaţi într-o cameră aparte şi puşi să dăm câte o declaraţie că nu vom mai participa la nici un fel de activitate a Oastei Domnului, până când aceasta nu va fi legalizată.

Apoi mie şi lui Sergiu ni s-a pus în vedere ca mâine, luni, să facem primele demersuri la Patriarhie, şi la Departamentul Cultelor pentru obţinerea legalizării Oastei. În caz contrar, vor începe o serie de măsuri aspre împotriva oricărei adunări, vom fi arestaţi imediat. Cei doi mai importanţi dintre ei rămaseră să vorbească cu noi.

— Suntem de la Ministerul de Interne, ziseră ei. Şi vă punem foarte serios şi pentru ultima dată în vedere acest lucru.

— Există vreo posibilitate reală ca să obţinem legalizarea activităţii Oastei Domnului? am întrebat eu.

— De ce n-aţi încercat niciodată aceasta? Ceilalţi cum au obţinut? (Ceilalţi erau neoprotestanţii.)

— Şi cum să începem? Unde şi ce trebuie să facem?

— Interesaţi-vă la Patriarhie.

— După ce veţi merge la Patriarhie şi vi se va spune ce trebuie să faceţi, trebuie să vă întâlniţi cu noi, ca să vedem ce aţi făcut. Acolo ne vom întâlni. Suntem colonelul... şi maiorul... (cutare). Apoi au plecat, lăsându-ne acolo.

Nu ştiam atunci cum se făcuse că, deşi fusesem înţeleşi de la Feleac să vină şi Pop Al. atât la Moldova cât şi la Muntenia cu noi, totuşi el nu fusese nici acolo şi nici aici...

Am aflat că a venit la Vulcana numai după ce plecasem noi - probabil ca să spună cum a fost şi ce au vorbit fraţii după aceea...

Noi, după ce ne-am luat rămas bun de la fraţi, am plecat amândoi, eu şi cu Sergiu, acasă la el într-o cămăruţă undeva pe strada Puţul cu Tei. Până seara târziu ne-am tot frământat ce este de făcut şi ce drum să luăm de la această mare răscruce la care ajunsesem.

— Dacă vom începe să umblăm după legalizare, pe la Patriarhie şi Departament, cine ştie ce grele condiţii ni se vor cere... şi până la urmă cine ştie când şi ce vom primi. Fiindcă atât autoritatea de stat cât şi cea clericală au o atât de mare ură asupra noastră - zicea Sergiu.

— Iar dacă nu vom căuta să facem nimic, autorităţile vor începe imediat să ia tot felul de măsuri asupra fraţilor din toată ţara, după cum ne-au şi ameninţat. Dacă va fi aşa - cine ştie câţi se vor lepăda, câţi vor cădea, câţi vor pleca... Şi toţi ne vor face pe noi răspunzători şi vinovaţi pentru asta, fiindcă se va zice că ni s-a dat posibilitatea să obţinem legalizarea, dar noi n-am vrut... - ziceam eu.

Am rămas hotărâţi să pornim în Numele Domnului încă mâine dimineaţă la Patriarhie. Credeam că totul se va rezolva oarecum uşor, de vreme ce mergeam trimişi de Securitate. Nici nu ne îndoiam deloc de buna credinţă a celor ce ne îndrumă să începem demersurile legalizării. Ziceam că şi Statul şi Biserica au tot interesul să rezolve bine problema asta care le dăduse de furcă de atâţia ani tuturor.

— Statul, da, zicea Sergiu. Fiindcă Statului nu-i pasă că ne adunăm dacă avem o formă legală. Dar Biserica va fi mai împotrivitoare. Biserica are nişte statute după care funcţionează şi ea în Stat. Prin aceste statute noi am fost desfiinţaţi în 1948. Pe ce bază să cerem noi legalizarea activităţii unei asociaţii ortodoxe cum este Oastea Domnului, de către o Biserică ostilă care ne-a desfiinţat şi care are împotriva noastră o ură atât de neîmpăcată cu care ne urmăreşte de douăzeci de ani?

— Dacă Statul le dă ordin să ne recunoască?

— Pe ce bază să ne recunoască?

— Pe baza existenţei noastre! Oastea Domnului există. Ea este o realitate şi acum a devenit o problemă. Pe baza asta noi trebuie să cerem rezolvarea bună a problemei noastre care trebuie să intereseze în egală măsură atât Statul cât şi Biserica.

— Cred că mai degrabă ar fi intervenit şi unul şi altul să ne desfiinţeze.

— Dumnezeul nostru va fi cu noi şi ne va da izbăvirea Sa. Trebuie să încercăm totul.

— Eu mă îndoiesc de la început.

— Orice ar fi şi oricât ar dura, Domnul nostru şi fraţii noştri aşteaptă să facem totul pentru Lucrarea aceasta sfântă, am încheiat eu.

Luni dimineaţa, înainte de a ieşi din casă, am îngenunchiat amândoi şi, cu sufletele pline de o mare apăsare, ne-am rugat fierbinte cam aşa:

— Doamne Isuse, pornim la un drum greu. Singur Tu ştii ce va mai urma pentru Lucrarea Oastei Tale şi pentru noi. Câtă vreme s-a putut merge fără această legalizare, noi am mers chiar dacă am avut unii dintre noi atât de mult de suferit. Dar acum când toată mulţimea fraţilor noştri sunt ameninţaţi - din dragoste pentru Tine şi din teamă pentru Lucrarea Ta - luăm acest drum pe care numai Tu ne poţi însoţi şi îndruma ca să nu păcătuim cu nimic nici mergând, nici oprindu-ne. Te rugăm fii cu noi înaintea tuturor mai-marilor norodului acestuia la care ne trimiţi, pentru că ei nu ne iubesc nici pe Tine şi nici pe noi. Nu ne lăsa să facem şi să vorbim nimic din ce ar fi nepotrivit cu voia Ta şi cu planul Tău pe care l-ai avut de la început cu această Lucrarea a Oastei Tale în mijlocul acestei Biserici. Suntem ai Tăi şi ne predăm Ţie, sfinţeşte-ne şi ne foloseşte după cum voieşti Tu în această Lucrare a Ta...

La Patriarhie am fost lăsaţi să aşteptăm îndelung, până când un om uriaş îmbrăcat în haine preoţeşti şi cu un lat brâu roşu ne-a întrebat dispreţuitor şi de sus, ca pe nişte oameni care ar veni cine ştie din ce capăt al lumii şi din ce secol (poate că fusese înştiinţat despre noi!):

— Dumneavoastră ce doriţi?

— Rugăm să fim primiţi în audienţă la Prea Fericitul Patriarh.

— În ce problemă?

— În problema legalizării Oastei Domnului!

— Ce Oastea Domnului, mă? Păi fleacul acesta nu mai există în ţara noastră, ăhăă, de când!... Cum vă treziţi voi tocmai acum să umblaţi după cai verzi?

— Vă rugăm stăruitor să ne înştiinţaţi pentru o audienţă la Părintele Patriarh.

— Dar ce credeţi voi, că se mai ocupă acum cineva de prostia asta? Vedeţi-vă de treabă. Mergeţi acasă şi lucraţi ceva. Ori n-aveţi nimic altceva de lucru decât să umblaţi degeaba?

— Am fost trimişi aici de către Securitate. Trebuie neapărat să înfăţişăm problema asta Patriarhiei.

— Dacă este aşa, faceţi un memoriu scris şi îl trimiteţi prin poştă. Apoi aşteptaţi acasă răspunsul. Acum nu puteţi primi audienţe. Astfel de probleme nu se rezolvă altfel decât aşa cum v-am spus. De altfel Patriarhul este ocupat acum cu o delegaţie din Iugoslavia. Asta-i.

Am plecat de la Patriarhie cu acest rezultat cam pe la ora 11 ziua. Seara pe la ora 5 eram amândoi în faţa ceasului de la Universitate. Acolo am văzut aşteptându-ne şeful care ne avertizase la Vulcana. Înainte de a ajunge la el, în spatele nostru opri o maşină.

— Urcaţi-vă! porunci el.

În câteva clipe intram în Ministerul Securităţii, unde chiar de la intrare furăm despărţiţi unul de altul şi duşi fiecare în altă parte.

De la ora 5 seara şi până aproape de 2 noaptea, a trebuit să răspund la nenumărate acuze şi întrebări pe care mi le punea cel ce spusese că-şi dăduse avizul ca eu să vin din Bărăgan. Toate adunările la care participasem erau cunoscute. De toate sfaturile frăţeşti ştiau. Mai ales sfatul de la Feleac era cunoscut în cel mai mic amănunt, ca şi cum el ar fi fost chiar acolo, acum două săptămâni.

Atunci mi-am dat deplin şi amar seama că în mijlocul nostru este un informator din cel mai primejdios. Toate bănuielile începură să mi se îndrepte către cel ce ne găzduise în casa de la Feleac - şi a cărui purtare dovedea din ce în ce mai clar asta.

După ce am fost ameninţat şi avertizat în toate felurile cu privire la activitatea Oastei pe viitor, am fost îndrumat să continui demersurile în vederea legalizării, făcând cât mai repede în trei exemplare memoriul care mi se ceruse. Un exemplar trebuia dat la Patriarhie. Al doilea la Departament. Iar al treilea trebuia să i-l predăm lui, pe care îl vom anunţa la telefon în ziua când vom depune memoriul la Patriarhie. Aceste trei memorii vor trebui înmânate personal în audienţe, atât Patriarhului cât şi Şefului Departamentului Cultelor - dar în primul rând Securităţii.

— Acum, zise el uitându-se la ceas, peste un sfert de oră ai trenul la Simeria. În zece minute vei fi dus la gară, cumperi bilet şi te sui în tren. Când vii, îmi dai telefon şi mă aştepţi să văd eu întâi memoriul.

Şi ieşind cu mine prin felurite coridoare şi scări, îmi deschise o maşină care mă duse în câteva minute la Gara de Nord.

Dar cum să plec eu aşa fără a şti nimic de Sergiu?

Ştiam însă că sunt urmărit pas cu pas.

M-am îndreptat către ghişeul de bilete, spre unul închis, apoi spre altul, ca să ajung cât mai târziu. Pe jos prin spaţiul dintre ghişee, erau culcaţi întinşi zeci de oameni cu şube şi bagaje, care nu mai aveau loc în sala de

aşteptare. Stăm pe loc prefăcându-mă că n-am pe unde să trec, ocoleam şi iar veneam înapoi, ca să scap trenul. Şi într-adevăr l-am scăpat. Când am ajuns la ghişeu, casiera îmi spuse:

— Trenul a plecat. Ai altul la ora 8.

Prefăcându-mă foarte supărat, stăm în cumpănă ca şi cum n-aş mai şti ce să fac, apoi o luai încet spre sală spre ieşirea de cealaltă parte a gării, ca să scap de urmăritorul meu prin mulţimea călătorilor. Când sperai c-am scăpat, am luat-o grăbit spre tramvaiul 12 care tocmai trecea într-acolo unde locuia Sergiu.

Când am ajuns la el, abia stingea lumina să se culce. Până în ziuă am stat de vorbă asupra tuturor celor ce se întâmplaseră.

— Nu, zise el palid şi apăsat, eu n-am să mă mai duc nici un pas pentru treaba asta nicăieri. Între noi există vânzători primejdioşi care spun tot ce facem şi vorbim noi. Iată cât de repede au aflat tot ce-am făcut şi am spus noi la Feleac. Nu mă pot dumiri deloc cine poate fi acela care ne vinde. Dacă frăţia ta mai vrei să faci memoriul - fă-l. Dacă vrei să te mai duci pe la ei - du-te. Eu însă, după cele ce am păţit noaptea asta, nu mă voi mai duce nicăieri. Şi nu voi mai face nimic, să ştii. Până când voi vedea ce se alege din toată treaba asta.

— Bine, frate Sergiu, dar dacă noi vom lua toţi atitudinea asta, ce crezi că va urma pentru toată Lucrarea Oastei?

— Eu nu zic s-o iei şi frăţia ta. Spun numai că eu am luat-o.

— Eu nu pot, frate, orice va fi. Până când pare că mai există o posibilitate de a feri pe fraţi de necazuri şi de a apăra cauza Oastei, eu voi căuta să fac tot ce pot. Cu orice risc pentru mine.

— Te voi însoţi cu tot sufletul, cu rugăciunea şi dragostea mea, dar altfel nu pot. Vom ţine legătura împreună şi cât pot te voi ajuta cu o părere sau un sfat. Altceva să nu-mi mai ceri.

— Bine, frate Sergiu, fă cum ştii. Fiecare vom răspunde pentru sine atât înaintea lui Dumnezeu cât şi a oamenilor. Numai eu va trebui să răspund şi pentru alţii. Nu pot lăsa aşa pe fraţi şi Lucrarea Domnului. Duhul Domnului mă va călăuzi ce voi avea de făcut. Mă bizuiesc pe El. N-am ce face decât să merg înainte. Dacă vom refuza această posibilitate pe care ne-au deschis-o, se vor crede în drept să ia toate măsurile nimicitoare împotriva noastră a tuturor şi n-ar scăpa nimeni, nici frăţia-ta, fii sigur, iar în cazul acesta - ce dezvinovăţire am avea noi? Niciuna! Ei ar avea dreptate iar noi ar trebui să tăcem ca unii care am refuzat o legalizare cinstită - fără să ne putem dezvinovăţi cu nimic.

— Faci cum te călăuzeşte Dumnezeu, sfârşi el toată discuţia noastră.

Cam după aceasta ne-am despărţit. Cu trenul de 8 am plecat la Simeria singur şi îngândurat.

A trecut o lună de zile de la despărţirea mea de Sergiu, fără să fac nici eu nimic în ce privea memoriul cerut.

Nu ştiam cum şi mai ales nu voiam să încep singur nimic. Căutam să amân cât mai mult totul. Trebuia să mă mai sfătuiesc şi cu alţi fraţi - dar cu cine? Mă frământam să găsesc cu cine altul dintre fraţi aş putea să mă ajut practic, dacă singurul dintre ei pe care îl consideram mai în stare de o astfel de acţiune, s-a comportat aşa şi mi-a răspuns astfel! Toţi ceilalţi erau de alt nivel. Puteau face o lucrare duhovnicească printre suflete, dar nu puteau face faţă la o confruntare sau la o discuţie cu aceşti mai-mari lumeşti care erau atât de pricepuţi şi de şireţi în a stoarce sufletul omului nevinovat şi în a întinde curse nimicitoare Lucrării nevinovate.

Am vorbit cu unul, dar el a spus:

— Lucrul acesta mă depăşeşte, eu nu ştiu cum se face aşa ceva. Fă-o frăţia-ta cum crezi.

— Dar cu cine totuşi să mai fac? Numai singur nu vreau nici eu să umblu. Măcar unul ar mai trebui să mai vină cu mine.

— Nu ştiu cine ar mai putea.

Din ţară se zvonea despre tot mai multe ameninţări împotriva adunărilor. Vedeam că se strânge mereu cleştele în jurul nostru.

În seara de 15 decembrie, un miliţian veni în casă şi mă luă cu el la postul de miliţie din gara Simeria. Mă chema cineva de la Bucureşti. Am bănuit că era şeful care mă anchetase la minister. Şi într-adevăr el era.

De la început s-a răstit la mine, ameninţând toate adunările care se vor face de Sărbătorile Crăciunului, Anului Nou şi Bobotezei în toată ţara.

— Credeţi voi că ne puteţi purta de nas cum vreţi? Se dovedeşte clar acum că voi sunteţi împotriva oricărei legalităţi. Vă place anarhia şi dezordinea fiindcă sunteţi nişte nesupuşi şi nişte duşmani ai ordinii sociale. Nu vă supuneţi nici Statului, nici Bisericii. Vi se oferă posibilitatea să vă puneţi în ordine dacă sunteţi dezordonaţi. Nu ascultaţi nici de Evanghelia voastră care vă porunceşte să vă supuneţi Stăpânirii. În cazul acesta să nu vă miraţi că se vor lua contra voastră a tuturor toate măsurile pe care le meritaţi. E ultimul prilej care vi se mai oferă, să ştiţi. Dacă în săptămâna asta nu vă prezentaţi la Bucureşti cu memoriul despre care a fost vorba, să ştiţi că se va proceda fără nici o milă împotriva voastră.

— Dar cum să-l fac, domnule? Eu n-am nici un fel de calitate de autoritate investită în Oaste. În numele cui să cer eu legalizarea Oastei?

— În numele dumitale personal şi al celor care mai gândesc şi cred ca dumneata. Nu trebuie să spui nici un alt nume, dacă nu vrei să mai bagi pe nimeni altcineva. Dar fă-l odată! Când vrei să-l faci?

— Voi încerca cât mai curând.

— Când ajungi la Bucureşti îmi dai telefon. Iată numărul, în cel mult o săptămână te aştept.

În dimineaţa de 28 decembrie eram la Bucureşti cu un scurt memoriu către Patriarh prin care îi ceream o audienţă în problema legalizării Oastei Domnului. Din gară am telefonat şefului de la Interne, după cum îmi poruncise.

M-a întâlnit la ceasul din faţa Universităţii, unde i-am predat o copie după memoriu. Apoi mi-a zis:

— Acum te duci la Patriarhie. Vei vorbi cu Patriarhul şi vă veţi înţelege. După aceea la plecare îmi vei da telefon din nou ca să văd ce aţi aranjat.

La Patriarhie m-a întâmpinat uriaşul îmbrăcat în haine preoţeşti. De data asta când i-am spus cine sunt, a făcut un gest de largă bunăvoinţă şi, cu un zâmbet prietenos, mi-a deschis uşa de la cabinetul Patriarhului anunţându-mă:

— Poftiţi la Prea Fericirea Sa!

Părintele Patriarh, cu o înfăţişare slăbuţă şi binevoitoare, m-a primit cu braţele deschise. I-am sărutat dreapta, iar dânsul m-a îmbrăţişat sărutându-mă pe obraz şi spunându-mi:

— Fii binevenit, frate Dorz.

M-a aşezat la masă alături de dânsul, a poruncit să ni se aducă două cafele, apoi după ce m-a ascultat cu răbdare şi atenţie asupra situaţiei şi necazurilor noastre, mi-a luat memoriul, l-a citit şi la urmă mi-a zis:

— Să căutăm împreună, frate Dorz, orice posibilitate pe care am avea-o spre a soluţiona problema dumneavoastră. Dar aceasta se va putea numai în cadrul Statutelor existente pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe. Nici o altă cale de soluţionare nu există. Iată aici - continuă el întinzându-mi o carte - asta este cartea Statutelor Bisericii noastre. Ia-o cu dumneata acasă, cerceteaz-o şi studiaz-o în linişte. Iar dacă vei găsi acolo vreun paragraf în care s-ar putea încadra activitatea Oastei în Biserică consemnează aceasta într-un alt memoriu în care să propui amănunţit forma practică cea mai acceptabilă atât pentru dumneavoastră cât şi pentru Biserică şi Stat. Mi-l aduci mie acest memoriu, iar eu voi face tot ce îmi va sta în putinţă pentru a se rezolva cât mai bine problema dumneavoastră...

I-am mulţumit respectuos şi îndatorat pentru toată bunăvoinţa arătată. Apoi, după ce mi-a scris câte un autograf pe o serie de cărţi ieşite proaspăt din tipografia Cărţilor Bisericeşti, mi-a dat binecuvântarea de plecare, spunându-mi:

— Când vei mai vrea să vii la mine, nu veni pe la Cancelarie... Ai văzut de ce. Vino pe aici pe partea astalaltă. Şi, luându-mă de braţ, mă scoase pe altă uşă într-un hol, mă îmbrăţişa din nou arătându-mă la un călugăr bătrân şi alb care ieşise de undeva şi îmi zise:

— Iată pe părintele Mitrofan care-ţi va deschide întotdeauna uşa asta când vei suna. El te va conduce la mine. Mergi cu Dumnezeu.

I-am sărutat dreapta mulţumindu-i din inimă ieşind pe poarta părintelui Mitrofan direct afară...Apoi cheia lui se auzi răsucindu-se în urma mea.

La ora anunţată telefonic, eram din nou la ceasul Universităţii. Şeful mă aştepta.

I-am spus că trebuie să fac un alt memoriu potrivit celor spuse de Patriarh şi că după anul nou voi veni cu el spre a discuta asupra lui. Dacă va fi bun, să fie propus Sfântului Sinod pentru aprobare.

— Bine, când vei veni adu trei exemplare, cum am convenit. La sosire îmi telefonezi să-mi dai un exemplar pentru Autoritatea de Stat. Vrem să fim ţinuţi la curent cu tot ce faceţi.

Ajuns acasă am studiat Statutele, am alcătuit o ciornă pentru memoriu, apoi am mers pe la mai mulţi fraţi cărora le-am adus la cunoştinţă totul, apoi le-am citit ciorna memoriului întocmit. Cu toţii au fost de acord asupra conţinutului şi asupra continuării acestei acţiuni.

Nu mai am acum nici un exemplar din acest memoriu, toate mi s-au luat la următoarea mare percheziţie nimicitoare care mi-a fost făcută. Dar acolo găsisem un paragraf care prevedea că în cadrul fiecărui Comitet Parohial poate funcţiona o secţie misionară care să se ocupe de problemele duhovniceşti ale parohiei, de cercetarea bolnavilor, de acţiunile misionare şi morale necesare parohiei lor - şi în acest paragraf am găsit că se putea încadra activitatea Oastei.

Apoi mai multe secţii misionare puteau face schimb de experienţă şi consfătuiri între ele, astfel că se puteau justifica adunările noastre mai mari, ca fiind astfel de întruniri.

Prin felul cum puneam problema organizării practice, găsisem cumva o portiţă de semiindependenţă, pentru a nu supune întru totul activitatea fraţilor preotului paroh, pentru că ştiam că în cea mai mare parte preoţii erau vrăjmaşi de moarte ai acestui misionarism laic şi voluntariat duhovnicesc de la Oastea Domnului. Şi odată ce le va cădea în mână şi în stăpânire - vor face totul spre a nimici Lucrarea Domnului.

Cu acest memoriu am făcut câteva drumuri la Bucureşti. O dată nu găseam pe Patriarh; o dată nu era acolo şeful Departamentului Cultelor. Apoi a trebuit făcută o modificare. Pe urmă alta.

De fiecare dată eram obligat să anunţ la sosire pe şeful de la Interne ca să fie totdeauna pus el întâi la curent cu tot mersul lucrurilor.

Într-un rând mi s-a cerut să prevăd în memoriu fraţi de legătură între Oaste şi Episcopie, cu numele unora nefiind de acord.

În alt rând mi s-a cerut părerea dacă misionarii vor admite să-i numească preoţi, ca să fie nişte salariaţi ai Bisericii, pentru mai multă încredere şi siguranţă în ei.

În alt rând mi s-a cerut un fel de program scris pentru şedinţele săptămânale ale tuturor secţiilor misionare - la care am muncit, m-am rugat, m-am chinuit şi m-am luptat zile şi nopţi spre a-l alcătui în aşa fel încât să treacă şi prin verificările lor necruţătoare - şi să fie în lumina Voii şi Cuvântului Sfânt.

O, Dumnezeul meu, în ce tunel lung, întunecat şi întortocheat fusesem împins. Ai milă de mine şi mă scapă cu bine, ca să nu se prăbuşească totul peste mine aici. Ori să nu cad în vreo cursă nimicitoare, mai trăgând după mine şi Lucrarea Ta...

De multe ori mă gândeam la timpul acesta şi la înştiinţarea Domnului din noaptea de dinaintea plecării din Bărăgan prin care mă văzusem umblând printr-un întunecat tunel plin de muşte, cu greu ajungând la o fereastră acoperită cu cinci obloane, după care apoi s-a făcut lumină...

Trecuse astfel aproape tot anul 1957. Făcusem la Bucureşti peste zece drumuri... Fusesem de două ori la Patriarh. De două ori la directorul Departamentului Cultelor. Susţinusem problema noastră verbal în faţa lor. Făcusem vreo trei variante ale memoriului nostru de organizare. Ascultasem de zeci de ori sugestiile şi dispoziţiile şefului care mă cerceta... Fusesem dus de repetate ori cu ochii acoperiţi pe la diferite personalităţi de pe coridoarele şi etajele Ministerului de Interne. Stătusem nopţi întregi uneori pe la camerele ofiţerilor de serviciu suportând bancurile lor răsuflate despre credinţă sau ascultând cu răbdare propaganda lor rudimentară cu motivări copilăreşti - sperând de la o lună la alta, de la o dată la alta, în vreo rezolvare, cumva.

Interesul - care la început mi s-a părut sincer şi justificat, ce îl arătau oamenii Autorităţii de Stat precum şi Patriarhul Bisericii - într-o rezolvare rezonabilă a problemei Oastei, pentru refacerea unităţii Bisericii şi poporului, precum şi pentru repararea marii nedreptăţi care se făcuse timp de peste douăzeci de ani acestei categorii de cetăţeni care făceau parte din Oastea Domnului - m-a făcut la început să cred sincer în această rezolvare.

Dar pe măsură ce timpul trecea iar condiţiile se modificau şi se îngreunau - credinţa în dorinţa sinceră din partea lor a unei rezolvări adevărate îmi slăbea tot mai mult.

Spre sfârşitul anului 1957, când am prezentat, după părerea noastră cea mai potrivită variantă a Memoriului nostru de organizare, am vrut să iau cu mine şi pe alţi câţiva fraţi spre a se convinge şi ei direct de stadiul în care se găsesc demersurile noastre şi eventual să întrebe sau să ceară şi ei ceva. Astfel au fost cu mine câţiva atât la Şeful Departamentului Cultelor, cât şi la Patriarhul.

Dar nici unul n-a spus şi n-a cerut nici la Departament şi nici la Patriarhie, nimic mai mult decât înfăţişasem eu în scris. În toate aceste locuri s-a stat de vorbă cu noi, dându-ni-se binevoitoare sfaturi şi promisiuni pentru ca să se obţină o rezolvare cât mai bună a problemei Oastei Domnului. Ni se cerea multă răbdare şi supunere până ce se va ajunge la o soluţie.

În luna viitoare situaţia s-a înrăutăţit din nou. Iarăşi - probabil pentru a fi şi mai bine cunoscut - am fost dus pe scări, cu ascensorul, prin camere şi coridoare, cu ochii legaţi - pe la diferite personalităţi de la Ministerul de Interne. Fiecare aveau câte o ameninţare şi câte o critică de făcut pentru mine şi pentru fraţi.

Ni se aduceau în esenţă aceleaşi învinuiri că activitatea Oastei în loc să scadă, creşte. Că ostaşii, în loc să dea dovadă de supunere şi reţinere până ce li se rezolvă problema în vreun fel - nu se domolesc deloc. Mi se punea în vedere în modul cel mai aspru că rezolvarea problemei noastre este condiţionată de supunerea noastră dispoziţiilor Autorităţilor de Stat... Că până se va rezolva aceasta la Departament şi Patriarhie, ostaşii din ţară trebuie să înceteze imediat şi necondiţionat orice fel de activitate. Să înceteze de peste tot adunările şi deplasările; cu nici un prilej şi nici un motiv. Nici la botezuri, nici la nunţi - nici măcar la înmormântări nu se mai permitea ostaşilor să se adune în nici un cât de mic număr.

— Să pui în vedere imediat tuturor ostaşilor, mi se poruncea aspru, când de către unul, când de către altul... De felul cum vă veţi conforma acestei dispoziţii va depinde graba şi felul rezolvării cererilor voastre.

— Dar cum să fac eu practic acest lucru?

— Să le scrii. Să mergi pe la ei. Să faci cum ştii. Dar dacă nu veţi dovedi o sinceră dorinţă de supunere faţă de această dispoziţie, să nu vă aşteptaţi la bine, ci la rău.

— Eu voi face tot ce pot, le-am răspuns eu cu jumătate de încredere, dar eu sunt unul, iar ţara este mare. Sigur că bunăvoinţă este, dar dacă lucrurile se tot amână, nu ştiu cum va fi.

— Ordinul nu se discută. Cu legea nu există tocmeală. Cred că s-a înţeles. M-am întors cu sufletul şi mai amărât ca oricând. Văzusem că totul se schimbase în rău.

De aproape un an de când pornisem spre legalizare, adunările frăţeşti luaseră un avânt puternic. Autorităţile locale, auzind despre o posibilă legalizare, în aşteptarea unui rezultat bun, nu mai foloseau măsuri aspre nicăieri, iar fraţii, încurajaţi, lucrau cu hărnicie.

Tot anul avuseseră loc mari şi multe adunări neobişnuit de frumoase în multe parţiale ţării... Lucrul acesta îi supărase probabil pe cei ce ne ameninţau acum.

Vestea cu oprirea adunărilor căzu ca o brumă rece peste grădina plină cu flori. Întristarea asta, ne ziceam, nu va ţine totuşi prea mult. Desigur ne este greu acum să renunţăm chiar şi pentru un răstimp scurt la adunările noastre. Ele sunt singurele noastre bucurii: duminica, o dată într-o săptămână, când, după şase zile de muncă încordată şi cinstită, credeam că avem şi noi dreptul la o bucurie, aşa cum au şi toţi ceilalţi la bucuriile lor. Dar dacă nu va ţine mult, hai să o facem şi pe asta, ca să vadă că avem bunăvoinţă şi încredere. Dar nouă ni se cerea totul, când încă nu ni s-a dat nimic.

În Săptămână Luminată după Paştele anului 1958, în una din călătoriile mele la Bucureşti, am luat parte la nunta lui Sergiu cu Coleta, una din prietenele familiei Wurmbrandt, pe care o cunoscusem cu ani în urmă în casa lor şi care acum se împrietenise cu Sergiu.

La nunta lor am luat parte doar vreo trei fraţi. Condiţiile erau atât de grele încât n-am putut cânta decât cu glasul cel mai jos cu putinţă o singură cântare: "Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând - şi celor din morminte viaţă dăruindu-le."

Apoi ne-am rugat în şoaptă.

Aşa a fost nunta lui Sergiu.

Intrasem într-o perioadă de post negru: oprirea tuturor adunărilor din ţară. Toţi fraţii noştri aveau încă o sinceră încredere în cuvântul Autorităţilor. Şi au dat cu toţii o sinceră dovadă de ascultare a dispoziţiei acestora. A putut atunci Autoritatea să constate unitatea şi subordonarea noastră.

Dar îndată a intrat în acţiune planul ascuns de sabotare şi provocare a noastră, în care era folosit tot Pop Al. - unealta potrivnică.

Îndată ce toţi fraţii lucrători, înţelegând gravitatea situaţiei şi dorind să dea dovada sinceră a supunerii noastre, au sfătuit pe toţi fraţii să asculte dispoziţia - a sărit el, spunând:

— Ce oprire? Ce supunere? Unde scrie în Evanghelie că trebuie să ascultăm mai mult de oameni decât de Dumnezeu? Nu fraţilor, nu daţi ascultare la astfel de sfaturi ale celor fricoşi. Cine ne poate opri pe noi să nu ne adunăm şi să nu ne bucurăm? Nu vă temeţi, fraţilor, veniţi cu mine!

— Bine, frate, dar uite că toţi ceilalţi fraţi ai noştri ne spun că trebuie să fim supuşi, că trebuie să arătăm un timp că avem şi noi bunăvoinţă, că între noi avem unitate şi ordine. Nu tot Cuvântul Domnului ne îndeamnă să nu dispreţuim Stăpânirile?

— Nu de astea stăpâniri este vorba acolo. Şi apoi de câtă vreme ni se tot spun mereu minciuni cu libertatea. Ne-am săturat de vorbă. Nu vă temeţi de nimic. Veniţi cu mine la adunare!...

Şi aşa, el singur convoca zgomotos adunări mari, când la Mediaş, când la Mehadia, când la Dej... plecând singur în toate părţile ţării şi agitând la nesupunere. Pleca vinerea şi se întorcea marţea, asta în fiecare săptămână. Postul lui de învăţător şi-l ţinea. Salariul şi-l lua. Elevii lui rămâneau câte două-trei zile în fiecare săptămână fără el... Şi asta într-o şcoală la doi paşi de Cluj. Şi nimeni nu ştia şi nu vedea nimic - într-o vreme când se urmărea peste tot cu atâta stricteţe disciplina şi doctrina în şcoli...

L-am rugat de câteva ori, atunci, cât se putea mai serios şi mai stăruitor:

— Frate Pop, frăţia-ta vezi cu câte jertfe şi chinuri umblăm noi acum să obţinem un strop de libertate pentru adunările fraţilor. De ce nu înţelegi şi frăţia-ta gravitatea situaţiei şi răspunderea noastră? Crezi că noi nu iubim pe Domnul şi Lucrarea Lui? Crezi că pe noi nu ne doare lipsa adunărilor şi nu dorim şi noi după ele? Dar dacă Autoritatea ne-o cere, ca să se convingă că noi suntem o lucrare serioasă şi demnă în care este ordine şi

ascultare, pentru a merita să o recunoască, de ce numai frăţia-ta dintre toţi nu vrei sa asculţi şi nu vrei să te supui? De ce numai frăţia-ta nu vrei să înţelegi? Dar el, agitat şi nervos, mi-a răspuns dispreţuitor:

— Faceţi voi toţi ceilalţi cum vreţi. Mie nu-mi pasă. Eu fac cum vreau. Vă rog să mă lăsaţi în pace. Să ascultaţi voi toţi dacă vă place. Mie nu-mi poate porunci nimeni să fac cum vrea el, fac cum vreau eu!

În fiecare lună când mergeam la Bucureşti, la termenul care mi se fixa pentru continuarea discuţiilor - ni se arunca mereu învinuirea şi ameninţarea:

— Cum vreţi să fiţi luaţi voi în serios, când în mijlocul vostru este dezordine şi nesupunere? Aşa respectaţi voi dispoziţiunea şi disciplina? Ce-i cu adunările alea de la Mediaş, de la Mehadia, de la Dej? De ce nu-l sfătuiţi pe Pop să se liniştească? Ori vă convine ce face, iar pe noi căutaţi să ne faceţi să vă credem cinstiţi...

— Toţi ceilalţi din toată ţara s-au supus şi ascultă dispoziţia Autorităţii. El este singurul care mai merge ici-colo. Este aproape un an de când aşteptăm rezolvarea. Credem că am dovedit bună-credinţa noastră. Ar fi vremea să ni se rezolve cererea...

— Opriţi-l pe Pop. Dovediţi mai întâi că meritaţi.

Atitudinea faţă de mine devenea din ce în ce mai dură. Eram dus de fiecare dată de la ceasul din faţa Universităţii la Minister, ameninţat, certat şi ţinut ceasuri întregi, zile, nopţi fără mâncare, fără somn, uneori cu ochii acoperiţi... Am îndurat toate acestea chinuindu-mă, rugându-mă, răbdând şi dorind să dovedesc până la capăt că îmi ţin cuvântul dat şi că vreau să merg până la rezolvarea cinstită şi dreaptă a cauzei noastre.

Formula cu semi-autonomia Oastei Domnului în Biserică mi s-a spus că nu mai poate fi aprobată. Că nici Statul şi nici Biserica nu admit un fel de paralelism. Să propunem o altă formulă.

Vedeam bine acum că la Bucureşti nu se mai doreşte câtuşi de puţin normalizarea situaţiei noastre, ci dimpotrivă. Tărăgănarea şi învinuirile repetate şi inventate ne-au convins pe toţi de scopul pe care îl aveau cu noi mai-marii norodului nostru.

Atunci n-am mai găsit nici noi că eram obligaţi să respectăm cuvântul celor care nu şi-l respectau pe al lor, ei înşişi în primul rând. Astfel încet-încet s-au reluat iarăşi adunările peste tot în ţară, încredinţându-ne Domnului viitorul şi rezolvarea. Fie ce va voi Domnul. Am aşteptat destul, fără să ni se dea nimic din tot ce ni s-a promis. Se făceau însă numai adunări mici, nu mari.

La prima întâlnire după aceea am fost întâmpinat cu o aspră ocară şi învinuire de joc dublu cu Autoritatea - căci adunările au reînceput în toată ţara.

— Asta este tot ce putem face. E totuşi mai convenabil şi pentru dumneavoastră să fie adunări mici şi nu mari.

— V-aţi schimbat deci numai părul, nu şi năravul.

— Aşa cum s-a procedat şi faţă de noi! Dvs. ştiţi totul.

Ultima formulă care ni se cerea s-o propunem urma să fie trecută prin Sfântul Sinod în şedinţa din octombrie 1958. Trebuia deci până atunci să o consemnăm într-un alt memoriu - nu mai ştiu al câtelea - şi cu acesta să mă prezint iarăşi în cele trei locuri. Patriarhul urma să-l propună spre aprobare atunci în şedinţa Sinodului.

Am alcătuit fără nici o speranţă, doar de formă, noua şi ultima variantă a acestui memoriu, doar pe o singură pagină de hârtie. Era minimum de cereri.

1. O adunare pe săptămână în biserică, sub supravegherea oricui.

2. În cadrul acestei adunări să se permită cuvântul liber, rugăciunea liberă şi cântarea laică religioasă a Oastei Domnului, liberă. Prin acestea trăieşte Oastea.

— Bine, mi s-a răspuns, dar aceste adunări nu se pot numi ale Oastei Domnului. Noi nu mai înfiinţăm din nou ceea ce am desfiinţat.

— Numiţi-le cum vreţi. Atâta mai avem de cerut. Dacă vreţi să ne daţi, bine. Dacă nu - faceţi cum vreţi. Sunt aproape doi ani de zile de când umblăm pe la dumneavoastră. Credeam că am dovedit buna noastră credinţă. Acum nu mai avem să vă cerem nimic altceva.

— Du Memoriul la Patriarhie.

La uşa părintelui Mitrofan am sunat, am aşteptat îndelung - dar zadarnic. N-a mai răspuns nimeni.

Am mers la uşa părintelui Cazacu - uriaşul înalt îmbrăcat în haine preoţeşti. Dar nici el n-a vrut să-mi primească memoriul nici audienţa la patriarhul.

— Mergi cu el la Cancelaria Sfântului Sinod.

La Cancelaria Sfântului Sinod din Mănăstirea Antim mă aşteptau însă alte amărăciuni. Am fost prin vreo trei birouri până să aflu Registratura... Am dat peste nu ştiu câte dactilografe şi secretare îmbrăcate străveziu şi scurt, fumând, picior peste picior. Marile icoane de pe pereţi abia se vedeau prin ceaţa fumului de ţigară. În sfârşit una dintre ele, oprindu-se din povestit, auzind cu ce problemă sunt pe-acolo, pufni în râs:

— Domnule, dumneata de unde vii? Lasă fantomele în pace şi ieşi la lumină.

— Lasă-l, fa, în pace, râse alta. Apoi răsucindu-se pe jumătate de scaun îmi făcu semn:

— Ieşi pe coridor şi mergi înainte. Uşa din stânga la părintele Şerpe... Părintele Şerpe, mă înfiorai eu ieşind.Dacă va fi şi la suflet ca la nume, atunci prevăd la ce mă pot aştepta.

L-am găsit foarte ocupat cu nişte hârtii. Am dat bună ziua, dar mi-a răspuns nu ştiu ce fără nici să se uite la mine.

Am aşteptat îndelung când pe un picior când pe altul. Când am crezut că aşteptasem îndeajuns fără să se uite să vadă cine este, am îndrăznit cam nerăbdător:

— Părinte, vă rog foarte mult, sunt de departe, am o problemă foarte importantă, n-am timp să mai aştept.

— Ce problemă ai?

— Un memoriu privitor la legalizarea Oastei Domnului. Trebuie să fie prezentat la prima întâlnire a Sfântului Sinod. Vă rog să mi-l înregistraţi şi să mi-l înapoiaţi să-l duc personal la Prea Fericitul Patriarh.

— Ce Oastea Domnului, domnule? De ce nu-ţi vezi dumneata de treabă? N-ai şi dumneata cu ce să te ocupi cu altceva mai serios? De ce nu înveţi, domnule o meserie, să nu pierzi pe aici vremea lui Dumnezeu degeaba - mai împiedicându-ne şi pe noi de la treabă?

— Părinte, îl înregistrezi sau nu? Îmi trebuie acum!

— Lasă-l aici, acuma n-am timp. O să-l trimitem noi.

— Vreau să-l duc eu. Când să vin după el?

— Peste două săptămâni.

— Cu cine pot vorbi totuşi, pentru a-l putea primi acum? Vreau să-l iau şi să-l duc personal.

— Cu şeful Permanenţiei, Prea Sfinţitul Episcop care este în cabinetul său. Mergi acolo dacă vrei.

Am mers, am bătut la uşă. Nici un răspuns. Dinăuntru se vorbea tare cu gara Iaşi:

"Să puneţi la dispoziţie două vagoane de dormit cât mai bune. Să se pregătească mâncări şi băuturi cât mai bune pentru delegaţia Mitropoliei care va veni la Bucureşti..."

Urmau întrebări despre locuri, despre cantităţi, despre nu mai ştiu câte. Vorbirea se prelungea, timpul se făcuse târziu. Stăteam ca pe spini. Am bătut din nou la uşă, apoi am intrat fără să mai aştept, salutând.

— Sunt (şi mi-am spus numele) - vin de la Patriarhie cu un memoriu pentru legalizarea Oastei Domnului şi vă rugăm...

— Ce Oastea Domnului, domnule? Ce legalizare vreţi, domnule? N-am avut noi destul de lucru cu beleaua asta până am scăpat de ea? S-o mai înfiinţăm acum iarăşi? Abia ne-am scăpat de beleaua asta, domnule, să ne-o luăm acum iarăşi pe cap? Pleacă, domnule, acasă şi lasă-mă în pace, am eu acum altele destule pe capul meu, n-am vreme să o pierd şi pentru poveşti de astea. Şi mă privi cu nişte ochi...

— Am înţeles, să trăiţi! Şi ieşii.

Peste tot pe unde umblasem astăzi pe aici fusesem privit ca un om cel puţin din altă lume... Ca o stafie, ca o sperietoare, ca un demodat de demult.

Întors la Patriarhie, cu fiţuica mea de memoriu - cât mai rămăsese din cele cinci foi mari câte avea prima lui variantă, am bătut iarăşi la uşa părintelui Mitrofan...

De data asta uşa s-a deschis şi am fost recunoscut. Dar Patriarhul era ocupat cu o delegaţie din Damasc. N-a putut să mă primească. I-am spus că vin peste două săptămâni, în ajunul şedinţei Sfântului Sinod pentru alegerea episcopului de Roman.

Între timp - în primăvara lui 1957, nemaiputând locui la Simeria, am zis că mă mut oriunde, numai să găsesc un serviciu şi un loc uşor cu o margine de apă să-mi pot face o căsuţă cât de modestă. Domnul a făcut să vină tocmai atunci la mine două surori din Sânicoară de lângă Cluj şi m-au chemat să mă mut, căci este un astfel de loc la ei şi aş putea locui acolo.

Am mers chiar atunci cu ele. Am aflat un loc de casă lângă Someş şi omul îl vindea. Era pe el o căsuţă dărâmată pe jumătate de o bombă în război. Era acoperită cu coceni de porumb. Locuise acolo un ţigan - fierar care acum îşi făcuse altundeva o casă bună şi se mutase. Voi putea sta şi eu acolo până ce îmi voi putea face o căsuţă pe acest loc frumos, înconjurat cu salcâmi şi apoi să-mi aflu un serviciu.

M-am mutat în coliba acoperită cu coceni. Au venit acolo şi părinţii mei alungaţi de pe acasă de măsurile insuportabile ce se luaseră în sat împotriva lor. Şi am început să strângem câte un ţăruş, câte un cui, câte o piatră, pentru noua noastră locuinţă.

Au vândut de pe acasă tot ce mai puteau şi am început construcţia, cu piatră adusă din dealul vechi, cu carele fraţilor din Sânicoară. În loc de mortar foloseam pământ muiat cu apă. Pentru pereţi am adus zgură de locomotivă de la gara apropiată; o amestecam cu ghips. Turnam două scânduri, apoi iarăşi mutam scândurile până ce înălţăm un perete. După aceea altul - şi tot aşa. Eu amestecam materialul, iar tata aducea apă cu două găleţi, până ce am terminat astfel numai noi doi toţi pereţii casei cu două camere, bucătărie şi cămară. Lemnăria pentru acoperiş au pregătit-o trei fraţi, iar pentru acoperiş am cumpărat nişte tablă veche de la un om care o arunca. Când a fost acoperită, am revopsit şi am tencuit totul.

În primăvara anului 1958 ne-am mutat în casă nouă. Dar n-am putut să stăm în ea nici un an, din pricina măsurilor aspre care se luaseră în curând împotriva noastră şi aici, a trebuit să ne facem casa de vânzare şi să ne mutăm iarăşi undeva, oriunde...

Am găsit o casă de vânzare la Călanul Mic, lângă Hunedoara. Am găsit şi un serviciu undeva la Combinatul Siderurgic Hunedoara - şi ne-am mutat acolo cu copiii şi părinţii, fără să primim nici un ban pe casa de la Sânicoară.

Am împrumutat zece mii de lei de la fraţii din Comăneşti pentru a achita prima rată din casa nouă, în speranţa că vom primi preţul celeilalte. Dar în martie 1959 aveau să înceapă iarăşi cele cinci obloane, alţi cinci ani.

Până atunci însă, să revenim unde am rămas, la şedinţa Sfântului Sinod din octombrie 1958, când urma să se pună problema legalizării Oastei.

În ajunul şedinţei acesteia am ajuns deja la Bucureşti, bătând la uşa părintelui Mitrofan. Mi-a deschis şi m-a dus la părintele Patriarh, care m-a primit părinteşte şi mi-a spus:

— M-am preocupat în ultimul timp cu toată grija de problema dumneavoastră. Doresc şi eu din toată inima ca totul să se rezolve cu bine. Mi-am întocmit susţinerea din şedinţa Sfântului Sinod, dar prevăd că va merge cam greu. Dacă totuşi Dumnezeu va voi, vom reuşi. Mâine după-masă, după terminarea şedinţei, vino din nou pe la mine ca să vedem ce s-a realizat. Vom sta atunci de vorbă mai pe larg.

I-am mulţumit, i-am sărutat dreapta şi am ieşit pe aceeaşi uşă a părintelui Mitrofan, care şi-a învârtit din nou cheia în urma mea.

Noaptea aceea am rămas la Sergiu şi Coleta, mai mult rugându-mă şi încredinţând în Mâna Cea înţeleaptă şi Puternică a Domnului rezolvarea după care alergasem aproape doi ani, lună de lună pe la Bucureşti sau prin ţară, când în faţa mai-marilor norodului, când în faţa fraţilor, nădăjduind sincer şi suferind nespus de mult, ca o bucată de fier lovit de ciocan şi nicovală. Şi de autorităţi şi de fraţi.

După-amiază părintele Mitrofan mi-a deschis din nou poarta lui şi m-a dus direct la Patriarh. Acesta m-a întâmpinat nespus de trist. M-a îmbrăţişat cu un suflet pe care l-am simţit zdrobit de tot şi mi-a spus cu cel mai amărât glas din lume:

— Frate Dorz, am fost torpilaţi! Ce amestec a avut în toată problema asta un străin?

Eu am rămas înmărmurit:

— Nici un amestec, părinte Patriarh!

— Nu te-ai consfătuit niciodată cu el? N-ai făcut nici un fel de înţelegere cu el?

— În privinţa asta nu!

— Dar atunci cine din Oaste a alcătuit un plan de trecere la protestantism?

— Eu nu ştiu absolut nimic de un astfel de plan - am răspuns eu şi mai înmărmurit. Tot ce auzeam era ca nişte lovituri de trăsnet pentru mine. Eram zăpăcit de tot.

— După ce mi-am rostit eu cuvântul în care prezentam Sinodului şi susţinerea problemei legalizării Oastei, căutând să influenţez favorabil aprobarea Sinodului pentru memoriul vostru, a intervenit surpriza: cineva foarte important s-a sculat şi a citit un contra memoriu de vreo zece pagini făcut de un străin la Departament. Acest memoriu viza exclusiv problema pe care o susţineam eu. Era un memoriu, o dare de seamă sau o notă informativă în care se amintea printre alţi conducători ai Oastei şi numele dumitale şi al altora. Reieşea din el că s-a pus la cale un plan ca după obţinerea legalizării, Oastea să o rupă cu Biserica Ortodoxă spre a alcătui Biserica Protestantă Română...

Fireşte că îndată s-a înrăutăţit situaţia, atmosfera devenind imposibilă a mai discuta această problemă. Îmi pare nespus de rău că ne-a înşelat atât de cumplit. Extraordinar ce mare rău ni s-a făcut, lucrând pe la spate împotriva noastră.

— Acum ce este de făcut, părinte Patriarh?

— Eu nu mă îndoiesc deloc de sinceritatea dumitale, dar sunt în anturajul dumitale mulţi oameni nesinceri. Asta este situaţia. Apoi adăugă:

— Deocamdată eu nu mai pot face nimic. Doar dumneavoastră să căutaţi a vă apropia în toate părţile de episcopii pe care îi aveţi, ca ei să vă cunoască şi să se convingă că nu sunteţi ostili Bisericii şi că nu este adevărat nimic din ce s-a spus azi despre dumneavoastră aici în Sinod. Atunci, dacă vreodată se va mai pune problema Oastei în Sinod, eu nu mă voi pomeni singur ca acum. Altceva nu mai ştiu ce să-ţi spun. Şi cu un oftat greu, încheie:

— Acum du-te şi Dumnezeu să aibă milă de noi. Apoi, văzându-mă zdrobit de tot, mă îmbrăţişa cu milă şi cu durere, binecuvântându-mă.

— Vă mulţumim din toată inima şi vă cerem cu lacrimi iertare pentru toată durerea pe care fără voia noastră v-am produs-o. Am luptat atât de mult pentru realizarea unui gând frumos care ar fi fost un bine pentru toţi. Iertaţi-ne pentru înfrângerea dureroasă. Şi pentru necazul pe care l-aţi avut. Dumnezeul nostru, Care cunoaşte toate lucrurile ascunse, va răsplăti fiecăruia după cum a lucrat.

I-am sărutat dreapta slăbuţă, cu lacrimi - şi am ieşit spre uşa părintelui Mitrofan.

De atunci nu l-am mai văzut. Dar am plecat de la el, rugându-mă lui Dumnezeu să-l răsplătească pentru tot sufletul lui sincer şi binevoitor cu care am văzut că a dorit să ne ajute.

Dintre toţi cei la care am umblat aceşti doi ani de zile pentru cauza lui Dumnezeu, singur el a fost sincer şi curat cu inima în această cauză.

Dar şi el - nu numai eu - avea în anturajul său prea mulţi oameni nesinceri.

La câţiva ani după aceea, Dumnezeu i-a luat sufletul bunului Patriarh la răsplătirile Lui. Pe celălalt prin care am fost torpilaţi în Sinod, el şi noi, lumea l-a răsplătit după fapta lui. Rămâne să-l mai răsplătească şi Dumnezeu după cum se cuvine, atât pe el cât şi pe cei care au lucrat cu diversiune. Cu fals şi cu împotrivire contra acestui gând bun.

Abia am ajuns acasă la Cluj, când nişte tineri fraţi vin la mine şi mă întreabă când se ţine sigur Congresul tineretului Oastei la Feleac.

— Ce congres? întreb eu izbit de altă lovitură.

— Păi fratele Pop ne-a convocat la un Congres al tineretului Oastei pe ţară care se ţine la Feleac la el. Ne-a chemat să venim cât mai mulţi. Se ştie în toată ţară, a vestit el peste tot. Cum, numai frăţia-voastră nu ştiaţi nimic?

— Nu! Eu acum aud pentru prima dată. Abia am venit de la Bucureşti unde numai Dumnezeu ştie ce am păţit cu toate autorităţile pentru adunările Oastei şi pentru neascultătorii dintre noi, şi acum iată ce aud iarăşi. În atmosfera aceasta atât de încărcată şi ostilă de acum, asta mai trebuia. Un congres pe ţară. Şi mai ales al tineretului! Dumnezeul nostru, ai milă de noi şi ne izbăveşte din tot răul care ni se face prin acest om nesupus şi nechibzuit.

— Nu veniţi nici unii, frate Vasilică - i-am zis unuia dintre ei, Vasilică Iftimoaie din Comăneşti. Unul dintre cei mai buni fraţi tineri din ţară. Şi spuneţi la toţi să nu vină nimeni. Nu va fi nici un congres. Securitatea nu va permite nimic, dar a lăsat să se pregătească pentru a vă înşela ca apoi să vă înfrice iar apoi să facă din asta o altă faptă învinuitoare pentru noi, ca să ne tot îngreuneze starea şi să ne complice situaţia. Numai Dumnezeu ştie ce rău ni se mai pregăteşte din partea lor folosindu-se de nechibzuinţa acestui om ambiţios şi plin de porniri fireşti nelegiuite.

Am plecat imediat la Cluj să-l caut pe Pop Alexandru la casa lui Chişu, unde ştiam că trage şi care îl sprijinea în toate nesăbuinţele lui.

— Nu-i aici, mi s-a răspuns.

— Vă rog să-i spuneţi să vină neapărat până la mine la Sânicoară. Am ceva foarte urgent cu el. Dumneavoastră ştiţi ceva despre un congres la Feleac?

— Da, ştim! Şi dorim ca acest congres să se ţină, indiferent că cineva ar fi împotriva lui... (Acel cineva, îmi dădeau să înţeleg că eram eu.)

— Bine, faceţi ce vreţi dacă nu voiţi să ascultaţi nici unul. Doresc totuşi să vorbesc cu fratele Pop. Dacă trece pe la dumneavoastră vă rog să-i spuneţi.

Abia ajunsesem înapoi acasă şi căzusem pe genunchi rugându-mă Domnului cu inima zdrobită să se îndure şi să zădărnicească acest rău şi potrivnic gând, salvând Lucrarea Lui din mâinile acestor oameni nechibzuiţi şi fără minte - că uşa se şi deschise violent şi intră Pop.

— De ce ai spus tinerilor să nu vină la Feleac? - îmi zise grosolan şi agresiv, fără să dea nici măcar bună ziua.

— Frate, i-am zis îndurerat, dar acum vrei dumneata să faci acolo un congres al tineretului pe ţară? Ce fel de congres este acesta? Cu ce scop, cu ce rost, cu cine şi pentru ce? Dar nu-ţi dai dumneata seama nici acum ce greutăţi ne faci tuturor fraţilor din ţară? Nu ţi-am spus şi nu te-am rugat de atâtea ori să înţelegi aceste lucruri şi să nu ne mai faci atâta rău?

— Nu-mi pasă de nimic din toate cele ce mi le spui; eu fac ce vreau!

— Bine frate, dar toţi fraţii din ţară sunt împotriva celor ce faci. Ai întrebat pe cineva când ai hotărât ce vrei să faci la Feleac?

— Dar cine-s aceştia? Cine-i cutare, cine-i cutare? - strigă el sărind în sus de furios. Şi bătându-se cu pumnul pe piept, ţipă:

— Toţi ăştia sunt nimic. Eu sunt ţara! Eu fac ce vreau şi nu-mi pasă de nimeni.

M-am îngrozit ce stare avea. Ţipa ca un nebun şi cu ochiul lui întunecat privea nicăieri ameninţător.

— Eu te rog, frate, să nu faci aşa ceva. Ne vei înrăutăţi tuturor şi mai mult starea. Şi până la urmă vei vedea că chiar acei ce te îndeamnă la aceasta, te vor împiedeca. Te vor opri şi nu se va alege din tot ce vrei decât rău. Eu am spus la câţiva fraţi să nu vină şi voi mai spune la câţi vor mai vrea să mă asculte. Ştiu că nu se va alege nimic bun de aici, ci numai rău.

— Să nu mai spui la nimeni să nu vină. Eu voi ţine acest congres, orişicine-ar fi împotrivă. Dacă nu-ţi place, du-te şi mă spune la ministru...

Şi ieşind, trânti uşa cu atâta putere, încât se cutremură fereastra.

Am rămas înmărmurit. Niciodată nu făcuse chiar aşa. O, Dumnezeule Bun şi Puternic, unde am ajuns! Prin ce oameni sfinţi ai început Tu şi ai adus Lucrarea Ta până astăzi - şi acum iată ce fel de oameni s-au strecurat în Lucrarea Ta până în primele rânduri, pentru a o lua din Mâinile Tale şi a o duce la prăpastie. Ce duhuri potrivnice s-au năpustit asupra întregului Oastei Tale, ca să-l sugrume şi să-l nimicească. Iată cum aceste duhuri viclene şi violente îl împing pe acesta împotriva noastră. Pe acesta să tulbure iar pe ceilalţi să dezbine pe ascuns şi cu şiretenie satanică, făcând rău Lucrării Oastei Tale pentru care ai avut atâtea planuri frumoase şi pentru care atâtea suflete curate au adus lângă Jertfa Ta jertfele lor atât de sfinte şi frumoase. Şi lacrimi atât de sfinte. Şi sudori sfinte şi sânge sfânt... O, Dumnezeule Bun, nu-i lăsa şi nu le îngădui să izbutească în planurile lor rele la care îi împinge şi îi sprijineşte Satan. Ai milă de noi şi de Lucrarea Ta, în aceste momente atât de grele prin care trecem.

Fireşte că la Feleac s-a întâmplat întocmai aşa cum prevăzusem. Nici nu erau adunaţi decât o parte când au fost înconjuraţi de miliţie, legitimaţi iar apoi împrăştiaţi. Totul fusese numai un circ aranjat de cei care acum îl împrăştiau. Fusese o cursă în care urma să ne prindem noi, iar dacă nu ne-am prins, fusese stricată, pentru a nu se vedea cine o pregătise. Lui Pop fireşte că nu i s-a întâmplat nici de data asta nimic, dar îndată după asta eu n-am mai putut supravieţui acolo, trebuind să mă mut, după cum am mai spus.

În 4 noiembrie, deci îndată după asta, m-am pomenit cu o telegramă: "Vino imediat la Bucureşti..." Nu era semnată de nimeni. Am înţeles că era de la Interne. La coborârea din tren eram aşteptat de şeful de la Minister. M-a luat într-o maşină şi m-a dus direct la Ministerul de Interne. Iar pe coridoare, pe scări, pe ascensor, cu ochii acoperiţi, până ce am ajuns în faţa unei uşi.

Când mi s-au luat ochelarii negri, eram într-un birou cum nu mai văzusem niciodată de când umblam prin labirintul acesta. Nici la Patriarh, nici la Preşedintele Departamentului. Era totul îmbrăcat numai în covoare stacojii. Pe jos, pe pereţi, pe mobilier, peste tot. La masă, un bărbat voinic şi puternic, într-o cămaşă gri strălucitoare. Mi s-a părut cunoscut de undeva.

— Dezbracă-ţi paltonul şi stai, mi-a poruncit aspru.

M-am supus. Aici trebuie să execuţi totul fără nici un cuvânt. Am pus paltonul însă nu în cuier, ci lângă mine, pe spatele unui divan pe care nu m-am aşezat. Am rămas în picioare, ca în faţa unei personalităţi cu totul deosebite într-un moment cu totul deosebit.

— Te-am chemat, zise el privindu-mă încruntat, ca să-ţi pun în vedere pentru ultima dată şi în modul cel mai clar, să nu mai cereţi, să nu mai speraţi şi să nu mai umblaţi după nici o legalizare. Sunteţi nişte reacţionari, nişte elemente recalcitrante şi toţi aveţi numai o atitudine duşmănoasă faţă de ordinea socială existentă în ţara noastră. Vi s-a pus în vedere să nu vă mai adunaţi, dar aţi continuat. Vi s-a pus în vedere să nu mai faceţi nici o propagandă în rândurile tineretului - dar voi faceţi Congrese ale tineretului pe ţară. Vi s-a pus în vedere să nu vă mai deplasaţi dintr-o parte a ţării în alta - dar voi puneţi toată ţara pe drumuri. Nu lăsaţi tineretul la şcoală, nu lăsaţi oamenii să-şi vadă de serviciu, umblaţi numai să tulburaţi şi să agitaţi lumea. Asta faceţi!

— Vă rog, am încercat eu cu un ton cât se poate de respectuos şi supus, eu nu ştiu cu cine vorbesc, de aceea nu ştiu cum să mă adresez, dar cred că Domnia Voastră ştiţi bine că noi nu suntem aşa cum ne învinuiţi.

— Cum nu sunteţi aşa? se răsti el furios la mine. Dar ce înseamnă toată larma asta pe care o faceţi pe acolo pe la Cluj? Congresul tineretului, ha? Ce înseamnă asta, spune, nu atitudine duşmănoasă?

— Nu noi am făcut asta!

— Am terminat! Să ştiţi că oriunde veţi mai fi găsiţi adunaţi fie doi-trei, fie două-trei mii, veţi fi imediat arestaţi şi bucuria voastră se va preface în jale. Ai înţeles? Eu voi nimici Oastea Domnului, vei vedea. Poţi să pleci.

— Domnia Voastră puteţi face orice vreţi - îndrăznii eu, luându-mi paltonul de pe spatele divanului - dar când veţi lua aceste măsuri împotriva noastră să ştiţi că vă veţi lovi de cei mai nevinovaţi, mai supuşi şi mai conştiincioşi dintre toţi cetăţenii acestei ţări. Noi am căutat sincer o legalizare.

— Am terminat, zise el apăsând pe un buton de pe cele de pe birou.

— Să trăiţi! terminai şi eu, îndreptându-mă spre cel care îmi făcea semn din uşă, cu ochelarii, să ies.

Ajuns afară, tot timpul îmi frământam mintea cu întrebarea: unde l-am văzut eu pe omul acesta? Îmi părea aşa de cunoscut, dar nu ştiam de unde. Abia ieşit în stradă şi văzând pe frontispiciul clădirii tablourile conducătorilor Statului, se făcu lumină, recunoscându-l.

Fusese Alexandru Drăghici, ministrul de interne...

Niciodată nu mi-a părut bine de răul nimănui, dar când peste câţiva ani, i-a venit şi lui rândul să cadă - precum îi vine odată fiecăruia - mi-am adus aminte de ameninţarea lui plină de trufie şi de ură din 4 noiembrie 1958 când a zis: "Eu voi nimici Oastea Domnului - vei vedea!" Şi iată cum Domnul l-a nimicit pe el! Ce frumos scrie în Psalmul 2: "Cel ce şade în ceruri râde de ameninţarea lor, Domnul îşi bate joc de ei... "

Ce frumos ar fi dacă cineva s-ar gândi să strângă din toată Biblia şi din toată istoria dovezile şi exemplele câte se mai pot şti despre felul cum a ştiut Dumnezeu să râdă şi să-şi bată joc de cei care s-au ridicat direct împotriva Lui. Dacă vreodată se va găsi cineva să facă aceasta, tare mult aş dori eu ca el să nu-l uite atunci nici pe acest Alexandru Drăghici! Să-l treacă şi pe el între ei.

Iată unul dintre cele mai însemnate învăţăminte cu care voi încheia acest capitol: Când pleci pentru Numele şi Cauza lui Hristos, atunci trebuie să rişti totul în lumea asta.

Dacă nu eşti în stare mai întâi să-ţi dai libertatea ta, averea ta şi chiar viaţa ta în orice clipă pentru Hristos şi pentru fraţi, mai bine nici nu porneşti. Fiindcă te vei prăbuşi la primul atac, la prima confruntare.

Să nu preţuieşti mai mult decât pe Hristos nimic pe lume, nici să nu te temi mai mult decât de El de nimeni, pe pământ. Prezenţa lui Hristos te va însoţi atunci cu atât mai puternică cu cât primejdia va fi mai mare şi vrăjmaşul mai înfricoşător. Duhul Sfânt îţi va da chiar în clipa aceea ce să răspunzi şi ce să taci, potrivit cu

planul pe care îl are mai înainte Dumnezeu cu tine şi cu fiecare dintre acei înaintea cărora vei fi dus pentru a se arăta tot ce este ascuns în inimile lor.

Timpul pe care îl avem este atât de scurt. Libertatea pe care o avem este atât de provizorie. Ocaziile pe care le avem sunt atât de unice. De aceea fiecare dintre noi trebuie să ne repetăm de fiecare dată: nu am decât azi! Trebuie să fac, deci, acum totul, fiindcă niciodată nu voi mai avea înaintea mea nici clipa asta, nici libertatea asta, nici ocazia asta, nici omul acesta.

Acum, când toate cele ce le-am povestit sunt în urma mea şi când Dumnezeul meu Care m-a trimis şi m-a ţinut prin toate şi Care mă va judeca în curând pentru tot ce am făcut şi am spus, ştie şi cunoaşte că după puterile slabe pe care le-am avut şi cu talentul puţin pe care mi l-a încredinţat, conştiinţa mea liniştită mă încredinţează că m-am străduit sincer să fac tot ce putea face un om ca mine, într-o stare ca aceea. Am lucrat uneori prea pripit ori prea mâhnit, dar am lucrat totdeauna cu un cuget curat atât faţă de Stăpânire şi de Biserică cât şi faţă de Dumnezeu şi faţă de fraţii mei.

Apărând Lucrarea Oastei Domnului şi luptând cu toată puterea fiinţei mele pentru ea - am arătat nedreptatea ce ni se făcea şi am luptat pentru îndreptarea ei. Am arătat fiecăruia primejdia în care se află şi am luptat pentru înlăturarea ei. Am dorit o fericită rezolvare - şi am luptat pentru realizarea ei.

M-am ferit să nu păcătuiesc cu nimic nici împotriva Templului, nici împotriva Cezarului, nici împotriva fraţilor - şi nici chiar împotriva vrăjmaşilor şi răufăcătorilor mei. Am vrut numai împlinirea datoriei mele cinstite pe care o aveam faţă de toate aceste valori - şi Dumnezeul meu ştie cât am făcut pentru aceasta.

Dacă lucrurile au luat o altă întorsătură decât cea dorită de mine şi de către cei care aveau un cuget sincer şi o dorinţă curată - aceasta n-a mai stat nici în voia mea şi nici în puterile mele. De la început am avut o puternică încredinţare că liberalizarea unei lucrări vii şi duhovniceşti ca Oastea Domnului în Biserica şi poporul nostru ar fi o binefacere cum nu se putea mai mare pentru acestea amândouă. Ea ar fi făcut ca întreg poporul nostru să facă înainte un uriaş salt calitativ în toate privinţele. Iar Biserica noastră să devină o Biserică vie şi evanghelică născută din nou şi în stare de frumuseţile trăirii divine din vremile creştinismului primar.

Cei care ar fi trebuit să ajute şi n-au ajutat la înfăptuirea acestui lucru bun vor avea să răspundă fiecare înaintea Scaunului de Judecată al lui Hristos. Iar cei care au făcut totul să zădărnicească aceasta, pe faţă sau în ascuns, cu viclenie sau cu violenţă - vor da seama şi ei în curând, fiecare la fel.

Acestea le-am avut de spus despre aceşti ani şi despre aceşti oameni până aici. Şi Dumnezeul meu va arăta odată că n-am minţit.

Dar Duhul mă înştiinţează că încă necazurile mele nu s-au sfârşit. Voi mai avea de întâmpinat încă şi alte multe lanţuri şi necazuri şi-n viitor (Faptele Apostolilor 20:23).

Dumnezeul meu, în Mâna Ta îmi încredinţez şi pe mai departe viaţa mea. E a Ta şi fă Tu ce vrei cu mine până la capăt.

Slăvit să fie Domnul.

Să apărăm Credinţa

Să apărăm Credinţa cea dreaptă, ce-o avem,
Căci numai apărând-o, ostaşi ai ei suntem.

S-o apărăm şi s-o iubim,
Statornici s-o trăim;
Şi noi credinţa ne-o cinstim
Dacă-o trăim.

Să apărăm nădejdea ce ni s-a dat de Sus
Că numai astfel suntem ostaşi ai lui Isus.

Să apărăm Lucrarea în care-am fost chemaţi

Căci numai astfel suntem ostaşi adevăraţi.

Să apărăm iubirea ca tot ce-i mai frumos
Căci numai astfel suntem ostaşi ai lui Hristos.

Să apărăm unirea frăţească ne-încetat
Căci numai astfel suntem ostaşi cu-adevărat.

Să le-apărăm cu viaţa, oricât ar fi de greu
Că numai astfel vrednici vom fi de Dumnezeu.

CAPITOLUL 25
Al şaptelea foc

Eu voi mulţumi de-a pururi Dumnezeului Slăvit
Că în felul cel mai crâncen mi-a fost dat ce-am limpezit,
Că-n văpaia cea mai albă mi-am primit al Slavei In;
- Numai ce-am cules de-acolo are-n el ceva divin...

Ameninţarea din 4 noiembrie, nu întârzie să se arate. Când omul bun promite rău, să nu te temi, fiindcă el nu se ţine de promisiune, să-l crezi numai când promite binele, căci atunci se ţine. Când omul rău promite binele, să nu-ţi faci nădejdi, căci el nu se ţine de promisiunea lui. Dar când îţi promite răul, păzeşte-te, căci atunci se ţine.

S-a ţinut de promisiunea lui şi Alexandru Drăghici, întocmai cum a ameninţat. Şi fiecare dintre subalternii lui din ţară s-au ţinut; după zelul său, la cele dintâi porunci se grăbiră să sară asupra fraţilor şi a adunărilor noastre.

A fost alcătuit un plan de arestări pe ţară, apoi pe regiuni, pentru ridicarea şi condamnarea fraţilor. Uneltele vânzătoare dintre noi deveniseră harnice, dând note informative cât mai amănunţite de care era nevoie la întocmirea dosarelor noastre de condamnare.

Astfel, începând chiar din luna următoare, de Sărbătorile Naşterii Mântuitorului, de Anul Nou şi de Bobotează, urmară valuri după valuri să vină la noi ştirile despre arestări de loturi de fraţi pe regiuni: Timişoara, Craiova, Bucureşti, Galaţi, Suceava, Bacău, Sibiu, Cluj, Hunedoara.

Zeci şi sute de fraţi, până şi surori, până şi fete.

Mă aşteptam în fiecare clipă să vină uliul să se repeadă şi asupra mea fiindcă vedeam mereu cum mi se dau târcoale tot mai apropiate. Dar aşa ceva era normal acum şi mă miram de ce se întârzie totuşi atât de mult.

Mă mutasem la Călanul Mic şi aflasem un serviciu modest la un depozit de materiale. Cel care îmi vânduse casa îmi cerea mereu rata care o datoram la început, iar cel căruia îi vândusem eu mă tot amâna, fără să-mi dea nimic.

Am fost silit să merg să mă împrumut la singura familie unde îndrăzneam, familia sorei Mariţa şi fr. Vasile din Comăneşti.

Încă de la plecarea de acasă am observat că sunt urmărit. Pe tot timpul şi drumul la Comăneşti - la fel.

În ziua următoare, seara - era 13 martie - la coborârea din tren, am fost înconjurat cu ţipete şi fluierături, apoi prins ca un făcător de rele şi dus între patru inşi până acasă. Era pe la ora 11 noaptea când mi se făcea percheziţie, iar pe la ora unu eram dus la Călan de unde dimineaţa am fost dus la Deva.

Mi s-a confiscat tot ce aveam în casă: cărţile, Biblia, manuscrisele... Până şi cei 10.000 de lei în numerar luaţi cu chitanţă de la familia din Comăneşti. Fără să mi se mai înapoieze apoi din toate nimic, niciodată.

În dimineaţa următoare venise după mine la Deva o maşină de la Cluj. Am fost urcat între doi şi dus acolo unde urma să se facă ancheta şi judecata noastră, a celor ce fusesem consideraţi mai vrednici ca să facem

parte din lotul pe ţară. Aceasta poate pentru că în ultimii doi ani eu locuisem la Cluj, unde activasem mai mult - atât eu, cât şi Pop Al. cel harnic şi potrivnic. Nu ştiu cum s-a făcut, dar căpitanul care mă ducea de la Deva, aşezat pe scaunul maşinii lângă mine, tot timpul drumului până la Cluj a dormit frumos cu capul pe umărul meu. N-am înţeles niciodată de ce a făcut el aceasta.

La Securitatea din Cluj am fost depus pe fundul celui mai adânc coridor al beciului subteran. Apoi a început îndată ancheta cea mai lungă şi grea a celor 8 luni de zile şi nopţi, din martie până în noiembrie 1959, când am fost judecaţi şi condamnaţi.

Aici am trăit cele 8 luni de zile, clipă de clipă şi pas de pas, cumplitul calvar al celor mai lungi şi mai grele anchete de până atunci, fiindcă, dacă până acum, de câte ori fusesem luat şi dus, aveam să răspund doar pentru mine însumi, acum trebuia să răspund pentru mulţi.

La trei zile după aducerea mea la Cluj, se făcea percheziţie şi la casa de la Sânicoară unde ne aveam toate lucrurile, fiindcă nu ni le dusesem încă la Călanul Mic. A confiscat absolut totul: haine, lenjerie, mobilă, toată sărăcia ce o aveam. Apoi cărţi, obiecte, manuscrise. Şi în urmă casa, grădina, totul. Din toate, nici până astăzi nu ni s-a mai înapoiat nimic. Şi niciodată, niciodată, nimic.

Anchetatorul pe mâna căruia ajunsesem să fiu dat ne cunoştea atât de bine pe toţi fraţii şi toate cele ce le făcusem în ultimii doi ani, încât de la început mi-am dat seama că omul acesta ne urmărise tot timpul şi cu toată grija, pe fiecare şi pe toţi. De asemenea şi că Pop, unealta lui de urmărire a noastră, fusese foarte harnică. Dumnezeu să aibă milă de ei, când şi ei vor cădea în Mâinile Lui.

Mai târziu am aflat că, în adevăr, acest căpitan făcuse slujba de şef de post la miliţia din Feleac în acel timp când Şandor Pop se zicea că face şi el acolo slujba de învăţător.

Din prima zi, anchetatorul nostru mi-a şi spus:

— Domnule Dorz, aţi fost dat în mâinile mele. N-are nici un rost să vă faceţi iluzii. Trebuie să ştiţi că noi cunoaştem totul despre voi toţi. Eu trebuie doar să stabilesc gradul de vinovăţie al fiecăruia dintre voi. Aşa că vedeţi, orice aţi încerca, rezultatul va fi acelaşi.

— Şi dumneavoastră sunteţi în Mâinile lui Dumnezeu, toţi suntem în Mâinile Lui, am răspuns eu încet şi liniştit, privind în ochii lui. Faceţi ce trebuie să faceţi.

Părându-i-se probabil că prima noastră întâlnire şi începutul discuţiilor noastre n-a fost potrivit cu atitudinea pe care trebuia s-o ia el de la început - şi vrând să ocolească alunecarea vorbirii noastre pe un astfel de făgaş, luă îndată o înfăţişare aspră şi îmi porunci dur:

— Stai acolo la masă! Vei răspunde numai ce te voi întreba eu şi fără să-mi vorbeşti de Dumnezeu şi despre Hristos. Despre asta ai vorbit până acum destul şi prea mult altora. Acum va trebui să dai aici seamă pentru toate astea.

Aşa începu pentru mine lungul şir de zile şi nopţi de întrebări şi răspunsuri scrise cu rost şi fără rost, la obiect şi în afară, pe zeci şi sute de pagini...

În celulă cu mine mai erau când doi, când trei, când patru, cinci şi chiar şase deţinuţi. Fiecare cu câte altceva. Nu erau băgaţi împreună niciodată doi din aceeaşi învinuire. Unii erau aici pentru politică, alţii pentru sabotaj, pentru frontieră, pentru aur, pentru felurite crezuri religioase interzise. Din când în când făceau schimburi prin celule, mutându-i şi împrăştiindu-i pe cei ce fuseseră un timp împreună. Probabil spre a nu se împrieteni unii cu alţii. Mai probabil însă pentru a putea fi băgaţi printre cei închişi oameni ai anchetei, care prefăcându-se prieteni cu cei anchetaţi, căutau să afle de la ei diferite lucruri pe care nu le declaraseră la anchetă. Aceştia, apoi, când erau scoşi, le dezvăluiau, dând pe cel care se încrezuse în ei şi căzuse în mreaja lor, pe mâinile celui ce-l ancheta. Erau unii la care nici nu te puteai gândi că sunt iscoade. Ce lucru îngrozitor şi ce păcat de moarte! Să ajungi să vinzi pe semenul tău, care şi aşa este destul de chinuit, spre a fi chinuit şi mai mult!

Când se deschidea uşa celulei, pentru ca cineva să fie scos sau băgat - cu toţii trebuia să ne întoarcem imediat cu faţa la peretele din fund. Dacă cel ce deschidea făcea "psst", trebuia să ne întoarcem cu toţii imediat cu

faţa la uşă, pentru ca el să aleagă pe acela de care avea nevoie să-l ia la anchetă. Dacă nu-l cunoştea, întreba în şoaptă:

— Care eşti... cutare?

Dar în curând paznicii începură să ne cunoască pe toţi.

De la început am aflat că celor ce veneau să ne ia, li se spunea *uliul*. Îndată, deci, ce se simţeau apropiindu-se paşi, unul şoptea speriat: *"Uliul!"* Într-adevăr uşa se deschidea, uliul se uita peste noi ca peste nişte pui speriaţi închişi în cuşcă, dintre care el îşi alegea pe care voia, îi întindea ochelarii cei negri pe care totdeauna îi avea în mâna şi îi spunea:

— Ia-i!

Luai "ochelarii", care erau nişte petice negre de piele sau pânză groasă, legaţi cu un elastic pentru a ne acoperi cât mai strâns ochii, spre a nu vedea nimic pe unde eşti dus. Îi apăsai bine peste ochi, apoi puneai mâinile la spate şi te lăsai înhăţat, împins, oprit, dus până unde trebuia să te ducă. De obicei uliul se grăbea şi atunci trebuia să treci peste praguri nevăzute de care te loveai, scări pe care călcai în gol sau te împiedecai în plin, uşi ce trebuia să le izbeşti cu capul ori cu umerii. Aveai uneori capul plin de cucuie, ori genunchii plini de vânătăi. De multe ori, chiar uliul se distra făcând în aşa fel încât loviturile să fie cât mai dese şi mai multe. Atunci tot el se prefăcea furios:

— De ce nu eşti atent, boule? Şi te mai izbea şi el încă o dată. Necunoscându-i după numele lor adevărat pe nici unii dintre aceşti supraveghetori ai noştri, cei închişi începură să-i boteze ei înşişi, după inspiraţia sau după întâmplările lor, pentru a-i cunoaşte sau vorbi despre ei.

Erau printre ei şi oameni buni şi oameni răi, de altfel ca peste tot. Unii te tratau omeneşte - atât cât puteau. Alţii te tratau sălbatic, ca nişte fiare, nici măcar după legea aceasta de aici, ci după răutatea inimii lor, mult mai rea.

Am văzut că slujbaşul-om, se poartă întotdeauna după omenia legii, iar slujbaşul-fiară se poartă după cruzimea ei. Am văzut că legea nu este rea în ea însăşi, ci în aplicarea ei. Şi aplicarea o face omul şi depinde de om. Şi omul răspunde în faţa lui Dumnezeu şi a conştiinţei sale de felul cum aplică ceea ce are libertatea să aplice după cât este puterea sa.

Şi am văzut că în cea mai mare parte omul este rezultatul educaţiei care i s-a făcut, începând cu cei şapte ani de-acasă. Deci începând cu mama, cu primul educator pe care îl are orice om.

Ce mare lucru este educaţia religioasă în familie - se vede mai ales în astfel de locuri. Fiul pe care îl creşte o mamă poate va deveni un astfel de slujbaş cum sunt aceştia, de la anchetator până la paznic. Şi tot felul său de a se purta cu semenii căzuţi pe mâinile şi sub cheia lui va fi în cea mai mare măsură aşa cum l-a format mama lui. Dacă ea, mama sa - şi el, tatăl lui, şi-au crescut copilul lor ca să fie om - atunci el va fi om. Atunci şi Dumnezeu şi oamenii vor binecuvânta odată pe omul acesta şi pe mama care l-a crescut să fie om şi nu fiară.

Dar dacă el va fi fiară şi nu om, atunci atât oamenii care vor avea de-a face cu el, cât şi Dumnezeu îl vor blestema nu numai pe el, ci împreună cu el şi pe mama lui şi pe tatăl său care l-au făcut fiară şi nu om.

O, de câte ori am gemut, prin anii aceia grei şi mulţi şi crânceni: ce bine ar fi fost dacă poporul nostru ar fi avut mai multe mame credincioase de câte a avut... Ar fi avut mai mulţi fii de oameni decât pui de fiare. Atunci chiar dacă legile erau cum erau, ei le-ar fi aplicat omeneşte - iar grozăviile s-ar fi săvârşit mai puţin!

De la oamenii care treceau pe la noi prin celulă am aflat că aproape în fiecare din cele câteva zeci de celule câte mai erau sub pământul acestei clădiri care apăsa asupra noastră, era câte un frate din lotul nostru pe ţară. Am auzit numele multora dintre ei - şi nu înţelegeam ce rost avusese să-i bage pe mulţi în acest lot care totuşi se presupunea că ar trebui să-i cuprindă într-adevăr numai pe cei mai însemnaţi şi mai importanţi atât prin activitatea, cât şi prin starea lor. Dar n-a fost aşa, ci s-a făcut o amestecătură de tot felul, desigur pentru a se crea cât mai multe compromiteri. Altfel, dacă ar fi fost aleşi doar cei cu o comportare serioasă şi demnă, mai ales la desfăşurarea procesului - dar şi înainte şi după aceasta - felul cum ne-am fi înfăţişat ar fi fost altul. Şi atunci ar fi stânjenit mai mult pe cei care au ştiut să prevadă totul.

Dar de ce oare mai vorbesc eu în felul acesta, când sunt bine încredinţat că nimic nu s-a întâmplat fără cunoştinţa şi îngăduinţa mai dinainte a lui Dumnezeu? Nu mi se spusese oare şi mie mai dinainte cu mult de aceasta şi nu le ştiu eu oare bine din experienţele celelalte!?

Dumnezeul le-a îngăduit toate ca să fie aşa. El a îngăduit ca eu să mă mut de la atâta depărtare tocmai aici la Cluj, lângă Cluj. El a făcut ca şi cel prin care vom fi vânduţi să fie adus şi el de la altă depărtare tot aici. Zeci de amănunte din toată desfăşurarea celor pregătite mă încredinţează acum că toate erau pregătite mai dinainte ca să fie aşa, nu în primul rând de oameni, ci în primul rând de către înţelepciunea lui Dumnezeu, Care avea tocmai prin aceste cerneri - care se anunţau lungi şi grele - o mare lucrare de curăţire şi de orientare care trebuia să fie făcută în vremile astea şi în locurile astea, printre noi.

Aşa am aflat şi despre Pop Al. că este şi el pe aici, într-o celulă apropiată. Cineva care era în celula în care fusese băgat el chiar în clipa arestării, spunea despre el cât de ciudat se comportase.

Când îl băgase în celulă, el le povestise că îl luaseră de la gară, pregătit să meargă undeva prin Banat la o nuntă. Tocmai îşi cumpărase biletul când doi l-au luat, l-au suit într-o maşină şi l-au băgat direct în celula asta.

— Era foarte nervos şi nerăbdător, ne spunea omul. Nu mai avea astâmpăr. Trebuie să fie o greşeală cu mine, zicea el foarte agitat. Nu se poate, trebuie să fie o greşeală. Eu credeam că mă vor duce în altă parte şi nu aici. Doar eu am colaborat cu ei - cum să mă aresteze pe mine? Desigur, cineva are să mă întrebe ceva şi neavând timp momentan, m-a adus să aştept aici câteva minute. Dar nu se poate, trebuie să vină să mă ia de aici. Am şi biletul de tren - trebuie să ajung neapărat acolo la nuntă. Acum voi pleca cu trenul următor... Şi iarăşi bătea în uşă ca să fie scos la comandant...

Noi zâmbeam - spunea omul - miraţi de naivitatea lui - şi i-am zis: Linişteşte-te, domnule, nu-i nici o greşeală cu dumneata. La nunta aia n-ai să mai ajungi niciodată. Dumitale ţi se pregăteşte acum o altă nuntă, ai să vezi!

El nu voia să ne creadă nici să se liniştească. L-am lăsat în pace. Ne şi temeam de el, dacă ne spusese că el a colaborat cu ei.

Mă miram şi eu cum de l-au luat şi pe colaboratorul de care se folosiseră atât de bine. Dar cei cu care eram - şi care cunoşteau mai bine decât mine felul în care se procedează la arestarea celor care sunt mai mulţi într-un lot - mi-au spus că atunci, odată cu cei din lotul acela, îl arestează şi pe cel care a fost iscoada şi vânzătorul lor. În primul rând pentru a acoperi în faţa lumii pe vânzător. Apoi pentru a-l folosi chiar şi prin închisoare spre a afla de la el ce vorbesc ceilalţi. În al treilea rând, pentru că afară nemaiavând nici o nevoie de el, nu numai că n-au nici un fel de respect pentru el, ci chiar se tem că i s-ar putea trezi cugetul ca lui Iuda - şi ar putea începe să spună şi să strige că a păcătuit vânzând sânge nevinovat... Dar aşa, dacă este pus şi el să sufere, ar putea să-şi afle vreun rost şi o amăgire de prestigiu a conştiinţei sale că sufere şi el pentru Hristos la fel cu acei pe care el i-a vândut. Iar aceasta nu-l lasă să se prăbuşească în netrebnicia sa nici în ochii săi, nici în ai altora.

Ce bine ştiu fiii veacului acestuia să stoarcă din fiecare situaţie până la ultimul strop de avantaj pentru scopurile lor.

Sinedriul din Ierusalim nu mai avea nevoie de Iuda, fiindcă Hristos era condamnat de ei la moarte - şi prin urmare nu mai aveau nevoie de vânzătorul Lui. Dar noi nefiind condamnaţi încă la moarte, de al nostru vânzător va mai fi nevoie. Nu uşor se mai poate găsi altul chiar atât de potrivit pentru slujba asta ca el. Aşa că, chiar dacă mai face greşeli, meritele lui le scuză faţă de ei.

Dar tot în planul Domnului a fost îngăduit şi lucrul acesta. Trebuia şi aici să se împlinească Scriptura.

Lucrarea Oastei este Lucrarea lui Dumnezeu. Temelia ei era Hristos şi materialul cu care trebuia să se lucreze era aurul, argintul şi piatra scumpă - după cum este scris. Fiecare lucrător trebuie să ia seama bine nu numai ce clădeşte deasupra dar şi cam clădeşte. Schimbul întâi din lucrătorii care fuseseră temelia, clădiseră atât de frumos pe temelia lui Hristos, prin călăuzirea şi inspiraţia Duhului Sfânt. Schimbul al doilea continuase la fel, deşi în timpul lor au bătut mari furtuni pentru această Lucrare. Dar acum în acest al treilea schimb, a treia generaţie de lucrători, începuseră o mare parte din ei să lucreze rău. Nu numai că lepădaseră Planul lui

Dumnezeu după care lucraseră cei dintâi lucrători - dar renunţaseră şi la acele adevăruri de credinţă, la acele lucruri de valoare sfântă şi durabilă cu care zidiseră înaintaşii noştri. - Şi împrumutaseră alte convingeri şi alte valori, stranie şi nepotrivite de pe la alţii cu care niciodată n-ar fi trebuit să ni le schimbăm.

Acum vraiştea şi dezorientarea, precum şi amestecătura şi dezordinea, ajunseră foarte departe şi foarte sus. Duhurile şi lucrătorii acestora lucrau cu foarte multă hărnicie, grăbind nimicirea totală. Contrar numelui, în Oastea Domnului se pierduse orice disciplină, orice cadenţă şi orice aliniere. Prea mulţi făceau ce doreau, umblau cum le plăcea. Credeau şi învăţau după cum auzeau de la o zi la alta sau de la un străin la altul.

Şi nu se mai putea merge în felul acesta! Din pricina Numelui Său Sfânt, Domnul şi Conducătorul Oastei a pornit să facă ordine şi lumină în ea prin cernerea şi focul acesta.

Şi cernerea trebuia să se facă şi focul trebuia să ardă până când se va alege tot ce se mai poate curaţi. Şi tot ce nu se mai poate... Ca să rămână curată ideea ei.

Omul pus să-mi stoarcă sufletul în anchete de zi şi noapte, care continuau aproape neîntrerupt, se purta cu mine din ce în ce tot mai aspru. Nu ştiu care dintre cei 25 de fraţi arestaţi în lotul nostru şi care erau închişi prin beciurile astea, declarau tot felul de lucruri grele şi neadevărate despre Lucrarea Oastei, despre unii dintre fraţi, despre scopurile noastre. Bineînţeles că nu puteam recunoaşte nimic din ceea ce arunca bănuieli rele asupra Oastei care era curată până în străfundurile ei.

De asemenea nu puteam recunoaşte nici despre fraţi ceea ce nu ştiam. Noi lucrasem cinstit şi pe faţă în tot ceea ce vorbisem şi umblasem. Nu ne era nici frică şi nici ruşine în faţa nimănui de ceea ce ştiam că am făcut. Dar erau o mulţime de învinuiri neadevărate pe care nu le puteam recunoaşte - şi din cauza acestora aveam atât de multe de pătimit.

Ancheta avea tot interesul să ne constrângă ca să strângă tot felul de învinuiri asupra noastră, spre a ne încărca la proces cu cât mai multe şi mai grele fapte. Şi cum eu eram socotit vinovatul principal, în toate, se înţelege că asupra mea se concentra presiunea cea mai mare. Cei mai mulţi din lotul nostru, care erau oameni simpli şi slăbuţi în toate privinţele, unii chiar infirmi atât trupeşte cât şi sufleteşte, se comportau atât de nechibzuit încât creau o mulţime de neajunsuri. Ei credeau că vor scăpa dacă aruncau şi partea lor asupra altora, milogindu-se şi dezvinovăţindu-se că n-au ştiut, că n-au vrut, că n-au cunoscut... După fiecare dintre aceştia eram luat eu ca să recunosc tot ce spusese el şi tot ce voia anchetatorul. Unele puteam să le recunosc fără greutate - ele se refereau la mine. Altele însă se refereau la alţii, ori la Lucrarea Domnului, fireşte că nu le puteam... Îi spusesem anchetatorului de la început:

— Vedeţi bine că în ce mă priveşte pe mine nu mă dau în lături de la nici o pedeapsă. Puteţi să mă înfăşuraţi cu câte lanţuri vreţi, nu vreau să nu mă las legat, dar pe alţii eu nu-i pot da să fie legaţi - orice ar fi să sufăr eu.

Şi nici nu i-am dat.

— Nu vezi că eşti prost dacă procedezi aşa? - îmi zise el într-o zi. Iată ce părere au fraţii tăi despre tine. Citeşte aici declaraţia unuia, ca să vezi şi să nu-ţi închipui că ei te consideră cine ştie cum. Prea te-ai încrezut în toţi - şi te mai încrezi şi acum. Iată, citeşte!

Şi îmi arătă o declaraţie scrisă în care un rând era subliniat cu roşu... Da, l-am crezut pe Dorz că este un înger, dar m-am convins că este un înger cu aripi de lut...

— Foarte rău că m-a crezut înger. El mă consideră deci şi acum tot un înger... Prea mult, se înşeală şi acum, nu sunt decât un biet păcătos. Fratele acesta a scris despre mine prea frumos.

— Vrei să-ţi arăt şi altceva, mai puţin frumos?

— Îmi este indiferent. Eu nu caut aici să-mi arăt valoarea persoanei mele. Vreau să se vadă faptele şi scopurile vieţii mele dacă au fost cinstite sau nu. Dacă au fost folositoare sau nu. Dacă sunt vinovate sau nu.

— Avem vreme să le descoasem pe toate, fii sigur. Vei sta tu aici mult şi bine. Are ancheta destule metode cum să desfacă firele voastre oricât ar fi de bine ascunse.

Ştiam într-adevăr că are metode destule şi cumplite cum să facă pe oricine să declare tot ce avea nevoie învinuitorul nostru pentru dosarul de condamnare, căci auzeam de jos, din beciul nostru vaietele şi izbiturile care se petreceau mai întotdeauna prin camerele de anchetare. Dar îmi încredinţasem viaţa în Mâinile Domnului şi nu-mi mai păsa prea mult câtă vreme mai trăiesc. Doream numai şi mă rugam să nu cad în ispită.

Mâncarea era foarte puţină, odihnă nu aveam deloc, iar starea mea se înrăutăţea de la zi la zi. Eram aici de atâtea săptămâni, fără aer, fără hrană, fără linişte şi stăteam pe un pat de beton care trăgea toată puterea şi sănătatea care mai era în mine. Mâna stângă, pe care căzusem înainte de arestarea mea, începu să mă doară din ce în ce tot mai rău. Osul fusese plesnit, iar acum, din cauza slăbirii, a frigului şi a umezelii din ciment, durerile începură să-mi vină violent şi continuu. Toate acestea mă slăbiră în aşa hal, încât ajunsesem iarăşi să nu mai văd, dinţii mi se clătinau toţi, că puteam să-i scot cu mâna. Inima uni producea ameţeli, sufocări, palpitaţii şi uneori mi se întunecau ochii de tot şi capul începea să-mi vâjâie şi să se învârtă, picioarele mi se umflaseră şi toate încheieturile îmi provocau dureri ascuţite şi arzătoare. Ancheta devenise aproape cu neputinţă de suportat... Simţeam că mă apropiu de perioada cea mai grea. Se căutau învinuiri tot mai grele pentru frăţietatea Oastei Domnului. Păcatele şi nechibzuinţa unora care fuseseră nişte exaltaţi şi aventurieri - şi care la un moment dat au avut vreo atingere cu Oastea, în trecutul ei sau al lor - erau acum generalizate şi aruncate asupra întregii Lucrări, căutându-se a o înfăţişa în cel mai urât şi neadevărat fel. Din pricina celor unu sau doi care făcuseră politică vinovată cândva, după ce au fost daţi afară dintre noi... ori a altora care făcuseră înainte de a veni între noi - eram acum învinuiţi cu toţii la modul cel mai grav, iar eu, care trăisem să-i cunosc pe unii cât şi pe alţii, trebuia să mă lupt să nu ne las târâţi pe toţi în vina acestor nechibzuiţi. Ei făcuseră acest rău, dar acum nu erau aici nici unii ca să răspundă ei pentru faptele lor, ci fugiseră - iar acum trebuia pentru faptele lor să răspundem noi şi Lucrarea Domnului, care n-avusesem niciodată nici o atingere cu nimic din ce făcuseră ei.

O, câtă grijă va trebui ca în viitor toţi fraţii credincioşi care vor mai avea vreo răspundere în Lucrarea Domnului - să se ferească de orice politică lumească, de orice amestec cu oamenii politicii acesteia, pentru a nu se aduce în nici un fel asupra Lucrării lui Dumnezeu învinuiri nedrepte şi acuze că ar fi o lucrare amestecată cu lumea politică şi cu nelegiuirile ei. Lumea e lume, iar Evanghelia este Evanghelie. Nici o legătură nu trebuie să existe între lucrările lor. Nici un amestec şi nici o asemănare. Oricine rosteşte Numele Domnului trebuie să se depărteze de orice fărădelege sau de orice ar putea deveni aşa. Pentru că nechibzuitul care face pleacă, iar ponoasele lui rămân. Şi iată acum câte ponoase ale unora trebuie să le suportăm: Viorel, Titus, Sergiu, Banu, Roman... Şi nici unul nu sunt aici. Dar cu faptele lor trebuie să luptăm ca să nu fim acoperiţi şi sufocaţi toţi. Ce greu mi-era şi să vorbesc şi să tac despre ei. De aceea eram chinuit acum zi şi noapte...

Uneori mai veneau şi alţi anchetatori de prin oraşele ţării unde continuau pe regiuni anchetele celorlalte loturi de fraţi. Aceştia mă luau la întrebări despre declaraţiile unora dintre fraţii de acolo, care fuseseră întrebaţi despre mine. De la Timişoara, de la Bacău, de la Craiova... Îmi era nespus de greu. Niciodată nu-mi fusese aşa. Cu cât luptam să-i scot pe alţii, cu atât mă afundam pe mine. De câteva ori mi se făcuse rău. Inima părea că nu mă mai poate ajuta. Credeam că într-adevăr mă apropiu de moarte...

Se apropia Săptămâna Patimilor 1959. Starea mea trupească se agrava din zi în zi. Ameninţările deveneau şi ele tot mai mari. Zi şi noapte auzeam deasupra noastră izbituri şi vaiete... Lângă mine era cu patul un medic veterinar - un om destul de uşuratic, care făcuse şi el cândva - ca toţi cei ce erau asemenea lui - o politică aventuristă, iar acum nu voia să recunoască, deşi faptele lui erau evidente. Din cauza asta venea mereu de la anchetă cu picioarele bătucite de răngi şi umflate de vânătăi. I se aducea totdeauna o găleată de apă rece pentru a şi le dezumfla.

— Iarăşi m-au încălţat cu bocancul de plumb, spunea el gemând.

— Cum este acest bocanc? îl întrebau cei neştiutori.

— Un bocanc cu talpa de plumb. Te leagă şi te întoarce în sus, apoi îţi trage cu ranga la tălpi. Până în fundul creierului te străpunge - şi nu poţi să nu urli.

În Joia Patimilor am avut o zi grea. Cea mai grea. Întrebările fuseseră deosebit de grele, iar răspunsurile nemulţumitoare. Ameninţările se rostogoleau asupra mea ca nişte bolovani tot mai grei. Tot sufletul îmi era în flăcări. Inima mi se strângea, iar capul îmi vuia şi ochii mi se întunecau. Tot trupul îmi tremura de friguri. În noaptea trecută avusesem un fel de vis care nu-mi ieşea din minte.

Se făcea că era în ziua se Paşte. Eram într-o mare catedrală la slujba învierii. Dar nu eram jos unde vedeam strâns tot poporul, ci undeva foarte sus, deasupra iconostasului şi altarului de unde mă uitam la marea mulţime a închinătorilor care ascultau predica unui episcop îmbrăcat în strălucitoare odăjdii şi stând pe un amvon înalt. Ascultam şi eu la predica lui, cu toţi cei pe care îi simţeam acolo sus în jurul meu, dar care nu ştiam cine sunt. Am reţinut din predica episcopului doar câteva cuvinte: "Hristos a înviat, zicea el... Hristos a înviat pentru Sine Însuşi, fiind Dumnezeu, aşa cum spusese: Eu îmi dau Viaţa şi tot Eu Mi-o iau iarăşi..."

O lumină şi o sărbătoare înaltă şi cerească era peste tot unde priveam foarte de sus.

Acum îmi explicam că sigur voi muri. Peste trei zile vor fi Paştele şi atunci când se va rosti în biserică predica de Paşte, eu nu voi mai fi între cei de pe pământ, ci undeva mult mai sus...

Visul meu era atât de neobişnuit, iar starea mea trupească era atât de apropiată de o astfel de explicaţie - încât acum aşteptam liniştit acest eveniment. Poate va fi astăzi, poate mâine în Vinerea Patimilor. Ce potrivit ar fi totul în felul acesta şi ce fericit aş fi să scap chiar acum din tot acest chin de moarte. M-am născut trupeşte la Crăciun. M-am născut duhovniceşte la Rusalii, ce bine ar fi să mor la Paşte...

Vinerea Patimilor 1959! Uşa celulei se deschise şi noi toţi ne întoarserăm ca de obicei cu faţa la peretele din fund. Când se auzi "pssst" - ne întoarserăm. Cel ce stătea în uşă cu ochelarii în mână, îmi făcu semn mie întinzându-mi ochelarii.

— Hai!

Cu foarte mare greutate am urcat scările. Picioarele îmi erau atât de slăbite, încât îmi tremurau gata să nu mă mai ţină. Inima mi se strângea în piept, îmi ardea, îmi şchiopăta. În cap mi se făceau goluri ca şi când aş cădea în vid. Ochii îmi umblau numai prin ceaţă şi urechile îmi ţiuiau metalic...

Am ajuns în faţa chinuitorului a cărui faţă şi a cărui privire erau astăzi mai cumplite şi mai ameninţătoare ca oricând.

Întrebările rămase de ieri fără răspunsul dorit reveniră din nou scrâşnind. Sufletul îmi era în totul liniştit, dar trupul simţeam că nu mai poate. Nu mai mâncasem nimic nici dimineaţă - era Vinerea Patimilor Domnului şi Mântuitorului nostru. Mâna nu-mi mai putu ţine stiloul cu care scriam. Ochii începură să mi se întunece de tot. Ceva cald şi gol mi se sui spre cap şi mi se păru că totul începe să se clatine şi să se învârtă dintr-o parte în alta. Mă scuturai să-mi revin şi luptai să pot scrie.

— Ţi-e rău? mă întrebă anchetatorul, văzându-mă probabil palid.

— Cred că este ceva trecător, răspunsei.

În clipa aceea intră pe uşă Comandantul care inspectase anchetele. Aruncă o privire spre mine, apoi spre el, care se ridicase în picioare ca să-l salute şi întrebă aspru:

— Cum merge?

— Nu vrea deloc să spună!

— Nu vrea? Ia dă-i un bocanc, să vezi cum vrea! Şi ieşi.

Nu-mi mai putui stăpâni mâna şi scăpai stiloul, lăsând capul pe masă.

— Dacă ţi-e rău, auzii ca prin vis, sun să te ducă jos.

— Poate că-mi revin, am şoptit eu. Mai stau.

Dar nu-mi mai putui reveni. Cred că şi faţa mi se schimbase mult, fiindcă el şi sunase după gardian.

— Du-l jos, zise el.

Dar eu nu mă putui ridica de pe scaun. Simţii că toată partea stângă a trupului îmi amorţeşte şi nu mă mai ascultă nici ochiul, nici urechea, nici mâna, nici piciorul. Un gând, că voi paraliza, îmi fulgeră mintea. Mai veni un gardian puternic şi mă luară mai mult pe sus. Nu mă mai puteam folosi de piciorul stâng. Nu-l mai simţeam. Nu-mi mai puseră nici ochelarii. Mă târâră aşa, trăgând piciorul după mine pe coridor, apoi pe scări până în celulă la patul meu, unde mă întinseră şi mă lăsară aşa. După aceea nu mai ştiu nimic..

Când m-am trezit era noapte. Mă dureau toate mădularele şi mai ales capul. Gardianul de pe sală pus să mă supravegheze, văzând că m-am trezit, chemă pe şeful de secţie care mă întrebă:

— Cum te simţi?

— Mă doare rău capul!

Mi-a adus nişte tablete, şi mi-a zis:

— Ai drept la pat o săptămână.

(Dreptul la pat era o îngăduinţă pe care anchetatorul o acorda celui peste măsură de bolnav şi de slăbit în momentul când mersul anchetei ar fi fost împiedecat de neputinţa fizică a arestatului prea bolnav. Acei cu drept la pat puteau odihni pe pat o zi, o jumătate sau câteva ore - după cum îi acordase anchetatorul. Altfel, ceilalţi n-aveau voie să stea pe pat de la deşteptare până la stingere, de dimineaţa de la ora 5 până seara la ora 10. În acest timp, dacă erai găsit culcat pe pat gardianul te putea pedepsi cum voia el. Bătaie de joc, ţinerea în picioare cu faţa la perete cu mâinile sus, ori într-un picior cu mâinile la ceafă - ceasuri întregi, până ameţeai şi cădeai...)

Zilele şi nopţile până la Noaptea învierii le-am trăit doar pe jumătate. Dormitam tot timpul absent la tot ce se petrecea în jurul meu. Când mă trezeam uneori nu ştiam unde sunt şi îi întrebam pe cei din jurul meu ce-i cu mine. Ştiam numai că trebuie neapărat să mor şi de fiecare dată când trebuia să deschid ochii mă aşteptam să nu mai văd lumea asta. Mă miram de ce se tot amână atâta. Eram nerăbdător, de această amânare. Nu mă îndoiam câtuşi de puţin de împlinirea visului meu şi aşteptam dimineaţa de Paşte ca pe singura salvare pe care o mai doream, pentru ca nu cumva, prea slăbit, să cedez şi să cad tocmai acum, când sunt atât de aproape de Domnul şi Mântuitorul meu.

Nu-mi pot explica starea pe care o aveam. Nu mă rugam, nu mă gândeam, nu doream nimic altceva, stăteam şi aşteptam cu nerăbdarea acelui singur gând... Ce greu a trecut sâmbătă ziua, apoi sâmbătă noaptea...

Când am auzit răsunând clopotele învierii la catedrala apropiată, am deschis ochii şi, văzând că n-am murit, am simţit cea mai mare şi mai amară dezamăgire din viaţa mea. Oare pentru ce am mai fost izbăvit din moarte? De ce n-am fost ascultat şi luat de pe pământ? De ce n-a fost de ajuns cât am fost chinuit în această groapă cu lei înfuriaţi şi cumpliţi? Dumnezeul meu, de ce oare nu ai avut milă de mine? Ce mai ai oare de făcut cu viaţa mea neputincioasă care mi-a ajuns o povară atât de grea?

De undeva, nu ştiu de cât de sus, mi s-a părut că aud un glas:

— Nu pentru moarte ai fost tu adus aici, deşi, într-un anumit fel - ai şi murit deja...

Dreptul meu la pat a fost prelungit la două săptămâni. Refacerea mea mergea foarte greu şi foarte încet. Tot timpul acesta am fost scutit de anchete. Probabil chinuitorul meu se temea că voi muri - iar fără mine toată munca lui se prăbuşea.

Între timp în celula mea mai veniseră alţi doi, de prin alte celule, aducându-mi veşti despre ceilalţi fraţi şi despre felul comportării lor acolo. Despre unii m-am bucurat, fiindcă mărturiile celor ce trăiseră cu ei erau frumoase şi pline de admiraţie pentru felul cel creştinesc şi vrednic în care se purtaseră, atât la anchete cât şi între cei cu care trăiau la un loc.

Dar despre alţii mi se umplea faţa de ruşine şi sufletul de durere auzind cum se poartă şi cum vorbesc. Din felul rău în care îi ştiam că umblaseră afară, nu se schimbaseră cu nimic nici pe aici prin ciurul şi focul unde

fuseseră aduşi de Dumnezeu ca să se cureţe şi să se îndrepte. Lumeşti şi fireşti fuseseră afară - aşa erau şi aici.

O, cât de însemnat lucru este, ca oamenii credincioşi, să dovedim prin tot felul nostru de a vorbi şi de a ne purta înaintea tuturor celorlalţi semeni, în orice loc, dar mai ales aici între cei cu care suferim împreună, că suntem vrednici să vorbim în Numele Domnului Isus Hristos şi al Evangheliei Lui. Toţi aceşti semeni ai noştri chinuiţi aşteaptă să vadă mai întâi în viaţa noastră frumoasă şi curată adevărul biblic despre care le vorbim lor. Căci dacă nu văd o purtare bună - mai bine nici n-am vorbi, fiindcă mai mult rău facem. Şi mai multă ocară aducem; atât Numelui lui Dumnezeu, cât şi numelui nostru şi numelui Lucrării Domnului din care ne lăudăm că suntem.

S-a dovedit însă că în ciurul şi în focul acesta prin care treceam, s-a curăţit şi mai mult doar ceea ce era şi mai dinainte curat. Şi s-a ales şi mai frumos doar ceea ce era mai dinainte ales. Căci ceea ce fusese un gunoi, mai dinainte de cernere - tot gunoi se dovedea şi acum. Amestecătură intraseră în decantorul acesta greu şi tot aşa treceau şi prin el.

Cred din toată inima că Dumnezeul nostru ştiuse acest adevăr şi-l cunoscuse bine. El nici nu avea nevoie să ne mai treacă prin cernerile astea. Dar noi nu ne cunoaştem. Noi aveam nevoie să fim cernuţi pentru ca să ne cunoaştem nu numai pe noi înşine, ci şi pe ceilalţi cu care eram împreună, cu care lucram împreună. Pe care nu-i cunoşteam în adevăr, fiindcă, stând noi prea departe de intimităţile lor, ei ştiau să se ascundă şi să se prefacă... Şi reuşeau să ne înşele cu felul lor şiret, de ani de zile, buna noastră credinţă...

Acum iată-ne aici! Ţine-ne în foc, Doamne, până ce ne vom lămuri. Şi în noi şi între noi!

Răbdam cumplit de foame şi de frig. De foame am răbdat cumplit toţi cei 17 ani câţi n-am murit prin întunecimile tunelurilor prin care am umblat. Mâncarea ni se dădea nu atâta cât să trăim, ci numai atâta cât să nu murim. Să nu murim chiar toţi, fiindcă mulţi, prea mulţi n-au avut nici cât să moară. Toate celelalte erau trecătoare - şi bătăile şi anchetele şi muncile şi mizeriile - numai foamea era permanentă zi şi noapte, luni şi ani. Chinurile foamei le simţeam continuu, fiindcă nu numai stomacul era flămând, ci fiecare celulă, fiecare părticică a corpului era stoarsă şi secătuită de orice putere. Când se întâmpla, rar, câteodată că un gardian mai om ca ceilalţi şi ca de celelalte daţi, ne băga în celulă câte un hârdău pe care mai rămăsese ceva mâncare de pe coridor, mâncam pe nerăsuflate câte două şi chiar trei castroane de arpacaş... Ne umflam burţile, dar nu ne săturam. Oricât de plin ai fi avut o dată stomacul, nu aveai senzaţia că eşti sătul, ci umflat. Cine n-a suferit aşa, nu poate înţelege cum vine asta.

Dar n-am cunoscut acolo numai oameni ai credinţei drepte sau ai neştiinţei dornice după Dumnezeu. Cu aceste două feluri de oameni mă bucuram şi mă mângâiam sufleteşte. Ci am avut nefericirea şi durerea să văd şi oameni care au cunoscut rău pe Dumnezeu. Aceşti oameni sunt de o sută de ori mai nefericiţi decât ar fi fost dacă n-ar fi cunoscut nimic. O, cât de nefericită este o credinţă sucită, o învăţătură stricată, o cunoaştere strâmbă despre Dumnezeu. Cu aceştia am avut multe necazuri şi mari întristări, pentru că ei nu aveau altă plăcere mai mare decât să se ia la certuri de vorbe, de interpretări biblice, batjocorind şi vorbind necuviincios despre lucrurile sfinte.

În timpul acesta ancheta noastră se apropia de sfârşit. Se împlineau 8 luni de când începuse. Într-o zi anchetatorul îmi spuse:

— S-a apropiat de capăt şi treaba asta. Cred că am muncit destul. Acum ţi-ai dat seama cât de bine am ştiut să vă descoperim toate dedesubturile voastre. Împletitura voastră încurcată, am desfăcut-o şi am depănat-o toată pe ghemul meu. Iată-l!

Şi îmi arătă dosarul anchetei cu declaraţiile noastre ale tuturor şi cu încheierile lui pentru trimiterea în judecată.

— Uneori au fost şi noduri grele pe acest fir, continuă el lăudăros şi dispreţuitor, dar cred că vei recunoaşte că le-am descurcat bine. Acum când ai ajuns şi dumneata ca Iov, spune tot ca el: "Domnul a dat, Domnul a luat".

— Aşa şi zic. Aşa am şi zis de mult. Dar eu zic şi mai departe, ceea ce a zis el după asta, i-am răspuns liniştit.

— Citeşte concluziile şi semnează de luare la cunoştinţă.

Le-am citit. Erau acolo toate învinuirile aduse Oastei Domnului ca idee şi ca lucrare - mistică, retrogradă, dăunătoare poporului şi duşmănoasă regimului. Prin natura ei şi prin activitatea ei desfăşurată în mijlocul maselor largi populare, Oastea Domnului împiedică procesul revoluţiei socialiste şi politice, frânând mersul înainte spre socialism al societăţii. De aceea trebuie stârpită cu desăvârşire din ţara noastră cât mai repede şi cât mai radical. Noi cei care fusesem arestaţi şi anchetaţi - şi îndeosebi eu - eram unii din cei mai reacţionari şi înrăiţi dintre elementele de propagandă ale Oastei - această organizaţie interzisă, ilegală, duşmănoasă.

— Acestea sunt concluziile dumneavoastră, zisei eu, dar nu şi adevărul. Le-aţi semnat dumneavoastră, de ce mai este nevoie să le semnez şi eu! Concluziile mele nu sunt astea.

— Trebuie să semnezi că ai luat cunoştinţă de ele aşa cum sunt. Nu-ţi mai cere nimeni părerea asupra lor. Aceasta este o simplă formalitate pentru încheierea dosarului de trimitere în judecată.

— Semnez numai în ceea ce mă priveşte pe mine. Dacă trebuie să sufăr pentru tot ceea ce am făcut pentru Dumnezeu şi pentru semenii mei, nu mă dau în lături de la nimic. Slăvit să fie Domnul.

Şi am semnat.

— Vrei să-ţi pui avocat să te apere la proces?

— N-am nevoie. Ştiu că sentinţa este şi dată. Nu are nici un rost. Şi apoi n-am nici cu ce să-l plătesc. Nu mai am nici o avere. Mi-aţi confiscat totul.

— Alţii şi-au pus apărător.

— Eu n-am nevoie. Facă-se voia lui Dumnezeu.

— Vei avea un apărător din oficiu.

— Renunţ la el. Vă rog nu-mi puneţi.

— Ce dorinţă mai ai? Sau ce nemulţumire?

— Nici una.

Procesul nostru a fost fixat pe ziua de 18 noiembrie 1959.

Am fost duşi din beciul Securităţii la Tribunalul Militar, înghesuiţi într-o dubă, eu şi cu încă cinci. Printre aceştia era şi Pop, unealta chinuitorilor şi vânzătorul fraţilor noştri. Au fost aduşi şi ceilalţi fraţi care fuseseră depuşi mai de mult la Penitenciar, ancheta lor terminându-se mai repede. Am fost înşiruiţi pe băncile acuzaţilor 23 de învinuiţi. Cei de la Penitenciar fuseseră şi îmbrăcaţi în haine vărgate. Era şi asta un semn că noi fuseserăm şi condamnaţi mai dinainte de proces. Toată treaba asta cu procesul era doar o formalitate, un teatru de ochii lumii.

— Este interzis să spuneţi un cuvânt sau să faceţi un gest familiilor voastre care vor fi în sala procesului, ni s-a pus ameninţător în vedere! Altfel veţi suferi imediat o pedeapsă atât voi, cât şi familia.

Primul am fost introdus eu în sala de judecată, trecând printr-un coridor. Am văzut prin coridor şi pe scări mulţimea feţelor cunoscute ale celor dragi ai noştri. Familiile, fraţi şi surori din toate părţile ţării veniţi să ne vadă, luptau cu gardienii care îi împingeau şi înjurau să-i îndepărteze şi să-i împiedice să ne vadă şi să intre la noi.

Le-am făcut cu mâna şi cu ochii cele mai fericite semne de dragoste şi de nădejde în ajutorul şi în puterea Domnului nostru Isus Hristos.

Când toţi au fost duşi şi aşezaţi în faţa Instanţei Militare, în sală fuseseră admise numai familiile noastre, ale celor judecaţi. Dintre ei eu mi-am văzut numai pe fiica cea mai mică. Mai târziu am aflat că fiul fusese accidentat la armată iar ceilalţi erau bolnavi acasă.

Întrebările judecătorului au fost puţine şi scurte, învinuirile au fost lungi şi grele. De fapt toate concluziile anchetatorului nostru - pentru toată Lucrarea Oastei Domnului, în general, apoi pentru fiecare dintre noi, după importanţa şi activitatea sa, în special. Toată formularea întrebărilor era în aşa fel făcută şi pusă, încât să nu lase loc decât pentru recunoaşterea învinuirilor. Orice alt răspuns era tăiat scurt:

— Să nu răspunzi nimic altceva decât la întrebare!

Când am văzut că aşa merge şi judecata ca şi ancheta, am tăcut şi am lăsat să mă acuze.

— Care îţi este ultimul tău cuvânt? Ce ai de cerut? a întrebat preşedintele.

— Dreptate! am zis îndurerat. Şi am stat jos.

— Bine, altul!

Toţi cei din sală asistau cutremuraţi şi priveau cu ochii plini de lacrimi aţintiţi la noi. Unii încercau să ne facă semne, să ne şoptească, dar paznicii mulţi şi înarmaţi ne ţineau de scurt, stând între noi şi ai noştri, furioşi şi violenţi ca nişte fiare de gheaţă sau de spini.

Am asistat apoi la toţi ceilalţi aduşi şi întrebaţi în măsura importanţei pe care le-o aranjase anchetatorul în procesul pe care îl întocmise.

Am admirat şi m-a bucurat demnitatea şi frumuseţea celor câţiva fraţi vrednici la judecata asta. Ce frumoşi şi drepţi au stat şi au mărturisit ei.

Dar m-am ruşinat şi m-am îndurerat până în adâncul sufletului meu de milogelile şi de lepădările celor vreo cinci care se târau ca nişte zdrenţe la picioarele stăpânilor neînduplecaţi şi dispreţuitori văicărindu-se că n-au ştiut, că n-au vrut, că n-au cunoscut... Iertaţi-ne că nu vom mai face.

O dată farsa procesului încheiată, procurorul avea acum prilejul să-şi rostească rechizitoriul său necruţător împotriva Oastei Domnului ca idee şi ca Lucrare, apoi împotriva noastră a fiecăruia pe nume, selectându-ne după importanţa şi activitatea noastră, cerând pentru noi, cei mai fanatici, maximum de pedeapsă. Eu meritam 24 de ani de muncă silnică, confiscarea întregii averi şi la zece ani interdicţie. Pe urmă fiecăruia dintre ceilalţi, gradat în jos, după activitatea de care se făcuseră vinovaţi.

Apoi tribunalul s-a ridicat. Piesa se terminase de două ceasuri. Noi am fost înconjuraţi şi scoşi printre gardieni înarmaţi şi duri, feriţi de-ai noştri cu care nu ne-au permis nici un fel de vorbitor, nici un fel de pachet. Nici măcar o privire. Încă o dată ne minţiseră.

Am fost coborâţi şi împinşi în dubele care aveau să ne ducă la Gherla, unde ni se va comunica sentinţa şi vom avea să ne începem ispăşirea osândei.

Dragii noştri se înghesuiau să se apropie cât mai mult de noi ca să ne dea ceva de mâncare, ne făceau semne şi ne strigau numele plângând. Ne spuneau cuvinte de îmbărbătare şi se rugau de gardienii neînduplecaţi să le primească ceva mâncare pentru noi. Eram cu toţii atât de slăbiţi.

Nu i s-a permis nici unuia nimic.

Uşile dubelor s-au închis... Şi aproape 6 ani după aceea am rămas numai cu imaginea neştearsă din ochii şi din inima noastră a familiilor noastre plângând, peste care s-a închis trântită uşa cu zăvor greu a dubei de fier, ca şi inima acelora ce ne-au împins aici.

Slăvit să fie Domnul.

Să regăseşti putere

Să regăseşti putere în orice suferinţă,
Spre-a te 'nălţa întruna în sus, mereu în Sus;

Să nu-ţi pierzi niciodată nădejdea-n biruinţă
- Priveşte la Isus, priveşte la Isus!

Privind la El, privind la El
Ajungi biruitor la Ţel.
Puterea Sa, Puterea Sa
- E biruinţa ta...

Să regăseşti lumina la orice-ntunecare,
Spre-a merge drept pe cale şi-a-nvinge curajos;
Să nu-ţi pierzi niciodată mijlocul de cărare
- Priveşte la Hristos, priveşte la Hristos.

Să regăseşti iubirea la orice despărţire,
Spre-a nu trăda Lucrarea şi cauza lui Isus;
Să nu-ţi pierzi niciodată frăţeasca ta unire
- Priveşte la Isus, priveşte la Isus.

CAPITOLUL 26
Limpezirea apelor adânci

La anii răstignirii, când am ieşit din beznă
Despovărat de neguri, de fumuri şi-amăgiri,
Cătuşa ruginise la mână şi la gleznă
Dar ochii şi-adevărul purtau cereşti luciri.

S-a încheiat deci aşa cum s-a încheiat - gândeam eu, în timp ce duba ne ducea înghesuiţi de la Cluj la Gherla. Sinodul Bisericii noastre ne dăduse pe mâna tribunalelor poporului nostru şi fusesem condamnaţi sute de fraţi din Oastea Domnului, cu cea mai dezlănţuită furie, la peste o mie de ani de închisoare - socotiţi fiind ca cei mai primejdioşi şi mai înrăiţi duşmani ai Bisericii noastre şi ai poporului nostru. Am fost puşi nu în rândul celor ce aveau o Evanghelie a iubirii faţă de Biserica noastră şi un sentiment de adânc patriotism faţă de ţara noastră - ci în rândul celor dedaţi numai la fărădelege împotriva amândurora acestora.

Mai-marii Bisericii ne-au socotit cei mai înrăiţi schismatici pe noi, cei care eram cei mai smeriţi şi mai devotaţi apărători şi sprijinitori ai Bisericii, nu numai cu cuvântul nostru, ci şi cu umărul şi cu bănuţul nostru sfânt.

Mai-marii poporului nostru ne-au socotit duşmani ai patriei noastre pe noi care ne lăsasem pe fronturile ţării cei mai frumoşi ani de viaţă, sănătatea ori sângele, ori fraţii ori părinţii noştri.

Cred că vina cea mai mare în tot acest rău o are nu Statul, ci Biserica. Asta se va vedea la Judecata Cea Mare şi Dreaptă a lui Hristos. Sfântul Sinod şi Patriarhia au ştiut bine de nedreptatea cea strigătoare la cer care se pregătea şi se făcea împotriva Oastei Domnului pentru că văzuseră nu numai ataşamentul nostru de la început faţă de credinţa noastră străbună - ci văzuseră şi eforturile noastre sincere pentru încadrarea noastră în legalitate. Şi totuşi, nu numai că n-au făcut nimic pentru a ne ajuta şi a ne apăra, ci au făcut totul spre a ne arunca în ilegalitate, pentru a asmuţa apoi cu cruzime şi cu premeditare împotriva noastră pe autoritatea de Stat.

Apoi greşeala acestei Autorităţi de Stat a fost că s-a lăsat înduplecată de reaua credinţă care ne ponegrea - şi a făcut pe voia celor ce ne urau, pentru cauzele pe care le-am tot descris destul, de-a lungul vieţii, calvarului şi al mărturiei noastre.

Mai-marii Bisericii s-au lepădat de noi ca de nişte zdrenţe aruncate şi ne-au lăsat bucuroşi să murim căzuţi undeva pe drumul spre Ierihon, deşi noi urcam spre Ierusalim. Au trecut foarte detaşaţi şi pedanţi pe alăturea, prefăcându-se că nici nu ne văd. Dacă n-ar fi venit după noi Dulcele Samaritean Milostiv, acolo am fi murit cu toţii.

Dar Domnul nostru nu ne-a lăsat şi nu ne va lăsa... Suntem bine încredinţaţi din adâncul inimii noastre de izbăvirea Lui şi de aici.

Faptul, însă, că Domnul şi Dumnezeu nostru era cu noi şi nu îngăduia să ni se poată face tot ce ni se pregătise - nu va scuza niciodată păcatul cel mare al conducătorilor Bisericii noastre care nici nu se sinchiseau cât de puţin de nedreptatea strigătoare la cer care se făcea cu noi. Nici înainte de a fi aruncaţi în închisori, nici după ce au aflat la ce ani grei de temniţă şi la ce regim de exterminare fusesem condamnaţi. Nici unul dintre mai marii Bisericii noastre n-a fost deranjat în somnul său moale şi în lenevia sa cucernică, de faptul că sute din cei mai buni credincioşi ai Bisericii peste care tronau, ne uscam sau putrezeam în temniţele de sub ei. Va fi aceasta o veşnică pată pe numele acestora şi pe conştiinţa lor. Erau bucuroşi că murim acolo - şi vor scăpa de noi.

Nu cârtim împotriva nimănui pentru aceasta. Am spus-o de atâtea ori până aici - şi o s-o mai spunem. Noi am considerat şi considerăm că tot ce s-a întâmplat era necesar să se întâmple, fiindcă aceste lucruri aveau o raţiune duhovnicească şi un scop divin ca să se întâmple aşa. Dar - încă odată - aceasta totuşi nu va scuza niciodată şi întru nimic reaua credinţă a conducătorilor confesiunii noastre faţă de noi. Eram fiii acestei Biserici. O sprijinisem, o apărasem, o slujisem şi împotriva ei nu păcătuisem cu nimic. Aveau datoria să ne apere, să ne pună un cuvânt bun în sprijinul cauzei noastre. Dar nu numai că n-au făcut nici un gest creştinesc pentru noi - ci au făcut unul ucigaş. Să nu le ţină în seamă Domnul acest lucru, în Ziua Judecăţii Sale Drepte şi necruţătoare!

Desigur, dacă Statul nostru ateu voia să ne osândească pentru Numele şi devotamentul lui Hristos, ne-ar fi putut osândi foarte comod, chiar dacă Biserica ne-ar fi apărat. De fapt noi ne aşteptam ca în cadrul luptei tot mai ascuţite împotriva lui Dumnezeu să se ia nişte măsuri aspre şi împotriva noastră, care ne străduiam să-L mărturisim pe Isus, Domnul nostru. Şi nu ne-am fi opus, după cum nu ne-am opus nici aici. Dar am fi fost atât de mângâiaţi şi întăriţi în suferinţele noastre dacă biserica aceea căreia îi place să se numească mama noastră ar fi dovedit-o că este aşa, măcar cu un gest, în una dintre cele mai grele răscruci ale vieţii ei, din veacul acesta apostat şi crâncen.

O dovadă a faptului că despre toate necazurile noastre s-a ştiut bine de către toată conducerea confesiunii noastre este şi primul cuvânt pe care mi l-a adresat unul dintre cei mai de seamă dintre ierarhii ei, la o întâlnire cu el după eliberarea noastră:

— S-a exagerat mult cu dvs. S-a exagerat foarte, foarte mult. Nu trebuia chiar aşa...

Desigur că şi el fusese la şedinţa Sinedriului care ne condamnase.

Desigur... el se referea atunci la partea pe care a luat-o Conducerea Bisericii la condamnarea noastră - împlinind astfel prima parte din profeţia părintelui Iosif, din ceasul morţii sale. Partea a doua a acestei profeţii, plata pentru toate acestea - avea să vie nu peste mult asupra instituţiei vinovate. Când cineva îşi pierde curăţia inimii şi echilibrul minţii - acela se pierde în curând singur şi sigur!... Şi plata lui Dumnezeu de-abia de-acum încolo va veni.

Orice organism trupesc sau sufletesc îşi are bolile sale, unele mai uşoare, altele mai grele. Unele mai trecătoare, altele devin cronice şi pot duce la moarte. Orice minte care îndrumă şi supraveghează viaţa în organism trebuie să ştie lua la timp măsurile care se cer pentru vindecarea şi supravieţuirea organismului său bolnav. Tot ce nu se poate trata şi vindeca acasă, trebuie dus la spital, acolo unde este un tratament radical şi necesar. Ce nu se poate vindeca nici la spital - înseamnă că este condamnat la moarte.

În organismul Oastei Domnului pătrunsese un microb şi se instalase o boală, care urmărea să nimicească viaţa sănătoasă, să îmbolnăvească inima, - adică să-i strice credinţa ei. Şi să-şi piardă mintea - adică să-şi rătăcească învăţătura. Tot tratamentul îndelungat şi stăruitor de acasă, adică toate consfătuirile frăţeşti, toate îndrumările, discuţiile, mustrările şi îndemnurile, cu rugăciunile şi rugăminţile frăţeşti - pe unii nu-i putuseră ajuta cu nimic. Boala se dovedise atât de gravă încât Capul Oastei, Domnul Isus, văzuse că nu mai există un alt mijloc decât spitalul. Adică închisoarea şi cernerea, rugul şi focul - prin care să se aleagă ce-i bun şi să se înlăture ce-i rău. Gunoaiele şi zgura pe care nu le mai putuse cerne vântul şi Cuvântul Sfânt, trebuiau cernute prin ciurul şi focul necruţător. Ceea ce nici ciurul şi nici focul nu vor putea curaţi, înseamnă că nu mai e bun de nimic decât de aruncat afară.

Să urmărim dar desfăşurarea acestei cerneri pentru alegerea seminţei curate şi lupta pentru limpezirea apelor adânci, adică a acelora de unde pornesc spre în afară undele care adapă sau îmbolnăvesc.

După ce am fost aduşi de la proces şi depuşi la Penitenciarul Gherla, separarea de dinainte de proces a fost păstrată între noi şi acolo. Astfel cei ce fuseseră la Cluj depuşi împreună la Penitenciar, chiar înainte de terminarea totală a anchetei - au fost şi aici depuşi împreună aproape cu toţii într-o cameră mare. Pe când noi, cei 6 rămaşi până la proces în beciurile securităţii, am fost depuşi şi aici separat şi puşi numai noi într-o cameră goală.

Îndată ce ne-am văzut acolo împreună în mica celulă 64 de la etajul I, mi-am zis uşurat: "Slăvit să fie Domnul... Focul prin care am trecut cu toţii aceste 8 luni, la anchetă, desigur că a făcut o puternică curăţire în fiecare dintre noi. Dacă în mine a făcut, e cu neputinţă să nu fi făcut în fiecare. Opt luni de zile m-am gândit la aceasta, iar acum mulţumesc Domnului că suntem aici împreună. Abia aştept să văd cât s-au limpezit în fiecare dintre noi apele adânci care fuseseră atât de tulburi. Mai ales în fraţii Pop Al. şi în Moldoveanu Nic., cei doi capi ai dezbinărilor şi ai tulburărilor din trecut. O nestăpânită bucurie îmi simţeam în suflet la gândul fericit cu care voi constata de la început schimbarea binecuvântată în viaţa lor. Ce bine va fi de-acum încolo să lucrăm împreună. O inimă şi-un gând, în acelaşi duh şi în aceleaşi încredinţări, fără nici o deosebire de vederi între noi. Şi binecuvântam pe Domnul Care a găsit acest mijloc de a ne curaţi, topindu-ne şi contopindu-ne în acelaşi foc curaţilor aspru şi lung. Cu învăţămintele pe care le-am scos din el cu toţii. Şi cu aurul, cu argintul şi cu pietrele scumpe din noi şi dintre noi - lămurite acum desigur pe deplin.

Prima izbucnire a acestei bucurii şi încredinţări lăuntrice, în momentul când ne-am văzut singuri în camera 64, a fost o fierbinte îmbrăţişare cu lacrimi şi sărutări. Ca între nişte fraţi care se regăsesc după prea mult timp de rupturi dureroase. Oricât de multe fuseseră ciocnirile dintre noi, acum le uitasem şi le iertasem pe toate pentru bucuria revederii şi pentru încredinţarea unităţii. Viitorul va fi aspru pentru fiecare şi tot ce ne înconjoară ne este potrivnic, pentru cine ştie câţi ani. Singura mângâiere ne-o aşteptam de la fraţi, pentru că aici singura noastră familie sunt ei. Priveam la fiecare ca la o comoară scumpă şi regretam că nu ne-am iubit şi preţuit mai mult. De altfel eu mai trăisem simţământul acesta de câte ori mai ieşisem şi din închisorile celelalte din trecut. Dar ei, care nu mai fuseseră închişi până acum, nu avuseseră cum să ştie asta. Acum însă cred că ştiu şi ei. Ce rău îmi părea că nu-s printre noi şi ceilalţi. Am avea acum bucuria deplină...

Stăm încă în picioare cu toţii în mijlocul camerei cu cele trei rânduri de câte patru paturi suprapuse şi cu toate bagajele noastre grămadă în mijloc între noi. Nu mai terminam cu întrebările şi cu răspunsurile despre toate cele ce le petrecusem 8 luni de când nu ne văzusem unul pe altul.

Când am obosit, ne-am ales fiecare câte un pat şi ne-am pus bagajul lângă pernă, apoi ne-am adunat iarăşi pe patul meu, care era mai la îndemână cu cearşaful întins şi cu pătura îndoită.

Abia ne aşezasem cu toţii pe pat când uşa se şi deschise trântită - şi în cameră intră gardianul de pe secţie care ne pândise la vizetă, aşteptând să ne aşezăm pe pat. Ne ridicarăm cu toţii în picioare zicând: Să trăiţi! Dar el, uitându-se înfuriat la patul de pe care abia ne sculasem şi care rămăsese mototolit întrebă:

— Al cui este patul ăsta?

— Al meu, răspunsei eu senin, neaşteptându-mă la nimic rău.

Doi pumni grei ca două maluri mă izbiră puternic, unul după altul peste o ureche, apoi peste cealaltă. Ochii mi se întunecară, urechile îmi ţiuiră, capul începu să-mi vuiască şi totul începu să se clatine. Fusei gata să cad.

— Bandiţilor! Ca să ştiţi că aici sunteţi la Gherla şi că patul e sfânt. Nu aveţi dreptul să staţi pe el decât de la stingere şi până la deşteptare. Să ştiţi! Şi ieşi.

O săptămână după aceea m-a tot durut capul şi mi-au tot ţiuit urechile.

După câteva zile am fost luaţi pe rând şi duşi la cancelaria închisorii unde ni s-au comunicat sentinţele şi am fost puşi să semnăm, de luare la cunoştinţă. Rămăsesem condamnat la 16 ani de muncă silnică, 10 ani interdicţie şi confiscarea întregii averi personale.

Toţi ceilalţi primiseră condamnări mai mici.

Am slăvit pe Domnul pentru asta - şi nu m-am mai gândit deloc la sentinţa lor. Ştiam că anii sunt în Mâna lui Dumnezeu şi nu în mâinile oamenilor. În afară de asta încă nu uitasem înştiinţarea pe care o primisem înainte de plecarea din Bărăgan. Trecutul mă încuraja destul pentru orice viitor.

La mijlocul camerei era o masă mică şi două bănci simple pe care puteam sta ghemuiţi trei oameni. Aici stăteam ziua la mâncare sau la vorbe în şoaptă.

Încă din primele zile am convenit să ne facem un program pentru petrecerea şi folosirea timpului. Vom face în fiecare dimineaţă o oră de meditaţie începută şi încheiată cu rugăciune. Peste zi apoi, vom vedea. Meditaţia să fie susţinută pe rând de către fiecare dintre noi... Cel ce urma la meditaţie trebuia să aleagă un text şi o temă biblică spre a înfăţişa un subiect pe care îl va lămuri cât va putea mai bine. După aceea, fiecare dintre ceilalţi vom face la rând observaţii şi completări pe marginea celor meditate.

În felul acesta - gândeam eu - se va vedea cel mai bine cât s-au limpezit în inimile şi minţile noastre lucrurile şi învăţătura asupra cărora unii avuseseră atâtea confuzii înainte. Şi în felul acesta se va vedea cum şi cât am reţinut noi din Cuvântul scris al lui Dumnezeu, precum şi în ce fel am înţeles conţinutul lui. Va fi acesta un examen, un mijloc prin care fiecare dintre noi se va vedea pe el însuşi şi pe ceilalţi la ce nivel duhovnicesc şi evanghelic am ajuns. Ne vom putea cerceta astfel cel mai bine în ce stare suntem faţă de Domnul şi de Cuvântul Lui. Faţă de Lucrarea Sa şi de învăţătura ei. Faţă de noi înşine şi de alţii.

Niciodată nu ni se mai dăduse un astfel de prilej. Condiţiile şi împrejurările prin care trecusem nu ne mai îngăduiseră să ne putem aşeza cu toţii în jurul aceleiaşi mese şi zile la rând să ne verificăm fără grabă şi fără ascunziş din adânc şi cu sinceritate, starea fiecăruia dintre noi. Nu numai în ce ne priveşte învăţătura dar şi felul trăirii personale în lumina ei.

O, dacă am fi găsit noi răgazul acesta mai demult. O, dacă am fi căutat noi şi am fi găsit mai demult şi mai des în libertate prilejuri de acestea pentru o astfel de sinceră şi conştiincioasă cercetare de suie!... O, dacă măcar din timp în timp ar avea peste tot locul astfel de suişuri la Ierusalim, măcar a fraţilor lucrători. Spre a-şi arăta unii altora nu numai felul Evangheliei pe care o propovăduiesc, ci şi a cere şi a primi fiecare asentimentul şi consimţământul celorlalţi pentru lucrarea sa.

În felul acesta nu numai că s-ar înlătura la timp toate deosebirile de vederi între fraţi, dar şi s-ar putea zidi mai temeinic părtăşia dintre ei, care ar da atâta putere şi har tuturor. O, dacă n-ar fi fost atât de mulţi dintre noi care să caute mai mult a se ascunde decât a se arăta altora cum lucrează!...

Desigur, atunci n-ar fi fost nevoie să fim constrânşi la aceasta de către Domnul - ca acum. Dar dacă noi n-am căutat de bună voie şi din dragoste aceasta, iată că acum Domnul Dumnezeul nostru în a Cărui Lucrare am ajuns - ne-a adus aici fără voia noastră şi ne-a pus în jurul acestei mese unul lângă altul spre a ne face fără grabă în noi şi între noi această lucrare de cercetare, de regăsire şi de orientare.

Fiind convins de această mare trebuinţă şi mare condiţie - ardeam de dorinţa de a vedea cât mai curând, cât am ajuns noi, fiecare, să ne-o dobândim din ea în cele 8 luni de şcoală aspră prin care trecusem până aici. Vom vedea acum deci:

1. Cât ne-am însuşit şi cât reţinem clar din Cuvântul scris al Sfintelor Scripturi?
2. Cât putem cita exact din versetele Bibliei?
3. Cât cunoaştem noi din învăţătura noastră?
4. Cu câte temeiuri biblice putem să ne-o susţinem?
5. Ce cunoaştem noi din Istoria Bisericii şi a Oastei?
6. În ce măsură am trăit şi am mărturisit noi personal conform acestor temeiuri?

Iată câteva puncte asupra cărora va trebui să stăruim.

Cu nişte astfel de frământări m-am aşezat din prima zi la masa meditaţiilor noastre, străduindu-mă din tot sufletul meu ca în ce mă priveşte pe mine, să-mi fac cât mai limpezi şi mai înţelese gândurile, dorinţele şi rugăminţile mele cu care veneam de prin toţi anii şi încercările experienţelor mele.

... Dar vai, încă de la prima încercare am simţit cu mare durere - că la masa noastră de meditaţie eram cel puţin două tabere. Şi am înţeles cu o şi mai mare amărăciune că nimic din gândurile şi din inimile acestor fraţi

nu se schimbaseră. Rămăseseră întru totul exact în felul în care fuseseră înainte de a intra în flăcările şi cernerile acestea. Masa aceasta dintre noi, care ar fi trebuit să se facă tot mai îngustă, până la a dispărea de tot - dimpotrivă se făcea în fiecare zi tot mai lată, până ce ne-a despărţit de tot. Dumnezeule, ce constatare amarnică a fost aceasta pentru mine!

Ce gânduri grele mă încercau. Dacă şi ceilalţi fraţi s-au ales din şcoala aceasta grea şi de prin cernerea asta crâncenă tot cu atâta cu cât s-au ales aceştia, atunci vai de noi. Înseamnă că nimic bun n-a mai fost de ales din noi şi că toată slujba şi toată alergarea noastră n-a folosit la nimic bun, ci numai la degradarea Evangheliei şi la devalorizarea Lucrării Oastei în faţa acestora care ne văd şi ne aud pe aici.

Şi ce înaltă Evanghelie am primit noi! Ce înalţi au fost părinţii noştri duhovniceşti! Ce înalt preţ şi ce nivel înalt avea credinţa şi mărturisirea lor. Iar azi iată ce stârpituri duhovniceşti le-au urmat, aşezându-se în locurile lor, terfelind numele lor, numele Lucrării şi Numele lui Dumnezeu...

Nici o temniţă nu-mi păru mai îngrozitoare decât cea în care eram acum. Nici o lovitură din câte primisem, nu mă zdrobise atât de greu. Şi nici o ruşine n-o simţeam mai usturătoare ca acest faliment al lucrătorilor pe mâna cărora încăpuse acum Lucrarea Domnului cea începută cu atâta jertfă şi dusă până aici cu atâtea dureri şi lupte. O, Dumnezeule al Oastei, ai milă de Lucrarea Ta şi n-o lăsa să se prăbuşească de tot. Ridică-i alţi lucrători mai vrednici decât cei ce vorbesc acum în numele ei. Iar acestora ori trezeşte-le mintea orbită ori înlătură-i cum ştii Tu, dar să nu mai facă alt rău!

Era în luna mai 1960.

Într-o dimineaţă se făcu mare zgomot din toată clădirea închisorii. Glasuri, uşi trântite, paşi alergători... Toate arătau formarea unui alt mare lot pentru munci.

În sfârşit uşa noastră se deschise violent. Mă auzii strigat afară. Şi încă unul şi încă unu „cu tot bagajul".

— Daţi-i drumul jos pe sală. Repede-repede...

Am ieşit. Din toate camerele, pe toate coridoarele, o mare şi grăbită mulţime de oameni speriaţi erau alergaţi, împinşi, grămădiţi şi împrăştiaţi prin coridoare şi scări de strigătele şi bastoanele gardienilor - către marele hol de jos de la intrare. Se forma un lot mare sau mai multe - şi fiecare îşi căuta prietenii şi fraţii.

M-am uitat şi eu grăbit, ars de dor şi încălzit de speranţa să-mi regăsesc pe fraţii iubiţi... Într-adevăr, iată-l pe unul, iată-l pe altul, pe cei din Timişoara, pe cei din Hunedoara... Şi alţii şi alţii. Ne-am luat de mâini ca să nu ne despartă valurile celor împinşi de strigăte, de pumni şi de bastoane. Oriunde vom fi duşi, să fim împreună. Era un zgomot infernal peste tot şi o mişcare nebunească. Fiecare alerga şi striga după ai săi. Gardienii strigau după toţi.

În bucuria cea mare că ne-am regăsit nici noi nu prea ţineam seama de nici o ordine. Ne ţineam de mâini şi strigam unii la urechea celorlalţi ca să ne putem auzi vorbele în zgomotul nemaipomenit din jurul nostru. Prin mulţimea dezordonată gardienii luptau din toate părţile să facă linişte şi ordine. Însuşi directorul - căpitanul, năvălise cu toată furia în mijlocul luptei şi lovea cu pumnii în dreapta şi în stânga pe cine nimerea şi pe unde putea. Stăteam cu fr. Cornel când, dintr-o dată, apăru lângă noi căpitanul director. Un pumn uriaş văzui venind pe neaşteptate spre ochii mei. Într-o clipă, din instinct, îmi ferii capul. Bietul frate Cornel însă nu se putu feri şi astfel pumnul mânios îi căzu cu toată greutatea în ceafă, clătinându-l. Îmi pare nespus de rău că m-am ferit. Am făcut-o fără să vreau. M-a durut asta cum mi-ar fi dat zece. Dragul meu frate, de ce m-am ferit? Acest pumn trebuia să mă lovească pe mine! L-am sărutat cu lacrimi, ca să uite pumnul dureros.

Pentru noapte am fost înghesuiţi într-o cameră mare, câte şase, pe două paturi. Ne-am îngrămădit de-a curmezişul paturilor, încercând să dormim printre toate cele ce aveam să ni le spunem de când trăisem despărţiţi. Şi aveam multe fiecare.

Eu eram fericit că în sfârşit sosise vremea să pot sta de vorbă cu alţi fraţi, cu cei care în chip deosebit doream să-i cercetez în ce măsură cuptorul lămurise aurul sau zgura din ei.

N-am pornit niciodată spre nimeni cu idei preconcepute şi n-am avut prejudecăţi rele despre nici un frate, mai ales când îl întâlneam prima dată sau când trecuse un timp mai îndelungat ori mai greu de la despărţirea

noastră. Doream să văd însă limpede pe fiecare frate, care îi este starea adevărată, acum după această şcoală şi cernere, hotărât să pornim de la prezent, nu de la trecut spre viitor.

De aceea m-am apropiat chiar din primul moment de aceştia cu aceeaşi dragoste nouă şi totală cum mă apropiasem din prima zi de cei din camera 64. Eram încredinţat că şi-n sufletul lor s-a făcut - nu se putea altfel! - cotitura fericită spre unitatea cu adevărul, adică cu învăţătura. Şi cu dragostea, adică cu fraţii, în Duhul dat Oastei Domnului, Frăţietatea în care au venit şi ei şi care i-a ajutat cu milă şi pe ei şi i-a crescut cu dragoste.

În sfârşit, acum au avut şi ei un timp destul de lung pentru a medita în linişte şi a găsi drumul cel bun, pe care unii nu reuşiseră până în prezent să se poată încadra.

Le-am povestit în noaptea aceea unora cu lacrimi şi accente amare despre toate cele petrecute în mine şi apoi cu mine în anchete şi pe urmă în camera 64. Îmi storceam inima înaintea lor pentru durerea că nici în aceste flăcări încă n-am putut înţelege cu toţii tragedia stării noastre dezbinate. Şi n-am putut simţi la fel cu toţii marea poruncă a Domnului de a ne reorienta sănătos şi clar pe linia Voii lui Dumnezeu imprimată de la început atât de limpede în învăţătura şi practica Lucrării Oastei Domnului - familia noastră duhovnicească. Şi deci toţi aveam datoria să ne încadrăm cu vrednicie şi cu ascultare în mersul şi în felul croit prin cei dintâi, de Dumnezeu, acestei Lucrări. Că nu versetele Domnului au făcut şi fac între noi dezbinările, ci păcatul. Păcatul ascuns sau şi văzut, de un fel sau de altul, este singura cauză a dezbinărilor. Rostul cuptorului prin care trecem este tocmai de a ne trezi, de a ne curaţi şi a ne face biruitori asupra păcatului din noi. Pe cine nici focul acesta nu l-a ajutat să se cureţe de păcat - acela poate fi considerat pierdut.

Eram între doi şi pentru ei vorbeam aceste adevăruri dureroase în care puneam şi toată durerea mea dar şi toată nădejdea mea. Mă uitam atent în ochii fiecăruia să văd cât înţelege şi cât simte fiecare din ceea ce suferam şi le spuneam eu. Doream să simt din ochii lor, cum răspund duhului meu.

Ochii unora erau limpezi şi umezi. Mă priveau calzi şi înţelegători.

Ochii altora îşi fereau privirile în altă parte. La urmă gura lor a dat un răspuns din care să nu pot înţelege nimic.

Am simţit cu amărăciune nu numai că nu-i interesau deloc toate acestea, ba chiar că parcă se bucurau de sfâşierea sufletului meu şi a frăţietăţii noastre.

Am tăcut, adânc rănit, dar sperând totuşi. Poate Dumnezeu ne va dărui un timp şi un loc mai potrivit pentru ca, în mai multă linişte şi mai pe îndelete, să caut a le explica aceste fierbinţi adevăruri pe care toţi aveam o mare datorie de conştiinţă să le ascultăm şi împlinim întocmai. Dumnezeu tocmai pentru asta ne zidise în Hristos şi ne chemase în Lucrarea aceasta căreia îi rânduise o aşa înaltă şi divină misiune, de a aduce la mântuirea Sa tot poporul nostru şi la învierea Evangheliei toată Biserica noastră...

În ziua următoare am fost luaţi şi duşi într-un vagon dubă cu care am călătorit două zile şi două nopţi. Apoi trecuţi cu un bac Dunărea, până la colonia Grind din Delta Dunării, aproape de Tulcea şi de ţărmul Basarabiei, la Periprava.

O comisie medicală a ales dintre noi pe cei apţi de muncă şi pe cei inapţi.

Cu boala mea de inimă am fost clasat printre cei inapţi, care au fost aranjaţi apoi pe două brigăzi - muncitori şi intelectuali. Şi înghesuiţi cu toţii într-una din barăcile coloniei, separaţi în două dormitoare după aceste categorii.

Toţi fraţii veniţi odată cu noi fuseseră găsiţi apţi de muncă şi repartizaţi în alte brigăzi şi dormitoare. Doar vreo doi fraţi ţărani din Oltenia erau în dormitorul celălalt la inapţi şi ei. La aceştia mai mergeam ziua şi ei veneau la noi. Cu ceilalţi nu mai puturăm comunica - fiindcă baraca noastră era închisă toată ziua. Noi aveam regim de penitenciar.

Cei din brigăzile de muncă plecau dimineaţa şi se întorceau seara, încolonaţi pe cinci şi încadraţi de miliţieni şi soldaţi atât la plecare cât şi la venire. Colonia avea nişte barăci aşezate în rând şi alte dependinţe pentru baie, magazii, birouri şi altele. Totul era înconjurat cu două rânduri înalte de sârmă ghimpată printre care era o fâşie

de pământ arat, care trebuia greblat la o zi, două, pentru a se putea vedea orice urmă care ar fi trecut pe acolo spre libertate. Opt gherete înalte erau aşezate de-a lungul acestui gard înconjurător, iar acolo santinele înarmate cu puşti mitraliere supravegheau neîncetat tot ce se petrecea înăuntru şi în afara coloniei. În mijlocul curţii de asemenea era o gheretă unde şeful de secţie avea grijă asupra celor rămaşi în colonie şi asupra desfăşurării programului interior.

Cei cu munca de câmp primiră în prima săptămână cărţi poştale să scrie acasă - şi dreptul de a primi un pachet cu 5 kg alimente. Noi, cei inapţi, nu aveam acest drept, deşi zilnic eram scoşi şi noi, după plecarea celorlalţi, la diferite munci prin curte, la curăţirea alimentelor de la bucătărie, la greblatul zonei, la măturat, la cărat apă.

Hrana era foarte slabă şi aici. Răbdam cumplit de foame, ca şi la Gherla. Doar când eram scoşi la bucătărie mai puteam lua câte un cartof crud ori câte un morcov sau o ceapă să le mestecăm pe furiş. Când se însămânţa porumbul sau când se culegea, fraţii veniţi de la câmp ne puteau strecura câte o mână de boabe pe care le mâncam aşa goale şi crude, zdrobindu-le între dinţi.

Compunerile poeziilor le făceam acolo într-un mod cu totul neobişnuit, după condiţiile pe care le aveam. La început, neavând nici un mijloc de scris, compuneam poeziile strofă cu strofă şi le reţineam în memorie. Lucram o strofă şi o reţineam pe dinafară. Lucram a doua strofă şi le repetam, apoi a treia şi până la capăt repetând-o toată, până ce mi se fixa pe totdeauna în memorie.

Apoi începeam a doua poezie tot aşa. Apoi le repetam pe amândouă. După aceea făceam a treia - şi le repetam pe toate trei, spre a nu le uita pe nici una. Apoi a patra, a cincea, a şasea - şi tot aşa repetându-le pe toate zilnic, de la început.

Când am ajuns la o sută şi peste - am mai păstrat numai titlurile şi numărul lor. Poezia 59 - *Suind din nou.* Poezia 87 - *O, adevăr.* Poezia 115 - *La anii răstignirii* - şi aşa mai departe. Când voi ieşi vreodată de aici şi voi avea un condei şi o hârtie, Domnul mă va ajuta să mi le reamintesc pe toate aşa cum le-am compus - şi să scriu, despovărându-mi capul de toată sarcina lor care-mi devine din ce în ce tot mai grea...

Şi aşa am şi făcut. După mulţi ani.

Dar abia dacă am mai putut afla atunci jumătate din câte erau. Poate cele mai frumoase îmi fuseseră acoperite de molozul durerilor multe şi grele care se prăbuşiseră peste cele mai scumpe nădejdi şi gânduri pe care le înviasem şi le îngropasem pe acolo.

Umblând prin curte am aflat o bucăţică de geam spart. Am luat-o înăuntru. Am uns-o cu scuipat, apoi am frecat-o cu săpun, întinzând peste tot cu degetul această pată umedă. Apoi cu o cârpă am frecat peretele presând peste ea câte puţin praf mărunt de var. Aşa s-a acoperit sticla cu un praf alb pe care apoi am început să scriu cu un beţişor de chibrit versuri şi strofe de poezii, spre a le reţine mai uşor. Şi alţii mai făceau la fel...

Aşa am scris mai târziu textele evangheliilor duminicale pe care la slujbele noastre cu fraţii preoţi, le citeam la liturghiile noastre pe ascuns pe după paturile din colţuri, spre a nu fi prinşi de cei ce ne pândeau.

Odată am compus un text de colind, iar alt frate îi compuse melodia. Dar pe neaşteptate au venit şi ne-au scos pe coridor la o corvoadă afară în curte. Îndată însă am aflat că se făcea o percheziţie în dormitor în paturile noastre. Cineva ne pârâse. Gardianul ne-a găsit sub pernă ciobul de sticlă cu colindul scris şi notat. Am fost luaţi şi duşi la poartă la comandant, certaţi, ameninţaţi, judecaţi: cinci zile la carceră.

Am fost duşi într-o încăpere goală, fără ferestre, doar cu un mic gemuleţ cu gratii sus de tot. Pe jos noroi. Se aruncau dimineaţa găleţi de apă spre a nu te putea aşeza pe vatră. Mâncare: o zi raţia scăzută, fără pâine, două zile numai turtoiul şi apă. Seara se băga un pat gol, doar cu o rogojină şi o pătură. Am stat acolo, aşa, în frig, în întuneric şi în umezeală, 5 zile şi 5 nopţi, doar noi doi şi încă un profesor care mai făcuse şi el ceva. Lui îi puseseră şi lanţurile. Nişte lanţuri groase şi grele cu nişte obezi făcute cu ciocanul pe nicovală, ca şi piedicile pentru cai... Aşa am plătit noi frumosul colind care atunci l-am făcut: *Minunată-i Noaptea Sfântă...*

Au trecut astfel aproape 2 ani! Câte amărăciuni şi necazuri n-am plătit în acest timp, numai Domnul le va spune în ziua când tot ce s-a făcut în ascuns se va arăta la lumină. Nu mi-ar ajunge nu ştiu câte cărţi ca asta ca să le pot înfăţişa pe toate. Voi trece şi eu mai repede peste ele şi voi consemna aici doar sfârşitul acestei

triste perioade pentru a ajunge cât mai repede la capătul povestirii acesteia, atât de neplăcute pentru mine. Cred că şi pentru voi.

În toamna anului 1962 veni pe neaşteptate ordin ca noi, cei inapţi, să fim duşi din nou la Penitenciarul Gherla. Astfel furăm împinşi şi încărcaţi în câte o remorcă de tractor, aşezaţi jos pe trei rânduri, fiecare cu picioarele desfăcute în formă de V, iar între picioarele unuia aşezat altul. Bagajele le aveam în braţe şi astfel, înghesuiţi până la sufocare, eram duşi spre Dunăre să fim coborâţi într-un bac cu care să călătorim iarăşi pe apă până la Galaţi. Eu aveam în braţe un biet colonel invalid de pe front, cu piciorul drept retezat de o schijă. Avea o proteză grea şi incomodă atât pentru el cât şi pentru mine. Credeam că voi muri până se va termina calvarul acestei călători smucite peste gropi, peste dâmburi, peste şanţuri. Dar n-am murit chiar nici unul.

În bac ne-au aşezat la fel de înghesuiţi pe toţi ca în remorca cu care venisem - şi aşa am călătorit până la Galaţi. Am ajuns seara şi ne-au dus peste noapte la Penitenciarul de acolo. Mai fusesem aici acum 20 de ani când vizitasem două ceasuri pe fr. Marini şi Bălăuţă care erau atunci închişi aici.

Am fost băgaţi într-o sală mare cu pereţi înalţi şi cu paie pe jos. Mi-am dat imediat seama că asta fusese biserica închisorii iar acum devenise dormitor pentru deţinuţii care erau în tranzit pe aici. Stăm culcat pe spate cu faţa în sus, privind cu inima plină de durere la picturile sfinte de pe pereţi şi de pe tavan peste care acum era dat cu un strat subţire şi spălăcit de var. Prin această perdea de var ochii sfinţilor priveau în jos spre lume, plini de mustrare şi de prevestiri rele. Altarul era transformat în wc spre cea mai provocatoare ofensă adusă lui Dumnezeu. Deasupra acestuia o mare cruce batjocorită cu var spălăcit, atârna ca o sabie a mâniei lui Dumnezeu spre cei ce-au batjocorit-o.

M-am cutremurat până în străfundul fiinţei mele cât de departe a ajuns poporul nostru în necinstirea Domnului Dumnezeu şi în batjocorirea sufletului şi a credinţei părinţilor şi a înaintaşilor. Cu câte jertfe, cât respect şi recunoştinţă faţă de Dumnezeu au înălţat ei în vremile lor grele şi amare, aceste lăcaşuri de închinăciune şi de mulţumită Dumnezeului Izbăvirilor! Iar noi, netrebnicii lor urmaşi, cum ne batem azi joc şi de Dumnezeul Care i-a izbăvit pe ei şi de al nostru Care ne-a dat o ţară mare şi liberă. La ce să ne mai putem aştepta acum în viitor? Cui ne vom mai ruga noi mâine când pot veni iarăşi alte nenorociri şi mai mari, dacă de Dumnezeul Care ne-a scăpat ieri ne batem joc în acest fel, azi?

În aceeaşi înghesuială chinuitoare, până la marginea puterilor, am fost duşi ziua următoare la gară şi împinşi în duba vagon pentru Gherla, de unde plecasem cu 20 de luni în urmă pentru experienţa de la Grind. Plecasem atunci cu o rană adâncă în suflet şi mă întorceam acum cu două. Amândouă coceau, usturau, ardeau prevestind moarte - dar până acolo vor mai face încă mult rău.

La Gherla am fost înghesuiţi la început într-o cameră mare pe jos, toţi cei ce fusesem în acelaşi dormitor la Grind. Aşa că lucrurile au continuat şi aici încă adâncindu-se şi înrăutăţindu-se mai mult. Greu este să urci spre Ierusalim, să înaintezi spre o viaţă duhovnicească înaltă, frumoasă, curată - dar a coborî spre Ierihon, spre o stare tot mai rea, când începi aşa, - asta nu-i greu. Asta este foarte uşor. Când omul alege ambiţia şi ura, împotrivirea şi neascultarea, prăbuşirea lui se face îngrozitor de repede şi de total.

Când porneşti cu smerenie şi sinceritate pe urmele Domnului spre înaintarea în bine, găseşti mai puţini care să te însoţească în acest suiş frumos dar greu. Totuşi mai sunt şi suflete care te însoţesc, dorind şi ele asta.

Dar când o iei în jos pe calea neascultării, a bunului plac, a firii slobode - îndată afli şi pe alţi astfel de tovarăşi care, întocmai ca nişte cai care au rupt frânele, o iau razna pe unde le place, fără a mai ţine seama de nici o ordine sau oprelişte. Ei propovăduiesc libertatea, adică desfrânarea, fiindcă nu le mai convine să se supună nimănui şi fiindcă o astfel de "evanghelie" le place. Aşa au dorit de la început. Dar câtă vreme erau slabi, erau nevoiţi să se supună, fiindcă n-aveau cum altfel, îndată ce li s-a ivit, însă, ocazia - bucuroşi au trântit pe cel ce le părea că este în spatele lor, i-au mai dat câteva copite, apoi, sărind şi nechezând fericiţi şi liberi, au luat-o razna bucuroşi că nu-i poate opri nimeni. Lasă, de acum vor avea ei grijă să nu le mai pună nimeni nici un frâu. Ce viaţă mai bună poate fi ca asta? Ce evanghelie mai convenabilă? Ce Isus mai comod? Faci ce vrei, interpretezi cum vrei, predici ce-i place fiecăruia, - şi astfel acum se adună în traista ta cadouri de la toţi, iar acasă ţi se umple cămara, ţi se mobilează casa, ţi se îngraşă trupul... Argumente şi metode îţi pune la dispoziţie şiretenia şi viclenia învăţată de la toţi marii neascultători şi dezbinatori pe care ţi i-ai ales ca înaintaşi. Din Cuvântul Domnului pe care îl foloseşti spre amăgirea celor naivi şi creduli, îţi alegi numai ce-ţi convine şi ţie şi lor, spre a nu incomoda pe nimeni, dar spre a ciupi câte ceva de la toţi... Ce grozăvie!...

Duhul falselor încredinţări din care vesteşti pe Acel fals Hristos, îţi îngăduie orice păcat, îţi ţine mereu la dispoziţie pe acel fals har al său care le acoperă pe toate. Poţi să faci orice vrei, poţi să umbli pe unde îţi place - acel har convenabil te îndreptăţeşte dându-ţi acea falsă încredinţare a unei neprihăniri convenabile şi uşoare... În care te legeni apoi până ce te vei trezi în braţele diavolului, a aceluia care ţi s-a înfăţişat şi el ca un fals înger tot timpul până în ceasul morţii. De atunci încolo te are în mâini pe veşnicie. Nu mai are nevoie să se prefacă.

Ce învăţăminte să mai tragi de aici? Ce să-ţi spui ţie însuţi, ce să mai spui altora? Să nu mai ai milă de nici un milog? Să nu mai iei lângă inima ta pe nici un orfan? Să nu mai porţi pe umărul tău pe nimeni? Ca nu cumva să creşti iarăşi pe un alt nelegiuit, să nu încălzeşti altă reptilă, să nu hrăneşti alt răufăcător?

Nu! Ci cu toate acestea să faci binele mai departe. Să ajuţi şi mai departe. Să te încrezi şi mai departe în ceea ce este de om în fiecare om.

Poate să fie câte ceva de porc, de câine, de vulpe, de şarpe, de lup ori de măgar - în fiecare fiinţă omenească, în unii mai mult, în alţii mai puţin. Dar este şi de om. Cu cât creşte, prin educaţie şi prin efort personal în fiecare, partea lui de om, cu atâta scade până la dispariţie ceea ce este din celelalte. Dar cu cât, dintr-un motiv sau altul, cresc în om şi celelalte - cu atâta scade tot ceea ce era om în el. Până ce ajunge mai rău de cum era chiar înainte de a veni la Hristos. Chiar şi ceea ce avea de om atunci nu mai are după aceea. Ci, după împrejurări, el poate deveni total: fie porc, fie câine, fie vulpe, fie măgar - dar mult mai primejdios decât aceste animale, fiindcă el are raţiunea cu care lucrează, pe când ele nu o au...

Ci trebuie să nu-ţi pui cu grabă mâinile peste nimeni (1 Timotei 5:22). Să aştepţi rezervat şi atent să vezi prin timp şi prin încercări cum trece şi cum se poartă cel pe care-l primeşti şi vrei să-l ajuţi, îndrumându-l cu dragoste, ajutându-l cu bunătate, să-l observi totuşi cu atenţie şi să te ataşezi de el cu prudenţă. Dacă este om prin firea lui lăuntrică, atunci el va căpăta tot mai frumos chipul de om, până se va transfigura în chip al lui Hristos. Dacă nu-i om, el se va desfigura mereu până ce va lua chip de animal sau fiară - după cum este firea aceluia către care înclină să i se asemene. Până ce ajunge demon.

Au trecut alţi 20 de ani de atunci - dar usturimea amară din sufletul meu chinuit de aceşti oameni, încă nu s-a stins. Am mai căutat să uit, am mai căutat să acopăr şi am încercat iarăşi şi iarăşi încă alţi 10 ani şi după ce am ieşit cu toţii afară din cuptorul acela întunecos şi cumplit - au mai încercat şi alţi fraţi care nu m-au putut crede ce s-a întâmplat pe acolo; unii au rămas şi mai departe, până astăzi, când scriu aceste rânduri, tot ceea ce s-au dovedit acolo că sunt.

Din aceeaşi primăvară a anului 1975 - de la ultima încercare a îndreptării lor, i-am încredinţat în seama lui Dumnezeu - şi am pierdut pe totdeauna orice speranţă omenească de îndreptare pentru unii... Singurul Dumnezeu, prin vreo minune dacă îi va mai salva din orbia îngâmfată şi primejdioasă prin care se pierd pe ei înşişi şi pe cei care îi urmează.

O, Mare şi Puternic Dumnezeu al Minunilor, singura noastră speranţă pentru cei ce nu mai ascultă de nimeni, este numai la Tine. Îndură-Te şi fă minunea transfigurării lor, până nu li se desăvârşeşte desfigurarea. Amin.

Slăvit să fie Domnul.

Cu ce-ai ieşit din flăcări?

Cu ce-ai ieşit din flăcări mai bun decât erai
Când ai intrat în marea şi ultima-ncercare
Sfârşind cu tine însuţi eroica-nfruntare,
Cu ce-ai rămas din toate - ce-ai ars şi ce mai ai?

Ce-ai limpezit în tine din câte căi aveai,
Ce-ai lepădat din toată zadarnica strânsură,
Cât ai ales ce-i aur, cât ai lăsat ce-i zgură,
Cât ai avut 'nainte - şi-acuma cât mai ai?

Nu anii suferinţei urcaţi cu-atâta vai,
Nu perii albi, nici plânsul, nici pierderile grele,

Ci câtă-nțelepciune şi tâlc ai scos din ele
Aceasta-i întrebarea - ce-ai ars şi ce mai ai?

Căci dacă tot acelaşi te-ntorci, precum erai
Când ai intrat în marea şi ultima-ncercare,
Zadarnică-a fost jertfa şi chinurile-amare:
Nimic n-aveai 'nainte - şi-azi tot nimica n-ai.

CAPITOLUL 27
Pe drumul ales 1962 - 1972

Alege bine drumul pe care vrei să mergi
C-apoi mereu mai grabnic pe el ai să alergi
Şi nici nu ştii în urmă pe calea ce-ai deschis
Câţi au să te urmeze - spre Iad sau Paradis...

Alte 20 de luni aveau să mai treacă, de la aducerea noastră din Delta Dunării din nou la Gherla, până când se va împlini misiunea pe care o aşteptam şi pentru care ne rugam în fiecare clipă. Durerile de cap, crizele de inimă, slăbirea nervilor mă făceau să nu-mi mai doresc decât moartea cât mai grabnică. Aproape nu mai ceream nimic Domnului decât asta. Domnul mă lăsase singur între fiare. Nici un frate dintre cei buni şi adevăraţi nu erau cu mine. Eram numai cu vrăjmaşi şi cu străini.

A ţinut şi asta doar atâta cât a fost vremea ei. Cu prima ocazie m-am cerut să ies la muncă în curtea închisorii. La orice muncă, numai să ies de aici.

Există o închisoare înăuntrul închisorii - cum am mai spus - mai grea decât orice condamnare, când eşti pus să stai cu nişte făpturi care nu mai au nimic omenesc în ei pentru tine.

Anchetatorul care te cercetează, ori paznicul care te supraveghează, sunt afară. Ori sunt cu tine doar un timp. Pe când chinuitorul cel dinăuntru este cu tine clipă de clipă. El te vede, te urmăreşte şi te chinuie zi şi noapte, cu gura, cu ochii, cu tăcerea, cu prezenţa lui, cu tot ce are şi ce poate el. E ca un ţepuş aprins şi ascuţit împins în sufletul tău. Oricum te-ai întoarce ori te-ai mişca, îi simţi îndată ameninţarea lui neîndurătoare.

Fratele dezbinat este un vrăjmaş mai periculos şi mai crud decât orice duşman. Şi sufletul nerecunoscător îţi ajunge un făcător de rău cu atât mai mare cu cât a folosit mai mult binele pe care i l-ai făcut. Amintirea umilinţei lui din trecut îl umple de dorinţa răzbunării asupra ta, celui ce i-ai cunoscut-o. Pentru îngâmfarea lui de acum, milogeala trecutului său este ceva de nesuportat. Orice i-o poate aminti trebuie înlăturat cu orice preţ. Şi cu cât faţa binefăcătorului este mai curată, cu atâta trebuie aruncat asupra ei cu noroi mai mult şi mai negru...

O, câtă greutate şi amărăciune am strâns de acolo pentru cântările mele... Acolo am scris:

De unde ai în tine pământule hain
Atâta fiere neagră şi-atât amar venin
Cât pui în iarba morţii şi-n fructul blestemat?
- Din inima şerpească de frate dezbinat...

Dar Dumnezeu m-a scăpat şi de acolo. Am fost dus la alte camere cu cei care munceau. Am ieşit astfel la săpături de şanţuri, la turnat betoane, la încărcat pietre, la cărat saci. Hernia mea dublă din 1954 de la Popeşti-Leordeni mi se tot mărea şi mă tot chinuia şi ea pe lângă celelalte. Piciorului stâng îi creşteau varicele, iar crizele inimii deveneau tot mai dese. Cu toate acestea mulţumeam lui Dumnezeu pentru izbăvirea care mi-o adusese. Munca, oricât de grea era, nu-mi făcea atâta rău cât îmi făcuse starea de care scăpasem. Pe lângă asta libertatea în care mă mişcăm prin curte cu ceilalţi la muncă, îmi îngăduia să vorbesc cu mulţi alţii ceva folositor şi bun, atât pentru ei cât şi pentru mine.

Am avut după aceea multă mângâiere prin câteva suflete care s-au întors sincer la Domnul - şi prin alţii mulţi care s-au ales cu câte ceva bun din prietenia noastră pe acolo. O, cu câte amintiri frumoase m-a despăgubit Domnul Dumnezeu după aceea, despre multele suflete sincere şi nobile pe care le-am întâlnit, cărând cu ei la targă, încărcând saci, ori săpând şanţuri... Câte nume cunoscute, respectate şi regretate aş putea înşira aici.

Totdeauna voi mulţumi lui Dumnezeu pentru împrejurările acelea atât de grele şi aspre, dar şi atât de frumoase, prin care i-am cunoscut pe aceşti oameni superiori şi unici cu care am muncit frumos...

Am avut parte în viaţă de nişte vremuri atât de furtunoase, cum nu se petrec decât în foarte rare răstimpuri. Şi cum în furtună orice pai poate fi ridicat cine ştie cât de sus şi apoi aruncat cine ştie unde - aşa am fost ridicat şi eu şi aruncat. Când sus de tot prin soare, când jos de tot prin cele mai întunecate gunoaie. Apoi iarăşi ridicat şi amestecat când printre demoni, când printre îngeri. Aducând la întoarcerea în locul meu câte ceva şi de printre îngeri şi de printre demoni - între care am petrecut. Şi de printre luceferii şi de printre gunoaiele printre care am umblat. De aceea este şi atâta lut şi atâta aur printre aripile mele. Şi atâta întuneric şi atâta lumină în cântarea mea.

Trebuie să trec cât mai repede peste cele 20 de luni petrecute aici. N-am uitat nimic aproape dintre chinurile, mizeria, foamea, loviturile, munca, răutatea, cruzimea şi josniciile pe care le-am cunoscut şi le-am îndurat şi le-am văzut acolo.

Le-aş fi putut descrie şi aş fi putut umple astfel multe sute de pagini cu ele. Dar cui folosesc şi cui ar folosi toate astea, când e plină lumea numai cu astfel de descrieri? Scopul meu n-a fost să spun aici nume, nici întâmplări neplăcute, ci numai învăţăminte.

N-aş fi vrut să le pomenesc nici pe acestea câteva care am fost silit să le scriu dacă n-ar fi fost legate de numele şi de faptele lor nişte învăţăminte vrednice. Şi cred că Dumnezeul nostru Care ne-a chemat în Lucrarea Evanghelică a Oastei Sale, tocmai de aceea m-a şi dus pe acolo ca să mi se deschidă odată ochii şi să pot cunoaşte şi eu ce fel de caractere se pot ivi în Lucrarea Evangheliei. Să ni se deschidă tuturora ochii asupra lor - şi cunoscându-i să luăm nişte măsuri pentru a nu-i lăsa să mai facă neopriţi tot răul de care am văzut cu surprindere şi consternare că pot fi în stare. Neavând nici un strop de frică de Dumnezeu, ori de simţământ uman în ei.

Dacă n-am fi fost duşi împreună cu ei şi n-am fi fost ţinuţi acolo luni şi ani, zile şi nopţi până la deplina lămurire - niciodată nu i-am fi cunoscut. Astfel ei ar fi rămas mereu făcând din starea asta tot răul fără a fi împiedecaţi de nimeni. Iar sămânţa lor, harnici aşa cum sunt, în a face răul, s-ar fi răspândit pretutindeni până ar fi otrăvit şi ar fi nimicit toată holda minunată a Oastei Domnului. Dar cine mai ştie câţi dintre aceştia mai rabdă încă Dumnezeu pe pământul Lui.

Dumnezeu n-a lăsat însă nimic ascuns. De aceea a făcut el lămurirea asta, aşa cum numai El putea s-o facă. Slavă veşnică Lui! Acum, odată ce poziţiile ne-au fost clarificate, va merge fiecare pe calea ce conştient şi liber şi-a ales-o. Şi vor vedea la urmă toţi cine a fost înţeleptul şi cine a fost nebunul. Viu este Dumnezeul Adevărului şi Dreptăţii. El să ne răsplătească fiecăruia dintre noi aşa cum am gândit şi făcut, nu numai mâine sub pământ, ci şi astăzi pe el.

Când hernia mea a început să mă supere mai tare din cauza eforturilor, mi-am făcut un brâu de cârpe - şi aşa am lucrat mai departe, ca să nu mă despart de sufletele care începeau să-l afle pe Domnul. Dar când starea generală mi s-a înrăutăţit şi n-am mai putut deloc să mai muncesc - am ajuns pe totdeauna iarăşi la inapţi într-o cameră mare, cu mulţi alţii, unde nu mai aveam nici un cunoscut. Ce bine era să începi un lucru bun chiar de la început. În felul acesta pui tu primele pietre la zidăria nouă care o începi şi, lucrând cu chibzuinţă şi dragoste, ai mereu sfânta bucurie de a vedea crescând în armonie şi frumuseţe prin ajutorul Cuvântului şi al Duhului Sfânt.

Marele Meşter şi Ziditor lucra împreună cu noi. Fie binecuvântat pentru sporul sfânt pe care ni l-a dat şi acolo - şi pe care El singur îl cunoaşte.

Sub camera mea fusese una din bisericile în care mă rugasem şi lucrasem în primăvara lui 1948, acum 16 ani când fusesem aici pentru prima oară. Ce uriaşă deosebire faţă de atunci!... Acum sunt aici alţi oameni, dar cu aceleaşi suferinţe, nevoi şi trebuinţe.

Ce prilej de a le aduce pe Hristos!...

Chiar de la început însă descopeream oriunde eram dus şi pe vrăjmaşul-duh care mă urmărea neîncetat, întâi îi simţeam în spate ca pe o arsură prezenţa lui înapoia mea. Când mă întorceam, îl cunoşteam îndată pe omul în care intrase - deşi acest om îmi era complet necunoscut şi ca nume şi ca înfăţişare. De dincolo de ochii lui,

vedeam privindu-mă duhul vrăjmaş. Şi, ascunsă după faţa sa, vedeam faţa primejdioasă pe care acum mă obişnuisem să o cunosc atât de bine, încât, de fiecare dată când mă mutam undeva, gândeam: Ia să văd în cine se întrupează aici urmăritorul meu. Şi cum va începe el să mă lovească aici!

La Caransebeş avusesem destul de lucru cu el. La Oradea la fel, la Deva, la Ghencea, la Beiuş, la Grind, peste tot. Când am fost în camerele cu poliţişti, l-am descoperit în mai mulţi, în cele cu militari, la fel, acum iarăşi, aici, într-unul.

Îndată ce începusem cercul de meditaţie şi rugăciune - iată-l! Venea aproape, dar nu între noi. Se prefăcea că doarme, dar trăgea cu urechea să audă tot ce vorbesc. Din când în când îi surprindeam ochii sticlind, reci şi primejdioşi ca de şarpe, ochi care se deschideau înguşti şi iscoditori spre mine. Atunci simţeam săgeata lor rece şi ascuţită şi primejdia ameninţătoare. Dar îndată ce privirile noastre se întâlneau, ochii lui se ascundeau iarăşi, grăbiţi, îndărătul pleoapelor prefăcute că dorm.

Peste câteva zile se cerea la raportul confidenţial al comandantului, cu gând hotărât să mă toarne că fac propagandă religioasă. Dar Dumnezeu, Care îl lovise peste gură de atâtea ori, îi dădea mereu şi acum palme la fel. Şi astfel scăpam de fiecare dată, o vreme, de ameninţările lui...

Uneori cel în care se întrupase - şi cu care personal nu avusesem nimic - îmi cerea iertare, pentru răul care intenţionase să mi-l facă, ori chiar mi-l făcuse. Bineînţeles că-l iertam din toată inima pe bietul om, ştiind că într-adevăr nu el era vinovatul, ci vrăjmaşul duh.

Era aici cu mine şi unul care lucrase la echipa de înmormântări. Ce lucruri fioroase ne povestea.

— Eram doi, spunea el. Aproape în fiecare noapte eram chemaţi la lucru. Aveam un cal şi o căruţă cu care duceam de la morga închisorii la cimitir pe cei ce se eliberau pe totdeauna din celulele astea.

— Cum făceaţi treaba asta?

— Ne lua gardianul, scoteam mortul de unde zăcea, îi luam hainele, lăsându-i numai cămaşa, apoi îl puneam în lada cu care sunt duşi toţi morţii, îl încărcam în căruţă, apoi dincolo de marginea cimitirului săpam o groapă şi-l răsturnam din ladă. După aceea acopeream groapa şi îi puneam la cap un ţăruş cu un număr. Numărul lui. Şi gata. Veneam înapoi cu căruţa şi cu gardianul. Nimeni nu mai ştia numele celui îngropat sub ţăruşul cu număr. Când va dispare ţăruşul cu număr nu se va mai şti nici atât.

— Până la învierea cea mare, am zis eu, a lui Dumnezeu, când vor ieşi afară toţi morţii aceştia, mărturisind totul în faţa Marelui Judecător!

— Câtă vreme ai fost gropar?

— Numai vreo două luni. N-am mai putut sta.

— Ai îngropat mulţi?

— Nu ştiu câţi!

— Mai ştii pe cine? Vreun nume cunoscut ştii? Am avut aici nişte fraţi buni care au murit. Nu cumva ai auzit de Mândroni Valer, de Roşu Ioan, de Neagu Ioan...?

— Nu, decât de Aurelian Pană. Am tresărit.

— De Aurelian Pană, zici?

— Da! L-ai cunoscut?

— Era un mare boier, proprietar de multe mii de hectare de pământ în Bărăgan, fost ministru. Când am fost cu domiciliu obligatoriu acum 10 ani acolo, am fost paznic de câmp pe locurile unde fusese moşia lui. Ce-mi spuseseră bieţii oameni care munciseră acolo! Era aproape de necrezut cum îi chinuia acest bogătaş nemilostiv şi rău. Nu le da aproape nimic, îi ţinea mai rău ca pe vitele cu care munceau. Stăteau înghesuiţi câte trei

familii într-o căsuţă şi n-aveau loc - din cele 12.000 de hectare ale boierului - nici măcar să-şi pună puţin bumbac sau cânepă pentru cămaşa din spate. Îi muncea şi-i bătea ca pe vite. Când trecea pe uliţele lor în trăsura lui cu 6 cai, vizitiii lui croiau cu biciul pe oricine nu îngenunchea pe marginea drumului până ce trecea el. Nu ştiu dacă era cu adevărat chiar aşa sau numai ei ziceau, dar cred că în cea mai mare parte spuneau adevărul.

— Chiar aşa şi era! Cu mine lucra atunci la îngropări un ţigan care fusese chiar din Ivăneşti, unul din satele de pe moşia lui.

— Ştiu, la Ivăneşti am fost şi eu.

— Ţiganul când l-a văzut l-a recunoscut şi şi-a adus bine aminte că şi el a fost croit o dată cu biciul chiar de către boier, pentru nu ştiu ce. Când l-a văzut ţiganul cum era el acum, râdea şi spunea:

— Bine ţi-a făcut Dumnezeu! Atunci aveai 150 kg, acum nu ai nici 40. Numai din lungime n-ai pierdut.

— Cum, să fi pierdut el chiar 100 de kg?

— Dumnezeu l-a ajuns să fie pedepsit chiar cu faptele lui. Înfometase pe alţii - l-au batjocorit şi alţii pe el. A fost pus în reeducarea care l-a adus în starea asta. Trebuia să stea în picioare, gol, în faţa reeducatorului său şi să spună de o sută, de o mie de ori, celui care îl întreba:

— De unde ai pe tine, mă, banditule Aurelian Pană, aceste piei şi această grăsune care atârnă pe trupul tău blestemat?

Iar el trebuia de o sută, de o mie de ori, să răspundă:

— Din sudoarea ţăranului român, pe care l-am asuprit şi bătut!

— Atunci ai să stai aici până vei da înapoi tot!

Şi a stat până când din cele 150 kg. - câte trebuie să fi avut la cei 2 metri înălţime - a mai rămas cu vreo 40 kg. Numai după aceea a putut muri. Pielea îi atârnă pe oasele lui într-un mod care te înspăimânta. În mormânt s-a dus gol-goluţ, cu picioarele tăiate şi aşezate lângă el.

— De ce tăiate?

— Nu încăpea în lada cea pentru toţi. Picioarele îi atârnau afară din ladă. Gardianul întrebă pe ţigan:

— Acum ce-i faci?

— Încape el îndată dom' şef, zise ţiganul. Şi, luând toporul, îi reteză picioarele de pe la genunchi şi le aruncă peste trup în ladă. Aşa m-a retezat şi el pe mine cu biciul - zise ţiganul râzând. I-am plătit datoria. Dumnezeu mi-a ascultat gândul care l-am pus atunci când m-a lovit el pe mine.

Aşa s-a dus în veşnicie Aurelian Pană, boierul cu 12.000 de hectare de pământ care înfometa pe oameni şi îi lăsa goi. Înfometat şi gol...

Ce cutremurătoare este câteodată judecata lui Dumnezeu chiar şi pe pământ, nu numai sub el! O, dacă ar învăţa din aceste întâmplări şi cei ce mai fac acum, sau vor mai face în viitor aşa ceva. Să nu uite nimeni, nici să nu se înşele nimeni cu privire la răsplata care îi vine sigur odată fiecăruia, după cum face.

N-aş fi povestit nici întâmplarea asta, cum nu povestesc nici altele sute pe care le-am auzit sau le-am văzut. Dar am fost prea martor eu însumi la cele legate de acestea. Şi am vrut măcar cu un exemplu să ilustrez un învăţământ pe care n-aş vrea să nu-l amintesc celor ce au atâta nevoie mai ales acuma de el! Dacă va mai fi cineva să-l ia aminte...

Aici în închisoare se rezolvă bine şi problema timpului pe care oamenii nu reuşesc să şi-o rezolve bine afară, niciodată.

Afară, cei mai mulţi oameni foarte preocupaţi de toate, n-au timp pentru meditaţie, pentru interiorizare, pentru Dumnezeu şi pentru mântuirea sufletului lor - niciodată. Aici, însă, au atâta timp. Păcat numai că cei mai mulţi nu ştiu ce să facă cu el. Unii învaţă limbi străine de la alţii, scriindu-şi cuvintele şi frazele scurte pe cioburi de sticlă unse cu săpun... Alţii joacă şah cu figuri din pâine frământată cu scuipat şi cu săpun - riscând fiecare pedepse grele dacă sunt prinşi. Alţii petecesc tot timpul la cămăşile rupte, cu aţă trasă din prosop şi cu ace confecţionate din sârme, cu urechile scobite cu cioburi de sticlă... Cei mai mulţi au devenit atât de nervoşi şi de nerăbdători încât nu ştii cum să te mai porţi cu ei ca să nu-i vezi izbucnind în certuri isterice şi chiar în bătăi. Nimeni nu-şi mai poate stăpâni decât cu foarte mare greutate nervii bolnavi. Şi nu-i de mirare. Unii trăiesc în condiţiile astea de câte 15-20 de ani. Şi chiar mai mulţi.

La plimbare eram scoşi aproape zilnic câte 10-15 minute, toţi, în aceeaşi curte care în 1948 era goală şi liberă; în 1960 avea 6 ţarcuri de scânduri în formă de floare cu 6 petale. La mijlocul florii era ghereta paznicului ridicată cu câţiva metri deasupra, ca să ne vadă pe toţi. Acum, în 1964, "floarea" ţarcurilor nu mai era de scândură ca altădată, ci de zid gros de cărămidă şi piatră, peste care nu se mai putea vedea şi auzi nimic ca atunci când erau scândurile cu găuri şi cu crăpături printre care ne puteam vedea şi chiar atinge cu câte un deget unii pe alţii.

Acum nu mai puteau trece peste garduri decât porumbeii, zecile, sutele de porumbei care se pripăşiseră şi se înmulţeau singuri prin podurile şi acoperişurile înalte ale închisorii acesteia prin care nu mai umbla nimeni niciodată. Ei erau singurele fiinţe prietenoase dintre zidurile acestea. Veneau până la noi şi ciuguleau fărâmiturile de turtoi de pe la geamuri sau din mâinile celor ce-şi rupeau din puţinul lor ca să-i hrănească şi pe ei. Porumbeii erau într-adevăr un dar la Periprava-Grind, sau rândunelele la Jilava... Oamenii închişi de ani de zile ajunseră să nu mai poată suporta şi suferi om - din pricina multului rău suferit de la om. Doreau să vadă numai păsări, numai gâze, numai flori, numai altceva, dar nu om. Pentru aceştia erau atât de necesare şi de preţioase aceste păsări... Li se şi alcătuiseră un fel de cântec ...

Ţie, Doamne, toată slava
C-ai lăsat cu sfânt temei
Rândunele la Jilava
Ciocârlii la Periprava
Şi la Gherla porumbei...

ori:

Pe deasupra şi pe sub
Fâlfâie câte-un hulub
Şi sărută cu răcoare
Lunga dorului dogoare...

Astfel a trecut şi primăvara anului 1964. Începuse cu un suflu nou. Hrana se îmbunătăţise mult. Începuse o altă perioadă de reeducare - dar altfel decât cea din urmă cu ani... În cameră se aduceau ziare şi cărţi de citit. Slujbaşii închisorii se purtau acum mai omeneşte. Eram scoşi din când în când în holul mare unde începuseră să ruleze filme...

Noi aşteptam aceste ocazii nu atât pentru filmele care rulau, ci pentru că în felul acela, fiind scoşi cu grămada, puteam să ne strecurăm prin întuneric înainte sau înapoi spre a ne găsi şi întâlni cu fraţi cunoscuţi de prin alte camere. Până ce eram prinşi de către paznici ori până ce se termina filmul, mai aveam timp să povestim ce aveam împreună.

Într-o zi am fost duşi cu toţii în clubul închisorii - se făcuse şi aşa ceva! - iar acolo comandantul ne-a comunicat marea, negrăita minune: decretul de amnistie care sosise şi începuse să se aplice treptat.

— Slăvit să fie Domnul, am şoptit eu cu lacrimi, că a adus şi acest ceas atât de mult aşteptat! Anii erau în Mâna Lui.

Am văzut atunci o privelişte unică. La auzirea marii bucurii unii strigau, alţii cântau, alţii plângeau, unii se prăbuşiseră în genunchi. Toţi aveau şiroaie de lacrimi pe obraji. O, ce mare, ce strălucită, ce cutremurătoare este o zi de libertate!

Ferestrele nu mai aveau acum obloane.

La toate camerele oamenii stăteau de dimineaţa până seara în picioare privind pe geamuri să vadă prin curte pe cei ce erau scoşi cu tot bagajul şi trecuţi în curtea cealaltă pentru eliberare. Acum nimeni nu mai avea răbdare pentru nimic. Oamenii nu mai puteau să mănânce, nici să doarmă, nici să mai facă nimic, nici să mai vorbească despre altceva decât despre plecare şi despre acasă. Nervii erau încordaţi până la rupere. Ochii le erau mereu la uşă şi urechile aţintite nu auzeau decât paşi care parcă veneau cu listele de eliberare.

Într-adevăr se sfârşise şi vremea şi lucrul pe care-l avusesem de făcut şi aici.

Atunci veni în sfârşit la timp şi ziua de 22 iunie 1964. Solstiţiu. Cea mai mare zi din acel an şi din toţi. Cea mai înaltă zi din 1964. Ziua solstiţiului însorit şi luminos când soarele trona stăpân peste întregul cer, când lumina era în culmea biruinţei şi puterii ei asupra întunericului, când se elibera totul de sub puterea umbrelor şi când tot ce zăcuse în ascuns ieşea la lumină.

Atunci era ziua a doua de Rusalii. Sărbătoarea Sfintei Treimi. După 34 de ani de la prima mea înviere, Rusaliile de acum aveau să-mi aducă alta. Eliberarea mea avea să fie darul întregii Fiinţe a lui Dumnezeu. A Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh - cum fusese şi convertirea mea în 8 iulie 1930.

După ce listele Decretului cutreieraseră şi cutremuraseră prin toate celulele, deschizând zăvoaie şi rupând lanţuri sub care putreziseră de ani şi ani întunecaţi atâta tinereţe, atâtea trupuri, speranţe, iubiri şi vieţi - veniră în sfârşit şi în celula noastră. Uşa se trânti larg de perete şi apăru comandantul cu lista.

Primul nume citit fu al meu.

— Prezent, răspunsei eu. Un fior ceresc mă pătrunse de sus până jos şi şoptii: Slăvit să fii, Doamne Isuse! Ai sosit...

— Afară cu tot bagajul!

Am fost duşi la magazia de bagaje. Mi-am primit tot ce mi se luase acum aproape 6 ani, când fusesem arestat de data asta - a şaptea oară. Nici unii dintre fraţii arestaţi odată cu mine nu erau printre cei ce se încolonau acum pentru plecarea la gară.

Atunci fusese iarnă, iar acum era în plină vară. Hainele groase şi căciulile cu care eram îmbrăcaţi atunci, acum ne erau atât de grele şi calde...

La ieşire ne-au mai făcut o percheziţie ca să nu luăm cu noi nimic din închisoare...

Ascunsesem totuşi ceva: amintirile!

Astea nu ni le-au putut afla.

Însă nimeni dintre cei care îmi scotoceau traista mea n-au văzut ce plină şi grea era de adevărurile şi cântările nemuritoare pe care le scoteam eu de acolo (de atâţia ani tot scot din ea - şi încă tot mai sunt), de lacrimi şi de dureri; iată ce plină a fost...

Nu ştiam unde mă voi duce, nu ştiam dacă mai am casă ori familie. Anii lungi când nu primisem nici o veste puteau să-mi fi nimicit tot ce aveam afară - fără ca eu să fi aflat aici nimic.

Îmi ştiam băiatul la Cluj. Voi merge deocamdată acolo, să-l aflu şi să văd unde mă pot duce apoi. Gândeam atunci cu-amar:

Azi nu mă-ntorc la nimeni
- De-aceea vin la toţi;
De mult n-am cui fi tată
Nici fiu n-am cui, nici soţ...
- O, dacă măcar frate

Mai am cuiva să-i fiu,
Tot nu mă-ntorc zadarnic
Şi nu vin prea târziu...

Stăteam singur în mulţimea celor din compartimentul meu şi priveam pe fereastra trenului la frumuseţea şi libertatea soarelui şi a lumii dinafară mea. Toţi pomii se legănau fericiţi, toate păsările cântau fericite, toate florile zâmbeau cu feţele pline de fericire, tot soarele strălucea fericit. Pretutindeni picura fericită cântarea şi tremura fericit harul. Toate acestea pentru că în inima mea era o cântare nemuritoare şi fericită... Uitasem dintr-o dată tot ce fusese amar şi întunecat, ca şi cum totul ar fi fost îngropat acolo în acel loc blestemat în care s-au îngropat atâtea speranţe şi s-au dezgropat atâtea disperări.

Dintr-o dată prinsei o putere nouă - şi o nebiruită speranţă de înviere pentru Lucrarea Domnului, limpezită şi orientată deplin de acum, îmi umplu sufletul. Holdele de grâu frumos şi curat care dădea în copt mi se părură câmpul duhovnicesc care ne cerea pregătirea braţelor şi a uneltelor harnice. Secerişul se anunţa bogat şi aproape. Lucrul va trebui organizat cât mai bine şi lucrătorii vor trebui lămuriţi şi îndrumaţi cât mai temeinic şi mai limpede nu numai ce au de făcut, dar şi cum trebuie să facă, spre a nu se mai pierde şi a nu se mai înstrăina nimic. Cum s-a pierdut şi s-a înstrăinat atât de mult până acum. Prea mult şi prea de multe...

Am ajuns la Cluj trecând pe lângă Sânicoară, unde făcusem cu mâinile mele şi ale alor mei, casa care mi-a fost confiscată împreună cu tot ce aveam acolo. Poate că ni se va reda - ca să avem şi noi unde să locuim... - acum după ce s-a văzut că fusesem condamnaţi pe nedrept. Poate că nu... Dacă anii chinuiţi nu ni se mai pot da înapoi, să ne fie redate măcar cele ce ne-au fost confiscate prin aceeaşi nedreptate prin care am fost condamnaţi. Ar fi drept şi ar fi măcar asta cinstit. Nu se poate să se facă altfel. Acolo la Râturi poate vor fi făcut tot aşa. Cine ştie cine va mai fi acolo!...

Tot nu cunoşteam încă nici acum cu adevărat oamenii aceia şi legile lor.

... Ajunsei la Cluj; l-am căutat pe Viorel unde îl ştiam cu serviciul în 1958, apoi l-am regăsit unde locuia. Era acum căsătorit, avea şi un copil de un an... Toţi copiii mei se căsătoriseră între timp. Fiecare cum a putut şi pe unde i-a rânduit Dumnezeu. La căsătoria nici unuia dintre ei nu am putut ajunge. Nu ştiam încă nimic despre starea celorlalţi din familia mea, dar nu mă frământa atât de mult grija lor trupească, fiindcă eram încredinţat că Dumnezeu le va purta de grijă. Eram îngrijorat de starea sufletească a lor şi a fraţilor din ţară, după atâţia ani de la luarea noastră dintre ei. Cum vor fi trecut ei prin marile încercări şi furtuni? Cât de adânc vor fi pătruns printre ei marile rătăciri şi dezbinări? În ce fel mai înaintează Oastea Domnului spre marele ei ţel şi rost? Cât mai lucrează ea în mijlocul Bisericii noastre primenirea evanghelică şi în mijlocul poporului nostru naşterea lui din nou? S-au identificat oare lucrătorii ei tot mai mult cu aceste datorii sfinte, ori s-au lăsat atraşi de momelile vrăjmaşe... şi se vor fi îndepărtat şi mai mult de matca noastră sănătoasă şi adevărată?... Ce răspunsuri voi avea oare la toate aceste întrebări când voi ajunge la ei?

De la fiul meu din Cluj am aflat cum Dumnezeu le purtase şi lor de grijă în chip minunat deşi ne fusese confiscat tot ce aveam la Sânicoară. La Călan ne luase fostul proprietar totul, fiindcă nu-i puteam plăti datoria. Banii împrumutaţi ni-i luase Securitatea. Nici unii nu ne-au mai dat nimic înapoi din ce am avut - nici până astăzi.

Copiii se împrăştiaseră şi se aşezaseră pe unde au putut ca să scape fie de numele meu prigonit, fie de apropierea mea urmărită. Am înţeles câtă nevoie aveau de linişte după ce, de la naşterea lor, fuseseră chinuiţi zile şi nopţi în toate felurile până astăzi, din cauza mea. Am înţeles deci că nu voi putea în viitor să stau cu nici unul dintre ei. Ne mai rămăsese casa veche părintească de la Râturi unde mi se retrăseseră ceilalţi... Va fi deci singurul loc unde mă voi putea aşeza şi eu pentru câte zile mi-au mai rămas de trăit. Eram foarte îmbătrânit şi slăbit trupeşte, nu-mi mai presimţeam de trăit decât foarte puţine zile...

La Cluj am aflat de la fraţi primele ştiri despre starea Lucrării Domnului din oraş, din împrejurimi şi din ţară. Marea mulţime a fraţilor rămăsese şi trecuse cu bine prin marile încercări din care cam toţi am avut de suferit: unii mai mult, alţii mai puţin. Dar cam peste tot erau câte un lucrător sau doi răi, care stăteau ca nişte suliţe ascuţite în coasta fraţilor - tulburându-i cu purtările şi cu învăţăturile lor rele. Oamenii aceştia nu se lăsau sfătuiţi, nici îndreptaţi, nici îndepărtaţi - ci stăteau continuu ca nişte ţepuşe otrăvite făcând mereu tulburări şi dezbinare împotriva învăţăturii şi a fraţilor.

La stăruinţa fraţilor din Cluj am avut un sfat frăţesc cu scopul de a-i ajuta pe ţepuşii lor să înţeleagă şi să revină la armonia şi unitatea frăţească. Mai ales că adunarea crescuse în număr, veniseră multe suflete noi, îndeosebi tineret...

În urma stăruinţelor noastre s-a făcut în aparenţă pace, cei rugaţi au făcut reînnoirea legămintelor, promisiuni, îmbrăţişări şi iertări... Dar nu după multă vreme lucrurile au venit iarăşi pe făgaşul rău. După un alt răstimp au urmat alte sfaturi, alte împăcări şi iarăşi alte dezbinări ale aceloraşi suflete... Când nu este smerenie şi sinceritate, nu poate fi nici ascultare şi armonie. Trufia şi prefăcătoria nu pot aduce niciodată nicăieri nimic bun. Astea sunt de la diavolul, iar cel ce nu se poate pocăi şi lepăda de ele face, oriunde ar fi, slujba Mamonei. Unde este îngâmfare şi prefăcătorie, acolo mai sunt şi alte păcate ascunse. Şi vai de casa şi de adunarea care are astfel de lucrători. De ce oare nici în frumoasa casă a Oastei n-au putut fi numai vase de aur şi de argint pentru întrebuinţarea de cinste - ci şi vase de lemn (nesimţitoare) şi de lut (întinate) pentru întrebuinţări de ocară? Iar dacă şi aceste vase au stat atâta vreme în foc - sau lângă el - de ce nu s-au curăţit şi ele spre a deveni vase de cinste folositoare Stăpânului, destoinice pentru o Lucrare bună? De ce sunt mereu gata numai pentru o lucrare rea? Şi când te gândeşti ce vase frumoase păreau şi acestea cândva, când ieşiseră din Mâinile Duhului Sfânt prin naşterea din nou! Ce păcat!

Am ajuns apoi din nou, după 15 ani, între fraţii tinereţii mele din Bihor. I-am regăsit fericit pe toţi cei cu care lucrasem şi luptasem în anii începutului nostru atât de frumos, prin acele locuri cândva atât de uscate şi de pustii. Acum câte izvoare minunate curgeau pe aici. Tinerii începători de atunci erau acum lucrători încercaţi, cu fire de păr cărunt, dar cu toate satele lor pline de urmaşi binecuvântaţi în lucrul Domnului. Mi-am amintit de toate drumurile acestei părţi de ţară pe care le-am bătătorit întâi singur - apoi an de an adăugându-se alte minunate suflete de fraţi şi surori. Mulţi preoţi binecuvântaţi de Dumnezeu vor rămâne neuitaţi aici şi pretutindeni, pentru că ei au înţeles de la început rostul bisericesc şi naţional al Oastei Domnului şi-au sprijinit-o cu toată inima lor. Ce deosebire între cei de atunci şi cei de azi. Dumnezeu va arăta odată ce mare rău au făcut Bisericii şi Poporului acei clerici care au întors cu ură totul împotriva acestui scop divin, aruncând asupra Oastei învinuirea nedreaptă care este întreţinută şi acum, că ea ar fi o sectă primejdioasă Bisericii şi Statului. Exact cum făcuse Sinedriul la vremea sa cu Mântuitorul nostru Isus Hristos şi cu urmaşii Lui.

Fuseseră şi de aici mulţi fraţi supuşi la grele încercări, arestări, amenzi, bătăi, ameninţări - dar toţi rămăseseră statornici şi tari în credinţă iar Lucrarea Domnului nu stătuse nicidecât pe loc. În vremea de destindere care a urmat câtva timp după 1964, am avut şi pe aici frumoase şi binecuvântate adunări frăţeşti. Bineînţeles că au fost şi pe aici unii fii ai dezbinării care au căutat să se vâre printre fraţi şi să strice unitatea şi armonia lor. Dar lucrătorii treji şi uniţi au vegheat, s-au împotrivit cu hotărâre duhului vrăjmaş - iar el n-a avut nici un câştig de la noi.

În vremea când unii dintre noi fusesem duşi condamnaţi - o mare parte şi dintre ceilalţi fraţi ai noştri buni avuseseră tot atât de mult de suferit şi ei, chiar dacă erau acasă.

— Când au început să vă ia pe voi, ne spuneau ei, ori de câte ori auzeam noaptea o maşină pe aproape, ne aşteptam să ne ia şi pe noi. Această aşteptare era mai cumplită şi chinuitoare cu atât cu cât se amâna mai mult. Doream din toată inima să vină odată, să se sfârşească această stare de încordare în care ne trăiau copiii, soţia, părinţii, toţi. De fiecare dată, mai ales noaptea, când trecea o maşină pe stradă ori oprea pe aproape, toţi ai noştri săreau în picioare speriaţi, din somn... Copiii tremurând cu ochii măriţi de spaimă, soţia plângând, săreau pe la ferestre, pe la uşi, pe la gard, uitându-se şi aşteptând să vină acele făpturi înspăimântătoare care băgaseră groaza chiar şi numai cu numele lor - până şi în lucrurile noastre. De câte ori am gândit atunci cu cât este mai bine de voi acolo, fiindcă cel puţin ai voştri erau scutiţi de spaimele nesfârşite prin care treceam noi şi ai noştri.

De câte ori am fost luaţi sau chemaţi şi noi să ne prezentăm când ici când colo pentru tot felul de anchete şi întrebări, de fiecare dată mergeam pregătiţi să nu ne mai întoarcem. Starea asta a durat ani de zile la câte două trei zile una după alta. Oricine ştie cum se trata atunci cu oamenii, îşi poate uşor închipui prin ce stări am trecut noi şi familiile noastre. Câte de acestea le-am ascuns pentru a ne feri familia de spaime şi pe fraţi de lepădări. Numai Domnul ştie cum ne ascundeam vânătăile trupului şi zdrobirile sufletului cu care veneam acasă...

Apoi grija de familiile celor duşi. Numai Domnul ştie iarăşi cum ne împărţeam hrana din cămară şi banii din buzunar pentru a duce ajutoare familiilor sărace rămase fără părinte, ori soţ, ori fiu. Câte primejdii şi lipsuri am înfruntat pentru asta - dar numai în felul acesta ne simţeam părtaşi şi noi cu voi la suferinţele lui Hristos.

Dumnezeu ne dăduse în grijă acum nu numai o familie, ci poate zece ori douăzeci, iar noi trebuia să purtăm cu tot sufletul grija asta...

Pe urmă organizarea zilelor de post şi a ceasurilor de rugăciune neîntreruptă. Ne împărţeam pe echipe de câte doi care-şi luaseră asupra lor de bună voie grija unei zile de jertfă pe săptămână şi a unui ceas de rugăciune, la alegere, unul din cele 24 de ceasuri ale unei nopţi şi zile. Astfel că atunci când suna ceasul, unii se ridicau de la rugăciune, iar alţii îngenuncheau la ea pentru Lucrarea Domnului, pentru voi cei închişi, pentru cei rămaşi, pentru cei bolnavi, pentru cei slabi, pentru cei lipsiţi... Şi asta a ţinut până ce a sosit ziua izbăvirii voastre. Ce clipe strălucite şi neuitate am trăit cu toţii în aceste ceasuri de rugăciune... Harul lui Dumnezeu revărsat peste noi şi peste toate ale noastre în toţi anii aceia, nu-l vom uita niciodată.

...Dumnezeu să vă răsplătească, sufletele scumpe de fraţi şi de surori, care aţi împlinit atât de minunat dorinţa şi Voia Sa, rămaşi afară. Cu cât aţi fost mai vrednici şi mai folositori voi Lucrării lui Dumnezeu, decât mulţi dintre noi care am văzut cum s-au comportat acolo. Cu ce nevrednicie şi cu ce ruşine s-au acoperit atât în faţa lui Dumnezeu cât şi în faţa oamenilor care i-au văzut şi i-au auzit. Acum cred cu adevărat că în închisori au fost luaţi nu cei mai buni, ci cei mai răi dintre noi. Iar afară au rămas nu cei mai nevrednici ci tocmai cei mai harnici. Dacă ar fi rămas afară unii din cei care au fost băgaţi în închisori, desigur că n-ar fi făcut nici afară decât ceea ce-au făcut înăuntru. Adică mulţi numai ruşine şi tulburare. Şi tocmai aceştia sunt cei mai lăudăroşi acum, mândrindu-se peste tot cu suferinţa lor pentru Domnul - fără nici o jenă, ofensându-i pe ceilalţi. Dumnezeule, ce răbdător poţi fi cu noi...! Cu ei.

Au fost prin anii acestor încercări şi mulţi care, ca să scape, L-au lepădat pe Domnul. Unii au căzut din credinţă şi au plecat înapoi în lume, iar alţii trecând la diferite culte autorizate de stat. În foarte multe familii s-au făcut percheziţii luându-li-se tot ce era scriere religioasă. Biblii, cărţile Oastei, reviste, carnete de cântări, totul. Unii cărora nu li se luaseră, de frică le-au pus ei înşişi pe foc, aşa că la întoarcerea noastră nu mai rămăsese nici urmă de cuvânt scris. Ce înspăimântător prăpăd trecuse peste noi toţi!

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe voi, fraţii şi surorile noastre care nu ne-aţi uitat! Dumnezeul nostru Care v-a pus pe inimă gândul să ne trimiteţi iarăşi Cuvântul Său de care avem atâta nevoie, să fie binecuvântat.

Au fost însă şi multe părţi şi multe adunări frăţeşti peste care trecuse pustiitor şi sălbatic duhul rătăcirilor dezbinatoare, lăsând numai ruină şi prăpăd. În multe părţi încă aceste duhuri erau în ofensivă puternică împotriva duhului curat şi bun al Oastei Domnului.

Înştiinţaţi de fraţii primejduiţi, am luat îndată legătura cu fraţii de răspundere, căutând să oprim de peste tot lucrarea nimicitoare a acestor duhuri rele precum şi izolarea acelora prin care lucrau. În multe părţi aceştia erau unii dintre fraţii cunoscuţi, dar care acum căzuseră de la credinţă provocând amestecătură şi tulburare peste tot pe unde ajungeau.

La răul produs în societatea noastră de către lepădaţii şi dezbinatorii din afară, repede s-a răspândit şi vestea despre răul făcut de dezbinatorii care fuseseră şi printre noi cei din închisori. Lucrul acesta i-a alarmat pe toţi fraţii lucrători şi atunci au urmat multe, lungi, stăruitoare sfaturi frăţeşti şi stări de vorbă mai ales prin adunările atinse de boala dezbinatoare. O puternică lucrare de lămurire şi orientare se ducea pretutindeni, cu tot riscul pe care îl prezenta orice adunare şi orice deplasare a noastră prin ţară. Dar lucrul trebuia făcut cu grabă şi cu hotărâre.

Ce lupte dramatice au urmat în anii aceia! Nu voi uita niciodată nopţile dureroase de sfătuiri şi confruntări de la Cluj, de la Timişoara, de la Comăneşti, de la Suceava, de la Focşani, Tecuci, Galaţi, Hunedoara, Oradea. Bacău, Sâmbăteni, apoi Craiova, Băileşti, Caracal, Giurgiu, Reşiţa - şi mai câte altele unde a trebuit să asistăm cu inima zdrobită la lupte dezlănţuite între fraţi, de duhurile vrăjmaşe, potrivnice dragostei adevărate. Ce grele cuvinte şi ce lacrimi amare au trebuit să fie folosite atunci pentru a le trezi fraţilor conştiinţa frăţească şi pentru a le deschide ochii asupra cursei diavolului în care fuseseră atraşi.

O, cât de multe zile şi nopţi am cheltuit pentru aceste lămuriri! Câte primejdii am înfruntat! Câţi bani sfinţi pe drumuri! Câţi nervi chinuiţi! Cât timp pierdut, câtă energie risipită - şi cât bine rămas nefăcut!... Stările şi luptele acestea acute şi ascuţite au durat zece ani, până în 1975, când, în sfârşit, Bunul Dumnezeu ne-a ajutat să mai ieşim cumva din negura aceasta.

În timp ce înăuntru aveau loc aceste osteneli şi lupte pentru orientarea sănătoasă a fraţilor şi strângerea rândurilor pentru alinierea şi încolonarea Oastei pe direcţia cea bună, prigonirile şi ameninţările de afară nu au încetat deloc. Au urmat alte arestări ale altor fraţi, de data asta nu în loturi, ci individual. Şi nu condamnări mari, ci pe termene mici. De asemenea amenzile, care erau din ce în ce mai mari şi mai multe. Au fost şi adunări ca cea de la Pechea sau Podoleni sau Corocăieşti, amendate în câte trei, patru rânduri, cu sute de mii de lei.

S-au văzut atunci scene mişcătoare ca cele din Biserica primilor creştini care primeau cu bucurie răpirea averilor lor pentru numele Domnului (Evrei 10:34).

Dar toate acestea au lucrat mai degrabă la înaintarea evanghelică a Oastei - şi nu la împiedicarea ei. Fraţii s-au întărit, adunările au continuat după împrejurări şi locuri, când mai pe faţă când mai în ascuns, când mai mari, când mai mici, învăţând cu toţii să fim mai prevăzători şi mai înţelepţi în felul de a lucra.

În cei câţiva ani după ieşirea noastră din închisori, la unii dintre cei mai buni fraţi care trecuseră la Domnul prin suferinţele de acolo, curând s-au mai adăugat şi alţii care veniseră de acolo slăbiţi sau bolnavi grav. Astfel am înmormântat în scurt timp un alt rând de fraţi neuitaţi: Negru de la Pechea, Magearu din Timişoara, Jicăreanu din Alba, Pavel de la Mehadia, Lavu din Petroşani, Avram de la Caransebeş... Plecarea lor ne-a îndurerat atât de mult! Ei toţi fuseseră nişte mărturii înalte şi frumoase pentru Domnul prin tot întunericul anilor acelora, precum fuseseră şi înainte, precum fuseseră şi după...

Domnul şi Mântuitorul nostru - pentru Numele şi Lucrarea Căruia aţi trăit şi aţi murit atât de frumos - să vă răsplătească în Veşnicie, scumpii noştri fraţi, cu cununa şi mângâierea Lui cea veşnică.

Trebuie să ne întoarcem mereu privirea atentă spre trecut, pentru a vedea bine cum să mergem în prezent şi spre a ne orienta bine ca să nu rătăcim în viitor.

Pentru orice direcţie bună este nevoie de trei jaloane. Pentru orice orientare mântuitoare este nevoie de toţi aceşti trei timpi. Trebuie să ne privim şi noi mereu mai atenţi şi mai ascultători istoria noastră. Un popor care îşi uită sau îşi leapădă istoria sa este un popor pierdut. O familie care îşi nesocoteşte înaintaşii săi este o familie condamnată la pieire. În curând vor fi robiţi şi zdrobiţi de alţii.

Poporul Oastei Domnului nu trebuie să-şi uite nici să-şi dispreţuiască niciodată istoria sa, ci să şi-o împrospăteze şi să şi-o preţuiască tot mai mult.

Aduceţi-vă aminte de înaintaşii voştri...

Aduceţi-vă aminte de zilele credinţei voastre de la început, de luptele, de suferinţele, de jertfele, de martirii, de biruinţele voastre - cum spune sf. Pavel evreilor (Evrei 10:32-34; 13:7).

Când recitesc aceste îndemnuri totdeauna mă simt împins puternic să îndrept ochii şi inimile fraţilor mei spre începuturile minunate ale istoriei noastre, pe care mereu mă voi strădui să le reamintesc urmaşilor noştri şi după ce n-am să mai fiu. Până în veci.

Ce combativă era Oastea Domnului la început. Ce îndrăzneţi şi hotărâţi erau atunci toţi luptătorii Domnului. Ce elan tineresc şi jertfitor ne înflăcăra pe toţi. Ce unitate de gânduri şi de simţiri, ce râvnă curată şi fierbinte, ce smerenie şi sinceritate pe feţele şi pe vieţile tuturora. Credincioşi sensului văzut al Crucii - ca Jertfă a Mântuitorului, noi toţi purtam atunci cu evlavie, dar şi cu o sfântă mândrie - semnul ei văzut, în cruciuliţele de pe piepturile noastre şi în înfăţişările ei de pe steagurile sau de pe mesele adunărilor Oastei.

Atunci Oastea Domnului nu era ca şi astăzi faţă de vrăjmaş, aproape numai în retragere şi în apărare - ci peste tot ea era în atac şi în înaintare. Atunci nu numai părintele Iosif, care mergea cu steagul în fruntea coloanelor noastre, era un viteaz îndrăzneţ şi hotărât pentru Domnul, ci fiecare dintre noi eram gata de orice ca şi el. Biruinţa cea mare a Oastei Domnului de atunci, ca şi biruinţele cele mai mărunte, nu au fost câştigate numai de unul singur - ci de toţi. Toată Oastea Domnului era formată numai din ostaşi sinceri şi hotărâţi, uniţi şi statornici, devotaţi şi curajoşi.

În lumina acestor zile şi ani împliniţi de strălucire, ce întunecat se vede prezentul ei de astăzi, cu oameni nevrednici care au reuşit să ajungă nu numai în rândurile Oastei, ci chiar în fruntea ei. Oameni "netăiaţi

împrejur cu inima", oameni fără o adevărată naştere din nou, oameni roşi de toate ambiţiile, goi de toate virtuţile, plini de toate complexele inferiorităţii morale, duhovniceşti şi chiar culturale.

După cum binecuvântaţi sunt nu numai cei ce poartă un steag frumos, ci şi cei care îi însoţesc şi îi ajută - tot aşa blestemaţi vor fi nu numai cei ce duc o acţiune rea, ci şi cei care îi urmează şi îi sprijinesc, cu ştiinţa sau cu neştiinţa lor. Fiindcă în felul acesta îi încurajează în lucrul pe care îl fac.

După cum cel bun n-ar putea face atâta bine dacă n-ar avea însoţitori şi sprijinitori pentru asta, tot aşa nici cel rău n-ar putea face atâta rău dacă nu l-ar sprijini cei ce îl ajută. De aceea este scris: "Cine îi zice bun-venit, se face părtaş la faptele lui rele (2 Ioan 11)".

În astfel de vremuri, fiecare este dator să treacă puternic şi hotărât de partea duhului adevărat al Domnului şi să lupte fără cruţare împotriva oricărui fel de rău care caută zădărnicirea Lucrării Sfinte în stricarea învăţăturii şi dezbinarea unităţii. Amândouă acestea sunt păcate împotriva Duhului Sfânt - şi nu vor avea iertare nici în veacul acesta, nici în cel viitor!

De lupta aceasta grea şi îndelungă pentru limpezirea tuturor acestor adevăruri şi datorii am fost preocupaţi cu toate puterile noastre, nesocotind primejdiile, riscurile, ameninţările şi toate celelalte neajunsuri pe care trebuia să le înfruntăm. Lămurirea fraţilor sinceri mergea, ea însăşi, greu. Deprinşi cu îngăduinţa şi răbdarea, ei nu înţelegeau că sosise vremea, că împotriva primejdiei trebuie să lupţi, nu să te ascunzi. Să strigi, nu să taci. Să te ridici, nu să te apleci. Au trebuit ani grei până ce s-a format această conştiinţă şi acest curent categoric între fraţi. Cum am spus, condiţiile erau încă grele, iar urmăritorii noştri nu băgaseră săbiile lor în teacă.

Eram în primăvara anului 1970. Cei şase ani de când mă eliberasem din închisori îi petrecusem în cea mai mare parte acasă la Râturi, fiind silit să muncesc din greu în rând cu ai mei la sapă, la coasă, la târnăcop - în gospodăria colectivă în care era tot satul. De la primele munci de primăvară, până la ultimele din toamnă, trebuia să muncesc obligatoriu şi eu cu mama şi soţia, bătrâne şi bolnave, la toată suprafaţa de teren care ni se repartizase în rând cu ceilalţi săteni. An de an am făcut, ca şi ceilalţi toţi, acelaşi număr de zile-muncă cât ţineau zilele lumină. Era singurul mijloc în care ne puteam câştiga pâinea grea. Alt loc de muncă n-am primit. Eram încă sub interdicţia de zece ani. Prin graţierea din 1964 fusesem scutit numai de executarea restului de închisoare, dar nu şi de celelalte. Rămăsesem şi eu în interdicţia de zece ani, timp în care n-aveam drept să ocup nici o funcţie. Şi rămăsesem şi cu toate bănuielile şi ameninţările legate de numele meu, de trecutul meu şi de activitatea mea.

În februarie 1967 îmi petrecusem, în tăcere şi în lacrimi, spre odihna veşnică, pe bunul meu tată Constantin. Atmosfera împrejurul meu era atât de încărcată, încât nu mi-a dat voie să rostesc nici un cuvânt lângă sicriul său. Şi nici să înştiinţez un număr mai mare de cunoscuţi şi fraţi pentru ceremonia înmormântării lui. A fost şi sfârşitul său cum îi fusese toată viaţa, în necazuri şi în singurătate. Dumnezeul Iubirii şi al Bucuriei să-l despăgubească în fericirea vieţii veşnice pentru tot ce a îndurat în nefericirea vieţii lui trecătoare.

Cu toate aceste munci istovitoare de puteri şi mâncătoare de timp, harul Domnului m-a ajutat totuşi şi la munca cea duhovnicească atât pentru călătoriile şi stările de vorbă spre lămurirea fraţilor, cât şi pentru concentrarea asupra scrisului, pentru depanarea firului cântărilor, a meditaţiilor, a proverbelor, şi a tuturor celor ce le adusesem din închisori - sau din cele trăite pe acolo.

Ziua nu puteam să merg ori să scriu, decât duminicile. Celelalte zile trebuia să fiu văzut la câmp. Eram special şi permanent urmărit dacă sunt la muncă sau nu.

Dar noaptea mă sculam după primul somn şi cu toate obloanele închise ca să nu se vadă nici o rază de nicăieri, aprindeam lumina - lampa mea de petrol din perete - şi începeam să scriu. Reluam astfel după aproape douăzeci de ani de întrerupere, pentru închisori, firul scrisului lăsat la sfârşitul anului 1947... Ceasurile de după miezul nopţii şi până la ivirea zorilor erau singurele mele ceasuri pe care le aveam libere pentru scris. În aceste ceasuri, când toţi ceilalţi dormeau obosiţi de munca cea grea a zilei, eu trăiam cele mai fericite stări de rugăciune, de lacrimi şi de muncă. Din acestea au curs mereu undele dulci şi proaspete ale cântărilor mele, trimise apoi spre înviorarea câmpiilor de aproape şi de departe ale sufletelor însetate şi dornice după frumuseţile şi adevărurile lui Hristos... În zile furate astfel, făceam şi adunările pe la fraţi.

Dar cei care mă supravegheau şi mă urmăreau, deşi păreau cu ochii închişi, totuşi nu dormeau.

La începutul lunii mai 1970, într-o seară, intră peste mine în casă un necunoscut voinic şi îndrăzneţ. Am bănuit îndată cine este şi pentru ce vine. Se cunosc bine oamenii aceştia.

— Sunt căpitanul..., zise el provocator, spunându-şi numele. Am venit, ştii dumneata pentru ce.

Am privit la el liniştit şi întrebător, fără să spun nimic.

— Ştim totul despre dumneata, continuă el. Ştim pe unde ai fost aceşti trei ani din urmă. Ştim cu cine ai stat de vorbă, ştim câţi au venit pe la dumneata pe acasă. Uite aici dosarul dumitale cu toate acestea. E încheiat gata. Doar mai trebuie câteva rânduri şi o semnătură. Şi vei merge din nou acolo de unde ai venit. Dumneata eşti un incorigibil. În şase rânduri ai fost la închisoare. S-a încercat totul cu dumneata, dar vedem că fără nici un rezultat. Nu mai avem altceva de făcut acum decât să te trimitem înapoi. Să nu ne mai tot dai atâta de lucru.

— Faceţi cum ştiţi.

— Trebuie să dai o declaraţie amănunţită despre tot ce ai făcut în toţi aceşti ani de când ai venit de la închisoare.

— Nu-mi mai aduc aminte de tot ce am făcut.

— Trebuie să-ţi aduci! Voi sta aici până mâine, dar trebuie să închei acest dosar cu declaraţia asta pe care trebuie s-o dai. Până ce vei scrie, aveţi aici ceva de băut şi de mâncat?

Eram în casă la fiica mea de lângă noi. Ea s-a dus prin sat şi i-a adus tot ce ceruse să bea. Pe mine m-a trecut dincolo, în camera din fund, care nu avea altă ieşire decât pe unde era el, stând la masă...

Am stat şi am scris ceea ce am crezut de cuviinţă, pe urmă am pus capul pe masă rugându-mă. Într-un târziu a stins lampa şi s-a întins pe pat - golise sticla până la fund. L-am auzit îndată sforăind.

Eu stăteam aşteptând din clipă în clipă să vină maşina lor şi să mă ia. Eram încredinţat că aceasta aşteaptă şi el.

Pe la miezul nopţii l-am auzit ţipând şi sărind din pat, încercând să aprindă lampa.

— Ce s-a întâmplat dom' căpitan? i-am zis eu.

— Am visat ceva grozav! Lasă-mă în pace!

L-am auzit apoi multă vreme zvârcolindu-se în pat.

Dimineaţa a reluat aceleaşi presiuni şi ameninţări. Declaraţia mea nu era bună, trebuia să dau alta mai pe larg.

— Vă rog să-mi daţi timp de gândire măcar trei zile, i-am răspuns. Nu-mi pot aminti în timp aşa de scurt şi sub presiunea acestor ameninţări.

— Bine. Peste trei zile voi veni din nou. Voi vedea atunci dacă va fi altfel de cum îţi spun.

Cu acest cuvânt scrâşnit printre dinţi şi cu o privire plină de ură, a trântit uşa şi a plecat.

Dar abia a ieşit el din casă până ce au început ploile marilor inundaţii din acel an. Apele s-au revărsat ca la potop toată săptămâna care a urmat, pustiind şi înecând sate, oraşe, toată ţara... Ameninţătorul meu n-a mai venit până astăzi. Dumnezeu le dăduse altceva de lucru.

Nu după multă vreme am auzit că a fost dat afară din serviciul pe care îl avea, astfel că n-a mai avut timp să-şi îndeplinească ameninţările cu care mă împroşcase toată noaptea aceea. Apoi am auzit că s-a îmbolnăvit de nervi şi a fost dus într-un spital de nebuni, unde l-au întâlnit nişte îngrijitori pe care el îi bătuse cândva cam nevinovaţi. Acum pentru nu ştiu ce faptă făcută de el în nebunia lui, aceştia au prins ocazia şi, băgându-l în

cămaşă de forţă, l-au bătut până l-au desfigurat. Mai târziu, revenindu-şi puţin şi fiind internat pentru un tratament într-un spital, nişte fraţi care îl cunoşteau l-au aflat plângând cu deznădejde şi cerşind de pe la cineva un Noul Testament să-l citească şi să se roage. I se întâmplase şi lui mai curând de cât crezuse, să vină peste el plata faptelor sale, ca şi peste alţii dinaintea lui.

Ştie Adevăratul Dumnezeu, Care vede totul, că nu mint. Nici măcar o singură dată n-am dorit răul nimănuia dintre toţi cei care m-au chinuit. Cu toate acestea este într-adevăr cutremurător ce s-a petrecut cu toţi oamenii aceştia care ne-au făcut nouă vreun rău în toţi anii suferinţelor noastre. Din câte ştiu despre toţi, nici unul dintre ei nu mai este sănătos ori în viaţă, deşi erau tineri, sănătoşi şi puternici ca nişte urşi. Unul a murit de cancer, altul de paralizie, altul într-un accident, altul s-a sinucis după ce îşi împuşcase soţia şi fetiţa, altul a fost găsit zdrobit între nişte sălcii, pe malul unei ape...

Dintre toţi cei care ne-au condamnat, ne-au înfometat, ne-au bătut şi ne-au chinuit, în zece ani nu ştiu să mai fi scăpat unul viu şi în viaţă până astăzi.

Acum stau şi eu ca femeia salvată pe care a întrebat-o Mântuitorul: "Unde suit pârâşii tăi? Unde sunt ameninţătorii şi chinuitorii tăi"" (Ioan 8:10).

— Domnul meu şi Salvatorul meu, nu ştiu unde sunt, dar nu mai sunt. Nici unul nu mai este. Ca fumul s-au dus şi ca ceara s-au topit. Şi ce puternici şi ce trufaşi erau! Cât de adevărat este, Doamne, Cuvântul Tău şi cât de cumplită Dreptatea Ta. O, de-ar lua aminte la asta toţi cei care trebuie să ia - până nu le vine şi lor amarul - prea târziu!...

În ianuarie 1971 am intrat din nou în spital. Boala mea de inimă se agravase atât de mult încât a trebuit să mă internez, cu crize din ce în ce mai dese şi mai grele. Mă şi pregătisem pentru plecarea mea la Domnul, inima mea mărită şi tensiunea scăzută până la limită mă înştiinţau întruna că trebuie să fiu gata în orice clipă. Am stat în situaţia asta acolo trei săptămâni. Îmi aşteptam moartea din nou ca pe o izbăvire. Dar din nou Voia Domnului a fost alta.

În ultimele zile de spital am văzut mereu nişte necunoscuţi pe care acum mă deprinsesem să-i cunosc bine după spate, chiar dacă nu-i cunoşteam de loc după faţă. Erau 24 de ani de când eu eram în jurul lor şi ei mereu în jurul meu. Ne cunoşteam acum bine. Aveam fiecare semnele noastre.

Medicul care m-a tratat, l-am văzut mai îngrijorat ca de obicei pentru mine. Desigur stătuseră de vorbă şi cu el, iar acum el bănuia că voi fi din nou arestat.

Mă cunoştea - ţinea la mine şi voia să mă scape. Într-un moment îmi propuse în şoaptă, făcându-mi trist un semn cu înţeles:

— N-ai vrea să-ţi obţii un certificat de boală de la un medic psihiatru? Ar fi o şansă să scapi de ei!

— Nu, domnule doctor, i-am răspuns eu. Vă mulţumesc dar aşa ceva eu nu pot să accept. Iar credinţa mea în Dumnezeul meu şi dragostea mea faţă de Mântuitorul meu Isus nu se datoresc unei boli mintale, ci tocmai celei mai sănătoase lucidităţi.

— Treaba dumneavoastră... Eu am vrut să vă fac un bine.

— Vă mulţumesc, domnule doctor, dar numai Dumnezeu Singurul ştie care este pentru noi binele adevărat. Eu doresc să se facă Voia Lui!

După câteva zile de la ieşirea din spital zăceam încă pe patul meu de acasă, când aud pe necunoscuţii de la spital intrând pe poartă şi dând buzna grăbiţi în casă. Tocmai lucram la meditaţiile psalmilor, având pe pat în jurul meu caietele, Biblia, însemnările şi notiţele strânse cu timp şi trudă. Abia avui timp să întorc pătura peste toate, acoperindu-le lângă mine în pat.

Erau trei, mai luaseră cu ei şi pe şeful de post.

Doamne Isuse, gândii eu, apără Tu totul. Dacă le vor lua, se duce toată munca mea de atâţia ani. Nu-i lăsa.

— Suntem de la Securitate - zise primul. (Ce cuvânt înspăimântător era acesta pentru oricine îl auzea!) Trebuie să vă facem o percheziţie generală. Puteţi să vă sculaţi din pat?

— Nu prea pot. Mă simt încă rău cu inima!

— Bine. Vom căuta noi toate cărţile dumneavoastră. Scrisorile, benzile, manuscrisele. Toate ne interesează. Pe unde mai ai în altă parte caiete, cărţi, scrisori?

— Astea sunt, pe care le vedeţi.

— Trebuie să mai chemăm doi martori...

După trei ceasuri de răvăşire a tot ce era prin casă, pe lângă casă, pe după casă pe sub casă au strâns pe masă, au ales şi au consemnat într-un proces verbal tot ce era compromiţător. Mi l-au dat să semnez "găsit la mine". La plecare, cel mai mare dintre ei îmi zise ameninţător şi răstit:

— Azi e sâmbătă. Bagă de seamă! Luni dimineaţă la ora 8 să fii prezent la Inspectoratul Securităţii din Oradea! Şi au ieşit luând cu ei un sac mare plin şi un pachet legat, cu toate lucrările mele confiscate.

Ştiind bine ce urmează de fiecare dată când ţi se face o percheziţie, înţelegeam că iarăşi sunt arestat şi că dacă mă duc la ei nu mă mai întorc. Doar era a opta oară acum în 24 de ani. Acum, dată fiind starea mea de boală precum şi de recidivist înrăit şi incorigibil cum eram numit - eram încredinţat că de data asta nu voi mai ieşi dacă mă vor condamna din nou. Aşa că era normal să mă pregătesc pentru plecarea mea din urmă.

Slăvit să fie Domnul, mi-am zis plin de pace şi de resemnare. În închisori mi-am trăit aproape toată viaţa, acolo este normal şi să mor. Pentru Domnul meu mi-am trăit viaţa, pentru El este frumos şi drept să-mi trăiesc şi moartea. Mi-am pregătit astfel familia şi pe toţi cei care mi-erau mai apropiaţi. Ne-am rugat pentru ultima oară împreună, i-am îmbrăţişat şi mi-am luat pe umăr traista, vechea mea traistă, care îmi fusese pregătită gata încă de pe când mă eliberasem din închisoare, acum 7 ani. Îmi pusesem în ea câteva lucruşoare şi schimburi de care voi avea nevoie cât voi trăi, iar apoi să-i rămână ceva şi celui ce va trage undeva puţin pământ peste mine.

La Beiuş, în trecere, i-am întâlnit pe fraţi. Le-am dat ultimele îmbărbătări şi, după ce ne-am rugat împreună, ne-am îmbrăţişat şi ne-am despărţit plângând în dulcea nădejde a revederii doar în Împărăţia lui Dumnezeu. Era ceva atât de ceresc şi de frumos în această despărţire liniştită şi sfântă, pentru mergerea spre moartea cea minunată.

Sunt fericit că m-au lăsat să merg singur. N-aş merge atât de fericit dacă aş fi dus de ei. Ce frumos este să mergi singur către rugul tău, tu de bunăvoie şi nu forţat. Să vadă Domnul tău Isus că dragostea ta faţă de El nu se duce spre jertfă împinsă sau trasă cu sila, ci senină, de bunăvoie şi cu demnitate. Să vadă Mântuitorul tău Isus, Care a mers de bunăvoie la moartea Lui pentru tine, că şi tu tot de bunăvoie te duci la moartea ta pentru El. Că te duci la ea cu linişte, ba chiar cu o anumită bucurie. Să vadă şi fraţii acest lucru. Să vadă şi vrăjmaşii că tot ce ai spus, ai cântat şi ai scris pentru Hristos n-a fost minciună... Că puterea dragostei pentru Dumnezeu este mai tare decât frica morţii...

Chiar în faţa clădirii Securităţii din Oradea există o biserică deschisă toată ziua, de dimineaţa până noaptea. Poate Dumnezeu a aranjat totul aşa, pentru ca acei care trebuie să meargă acolo, să treacă mai întâi pe aici în faţa Mântuitorului, de la Care să ceară putere şi ajutor pentru tot ce îi aşteaptă dincolo.

Aici, în această biserică, sub crucea cea mare care se înălţa acolo, am îngenuncheat şi eu la picioarele Scumpului meu Mântuitor răstignit. Acolo am privit la răbdarea Lui pentru mine - şi mi-am cerut putere la răbdarea mea pentru El. De acolo, din faţa lui Isus - m-am dus în faţa celor ce mă căutaseră.

Am urcat scări, am străbătut coridoare - şi am ajuns iarăşi într-o cameră dosnică, unde mă aştepta dosarul meu mare şi gros. Înapoia acestui dosar - de data asta mi s-a părut că văd nu o fiară, ca până acum - ci un om.

Este sau nu un om - voi vedea. De fapt acuma îmi este absolut totuna. Când hotărârea morţii îţi este luată - mergi sau stai liniştit oriunde. Nu te mai interesează nici cine, nici cum, nici unde te va ucide. Doreşti doar un

singur lucru: să se termine cât mai repede - şi cauţi să faci totul în vederea acestui. Anchetatorul, un maior cu o faţă liniştită, se uită la traista mea şi râse:

— Ce faci cu asta, de ce ai adus-o?

— O să-mi folosească câtva timp! După aceea să-i rămână cuiva după mine!

— Bine, în sfârşit - să începem!

Şi deschizând dosarul se uită pe o însemnare lungă şi zise:

— Dumneata ai scris *"Tinerime rătăcită"*?

— Eu!

— Ei, spune dumneata, nu conţine asta idei duşmănoase? Nu este asta o instigare la ură? Un îndemn la revoltă contra regimului nostru? Ascultă:

"Tinerime rătăcită, prinsă-n lanţul celui rău,
Oastea Domnului te cheamă să te-ntorci la Dumnezeu.
Rupeţi lanţul ce vă leagă, biruiţi-l pe Satana
Şi smulgeţi-vă din inimi şi din suflet buruiana..."

Pe cine vizezi dumneata aici? Care este lanţul celui rău, nu filozofia noastră marxistă? Care este buruiana, nu educaţia care se dă acuma tineretului? Care este Satan? Spune pe cine ai vizat dumneata direct prin aceste scrieri?

— Domnule - i-am răspuns eu liniştit privindu-l în luminile ochilor - ştiţi dumneavoastră când am scris eu cântarea aceasta? În 1934! Aveam atunci abia 20 de ani. Şi acum sunt aproape 40 de ani de atunci. Cine ar fi putut crede atunci că peste 40 de ani se va găsi cineva care să interpreteze aşa cum interpretaţi dumneavoastră acum?

— Da, dar ea se cântă acuma, astăzi? Deci se poate uşor şi normal interpreta ca privind starea de lucruri de acum.

— După felul acesta de a judeca, dumneavoastră mă puteţi condamna atât de uşor şi pentru că spun *"Tatăl nostru".*

— Cum să te condamn că spui *"Tatăl nostru"*?

— Da, tot cu interpretarea cântării *"Tinerime rătăcită"* care a fost scrisă acum 40 de ani. Şi "Tatăl nostru" a fost scris acum 2000 de ani, dar eu îl spun astăzi. Iar acolo există un cuvânt care spune: "...şi ne izbăveşte pe noi de cel rău". Iar dumneavoastră interpretaţi că eu când zic cel rău vă vizez pe dumneavoastră şi iată că mă condamnaţi.

— Doar nu suntem absurzi!

— O aşa absurditate este şi cealaltă interpretare.

— Bine, să zicem că o lăsăm pe asta aşa. Sunt 6 ani de când ai ieşit de la închisoare. Ai semnat acolo o declaraţie că te vei abţine de la orice activitate împotriva regimului. De ce n-ai respectat această declaraţie? Ce ai început din nou să organizezi Oastea Domnului? De ce ai cutreierat ţara în lung şi în lat agitând lumea? De ce nu laşi oamenii în pace să-şi vadă de muncă? De ce nu-ţi vezi şi dumneata de muncă?

— Domnule maior, şi asta e o exagerare. Dumneavoastră ştiţi că eu şi familia mea - trei bătrâni - suntem colectivişti. Ştiţi că nouă ni se repartizează pe număr de casă suprafeţe obligatorii să le muncim. La secerat, la săpat, la plivit, la cules. Şi trebuie să ştiţi că tot timpul am muncit la toate acestea numai cu mama şi cu soţia şi că totdeauna nu am rămas în urma altora, nici n-am lucrat mai rău ca alţii.

— Ei şi? Ce are asta cu ceea ce te-am întrebat?

— Dacă eu mi-am făcut aproape singur această muncă bine şi la timp - atunci când am avut vreme să cutreier "toată ţara în lung şi în lat"? Să organizez, să agit?

— Bine, hai să trecem mai departe...

Şi aşa am trecut tot "mai departe" de la una la alta, nu ştiu câte astfel de învinuiri. Tot timpul discuţiilor noastre l-am privit mereu în ochi, liniştit şi senin. În privirile mele era numai ceea ce îmi era şi în inimă: linişte şi seninătate hotărâtă şi împăcată. Şi de fiecare dată, a lui privire trebuia să se plece ori să fugă - nu a mea. Pe la amiază, sculându-se să plece la masă, m-a întrebat:

— Dumneata nu mănânci?

— Am să mănânc şi eu.

— Atunci eşti liber până la ora 4, când trebuie să fii din nou aici. Şi m-a condus până jos la poartă, spre a spune paznicului să mă lase să ies.

Am trecut din nou peste drum, am intrat iarăşi în Casa Domnului meu şi am îngenuncheat înlăcrimat la picioarele Crucii Lui, mulţumindu-I recunoscător pentru tot sprijinul care mi l-a dat pe tot timpul acestei lupte.

La ora 4, după ce trecusem din nou pe la picioarele Domnului meu, eram din nou în faţa învinuitorului meu, ajuns pe la jumătate - scoţându-mi alte învinuiri. Se făcuse ora 9 seara, iar eu eram tot acolo. Atunci pe uşă au mai intrat încă doi. Unul era "şeful cel mare", iar celălalt un căpitan, probabil un ajutor al maiorului.

— Spune, domnule Dorz, zise "cel mare", aşezându-se pe un scaun între cei doi - ce te face pe dumneata să fii chiar atât de fanatic în activitatea asta a dumneatale? Înţeleg dacă ai fi un episcop sau măcar un popă, ca să ai vreun avantaj, un salar, un venit din asta... Dar aşa... Ai făcut 17 ani de închisoare, ai rămas fără nimic, câştigi o pâine cu munca cea mai grea, eşti permanent în pericol de a fi închis din nou - ce te face pe dumneata să fii astfel? Că văd că nu eşti un om prost!

Am înţeles atunci că mi se oferea o ocazie să pot vorbi ceea ce îmi stătea atât de mult pe suflet. Avusesem timp toată ziua să mă conving de felul cum mi se îngăduise să discut. De data asta într-adevăr nu mai era chiar aşa ca şi înainte. Am început deci:

— Conştiinţa mă face. Conştiinţa mea de creştin în primul rând, apoi conştiinţa mea de român. Noi românii suntem un popor care ne-am născut creştini, nu ne-am încreştinat după multe secole de păgânism ca unii sau ca alţii. Aşezaţi aici, la răscrucea dintre două lumi, am fost de la început în calea tuturor năvălirilor şi primejdiilor de tot felul. Dacă n-ar fi fost Dumnezeu, Ocrotitorul nostru, de mult nici n-ar mai fi amintit istoria despre noi. Nici un alt prieten şi apărător nu am mai avut prin secolele existenţei noastre şi în toate perioadele dramatice prin care am trecut. Toată zestrea noastră istorică, culturală, naţională şi religioasă, ne-a dat-o şi ne-a păstrat-o Hristos numai, şi credinţa în El. Cine acreat Suceviţa şi Voroneţul, Putna şi Curtea de Argeş, aceste podoabe unice cu care ne mândrim în faţa lumii întregi? Cine a întărit braţul lui Ştefan, lui Mircea, lui Mihai? Ştiţi apoi că drept recunoştinţă după fiecare izbăvire I se înălţa lui Dumnezeu un semn nemuritor de mulţumire şi recunoştinţă, o mănăstire, o biserică, un monument al dragostei şi credinţei îndatorate şi frumoase a părinţilor noştri faţă de El.

Atunci cum să putem noi uita toate acestea? Noi, care după atâtea secole de jertfă şi lupte ale înaintaşilor noştri ne bucurăm de o patrie liberă de sub orice robie străină - avem o cutremurătoare datorie să nu uităm nimic din toate acestea şi să ne arătăm cu atât mai mult dragostea şi credinţa noastră faţă de Singurul şi Puternicul nostru Salvator.

Cum să ne lepădăm noi acum de El, cum să-L tăgăduim, cum să ne întoarcem călcâiul împotriva Lui? Dar cine ne va mai ajuta pe noi mâine, când iarăşi va veni marea şi teribila primejdie? Căci nici astăzi nu avem nici un alt aliat şi ajutor nici împotriva vrăjmaşilor dinafară, nici împotriva vrăjmaşilor dinăuntru, care sunt păcatele, dezbinările dintre noi, decăderea trupească şi sufletească, toate ţintind în final la nimicirea noastră şi ca valoare şi ca fiinţă - decât pe Dumnezeu.

Asta m-a făcut şi mă face să nu pot sta liniştit acasă ocupându-mă cu nimicurile pământeşti, când aceste sfinte şi veşnice valori ale credinţei şi ale vieţii noastre sunt în cea mai mare primejdie.

Acuma da, sunt aici. Puteţi să mă bateţi, să mă condamnaţi, pot chiar să şi mor aici - conştiinţa mea este liniştită fiindcă numai în felul acesta simt că-mi fac datoria pe care mi-a poruncit-o Dumnezeu. Dar nu pot să mă împac cu nici un compromis ruşinos şi nimicitor a ceea ce privesc mai de preţ decât însăşi viaţa mea. Eu cred în Dumnezeu, în Judecata şi în răsplata Lui.

Eram atât de mişcat încât vorbeam cu lacrimi. Toţi trei mă ascultau fără să mă privească. Stăteau pe scaune cu feţele spre uşă. Mi s-a părut că şi ei sunt mişcaţi sufleteşte.

Nu ştiu cât timp trecuse de când începusem să vorbesc eu, dar când am ajuns la acest punct, am simţit că vorbisem de-ajuns - şi am tăcut. În cameră atmosfera era încărcată de ecoul simţămintelor celor ce le evocasem.

Au trecut câteva minute aşa. Tăceam cu toţii - şi eu şi ei. Cred că tuturor ne vorbea atunci Duhul lui Hristos şi duhul strămoşilor neuitaţi, lanţurile, morţii, sângele şi descătuşarea istoriei noastre. Poate că şi primejdiile ei. Dacă au văzut că nu mai vorbesc, au ieşit pe rând afară, începând cu şeful cel mare, fără să spună nimic. Şi m-au lăsat singur. După vreun sfert de ceas a venit înapoi maiorul anchetator.

— Domnule Dorz - îmi zise el - e ora 10. Ajunge pentru astăzi. Acum te duci şi dumneata la cineva aici în oraş şi te culci până dimineaţă. Eu îţi pot da şi aici un loc, dar nu vreau să dau un aspect atât de tragic lucrurilor, aşa cum văd că le dai dumneata. Şi dimineaţă la ora 8 ne vedem iarăşi.

Şi m-a petrecut până la poartă. Astfel a fost o seară şi apoi o dimineaţă, ... ziua a doua...

Dimineaţa înainte de ora 8 eram iarăşi în biserică la picioarele Mântuitorului meu Care mă izbăvise ieri şi Care mă va izbăvi şi astăzi. Din faţa lui Isus, am mers din nou în faţa lor, plin de încredere şi pace.

În această zi a trebuit să răspund la alte întrebări, mai ales în legătură cu drumurile mele pe la fraţii din ţară. Cu frământările şi sfaturile noastre. Cu dezbinările şi cu luptele din mijlocul adunărilor.

— De ce te amesteci dumneata în credinţa altora? De ce nu laşi pe fiecare să creadă cum vrea şi să meargă cum îi place?

— Pentru că aceste dezbinări, e adevărat, sunt o problemă arzătoare nu numai pentru Oastea Domnului, dar dacă astăzi nu se va lucra grabnic şi cu simţ de răspundere nu numai de către noi, pentru rezolvarea lor - mâine dezbinările acestea vor fi o problemă pentru Biserică. Iar poimâine o problemă gravă pentru Naţiune.

— Pentru ce?

— Veţi vedea!

— Dar cu tineretul ce aveţi?

— Sunt copiii noştri, viitorul neamului şi credinţei noastre şi avem răspundere pentru educaţia şi viaţa lor.

— De ce aveţi probleme cu ei, dacă i-aţi educat cum aţi vrut?

— Câtă vreme erau numai sub educaţia noastră, nu aveam probleme. Problemele cu ei încep când trec sub educaţia altora.

— A cui?

— A şcolii, a străzii, a societăţii.

— Până când răspunde părintele de educaţia copilului său?

— Toată viaţa - dar acum, de fapt el nu are putere asupra copilului său decât până la 7 ani. Până atunci copilul este ascultător. Dar îndată după această vârstă, când copilul intră pe mâna altor educatori, i se smulge din suflet tot ce au sădit părinţii şi el se înstrăinează de tot felul cel sănătos şi moral în care îl educaseră părinţii săi.

— Societatea noastră este un mai bun educator al tineretului decât aceşti părinţi înapoiaţi care caută să frâneze mersul nou al vieţii spre înainte. Acum nu vedeţi dumneavoastră că lumea s-a emancipat? Cultura, civilizaţia, tehnica - au depăşit mentalităţile învechite ale religiei şi credinţei. Lăsaţi tineretul în pace să-şi trăiască viaţa după cerinţele firii lui şi ale spiritului modern de astăzi.

— Fie că-l lăsăm, fie că nu - cea mai mare parte a tineretului merge astăzi cu ochii închişi pe calea plăcută firii lui - şi a spiritului modern, adică desfrânat, de care spuneţi. Dar cu acest tineret se va întâmpla exact ca şi cu problema dezbinărilor de la credinţă despre care am vorbit. Astăzi este o problemă dureroasă pentru părinţi, mâine ea va fi o problemă şi mai dureroasă pentru societate, pentru naţiune, pentru dumneavoastră..

— Cum?

— Dacă nu vreţi să aveţi creştinism, veţi avea huliganism, alcoolism, trândăvism, terorism...

— Cum terorism? Există la noi terorism?

— Ziarele publică în fiecare zi ştiri despre tineri care îşi chinuiesc părinţii, care fură, care ucid - pentru a-şi procura bani cu care apoi să ducă viaţa modernă şi emancipată despre care spuneaţi că au dreptul să şi-o trăiască. Ce devin aceşti tineri neobişnuiţi cu munca, cu înfrânarea, cu disciplina, cu ascultarea? Nu-i asta terorism? Şi dacă nu-i încă în formă violentă şi distructivă, va deveni, fiţi siguri!

— Statul are legi - şi nu va permite!

— Legile nu-l pot transforma pe om. Iată, dumneavoastră băgaţi pe un om a şaptea oară la închisoare, iar după ce iese el fură din nou, bate din nou, ucide din nou. Numai Hristos Singur poate transforma un om făcându-l nou, demn, vrednic - fiindcă El operează asupra inimii...

— Face o grefă, o transplantare şi El, ca ăştia? zise el râzând.

— Da, Singur Hristos face adevărata înnoire, transplantare a inimii, fiindcă o face nu cu o inimă străină, ci chiar cu aceeaşi inimă. Înnoirea oamenilor vine din afară şi de aceea nu reuşeşte niciodată. A lui Hristos vine dinăuntru, iar acolo numai El poate opera. Noi astă operaţie o propovăduim. E singura adevărată. Asta e naşterea din nou pe care o face numai Hristos în om.

— De ce luptaţi voi atât de mult pentru Biserica asta din care toate foloasele le trag numai popii, iar dumneavoastră nu aveţi din asta decât munca, suferinţa, ponoasele? Vezi că nici unii din ei nu riscă nimic. Ei nu-s nebuni, ei toţi sunt nişte oameni deştepţi în ce priveşte înţelesul lor, îşi văd de scaunele şi de mâinile lor albe şi moi şi tot dumneavoastră sunteţi tulburaţi de tulburările şi trecerile din biserică. Numai dumneavoastră nu vedeţi asta. Numai dumneavoastră sunteţi altfel.

— Mda, numai noi!... Aveţi dreptate!

Din nou am întrerupt pentru masă. El s-a dus la mâncare, eu în faţa Domnului meu. După un timp, la ora hotărâtă eram din nou în faţa anchetatorului meu.

— Acum să ne apropiem de încheiere - zise el. Eu voi începe să-mi scriu concluziile, iar dumneata îmi vei răspunde doar când te voi întreba. La urmă vei citi ce-am scris, iar dacă nu vei avea nimic de obiectat, vom termina. Dacă ceva nu-ţi va părea clar sau drept, vei spune. Vrei şi dumneata să terminăm mai repede, nu? Şi mă privi iscoditor să vadă ce simt eu la asta!

— Nu eu decid, ci dumneavoastră.

— Când vrei să pleci acasă?

Am crezut că glumeşte, ori că vrea să mă încerce cât de mult ţin eu să plec acasă cât mai repede. Am răspuns foarte liniştit:

— Când vreţi dumneavoastră. Azi, mâine, peste o lună, peste un an...

— Cum, îţi este indiferent?

— Eu n-am venit aici gândind că mă voi mai întoarce vreodată acasă. Ştiu cum a fost până acum, când am mai fost arestat.

— Ha, ha, ha - râse el zgomotos. Dar dumneata nu ai observat că s-a făcut acum o mare schimbare în ţară?

— Am văzut afară, dar nu credeam că şi înăuntru.

— Acum vei vedea că şi înăuntru! Şi a început să scrie.

A scris poate un ceas, poate două. La urmă mi-a citit ce scrisese ca o declaraţie a mea, tot ce discutasem împreună, ce întrebase el şi ce răspunsesem eu. La urmă m-a întrebat:

— Este adevărat?

— Da, i-am răspuns.

— Ai ceva de obiectat?

— Nu.

— Atunci semnează!

Am semnat şi am predat cele vreo 15 foi scrise.

— Acum va trebui să completăm asta din declaraţiile celor de prin ţară pe la care ai fost. Dacă vor corespunde ale lor cu ale dumneatale este bine, dacă nu - vom mai vorbi noi împreună. Deocamdată eşti liber. Vezi că totuşi s-a schimbat ceva şi înăuntru...

— Într-adevăr, s-a schimbat enorm de mult - dacă va dura. Vă mulţumesc că mi-aţi permis să vorbesc liber, aşa cum am vorbit acum. Sunt peste 20 de ani de când am fost purtat pe la dumneavoastră dar până acum n-am putut vorbi în felul acesta. Când am încercat să spun adevărul mi s-a închis gura cu pumnul. Atunci mi-am împreunat mâinile ca să-mi fie legate după voie - şi am tăcut.

Doisprezece ani am făcut închisoare fără să fi fost condamnat de vreun tribunal sau judecătorie, fără să fi avut voie niciodată să mă apăr în faţa cuiva. Oricare va fi urmarea anchetei, eu doresc să-mi exprim mulţumirea şi stima mea pentru felul cum m-aţi tratat.

— Mulţumim şi noi, mi-a răspuns. Şi mi-a întins prieteneşte mina. Mi se părea că visez ceea ce auzeam şi vedeam acum.

La despărţire mi-a spus:

— După ce vom cerceta cărţile, caietele, scrisorile, benzile şi tot ce am luat de la dumneata, dacă nu vom găsi nimic compromiţător, te vom chema şi vei scăpa mai uşor. Dacă nu... Aşa că ai să mai vii pe la noi!

Din faţa lui am mers iarăşi în faţa Dulcelui, Dragului şi Scumpului meu Izbăvitor Isus, din biserica de peste drum. I-am mulţumit cu lacrimi de recunoştinţă, îngenuncheat îndelung la picioarele Crucii Lui. Ce minunat şi ce puternic lucrează El pentru mine şi de data asta. Ca din morţi mă întorsese iarăşi la viaţă şi libertate.

Deocamdată totul se încheiase fericit, dar ameninţarea nu dispăruse. Orice ar urma, sunt fericit că de data asta voi suferi numai eu singur. Nimeni nu mai era implicat în procesul meu. Nici o clipă nu angajasem pe nimeni decât pe mine.

Totuşi rămânea duşmănoasă şi ameninţătoare atitudinea lor faţă de Lucrarea Oastei Domnului, familia noastră frăţească. Pentru schimbarea acestei atitudini va mai trebui muncit mult, luptat mult, alergat mult - şi poate suferit încă mult...

Întors acasă am găsit într-o revistă un anunţ că Patriarhul ţării sărbătoreşte 70 de ani de viaţă. Şi un îndemn mi-a venit dintr-o dată să folosesc acest prilej pentru a-i scrie despre tot ceea ce ni se pregăteşte iarăşi.

I-am trimis astfel o scrisoare de felicitare şi aducându-i aminte de luptele noastre pe care ni le ştia, îl înştiinţam pe scurt despre noua ameninţare care ni se pregăteşte. Peste câteva zile mi-a răspuns şi mi-a cerut un memoriu confidenţial privitor la necazurile noastre.

I-am trimis acest memoriu de opt pagini, în ziua de 20 martie 1971. Descriam pe scurt lupta istorică a Oastei, scopul ei minunat şi rostul ei mântuitor atât în Biserica noastră cât şi în poporul nostru, atitudinea ostilă faţă de noi cu toată credincioşia şi sinceritatea umblării noastre, măsurile şi mai restrictive care se luaseră în ultimul timp din nou împotriva adunării noastre, amenzi mari, îndepărtări din serviciu, eliminarea copiilor din şcoli, prigonirea din partea preoţilor care în foarte multe părţi ne pârau ei înşişi la autorităţi şi ne dădeau pe mâna organelor de Stat, deşi nu contraveneam întru nimic împotriva legii, nici împotriva Bisericii, nici împotriva Statului. La urmă îl rugam să înainteze Conducătorului Statului un exemplar din acest memoriu, intervenind pentru schimbarea favorabilă a atitudinii Bisericii şi Statului faţă de noi.

Trecuseră aproape 6 luni de la ancheta mea, iar de prin ţară se strânseseră multe declaraţii în legătură cu cauza mea. Stările continuau a fi mereu încordate şi prigonirea împotriva noastră nu se domolise deloc nici după înaintarea memoriului Bisericii şi Statului.

Într-o zi din august fusei anunţat să mă prezint din nou la Oradea pentru urmarea celor începute în februarie.

Am trecut iarăşi pe la picioarele Crucii Mântuitorului meu şi am ajuns în biroul anchetatorului - care mă aştepta. Nu mai era maiorul inteligent şi corect cu care avusesem a face rândul trecut, ci altul. Căpitanul care părea ajutorul lui. Un om dur şi mai puţin inteligent.

— Iar ai venit cu bagajul, zise el aspru, uitându-se supărat şi batjocoritor la mine şi la traista mea.

— La dumneavoastră e bine să nu vină omul decât aşa!

— Dar bine, n-ai înţeles că acum e altfel?

— Poate că este altfel, dar uşor poate să se şi schimbe. Cred că nu deranjează pe nimeni că am venit aşa!

— Ţi-am cercetat toate cărţile şi manuscrisele pe care le ai aici la noi. Nu ţi-am găsit în ele deocamdată nici o vină. Unele vei putea să le iei, iar altele în cel mai bun caz vor merge în foc. Eşti de-acord?

— Pot să nu fiu?

— De ce nu te ocupi dumneata de ceva serios? De ce nu-ţi iei un serviciu, ci te ocupi de prostiile astea depăşite?

— Cine mă mai angajează pe mine acuma într-un serviciu la vârsta asta, cu autobiografia mea, bătrân şi bolnav?

— Am putea interveni să fii angajat la o revistă, la o editură... De ce nu vrei să scrii dumneata poezii patriotice, sociale, politice? Ai câştiga mii de lei!

— N-am talent şi pregătire pentru asta. Eu m-am format numai pentru genul în care scriu.

— Dumneata, un om inteligent şi talentat, ar trebui să lucrezi în alt fel decât cu sapa. Cât câştigi muncind cu sapa?

— Doi-trei lei pe zi, vreo 2 kg de grâu şi 2 de porumb şi cam atât. Dar mai muncesc câteodată şi cu nişte dulgheri la construcţii prin sate.

— Şi ţi-ajunge asta?

— Ajunge!

— Am crezut că eşti mai inteligent decât ceilalţi, dar văd că eşti tot aşa ca ei. Dintre toţi religioşii pe care i-am anchetat, n-am găsit pe nici unul puţin mai cult. Toţi sunt nişte prostănaci care nu ştiu nici să vorbească, cum era unul chiar azi. Nu ştia nici ce contigent este şi măcar cum îi chema pe copiii lui. Şi râdea cu hohote. Mai venise încă unul în birou şi râdea şi acesta.

— Vedeţi, domnule, i-am zis eu, uitându-mă în ochii lui cu o privire în care era şi mustrare şi durere - vedeţi ce groază aţi băgat în oameni? Vă închipuiţi dumneavoastră că omul acela nu ştia ce contigent este şi cum îi cheamă copiii? Dar aşa groază aţi băgat în lume, că omul numai când aude despre dumneavoastră se pierde de tot şi nu mai ştie nici ce să vorbească!

Atunci probabil că i-a fost ruşine de râsul lui - şi n-a mai râs. Gura i s-a crispat dintr-o dată într-un rânjet încurcat.

— Bine, te priveşte ce faci - îmi răspunse supărat. Dar vei mai vedea dumneata. Acum ia-ţi cărţile care ţi se înapoiază, iar aceste manuscrise şi caiete, aruncă-le acolo în soba aia. Le voi da foc în faţa dumneatale, ca să ştii care va fi soarta tuturor lucrărilor pe care le faci. Stai zi şi noapte şi scrii la prostii cu care apoi zăpăceşti minţile oamenilor şi nu le mai dai pace să-şi vadă de treabă.

Ei, ce zici despre ce ţi-am propus? Te angajezi să scrii ca şi ceilalţi?

— Rămân deocamdată tot la sapă.

— Bine, vom mai avea noi grijă de dumneata. Aruncă-le alea în foc, iar astea ia-ţi-le de aici şi pleacă. Gata?

Am făcut întocmai cum îmi spusese, convins fiind că împlinesc un destin rânduit de Dumnezeu, nimic neîntâmplându-se decât cu voia Lui. Orice adevăr ars va grăbi nimicirea unei minciuni şi pedepsirea unui mincinos. Şi orice jertfă dată va grăbi o biruinţă şi va încununa un biruitor.

În timpul lunii decembrie 1977, la unul dintre controalele care ni se făceau destul de des, cei doi ofiţeri care mi-au făcut percheziţia mi-au cerut să le prezint şi un memoriu în care să arăt pe scurt toată activitatea mea publicistică şi scriitoricească. De asemenea să răspund din ce motiv nu scriu şi nu trimit la publicaţiile şi editurile din ţară. La câteva zile după aceasta, le-am prezentat următorul:

Memoriu

cu privire la activitatea mea publicistică şi scriitoricească dintre anii 1932-1977

Sunt născut în 25 decembrie 1914 în localitatea Mizieş, jud. Bihor.

În 8 iunie '30 am trecut printr-o totală transformare sufletească în urma lecturii unei scrieri a părintelui Iosif Trifa din Sibiu, care iniţiase şi conducea atunci asociaţia religioasă ortodoxă Oastea Domnului.

În Sibiu, preotul Iosif Trifa redacta atunci gazeta oficială a asociaţiei numită "Lumina satelor", având ca supliment săptămânal "Oastea Domnului" la care m-am abonat, odată cu intrarea mea în rândurile acestei mişcări duhovniceşti în data de 8 iulie 1930.

Am cumpărat apoi şi am citit toate cărţile editate de preotul I. Trifa, întărindu-mi tot mai mult sentimentele şi convingerile mele sufleteşti.

Sub influenţa puternică a acestor scrieri, încă din 1930, abia trecut de 15 ani, am început să compun primele mele încercări literare, versuri religioase şi mici povestiri pe care le-am trimis spre publicare gazetelor preotului I. Trifa de la Sibiu.

Aceste încercări au plăcut redacţiei şi astfel, începând cu 1932, mi-au apărut primele lucrări tipărite. După aceasta în curând am fost prezentat elogios şi încurajator prin gazetă, ca un element promiţător. Astfel am fost îndemnat să scriu.

Şi am scris.

După un an, în 1933 primeam un încurajator premiu literar de la Sibiu, din partea redacţiei Oastea Domnului, constând din bani, cărţi, o medalie - cruciuliţă (semnul distinctiv al asociaţiei Oastea Domnului) şi diferite ilustrate şi tablouri religioase.

În anul 1934 primeam un alt premiu în bani din partea conducerii Oastei Domnului - secţia Oradea - pe atunci foarte numeroasă şi bine organizată sub conducerea Episcopiei Ortodoxe Oradea.

La sfârşitul anului 1934, solicitat în scris din partea conducerii Oastei Domnului din Sibiu (preotul Iosif Trifa, personal), m-am angajat permanent la redacţia gazetelor şi editurii asociaţiei. Din noiembrie 1934 am început să lucrez efectiv ca redactor la aceste gazete alături de preotul Iosif Trifa şi alţi colaboratori ai acestuia, contribuind cu o parte substanţială la tot materialul publicat. Gazeta apărea atunci în tiraj de între 15-20 mii exemplare săptămânal şi avea mulţi abonaţi şi în alte ţări şi continente.

În anul 1935, mi-a apărut în editura Oastea Domnului din Sibiu primul volum de poezii religioase, "La Golgota", într-un tiraj de 5 mii exemplare.

La începutul anului 1935, în urma unei neînţelegeri pe motive administrative şi organizatorice dintre mitropolitul Bălan şi preotul I. Trifa, asociaţia Oastea Domnului atât din Sibiu cât şi din ţară s-a scindat în două părţi. Preotul Trifa a scos în continuare o nouă gazetă pentru abonaţii săi sub titlul "Isus Biruitorul".

Eu am rămas alături, în continuare, de preotul I. Trifa.

Noua gazetă s-a stabilit la un tiraj între 9-10 mii de exemplare săptămânal, păstrându-şi pe cei mai devotaţi cititori atât în ţară cât şi în străinătate. Aveam mulţi abonaţi nu numai în multe ţări ale Europei, ci şi în America de Nord şi de Sud, în Africa şi în Australia - printre toţi românii împrăştiaţi dinainte şi din primul război mondial prin toate acele ţări.

În anul 1937 mi-a apărut al doilea volum de poezii religioase tot la Sibiu, "Pe drumul crucii" în 5 mii de exemplare.

În anul 1937, gazeta "Isus Biruitorul" a fost suspendată de către Autoritatea de Stat, la presiunea mitropolitului Bălan din Sibiu. Tot în acel an a apărut în continuare gazeta "Ecoul" - la Făgăraş, dar după câteva numere ne-a fost suspendată şi aceasta.

În urma suspendării gazetei "Ecoul" am scos din nou la Sibiu o altă gazetă, anume "Glasul Dreptăţii", care a continuat să apară până după moartea preotului I. Trifa, survenită în 12 februarie 1938.

După moartea preotului I. Trifa, în aprilie 1938, gazeta "Glasul Dreptăţii" a fost suspendată definitiv. Tipografia Oastei Domnului a fost confiscată de mitropolia din Sibiu, iar noi, cei din redacţie, am fost împrăştiaţi.

Solicitaţi insistent de către miile de cititori şi abonaţi ai noştri, dar urmăriţi permanent de către autorităţile clericale şi politice, am căutat mereu să putem apărea cu alte publicaţii şi chiar sub alte nume, prin alte părţi ale ţării.

Astfel, prin luna septembrie 1938 am convenit la Oradea cu George A. Petre să scoatem un supliment religios duminical la ziarul "Noua Gazetă de Vest", atât pentru cititorii noştri cât şi pentru ai ziarului său. Suplimentul a fost denumit "Ogorul Domnului"...

Am redactat şi am tipărit astfel câteva numere din acest supliment, până când mitropolia din Sibiu, care ne urmărea, făcând presiuni asupra episcopiei din Oradea şi prin aceasta asupra lui George A. Petre, suplimentul "Ogorul Domnului" a fost suspendat definitiv.

În anul 1939 mi-a apărut la tipografia Diecezană Oradea al treilea volum de poezii religioase, "Doina Golgotei", în 4 mii exemplare.

În anul 1939, la începutul anului, împreună cu vechiul meu coleg de redacţie de la Sibiu, Ioan Marini, am convenit cu preotul V. Chindriş din Cluj să edităm acolo gazeta săptămânală "Viaţa Creştină", ulterior "Misionarul Vieţii Creştine", în tiraj de 6-7 mii exemplare. Aceste gazete au apărut până în septembrie 1940, la cedarea Ardealului de Nord.

În 1939 mi-a apărut la Cluj al patrulea volum de poezii religioase, "Darul Lacrimilor ", în 4 mii exemplare.

În 1940 mi-a apărut tot la Cluj al cincelea volum de poezii religioase, "Cântări de pace", tot în 4 mii exemplare.

Tot în anul 1939-1940 am tipărit şi la Oradea în tipografia Grafica o serie de cărţi religioase atât personale cât şi de alţi autori, în diferite tiraje, variind între 2-5 mii exemplare.

Din cele personale am tipărit:

- Cântări religioase pe note - 5 mii exemplare.

- Cântări religioase fără note - 5 mii exemplare.

- Al 6-lea volum de poezii, "Din lupta Domnului", vol. 1 în 3 mii exemplare.

- Al 7-lea volum de poezii, "Sfaturi bune" (proverbe versificate) în 3 mii exemplare.

- Al 8-lea volum de poezii, „Din lupta Domnului", vol. 2 în 3 mii exemplare.

Din anul 1941 până în 1943 am scos la Beiuş revista lunară "Familia Creştină" în tiraj de 5 mii exemplare pentru abonaţii noştri din ţară şi din străinătate.

În 1943 am tipărit la Beiuş în tipografia "Doina" al 9-lea volum de poezii religioase, În aşteptarea Mirelui, sub pseudonimul Cristian Dor, din pricina cenzurii. Cartea a apărut în 3 mii exemplare.

În anul 1945 am tipărit la Sibiu al 10-lea volum de poezii, "Cântările Apocalipsei" în editura "Cartea de Aur" - tiraj 5 mii exemplare.

În anul 1946 în colaborare cu Ioan Marini şi Tit Trifa (fiul preotului Trifa) - am scos la Sibiu seria nouă din gazeta "Isus Biruitorul".

La această gazetă am fost redactor până la 1 ianuarie 1948, când gazeta a fost suspendată definitiv, iar eu arestat.

În 1946 am tipărit la Beiuş al 11-lea volum de poezii religioase "Un cântec de iubire" în 3 mii exemplare.

Tot în 1946 am tipărit la Sibiu "Cartea de Cântări", o ediţie 10 mii exemplare, altă ediţie de 10 mii exemplare. În total 20 mii exemplare.

În anul 1947 am tipărit la Beiuş al 12-lea volum de poezii, "Spre Ţara Dragostei" în 3 mii exemplare.

Tot în 1947 şi tot la Beiuş am tipărit al 13-lea volum, "Pe genunchii lui Isus" - poezii pentru copii - 3 mii exemplare.

De asemenea un "Calendar pentru tineret", al 14-lea volum, în 3 mii exemplare.

Din anul 1924 preotul I. Trifa a scos anual câte un calendar-carte, pentru abonaţii gazetelor sale, pentru toţi cititorii din popor. Fiind bine alcătuit, cu material felurit şi scos cu mult gust şi talent, acest calendar era unul dintre cele mai potrivite pentru popor, ce se scriau pe vremea aceea. Aşa că de la început şi-a făcut foarte mulţi cititori chiar şi dintre cei care nu erau membrii ai Oastei Domnului şi nici abonaţi ai gazetei ei.

Acest calendar a fost întocmit de către preotul I. Trifa până în 1938. Iar după aceea, timp de 10 ani, până în 1948, a fost întocmit de către mine, în colaborare uneori cu Ioan Marini, alteori cu Tit Trifa.

Tirajul acestui calendar varia anual între 15-30 mii exemplare.

Din cauza evenimentelor din lume şi a ostilităţilor împotriva noastră, acest calendar n-a mai apărut la Sibiu, ci la Oradea, Cluj, Arad, Bucureşti, Beiuş...

În aceşti 15 ani - din 1932 până în 1947 - am mai colaborat cu material religios şi la alte gazete şi reviste din ţară, printre care:

- Revista Funcţionarilor Publici - Bucureşti

- Prietenul copiilor - Iaşi

- Satul - Bucureşti

- Revista Penitenciarelor - Bucureşti

- Farul Creştin - Arad

- Vestitorul Evangheliei - Bucureşti

- Beiuşul - Beiuş

- Glasul Bihorului - Beiuş

- Noua Gazetă de Vest - Oradea

- Ostaşul Domnului - Bucureşti, etc.

În cei 15 ani cât am activat liber, tipărind gazete, cărţi, reviste, calendare, am avut de înfruntat enorme greutăţi, fiindcă toţi aceşti ani au fost bântuiţi de tot felul de crize şi frământări politice, economice, financiare, sociale... Dar am luptat neobosit, împreună cu tovărăşii mei de lucru şi de ideal pentru răspândirea luminii, culturii, moralei şi frumosului, în acele vremuri când nu era iniţiativă de stat în privinţa asta, ci totul era lăsat în seama câtorva entuziaşti iubitori de credinţă şi de popor.

Cu slabele noastre puteri, cu puţinul nostru talent şi modestele noastre mijloace am căutat din răsputeri, să ajutăm la trezirea conştiinţei şi a unităţii noastre de neam şi de credinţă în mijlocul tuturor marilor frământări şi primejdii prin care a trecut istoria Naţiunii şi a Bisericii noastre de la terminarea primului război mondial.

Răspândirea tirajelor noastre de sute de mii de cărţi, reviste, calendare - a împlinit la vremea lor o mare şi necesară operă de culturalizare, moralizare şi chiar alfabetizare a poporului, mulţi învăţând carte din dorinţa de a citi singuri aceste lucrări atât de mult căutate şi iubite atunci de popor.

Din dorinţa de a pune carte bună cât mai la îndemâna tuturor, am fixat lucrărilor noastre preţul cel mai scăzut, mai ales că ţara trecea prin tot felul de crize, iar oamenii în marea lor majoritate nu ar fi putut să-şi procure o carte la un preţ mai ridicat. Pe urmă au fost foarte mulţi cititori care, luând cărţile şi gazetele noastre pe datorie, nu ni le-au mai achitat niciodată. Aşa că deşi din drepturile de autor care mi s-ar fi cuvenit ar fi trebuit să-mi realizez măcar o existenţă onorabilă pentru mine şi familia mea -

totuşi la sfârşit am ajuns şi mai sărac decât fusesem la început. Ba am făcut şi împrumuturi pentru care am pus garanţie până şi averea părinţilor mei, din care până la urmă a trebuit să vând o parte, pentru a le plăti.

După anul 1964, când am fost eliberat definitiv din închisori, am început să scriu din nou, fără însă a publica nimic.

Foarte mulţi din vechii mei cititori mi-au solicitat mereu cântări, poezii, meditaţii - astfel că a trebuit să scriu aproape tot timpul meu când eram liber de la obligaţiile de muncă în C.A.P., unde lucram cu familia mea până în 1974 când m-am angajat funcţionar la Protopopiatul Ortodox Beiuş.

Din anul 1964 şi până în 1976, am compus şi scris de mână şi la maşină alte peste 80 de lucrări originale: poezii, povestiri, meditaţii religioase, precum şi trei volume de memorii.

Din aceste lucrări, unele, pe care le credeam mai potrivite, le-am trimis spre publicare la diferite reviste, dar fără nici un rezultat.

Dintre care amintesc:

- Revista Albina - Bucureşti (lui Eugen Frunză).

- Revista Familia - Oradea (lui Ion Isaiu).

- Ziarul Crişana - Oradea (lui Ion Isaiu).

De asemenea, cu lucrarea mea "Comori Universale" (o culegere şi versificare a unui număr de 2 mii proverbe de pe la 27 naţiuni) am fost personal la editurile Albatros, Litera şi altele din Bucureşti - dar peste tot am fost refuzat sub diferite motive.

La Oradea am încercat la fel, prin tovarăşul Ion Brad, cât şi prin alţii, la revista Familia şi la diferite alte instituţii de resort - dar cu acelaşi rezultat negativ.

În astfel de condiţii se înţelege că am renunţat la orice speranţă de a reuşi pe această cale să public ceva.

În ultimul timp al anului 1977 lucram la gruparea pe volume mai mari a tuturor lucrărilor mele precum şi la revizuirea şi completarea lor, intenţionând să trimit câte o serie următoarelor instituţii de Stat:

1 - Uniunea Scriitorilor - Bucureşti - (căreia îi şi trimisesem de altfel, încă din luna august 1977, o notă completă cu toate lucrările mele, prin scriitorul Ion Dumitru-Snagov, împreună cu 10 volume din lucrările mele).

2 - Academia Republicii Socialiste România - Bucureşti.

3 - Departamentul Cultelor - Bucureşti.

4 - Institutului Biblic al Bisericii Ortodoxe Române - Bucureşti - pentru fondul documentar al acestor instituţii şi eventuală tipărire, convins fiind de o reală valoare a lor literară, istorică, religioasă, educativă.

În ziua de 16 decembrie 1977 mi-au fost ridicate de către Organele de Stat tot ce aveam asupra mea din aceste lucrări ale mele, până şi notiţele şi caietele mai vechi pe care le mai aveam...

Dacă nu mi se vor înapoia, nu voi mai avea niciodată posibilitatea să finisez acele lucrări şi nici să le trimit instituţiilor de mai sus.

În speranţa că totuşi Autoritatea de Stat va aprecia pozitiv aportul moral, cultural şi educativ adus în poporul nostru de toate aceste lucrări ale mele, atât vechi cât şi noi - doresc să-mi exprim devotamentul meu rămas întreg pentru acest nobil ideal.

Traian Dorz

Livada Beiuşului, jud. Bihor
la 1 ianuarie 1978

În urma acestui memoriu am fost solicitat de episcopul Oradei personal, ca să-i predau un volum din lucrările mele, întrucât a primit dispoziţie să-l publice. Mi s-a recomandat să aleg ceea ce s-ar putea publica în condiţiile de azi.

Am selecţionat un număr de 2.500 proverbe, le-am transcris sub titlul "La izvoarele Luminii" şi le-am predat personal episcopului Oradei care l-a înaintat Departamentului Cultelor spre a dispune.

După 7 luni am primit înapoi prin poştă, acasă, volumul, trimis împreună cu adresa în original a Departamentului Cultelor, Direcţia Relaţii Culte Nr. 11.279 din 13 - VII - 1978, către Episcopia Oradei, cabinetul P.S. Episcop Dr. Vasile Coman.

Ca urmare a adresei dvs. nr.3322/1978 vă restituim alăturat lucrarea "La izvoarele Luminii" de Traian Dorz, cu rugămintea de a recomanda autorului să se adreseze unei alte edituri din afara sistemului cultelor.

Semnat Director SS Eugen Munteanu.

Am trimis lucrarea cu acest memoriu şi cu adresa în Original a Departamentului Cultelor la Redactorul revistei "Flacăra" din Bucureşti - Adrian Păunescu - solicitându-i ajutorul şi recomandarea sa către vreo editură pentru tipărirea lucrării. Dar după un timp şi acesta mi-a returnat pachetul nedesfăcut.

Când am spus aceasta celor ce-mi reproşează că nu scriu şi nu trimit la reviste şi edituri din ţară - unul dintre ei mi-a răspuns:

— De, fiecare îşi teme pâinea lui...

Şi nici un alt răspuns n-am mai primit din nici o parte la acest memoriu - până astăzi.

Slăvit să fie Domnul.

Vine-i vremea fiecui

Vine-i vremea fiecui
Să-şi primească plata lui
Pentru fiece cuvânt
Şi-orice faptă pe pământ
Şi ştiut şi neştiut
Şi pe faţă şi-n ascuns
Şi-ntrebare şi răspuns
Şi cu faptă şi cu gând
Şi spunând şi nespunând.
- Căci cunoaşte Cel de Sus
Şi ce-ai spus şi ce n-ai spus...

Vine-i vremea în curând
Fiecăruia la rând
Fie mort, ori fie viu
Nici devreme nici târziu
Fie drept ori păcătos
Fie sus ori fie jos
Fie bun ori fie rău -
Vine-i oricui ceasul său:
Ceasul său şi plata sa
Fie bună fie rea

Nici cel sfânt nici cel stricat -
Nimeni nu va fi uitat...

...Duhul meu cel amărât,
Şi-al tău ceas e hotărât;
Inima mea cea plângând,
Vine şi-al tău ceas curând;
Numele meu cel hulit,
Şi-al tău ceas e rânduit.
...Vine-Acela ce-a văzut
Tot ce-am spus şi ce-am făcut
Şi El va plăti cinstit
Tot ce-am spus şi ce-am gândit
Şi mie cum am trăit
Şi celor ce m-au lovit.

CAPITOLUL 28
Necazurile din lungul drumului (1972 - 1976)

Alege bine ţinta spre care te îndrepţi
C-ai să-ţi primeşti răsplata când nici n-ai să te-aştepţi
Şi vei răspunde veşnic în faţa lui Hristos
De toţi cei ce-ţi urmează pe drumul ce i-ai scos.

Să mă întorc iarăşi la altceva, mai înainte.

După un an de zile de la trimiterea, în 1971, a memoriului la Patriarh, am fost chemat la Protopopiatul Beiuş în ziua de 14 martie 1972 pentru o întâlnire cu episcopul Oradei care avea să-mi comunice ceva din partea Patriarhului. M-am bucurat de această ocazie. Voi căuta să le înfăţişez din nou, cu toată durerea, situaţia grea în care ne găsim şi să le pun pe inimă marea răspundere pe care o au pentru soarta Bisericii ameninţată de-o parte de dezbinările din afară care se adâncesc cu fiecare zi, iar pe de altă parte de necredinţa şi de căderea clerului ei, care creştea la fel.

Lucrarea Oastei Domnului, care ar fi cel mai mare ajutor în redresarea lucrurilor, continuă să fie privită cu duşmănie şi lovită în toate felurile.

În ziua fixată, când am intrat în biroul protopopului, mă aşteptau amândoi, episcopul şi protopopul. Îndată a intrat acolo şi inspectorul cultelor.

— Frate Dorz, începu episcopul, eu te cunosc pe dumneata din 1945-1946, când veneai pe la Săsciori cu fr. Marini; şi eu sunt de pe acolo... Te-am chemat acum ca să-ţi spun că Patriarhul vrea să stea de vorbă cu dumneata în problema Oastei Domnului, aşa că ai să-i scrii la Patriarhie cerându-i o audienţă şi veţi discuta amândoi.

În al doilea rând, am vrut să te cunosc şi eu personal, fiindcă am auzit despre tot ce ai suferit din cauza activităţii dumitale. Aş vrea să te sfătuiesc să te încadrezi şi dumneata şi să-i sfătuieşti şi pe ceilalţi din Oastea Domnului să se încadreze şi ei mai deplin în viaţa Bisericii noastre. De ce lucraţi separaţi de noi, preoţii?

— Prea Sfinţite, i-am răspuns eu, Vă mulţumesc respectuos pentru interesul pe care ni-l arătaţi, dar cred că nu este greu să se vadă că noi ne-am dat mereu şi ne dăm toate silinţele să ne îndeplinim din îndemnul conştiinţei cinstite toată datoria de credinţă şi de ascultare faţă de Biserică. Numai că nu am fost înţeleşi de către preoţime, în loc să fim priviţi cu dragoste şi încredere, suntem mereu respinşi şi suspectaţi. În multe părţi am mai rămas doar noi cei care mergem la biserică şi purtăm greutăţile şi sarcinile ei. Şi cu toate acestea suntem priviţi cu ură ca nişte vrăjmaşi. De ce?

— Ei, acum te duci la Patriarhul - sări batjocoritor inspectorul. Şi acolo voi, "cei mari", veţi tranşa toată problema "la nivel înalt". Ne veţi scăpa astfel şi pe noi de neplăcerile pe care le avem mereu din pricina dumneavoastră.

— Credeam că noi nu am dat niciodată ocazie la neplăceri nimănui. Noi suntem cei ce le suferim.

— Ehei, câte ne produceţi! Şi mai ales dumneata, care nu vrei să te cuminţeşti odată şi să te laşi de activitatea asta provocatoare. Nu ţi-a ajuns? Mai vrei? S-ar putea să mai primeşti! Te sfătuiesc şi eu să te linişteşti. Ai acum ocazia să vorbeşti cu Patriarhul. Dacă nici de el nu vrei să asculţi, ce să se mai încerce cu dumneata?

— Frate Dorz, interveni împăciuitor episcopul, te sfătuiesc şi eu părinteşte să faci totul ca autoritatea bisericească şi cea de Stat să-şi schimbe părerea pe care o au acum despre dumneata. Dă dovadă de ascultare şi nu te mai ocupa dumneata de problemele credincioşilor Bisericii noastre. Are cine să se ocupe de asta. Dumneata încadrează-te frumos în viaţa parohiei de acolo şi fii şi dumneata ca şi ceilalţi credincioşi din satul dumneavoastră. Acum vremile s-au schimbat şi lucrurile stau altfel. Trebuie să dăm dovadă de supunere şi de ascultare faţă de mai-marii noştri. Aşa că asta am vrut să-ţi spun. Nu scrii direct Patriarhului, ci scrisoarea către el mi-o trimiţi mie şi eu o voi trimite însoţită de câteva cuvinte şi din partea mea.

I-am salutat şi am ieşit.

În ziua următoare duceam la protopopiat două scrisori cu acelaşi plic pentru episcop şi pentru Patriarh. În amândouă recunoşteam că în lume au loc mari. Într-adevăr mari transformări şi mutaţii şi că în toate domeniile de activitate se caută şi se întreprind căi noi şi metode noi pentru stăvilirea poluării morale şi pentru însănătoşirea climatului vieţii. Dar tot atât de adevărat este şi că ne găsim în faţa unei mari prăbuşiri şi în ce priveşte credinţa şi morala lumii de azi. În toate părţile marile Biserici creştine fac mari eforturi pentru stăvilirea şi îndreptarea răului, iniţiind metode cândva respinse, dar azi, înţelept diriguite, dau roadele cele mai surprinzătoare şi mai fericite. De ce numai în Biserica noastră se lucrează aşa de puţin pentru însănătoşirea morală şi a climatului social? Oastea Domnului cu voluntariatul ei duhovnicesc şi cu misionarismul ei laic, cu toată zestrea şi experienţa ei minunată, ar fi un puternic factor de luptă şi de izbândă a Bisericii împotriva răului. Ea este o forţă spirituală de cea mai mare valoare şi importanţă... Dar Biserica a abandonat-o şi s-a lepădat de ea cu o ciudată nepăsare, ca de o povară neplăcută, învinuind-o, cu vinovată necunoaştere, că este o primejdie pentru ea. În felul acesta continuă să o privească şi azi. Cu toate evidentele ei dovezi de credincioşie şi sinceritate faţă de învăţătura şi ţelurile Bisericii lui Hristos, ca şi de ridicarea morală a poporului. Noi însă dorim să avertizăm din nou asupra celor două pericole care ameninţă Biserica şi poporul nostru: rătăcirea de la credinţă şi decăderea morală. Dorim din tot sufletul să înştiinţăm asupra acestora mai ales în rândurile tineretului - şi să oferim tot ajutorul nostru în combaterea răului.

Înştiinţăm însă cu hotărâre că dacă nu se vor schimba grabnic anumite atitudini şi nu se vor adopta anumite metode, în curând regretele se vor trezi prea târziu. Constatările amare nu vor mai putea salva nimic.

Desigur, decizia nu poate veni decât de la forul suprem, dar la găsirea unei soluţii grabnice şi eficiente este nevoie de aportul nostru al fiecăruia care este în stare să îl dea...

Precizam că nu vorbesc în numele nimănui, decât al meu personal. Specificam asta intenţionat, pentru a nu mai angaja pe nimeni alţii în problema asta. Dacă va trebui din nou să sufăr pentru asta - să sufăr eu singur.

Dar abia după 8 luni de la trimiterea acestor scrisori am fost chemat la episcopie în Oradea, unde episcopul mi-a spus că Patriarhul şi Sinodul Bisericii au spus că dacă nu pot vorbi în numele Oastei Domnului, ci numai în numele meu personal - instituţiile bisericeşti nu au ce discuta cu mine.

— Mi s-a spus numai - zise episcopul - să-ţi cer şi să văd care ar fi propunerile dumneatale în rezolvarea problemei Oastei Domnului în situaţia de acum.

Atunci m-am gândit la trei lucruri esenţiale:

1. Să putem participa la hotărârile bisericii locale;
2. Să putem obţine adunarea frăţească în biserică;
3. Să putem introduce cântarea Oastei în biserici, ca un mijloc puternic de antrenare a cântării în comun.

Am propus aceste soluţii practice, demonstrând că acolo unde acestea au fost aplicate, viaţa parohială înfloreşte şi toate acţiunile folositoare capătă viaţă. După părerea noastră, acestea erau minimum de condiţii neapărat necesare pentru oprirea pustiirii sufleteşti. Cuvântul liber, cântarea liberă şi rugăciunea liberă sunt mijloacele prin care a trăit şi a biruit Oastea Domnului peste tot, însănătoşind pretutindeni climatul social şi

bisericesc. De acestea credeam că este neapărată nevoie în acţiunea de combatere a răului şi de propagare a binelui. Noi le supuneam verificării oricui, din punctul de vedere al doctrinei şi al disciplinei duhovniceşti a Bisericii. Dar fără acestea nu trăieşte nici Oastea Domnului - şi nu va rezista nici Biserica.

— Să ne propuneţi ca început un număr de 20-30 cântări mai potrivite pentru a fi cântate la diferitele momente bisericeşti, iar eu le voi recomanda comisiei de redactare a unui catehism bisericesc care este în curs de pregătire, întrucât şi eu fac parte din această comisie. Şi cu aceasta ne-am despărţit.

Am înaintat îndată cele 30 de cântări dintre cele mai frumoase şi îndrăgite peste tot, care se cântau în multe biserici.

Dar nici până astăzi după ani de atunci, nu s-a mai ales nimic de nici una din promisiunile lor şi din recomandările noastre.

Nimeni dintre mai-marii bisericii n-a mai dat nici un semn că şi-ar fi plecat măcar cât de puţin urechea şi inima spre arzătoarele probleme asupra cărora noi trăgeam cu mâinile zdrobite clopotul de alarmă şi de durere. O somnolenţă vinovată şi comodă se lăsase ca un blestem peste toate conştiinţele şi minţile răspunzătoare de acest mare şi dumnezeiesc patrimoniu. Zeii aceştia au adormit într-un Olimp inconştient din care se vor trezi izolaţi şi vor vrea să mai coboare - dar nu vor mai avea unde.

Dumnezeul nostru să Se îndure şi de ei până când vremea harului Său încă n-a trecut. Până când cei care i-ar putea primi încă îi aşteaptă.

Este mereu nevoie să ne întoarcem amintirea înspre înaintaşii noştri, pentru ca să le avem noi neîncetat înaintea ochilor noştri pilda vieţii lor şi credincioşia umblării lor în adevăr şi în dragoste. Adică în învăţătura şi în părtăşia frăţească.

Oricine va veni în Lucrarea Oastei Domnului dar nu va preţui şi nu va urma în cel mai curat fel pe părintele nostru duhovnicesc, pe părintele Iosif şi îndrumările lui, acela nu va fi niciodată un frate, ci va fi un străin. Pe acela fraţii nu trebuie nici să-l primească şi nici să-l urmeze niciodată. După cum spune şi sf. apostol Pavel: ...Şi cine nu ascultă ceea ce vă spunem noi, însemnaţi-vi-l şi să n-aveţi nici o legătură cu el, ca să-i fie ruşine (dacă mai poate simţi ruşinea)...

Pe un astfel de om care nu mai poate avea nici un respect de înaintaşi şi nici de fraţi, e păcat să-l primeşti. E păcat să-l asculţi. E păcat să-l urmezi, fiindcă îl încurajezi la rău şi-l ajuţi să fie şi mai îndărătnic. Cine îl primeşte şi îl urmează va fi osândit împreună cu dezbinătorul şi întocmai ca şi el (2 Ioan 10).

Părintele nostru în Evanghelie, care ne-a născut pe noi în Hristos, nu numai prin felul cum ne-a înfăţişat el adevărul Evangheliei şi ne-a îndrumat el - ci şi mai mult prin felul cum a trăit cu fapta el însuşi acest adevăr - ne va fi nouă o veşnică şi luminoasă pildă de urmare a Mântuitorului nostru Isus Hristos.

Adevăratul ostaş al Domnului nu poate avea alt duh şi o altă învăţătură deosebită de a părintelui Iosif, cel pe care Dumnezeu l-a învrednicit să înceapă lucrarea aceasta cerească a Oastei Domnului. El a iubit Biserica şi credinţa noastră străbună nu numai ca ostaş, ci şi ca preot şi slujitor al ei.

A ţinut totul - şi n-a lepădat nimic. A cinstit totul şi n-a dispreţuit nimic. A apărat totul - şi n-a înfruntat nimic decât păcatul. Căci păcatul nu era al Bisericii, păcatul era al oamenilor celor slabi din ea. Şi păcatul trebuia scos afară, împotriva păcatului trebuia luptat cu toate puterile şi mijloacele. Şi aşa a luptat el, nu contra învăţăturii, nici contra oamenilor, ci contra păcatului. De aceea puterea lui Dumnezeu a fost cu el şi l-a înzestrat cu o mare capacitate de a munci, dar şi cu un atât de hotărât curaj de a lupta.

Oamenii simpli trupeşte sunt de obicei nişte fricoşi şi retraşi ca şi animalele slabe. În faţa primejdiei fug, în faţa mai-marilor se târăsc, se milogesc, se prefac ori se ascund. Dar părintele Iosif, cu un curaj unic şi o putere unică s-a împotrivit tuturor munţilor lumeşti care îl ameninţau, tuturor fiarelor care îl încolţeau, tuturor nefericirilor care l-au încercat.

În suferinţe a muncii, în primejdii a luptat, în ispitiri a fost treaz şi biruitor. În răscrucile hotărârilor grabnice şi grele nu s-a rătăcit de la drumul drept şi sănătos - şi nu s-a pripit în luarea nici unei hotărâri, căci întotdeauna a avut, strălucită şi puternică în el, lumina clară şi sfântă a lui Dumnezeu care îl conducea nemijlocit în toate.

S-a putut despărţi de toate pe pământ, dar nu s-a putut despărţi niciodată de Hristos şi de porunca pe care i-a dat-o El, în felul cum trebuia dusă şi păstrată Lucrarea Oastei pe care i-o inspirase Duhul Sfânt.

Oricine a contat şi s-a bizuit pe el ca pe un prieten şi ca pe un păstor, n-a fost amăgit niciodată - dar pe câţi a contat el aproape toţi l-au amăgit.

De obicei marii conducători ai oamenilor îşi consumă toată energia lor în a vorbi - nu le ajunge puterea să şi facă. Vorbesc altora atât despre muncă, încât lor nu le mai rămâne deloc timp să şi muncească. Vorbesc atâta despre dragoste, încât nu le mai rămâne puterea s-o şi trăiască. Vorbesc atâta despre voia lui Dumnezeu, încât nu le mai rămâne nici un strop de voinţă spre a o şi împlini ei înşişi.

Dar la părintele Iosif, puterea trăirii acestora rămâne întreagă. Şi se dovedeşte încă şi mai întreagă şi mai mare decât puterea vorbelor lui despre acestea. Aceasta se vede şi din faptul că nici unii din contemporanii şi urmaşii săi n-au mai putut realiza o muncă, un rod, o trăire atât de înaltă şi de limpede a ideilor sale, ca el.

Pe când în cazul altor înaintaşi, abia urmaşii lor au fost la înălţimea ideilor enunţate de ei - la el a fost tocmai dimpotrivă. Tocmai el a fost acela mai mare ca toţi. Şi va continua să rămână aşa, în realizarea tuturor celor pe care le-a iniţiat. Astfel că el ne va putea fi mereu nu numai nouă, ci tuturor celor ce vor mai veni după el încă până la capăt, o pildă vie şi un model în ascultarea şi trăirea cu statornicie şi frumuseţe a voii lui Dumnezeu, pe care ne-a arătat-o.

Dar unii dintre noi, neputând fi mari prin fapte, prin smerenie şi prin jertfă, prin ascultare şi prin luptă, prin muncă şi prin înfrânare - au căutat şi caută să devină "mari" prin trufie, prin neascultare, prin reforme prosteşti, prin ambiţii zadarnice, prin dărâmarea a ceea ce a zidit el şi alţii, prin împrăştierea a ceea ce a strâns el. Orbia şi micimea lor sufletească nu i-a lăsat să-şi dea seama că importanţa pe care şi-au dat-o i-a depăşit şi, crezându-se nişte uriaşi, s-au înecat în propria lor murdărie care i-a acoperit fără a mai putea ieşi din ea. Ce mici şi ce nimicuri s-au dovedit. Cum de-au putut totuşi să-şi facă loc până în vârf? Numai furtunile şi viclenia i-au ridicat.

Dacă puterea operei cuiva se măsoară după tăria şi lărgimea ecoului pe care îl trezeşte imediat în suflete, atunci lucrarea acestui uriaş profet al lui Dumnezeu rămâne şi prin aceasta neîntrecută în Biserica noastră, de la Sf. Ioan Gură de Aur până astăzi.

Încă din răstimpul scurtei sale vieţi - şi anume doar în câţiva ani din acest răstimp - lucrarea sa a cuprins şi cutremurat nu numai toată ţara Românească, ci se răspândise în toate cele 5 continente până la marginile lumii. Iar această lucrare vie şi puternică n-a creat numai suflete noi, ci a făcut să înflorească o literatură nouă, o muzică nouă, o viaţă nouă, o preoţime nouă, o practică nouă în tot ce cuprindeau obiceiurile tradiţionale, o tinerime nouă, un mod nou şi sfânt de viaţă nu numai în Biserică, ci şi în Popor. Toate acestea au început la iniţiativa lui şi au făcut un salt calitativ duhovnicesc uriaş, datorită lui.

Oriunde a fost nevoie de o dăruire deplină pentru o cauză bună şi nobilă - el a fost acolo. Încă din şcolile sale, a fost un conducător al colegilor săi şi un animator entuziast spre orice cauză religioasă şi naţională. De la slujba sa de învăţător şi preot într-un sat şi într-o regiune de moţi săraci, în anii de mari primejdii şi lipsuri a primului mare război - şi până la rugul său de martir de pe altarul renaşterii noastre duhovniceşti, pe toată aria Pământului şi a Bisericii, el a fost cel dintâi gata de a se dărui fără rezervă şi fără a socoti preţul dăruirii sale pentru cauza mântuirii semenilor săi. Şi pentru slujirea cinstită şi demnă a lui Hristos. Făptura lui a fost alcătuită din acel aluat ceresc din care sunt frământaţi martirii şi sfinţii lui Dumnezeu.

El n-a şovăit niciodată în faţa marilor hotărâri şi datorii. Nici nu s-a târguit pentru preţul jertfei care trebuia să fie dată. Dacă a pus un legământ în faţa lui Hristos - nici o putere din lume, nici o ademenire şi nici o ameninţare, nu l-a putut clinti din legământul său, nici nu l-a putut face să şi-l calce sau să şi-l schimbe...

Dacă a pornit pe drumul lui Hristos - nici o ispită şi nici o lovitură nu l-au putut abate sau speria de la urmarea drumului său sfânt, până la moarte.

Dacă i-a fost încredinţată o lucrare, un adevăr, o solie mare şi unică - el n-a pus nimic mai presus decât conştiinţa ducerii şi păstrării acestei lucrări în toată lumina voii lui Hristos - Cel care i-a încredinţat-o.

Pornind în Biserica noastră mişcarea evanghelică a Oastei Domnului, oricâte împotriviri i-a opus oficialitatea bisericească, el n-a ieşit din Biserică spre stânga sau spre dreapta, cum au făcut alţii. Ci a rămas acolo unde a fost pus de Duhul lui Dumnezeu, astfel că la venirea chemării morţii el a fost găsit tot acolo unde l-a aşezat Stăpânul şi Mântuitorul său la început; ca adevărat ispravnic bun, în orice vreme credincios în lucrul şi la postul încredinţat lui.

Trupul său n-a cunoscut odihna niciodată, ci numai febra credinţei sfinte şi înflăcărate. Din copilărie şi până în ziua, ba chiar până în ceasul morţii sale, el a muncit cu aceeaşi dragoste şi putere minunată, atât cu cuvântul cât şi cu scrisul său, pentru cauza lui Hristos şi a Oastei Lui, desăvârşindu-şi mereu uneltele sale şi iscodind mereu mai noi şi mai bune metode şi idei spre un cât mai mare şi mai frumos rod în slujba lui Hristos, pentru care lucra. Toată puterea şi căldura din inima lui s-au prefăcut lumină şi forţă pentru noi, cei care aveam atâta nevoie de ele. Fără de acestea mulţimea nenumărată a sufletelor noastre cred că n-am fi ajuns niciodată să fim atraşi la Hristos.

A fost un pitic în trupul său pământesc - dar a fost un uriaş în statura sa duhovnicească, în sufletul său, în superioritatea sa. A fost şubred în carnea sa, dar de o putere şi sănătate fără margini în caracterul său. Nu dormea decât 2-3 ore din 24. Celelalte le muncea cu o grabă, cu o pricepere şi cu o voinţă atât de mare încât o jumătate din viaţa sa atât de scurtă, târâtă şi aceea mereu prin operaţii şi tribunale - a realizat pentru Dumnezeu şi pentru semeni cu n-au putut alţii în sute şi poate mii de ani.

Scria în pat, scria pe drum, scria pe banca din parc, în tren, în tramvai - totdeauna inspirat, ca şi cum ar fi fost o albie de fluviu pe care apele revărsate de pe toţi munţii cei mai înalţi abia mai încăpeau.

Ca şi cum ar fi avut o sută de orizonturi - cunoştea totul. Ca şi cum ar fi avut o sută de ochi, vedea totul. Ca şi cum ar fi avut o sută de inimi - simţea cu toţi. Ca şi cum ar fi avut o sută de creiere, limpezea orice problemă.

Era totdeauna cu un cap mai mare decât toţi cei din jurul lui. Cu un pas înainte decât toţi cei cu care alerga împreună. Cu un ceas mai devreme decât cei mai din frunte.

Toate profeţiile făcute de el s-au împlinit şi nici o prevestire a lui n-a fost dezminţită. Cu o putere de pătrundere unică, el a limpezit orice adevăr şi a găsit totdeauna cuvântul cel mai inspirat pentru a-l înfăţişa înţeles de toţi, la simplitatea divină a Evangheliei.

Ca un medic desăvârşit şi experimentat, el prescria precis leacul cel vindecător la fiecare boală sufletească. În anii lui de gazetărie, nici o problemă de nici un fel nu i-a scăpat nerezolvată. Pana lui ascuţită a ţintit drept, ca o săgeată ageră, în mijlocul şi în miezul lucrurilor.

În păstorire sau în educaţie el a fost şi va rămâne în toate privinţele un înalt model, atât pentru preoţime cât şi pentru educatorii de orice fel. Un instinct şi un har ceresc şi limpede îl călăuzea drept şi sigur în tot ce trebuia făcut. Acolo unde noi toţi ceilalţi din preajma lui nu vedeam nimic, el găsea comori şi scotea aur.

Ceea ce am admirat mai mult la el era puterea şi voinţa de a face întâi el însuşi, ceea ce îi îndemna pe alţii să facă, putere care ne lipseşte nouă aproape de tot.

De aceea noi toţi trebuie totdeauna să ne uităm cu cea mai mare băgare de seamă la felul lui de vieţuire şi să-i urmăm credinţa, învăţătura, pilda lui, călcând după Hristos exact pe urmele lui, care strălucesc atât de limpede, de luminos şi de adânci înaintea noastră. Şi să nu ne lăsăm amăgiţi de nici unii dintre mărunţii actoraşi religioşi depăşiţi de micimea şi de gura lor, care nu fac altceva decât să sugă ca nişte paraziţi şi astăzi din sângele şi sudoarea acestei sfinte Lucrări începute de el, dar în care ei n-au făcut altceva decât carieră şi păcate şi grăsime nevrednică.

...Însufleţit de astfel de gânduri îndurerate pentru paraziţii noştri - şi de o sfântă recunoştinţă pentru părintele nostru Iosif, călcam prin 1973 pe aleea cimitirului din Sibiu, spre mormântul lui.

Vedeam încă de la intrare, atât de o parte cât şi de alta, tot felul de monumente şi de cruci care de care mai frumoase, ridicate de recunoştinţa urmaşilor acelora care odihneau acolo în aşteptarea învierii.

Admiram dragostea recunoscătoare a celor care putuseră ridica pentru ai lor asemenea cruci şi, ajuns lângă mormântul părintelui nostru, care abia se mai vedea dintre ele, inima mea se umplu de un simţământ de

ruşine, gândindu-mă că noi, o ţară întreagă de fii sufleteşti ai lui, nu ne-am învrednicit până astăzi să ne împlinim faţă de memoria lui, nici măcar modesta datorie de a-i ridica o cruce mai aleasă la mormântul său, în locul aceleia ce se ridicase atunci în marea sărăcie şi-n marea grabă de la moartea lui.

De fapt gândul unei astfel de cruci-monument îl aveam încă de mult, am mai spus-o - dar condiţiile şi împrejurările nu ne-au lăsat nici timpul şi nici puterea necesară.

În 1954, când eram în D.O. pe Bărăgan, după cum am mai spus, am cunoscut printre tovarăşii mei de suferinţă pe bădiţa Dani, un cunoscut sculptor în marmură - şi el tot din Bihor - care lucrase tocmai la astfel de monumente... Cu el am vorbit adeseori şi ne-am înţeles că îndată ce vom ajunge acasă şi ne vom putea relua viaţa normală - vom avea de lucrat împreună trei cruci pe care trebuia să le aşezăm la trei morminte ale Oastei. Şi anume: una la mormântul fr. Eftimiu Horea din cimitirul de la Beiuş, a doua la fr. Ioan Marini, înmormântat la Săsciori şi a treia la al părintelui Iosif în Sibiu. Dar cea de-a treia trebuia să fie cu totul deosebită, aşa cum a fost şi el mai deosebit decât toţi.

Am conceput singur câte un model pentru fiecare şi, când Bunul Dumnezeu a adus vremea să ajungem acasă şi să putem, am început să facem ceea ce ne-am propus atunci. Când gândul e bun, Dumnezeu ajută totdeauna la realizarea lui.

A fratelui Horea am aşezat-o în 1967. A fratelui Ioan Marini în 1969.

Dar când urma să o facem pe a părintelui Iosif, au intervenit piedicile şi necazurile mele de alţi 5 ani.

Tatăl meu, Constantin, trecuse la Domnul, copiii se mutaseră fiecare la rosturile lor, iar eu cu mama şi soţia bolnave ajunsesem într-un hal de sărăcie că abia aveam pâinea goală de pe o zi pe alta. După 5 ani abia reuşisem să ne cumpărăm o capră slabă care să ne dea câte puţin lapte în casă, neavând cum să ni-l procurăm în alt fel.

După un timp biata capră nu ne-a mai putut da nici un strop de lapte. A trebuit s-o vindem şi să ne cumpărăm alta. Am mers atunci cu ea în câteva joi cu mama la târgul din Beiuş pentru a găsi un om şi mai sărac ca noi ca să ne-o cumpere. Eu mergeam înainte pe jos cei şase km, trăgând capra de aţă după mine iar mama o mâna din urmă... Nu voi uita niciodată cum se uitau trecătorii care ne ştiau cândva printre cei mai bogaţi din sat, cu 10 capete de vite mari ieşind atunci din curtea noastră, iar acum rămăsesem cu această capră.

Stăteam în târg până ce rămâneam singuri în tot târgul, sub soarele dogoritor numai noi trei: eu cu mama şi cu capra cea parcă şi mai amărâtă şi mai de ruşine ca noi. Cerusem preţul cel mai mic din tot târgul, dar oricine ne întreba cât cerem pe capră, se uita la ea, strâmba din nas, râdea în altă parte şi pleca fără să se mai uite înapoi... De-abia am vândut-o în a treia joi, singurului om mai sărac decât noi, cu 150 lei, preţul a două găini. Am vândut-o numai să n-o mai ducem înapoi acasă, că toată lumea privea şi râdea după noi. Şi ne săturasem de drum la târguri cu ea.

O, Dumnezeul nostru, ce bine ai făcut că ne-ai umilit mai prejos ca toţi, poate că eram cândva prea mândri şi noi de avuţiile noastre nedrepte... Şi poate că aşa am râs şi noi vreodată de cineva...

Totuşi Domnul iarăşi ne-a ajutat şi după cei câţiva ani de capre slabe, au venit şi anii să avem o vacă albă şi frumoasă.

Am vândut atunci vaca noastră cea frumoasă şi albă şi am mers la prietenul meu Dani, sculptorul şi i-am dat planul şi avansul pentru marmura din care trebuia să iasă monumentul părintelui Iosif. Dragostea câtorva fraţi din ţară a contribuit cu ceva şi ea - astfel că în câteva luni lucrul era aproape gata.

Dar dintr-o dată am fost înştiinţat de o primejdie. Cineva ne pârâse că în devizul lucrării era trecută o sumă mai mică, iar la lucrători am dat mai mult. Într-adevăr, sculptorul îmi ceruse un plus de preţ pentru imaginile Mântuitorului şi a părintelui Iosif pe care le sculptase în afara devizului. Eram în primejdie ca lucrarea să fie confiscată, iar eu dat în judecată pentru mită şi evaziune făcută, deşi nu eram întru nimic vinovat. Sculptorul plătea separat limpezit pentru lucrul său.

Printr-o minune am scăpat.

Dar a trebuit să iau totul chiar în noaptea aceea şi, încă nefinisat, să duc monumentul în două maşini de la Beiuş la Sibiu. Acolo, cu câţiva fraţi buni, în ziua următoare am aşezat-o unde este şi astăzi. După aceea am mai mers cu meşterul care a lucrat alte zile acolo ce mai trebuia, pentru a finisa crucea pe locul de unde nu ne mai temeam că o va mai lua nimeni. Vechea cruce am luat-o atunci şi am dus-o acasă la mine unde am aşezat-o împreună cu celelalte câteva lucruri şi amintiri rămase după părintele Iosif - şi pe care le-am putut salva şi păstra, până ce se va găsi un loc definitiv pentru ele cândva.

Abia dusesem în 8 februarie 1974 monumentul de la Beiuş şi-l aşezasem pentru 12 februarie la mormântul părintelui de la Sibiu, când, peste 4 zile - chiar în 12 februarie - am fost luat şi dus de un miliţian din nou la Securitatea din Oradea. Mă gândeam: desigur pentru crucea părintelui Iosif!...

Mi-am luat din nou traista mea cea permanent gata de 10 ani pentru drumul acesta - şi am plecat.

Am fost dus din nou în faţa căpitanului cel cunoscut - dur şi încruntat. M-a întâmpinat de la început întunecat şi tăios.

— Iar ai venit cu traista?

— Dar cum era să vin când mă aduceţi sub escortă ca pe un condamnat?

— Pentru câteva minute, domnule?

— Am mai fost eu luat "pentru câteva minute" şi am stat câţiva ani!

— Nu vrei să te mai astâmperi deloc? Ce mijloace vrei să mai întrebuinţăm faţă de tine? Să ştii că noi suntem români şi ştim să batem româneşte.

L-am privit în ochi, cu durere şi cu mustrare şi i-am spus:

— Da, până acum m-au bătut străinii... De zeci de ani de când sunt bătut mereu, cei ce mă loveau cel puţin nu spuneau că mă bat româneşte. Acum am ajuns bătrân - acum să mă bateţi româneşte, în ţara în care am făcut 7 ani militărie şi front pentru apărarea şi independenţa ei...

În sfârşit mi s-a părut că se ruşinează.

— De ce nu te ocupi cu nimic? De ce stai zi şi noapte şi numai scrii la prostii pe care le răspândeşti prin ţară, zăpăcind minţile oamenilor? De ce nu te angajezi undeva să munceşti ceva folositor?

— Cum, domnule, nu muncesc?

— Bine, altceva!

— Cine mă mai angajează pe mine acum, la 60 de ani, bătrân şi bolnav - şi mai ales cu trecutul meu?

— Ai vreo pensie, ceva?

— N-am! Şi nici nu pot primi. Toţi anii când aş fi putut munci, am fost pe front sau închis.

— Vezi ce ai făcut?

— Văd!

— Eşti ortodox, ori eşti sectar?

— Dumneavoastră ştiţi bine ce sunt.

— Atunci hai la episcopul. Mergi?

— Merg!

Credeam că glumeşte, dar într-adevăr nu glumea. Sculându-se de pe scaun îmi făcu semn să ies, zicându-mi hotărât.

— Hai la episcopie.

M-am dus pe jos cu el la episcopie, cei câteva sute de metri, fără să înţeleg nimic din ceea ce voia să facă. Mă gândeam că acolo, în faţa episcopului vrea să-mi facă adevărata anchetă şi să-mi smulgă cine ştie ce declaraţii, sub mărturia autorităţii bisericeşti.

La episcopie parcă totul fusese mai dinainte aranjat. Episcopul era la biroul său, secretarul episcopiei gata. Am intrat şi eu şi m-am aşezat cel din urmă pe al patrulea scaun.

— Prea Sfinţite, începu cel ce mă adusese - despre care eu ştiam că este căpitan - vedeţi pe omul acesta? Nu are nimic de lucru, se ţine numai de fleacuri şi ne dă nouă neîncetat de furcă. Scrie la verzi şi uscate şi le împrăştie prin ţară, zăpăcind minţile oamenilor şi nelăsându-i în pace să-şi vadă de treaba lor. Deşi i-am pus categoric în vedere să nu mai meargă nicăieri - tot nu se mai astâmpără. Umblă prin toată ţara şi face tot felul de adunări, cu ostaşii din Oastea Domnului, aşa că avem mereu tot felul de rapoarte şi de necazuri din cauza lui.

— Da, domnule maior, zise episcopul, mi-a spus şi mie mitropolitul din Timişoara că nu demult a fost şi acolo.

— Nu-i adevărat, Prea Sfinţite, am răspuns eu întristat. De când mi s-a pus categoric în vedere că n-am voie să mai merg nicăieri, nici n-am mai fost. La Timişoara, cel puţin nici n-am fost într-adevăr din 1969. Iată aşa se inventează tot felul de învinuiri împotriva mea, apoi sunt judecat pentru aceste învinuiri care sunt numai minciuni - şi împotriva cărora n-am cum să mă apăr.

— Ei, bine - zise ofiţerul - acum vrem să punem capăt acestei situaţii. Să-i daţi de lucru. Să-l angajaţi la orice muncă pe care este în stare s-o presteze. Numai să-i daţi de lucru ceva în aşa fel ca să nu mai aibă timp şi nici chef să mai facă altceva.

Şi privi stăruitor spre episcop, apoi spre secretar. Iar mie îmi spuse:

— Nu vei pleca de aici până ce nu faci cererea de angajare şi o pui aici în faţa domnului episcop. Ai înţeles? Sau nu vrei să munceşti nimic?

— Cum să nu vreau să muncesc, dacă mi se va da o muncă pe care să o pot face?

— Ce fel de muncă ai putea să faci? mă întrebară deodată cu toţii.

— Vreo muncă mai modestă de birou. La vreo arhivă, de exemplu.

— Bine, te angajăm funcţionar, dar la episcopie n-avem locuinţă. Cum facem?

— Nici n-aş vrea aici la Oradea, am familia la Beiuş. Dacă aţi avea acolo un loc...

— Locul se face! Bine, să te angajăm funcţionar de gradul trei la Protopopiatul din Beiuş. Dar nici acolo nu avea locuinţă.

— Nu-i nimic, voi merge pe jos de acasă. Sunt numai vreo 5-6 km. Cred că voi putea astfel.

— Atunci s-a făcut - zise ofiţerul. Faci cererea aici pe loc imediat şi o dai spre aprobare. Altfel nu pleci acasă de aici, ai înţeles?

— Bine, am răspuns eu ridicându-mă.

— Vino dincolo în biroul meu, zise secretarul. Acolo avem loc mai potrivit să scrii.

Mi-au dat cu toţii mâna şi am ieşit cu secretarul, iar cei doi au mai rămas acolo discutând.

Ce neaşteptate şi neprevăzute vin uneori căile Domnului în viaţa noastră! Eu mă pregătisem din nou pentru una - şi când colo iarăşi alta. Slavă Ţie, Doamne, pentru toate. Eu sunt al Tău şi nu mai întreb niciodată pe ce cale iarăşi mă duci Tu. Merg liniştit pe oriunde mă chemi şi mă trimiţi, orice ar fi să mă aştepte.

Se împliniseră cei 10 ani de interdicţie, când nu avusesem voie să muncesc decât la sapă.

După câtva timp primeam de la episcopie înştiinţarea că Departamentul Cultelor aprobase înfiinţarea postului pentru mine cu jumătate de normă şi 535 lei salar lunar. Eram numit în acest post cu începere din 1 mai 1974.

Ştiind unde sunt pus şi între cine va trebui să lucrez, m-am rugat Domnului să fie cu mine şi acolo şi să mă ajute să fac o slujbă pentru El.

A şi fost un loc foarte greu în toate privinţele, trebuind să înfrunt cu răbdare tot felul de împotriviri mai pe faţă, mai în coastă, de priviri suspecte, de duhuri ostile. Dar încet-încet ne-am obişnuit unii cu alţii şi, trebuind să muncim împreună, au început să mă suporte aşa cum eram. Eu îmi dam toate silinţele să-i fac să mă poată uşor suporta, ştiind bine care este situaţia mea în locul care mi se crease.

Trecuseră câteva luni, când, într-o dimineaţă mă pomenesc că intră în biroul unde lucram, ofiţerul de care mă despărţisem în faţa episcopului în luna februarie.

— Vii cu mine până la miliţie!

M-am suit cu el în maşina care aştepta afară.

Într-un birou de miliţie ne aştepta un necunoscut înalt şi elegant. Mă întrebă scurt:

— La ce lucrezi acum?

— La de toate câte este nevoie - răspunsei ei vorbind despre serviciu, făcându-mă că nu înţeleg ce voia să întrebe.

— Nu la serviciu, acasă!

— Nu înţeleg la ce vă referiţi.

— Ce lucrare faci dumneata acum pentru Oastea Domnului? O istorie, ceva? Hai spune, că şi aşa noi avem dovezi precise despre asta - şi dacă vrei ţi le arătăm. Aşa că n-are nici un rost să mai ascunzi nimic. Noi după lucrarea asta am venit până aici. Dacă nu vrei să ne-o dai de bună voie, ştii că noi când vrem să aflăm ceva - aflăm! Oriunde ar fi ascuns acel ceva. O vom afla şi pe asta dacă nu vrei s-o dai.

— Eu n-am nimic ascuns. Tot ce am lucrat este acolo la îndemână. Cred că vă referiţi la nişte însemnări pe care mi le-am făcut mai demult ca un jurnal al vieţii mele, în care vorbesc şi despre evenimentele din Oastea Domnului, căci viaţa mea din copilărie s-a împletit cu a Oastei Domnului. Asta este totul ce am referitor la întrebarea dumneavoastră.

— Bine, zise străinul. Şi uitându-se spre ofiţerul de la Oradea care mă adusese, îi zise:

— Vă duceţi cu tovarăşul (...) ajutorul dumitale, la dânsul acasă, luaţi tot ce are şi veniţi înapoi cât mai repede. Ne grăbim.

— Ei, domnule Dorz - zise maiorul în maşină, ce ţi-am tot spus eu? Vezi dacă nu te astâmperi, iar ne întâlnim! Nu vrei dumneata să ne laşi pe noi în pace, vrei mereu să te întâlneşti cu mine!

— Tot eu nu vă las în pace pe dumneavoastră? Dar nu-i nimic - poate este ultima dată domnule maior, nu se ştie. Şi după aceea ne vom mai întâlni apoi doar o singură dată, înaintea Judecăţii lui Dumnezeu, ca să ne primim plata fiecare după ce am lucrat altora. Eu pentru cât rău v-am făcut dumneavoastră. Iar dumneavoastră după cât bine mi-aţi făcut mie.

— Prostii! Dumneata chiar mai crezi asta?

— Şi dumneavoastră veţi crede mâine - dacă nu credeţi astăzi.

— Mâine nu va mai crede nimeni în Dumnezeu. Educaţia, cultura, tehnica, civilizaţia, progresul modern - vor spulbera toate aceste superstiţii aşa încât nimeni nu va mai da un ban pe ele. Nici pe Dumnezeul tău.

— Da, i-am zis privindu-l în ochi, câtă vreme va fi pe pământ suferinţă, boală, bătrâneţe şi moarte - oamenii vor avea totdeauna nevoie de Dumnezeu, şi dacă sunt unii astăzi care pot trăi fără El - nu este nimeni care să poată muri fără Dumnezeu. Când veţi putea desfiinţa suferinţa, boala şi moartea, atunci poate. Dar până atunci nu! Şi dumneavoastră veţi avea nevoie de Dumnezeu....

— Cei care văd acum filme, citesc, aud conferinţe, se bucură de confortul civilizaţiei - nu mai au nici o nevoie de Dumnezeu. Şi pe măsură ce trece timpul, toţi vor fi aşa.

— Acum dumneavoastră vorbiţi aşa fiindcă vă simţiţi tare şi sănătos şi sus. Va veni însă vremea când nu veţi mai fi nici puternic, nici sus. Veţi ajunge slab, bolnav şi jos. Şi atunci când veţi aştepta moartea pe un pat de spital, ori altundeva singur şi părăsit, o, ce nevoie veţi simţi şi dumneavoastră după Dumnezeu. La ce vă va ajuta atunci dacă cineva vă va spune despre filme frumoase, despre aventuri, ori despre conferinţe sau festivaluri?

— Asta n-o ştii dumneata.

Am ajuns cu ei acasă... M-am dus în podul şopronului, unde aveam cutia cu manuscrisele care îmi rămăseseră de la primul volum al acestei istorii şi pe care hotărâsem să le sacrific la nevoie. Aflasem despre un frate apropiat care ştia la ce lucrasem eu şi le vorbise prea slobod despre asta undeva. Apoi fusese luat şi dăduse declaraţie despre mine, despre lucrarea mea cu Istoria Oastei.

Aflând eu asta, mă aşteptam şi îi aşteptam.

Mi-am luat deci caietele cu însemnări şi încă altele care mai erau acolo cu ele. Sacrificam ceea ce puteam înlocui, pentru a salva ceea ce nu aş mai fi putut reface niciodată.

— Numai astea le ai amândoi? mă întrebară

— Vedeţi bine că da!

— Să mai căutăm şi noi?

— Poftiţi şi căutaţi - le-am răspuns liniştit.

— Bine, zise şeful renunţând, mulţumit cu ceea ce prinsese. Sunt aici toate cele după care am venit?

— Aici.

— Toate?

— Toate.

— Vom vedea. Hai la maşină.

Peste câteva minute eram din nou unde ne aştepta străinul. Au inventariat tot ce-mi luaseră. Cinci caiete cu Istoria Oastei, zece caiete cu poezii, altele cu meditaţii şi cu proverbe, cărţi, corespondenţă, fotografii...

— Dacă nu vom găsi nimic rău în ele, s-ar putea să scapi mai uşor. Dar dacă găsim, să ştii că de data asta ţi s-a înfundat pe totdeauna. Ajungi iar în mâinile noastre.

— Toţi suntem în Mâinile lui Dumnezeu.

— Dumnezeu, Dumnezeu - zise maiorul şi se ridică furios şi începu să înjure izbind caietele de masă şi gata să sară la mine. Trecu însă spre fereastră fumând nervos şi înjurând.

— Vă rog să nu mai înjuraţi Numele Cel Sfânt al lui Dumnezeu - i-am spus foarte cuviincios, dar foarte hotărât. Dacă mai înjuraţi, nu mai răspund la nimic.

— Dar ce, te-am insultat?

— Pe mine să mă insultaţi cum vreţi, dar Numele Cel Sfânt al lui Dumnezeu să nu-L mai înjuraţi. Şi dumneavoastră veţi avea nevoie de Dumnezeu.

— Am terminat - pleacă! Dacă vom mai avea nevoie te vom afla noi!

— Să trăiţi! Şi am ieşit.

Au trecut alte trei luni şi iarăşi, într-o zi din noiembrie 1974, intră în biroul unde lucram acelaşi ofiţer de la Oradea împreună cu inspectorul de la Culte. Maiorul avea în mâini un pachet pe care îl trânti pe masă spunându-mi:

— Vezi, domnule Dorz, că suntem civilizaţi şi nu ardem cărţile? (Zise astfel fiindcă eu rândul trecut când mi le arsese i-am zis că ei îmi ard cărţile - acum în secolul XX ca în Evul Mediu! Cartea este sfântă, domnule, îi zisei eu atunci. Dumneavoastră vă lăudaţi cu cultura şi civilizaţia secolului acestuia - şi acum ardeţi cartea?

Atunci îmi răspunsese nu ştiu ce. Şi îi mai spusesem despre arderea cărţilor şi în august când mi le luase pe acestea. De aceea îmi aduse înapoi ce-mi luaseră şi-mi spunea că sunt civilizaţi şi nu mai ard cartea...)

— Vă mulţumesc!

I-au scos pe toţi ceilalţi afară din birou - au oprit numai pe protopop şi pe mine. Din nou pe patru scaune am stat la o altă judecată aspră asupra mea, în care când unul când altul mă învinuia pe rând, răstindu-se la mine.

— Te ţii numai de nimicuri.

— Prosteşti lumea.

— Nu laşi oamenii să muncească şi stai şi dumneata degeaba.

— Eu, domnule? - i-am zis îndurerat inspectorului care îmi zisese ultimele vorbe. Şi ridicându-mă în picioare i-am întins în faţă amândouă palmele pline de bătături şi de crăpături de muncă.

— Priviţi palmele mele! i-am zis. Astea sunt palme de om care numai stă degeaba, domnule? Eu îmi câştig pâinea mea cu sudoarea frunţii mele, nu cu a altora!

— Ei bine, zise încurcat inspectorul, poate că dumneata da... Dar pe alţii...

— Şi pe alţii îi îndemn tot aşa! Dacă eu muncesc cinstit, cum să învăţ pe alţii altfel? Dar tot ce vi se spune şi tot ce gândiţi despre noi, este numai rău. De aceea ne priviţi ca pe nişte răufăcători. Ar fi oare mai bine dacă am fi ca ceilalţi: hoţi, mincinoşi, beţivi, înşelători?...

La auzul acestor vorbe inspectorul sări furios gata să mă lovească.

— Îţi dai seama de afirmaţia asta? Ştii ce ai spus? Adică eu sunt hoţ, mincinos, beţiv şi înşelător? Ai spus că toţi ceilalţi în afară de voi, sunt aşa. Adică şi eu sunt aşa? Când ţi se vor face odată actele de trimitere în judecată să ştii că n-o să se uite nici asta!

— Dacă aşa interpretaţi cuvintele mele, atunci n-are rost să mai vorbesc nimic. Vorbiţi numai dumneavoastră, i-am răspuns, hotărât să nu le mai spun nimic.

Şi într-adevăr n-am vrut să mai răspund nici un cuvânt. Mă întrebau de repetate ori un lucru, îi priveam liniştit în ochi şi într-un anumit fel, dar nu le-am mai răspuns nimic. Într-un târziu ofiţerul se ridică şi zise:

— Să dai o declaraţie că ai primit înapoi cele ce ţi s-au luat şi că ţi s-a pus din nou în vedere pentru ultima dată că n-ai voie să te mai deplasezi nicăieri de aici şi că n-ai voie să mai scrii nimic în legătură cu Oastea, sub sancţiunea pedepsei celei mai grave.

— Dictaţi-mi dumneavoastră şi scriu.

Am scris această declaraţie după cum mi-a dictat-o el. Am semnat-o şi, dându-i-o liniştit, am zis:

— Acum ştiţi unde sunt şi ce fac. Vă rog să mă scutiţi de a mă mai prezenta periodic la Securitate, cum fac de trei ani. Nu mi-e ruşine şi nici frică să mă duc acolo - dar mi-e silă să mai merg. Îmi ajunge!

— Bine, să nu te mai duci! Şi au plecat.

Anul 1975 a venit ceva mai liniştit. Peste tot în ţară Oastea crescuse şi aveau loc mari adunări. Familia Oastei fiind mare, aveau loc în fiecare săptămână multe ocazii de adunări, nunţi, botezuri, aniversări, hramuri - şi fraţii le foloseau toate acestea pentru a se putea aduna. Dar cu ocazii de astea aveau loc şi foarte multe şi mari amenzi, puse cu vădită rea credinţă şi în modul cel mai abuziv. Fraţii şi surorile cu toţii erau amendaţi fără alegere cu sume de la 500 până la 5 mii de lei. Chiar şi unde erau găsiţi numai 2-3 fraţi citind Sfânta Scriptură ori rugându-se, erau amendaţi drastic, cu sume negrăit de mari, trebuind să achite suma totală în termen de 24 de ore. Au fost locuri unde fraţii au fost amendaţi de câte 3 ori la rând, cu sume progresive. După ce au plătit amenda au fost întrebaţi:

— Ei, acum ce faceţi, vă mai adunaţi?

— Noi nu putem fără fraţi, fără rugăciune şi fără Cuvântul lui Dumnezeu!

— Atunci veţi fi amendaţi din nou!

— N-avem cum face altfel! Fără nici o suferinţă nu putem fi mântuiţi! Alţii au plătit ascultarea lor de Dumnezeu mai scump decât noi!

Ce frumoase erau înaintea Domnului astfel de inimi! Într-o adunare nişte fraţi mi-au spus:

— Frate, când am auzit că veniţi aici, am ştiut că vor veni şi ei să ne amendeze. Ne-am pus bani de acasă ca să plătim amenda pe loc, să nu mai aştepte după noi.

Pe alţii care fuseseră amendaţi de mai multe ori cu sume mari, i-am întrebat:

— De unde aţi avut atâţia bani să plătiţi?

— Am vândut vaca şi am plătit.

— Dar dacă vă mai amendează iarăşi?

— Vindem şi viţelul! Mai mult au plătit alţii!

Slavă veşnică Ţie, Doamne Isuse, care ai putut face prin dragostea Ta să se aprindă şi în sufletele noastre o astfel de dragoste care să fie în stare să dea totul pentru Tine.

După o adunare în care fraţii au fost amendaţi cu toţii, o soră care nu fusese seara între fraţi cu ocazia amenzii, s-a dus în dimineaţa următoare la şeful miliţiei şi i-a zis:

— Domnule şef, dumneavoastră aţi amendat aseară pe fraţii din adunarea Oastei Domnului?

— Da, şi ce vrei, nu cumva eşti şi tu ca şi ei şi ai venit să-i aperi?

— Am venit ca să mă scrieţi şi pe mine între ei, ca să plătesc şi eu amenda. Aseară n-am putut să merg şi eu la adunare, dar am venit acuma. Vreau şi eu să fiu cu fraţii la suferinţa pentru Domnul ca să fiu şi eu cu ei la răsplata Domnului când va veni El şi va răsplăti pe cei ce au suferit pentru El.

— Du-te femeie acasă şi fii mulţumită că ai scăpat.

— Nu mă duc, domnule şef, până ce mă înscrieţi şi pe mine printre fraţii şi surorile mele. Eu vreau să fiu găsită credincioasă împreună cu ei.

Şeful clătină uimit din cap, murmurând:

— Ce oameni, ce oameni fanatici! Nu ştii ce să le mai faci...

Între nişte astfel de împrejurări, în ziua de 24 octombrie 1975, am primit o scrisoare de la Titus, fiul părintelui Iosif. Era în spitalul din Sibiu. Internat de urgenţă, suferind de o boală grea. Chemarea lui mi-a pătruns inima. Sărmanul Titus, trecuseră prea mulţi ani de când el se tot ferise să nu mai dea faţă cu noi, mai ales de îndată după moartea părintelui când noi - Marini şi eu - fusesem alungaţi din Sibiu, iar el căzuse de tot în mrejele vrăjmaşilor tatălui său, care, cu promisiuni mincinoase, l-au făcut să cedeze faţă de ei şi să ne hulească şi el pe noi...

După aceea a căzut în plata neascultării sale de tatăl său şi în a umblării lui cu Viorel, cel care îl îndemnase la rău. Îndată ce a prins de veste despre primejdie, Viorel fugise, iar el a căzut plătitor pentru toate.

Anii lungi de închisori l-au îndurerat, l-au schimbat şi l-au făcut să ne ocolească mai mult. Pe urmă, după scurta colaborare din 1945-1947, nu ne mai văzusem. Erau acum 28 de ani de atunci... Îşi dusese sărmanul crucea sa într-o totală umbră, singuratic şi izolat. Acum, presimţindu-şi sfârşitul aproape, dorea să ne regăsim iarăşi. El nu mai avea pe nimeni mai apropiat.

Miercuri 29 octombrie, seara - suiam treptele spitalului din Sibiu căutându-l pe Titus. L-am aflat în salonul unde fuseseră internaţi cu 40 de ani înainte Marini şi Vonica în 1935. Îi duceam primul volum din *Istoria Oastei*, pe care tocmai îl terminasem, spre a-l vedea şi el şi a-mi spune ce ar mai fi avut şi el de adăugat...

Mi-a împărtăşit bănuiala lui că are cancer, fiindcă avea pe corp nişte noduli suspecţi. Ar fi vrut, cât timp mai are de trăit, să lucrăm împreună la o istorisire completă a tuturor întâmplărilor la care noi amândoi fusesem martori din copilăria noastră, atât cu privire la viaţa părintelui Iosif şi a desfăşurării Istoriei Oastei, cât şi la marile nedreptăţi săvârşite de mitropolitul Bălan nu numai împotriva tatălui său ci şi a lui însuşi. Ar avea multe-multe să-mi spună. Era fericit că noi am putut ţine steagul Oastei sus, curat şi drept aşa cum a dorit părintele, deşi el, ca fiul lui, n-a putut fi aşa cum ar fi vrut, alături de noi... Ce regrete târzii şi amare!...

Spera să se pensioneze nu peste mult - şi apoi vom găsi timp să le punem fără grabă toate în ordine. Spunea el că dacă s-ar întâmpla să moară înaintea mea, îmi va lăsa mie tot ce îi mai rămăsese din biblioteca părintelui, din colecţiile şi din lucrările care i-au aparţinut părintelui nostru...

— Cine ştie cât mai am de trăit? zicea el cu tristeţe. Am vărsături de sânge pe gură şi pe nas, dureri ascuţite în piept - o stare generală rea. Medicii nu ştiu să-şi explice de unde şi din ce cauză provin toate astea. Acum fac mereu la analize şi radiografii. Mai am şi o tromboflebită, dar nu cred că asta este cauza stării mele.

Ce mult ne-am bucurat că ne-am regăsit. Era foarte fericit că am reuşit să ridicăm la mormântul părintelui nostru acel minunat monument. Ar fi vrut să fie şi el înmormântat lângă părintele şi tatăl său, dar singurul loc liber de alături este acum cumpărat de cineva care am aflat că locuieşte la Tg. Mureş.

— Vezi Titus, i-am zis eu, îţi aduci tu aminte cât te-am rugat atunci îndată după înmormântarea părintelui să cumperi aici vreo 4-5 locuri, lângă mormântul său, ca să fim şi noi înmormântaţi tot aici lângă el. Atunci erau toate locurile astea goale până departe. Am fi putut fi îngropaţi aici şi noi, Marini, eu şi tu... şi când fraţii ar fi venit la unul - veneau la toţi.

— Ai zis, da, atunci. Le-am cumpărat, să ştii, dar mai târziu Jenica şi copii ajunşi la mare necaz, le-au vândut.

— Dacă totuşi vrei, eu mă duc până la Tg. Mureş să caut pe cel care are acest loc, şi să i-l cumpărăm pentru noi!...

— Vom vedea îndată ce voi ieşi din spital, îţi voi mai scrie. Ne vom întâlni şi le vom aranja împreună pe toate. Şi pe asta!

L-am îmbrăţişat, că era târziu după ora 9 seara, şi am plecat să dorm la familia lui. Erau acasă Jenica, soţia lui Titus, şi cele două fiice ale lui: Cristina şi Lia. Vom mai merge mâine dimineaţă la el în spital.

În dimineaţa următoare am mers să văd mormântul părintelui. Îmi dădusem întâlnire acolo cu fr. Moise de la Arad şi cu Petru de la Batiz, cărora le trimisesem vorbă că dacă vor să-l mai vadă pe Titus să vină azi aici.

Dimineaţa ne-am dus din nou toţi trei la spital. Titus era la o analiză. L-au văzut şi ei, am stat câtva timp de vorbă cu el pe sală, apoi de braţe l-am dus cu toţii pe patul lui. Am mai vorbit toţi trei cu el un timp până când am observat că obosise. Atunci ne-am luat rămas bun cu o îmbrăţişare înlăcrimată şi am plecat cu toţii spre casele noastre.

Fusese ultima noastră întâlnire şi despărţire de el.

Duminică, 9 noiembrie 1975, am primit următoarea telegramă dureroasă:

— Tata mort. Înmormântarea marţi. Lia.

Ceva ca o sabie de foc mi-a străpuns inima. Doamne Isuse, chiar atât de repede?

În ziua de luni 10 noiembrie am plecat spre Sibiu cu ce voi găsi la îndemână. Ieri i-am dat o telegramă şi fr. Moise la Arad să ştie şi el să vină. Aş mai fi dat telegrame şi la Hunedoara şi în alte părţi, dar mă gândeam că cei din Sibiu vor avea desigur grijă să-i anunţe şi pe ceilalţi fraţi din ţară.

Am călătorit foarte greu, cu etape scurte şi cu aşteptări lungi. Am ajuns abia în dimineaţa următoare de 11 noiembrie 1975. La gară în Sibiu n-am aflat pe nimeni altcineva decât pe fr. Moise cu încă trei fraţi din Arad.

La locuinţa îndoliată a familiei celor rămaşi după părintele şi după fr. Titus, am găsit sicriul descoperit. Pe faţa fratelui plecat la părintele său, se aşezase chipul veşniciei în care trecuse cu toate planurile lui frânte dintr-o dată.

Ne-am aşezat lângă sicriul lui cu rugăciunea arzând, cu inimile arzând, cu lacrimile arzând, cu amintirile arzând...

O, câte duce cu el în mormânt şi acest mult încercat fiu al părintelui. Suferinţele care au ars demult viaţa tatălui său, l-au însoţit şi pe el încă de la început. Ca o călătorie pe marea puternic agitată, i-a fost şi viaţa lui pe pământ. Iar acum, iată, ce grabnic a ajuns la ţărmul celălalt, ducând cu el atâtea amănunte care ar fi îmbogăţit atât de folositor istorisirea pe care am scris-o după aceea.

Am aflat de la familia lui că după plecarea noastră de la spital, în 30 octombrie, el a mai rămas doar câteva zile. Simţindu-se ceva mai bine, a dorit să vină acasă. Dar în 7 noiembrie i s-a făcut rău urcând pe scări şi a căzut. A fost dus cu salvarea la spital, abia respirând. În noaptea spre 8 noiembrie, a doua criză i-a adus moartea. Aşa a trecut la Domnul. Autopsia a dovedit că două cheaguri de sânge pornite din tromboflebita lui, se opriseră în plămân, oprindu-i respiraţia. Unul în 7 noiembrie, când a căzut pe scări, al doilea în 8, la spital.

Apoi sora Jenica, soţia lui, ne spuse plângând:

— N-am mai găsit nicăieri în cimitir un loc potrivit pentru el. Am cerut autorizaţie să-l putem înmormânta peste sicriul părintelui, în acelaşi mormânt. Aici se obişnuieşte acum aşa ceva, pentru economia de locuri. Acolo la cimitir acum trebuie să fi şi început să sape. Ce bine că aţi venit. Nu mai avem pe nimeni să ne ajute cu nimic...

— Lasă că ne ducem noi imediat acolo la cimitir să vedem tot ce este nevoie să facem. Vine şi fr. Moise cu fraţii din Arad. Vom merge să comandăm şi coroane şi ce va mai fi nevoie.

Plouase atât de mult în toamna asta încât în cimitir era numai apă şi noroi peste tot. În mormântul părintelui trei oameni săpau de zor, cu schimbul, aruncând cu greu pământul peste grilajul de fier. Am scos îndată grilajul spre a se putea lucra mai uşor - şi ne uitam cu inimile apăsate la tot ce se întâmpla. În timpul acesta eu am alergat la o florărie apropiată comandând două coroane de garoafe albe, una pentru noi, iar alta pentru fraţii din toată Oastea Domnului.

Când am venit înapoi, săpătorii aruncau încă pământ afară. Ajunseseră destul de adânc, când deodată unul dintre ei zise:

— Dar ce este asta?

Ne-am uitat în jos: o coroană de flori, din care încă mai rămăseseră neputrezite urme care se vedeau bine.

— A, ştiţi, le-am zis eu, în 16 februarie 1938 când l-am înmormântat aici pe părintele, îmi aduc bine aminte că un frate din Lugoj care adusese o coroană din partea Oastei Domnului de acolo, în momentul coborârii sicriului în mormânt, într-un acces de durere, a aruncat coroana adusă de el, peste sicriu. Cei ce aruncau pământul au acoperit-o şi iată că nici acum după aproape 38 de ani, nu putrezise de tot.

Cazmaua groparului se opri în ceva tare. Curăţiră suprafaţa pe care stăteau cei doi, unul la cap, altul la picioare şi, iată, sicriul era întreg, neputrezit, ţinându-i pe cei doi pe capacul său deasupra.

— Ce facem? întrebă omul. Să-l desfacem?

Noi ne pregătisem că dacă vom ajunge până unde a fost sicriul şi vom da de ceva oase, să le strângem într-o cutie, să le spălăm şi să facem rugăciunea rânduită pentru astfel de cazuri, apoi să le aşezăm din nou acolo. Dar acum iată că întreg sicriul era neputrezit şi nu se rupe cu doi oameni care stau deasupra lui.

— Ieşiţi afară! Nu mai desfacem nimic, le-am zis eu. Dacă Dumnezeu îl ţine acoperit, îl lăsăm şi noi. Eram încredinţat că dacă sicriul n-a putrezit, cu atât mai mult n-a putrezit el. Credeam din inimă că dacă i-am deschide sicriul l-am afla întocmai cum l-am aşezat acolo acum aproape 38 de ani.

Mi-am adus aminte atunci de adevărul că trupurile sfinţilor nu putrezesc - după cum este scris: "Şi nu voi îngădui ca sfântul Tău să vadă putrezirea...".

Atâtea minuni de astea s-au dovedit cu sfinţii şi martirii din vechime - şi iată că şi azi Dumnezeu ne arată că şi în mormântul acesta este trupul neputrezit cu sicriu cu tot, al omului Său mare şi sfânt. O, ce minune este asta - şi ce uimire şi mirare ar fi acum, dacă noi am descoperi şi am vesti minunea asta în ţară şi în lume!

Dar dată fiind situaţia în care ne aflam acum atât noi cât şi familia lui (eu plecasem neînvoit) - apoi starea generală a Oastei - am vorbit cu fratele Moise că e lesne de închipuit ce s-ar întâmpla dacă acum noi am dezveli minunea asta şi am începe s-o vestim, îndată ar veni aici toată lumea uimită. Apoi s-ar alarma miliţia, autorităţile - şi numai Domnul ştie ce s-ar mai întâmpla şi cu noi şi cu el.

Aşa - mai bine tăcem şi lăsăm totul acoperit. Lasă că va arăta Însuşi Dumnezeu sfinţenia omului Său, la vremea când va voi El.

Am tăcut - şi a rămas totul aşa. Eram acolo noi, patru şi săpătorii, trei - total şapte oameni.

La ceasul rugăciunii au vorbit preoţii, rudeniile, cunoscuţii şi prietenii care au făcut slujba înmormântării afară, unde scosesem din casă pe mâinile noastre sicriul fratelui Tit. Lângă familia sa îndurerată am stat numai noi, cei sosiţi de dimineaţă şi încă un frate din Oltenia.

În seara aceleiaşi zile era şi sicriul fiului depus deasupra celui al tatălui său. „Împreună pe totdeauna şi pe pământ şi în cer..."

Odihniţi în pace, tată şi fiu, suflete neuitate şi scumpe, ungă Sânul Dulce al Domnului Isus, locul tuturor mângâierilor şi răsplătirilor voastre.

După câtva timp am lucrat încă două tăbliţe de marmură pe care le-am scris, una cu numele soţiei Iuliana, născută Iancu şi ale celor trei copii înmormântaţi lângă uşa bisericii din Vidra de Sus - azi Avram Iancu - unde fusese atunci preot părintele Iosif; iar a doua cu numele fiului său Tit, care odihneşte aici aproape de sânul care l-a mângâiat şi cu care s-a mângâiat şi el în primii lui anişori. Orfani amândoi, atât tată, cât şi fiu.

Slăvit să fie Domnul.

N-am drept să stau

N-am drept să stau, nici să privesc în urmă,
Cât am un steag şi-un duşman înrăit –
Nu-n perii albi şi-n viaţa ce se curmă,
Ci-n jertfa mea s-arăt cât am trăit.

Vrăjmaşii vin năvală ne-ntreruptă,
Hotarul lor se-ntinde an de an
Şi rând pe rând cei buni căzură-n luptă
Cu fruntea sus, cu faţa la duşman.

Tot mai grăbiţi trec anii înainte
Şi-s tot mai rari vitejii luptători;
În loc de fraţi îmbrăţişăm morminte,
Jelim pe steaguri fără purtători.

N-am drept să stau, nu m-ar primi la moarte
Nici în pământ şi nici în cer ai mei,
De n-aş lupta să treacă mai departe
Solia lor, cum au adus-o ei.

N-am drept să stau, o torţă-mi fac fiinţa,
Arzând, s-arăt pericolul străin,
Să pot trezi eroic conştiinţa
În toţi ai mei câţi sunt şi câţi mai vin.

Când voi vedea că-nfrânt păcatul zace
Şi-ai mei uniţi că merg desăvârşit,
Abia atunci voi şti şi eu că-n pace
Am drept să merg spre-odihnă, liniştit.

CAPITOLUL 29
Ne apropiem de Ţărm

Am străbătut oceanul acestei vieţi de-un ceas
Şi-atâtea dragi ţinuturi în urmă mi-au rămas,
Pe lângă-atâtea ţărmuri frumoase-am petrecut
- Dar ca o umbră-s toate, acum, dac-au trecut.
Ce cântec de ispite m-a încercat ades,
Ce neguri mi-au stins zarea să nu mai ştiu să ies
Ce năluciri să-mi schimbe cuvântul ce l-am spus
- Dar ca o umbră-s toate, acuma, când s-au dus...

Au fost şi nopţi cu valuri cât munţii uriaşi,
Cu urlete şi vuituri şi negri nori vrăjmaşi
Şi sute de primejdii am înfruntat temut
- Dar ca o umbră-s toate, acum, dac-au trecut.
... Şi-acuma, iată zorii - furtuna mi-a-ncetat,
În zare, iată, Ţărmul atât de mult căutat;
Corabia voioasă mi-o-ndrumă-un heruvim.
— Ierusalime dulce, deschide-te! Sosim!

În această lume tot ce are un început are şi un sfârşit. După cum orice naştere are o moarte şi orice leagăn are un sicriu, în înţelesul acesta primii paşi spre viaţă sunt tot primii şi spre moarte. Primele verigi ale lanţului aduc pe altele dar, trăgând mereu, ajungi la cârligul de la capăt care te trage după el, acolo de unde ţi-a fost legat.

Din ultimele verigi ale acestei mărturii voi căuta să mă opresc pe câte un scurt timp doar la unele mai însemnate, întrucât şi aşa povestirea asta a cuprins prea multe părţi triste din care mă tem că mai mulţi au ales întâmplările decât învăţămintele din ele.

Dacă este aşa, atunci recitiţi aceste lucruri până când se va spulbera pleava care ascunde bobul - şi întâmplările care ascund învăţământul - ca să rămâneţi numai cu cel bun.

Într-o noapte din vara anului următor a bătut la geamul meu cineva. Am ieşit şi i-am deschis poarta fără nici un gând. În fiecare seară veneau astfel la mine fraţi.

Acesta de acum însă era un tânăr cunoscut, care venea speriat, cu vestea că Securitatea făcuse o percheziţie neaşteptată la una din bunele noastre surori tinere care lucra la transcrierea volumului III din *Istoria Oastei* pe care nu cu mult înainte îl terminasem de scris la maşină în prima serie. Voind să am mai multe exemplare, o dădusem spre multiplicare la sora asta, care era profesoară la o şcoală prin jud. Bacău. Cineva observase ce scria ea şi pârâse la Securitate. Şi-acum se confiscase totul. Fratele venea să-mi comunice.

Îndată am ştiut că vor veni şi la mine să-mi ceară tot materialul. Am strâns în grabă celelalte exemplare care le mai aveam scrise la maşină, din carte, şi aşteptam. Într-adevăr după câte va zile au sosit.

— Unde-i volumul III din *Istoria Oastei* pe care ai scris-o?

— La dumneavoastră, am răspuns.

— Dar celelalte exemplare?

— Iată-le aici!

— În câte exemplare le-ai scris la maşină?

— În cinci! Celelalte patru iată-le.

— Dar ciornele unde sunt?

— Nu le mai am de mult. Soţia mea, pe care o ştiţi bolnavă de nervi, mi le-a aruncat în foc.

— Nu-i adevărat!

— Vă rog s-o întrebaţi!

S-au dus s-o întrebe - dar s-au întors îndată clătinând din cap.

— Dă o declaraţie pe propria ta răspundere şi sub luarea la cunoştinţă că dacă nu va fi adevărat, eşti pasibil de cea mai mare pedeapsă. De ce ai dat volumul acesta să fie transcris? Ce aveai de gând să faci cu atâtea exemplare?

— Istorisirea aste este jurnalul meu, mărturia vieţii mele, descrierea întâmplărilor prin care am trecut şi testamentul meu. Şi cum acolo nu-i numai literatură, ci şi istorie şi religie, voiam să dau câte un exemplar la Sfântul Sinod al Bisericii, unul la Departamentul Cultelor, unul la Uniunea Scriitorilor, unul la Academia Română... Trebuie să ia act de cele scrise acolo fiecare instituţie de asta!

— De ce ai dat-o la fata asta s-o scrie?

— Singură ea era în stare s-o scrie corect. Eu n-o mai puteam scrie încă o dată.

— Unde mai ai vreun exemplar din ea?

— Nicăieri!

— Fii atent că dacă se întâmplă să ajungă vreun exemplar din ăsta în străinătate, ai terminat-o! Noi avem mijloace să o aflăm, oriunde ar mai fi un exemplar. Aşa că dacă ştii că mai există undeva, mai bine s-o dai acum. Mai târziu va fi mult mai greu. Să nu zici că nu ţi-am spus. Scrie!

După lungi ceasuri de astfel de hărţuieli şi ameninţări, au plecat, luând cu ei tot ce găsiseră la mine.

Curând am aflat că sora noastră fusese dusă şi ţinută zile întregi pe la anchetă atât în oraşul ei apropiat cât şi în capitala judeţului.

Fusese hărţuită şi ea, controlată la şcoală, acasă, în tot felul şi ameninţată cu darea afară din serviciu, cu închisoarea, cu toate pedepsele lumii.

Numai Domnul a întărit-o şi a apărat-o în chip minunat, fiindcă ea s-a ţinut tare lângă Domnul. Dar mai ales viaţa ei fără nici un fel de pată a mărturisit pentru ea în faţa tuturor. Până la urmă, dacă n-au avut ce să-i mai facă, au lăsat-o în pace.

Ani de zile m-au tot întrebat de volumul III. Nu credeau că nu mai este ceva pe undeva. Într-adevăr acesta cuprindea perioada din 1947 până în 1976, cu toate închisorile, prigoanele şi suferinţele prin care trecusem. N-am mai putut să-l mai transcriu de atunci...

În primăvara anului 1977 m-am îmbolnăvit grav de trombofeblită la piciorul stâng. Durerile deveneau din ce în ce mai mari, până ce m-am prăbuşit la pat, fără a mai putea face nici servici şi nici un fel de mişcare. Suferam atât de greu încât tot trupul îmi tremura, nu puteam să duc lingura la gură. Încercam să mă ridic şi nu puteam decât până la cotul drept şi mâncam cu stânga, cât puteam mânca - dar ajunsesem la marginea puterilor şi a speranţei... Am zăcut aşa luni de zile pe pat acasă. Piciorul îmi era umflat şi vânăt, rece şi amorţit. Unghiile începeau să mi se înnegrească.

Am fost dus la Cluj şi, printr-un frate credincios, am cunoscut un medic bun, om al lui Dumnezeu care m-a internat în clinica la care era director.

Specialistul lui de la Chirurgie mi-a spus că singura soluţie este operaţia. Trebuia să mă decid dacă accept operaţia sau nu.

Una din asistentele sale îmi şopti din spatele lui, făcându-mi semn:

— Nu acceptaţi acum, amână până mâine.

— Vă rog, domnule doctor, i-am răspuns, mai daţi-mi un timp de gândire până mâine.

— Bine!

După vizită, asistenta care îmi şopti veni la mine şi zise:

— Veniţi după mine în salonul celălalt şi vedeţi. Apoi vă decideţi.

În salonul celălalt erau numai oameni operaţi la picioare. Unii aveau degetele tăiate, alţii laba piciorului, alţii din genunchi, alţii de la şold... Alţii amândouă picioarele mai mult sau mai puţin...

M-am decis. Decât în mâinile oamenilor, mai bine în Mâinile lui Dumnezeu!

A doua zi chirurgul mi-a spus:

— Atunci, dacă nu te operezi, trebuie să pleci. Aici nu facem alt fel de tratamente. Du-te la Covasna. Dacă ai şanse de unu la sută, poate scapi.

M-am întors cu foarte mare greutate şi dureri înapoi acasă. Am mai zăcut un timp şi după aceea am obţinut o trimitere la Staţiunea Covasna prin Cooperativa agricolă din sat, pentru tratament. Am călătorit întins ca pe o targa în maşina unui frate, de acasă până la Covasna, 12 ore de drum. Mă însoţea un frate scump prin care Domnul m-a ajutat tot timpul şi fără de care n-aş fi putut sta nici o zi acolo.

În primul an nu s-a ameliorat deloc starea mea. Începuseră fraţii să vină la mine zi şi noapte, ca la un muribund. Era mereu camera plină de fraţi, de rugăciuni şi de lacrimi. Şi aşa s-a întins boala cu bucuriile frăţeşti de-a lungul anilor mei atât acasă, cât şi prin staţiunile de tratament unde trebuia să merg la fiecare 6 luni.

Între timp se aflase în străinătate despre boala mea şi am primit două invitaţii cu acceptarea din partea Ambasadei Vest-Germane spre a mă duce pentru tratament în RFG. Îndemnat de mai mulţi fraţi şi de către ai mei, la una din vizitele care mi le făceau periodic Securitatea, care mă ţinea mereu în supraveghere - m-am hotărât să fac cerere pentru paşaport, să plec. Am făcut cererea, am întocmit formularele - dar nu mi s-a aprobat.

Am primit invitaţie din nou din partea unei alte vestite Clinici tot din RFG - dar le-am comunicat şi acestora că, din motive familiale, nu pot accepta invitaţia lor.

Cu o altă invitaţie din Iugoslavia am procedat la fel. Ştiam că toate acestea ar fi fost folosite pentru învinuirea noastră de relaţii cu străinătatea şi n-am vrut să creez nici un fel de piedici şi învinuiri fraţilor. Cel puţin cu autoritatea de stat am căutat cât am putut să fiu atent spre a nu le mai mări prin nimic ura faţă de noi. Şi a nu le mai da nici un temei ca să ia alte măsuri împotriva fraţilor.

De fapt, oricâte cereri aş fi făcut, s-a dovedit că nu mi s-ar fi aprobat.

Cu anii, boala mi s-a mai uşurat puţin, durerile mai micşorându-se, până la suportare. Mă şi obişnuisem cu greul acestei cruci. Dumnezeu totuşi îmi mai micşorase puţin din greutatea bolii mele, ca să mai pot face şi altceva nu numai să sufăr.

Am început atunci să-mi strâng alte caiete de Cântări Nemuritoare, de meditaţii şi povestiri.

După expirarea timpului legal admis pentru concediu de boală, de la serviciu mi-au spus să-mi strâng adeverinţe de pe unde am lucrat pentru întocmirea dosarului de pensionare. Am pornit corespondenţa şi cererile după adeverinţe de pe unde muncisem. Dar unii nu aveau evidenţe, alţii mi-au dat adeverinţe doar pe jumătate din timpul lucrat - astfel că n-am reuşit să strâng acte decât pentru 5 ani lucraţi - jumătate din timpul cerut de lege. Aşa că nu aveam nici un drept la pensie. Nici măcar la un ajutor social. Eu făcusem 7 ani militărie şi front, 17 ani închisori, 10 ani interdicţie. Când să mai fac şi serviciu?

— Dacă nu aveţi drept la pensie şi nu vă puteţi prezenta la serviciu, va trebui să faceţi cerere de demisie - mi-a spus protopopul.

Am făcut cererea de demisie şi am trimis-o.

Au trecut aşa aproape doi ani, până când într-o zi a venit la mine consilierul episcopiei şi mi-a zis:

— Domnule Dorz, conducătorii noştri au ajuns la concluzia că dumneavoastră trebuie să fiţi ajutat cumva. Fiindcă nu aveţi nici pensie, nici ajutor social, nici alt mijloc de trai, nu vă putem lăsa aşa, trebuie să vă ajutăm.

— Mulţumesc foarte mult. Dar dacă eu nu am nici un drept legal - nu pot primi nici ceva ilegal.

— Nu-i ilegal. S-a ajuns la înţelegere între organele de Stat şi organele Bisericii ca dumneavoastră să fiţi reprimit din nou în serviciu.

— Vedeţi starea în care mă găsesc de ani de zile.

— Nici nu-i nevoie să mergeţi. Veţi primi salariul fără nici o condiţie.

— Nu pot să primesc un astfel de salar pentru care să nu muncesc. Aceasta este o pomană umilitoare şi nedreaptă.

— Va trebui să primiţi. E hotărârea autorităţii, iar dacă dumneavoastră vă împotriviţi s-ar putea interpreta, ştiţi cum. Eu vă sfătuiesc stăruitor să nu vă opuneţi. Este în interesul dumneavoastră în ambele feluri. Ascultaţi-mă!

— Vă rog să-mi daţi un timp de gândire. Nu pot primi aşa!

— Trebuie să primiţi! Şi fără amânare.

— Atunci să întreb măcar familia. Ce fac eu dacă peste o lună, două, peste un an-doi să zicem, vine cineva şi spune:

— Domnule, dumneata ai primit salar pentru care n-ai muncit - dă imediat toţi banii înapoi! De unde să-i dau eu înapoi toţi banii deodată? Mai bine nu-mi daţi de la început nimic. Lăsaţi-mă aşa. Dacă n-am drept legal la o pensie şi la nici un ajutor social - atunci cu atât mai puţin am drept la un salar pentru care nu pot presta un serviciu. Nu pot să primesc o astfel de pomană. Vă rog să mă înţelegeţi.

— Va trebui să primiţi. Eu n-am venit de la mine aici. Dumneavoastră aţi făcut pentru Biserică mai mult decât o sută de popi şi ceea ce primiţi nu-i o pomană, ci un merit. Eu pentru asta am venit la dumneavoastră. Poftim hârtia şi scrieţi imediat cererea de reprimire în serviciu, specificând că deocamdată nu puteţi presta nici o muncă, până ce vă veţi vindeca.

Am făcut cu îndoială şi de silă cererea, specificând cele de mai sus. Şi lucrurile au durat aşa aproape doi ani, până în 2 noiembrie 1981 când am fost convocat la protopopiat.

Acolo protopopul mi-a pus în vedere din partea episcopului că ar trebui să mă prezint acum măcar o dată sau de două ori pe săptămână la serviciu pentru a justifica salariul pe care îl primesc de la ei.

Am mers şi i-am amintit condiţiile în care mi s-a propus reprimirea mea în serviciu precum şi starea neschimbată faţă de atunci a bolii mele. Am spus din nou că nu pot nicidecum să mă deplasez cei aproape 6 km dus şi alţii 6 întors, de acasă până la serviciu. Pe jos nu pot, autobuze nu sunt, maşină personală nu am - aşa că dacă a intervenit ceva nou în statutul meu de până atunci, eu sunt gata imediat să renunţ la pomana care mi se dă şi aşa pe nedrept.

— Scrie asta şi la Episcopie, mi-a răspuns dânsul.

Am scris, aşa după cum îi spusesem şi după cum se petrecuseră de fapt lucrurile.

După câteva zile am primit un răspuns fără număr de înregistrare, din partea consilierului care mă lămurise la început, că, după ce s-au studiat toate posibilităţile, s-a revenit la dispoziţia de la început care nu mă obligă a mă mai prezenta la serviciu...

Câte posibilităţi se vor fi studiat, numai Domnul ştie. Motivul era că episcopul auzise - sau i se pusese în vedere - că eu mai plec de acasă pe la fraţi. Şi cum mă puteam duce la adunări - zicea el - puteam merge şi la serviciu. Fusesem într-adevăr la vreo două nunţi mari, unde nişte fraţi mă duseseră cu maşina lor. Dar asta era cu totul altceva. Se încerca din nou să fiu şi mai legat la un par. În zadar însă, destul fusesem ţinut legat atâţia zeci de ani din viaţă. Era de-ajuns. Acum căutau să-mi interzică a mai merge până şi la o nuntă! Ce nedrept este omul cu semenul său, chiar şi când are cel mai evident folos din partea lui!

Am continuat de-a lungul anilor acestora - şi prin toate cele ce mi se întâmplau - să scriu, să scriu tot ce-mi poruncea Duhul Domnului. Caietele Cântărilor Nemuritoare sporeau.

Le-am aranjat grupate în volume mari pentru strângerea la un loc în fiecare volum câte 3 sau 4 caiete, oarecum în ordine cronologică şi cam pe subiecte. Astfel s-au adunat 10 volume mari cu titluri şi cu numărul de poezii după cum urmează:

Cântări Nemuritoare

Vol. I	1. Cântările Dintâi 2. Cântări îndepărtate 3. Cântări Luptătoare	400 poezii
Vol. II	4. Cântările Bibliei 5. Cântările Psalmilor 6. Poemele lui Solomon	400 poezii
Voi. III	7. La Izvoarele Luminii 8. Comori Universale 9. Pe cărările Luminii	7.000 proverbe versificate şi comentate
Vol. IV	11. Cântarea îngeraşilor 12. Câte-o poveste mică 13. Cântă-mi, mamă	320 poezii ilustrate pentru copii
Vol. V	Cântările Domnului (peste 2.000 cântări)	colecţia de cântări a Oastei Domnului
Vol. VI	14. Cântările Anilor 15. Cântările Roadelor 16. Cântări de Drum	600 poezii
Vol. VII	17. Cântări Nemuritoare 18. Cântarea Cântărilor mele 19. Cântările din Urmă	650 poezii
Vol. VIII	20. Cântarea învierii 21. Cântarea Veşniciei 22. Cântarea Biruinţei	700 poezii
Vol. IX	23. Cântări Uitate 24. Cântări de Sus 25. Cântări Noi	600 poezii
Vol. X	26. Cântările Căinţei 27. Cântările Eterne 28. Cântarea Viitoare	600 poezii

În afară de acestea mai lucrasem în proză următoarele:

ISUS HRISTOS, Dumnezeul nostru
(meditaţii la Evanghelia după Ioan)

Vol. 1 -	cap. 1,	2 şi 3
Vol. 2 -	cap. 4,	5 şi 6
Vol. 3 -	cap. 7,	8 şi 9
Vol. 4 -	cap. 10,	11 şi 12
Vol. 5 -	cap. 13,	14 şi 15
Vol. 6 -	cap. 16,	17 şi 18
Vol. 7 -	cap. 19,	20 şi 21.

HRISTOS - Pâinea noastră zilnică
- scurte meditaţii zilnice pentru toate zilele anului (de la 1 ian. până la 31 dec.)

HRISTOS - Comoara Psalmilor
(meditaţii zilnice la Psalmi)
Vol. 1 - De la 1 ianuarie la 30 iulie
Vol. 2 - De la 1 iulie la 31 decembrie

Cugetări Nemuritoare

	1. Prietenul Tinereţii mele	
Vol. 1	2. Mărgăritarul Ascuns	(Rânduri culese cu gânduri alese de meditaţii şi dulci revelaţii)
	3. Piatra Scumpă	
	4. Lumina iubitului fiu	
Vol. 2	5. Calea bunului urmaş	
	6. Avuţia sfântului moştenitor	
	7. Păşunile dulci	
Vol. 3	8. Săgeţile biruitoare	
	9. Cununile slăvite	
	10. Poruncile Iubirii	
Vol. 4	11. Răsplata Ascultării	
	12. Strălucirea Biruinţei	
	13. Crucea Mântuitoare	
Vol. 5	14. Eterna Iubire	
	15. Mărturisirea Strălucită	
	16. Porţile Veşniciei	
Vol. 6	17. Numele biruitorului	
	18. Garanţia netrecătoare	
	19. Lupta cea bună	
Vol. 7	20. Alergarea cea stăruitoare	
	21. Credinţa cea încununată	
	22. La Ţărmul Întâlnirii	
Vol. 8	23. La Ospăţul Veşniciei	
	24. La Strălucirea Viitoare	

Îndrumări nemuritoare
1. Cărarea Tinereţii curate
2. Scumpele noastre surori
3. Împreună lucrători cu Dumnezeu
4. 3 zile şi adevăruri - 12 sept. 1937 - 12 feb. 1938 - 7 nov. 1976
6. Sfinţii noştri înaintaşi.

Povestiri Nemuritoare
1. Pe genunchii lui Isus
2. Leagănul de Aur
3. Ţara Minunată.

HRISTOS - Puterea apostoliei
(meditaţii la apostolele anului)

Vol. 1 - Apostolele din prima jumătate a anului
Vol. 2 - Apostolele din a doua jumătate a anului.

HRISTOS - Taina Evangheliei
(meditaţii la evangheliile anului) - în pregătire –

Vol. 1 - Evangheliile din prima jumătate a anului
Vol. 2 - Evangheliile din a doua jumătate a anului.

Piese şi montaje religioase:

1. Vine Domnul Copilaş - program de Crăciun pentru copii
2. Hristos S-a născut - petrecere de Crăciun
3. Hristos a înviat - petrecere de Paşte.

Pentru Istoria unei Jertfe:
Vol. 1 - Grăuntele
Vol. 2 - Cernerea
Vol. 3 - Rugul.

Strângeţi firimiturile:
Vol. 1 - Cuvântări frăţeşti la nunţi şi adunări
Vol. 2 - Alte cuvântări frăţeşti la nunţi şi adunări
Vol. 3 - Alte cuvântări...
(- Se continuă.)

Asta până în 1980.

Unele dintre poeziile din colecţia *Cântări Nemuritoare* - spre surprinderea noastră fericită - au început să apară în volume tipărite nu ştiu unde şi nu ştiu de către cine în străinătate. La diferitele posturi de radio din multe ţări erau de asemenea difuzate în cadrul programelor religioase emise de aceste posturi. În felul acesta începuse să fie împrăştiată în lume sămânţa pe care cu atâta trudă o strânsesem şi o selectasem în nopţile şi anii mei de primejdii, de sfâşieri şi de lacrimi.

Dumnezeu să-i binecuvânteze cu o răsplătire veşnică pe toţi cei care au pus riscul, jertfa, umărul şi genunchii lor la această operă, care duce bucurie pretutindeni. Îmi pare nespus de rău că nu am posibilitatea să dau măcar câte una dintre aceste cărţi tuturor acelora care mi le cer cu stăruinţă atât în scris cât şi venind de la mari depărtări până la patul meu ca să mi le ceară, să le poată primi. Sunt oameni care ar fi oferit oricâţi bani pentru o astfel de carte. Câte mame cu copii n-au făcut mari jertfe pentru a le avea.

O, voi cei care ni le-aţi trimis, nici nu ştiţi ce mare bine aţi făcut la mii de suflete care le aud şi le citesc.

De fapt, pentru tipărirea lor s-au produs un şir de minuni. O veste care a ajuns până la noi spunea că Domnul Isus le-a spus special într-o vedenie unor suflete care L-au întrebat ce doreşte să facă ei. El le-ar fi spus clar:

— Tipăriţi *Cântările Nemuritoare* ale copilului Meu Traian Dorz. Aşa a apărut primul volum din *Cântări Nemuritoare.*

În tipărirea volumului *"Osana, Osana"*, pentru copii, s-a petrecut cam tot aşa... Cu ani înainte de a se tipări cartea, o soră credincioasă desenatoare, dintr-o ţară depărtată, a fost înştiinţată printr-o vedenie din partea Domnului, să lucreze un album cu desene pentru o carte de poezii care va apărea pentru copii. În 2 ani de zile, sora a lucrat desenele după cum a inspirat-o Duhul Sfânt. Alţi ani au trecut - şi nici un semn nu mai venea. Nimeni nu i l-a cerut.

Într-o zi a simţit îndemnul să-l ducă la o editură unde se tipăreau cărţi religioase - şi le-a zis:

— Sunt mulţi ani de când am primit din partea Domnului porunca să lucrez acest album cu desene pentru o carte de copii. De alţi ani le ţin gata, dar nimeni n-a mai venit să mi le ceară. Acum le-am adus aici eu, neştiind ce să fac cu ele. Tocmai în clipa aceea sosise din ţara noastră cineva care le dusese la redacţie volumele pentru copii *"Osana, Osana"* - şi celelalte din carte. Când s-a uitat în album, iar apoi în caietul de poezii - au văzut că de la prima pagină şi până la ultima toate desenele erau acolo aşezate întocmai în ordinea în care erau scrise poeziile în volum!

— Ne-am prăbuşit cu toţii în genunchi - spunea fratele - şi cu lacrimi am slăvit pe Domnul şi Dumnezeul nostru pentru Lucrarea aceasta a Lui minunată. Ce mai puteam noi spune în faţa acestor lucruri? Şi cum să ne mai îndoim vreodată de izbânda acelei Lucrări pentru care Domnul intervine atât de limpede şi de minunat?

Încă o rugăciune la care Domnul ne-a răspuns în chip minunat a fost pentru Cartea de Cântări. O ceream de ani de zile Domnului, fiindcă din 1946 noi nu mai aveam o carte de cântări. Sutele de mii de fraţi cântam

Domnului de prin carneţele, caiete şi foi scrise cu mâna şi cu greşeli. Era atâta nevoie de o carte de cântări cuprinzătoare şi cât mai frumoasă.

Şi Dumnezeu ne-a dăruit-o tot printr-o minune... E o carte unică poate în lumea întreagă. Bogăţia ei este neîntrecută. E nu numai o carte cu cântări, ci şi de rugăciuni, de meditaţii, de colinzi - cuprinzând toate stările din care un suflet omenesc are nevoie să cânte şi să plângă înaintea lui Dumnezeu. Slavă veşnică Dumnezeului nostru şi pentru acest mare şi scump dar al Său.

Chiar înainte de apariţia ei în ţară, la o nouă vizită a Securităţii, am fost întrebat:

— Acum ce carte mai aştepţi dumneata din străinătate, după *"Osana"*?

— Aştept multe, am răspuns eu, fiindcă am trimis multe acolo. Nu ştiu care va veni.

— Prin cine le-ai trimis?

— Prin oricine a trecut pe la mine plecând legal acolo. Dar nu numai din străinătate aştept, ci şi de la Bucureşti, fiindcă şi Uniunea Scriitorilor mi-a cerut şi le-am trimis 10 volume şi mi-au promis că le vor tipări. Aşa că şi de acolo aştept, deşi până acum n-am primit nimic.

— Dumneata ştii că ai încălcat în felul acesta legea care interzice orice tipărire şi difuzare de materiale de orice fel fără aprobare şi autorizaţie?

— Dar ce rău este în conţinutul acestor cărţi?

— Noi nu spunem că au un conţinut duşmănos, dar tipărirea lor este ilegală!

— Dacă sunt bune, de ce sunt ilegale? De ce nu se tipăresc ta ţară?

— Noi nu discutăm legea, ci o aplicăm. Dumneata ai încălcat legea.

— Cred că o astfel de carte ar trebui să fie considerată ca o cinste pentru ţara noastră, oriunde a apărut. Nu mai există nicăieri o astfel de lucrare. Dar dacă am încălcat legea, iată, sunt aici!

— Trebuie să dai declaraţie scrisă cum ai trimis-o, cine a tipărit-o şi cum a fost adusă.

— Cum am trimis-o, v-am spus. Cine a tipărit-o, nu ştiu. Câteva exemplare mi-au fost aduse într-o seară de un necunoscut care mi le-a lăsat la poartă, fără să vină în casă şi fără să-mi spună numele. Atâta am de declarat.

— Scrie şi semnează. Luăm şi noi câte două exemplare din ele. Am scris şi am semnat.

— O să mai venim noi pe la dumneata!

Aşa trăiesc de la sfârşitul lui 1947 şi până astăzi. La intervale mai lungi sau mai scurte vin ba unii ba alţii cotrobăindu-mi prin toate cele dinafară şi dinăuntru - şi luând pe ce pun mâna.

În astfel de condiţii am scris, am lucrat, am trăit fiecare clipă chiar şi când nu veneau - pentru că pericolul venirii lor plana zi şi noapte peste tot. Numai puterea şi dragostea lui Dumnezeu ne-a salvat viaţa şi munca noastră, atâta câtă ne-a mai rămas, întreagă, până astăzi, prin toate acestea şi de la toţi aceştia.

O, cât de mare şi însemnată este munca scrisului în Lucrarea lui Dumnezeu! Fără Cuvântul scris nici nu s-ar fi putut răspândi şi nici nu s-ar fi putut întreţine Lucrarea Evanghelică în lume. Oastea Domnului, după cum am mai spus, a pornit, s-a răspândit şi s-a menţinut nu atât de mult prin cuvântul vorbit, ci mai ales prin cuvântul scris. Dar şi alte lucrări au fost la fel. Câtă vreme s-a putut tipări şi răspândi cuvântul scris, atâta vreme lucrarea a trăit. Îndată ce scrisul a încetat, a încetat şi viaţa acelei lucrări. Iată, când foile lui Bălan au încetat - atunci a murit şi lucrarea lui. Fără cuvântul scris orice lucrare duhovnicească încetează, se degradează şi moare. De aceea Satan luptă atât de furios contra cărţii sfinte.

Noi însă mulţumim Domnului că nu ne-a lăsat fără cuvântul scris nici chiar în cele mai grele vremuri de apăsare şi de prigoană. Când n-am putut apărea ici, am apărut dincolo. Când n-am mai putut tipări foi, am tipărit cărţi. Când n-am mai putut scrie de tipar, am scris de mână. Când n-am mai putut în ţară, am primit din afara ţării - dar scrisul n-a încetat. Acesta a ajutat ca nici Lucrarea să nu înceteze.

Ce mare dar ceresc pentru o Lucrare evanghelică sunt oamenii cu harul scrisului sfânt! Să ne rugăm mereu Domnului să nu ne lase fără scriitori credincioşi, căci oricât de mulţi ar fi fraţii vorbitori sau oricât de talentaţi ar fi ei, dacă nu avem scriitori puternici şi talentaţi, Lucrarea sărăceşte, slăbeşte, descreşte.

În aceşti ultimi ani, 1980-1981, am înmormântat iarăşi două fiinţe scumpe, întâi pe mama care a trecut la Domnul în 22 noiembrie 1980, iar apoi pe fratele şi binefăcătorul nostru al multora, Pavel Maliţa de la Oradea în 1981.

Mama a putut să se scoale şi să vorbească până în ultimele zile ale vieţii ei. Domnul şi Mântuitorul nostru a făcut ca eu să pot fi lângă ea până ce i-am închis cu mâinile mele ochii ei şi i-am aşezat mâinile pe piept.

Cât de mult am dorit noi amândoi, ea şi eu, să fie aşa - şi Domnul ne-a ascultat. În ultimele ei trei zile a avut nevoie să fie ajutată, întoarsă în pat, spălată... Voia să fiu lângă ea... Eram singurul ei copil. Când nu se putea linişti, îi aşezam capul ei pe inima mea - şi aşa odihnea fericită. A trebuit să spăl după ea şi să-i dau eu mâncarea cu linguriţa în gură... O, Dumnezeul meu, cât de mult îţi mulţumesc că am putut măcar trei zile să fac şi eu pentru mama mea ceea ce a făcut ea atâţia ani pentru mine. Să pot spăla şi eu după fiinţa care a spălat ani de zile după mine. Şi să pot hrăni şi eu pe aceea care m-a hrănit cu atâta dragoste pe mine atâţia ani cu tot ce a avut ea mai dulce şi mai bun pe lume...

O minune s-a petrecut îndată ce sufletul ei a trecut la Domnul, încă ţinând capul pe umărul meu. Toată finita i s-a schimbat dintr-o dată, devenind atât de tânără şi de frumoasă cum fusese numai în anii tinereţii ei. Toţi cei ce au văzut-o se minunau. Tot chipul durerii şi bătrâneţii dispăruse de pe faţa ei - şi revenise tinereţea, seninătatea şi bucuria... Am văzut atunci aievea cum Domnul Însuşi trecuse nu numai sufletul ei în lumină şi frumuseţe - ci chiar şi trupul...

Domnul şi Dumnezeul meu, Te rog primeşte şi aşează în odihna Ta veşnică şi sufletul scumpei mele mame, lângă Tine şi lângă tata, care a aşteptat-o acolo - în pământ şi în cer - aproape 14 ani.

La câteva luni după mama, a trecut la Domnul fr. Maliţa de la Oradea, binefăcătorul meu neuitat, pentru care mă voi ruga totdeauna Domnului să-i dăruiască o veşnică răsplată în ceruri pentru tot binele pe care l-a făcut el cu toată smerenia şi dărnicia, de când îl ştiu, oriunde a văzut şi a putut. Nu voi uita niciodată cât bine mi-a făcut şi mie Dumnezeu prin el, tocmai în anii când aveam cea mai mare nevoie de o mână care să mă ajute şi de o inimă care să mă încălzească. Această mână şi această inimă au fost ale lui. Să le odihnească Domnul în Mâna Lui Sfântă şi lângă Inima Lui Bună pe veşnicie. A fost un mare şi smerit binefăcător al multora.

Cu câtva timp în urmă mă dusesem la el acasă ca să-i duc cele două cărţi care se tipăriseră în ultima vreme - *"Cântări Nemuritoare"* şi *"Osana, Osana"*. Voiam să-i fac o bucurie în ultimele lui zile, fiindcă atât de mult iubise el cartea Domnului - şi mai ales poezia şi cântarea Oastei.

S-a uitat spre ele, le-a strâns la pieptul său şi m-a sărutat cu lacrimi în ochi, mulţumind Domnului pentru că Lucrarea Lui creşte şi biruieşte neputând fi oprită de nimeni şi de nimic... Un fericit ceas de aduceri aminte am avut atunci împreună, povestindu-ne fiecare unul altuia atâtea neuitate întâmplări din drumurile noastre misionare, pe jos, din sat în sat, în mărturisirea Domnului şi în slujba mântuirii sufletelor. Zeci de adunări s-au întemeiat atunci şi multe suflete frumoase au venit la Domnul înscriindu-se în Oastea Lui. Totdeauna el avea buzunarele pline de dulciuri pentru copiii de prin satele pe unde treceam. Şi prin copii aducea el pe oameni în biserică la adunare. Le împărţea bomboane la copii şi-i trimitea să-şi aducă părinţii la biserică. În curând biserica era plină de copii veniţi cu părinţii lor să vadă pe oamenii cei buni care au buzunarele pline de dulciuri. Şi astfel adunările noastre de evanghelizare începeau totdeauna cu bisericile pline.

În anii aceia amândoi aveam aceleaşi lupte în familie. Ne strecuram dis-de-dimineaţă, cu noaptea, de acasă, ca nişte hoţi şi o luam pe jos 15-20 km până prin satele depărtate unde trebuia să facem adunare... Iar după adunare, târziu o luam din nou pe jos acelaşi drum înapoi spre casă. Nu stătea să mănânce niciodată nicăieri. Ziua lui de adunare şi de misiune era zi şi de post. Ştiind aceasta eu puneam încă de acasă în buzunar câte o

felie de pâine, iar noaptea, venind înapoi, frânţi de oboseală, o împărţeam în două şi o mâncam împreună, cu inimile pline de bucurie şi cu cele mai fericite cuvinte de mulţumire către Domnul.

O, de câte ori eram atât de obosiţi încât, ţinându-ne de mână, dormeam mergând pe drum. Ne obişnuisem şi puteam dormi câte puţin chiar mergând pe picioare. De câte ori ne prindea ploaia ori zăpada şi ne uda până la piele. De câte ori venind noaptea pe dealuri cădeam prin noroaie... De câte ori ajungând acasă pe la miezul nopţii şi-a aruncat el hainele direct în vana de baie şi le-a spălat singur, întinzându-le apoi să se usuce până dimineaţa, fără ca să ştie nevastă-sa. Toate certurile şi mustrările din casă le îndura cu tăcere şi cu zâmbet. Nimic nu-l putea clinti din tăcerea şi din zâmbetul lui senin, răbdător şi bun.

— Nu ţi-e ruşine, îi zicea adesea nevastă-sa, furioasă, om eşti tu? Intelectual eşti tu? Avocat jurist-consult al Prefecturii eşti tu, cumnatul prefectului? Umbli cu toţi opincarii şi te rogi cu toate slujnicele pe la biserici! Cine mai face ca tine? Cine mai vine acasă noaptea încărcat de noroi pe haine ca tine? Cine îşi mai bate joc de casa şi de familia şi de situaţia lui, cum faci tu?

Dar el tăcea. O privea cu blândeţe, cu bunătate, cu înţelegere şi îi zâmbea calm. Iar într-un târziu, după ce înceta ploaia de batjocuri, îi răspundea cu cele mai alese şi mai pline de bunătate cuvinte pe care le avea, liniştind-o.

Acum s-a dus şi el la Domnul, înmulţind numărul scumpilor noştri părinţi şi fraţi sfinţi care ne-au fost nouă cele mai frumoase pilde şi cei mai mari binefăcători. S-a dus la tata, cu care era din acelaşi an, cu care făcuse armata şi războiul împreună şi făcuseră împreună şi ostăşia Domnului prin luptele Lui. În anii refugiului, când prefectura se mutase din Oradea la Beiuş, de multe ori se luau singuri numai ei doi pe jos şi mergeau în cele mai depărtate locuri pe unde nimeni nu mersese cu Oastea Domnului şi făceau adunări cu oamenii, vestindu-le Cuvântul lui Dumnezeu...

Acum mai merg şi eu din când în când la câte una din marile adunări frăţeşti care se fac cu prilejul nunţilor, cumetriilor, aniversărilor şi altor evenimente familiale, pe care fraţii au învăţat să le folosească din plin pentru a se bucura cât mai mulţi împreună unii cu alţii... Acolo privesc peste corturile pline cu mii de fraţi şi de surori care acum se pot aduna fără primejdia amenzilor, a anchetelor, a arestărilor sau a judecăţii. Domnul a adus acum vremea când toate aceste adunări pot decurge în linişte. Peste 80 % dintre cei ce stau ceasuri întregi în picioare şi înghesuiţi în căldură ori în frig - sunt tineri cu ochii plini de lacrimi. Eu stau şi slăvesc pe Domnul şi Dumnezeul nostru puternic pentru minunea asta care pare de necrezut. Vorbitorii care se perindă pe la staţiile de amplificare din care Cuvântul Domnului şi cântările Lui nemuritoare răsună până departe - aproape toţi sunt tineri. Cu o putere neobişnuită şi cu un glas plin de căldură şi curaj vestesc pe Domnul şi vorbesc despre fericirea vieţii cu El, atât de mişcător încât aproape tot timpul adunarea este numai în lacrimi şi în cer.

O, Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, slavă veşnică Ţie! Iată, fără autorizaţie, fără legalizare formală, fără subvenţii, fără organizaţie văzută - cât de minunat ai condus Tu prin toate furtunile până astăzi Lucrarea asta a Oastei Tale!

Într-adevăr, lovită din toate părţile, dispreţuită şi prigonită - ea a rămas totuşi în dragostea şi ascultarea ei smerită - la învăţătura şi credinţa ei dintâi. Acest aluat sfânt pus de Domnul în frământătura Bisericii şi a Poporului nostru, îşi împlineşte aşa de frumos şi de liniştit lucrarea de dospire sfântă, pentru a putea odată înfăţişa mulţimea societăţii noastre ca pe o pâine vie şi bună înaintea lui Dumnezeu. Cu cât numărul fermenţilor sănătoşi şi harnici creşte, cu atât ne apropiem mai frumos de împlinirea rostului şi scopului divin rânduit de Dumnezeu acestei Lucrări.

Lucraţi şi luptaţi, tineri fermenţi sănătoşi!... Însuşi Dumnezeu, a Căruia este Oastea aceasta, este în mijlocul nostru şi în fruntea ei. Şi El o va conduce la biruinţă sigură şi fericită. Nu vă îndoiţi de asta nici unul şi niciodată. Isus Biruitorul va birui - şi voi prin El şi cu El veţi fi biruitori... Dacă noi nu-L lăsăm pe El, nici El nu ne lasă pe noi...

Vremile pe care le trăim sunt vremurile biblice profeţite de Mântuitorul... Şi vremea venirii Sale este aproape. Privesc în jurul meu şi văd acum şi a treia mare luptă aproape câştigată. Lupta cea dintâi cu leul formalist s-a încheiat de mult cu biruinţa Oastei lui Isus Biruitorul.

Lupta cea de-a doua cu balaurul politic s-a încheiat şi ea la fel.

Lupta cea de-a treia cu ursul diversionist este şi ea acum ca pe sfârşite. Pe toţi cei ce îl sprijineau cu atâta tărie cândva să fure stupii cei dulci ai Oastei, i-a înlăturat Dumnezeu ori s-au înlăturat ei singuri.

Cineva mă întreba nu de mult, zicând:

— Se tot cer statistici şi situaţii despre Oastea Domnului, se fac sondări, se cer chestionare. Câţi sunteţi totuşi, frate? Măcar aşa aproximativ?

— Nu ştiu... Undeva între câteva sute de mii şi peste un milion. Nimeni nu ştie şi nici nu va şti niciodată, decât Dumnezeu, Singurul Care cunoaşte pe cei ce sunt ai Lui.

Pot să se tot ceară situaţii, nimeni nu le dă exacte. Cine ştie nu spune, iar cine spune nu ştie. Preoţii cei mai buni nu-i spun. Pe cei indiferenţi nu-i interesează. Iar cei răi nu cunosc. Nici profetul Ilie nu-i cunoştea pe cei din vremea lui. El zicea că a rămas singur, că nu mai este nimeni - iar Domnul îi zice: "Mai am aici 7 mii (1 Regi 19:10-17; Romani 11:3-5)".

Adevărul nu se va şti decât când vor veni condiţiile de libertate care să arate câţi suntem.

Din sânul Oastei Sale, Domnul ridică acum o generaţie întreagă de talente, mai ales cântăreţi şi vorbitori. Dar vor veni şi poeţi şi scriitori. În locul unuia singur îngâmfat - care talentul cântării primit de la Domnul în Oastea Sa şi pentru ea îl pusese în slujba foloaselor şi a ambiţiei sale - Domnul a ridicat acum zece cântăreţi mult mai talentaţi şi mult mai frumoşi. Cel bătrân şi îngâmfat s-a înlăturat singur, iar astăzi nu mai naşte nici o cântare vie din Duhul Sfânt, ci face doar din ambiţie nişte lucrări moarte care nu durează decât o clipă şi nu doreşti să le mai auzi decât o singură dată. Pe când cei zece tineri smeriţi şi curaţi cu inima creează prin Duhul Sfânt melodii nemuritoare şi Numele Domnului va fi tot mai slăvit prin ei, căci încă şi alţii vor mai veni.

Din mijlocul acestor bărbaţi tineri şi viteji, Domnul va alcătui o ceată de apostoli adevăraţi, care împreună vor îndruma bine coloana Oastei Domnului, ajunsă acum la un loc ceva mai neted şi la o stare de mai limpede orientare. Drumul înainte se vede acum pe o mai mare întindere ceva mai drept şi mai clar. După marile furtuni şi căutări, cerul se arată tot mai curat, iar apele mai liniştite. Duhovniceşte ieşim la un luminiş. Când minţile sunt orientate şi inimile unite iar Domnul Isus Biruitorul este Puternic şi în fruntea Oastei Sale - toate celelalte nu ne pot face decât bine.

Suntem spre sfârşitul anului 1981 - şi, deşi faţă de trecut condiţiile noastre s-au mai îmbunătăţit, totuşi situaţia noastră nu s-a schimbat prea mult. Ici şi colo prin ţară au avut loc şi anul acesta percheziţii la unii fraţi, confiscări de cărţi, scurte arestări şi anchete chiar cu bătăi şi ameninţări grave.

Eu trebuia să stau mereu sub vechile presiuni, controale neaşteptate, luări de declaraţii asupra activităţii mele, a vizitelor ce mi se fac, a deplasărilor pe la fraţi şi permanenta ameninţare a confiscării lucrurilor mele sau chiar a condamnării pentru cărţile tipărite în străinătate. Sub aceste presiuni şi în aceste condiţii am lucrat de la sfârşitul anului 1947 - şi se pare că aşa va fi până voi pleca la Domnul. Slavă veşnică Numelui Său pentru toate.

Anul acesta am reuşit totuşi să sfârşim cu bine lucrarea monumentului din cimitirul Sibiului, pentru părintele nostru Iosif. În sfârşit, slăvit să fie Domnul şi pentru acest ajutor. Acum mormântul său nu mai este rece şi mort, ci cald şi viu. E un monument unic şi de un fel cu totul nou. Toată ideea a venit numai de la Domnul, îi mulţumim numai Lui pentru tot.

Anul acesta am inventat un pretext pentru a intra în tipografia Mitropoliei din Sibiu. Doream să văd *Mireasa Vântului* - frumoasa noastră tipografie cumpărată cu atâtea jertfe în anul 1929 de părintele Iosif. Am văzut-o cu sufletul răscolit de amintiri dureroase şi cu ochii plini de lacrimi. Muncea gemând ca Samson în robia filistenilor. Parcă mă privea şi plângea spre mine, întrebându-mă: "Până când va mai trebui să mă chinuiască robia asta şi pe mine şi pe voi?..." Cei ce o ţin legată în robia lor nu mai au nici o altă maşină. Tot lucrul lor şi toate sarcinile le-au pus pe umerii ei. Duce poverile şi acum, la bătrâneţe, ca atunci în anii ei tineri şi fericiţi.

O, Doamne, adu înapoi pe toţi prinşii noştri de război ca pe nişte râuri din partea de miazăzi. Fă, Doamne ca acei ce au umblat atâta vreme plângând, să se întoarcă iarăşi cântând de veselie... (Psalmi 126:1-6).

Acum desigur numai Singur Domnul şi Mântuitorul nostru Isus Hristos - care conduce corabia şi coloana Oastei Sale spre Ierusalimul Ceresc - ştie cât va dura acest timp. Şi ce împrejurări vor mai veni peste noi şi peste Lucrarea Sa.

Dar voi, fraţii şi fiii noştri, să fiţi pe deplin încredinţaţi şi siguri că El va avea grijă să vă pregătească şi să vă aducă îndrumătorul necesar când corabia Lucrării Lui va ajunge la trecerea printre alte stânci - şi coloana Oastei Sale la confruntarea cu vreo altă fiară.

A fost o vreme când şi eu priveam cu îngrijorare în jurul meu, ca să descopăr printre feţele şi inimile tinere şi frumoase pe acela peste care să văd semnul cel tainic după care să-l recunosc că acesta este alesul şi urmaşul rânduit de Dumnezeu, care să meargă mai departe în frunte, purtând steagul Oastei cu o mână tare, cu o frunte înaltă şi cu nişte ochi curaţi, inteligenţi şi pătrunzători.

Dar, poate n-a fost încă vremea ca el să se arate. Poate că el este chiar printre noi, dar ochii noştri sunt împiedicaţi să-l cunoască; precum erau ochii celor din Egipt să-l cunoască pe Moise, copilaşul cel frumos. Ori ai celor din Betleem pe David, tinerelul cu păr bălai, cu ochi frumoşi şi faţă frumoasă (1 Samuel 16: 12). Sau ai celor din Emaus pe Hristos Cel înviat şi Biruitor (Luca 24:16).

Oricum însă eu sunt deplin încredinţat ***că el este.*** Şi că Domnul Dumnezeul nostru va face ca el să fie cunoscut la ***vremea sa***...

Poate că el acum este un copilaş frumos, ascuns ca Moise în vreo casă tainică, încă la sânul unei mame sfinte şi credincioase ale cărei rugăciuni le-a ascultat Domnul în chip minunat (Exod 2:2).

Poate că el creşte undeva ca David, un tinerel abia încercând o harfă, o sabie şi o carte, ca să deprindă cele trei mari însuşiri necesare unui conducător al Oştirii Domnului: inspiraţia, curajul şi inteligenţa...

Noi nu ştim acum, cum nici Israelul nu cunoştea pe Moise, nici Samuel pe David, nici ucenicii pe Mântuitorul, până ce le-a sosit vremea acelei cunoaşteri. Dar încă odată: eu ***ştiu sigur*** că el există sau va exista şi că Duhul Sfânt îl pregăteşte, iar la vremea potrivită şi necesară el se va arăta.

Atunci însuşirile lui trupeşti şi sufleteşti, în faptele lui şi darurile lui deosebite, precum şi semnul tainic al lui Dumnezeu de peste el, îl vor face cunoscut, iubit şi urmat. În mâinile lui, Steagul Domnului, simbolul unităţii şi al idealului Oastei, va străluci mai puternic decât la oricare altul. Şi Duhul Domnului va face ca în urma steagului purtat de el, oştirea Domnului, strâns unită şi frumos aliniată, să înainteze nenumărată şi biruitoare spre Canaanul şi Ierusalimul cel Ceresc.

Acum Oastea Domnului mai are încă o etapă de drum de parcurs, dar când acel steag binecuvântat se va arăta, Domnul Dumnezeul nostru şi al părinţilor noştri va face ca în faţa Oastei Sale să se prăbuşească ultimele ziduri, să se împlinească ultimele promisiuni şi să se deschidă ultimele porţi.

Voi, urmaşii noştri de astăzi şi de mâine, să aveţi grijă de comorile Domnului încredinţate Oastei Sale - până când ele vor fi preluate de el. Steagul şi Harfa, Sabia şi Cartea.

Steagul este Hristos Cel Viu în dragoste şi adevăr, adică în Credinţa şi învăţătura dintâi, căci Hristos şi Steagul este numai acolo.

Harfa este numai cântarea. Cântarea este părtăşie, părtăşia este putere şi viaţă.

Sabia este Cuvântul. Cuvântul este Adevărul, Adevărul este curaj şi biruinţă.

Cartea este Lumină. Lumina este înţelepciunea, înţelepciunea este orientare, orientarea este siguranţă.

Atunci când se va ivi între voi acel tinerel cu părul bălai, cu ochi inteligenţi şi cu faţa frumoasă, având peste el semnul tainic al trimisului divin - voi să-l înconjuraţi îndată cu toată dragostea şi puterea inimilor voastre. Atunci Oastea va avea de înfruntat pe ultimul Faraon, de luptat cu ultimul Goliat - şi de cucerit ultimul Ierihon. Predaţi-i Steagul şi grupaţi-vă cu vitejie în jurul lui, pentru că el va fi acela prin care Domnul Dumnezeu vă va duce pe voi şi va conduce Oastea Sa prin ultimele primejdii - la ultimele biruinţe...

Oricine îl va asculta, va fi binecuvântat - dar oricine nu-l va recunoaşte şi va dispreţui pe acel profet şi trimis al Domnului va fi nimicit cu desăvârşire din mijlocul norodului sfânt. Fiindcă el va fi acela prin care însuşi Domnul Isus vrea să conducă Oştirea Lui pe cel mai frumos drum şi spre cea mai frumoasă biruinţă (1 Timotei 4:11-16).

Aceasta este profeţia pe care v-o fac prin înştiinţarea Domnului.

Şi testamentul pe care vi-l las.

Şi rugămintea către Domnul Dumnezeul meu, cu care închei.

S-a făcut atât de târziu, cred că aţi obosit cu toţii.

Să încheiem aici, cu o rugăciune... Şi apoi cu o tăcere.

Slavă veşnică Ţie, Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, Isus Hristos!

Ajuns aici, aproape de capătul zbuciumatei mele călătorii peste acest întins ocean pe care l-am străbătut - mă întorc cu toată fiinţa mea spre Ţărmul Dorit de care mă apropiu şi, proşternut cu toată faţa sufletului meu înaintea Ta, Îţi mulţumesc cu ochii plini de lacrimi şi de recunoştinţă pentru tot ajutorul pe care mi l-ai dat să pot trece prin toate şi să ajung până aici.

Acum, când simt că sunt atât de aproape de Ţărmul Dorit, când valurile parcă încep să se liniştească în faţa mea, când binecuvântările Tale iau tot mai mult locul ameninţărilor lumii şi când al treilea rând de voluntari viteji şi tineri vin cu hotărâre în tot mai mare număr să sporească Oastea Ta - îi înalţ, Doamne, cea mai mare slavă şi mulţumire Marelui şi Biruitorului Tău Nume - şi cea mai fierbinte rugăciune, Ţie, Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, Isus Hristos.

Slavă şi mulţumire Ţie pentru biruinţele din trecut - şi rugăciune pentru marile biruinţe din viitor.

Slavă şi mulţumire pentru tot ajutorul dat nouă - şi rugăciune pentru tot ajutorul necesar copiilor noştri...

Slavă şi mulţumire pentru înaintaşul minunat de la început - şi rugăciune pentru urmaşul şi mai minunat de la sfârşit.

Slavă şi mulţumire pentru toţi cei biruitori dinaintea noastră - şi rugăciune pentru biruinţa tuturor celor din urma noastră.

Slavă şi mulţumire pentru toţi cei chemaţi să iasă din Egiptul întunecat - şi rugăciune pentru toţi cei chemaţi să intre în Canaanul Strălucit.

Slavă şi mulţumire pentru cei care au fost vrăjmaşi şi au devenit fraţi - şi rugăciune pentru cei care au fost fraţi şi au devenit vrăjmaşi.

Tu, Cel ce ne-ai poruncit nouă să iertăm de şaptezeci de ori şapte, Te rugăm iartă-i şi mai mult Tu - dar ajută-i ca măcar cu un ceas mai înainte de moarte să se întoarcă îndureraţi, zicând: „Îmi pare rău, iartă-mă!"

Şi Tu să-l ierţi pe fiecare, până ce îi vei ierta pe toţi, ca să nu rămână afară din iertarea Ta nimeni. Ci toţi să intre în ea...

Şi acum, iată, pun la picioarele Tale Harfa, Sabia şi Cartea pe care mi le-ai încredinţat şi pe care m-am străduit - după puterile pe care mi le-ai dat Tu - să Ţi le port cât mai frumos şi să le ridic cât mai sus, pentru a nu le atinge noroiul prin care treceam.

Mai departe Te rog încredinţează-le urmaşului meu, căruia din toată inima mea doresc să-i dăruieşti înzecit mai mult şi mai frumos tot ce ne-ai dat părintelui nostru şi mie.

Dăruieşte-i un suflet atât de mare, o frunte atât de înaltă şi o mâna atât de puternică pe cât va fi nevoie ca să poarte Steagul Tău şi să conducă Oştirea Ta în felul cel mai strălucit, până la slava pe care Tu ai pregătit-o pentru ea, înainte de a o forma... Şi pentru el, înainte de a-l naşte.

Iar în Ziua Marei şi Ultimei Biruinţe, când Oştirea Ta, cuprinzând tot poporul Tău şi toată Biserica Ta, în cântările sărbătoreşti ale tuturor îngerilor Tăi va intra pe Porţile Veşnice ale Împărăţiei Tale, ajută-ne pe noi, cei veniţi mai înainte acolo, să-l îmbrăţişăm amândoi în acelaşi timp pe cel de-al treilea, prin care Tu ai sfârşit atât de frumos ceea ce ai început prin unul şi ai continuat prin celălalt.

Iar apoi, împreună cu toţi cei dragi ai noştri şi toţi cei dragi ai Tăi, pentru totdeauna să-Ţi aducem în etern şi etern, cea mai înaltă, mai strălucită şi mai frumoasă Slavi veşnică ŢIE!

Îmi binecuvântez urmaşul

Îmi binecuvântez urmaşul,
Rugându-mă lui Dumnezeu
Să-i întărească şi-nsutească
Virtuţile şi darul meu;
Şi tot ce-a fost în mine vrednic,
Frumos şi sfânt în orice fel
Să facă Dumnezeu să aibă
De mii de ori mai vrednic el.

Dar tot ce-a fost în mine frică
Şi slăbiciune şi păcat,
Să facă Dumnezeu să n-aibă
Urmaşul binecuvântat;
Nici lacrimile mele-amare,
Nici tristele slăbiri de zel,
Nici prietenii înşelătoare
Ca mine-n veci, să n-aibă el.

Ci numai oşti biruitoare
Să-ndrume el pentru Hristos
Şi numai căi nemuritoare
Să-nalţe către mai frumos
Şi numai steaguri strălucite
Să fluture spre Dumnezeu;
- Aşa să-mi binecuvânteze
Hristos din cer urmaşul meu!

CAPITOLUL 30
Alte adevăruri noi

O, Revelaţie Divină,
Fă ochii orbi şi mintea grea,
Ca Adevărul nici ***prea tulbur***
Nici prea târziu *a Ţi-l vedea.*

În tot cursul anului 1981 am avut multe necazuri din pricina unor fraţi în inima cărora vrăjmaşul Satan strecurase gelozia şi răutatea. Vorbirile lor de rău împotriva mea ajunseseră până la Stăpânirea lumească, iar oamenii acestei stăpâniri, bănuitori şi potrivnici, căutau să strângă şi mai mult laţul lor în jurul meu.

În ziua de 3 martie eram în patul meu, bolnav şi singur, când iarăşi îmi intrară în casă doi. Unul îmi era cunoscut. Era căpitanul care însoţise câţiva ani pe maiorul care mă chinuise aproape tot timpul de când mă eliberasem din închisori în 1964. (Multe am avut de pătimit şi din partea acelui maior! De câte ori i-am vorbit şi lui despre Dumnezeu pe când el mă înjura şi mă ameninţa!

Odată i-am zis hotărât:

— Vă rog să nu mai înjuraţi Numele Cel Sfânt al lui Dumnezeu!

— Ce Dumnezeu, sări el furios! În curând nimeni nu va mai crede în Dumnezeu, numai voi, nebunii, mai credeţi prostiile astea!

— Da, i-am zis eu privindu-l în ochi, până nu veţi desfiinţa bătrâneţea, suferinţa şi moartea, oamenii vor avea mereu nevoie să creadă în Dumnezeu. Şi dumneavoastră veţi crede în El. Nu veţi fi tot sus, tot tânăr, tot puternic. Va veni şi vremea să fiţi bolnav, bătrân şi jos. Veţi vedea atunci câtă nevoie veţi avea de Dumnezeu. Numai să-L mai puteţi afla...

... Şi ce curând a venit vremea aceea! Parcă i-am profeţit. Nu după multă vreme a venit ultima dată la mine. Atunci s-a purtat într-un fel foarte ciudat.

Stătea pe gânduri şi privea la mine cum zăceam pe patul meu, chiar aici unde sunt acum. Deodată mi-a zis:

— Domnule Dorz, noi am învăţat multe de la dumneavoastră.

— Numai de v-ar folosi, domnule maior, i-am răspuns eu.

— Să ştiţi că şi noi avem un Dumnezeu, zise el mai departe, privindu-mă.

— Dacă nu-L aveţi acum, îl veţi avea, i-am răspuns. Nimeni nu poate să trăiască şi mai ales să moară fără Dumnezeu.

Atunci el a venit la mine, s-a aplecat şi m-a îmbrăţişat, sărutându-mă pe amândoi obrajii cu lacrimi în ochi, luându-şi rămas bun de la mine, în faţa celuilalt. Apoi au ieşit să plece.

M-am ridicat şi eu şi am ieşit după ei până la poartă. În stradă m-a sărutat din nou, apoi s-au urcat în maşină şi au plecat. De atunci nu l-am mai văzut.

După câteva luni citeam în ziar la "Decese" anunţul morţii lui... Avea numai 47 de ani. Murise de cancer...

Se sfârşea aşadar şi acesta ca toţi cei care ne chinuiseră înaintea lui, după cum am mai scris şi altădată. Nici unul dintre cei care ne chinuiseră mai înainte nu mai trăiesc... Acesta însă cred că a murit mântuit. Ultima noastră întâlnire a fost o dovadă că el Îl aflase pe Dumnezeu.

Domnul Isus să-i ierte şi să-i odihnească sufletul. Eu l-am iertat din toată inima mea...)

Acum înlocuitorul lui venea pentru prima dată la mine. Era un frig puternic atât afară cât şi înăuntru.

— De ce stai în frigul acesta fără foc? mă întrebară amândoi.

— N-am lemne.

— De ce n-ai?

— Pentru că n-am pe ce să-mi cumpăr.

— Cum n-ai? Nu mai primeşti plată de la serviciu?

— Nu! Dacă n-am mai putut să lucrez, mi-au cerut să-mi dau demisia - şi mi-am dat-o. Nu mai am nici salar, nici pensie. Nimic, de mult...

— Trebuie să dai o declaraţie amănunţită. În primul rând despre activitatea pe care ai depus-o în Oastea Domnului tot anul trecut până astăzi. Unde ai fost, pe cine ai întâlnit, ce aţi vorbit, cine te-a mai vizitat, totul. Al doilea: ce aţi mai scris şi ce cărţi ţi-au mai apărut în străinătate după *"Osana"*. Al treilea: ce mai fac dezidenţii din Oastea Domnului. Al patrulea: relaţiile şi corespondenţa cu străinătatea. Al cincelea: ce planuri mai ai pentru viitor. Dar repede şi amănunţit.

Am scris plictisit şi de data asta un "răspuns" la toate aceste întrebări care îmi mai fuseseră puse de sute de ori. Cât mai pe scurt şi cât mai în aşa fel încât nimeni în afară de mine să nu mai aibă de suferit din asta. Apoi le-am predat declaraţia.

În tot timpul cât eu scriam, ei îmi cotrobăiau peste tot. Au mers apoi şi în cămăruţa Domnului, de unde au luat câteva cărţi. Apoi cel nou mă întrebă:

— Ştii ce se vorbeşte despre dumneata?

— Ştiu, le-am răspuns eu cu amărăciune. (Într-adevăr cu două zile mai înainte aflasem ce vorbiseră unii despre ceea ce mă întrebau aceştia acum...) Dar dumneavoastră, care vă interesaţi de cinstea şi de viaţa mea, aveţi toate posibilităţile să verificaţi ce este adevărat din toate acestea ce le spun eu, şi ce nu. Dacă se spune despre mine că am strâns nu ştiu ce sumă mare de bani, poftiţi şi uitaţi-vă ce avuţii am. Eu scriu de 50 de ani. Am tipărit cărţi, calendare, reviste, poate în milioane de exemplare, şi acestea s-au vândut atât în ţară cât şi în multe alte ţări. Şi acum, după 50 de ani de muncă şi sacrificiu, priviţi în ce condiţii materiale trăiesc, atât eu cât şi soţia bolnavă şi bătrână. Într-un şopru în loc de casă, cu un cearşaf în loc de uşă, cu supa rece şi cu cămara goală în plină iarnă. Fără salar, fără pensie, fără măcar un ajutor social, pe care-l primeşte şi cel din urmă om. Ca să vedeţi câtă dreptate au cei ce mă tot pârăsc la dumneavoastră. Ca să nu mă mai lăsaţi nici acum - după atâţia zeci de ani - nici să trăiesc şi nici să mor în pace.

Cei doi, ruşinaţi de sărăcia mea - şi mai mult decât mine - au făcut un gest de dezgust cu mâna şi cu faţa, ca şi cum ar fi zis: "Pârâtori mincinoşi şi neruşinaţi". Apoi, poate şi izgoniţi de frigul din casă, şi-au făcut semn de plecare. Şi au ieşit. Iată, mi-am zis apoi, singur, cât de mare rău pot face în lucrarea lui Dumnezeu clevetitorii şi pârâşii. Cât de scârbiţi sunt de acestea chiar şi oamenii lumeşti când cercetează şi se conving de nevrednicia celor ce fac asemenea bârfeli, cu atât mai mult atunci când aceştia îşi zic şi credincioşi.

O, voi cei ce mă ascultaţi, vă rog să nu lăsaţi să vă încolţească în inimă gelozia şi pizma împotriva nimănui. Că nu-i păcat mai mare ca acela de a pârî pe fraţi. Spune sfântul cuvânt al Domnului că un astfel de om care şi-a pierdut dragostea de fraţi, poate chiar să-şi dea trupul să-i fie ars de viu, nu-i va mai folosi la nimic (1 Corinteni 13:1-7). Iar sfinţii părinţi au spus: "Nici sângele martirului nu spală păcatul vânzării de fraţi." Domnul Isus să aibă milă de acele suflete nenorocite care s-au şi lăsat otrăvite de diavolul cu acest păcat de moarte. Doamne, Duhule Sfinte, trezeşte-le mintea acestora şi zdrobeşte-le inima cu pocăinţă amară pentru ceea ce fac... Căci acei care fac păcatul acesta adesea nu se mai pot întoarce şi pocăi de el niciodată cu adevărat, până-n focul iadului.

În vara acestui an, Domnul ne-a binecuvântat însă din plin şi cu o mare mulţime de nunţi frăţeşti în toată ţara, precum şi cu o vreme de linişte din partea stăpânirii. Astfel c-am avut câteva prilejuri bune de întâlnire cu fraţii. Aceste întâlniri erau tocmai necesare pentru cât mai bună orientare şi armonie în mijlocul frăţietăţii noastre. Totdeauna când încetează necazurile din afară, cresc cele dinăuntru, căci Satan nu doarme niciodată. Iar acum este atâta nevoie de armonie, fiindcă adunările Domnului cresc. O mare mulţime de suflete noi şi mai ales tinere se adaugă la numărul fraţilor. Îţi creşte inima de bucurie privind peste sutele şi miile de feţe din adunări şi nunţi, când vezi că peste 80 % sunt tineri care ascultă şi spun cuvântul şi cântările Domnului cu ochii înlăcrimaţi sunt tineri. Slavă lui Dumnezeu pentru aceste mii de tineri şi copii frumoşi care asigură viitorul Oastei Sale. Dintre aceste suflete minunate Duhul Sfânt va alege mulţi lucrători străluciţi pentru Hristos.

Încă din primăvara anului 1981, când au fost raţionalizate în ţară alimentele de bază - şi anume: făina, carnea, uleiul, zahărul, orezul - Domnul mi-a trimis în inimă îndemnul cum trebuie să procedăm în viitor pentru a rezolva în chip duhovnicesc una dintre cele mai grele probleme care ni se pune în ţinerea nunţilor noastre frăţeşti. Şi anume: problema celor două mese care trebuiau pregătite pentru nuntaşi - cea de sâmbătă noaptea, de după terminarea primei părţi a programului nunţii, şi cea de duminică după venirea de la cununia din biserică (şi când încheiam de obicei nunta). Căci nunţile noastre se desfăşurau obişnuit după acest program.

Sâmbătă seara toţi nuntaşii trebuiau să fie prezenţi până la ora 8 când începea nunta cu rugăciunea unui frate - sau doi, sau trei. Apoi se continua cu cântări, vorbiri şi declamări, până la orele unu sau două după miezul nopţii, când se dădea o masă care ţinea cam două ore, întrucât erau cel puţin două serii de fraţi. Fiindcă, obişnuit, luau parte de la o mie până la două-trei mii de persoane.

După această masă urma o pauză, până la ora şapte dimineaţa, când începea partea a doua a programului. Tot cam la fel cu cel de seara, până la orele zece-unsprezece, când se făcea încheierea cu câte o rugăciune a naşilor şi apoi a mirilor. După aceea toţi nuntaşii, în frunte cu mirii, însoţiţi de cântăreţii cu instrumente şi cu vocea, se încolonau frumos pe rânduri de câte cinci şi porneau aşa de la casa nunţii şi până la Biserică pentru cununia religioasă. După cununie se întorceau iarăşi în acelaşi fel frumos şi ordonat înapoi la casa nunţii, unde li se pregătise între timp masa de încheiere...

Ce minunată propovăduire a Evangheliei era această procesiune solemnă şi frumoasă de-a lungul localităţii unde se ţinea nunta. Mii de oameni au fost atraşi la Domnul şi prin acest nou fel creştinesc de a face sărbătorirea nunţii. Domnul să fie slăvit şi pentru această cerească schimbare din felul păgânesc de mai înainte, în acest fel duhovnicesc de azi. Şi această fericită schimbare a făcut-o în Ţara şi în biserica noastră numai această prigonită şi dispreţuită lucrare a Oastei Domnului. Dumnezeu să-l binecuvânteze în veşnicie pe părintele nostru Iosif, prin care Duhul Domnului a făcut prima dată (după sfântul Ioan Gură de Aur) în biserica noastră, aşa ceva. Ce minunat va fi când toţi vor înţelege şi vor face în acest fel creştinesc şi binecuvântat petrecerea nunţilor şi a tuturor celorlalte sărbători ale noastre - dacă ne place să ne numim că suntem creştini.

După a doua masă, care ţinea iarăşi vreo două ore, urma despărţirea celor mai mulţi fraţi, care plecau spre casă. Totul se termina cu rugăciuni şi cântări, aşa cum şi începuse.

Revelioanele noastre, nopţile de anul nou sunt pentru noi iarăşi un alt prilej fericit de a petrece sfârşitul unui an şi începutul altuia împreună cu Domnul şi cu fraţii. Cuvântul sfânt, cântarea şi rugăciunea fierbinte şi înlăcrimată ne treceau dintr-un an în altul cu un bilanţ şi cu un legământ. Cu o mulţumire pentru trecut şi cu o promisiune pentru viitor. Ce mare deosebire este şi în privinţa petrecerilor noastre la revelioanele de acum, faţă de cele de altădată, când nu cunoşteam pe Domnul şi nu ştiam nimic despre Oastea Lui. Ce păgâneşte petreceam atunci - şi ce fericiţi suntem acum. Slavă veşnică Domnului nostru, care ne-a izbăvit din moartea de atunci şi ne-a dăruit viaţa de acum. El să ne ajute aşa până la sfârşit pe toţi. Ce bine ar fi dacă toată ţara şi toată lumea ar petrece numai aşa!

După revelionul noului an 1982 n-am mai putut pleca de acasă nicăieri, decât în 12 februarie la Sibiu, pentru adunarea de reculegere de la mormântul părintelui Iosif - adunare care se ţine în fiecare an la această dată a trecerii lui la Domnul. Se împlineau 44 de ani din 1938.

În acest an, de ziua aceasta, era o zăpadă mare şi un ger puternic. Cu toate acestea am aflat la mormânt mulţi fraţi şi surori veniţi din toate părţile ţării. S-au rostit acolo şi de data asta înlăcrimate rugăciuni de mulţumire către Domnul din partea tuturor celor prezenţi. Şi fierbinţi înnoiri de legăminte până la moarte. Pilda vieţii şi morţii părintelui nostru sufletesc ne va rămâne pe veci în Domnul un luminos îndemn de a trăi şi noi şi de a muri credincioşi în lucrarea cea sfântă a Oastei Domnului. Şi a Bisericii Sale celei vii şi duhovniceşti.

Cu ocazia acelei adunări, cineva din Sibiu mi-a spus că la fratele Roşianu Vasile mi-au sosit nişte cărţi religioase - şi să merg să le ridic. M-am bucurat mult de vestea aceasta pentru că este mai mare nevoie ca oricând de această hrană sufletească în poporul nostru. Niciodată n-a mai fost ca acum o lipsă aşa de totală de o carte sufletească în ţara noastră.

Dar din cauza frigului mare şi din cauza lipsei mijloacelor de transport, am amânat atunci ridicarea cărţilor sosite - pentru o nouă ocazie. Tot ce s-a putut face atunci, în afară de cele mărturisite aici, fac parte din acele adevăruri cărora încă nu le-a sosit vremea să fie spuse.

În ultima sâmbătă din acel februarie, trebuind să merg la Cluj pentru boala mea, am găzduit în familia fratelui Pop Augustin şi a fiilor acestuia, Alexandru şi Augustin, care mai aveau o soră, pe Marta, căsătorită cu fratele Ghiţă în Braşov. Aceşti fraţi tocmai îşi cumpăraseră o maşină personală, pe care mi-au spus că doresc să o pună şi în slujba Domnului. Că dacă este nevoie de un drum undeva, ei sunt gata să-l facă.

M-am bucurat mult de această promisiune a lor şi i-am rugat să vină la Sibiu de unde să-mi aducă până acasă la ei cărţile pe care le aveam acolo. Peste o săptămână eu va trebui să merg la tratament în staţiunea Covasna de lângă Braşov. Aşa că dacă cumnatul lor Ghiţă va veni şi el la Sibiu, eu voi putea pleca de acolo cu el, iar ei se vor întoarce cu cărţile la Cluj, unde le vor păstra până la venirea mea de la tratament. Am convenit ca întâlnirea noastră în Sibiu să fie pe ziua de 6 martie, la mormântul părintelui Iosif.

Numai că nu ştiu cine şi de pe unde a aflat despre înţelegerea noastră şi am fost urmăriţi încă de la întâlnirea din cimitir. Aşa că - după ce am luat cărţile de la fratele Roşianu şi ei au plecat spre Cluj iar noi spre Braşov, când ei au ajuns la Alba Iulia în strada Horea nr. 10, lângă casa fratelui Lucian Rus, au fost opriţi de miliţie şi controlaţi. Li s-au luat cărţile aflate la ei, au fost duşi cu toţii la Miliţia oraşului, li s-au luat declaraţii, iar cei doi fraţi - Alexandru şi Augustin Pop au fost opriţi pentru anchetă mai amănunţită. Tot atunci s-a făcut o percheziţie severă şi la domiciliul fratelui Lucian Rus, de unde au ridicat o maşină veche de scris, nişte foi cu poezii pe care încerca să le scrie Ovidiu, copilul de 16 ani al fratelui Lucian, precum şi nişte vechi cărţi religioase pe care sora Victoria le avea la casa ei. La anchetă fraţii de la Cluj au declarat adevărul şi anume că cele cinci pachete cu cărţi confiscate erau ale mele şi că ei nu ştiu despre ele decât că eu i-am rugat să le ducă până la Cluj, acasă la ei, unde trebuia să le ţină până le voi lua eu.

E adevărat că fratele Alexandru încercase să mă acopere cumva şi să ocolească numele meu. Dar până la urmă a fost constrâns să declare şi el aşa cum au voit ei. Tot în acea noapte s-a făcut percheziţie şi în Braşov la locuinţa fratelui Ghiţă care mă adusese la staţiune. Au confiscat de la el atât pachetul meu cu cărţi *"Osana"* şi *"Cântările Domnului"*, cât şi tot ce mai aveau şi ei - cei doi tineri - în casa lor, abia de curând căsătoriţi.

A doua zi Miliţia din Alba Iulia a dus pe cei doi fraţi Pop la Sibiu, unde o altă percheziţie avusese loc la casa fratelui Vasile Roşianu. Apoi cu toţii au fost anchetaţi mai multe ore, la Securitatea din Sibiu. Grozav cât de multă agitaţie şi alarmă pentru nişte nevinovate broşuri de învăţătură şi îndrumare curată şi frumoasă pe calea credinţei şi a binelui. Pentru care tocmai ei, care au nevoie de supuşi cinstiţi şi ascultători, ar trebui să le mulţumească celor ce aduc poporului nostru aceste mijloace de educaţie morală, nu să-i chinuie.

Îndată după aceste întâmplări am fost căutat la telefonul staţiunii, de Miliţia din Covasna, care m-a înştiinţat să mă prezint pentru cercetări la Alba Iulia. Am stat la Covasna două săptămâni pentru terminarea tratamentului - şi numai după aceea m-am dus. În timpul acesta am terminat lucrul la volumul 10 din *Cântări Nemuritoare*. Presimţeam puternic că trebuie să mă grăbesc pentru a nu-mi rămâne lucrul neterminat. Anul trecut, tot aici, profitând de alte câteva zile liniştite, am terminat al treilea caiet de o mie proverbe - *"Cântările înţelepciunii"*. Ce mult regret că prea multe din lucrările mele a trebuit să le fac în grabă prea mare, sub presiunea ameninţărilor şi a ceasului, adesea fără a mai putea nici să le revăd. Ce uşor se observă această grabă păgubitoare asupra calităţii lor. Cer din toată inima iertare Domnului meu şi semenilor mei pentru asta. Şi mai ales lucrului meu însuşi care nu poate mărturisi despre mine aşa frumos cum aş vrea.

Pe ziua de 30 martie, seara, eram deci la Alba Iulia, pregătit ca a doua zi la ora opt să fiu la Miliţia oraşului, pentru cercetările la care eram chemat. Am rămas peste noapte în casa fratelui Lucian şi a sorei Victoria Rus, unde am aflat tot ce se întâmplase la confiscarea cărţilor noastre. Şi la percheziţia din casa lor. Fraţii care participaseră la confiscarea cărţilor noastre povesteau cum în faţa lor atât cei care luaseră cărţile, cât şi alţii care intrau şi ieşeau din camera unde acestea fuseseră aruncate grămadă, luau fiecare câte două cărţi, dosindu-le prin buzunare şi genţi, pentru a le duce acasă. Am mulţumit sincer Domnului că-n felul acesta El le dă acestor oameni prilejul să afle Cuvântul Său cel mântuitor. Cine ştie câţi dintre ei - ca maiorul care mă îmbrăţişase la ultima despărţire - vor fi binecuvântaţi de Dumnezeu cu pocăinţă şi iertare prin citirea acestor cărţi. Slăvit să fie Domnul. Dacă acest necaz al nostru nu va fi spre osânda veşnică a celor care ne-au pedepsit nevinovaţi, Domnul să dea mântuirea veşnică celor care - folosindu-se de necazul nostru - au ales prin pocăinţă iertarea lui Hristos pentru care eram daţi noi în mâinile lor. Dacă ploaia şi zăpada nu se întorc înapoi până ce fac pământul să rodească - să fie aşa şi cu sfintele cuvinte ale cărţilor noastre ajunse la ei.

Astfel în dimineaţa zilei de 31 martie, la ora 8 eram cu Domnul meu Isus Hristos prezent la Miliţia oraşului Alba Iulia, spunând ofiţerului de serviciu cine sunt şi pentru ce am venit. Îndată am fost chemat de un civil mai în vârstă, cu o înfăţişare inteligentă şi cu o atitudine părând binevoitoare. De altfel feţele inteligente ştiu să aibă o astfel de atitudine chiar şi când îţi pregătesc cea mai nemiloasă cursă. Aşa cum ni se pregătea nouă acum. Mi-a spus că este colonel şi că el se ocupă de problema noastră.

Au urmat trei zile lungi de anchete şi cercetări. Faţa la început părând binevoitoare, se transforma uneori în toate nuanţele de asprime şi ameninţare, mai ales în prima zi. Mai târziu am aflat că faţă de ceilalţi fraţi s-a purtat cu mult mai dur.

După ce a obţinut ceea ce voia, a doua zi m-a dat pentru câteva ceasuri în primire la un ofiţer mai tânăr, care trebuia să-mi transcrie declaraţia mea la maşina de scris. Acesta - probabil instruit mai dinainte, ori din caracterul pe care i l-a deformat funcţia - m-a luat în primire de la început cu nişte cuvinte şi expresii care nici

nu ar trebui să le poată rosti un om nicăieri, faţă de nimeni. Darămite faţă de un om bătrân, care îi declaram cu respect şi cu sinceritate tot adevărul, lăsându-l să mă lege fără nici o împotrivire, cu câte lanţuri voia!

Faţă de fr. Alexandru am aflat că folosiseră nu numai cuvinte, ci şi scaune şi pumni. Faţă de mine însă nu ar fi fost nevoie de nimic din acestea, fiindcă eu nu numai că nu mă feream deloc să nu fiu apăsat cât mai adânc, aşa cum voiau ei, dar chiar doream aceasta. Simţeam că este nevoie de o suferinţă pentru Cuvântul şi Lucrarea Domnului - şi căutam să-mi dau cinstit partea mea la aceasta, fără să mi se scadă nimic din ea. Ba chiar să-mi fie mai dată mie şi ceva din partea altora... De aceea declaram cu seninătate şi cu toată sinceritatea adevărul, aşa cum se petrecuseră toate. Dar aceşti bieţi oameni, îmbătaţi de trufia de o clipă a slujbei la care au ajuns, s-au obişnuit să-şi trateze semenii lor care le cad în mână, pe toţi la fel. Ca şi cum ar fi cu toţii mai dinainte condamnaţi pentru cele mai nelegiuite fapte.

Dar eu sunt obişnuit de mult cu toate acestea şi nu mă mai mir de nimic. Mă aştept la orice, nu numai de la aceşti oameni, ci şi de la calea pentru care am fost rânduit.

Odată cu terminarea declaraţiei ar fi trebuit să se fi încheiat totul. Dar după aceea, venind, superiorul m-a luat din nou la întrebări şi mai pe larg despre toată istoria Oastei Domnului, despre cauzele care au determinat apariţia ei, despre începutul şi desfăşurarea activităţii ei, despre toate evenimentele mai importante până azi. Toate acestea cât mai amănunţit, fiindcă - zicea el - este nevoie să le ştie pentru a-şi fixa problema noastră în contextul general al evoluţiei faptelor din istoria Oastei.

Eu m-am bucurat sincer de acest lucru - indiferent cu ce gând ar face el ceea ce ar vrea să facă. Voiam ca orice om care se ocupă de noi să cunoască bine adevărul nostru. Pentru ca atitudinea şi hotărârea pe care o va lua faţă de acest adevăr să fie în deplină cunoştinţă despre el. Căci numai astfel şi responsabilitatea sa veşnică va fi întreagă. De fiecare dată când eram în faţa cuiva care se ocupa de cauza Domnului, simţeam că trăiam un moment de o însemnătate eternă, atât eu, cât şi cel din faţa mea. Cum era cu Pilat la Judecata Mântuitorului. Că omul acesta poate că niciodată nu va mai fi în faţa mea decât la Judecata cea din Urmă. Şi pentru ca atunci să nu fiu vinovat nici faţă de Hristos, nici faţă de el, caut să mă port acum în aşa fel încât atunci să pot privi liniştit şi la Cel Dintâi şi la cel din urmă . Ce bine ar face toţi cei care trebuie să judece un adevăr, dacă s-ar interesa mai întâi cu toată grija de el pentru a-l cunoaşte limpede - şi apoi a-l judeca.

— Domnule Dorz, îmi zise el, eu v-am cunoscut pe dumneavoastră mai de mult. V-am citit poeziile şi unele lucrări. Şi doream să stau odată de vorbă cu dumneavoastră. Dar în alte condiţii, nu în astea de acum...

— Nu-i nimic, i-am răspuns eu. Eu mă bucur că, dacă a trebuit să se întâmple aşa, măcar să avem de-a face cu cineva care ne cunoaşte şi nu cu un necunoscător al nostru, cum am avut de atâtea ori, altădată. Cei ce nu ne cunoşteau, desigur, ne-au judecat pe nedrept sau ne-au osândit chiar nejudecaţi. Acum, cineva care ne cunoaşte credem că ne va judeca cel puţin după dreptate.

— Pe mine mă preocupă de mai multă vreme problema Oastei Domnului şi adevărul ei istoric. Am dorit mult să aflu acest adevăr dintr-o sursă competentă, dar până acum n-am avut o astfel de ocazie. Acuma mă bucur că o am - şi vă rog să-mi descrieţi cât mai detailat totul după cu v-am mai cerut. Cine a înfiinţat-o şi când. Ce rol au avut în ea preotul Trifa, mitropolitul Bălan, dumneata şi alţii. (Ştiu de învăţătorul Marini, care prin moartea lui grabnică n-a avut prea mare importanţă.) Când a murit preotul Trifa şi cum s-au desfăşurat apoi evenimentele mai importante? Ce cărţi a scris el, câte reviste a scos, ce denumire au avut? Cum a făcut cu tipografia? Dar dumneata ce cărţi şi ce reviste ai tipărit înainte de 1948? Dar după? Ce rol a avut cutare în Oaste? Dar cutare, dar cutare? Când aţi cerut legalizarea Oastei - şi cu cine aţi stat de vorbă în problema asta? Câtă închisoare aţi făcut şi unde?

A trebuit să-i fac întâi verbal acest istoric, foarte amănunţit, răspunzând pe parcurs la o mulţime de întrebări privitoare la nelămuririle pe care le avea.

I-am vorbit foarte cinstit şi sincer, cald şi deschis, la toate. N-aveam de ce să-mi fie nici ruşine şi nici frică de nimeni şi de nimic, ci, dimpotrivă, îmi făcea o mare bucurie să îi spun cât mai pe larg toate aceste adevăruri. Am avut astfel un bun prilej spre a-i vorbi despre mesajul ceresc trimis de Dumnezeu prin Lucrarea Oastei Domnului special pentru poporul nostru, în cel mai crucial moment al istoriei sale - şi anume imediat după independenta noastră naţională şi întregirea ţării. Pentru ca odată cu dezrobirea trupească de sub duşmanii dinafară, să-şi capete şi eliberarea sufletească de sub robia duşmanilor dinăuntru, care erau păcatele noastre naţionale şi personale - duşmanii cei mai tirani şi mai neîndurători. Marile noastre păcate naţionale şi

personale: alcoolismul, sudalma, furtul, minciuna, analfabetismul. Împotriva acestora a pornit Oastea Domnului, de la început, un necruţător război de dezrobire naţională şi personală. Şi în nebănuit de mare măsură a reuşit.

Mesajul divin al Oastei Domnului a fost trimis la Biserica şi credinţa noastră strămoşească, la fel, într-un moment crucial. Când marea ei datorie pentru sufletul poporului nostru creştea şi mai mare în faţa neamului întregit şi a viitorului frământat. Ce mare şi binecuvântat folos ar fi avut atât neamul cât şi Biserica, prin puterea cerească şi înnoitoare a acestui mesaj! Ce salt uriaş ne-ar fi ridicat prin el la nivelul superior al celor mai vrednice popoare, mult mai repede decât pe acestea. Dar ce trist că acest mesaj divin a fost zădărnicit. Atât elitele conducătoare ale poporului, cât şi cele ale Bisericii, în loc să-l primească cu bucurie, l-au respins, prigonind Lucrarea Oastei Domnului în modul cel mai necruţător. Dar această Lucrare Sfântă, născută din dragostea de Dumnezeu şi de oameni, a rămas credincioasă mesajului ei, muncind şi luptând pentru a-şi împlini scopul pentru care a fost trimisă. Dar cu mijloace nespus inferioare şi în condiţii mult mai grele de cum ar fi avut dacă era altfel. Am avut însă permanent în inimile noastre încredinţarea puternică şi sfântă că va veni o vreme - că se va ridica odată cineva cinstit şi drept, înţelept şi competent care va vedea, care va aprecia, care va recunoaşte şi va mărturisi cât de bine a făcut Dumnezeu ţării şi naţiunii noastre prin această Lucrare. Această încredinţare tot aşa de puternică o avem şi azi. Cu ea trăim şi cu ea vom muri, convinşi că vremea ei odată şi odată tot va veni. Noi ştim că avem dreptate şi că ea va străluci odată în faţa tuturor. O aşteptăm aceasta liniştiţi, ori pe pământ, ori sub pământ - nu are importanţă cât.

— Care a fost cel mai efectiv mijloc de propagandă al dumneavoastră?

— Cartea, cuvântul scris în cărţile şi în gazetele răspândite în cele mai largi păturI ale poporului. Cartea este lumină şi eliberare. Oricine pune o carte bună în mâna unui om, îi aprinde aceluia o lumină în întuneric. Şi oricine îi ia cuiva o carte bună, îi stinge aceluia o lumină. De aceea Oastea Domnului, în decursul celor 60 de ani de existenţă ai ei, a depus nişte jertfe extraordinar de mari pentru a aprinde şi răspândi în popor lumina cărţii sufleteşti. S-au tipărit şi împrăştiat milioane de cărţi şi reviste, de calendare şi cărţi religioase, la preţul cel mai ieftin posibil spre a fi la îndemâna tuturor. Acestea au adus un aport nebănuit de mare la moralizarea şi culturalizarea poporului nostru în unele din cele mai grele vremuri ale istoriei noastre. Cărţile Oastei au dat o nouă dimensiune credinţei şi o nouă morală unor mari mulţimi. Au tămăduit multe răni sociale şi au culturalizat largi mase de cititori. Mai ales dintre muncitori şi ţărani. Va veni odată vremea să se arate asta.

— Care a fost activitatea dumneavoastră publicistică înainte de 1948 şi după?

— Înainte de 1948, încă din 1932, deci la vârsta de 18 ani, am început să scriu şi să public lucrări religioase prin gazetele şi cărţile Oastei, care îşi avea centrul la Sibiu. Din 1934 am făcut parte din redacţia preotului Iosif Trifa, care înfiinţase Oastea Domnului la începutul anului 1923. Până în 1948 am scris şi am tipărit legal aproape 20 de titluri de cărţi în zeci de mii de exemplare. Apoi reviste şi calendare cu tiraj foarte mare pentru vremea aceea. Şi cu răspândire nu numai în ţară, ci şi peste hotare în alte ţări şi continente. După 1948, când, fără voia noastră am fost aruncaţi în ilegalitate, noi totuşi am continuat pe cât am putut să lucrăm tot aşa ca şi înainte, convinşi fiind nu numai că munca noastră este tot aşa de necesară ca şi înainte, dar şi pentru că eram mereu solicitaţi de mulţimea de cereri din partea foştilor noştri cititori. Am scris şi am răspândit tot timpul lucrări cu acelaşi conţinut şi de aceeaşi natură cum fuseseră şi cele apărute legal.

— Dar acel lucru nu era autorizat să-l faci.

— Suntem un popor de 20 milioane de ortodocşi - şi totuşi aceste milioane de suflete nu avem acum în ţară nici măcar o editură care să tipărească o carte religioasă în tiraje de masă, nu avem o gazetă religioasă în tiraj suficient. Nici măcar cărticica de rugăciuni tipărită de biserică, aşa cum e, veche de sute de ani, nu se poate procura decât de 2-3% dintre credincioşi. Şi nevoile sunt atât de mari. Cum atunci să nu faci tot ce poţi pentru acoperirea acestor nevoi? Mai ales că noi avem o tradiţie de zeci de ani în privinţa aceasta! Şi o mare masă de cititori formaţi.

— Cum, dar biserica nu tipăreşte gazete şi cărţi religioase? "Telegraful Român" de la Sibiu, ce-i?

— Biserica tipăreşte lunar sau trimestrial o serie de reviste teologice scrise de erudiţi, pentru erudiţi, în tiraje minime şi cu conţinut istoric, dogmatic, social-politic etc, de interes strict clerical - informativ, dar fără nici o legătură cu arzătoarele probleme şi trebuinţe sufleteşti ale oamenilor. Aceste reviste ajung numai în biblioteci şi pe cele mai multe nu le mai răsfoieşte nimeni niciodată. Tot aşa se întâmplă şi cu puţinele cărţi de cult,

tipărite în tiraje mici şi, pe lângă că sunt foarte scumpe, nu ajung niciodată la marea mulţime de cititori. Ceea ce vă spun acum e foarte trist, dar e adevărat. Ştiu un mare număr de credincioşi care, pentru a citi o pagină din tâlcuiri biblice, se abonează la revista "Cultul Mozaic". Şi cumpără cărţile rabinului Moses Rosen. Aceste reviste şi cărţi se găsesc în număr oricât de mare şi oameni în lipsă totală de altceva le cumpără, deşi în ele apar adeseori jigniri la adresa credinţei noastre. Evreii sunt numai vreo 30 de mii de suflete în ţara noastră, şi ei au şi reviste şi cărţi. Noi suntem 20 milioane şi nu avem aproape nimic... Pentru asta am lucrat.

— Ne cam iei în vârful peniţei, domnule Dorz!

— Aceasta nu-i o glumă, domnule colonel! E o tragedie şi vorbesc despre ea cu toată durerea mea. Eu sunt un om simplu, ca Badea Cârţan, ciobanul de la Făgăraş de acum o sută de ani. Dar dacă nu-i altcineva care să se ocupe de acest lucru, fac şi eu ca el, care cu preţul vieţii lui şi prin greutăţi nebănuit de mari a dus, cu desaga în spate peste munţi, carte sufletească pentru luminarea poporului său.

(Într-adevăr, acest cioban - Badea Gheorghe Cârţan - născut în satul Cârţan, judeţul Făgăraş în anul 1849, a fost un om dăruit de Dumnezeu în chip cu totul ales şi minunat, cu o pătimaşă iubire pentru cărţi şi cu o chinuitoare grijă pentru luminarea semenilor săi. Cartea românească nu se găsea atunci în Transilvania, din cauză că stăpânirea ungurească sub care eram robiţi, nu numai că nu dădea voie să se tipărească astfel de cărţi, dar urmărea cu asprime pe oricine le-ar fi adus de peste graniţă din Ţara Românească şi le-ar fi răspândit în popor. Acest om simplu şi curajos, însă, trecând Munţii Carpaţi prin Braşov, noaptea şi în ascuns, ca să nu fie prins de grănicerii unguri, a făcut de nenumărate ori aceste drumuri pe jos până la Bucureşti. Şi întorcându-se tot pe jos, aducea desagii plini de cărţi pentru el şi pentru ai lui în Ardealul subjugat. El a făcut acestea ilegal ani de zile, cu preţul vieţii şi libertăţii sale. Astfel a umplut el cu cărţi şi cu lumină satele Făgăraşului, ale Braşovului, până la Sibiu, trecând munţii cu nespuse greutăţi printre grăniceri şi primejdii de fiare, de zăpezi, de prăpăstii, de tâlhari. De multe ori a fost prins de grăniceri, bătut, judecat şi închis. De multe ori i s-au confiscat cărţile. Odată, după opt zile de percheziţie în locuinţa lui şi în tot satul pe la rudeniile sale, au fost confiscate peste 75 de mii de cărţi. Patru căruţe de cărţi au fost ridicate atunci de către jandarmii unguri şi arse. Toate acestea le cărase el cu desagii şi cu sacii pe spate, de la Bucureşti, peste munţi, peste graniţă pentru şcolile româneşti şi pentru sătenii lui lipsiţi de hrană sufletească. În multe şcoli din Ardeal au învăţat atunci copiii şi ţăranii limba şi istoria ţării noastre din cărţile aduse de el. În multe biserici se citea în altare şi se cânta la strane din cărţile pentru care el îşi punea în primejdie sănătatea şi viaţa lui în orice clipă. Odată a alunecat într-o prăpastie - şi trei zile şi trei nopţi a zăcut acolo în zăpadă şi în gheaţă. Din cauza asta s-a îmbolnăvit grav. Din boala aceasta i s-a tras şi moartea. A murit în anul 1911 în vârstă de 62 de ani. Dar şi după moartea lui, ciobanii au găsit, ascunse prin peşteri şi adăposturi din Munţii Braşovului, saci întregi cu cărţi aduse de el până acolo, ca să le poată duce mai târziu acasă, celor care le aşteptau ca pe o pâine a sufletului lor. În vremea vieţii sale a suferit atât de mult pentru misiunea lui profetică. Dar astăzi ce nemărginită admiraţie şi recunoştinţă înconjoară chipul său simplu dar eroic. Statuile lui din centrele oraşelor Braşov, Făgăraş şi Sibiu vor vorbi mereu despre biruinţa pe care o dă Dumnezeu luminii şi dragostei jertfitoare pentru triumful Adevărului şi binele oamenilor.)

Cele scrise între aceste paranteze nu le-am spus atunci lui. El cred că le ştia. Ci vi le spun acum vouă, care poate nu le ştiţi.

— Cum ai trimis în străinătate lucrările dumneatale care s-au tipărit acolo? Scrise de mână sau scrise de maşină?

— Mai mult scrise de mână.

— Păcat! Cândva lucrările dumneatale vor constitui un patrimoniu naţional.

— O, domnule colonel, cine se mai gândeşte astăzi la asta? De aţi ştii dumneavoastră câte din aceste lucrări mi-au fost arse de Securitate. Câte mi-au putrezit, ascunse pe unde am putut. Câte au fost roase de şoareci... Dar acum nu se întâmplă oare tot aşa?...

Cele trei zile de anchetă mergeam să dorm peste noapte la familia fratelui Rus Lucian. Am petrecut astfel ceasuri neuitate cu ei şi cu cei patru copilaşi cuminţi şi buni ai lor. Nu mă puteam nici gândi atunci că din faptele noastre "binevoitorul" meu anchetator ne va pregăti un proces penal în care va fi judecat şi fratele Lucian împreună cu noi, deşi nu avusese absolut nici un amestec în tot ce făcusem noi. Ce merite îşi va fi câştigat bravul colonel prin vitejia asta contra noastră!

Atât la plecarea dimineaţa spre Miliţie, cât şi la întoarcerea seara de la anchetă, treceam totdeauna pe jos, pe sub marea poartă a vechii cetăţi Alba Iulia, deasupra căreia se găseşte celula în care fuseseră închişi înainte de moartea lor tragică, cei trei martiri ai neamului nostru: Horea, Cloşca şi Crişan. Şi aceşti martiri luptaseră la vremea lor, acum două sute de ani, cum luptase şi Badea Cârţan acum o sută de ani, tot pentru lumina şi mântuirea acestui neam românesc.

Mă duceam, de câte ori treceam în sus sau în jos, pe sub această poartă, şi urcam treptele înguste şi reci până la acea celulă unde zăcuseră ei. Urcam singur şi îndurerat aceleaşi scări grele pe care înainte cu două sute de ani trebuie să le fi urcat şi ei abia târându-şi grozavele lanţuri grele de la mâini şi de la picioare, împinşi şi împunşi de la spate, ori traşi şi smuciţi din faţă de către chinuitorii lor. Şi mi se părea că retrăiesc şi eu acest cumplit calvar pe care îl tot suie toţi aceşti martiri ai neamului nostru - mereu alţii şi alţii - de sute de ani, fără ca aceste trepte reci şi aceste celule amare spre care îi duc ele, să se fi sfârşit nici azi.

Acolo sus, coborând cele două praguri până la uşa grea cu ferestruică zăbrelită a celulei dureroase, îmi propteam fruntea arzând de gratiile înguste şi reci, privind înăuntru, la locul unde zăcuseră şi pătimiseră ei, mă rugam cu lacrimi fierbinţi pentru odihna sufletului lor şi pentru zbuciumul sufletului nostru. Şi nu încetam să mă întreb amar de ce oare lumina acestui neam trebuie să treacă spre el prin atâtea întunecimi îngrozitoare. Şi purtătorii acestei lumini să ispăşească prin atâtea celule, pe atâtea cruci şi sub atâtea roţi.

Nu mă comparam cu ei, ci, în cazul de acum, însăşi Lucrarea aceasta a Oastei Domnului, acest martir al lui Hristos care prin fiii ei cei mai buni şi mai curaţi s-a jertfit şi se jertfeşte în iubire şi în lacrimi pentru acelaşi ideal nobil şi sfânt al luminii şi mântuirii neamului acestuia - toţi aceşti modeşti şi tăcuţi mucenici n-au dat, laolaltă, o jertfă nici mai mică nici mai uşoară decât a acestor nemuritori eroi şi martiri ai istoriei şi ai gliei noastre strămoşeşti. Va veni odată şi ziua când şi acest adevăr al nostru va străluci tot atât de minunat în faţa întregii lumi, cum străluceşte astăzi al lor.

În tot timpul anchetei l-am rugat mereu pe anchetatorul nostru să ţină seama de faptul că nici unul dintre ceilalţi fraţi implicaţi cu mine nu sunt vinovaţi absolut cu nimic faţă de Lege. Legea aceasta a presei o încălcasem numai eu singur, care scrisesem şi difuzasem materialele acestea "neautorizate". Ei nu scriseseră şi nici nu difuzaseră nimic. Prin urmare să fiu pedepsit numai eu, iar ei să fie scoşi de sub orice acuzare.

— Dumneata, îmi zise el odată, eşti ca părintele care caută cu orice preţ să-şi scape copiii. Dar şi ei au partea lor de vină. Nu se poate. Fiecare cu partea lui. Legea nu iartă pe nimeni.

Nu ierta el, nu ierta legea lui, căci adevărata lege n-avea pentru ce să-i condamne.

A treia zi, la despărţire, anchetatorul îmi spuse:

— Va fi, totuşi, un proces penal, însă poate că nu vor fi decât ceva amenzi, ori ceva cu suspendare. Nu ştiu... Nu depinde numai de mine. Mai sunt şi alţii care hotărăsc. Judecata va decide.

Ce nesincer era... Doar el pregătise totul. Dar treaba lui.

— Nu va fi ultima judecată, domnule colonel. Va mai fi una: a Istoriei şi a lui Dumnezeu.

— Mda!

— Cam peste cât timp să ne aşteptăm să fim chemaţi?

— Pregătirea procesului durează aproximativ o lună. Dar mai întâi veţi fi chemaţi la Procuratură pentru încadrare. Apoi va avea loc procesul. Veţi fi înştiinţaţi din timp atunci. Dar veţi fi judecaţi din starea de libertate.

— Vă mulţumim! Să trăiţi.

Nu-mi păsa absolut deloc de toate ameninţările acestea. Parcă nici nu mi se pregăteau aici nişte necazuri, ci nişte bucurii. Dumnezeu îmi dăduse aşa putere, încât simţeam o mare binecuvântare în orice suferinţă pentru Domnul şi pentru fraţi. Îndată am făcut un drum până la Sibiu pentru a-l vedea pe fratele Roşianu şi pentru a-l

îmbărbăta, fiindcă îl ştiam fără nici o experienţă în privinţa asta, cam frământat şi îngrijorat. Nimeni nu va fi în stare - i-am zis eu - să ne facă nimic din ce nu ar fi îngăduit de Dumnezeul nostru. Iar ceea ce va îngădui El, va fi numai spre binele nostru şi spre slava Lui. În ce mă priveşte pe mine am o puternică încredinţare că n-ar fi ei în stare să-mi poată face nimic din ceea ce eu n-aş fi în stare să pot răbda. Aşa putere primisem de la Domnul Isus pentru dragostea şi numele Lui. Slăvit să fie Domnul nostru, Care lucrează totdeauna minunat. El nu îngăduie să ni se facă crucea mai grea până când nu ne dă putere mai întâi ca să o putem purta. Am mai simţit această putere şi acest adevăr şi altă dată când mi se pregăteau ca acum şi trebuia să trec prin şi mai mari primejdii. O pace plină de o linişte nepăsătoare şi o încredere puternică îmi umplea inima şi mă făcea să socotesc ca o nimica orice rău ce mi s-ar putea face. Eram pregătit ca şi puternicul ucenic Petru să sar afară din corăbioară fără să-mi. pese de noaptea furtunoasă şi de marea agitată, în întâmpinarea lui Isus venind pe valuri. Totul îmi părea atât de uşor de biruit, încât parcă doream să vină cât mai repede. Aflam din nou dulcele adevăr că o putere - totdeauna mai mare decât jertfa - ne susţine în lupta spre care mergem şi că de fapt această putere biruitoare este a Mântuitorului nostru Isus Hristos. Ea ne asigură şi ne dă biruinţa.

Ce dovadă strălucită despre acest adevăr ne sunt toţi martirii şi sfinţii care înaintea noastră au trecut cu miile prin experienţe mult mai grele şi prin suferinţe mult mai mari ca noi, cu o linişte şi cu o putere ca a lui Hristos. Şi ei erau oameni ca şi noi, dar ce strălucită biruinţă au avut ei prin puterea lui hristos Isus, Care era în ei, Care suferea şi biruia cu ei în cuptoarele de foc, în arenele cu fiare, în răstignirile arzând.

Să fie siguri şi în viitor toţi fraţii şi surorile pe care Domnul nostru Isus Hristos îi va mai alege pentru harul suferinţei cu El, că la vremea potrivită El îi va întări şi că ei vor trece cu o biruinţă strălucită prin orice suferinţă şi moarte, până la slava Lui. Cred puternic şi eu aceasta. Şi nu mă mai tem absolut de nimic.

Totuşi mulţumesc şi acum lui Dumnezeu că ne-au găsit atunci - şi nu de alte daţi când aveam la noi lucruri mult mai multe şi de mai mare preţ. Atunci paguba ar fi fost mult mai mare şi urmările mult mai grele. Iată că dacă trebuie să trecem vreodată prin necazuri, Domnul Isus, în Mâinile căruia sunt toate, întocmeşte toate condiţiile în aşa fel încât noi să putem trece cât mai uşor şi cât mai repede prin ele. Acum, dacă a fost nevoie de o jertfă, iată că Domnul a făcut ca pierderile să fie cât mai mici, iar primejdia să nu mă ameninţe de fapt decât pe mine . La drept vorbind, după toate faptele petrecute, ceilalţi fraţi n-ar trebui să fie acuzaţi deloc. Orice lege dreaptă din lume nu ar avea cu ce să-i învinuiască. Iar eu, chiar dacă am călcat această lege nedreaptă care nu face nici o deosebire între cartea bună şi cea rea, ci le osândeşte la fel, eu, un om atât de bătrân şi de bolnav, nu voi fi băgat într-o închisoare de drept comun la un loc cu toţi criminalii şi borfaşii - fiindcă trebuie să existe un discernământ. Vina mea - dacă am o vină - nu este de drept comun, ca să fiu închis acolo. De asemenea se ştia bine câţi ani mai suferisem pe nedrept judecat abuziv şi chiar necondamnat prin Justiţie. Acum, luându-se toate acestea în considerare, desigur că nici o instanţă dreaptă nu va putea rosti împotriva noastră o sentinţă de condamnare obişnuită....

Aşa gândeam... Dar multe iluzii ne facem noi, cei ce nu cunoaştem oamenii şi legile lor. Nici răutatea şi viclenia inimii lor călăuzită numai de ură împotriva lui Dumnezeu. Trecuseră 23 de ani de la ultima noastră judecată din 1959. Şi credeam că trebuie să se fi schimbat mult în bine, de atunci şi până acum, felul cum se judecă astfel de pricini.

Credeam... Dar încă o dată cu ce surprindere amară vom vedea în curând ce mult s-a schimbat spre rău!...

Mulţi fraţi credincioşi din diferite adunări şi confesiuni, care mă cunoşteau - unii numai din auzite - când au aflat despre necazul în care ajunsesem din cauza Domnului, îngrijoraţi fiind de bătrâneţea şi boala mea, că nu voi putea suporta închisoarea, ori că nu voi avea cu ce plăti amenda, s-au oferit cu o generozitate sfântă să-mi plătească ei amenda şi chiar să facă ei închisoare în locul meu. M-a mişcat nespus de mult această dragoste frăţească. Am mulţumit cu lacrimi Domnului meu Isus Hristos că încă mai arde atât de frumos credinţa şi dragostea Lui în mijlocul Lucrării şi Bisericii Sale vii.

Acestea s-au dovedit că nu fuseseră numai vorbe, ci chiar cele mai frumoase fapte. După ce am fost arestaţi şi închişi, câţiva fraţi fuseseră în audienţă până sus de tot la conducerea instanţelor superioare şi făcuseră cereri scrise ca să li se admită să mă înlocuiască ei în închisoare pentru că eu, bătrân şi bolnav, n-am să rezist la regimul de acolo. Dar li s-a răspuns atât verbal cât şi în scris că Legea nu admite aşa ceva şi fiecare trebuie să-şi poarte vina lui însuşi. Hotărârea ascunsă era să mor acolo în temniţă...

Dumnezeul dragostei jertfitoare să le răsplătească - şi El le va răsplăti acestor scumpe fiinţe şi suflete de fraţi, care au fost gata să sufere ei în locul altuia. Gestul lor, chiar dacă nu a fost împlinit, rămâne totuşi plin de o

frumuseţe veşnică înaintea lui Dumnezeu şi chiar înaintea vrăjmaşilor Lui, care ne-au condamnat. Au putut astfel vedea limpede şi ei ce poate face dragostea lui Hristos pe care ei Îl tăgăduiesc. Oare pentru care dintre dânşii sau dintre mai-marii lumii de acum, ar mai fi în stare cineva dintre supuşii lor - care îi tot laudă şi-i linguşesc - să ceară să fie ei închişi în locul lor de bunăvoie, numai din dragostea sinceră şi dezinteresată pentru ei? Dar iată cât de frumos o face aceasta dragostea lui Hristos şi azi ca acum mii de ani! Slavă veşnică pentru aceasta, ţie, Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, Isus Hristos.

Doamne Isuse, răsplăteşte fratelui Petriţa de la Hălmagiu, fratelui Sandu de la Juc şi celorlalţi care au cerut stăruitor în scris şi în audienţă să fie duşi ei în locul meu... Jertfa lor este atât de frumoasă! Fie binecuvântat Numele Tău pentru ei.

Slăvit să fie Domnul!

CAPITOLUL 31
O altă judecată

Mai fi-va la Sfârşit o Judecată:
Cumplita Judecată de Apoi,
Căci trebuie pe drept să-şi ia răsplată
Cum a făcut, oricare dintre noi...

De la terminarea anchetei trecuseră aproape 3 luni fără ca noi să primim nici o înştiinţare de nicăieri. Toţi eram de părere că procesul a fost clasat. Desigur, cercetându-se cărţile noastre şi negăsindu-se în ele nici un cuvânt duşmănos pe temeiul căruia să fim condamnaţi, ci numai adevăruri de credinţă, recunoscute de Constituţia ţării, cuprinse în învăţătura Bisericii Ortodoxe şi a tuturor celorlalte culte creştine aprobate de lege, toţi credeam că ar fi nu numai o nedreptate, ci chiar o ruşine să ni se facă nouă proces pentru asta. De ce să se condamne la noi ceea ce este un drept recunoscut şi aprobat altora? Cărţile noastre, oriunde ar fi fost tipărite, nu erau dăunătoare întru nimic nici intereselor statului, nici bisericii oficiale şi nici altor culte sau persoane. Mai circulau prin ţară atâtea alte cărţi tipărite chiar şi în străinătate, cu un conţinut cu adevărat dăunător, fără ca nimeni să se sesizeze de acest fapt. Şi chiar cărţi la fel cu ale noastre mai erau destule în ţară şi autorităţile ştiau. Dar nicăieri nu fuseseră urmărite. Prin urmare de ce să fie urmărite tocmai ale noastre? Orice minte cinstită ar fi gândit aşa.

Dar prin 25 iunie tăcerea s-a spart dintr-o dată. Am primit o citaţie să mă prezint pentru data de 29 iunie la ora 8 la Judecătoria Alba Iulia. Am crezut că este vorba doar de o înfăţişare la Procuratură, pentru o simplă formalitate de clasare a cauzei noastre, ori de încadrare, după cum ni se spusese.

Iată însă că în dimineaţa zilei de 29 iunie, când toată Biserica Creştină sărbătorea amintirea martiriului sfinţilor apostoli Petru şi Pavel, pe când răsunau clopotele la toate bisericile din Alba Iulia, ne prezentam şi noi la judecată tot pentru aceeaşi vină pentru care au fost judecaţi şi condamnaţi într-o zi ca asta şi cei doi întâi-stătători ai Bisericii şi credinţei creştine - apostolii Petru şi Pavel. Ce prevestire şi ce cinste pentru noi!

Crezusem la început că voi fi chemat doar eu singur - nici nu mă gândeam că pe ceilalţi nu-i va fi scos ancheta totuşi de sub orice cauză.

Dar iată şi pe ceilalţi fraţi: Roşianu din Sibiu, Rus Lucian din Alba Iulia, Alexandru şi Augustin Pop din Cluj. Şi mai iată apărând din alte părţi şi mai mulţi fraţi din ţară: din Hunedoara, din Suceava, Bacău, Maramureş, Sibiu... Curtea Judecătoriei ne-a întâlnit cu fraţii care aflaseră în grabă despre chemarea noastră şi veniseră să vadă ce se va întâmpla cu noi.

Pe lista cu numele celor afişaţi cu procese la uşa Judecătoriei, din cele două penale din frunte, primul era numele unuia învinuit chiar pentru crimă, iar al doilea era al meu, pentru cărţi religioase. Celelalte erau procese civile, pentru insulte, certuri, înşelăciuni. Sala şi scările erau pline de oameni.

Abia atunci ne-am dat seama că totuşi vom fi judecaţi. Eram curioşi ce judecată va putea avea loc fără nici o înfăţişare la Procuratură, fără nici o apărare, nici măcar din oficiu. Totul era complet nepregătit pentru un adevărat proces.

Am luat şi noi loc printre ceilalţi pe bănci, aşteptând să vedem ce se va întâmpla. Nici Ghiţă de la Braşov şi nici Marta, soţia lui, care fuseseră şi ei cu noi în 6 martie, nu erau acum aici. Dacă ar fi fost ceva serios, desigur ar fi fost chemaţi şi ei.

După strigarea unor nume absente, s-a trecut repede peste procesul dinaintea noastră, cu o amânare. Şi s-a ajuns la noi. Era limpede că totul fusese anume lucrat în aşa fel ca noi să fim luaţi total nepregătiţi.

Cele două femei judecătoare şi bărbatul procuror s-au purtat chiar de la început cu vădită prefăcătorie. Spre a nu da nimic de bănuit, arătau chiar dezinteres pentru amănunte. De fratele Ghiţă nici nu s-au interesat că lipseşte. La sora Marta, care fusese citată ca martora, s-a renunţat în fugă... ("ca să nu mai amânăm procesul, să vă mai purtăm pe drumuri..." aşa motiva preşedinta.)

Am fost chemat primul şi întrebat de preşedintă:

— Îţi mai menţii declaraţia de la anchetă?

— Da, am răspuns eu.

— Ai cunoscut legea că nu ai voie să multiplici şi să difuzezi materiale religioase neautorizate?

— Da! Dar tot ce am scris şi am difuzat nu conţine absolut nimic rău şi duşmănos nici în contra Statului, nici contra Bisericii. Conţinutul cărţilor noastre este întru totul pe linia simţirii neamului nostru şi a credinţei bisericii noastre.

— Aţi ştiut că secta "Oastea Domnului" este interzisă, de ce nu aţi trecut la o altă sectă autorizată de Stat?

La întrebarea aceasta n-am scos nici un cuvânt. Dar am privit-o drept în ochi cu toată durerea sufletului din mine jignit şi a conştiinţei mele străpunse de totalul dispreţ pe care îl arăta ea prin aceasta nu atât faţă de noi, cât faţă de cele mai sfinte valori ale neamului şi credinţei noastre. Am clătinat mustrător din cap, fără să-i răspund nimic. Aceasta voiam s-o facă să înţeleagă mai mult decât orice răspuns. Nu ştiu cât a putut ea înţelege. A privit spre procuror.

— Tovarăşul procuror dacă are ceva.

— Da! Să răspundă inculpatul de ce a scris şi a difuzat aceste materiale, dacă ştia că n-are voie?

— Pentru că necesitatea lor nu a încetat, ci a crescut.

— De ce nu v-aţi mulţumit cu activitatea bisericii, dacă ziceţi că faceţi parte din biserica ortodoxă?

— Pentru că activitatea bisericii este insuficientă.

— Ai mai fost condamnat şi în trecut la 16 ani de muncă silnică tot pentru aşa ceva. Statul prin graţiere şi amnistie ţi-a arătat bunăvoinţă. De ce n-ai încetat?

— Eu activez de 50 de ani în domeniul scrisului religios şi ştiu câtă nevoie este mai ales acum de acesta. Repet: n-am scris nimic rău, ci numai ceea ce este necesar pentru popor şi credinţă... Şi...

— Destul! Din cele declarate reiese clar vinovăţia inculpatului Dorz Traian, ca şi a celorlalţi inculpaţi. Cer aplicarea articolului 94 din Legea 3/1974 cu articolul 75 litera a din Codul Penal, condamnarea lor confiscarea tuturor materialelor aflate la ei, precum şi plata cheltuielilor de judecată. Şi se aşeză pe scaun.

— Ai primit vreo sumă de bani ca drepturi de autor pentru aceste cărţi? mă întrebă din nou preşedinta.

— Nu, nimic de la nimeni.

— Cine ţi le-a tipărit şi unde?

— Nu ştiu.

— Mai ai ceva de adăugat?

— Da! Vă rog să scoateţi de sub orice învinuire pe ceilalţi, fiindcă ei nu sunt vinovaţi cu nimic. Eu i-am rugat, ei m-au servit. Nici n-au scris, nici n-au difuzat nimic.

— Destul! Semnează declaraţia. Următorul: Roşianu Vasile.

Fratele Roşianu a recunoscut şi el tot ce se petrecuse şi ceea ce declarase de fapt de la început. Era chiar mai sincer decât i se cerea. Le tot explica pe larg cu nişte amănunte care pe ei nici nu-i prea interesau, cum într-o seară din luna ianuarie, un cetăţean străin, venit cu o maşină la poarta lui, i-a oferit nişte cărţi religioase. Cum eu îi spusesem lui de mai înainte că dacă va veni cineva să-i ofere astfel de cărţi, să le primească fiindcă sunt ale mele, iar el, amintindu-şi de aceasta, le-a primit. Apoi m-a anunţat pe mine să mă duc să le iau. Eu am mers, iar el mi le-a dat. Asta fusese tot.

— Câţi saci sau pachete cu cărţi ai primit?

— Patru sau cinci.

— Şi inculpatul Dorz Trăiau le-a luat pe toate?

— Da.

— Bine, dar şi după aceea s-au mai găsit şi alte cărţi la dumneata. Pe acestea de unde le-ai mai avut?

— Tot fratele Dorz mi le-a dat alta dată.

— Dumneata ai difuzat vreo astfel de carte la cineva?

— Nu, nici una.

— Dumneata ştii să se fi primit de la cineva ceva bani ca drepturi de autor pentru aceste cărţi?

— Nu, nici 50 de bani.

— Dumneata faci parte din "Oastea Domnului' cu Dorz Traian?

— Da, din 1935.

— De când îl cunoşti pe Dorz Traian?

— De cincizeci de ani. Eram tineri la Sibiu atunci.

— Bine. Semnează. Următorul: Pop Alexandru. Dumneata, Pop Alexandru din Cluj, ai fost împreună cu inculpatul Dorz Traian în seara de 6 martie anul acesta la Roşianu Vasile din Sibiu, de unde aţi luat nişte cărţi?

— Da!

— Ai fost şi dumneata în casa lui Roşianu după aceste cărţi?

— Nu.

— Dar unde-ai fost dumneata atunci?

— Aşteptam în maşină, pe care o parcasem în stradă, ceva mai departe, fiindcă în faţa casei nu era loc.

— Câte pachete aţi luat?

— Cinci.

— Şi unde le-aţi pus, în portbagaj sau în maşină?

— În maşină.

— Ce trebuia să faceţi cu aceste cărţi?

— Să le ţinem acasă, până ce va veni fratele Traian să le ia.

— Dumneata n-ai difuzat nimănui vreuna din aceste cărţi?

— Nu, niciuna.

— Şi dumneata faci parte din "Oastea Domnului"?

— Da!

— Bine. Semnează. Următorul: Rus Lucian. Dumneata, Rus Lucian, nu ai fost cu ei, dar la dumneata s-au găsit nişte materiale. O maşină de scris, nişte lucruri scrise cu ea, precum şi alte cărţi religioase. De unde ai avut maşina de scris?

— Am cumpărat-o acum vreo şapte ani, de la un vecin evreu care se muta în Israel şi care mi-a oferit-o spre cumpărare împreună cu alte lucruri. Eu nu voiam atunci să o iau, dar el a insistat, spunând că am copii şi că le va folosi lor. Şi am cumpărat-o pentru copii. Eu sunt croitor, nu aveam ce să fac cu ea. Pentru ei am luat-o.

— Ţi-a dat şi dumitale ceva cărţi inculpatul Traian Dorz?

— Nu, ci numai mi-a împrumutat un caiet, *Cântări Nemuritoare*, volumul 8, din care copia poezii băiatul meu de 16 ani, pentru a învăţa să scrie la maşină.

— De ce le scria în patru exemplare?

— Ca să aibă câte unul şi pentru ceilalţi fraţi ai lui.

— De unde aveai cărţile care s-au găsit la dumneata?

— Le-am primit de pe la alţii mai demult.

— Dumneata ai mai dat cuiva astfel de cărţi?

— Nu aveam de unde să dau. Nu am avut decât un singur exemplar pentru mine.

— De ce nu-i înveţi pe copii altceva, nu lucruri de astea?

— Ei merg cu toţii la şcoală, învaţă ei acolo ce trebuie să ştie.

— În altă parte nu merg?

— Mai merg la Biserică, fiindcă le place muzica. Toţi cântă în cor.

— Şi dumneata faci parte din "Oastea Domnului"?

— Da. Din copilăria mea.

— Bine. Semnează. Următorul: martora Pop Firuţa. Dumneata, martora Pop Firuţa, trebuie să depui jurământ că vei spune tot adevărul şi numai adevărul. Altfel vei fi pedepsită.

— Da.

— Dumneata ştii că soţul dumitale, Pop Augustin, împreună cu fratele lui, Pop Alexandru şi cu inculpatul Dorz Traian, au transportat din Sibiu de la Roşianu Vasile nişte cărţi în seara de 6 martie anul acesta?

— Da!...

— Erai acolo în maşină când au fost găsite aceste cărţi?

— Da.

— Dumneata ai fost împreună cu ei când au luat cărţile?

— Nu!

— Ştii de la cine le-au luat?

— Nu. Când au mers după ele, pe mine m-au lăsat jos undeva în oraş.

— Şi dumneata eşti din "Oastea Domnului"?

— Da.

— Bine. Semnează declaraţia.

Apoi, privindu-ne pe rând şi ridicându-se cu toţii să plece, preşedinta ne spuse:

— Rezultatul îl veţi afla mâine după ora zece, la grefă. Şi atât a fost...

Dar noi cu toţii, chiar atunci eram şi mai convinşi că, după felul sumar în care judecaseră, după declaraţiile clare şi scurte, şi mai ales după nevinovăţia totală şi evidentă, măcar a celor patru fraţi, cel puţin ei vor fi achitaţi de orice penalizare. De mine, am spus, nu-mi păsa deloc.

Pentru ziua următoare ne-am hotărât cu fratele Roşianu să rămânem la Alba Iulia, ca la ora 10 să mergem la Grefa Judecătoriei să aflăm rezultatul, după cum ni se spusese.

— Nu se dau astăzi nici un fel de rezultate, ne spuse femeia de la grefă în ziua următoare, când am întrebat-o. Judecătorii sunt ocupaţi acum cu altceva... Veniţi mâine, poimâine, ori mai târziu. Dacă nu aveţi unde să staţi aici în oraş, mergeţi acasă şi vi se va comunica acolo sentinţa.

Am plecat spre casă, rămânând să aşteptăm. Dacă fraţii din Alba Iulia vor afla mai repede rezultatul, ne vor comunica ei la fiecare.

Într-adevăr, peste câteva zile, sora Victoria, soţia fratelui Lucian, ne aducea următoarea notă, copiată din Registrul Proceselor Penale al Judecătoriei din Alba Iulia:

HOTĂRÂRE:

Au fost condamnaţi inculpaţii: Dorz Traian la doi ani închisoare, Pop Alexandru şi Pop Augustin la câte un an închisoare, Rus Lucian la un an şi două luni închisoare. Pentru săvârşirea infracţiunii prevăzute de Art. 94 din Legea 3/1974 cu art. 75, litera a, c, p. (Legea Presei - pentru scriere, înregistrare şi difuzare de materiale neautorizate. De la trei luni la doi ani închisoare, ori amendă).

Am văzut-o pe sora Victoria foarte întristată. Era bolnavă destul de grav cu inima, iar cei patru copii ai lor erau încă mici. Se îngrijora ce vor face cu ei fără fratele, dacă el va fi luat şi dus atâta vreme de acasă.

— Anii sunt în Mâna lui Dumnezeu, soră Victoria, i-am zis eu, nu în mâinile oamenilor. (O, de câte ori mai spusesem şi altora aceste adevăruri, de-a lungul atâtor ani grei din trecut!) Nu trebuie să fim nici miraţi nici zdrobiţi de toate acestea. Doar ştim Cuvântul Sfânt al lui Dumnezeu care ne spune că-n lume vom avea necazuri. Că la aceasta am fost rânduiţi. Dar suferinţele trec, iar răsplata lor rămâne. Că alegerea noastră pentru o suferinţă împreună cu Domnul, este dovada că am fost aleşi şi să împărăţim cu El. Că nu ne va

ajunge nici o suferinţă care să întreacă puterea pe care ne-o va da Domnul Isus Hristos pentru a o putea răbda, fiindcă Însuşi Domnul nostru va avea grijă de noi. Să ne încredem puternic că, dacă noi nu-L lăsăm pe El, nici El nu ne va lăsa pe noi şi pe-ai noştri. Suferinţa pentru Domnul este un har care nu-i dat chiar tuturor. Dacă nouă ne-a fost dat, atunci noi să-I mulţumim Domnului pentru aceasta şi să ne arătăm vrednici de El.

De altfel, încă nu se ştie nimic clar, până ce vom primi comunicarea scrisă a sentinţelor. Abia atunci vom şti sigur şi vom vedea ce avem de făcut. Cine va vrea atunci să facă recurs împotriva sentinţei, va avea termen şi va putea să-l facă. În ce mă priveşte pe mine, eu n-am să fac nici un recurs, oricare ar fi sentinţa lor împotriva mea. Las totul în grija şi răsplătirea Domnului.

După acestea am aşteptat acasă liniştit şi pregătit pentru orice îmi va veni de la Domnul şi de la oameni. Fie voia Domnului meu, eu sunt gata să primesc orice sentinţă. Traista mea de drum era gata şi mă aşteaptă aici lângă mine încă din 1964, de la ultima mea ieşire din închisori. De atunci ştiam că trebuie mereu să mă aştept ca să mi-o iau. Câtă vreme Mântuitorul şi Domnul meu Isus Hristos este tăgăduit şi batjocorit aici, eu voi avea aceeaşi soartă cu El şi nu trebuie să mă aştept la alta mai bună. Astfel traista mea trebuie să fie mereu gata. Când mi se va spune: "Vino", eu doar s-o iau şi să plec. Am şi luat-o cu mine de atâtea ori până atunci şi până astăzi, cât am fost chemat sau dus pe la anchetele nenumărate de la Beiuş, de la Oradea, de la Bucureşti.... Traista aceasta mi-a fost un tovarăş nedespărţit în toţi cei 35 de ani, din 1947, prin câte am trecut, până astăzi, prin toate pentru Numele şi Cauza Domnului meu Isus Hristos.

Acum o privesc întrebător, poate mai stăruitor ca oricând - şi ea-mi răspunde:

— Eu sunt gata!

Îi răspund şi eu cu duioşie iubitoare, privind-o ca pe o soră şi soţie de pătimiri - de care se vede că nu mă voi despărţi până în clipa când mă va lua Mântuitorul şi Dumnezeul meu acolo Sus la El în Împărăţia Sa. I-am răspuns:

— Şi eu sunt gata!

Apoi m-am aşezat lângă ea liniştit în genunchi înaintea Domnului meu Isus Hristos, Dragul, Scumpul şi Dulcele meu Mântuitor - încredinţându-I sufletul meu şi soarta mea şi a celor scumpi ai noştri în mâinile Lui puternice şi iubitoare, pentru orice va veni. Ai Lui suntem şi facă-se deplin voia Lui cu noi. Amin.

A trecut apoi toată luna iulie fără să urmeze nimic după procesul din ziua martiriului sfinţilor Petru şi Pavel.

Între timp mai luasem parte la nişte frumoase nunţi frăţeşti unde fusesem invitat mai stăruitor. Două au fost mai deosebite dintre aceste nunţi, una în judeţul Timiş, iar cealaltă în judeţul Caraş-Severin, la sfârşitul lui iulie şi la începutul lui august, una după alta. La fiecare participaseră până la două mii de fraţi şi se petrecuseră nişte lucruri destul de însemnate, care cereau să fiu neapărat acolo. De acolo auzisem că începuseră şi arestările fraţilor, întâi a lui Roşianu, apoi a lui Rus Lucian.

După ce am ajuns acasă de la ultima dintre nunţi, în dimineaţa zilei de 3 august, când mă aşteptam să vină şi arestarea mea, iată şi miliţianul comunal, intrând în curte. Venea cu mandatul meu de arestare. Da, era adevărat, eram condamnat la doi ani închisoare şi el venea acum să mă ridice, fără nici o comunicare mai dinainte. Pentru a nu ne folosi de vreun drept de recurs. Trebuia deci să-mi iau traista şi să plec... Ce sfidare a oricărei legi - totuşi.

Până ce eu am intrat în casă să-mi iau rămas bun de la soţie şi de la Florica mea, miliţianul a ieşit în stradă cu ochii plini de lacrimi, vădit îndurerat şi jenat şi el de ceea ce vedea şi trebuia să facă. Omul acesta, ca şi toţi ceilalţi din jur, mă cunoşteau de mulţi ani de zile şi vedeau cu uimire şi ei ce nedreptate se face împotriva mea. Vecinii se uitau miraţi şi neîncrezători de după garduri şi din curţi cum eram dus la închisoare la anii aceştia şi în starea aceasta. Ca un făcător de rele. Bietul miliţian, mi-a luat el bagajul, să mi-l ducă până unde trebuia să mă predea. Eu mergeam şchiopătând de piciorul bolnav, numai cu băţul în care mă sprijineam.

Pe drum am aflat că mandatul meu de arestare trebuia să sosească mai devreme cu 10 zile. Dar, fiind întocmit cu o greşeală de nume, a fost înapoiat pentru corectare Tribunalului Alba Iulia care îl emisese. Domnul Isus făcuse asta, pentru că altfel eu n-aş fi putut lua parte la cele două nunţi. Încă o dovadă că tot ce trebuie să se

întâmple în viaţa noastră nu vine nici de la oameni, nici când vreau ei - ci vine de la Domnul şi când hotărăşte El.

Doamne Isuse, dacă arestarea n-ai lăsat-o când au vrut oamenii, nu lăsa nici eliberarea mea când au hotărât-o ei. Chiar dacă numai cu trei zile ar fi mai devreme, vreau s-o primesc din Mâna Ta, Isuse Doamne, şi nu din mâna lor. Să fie tot ce-mi dai numai de la Tine şi nimic de la oameni.

După nişte formalităţi de vreo două ceasuri la Beiuş, am fost luat şi dus mai departe la Miliţia din Oradea. Aici mi s-a luat tot ce aveam la mine şi am fost predat şefului de arest căruia i s-a spus:

— Du-l şi bagă-l la 19!

— Vă rog să-mi lăsaţi băţul, am zis eu, nu pot umbla fără el.

— Când vei merge mai departe ţi-l vom da. Acum rămâne aici. Mergi rezemându-te pe pereţi.

Cel care mă luase în primire mă împinse pe uşa din dos în coridorul îngust şi întunecat al arestului şi trânti în urma mea cu zgomot uşa şi zăvorul greu de fier. Ce familiar şi cunoscut îmi deveni dintr-o dată acest zgomot auzit atâţia ani... Şi aerul stătut şi acru care mă izbi ca un duh rău peste faţă... Şi oamenii cu uniformele astea ale lui Zoli-baci şi Nehez-baci, de parcă abia ieri mă despărţisem şi nu acum 30 sau 35 de ani...

Cel ce mă ducea de la spate împingându-mă, mă opri în faţa unei uşi şi, deschizând-o, îmi zise:

— Intră aici!

Mă înspăimântai. Din întunericul coridorului îmi apăru ca o peşteră şi mai întunecoasă, ceva ca o intrare în iad. Un nor de fum greu şi otrăvit de ţigări năvăli spre mine, şi vreo patru umbre de oameni negri vedeam stând şi mă priveau foarte fioros dinăuntrul peşterii acesteia întunecate.

Mă dădui înapoi un pas.

— Vă rog foarte mult să nu mă băgaţi aici. Nu voi putea suporta fumul acesta nici măcar un ceas şi va trebui să mă scoateţi ori la morgă ori la infirmerie. Sunt foarte bolnav şi nu pot rezista. Duceţi-mă oriunde, numai nu în fumul acesta.

— Du-l la 8, zise altul care se oprise lângă noi, acolo nu-i nimeni.

— Vă mulţumesc mult, le zisei eu, şi mă grăbii să plec, sprijinindu-mă de perete şi gândind: Doamne Isuse, numai Ţie trebuie să-Ţi mulţumesc că eşti şi aici cu mine, ca să-mi izbăveşti viaţa.

Celula 8 era tot la fel de mică, dar era goală. Avea două paturi de fier suprapuse, pe lângă care abia puteai să te strecori până la fereastra mică, cu gratii şi cu plasă de sârmă, prin care venea puţină lumină şi mai puţin aer. Le-am cerut voie să stau întins pe pat. Mă simţeam foarte rău. Tot trupul îmi tremura de dureri şi de oboseală. Îndată ce am fost singur, m-am rugat Domnului şi Dumnezeului meu, mulţumindu-I cu lacrimi pentru că din nou a vrut să am parte de suferinţa asta pentru El şi Cuvântul Lui... Dar parcă nici nu-mi venea să cred că totuşi s-a putut proceda în felul acesta faţă de mine. Trecuseră 23 de ani din 1959 când fusesem judecat şi închis ultima dată. M-am aşteptat să se fi schimbat mult spre bine totul de atunci şi până acum. Dar ce surprins văd cât de mult s-a schimbat spre rău.

Atunci fusesem condamnat politic, băgat cu oameni culţi, serioşi, cumpătaţi, înţelegători şi ordonaţi - acum sunt un condamnat de drept comun, pus între cei mai înapoiaţi oameni, mai înrăiţi şi mai dezordonaţi. Atunci nu era admis măcar fumatul în celulă. Acum aceşti oameni sunt lăsaţi să-şi aprindă ţigară de la ţigară, otrăvindu-se cu toţii în aceste celule strâmte şi fără aer, pentru ca nenorocirea să le fie şi mai mare, iar pierderea să le fie cât mai grabnică şi sigură. Fumatul, care afară este strict reglementat şi oprit oriunde este o aglomeraţie de oameni, aici nu-i reglementat de nimeni. Lasă-i să fumeze, lasă-i să se otrăvească, lasă-i să piară toţi!... Un om bătrân este imposibil să reziste în astfel de condiţii. Orice condamnare pentru unul ca mine, oricât de scurtă ar fi, înseamnă sigur o condamnare la moarte. Prin urmare la moarte m-au condamnat. Ei au ştiut bine şi au vrut sigur asta.

Nu-mi făceam păreri prea înalte despre importanţa pe care o am în ţara asta, însă la cei aproape 70 de ani ai mei şi după activitatea mea îndelungată, eram totuşi un nume cunoscut şi respectat atât în ţară, cât şi în străinătate şi era de aşteptat să se procedeze altfel faţă de mine şi nu în acest mod josnic şi nedrept. Cel puţin pentru vârsta şi boala mea, dacă nu pentru altceva. Dar aceasta este aşa, ca să mi se prăbuşească orice iluzie despre omenia în care mai speram. Şi să-mi dau seama cât de adânc se prăbuşeşte lumea în care trăim. Doamne Isuse, ajută-mi să pot suporta totul până la capăt...

A doua zi uşa se deschise brusc şi în celulă îmi apăru un tovarăş tânăr şi infirm de un picior, îmi spuse că vine din penitenciarul Satu Mare unde executa o pedeapsă de trei ani pentru o faptă ruşinoasă. Era de loc din Oradea şi i se aprobase să vină aici pentru confecţionarea unei proteze pentru piciorul bolnav. De la el am aflat că închisoarea din Oradea fusese desfiinţată şi că cei condamnaţi din Bihor execută închisoarea la Satu Mare. Că din cauză de economii, din mai multe judeţe se desfiinţaseră închisorile, iar condamnaţii erau îngrămădiţi în alte judeţe. Că din cauza asta toate închisorile sunt supraaglomerate şi se mai tot aglomerează mereu, făcând tot mai grele condiţiile de hrană, de cazare, de tratament. El era tare descurajat, dar eu mă încredinţam Domnului fără nici o teamă. Fie ce va fi.

— Dacă eşti condamnat, adăugă el, nu vei sta aici decât cel mult trei zile. Se fac curse de două - trei ori pe săptămână spre Satu Mare. Te vor duce acolo.

Într-adevăr, a doua zi mi s-au luat datele pe un dosar, apoi amprentele şi în urmă am fost fotografiat din faţă şi din profil, cu un număr penal agăţat pe umăr. Astfel intram în numărul celor fărădelege unde voi fi tratat ca ei, fără nici o deosebire formală, dar şi mai rău decât cei ce săvârşiseră cele mai grele fapte contra semenilor lor.

A treia zi de dimineaţă eram scos cu bagajul în curte, unde aştepta, trasă în faţa arestului, o dubă mică. Un plutonier gras aşeza, după dosare, pe două rânduri înaintea mea, alţi vreo 12 arestaţi cărora le punea cătuşe la mâini, legându-i împreună doi câte doi. Toţi erau tineri, pletoşi, foarte bruneţi şi vorbind între ei şi râzând zgomotos, ţigăneşte, ungureşte, româneşte... Mulţi glumeau familiar chiar şi cu miliţienii. Erau deci foarte cunoscuţi pe aici şi nici nu le prea păsa lor de starea în care se aflau. Cu cătuşele la mâini, au fost apoi urcaţi şi împinşi, cu ţigările aprinse, în duba care se umplu cu ei. Rămăsesem numai eu singur la urmă.

— Pe bătrânul ăsta nu-l înghesui cu ei, că moare acolo, zise unuia plutonierul gras care făcuse apelul dosarelor. Lasă-l lângă tine în boxa de la uşă.

— Ăsta cred că acolo îşi dă obştescul sfârşit, răspunse celălalt, râzând şi împingându-mă în dubă.

— Acesta ni-l vom da toţi, domnule plutonier, zisei eu privindu-l în ochi. Numai că nici unul nu ştim când şi cui ne vine rândul să ni-l dăm.

Din nou am mulţumit Domnului Dumnezeului meu în inima mea pentru izbăvirea care mi-o dădea. E uşor de bănuit cum aş fi ajuns eu la Satu Mare după trei ore de călătorie înghesuit şi călcat în picioare de cei doisprezece din duba plină de fum şi înjurături.

Plutonierul de lângă mine, care păzea duba din boxa de la spate, mă aşezase pe scaunul din faţa lui şi mă privea puţin indiferent, ca un om obişnuit cu drumurile astea. Era şi el destul de bătrân şi făcea cursa asta de atâţia ani, de câte două sau trei ori pe săptămână. Am încercat pe drum câteva cuvinte cu el. Poate că n-am să-l mai văd niciodată - gândeam - trebuie să-i spun măcar ceva despre moarte, despre judecată, despre răsplata veşnică a fiecăruia pentru faptele sale. Despre nevoia de a ne gândi fiecare la asta, mai ales noi, care nu suntem tineri nici unul.

Omul nu se împotrivea. Văzuse şi el destule în viaţa lui şi simţea că am dreptate. De fapt astfel de cuvinte mai spusesem şi ieri şi alaltăieri la toţi ceilalţi cu care mai fusesem. Poate vreunuia îi vor folosi. Ascultaseră toţi, ca şi acesta, fără să mai spună nimic, nici da nici ba. De la acest plutonier am aflat prima dată că bătrânii cei trecuţi peste 60 de ani nu fac decât un sfert din pedeapsa la care sunt condamnaţi.

— Dumneata, îmi zise el, n-ai să faci decât şase luni din cei doi ani. Există scris în regulament acest lucru. Statul s-a gândit cu omenie, ca să vedeţi ce drepte sunt legile noastre şi cum s-au făcut ele cu gândul la om...

Din starea în care eram şi după câte văzusem şi auzisem, ştiam cât să cred din toate aceste cuvinte. Dar eu, care eram plin de încredere în Mâna şi grija Domnului meu, părea că nici nu-l aud. Nici nu mă interesa asta.

Câtă dreptate am avut să nu-l cred atunci, am aflat îndată mai târziu. Când a venit vremea să se împlinească faţă de noi această condiţie umană, fratele Roşianu a constatat-o întâi. El, care era tot aşa de bătrân şi de bolnav ca mine, trebuia să se elibereze după regula asta în luna noiembrie. Dar când a fost în faţa comisiei de eliberare condiţionată, i s-a spus:

— E adevărat că dumneata ai avut tot timpul o comportare ordonată, respectuoasă şi supusă. Dar dumneata nu poţi fi eliberat încă, fiindcă nu eşti de-ajuns reeducat. Mai stai trei luni.

Şi după aceste trei luni ar mai fi fost amânat încă alte trei luni şi pe urmă tot aşa până la sfârşitul pedepsei sau vieţii. Şi desigur tot aşa s-ar fi procedat şi faţă de mine. Ba cu atât mai mult - dacă Domnul ne-ar fi lăsat în mâinile lor. Dar slăvit să fie Domnul, care nu ne-a lăsat nici o clipă din Mâinile Lui. El însuşi să le răsplătească cu o răsplată veşnică tuturor acelora care au lucrat şi s-au rugat pentru izbăvirea noastră, fie într-un fel, fie într-altul.

La Satu Mare am fost imediat luaţi în primire, înscrişi în registre şi apoi băgaţi în sala de baie, tunşi la zero şi îmbrăcaţi în haina de ocară a penitenciarului, având peste tot înscrise, cu litere mari şi murdare de tuş, noua noastră denumire: DEŢINUT.

Eram gata să fim împrăştiaţi prin celulele de carantină, când intră în sala de baie un plutonier, strigând aspru:

— Drepţi, vine Cetăţeanul Comandant!

Intră un civil gras şi dur, însoţit de altul în uniformă, care stătea înapoia lui. Venea să ne vadă pe noii sosiţi şi să-şi facă o părere despre noi. La început am crezut că aşa este regula de fiecare dată. Dar pe urmă am aflat că cinstea asta li se făcea foarte rar. De fapt nici nu putea în fiecare zi să se ocupe comandantul însuşi de cei ce erau vărsaţi aici de atâtea guri de canale colectoare! Comandantul s-a uitat mândru şi autoritar peste toţi până la mine, cel mai din urmă şi a început să întrebe pe cei mai de aproape:

— Cum te cheamă, de unde eşti, pentru ce eşti condamnat?

Când a ajuns la mine, (se pare că asta şi voia, fiindcă nu-l interesau răspunsurile celorlalţi) îmi zise, privindu-mă foarte atent:

— Dumneata cum te numeşti? Pentru ce ai fost condamnat?

— Mă numesc Dorz Traian, sunt condamnat la 2 ani pentru scriere şi difuzare de cărţi religioase.

— Ieşti iehovist?

— Sunt ortodox din Oastea Domnului.

— Aha; şi ce ai scris?

— Poezii, meditaţii, proverbe.

— De ce n-ai scris amintiri din copilărie, ca Ion Creangă?

— Am scris şi amintiri din copilărie, dar nu ca Ion Creangă...

— Bine!

Apoi, privind peste toţi, întrebă, grăbindu-se spre ieşire:

— Aveţi cineva ceva de raportat?

— Am eu, domnule Comandant, i-am zis, îndemnat deodată de un gând. Vă rog foarte mult să dispuneţi să fiu repartizat la o cameră cu mai puţini fumători. Aici se fumează foarte mult, iar eu sunt bolnav şi cu inima. Nu pot suporta fumul de ţigară.

— Asta depinde de cei care sunteţi în cameră - zise el nepăsător şi ieşind, înţelegeţi-vă acolo ca să se fumeze mai puţin.

Am înţeles atunci că şi răspunsul acesta era, ca şi celelalte, o bătaie de joc. El ştia bine ce puţin îi interesează acolo pe nişte fumători înrăiţi şi pătimaşi, de unul care moare lângă ei din cauza fumului lor. Dar tot atâta îl interesa şi pe el de rugămintea mea. De fapt aici parcă nimeni n-are voie să facă bine nimănui... Dar îi poate face orice râu...

Am fost repartizaţi fiecare pe unde s-a nimerit. La câte o cameră de carantină. Va trebui să stăm în aceste camere 21 de zile sub observaţie medicală şi educativă. Mai mult educativă - deoarece penitenciarul nici nu are în realitate un medic. Are doar un oficiant sanitar subofiţer, care vine destul de rar la cabinetul medical. Şi un amărât de sanitar dintre deţinuţi, destul de bolnav şi el - şi care face ce poate între cei o mie şi câteva sute de nefericiţi închişi aici.

Despre medicină se vorbea mai rar, dar despre educaţie se vorbea întruna. Aveam în camere broşuri cu regulile obligatorii pentru deţinuţi, pe care trebuia să le învăţăm pe de rost. Eram scoşi de câteva ori pe săptămână la clubul penitenciarului, unde ni se arătau diafilme, programe de televiziune, conferinţe şi altele - toate cu conţinut de propagandă şi educaţie. E bine totuşi că se fac aceste lucruri şi aici - dar cred că ar fi mult mai bine dacă s-ar face înainte, când aceşti oameni sunt afară, pentru a nu mai face faptele pentru care ajung aici. Acum, pentru cei mai mulţi, acestea nu mai folosesc la nimic, nu numai pentru că majoritatea sunt ţigani, total inculţi - şi unguri, total neştiutori ai limbii române, ci şi pentru că felul de viaţă pe care ei l-au dus înainte de a ajunge aici şi de care absolut nimeni nu s-a preocupat, i-a înrăit atât de mult, că dispreţuiesc totul. Singură educaţia lui Hristos i-ar mai putea ajuta cu ceva. Dar cine să le-o facă? Aşa, aceştia vor pieri şi trupeşte şi sufleteşte.

La cea dintâi înfăţişare în sala clubului eram prezenţi vreo 40 de deţinuţi. Căpitanul educator care se ocupa de noi voia să ne cunoască pe fiecare în parte. După ce ne văzuse dosarele, voia acum să ne vadă şi feţele, ca şi comandantul. Stătea la o masă şi ne fixa pe rând cu ochii, apoi ne făcea semn să ne ridicăm în picioare şi să-i raportăm:

— Să trăiţi, cetăţene căpitan! Sunt deţinutul..., condamnat la..., pentru... După ce a ascultat vreo 14-15 inşi, cu toţii tineri şi cu pedepse mari pentru crime, tâlhării, spargeri, bătăi şi altele asemenea fapte, se fixă asupra mea şi îmi zise:

— Dumneata, bătrâne, pentru ce ai venit aici?

Am spus formula de prezentare şi i-am arătat motivul şi condamnarea, cum raportasem comandantului. Toţi ceilalţi se uitau miraţi şi neîncrezători la mine. Eram nu numai singurul bătrân cu părul alb dintre toţi, dar nici nu-şi puteau închipui nici unii că pentru scriere de cărţi religioase mai putea fi condamnat cineva în ţara noastră. Ei nici unii nu mai auziseră de aşa ceva.

— Legea este lege, răspunse căpitanul, vădit încurcat de situaţia asta şi neştiind cum să iasă altfel din ea. Oricine o calcă trebuie să îi suporte pedeapsa.

Apoi, reluând şirul întrebărilor pentru alţii, trebui să audă alte nume, alte crime, alte tâlhării, alte spargeri.

— Ei, părinte, ce ziceţi de toate astea, îmi zise din nou mie, după ce le auzise din nou toate astea? Vezi că are dreptate legea să fie aspră? Auzi ce au săvârşit aceştia?

Mă ridicai îngrozit şi îndurerat şi răspunsei:

— Sunt foarte întristat de tot ce aud, cetăţene căpitan. Într-adevăr faptele acestea trebuie condamnate... Aş fi vrut să adaug: dar oamenii aceştia ar trebui salvaţi.

Ca şi cum mi-ar fi citit gândul, căpitanul zise:

— Nu numai faptele, ci şi făptaşii trebuiesc condamnaţi. Fiindcă fapta nu poate fi separată de făptaş...

Am tăcut, nu era cazul să mai spun nimic acum, diferenţa dintre mine şi el nu-mi mai permitea discuţie, dar altădată i-aş fi răspuns: da, numai Dumnezeu Cel Bun şi Legea Lui cea blândă osândeşte fapta, dar iartă pe făptaşul care se pocăieşte, pentru că Sângele Fiului Său a ispăşit pentru el... Legile omeneşti nu pot ierta şi salva pe nimeni.

Dar faptul că mi-a spus în faţa tuturor "părinte", m-a aruncat dintr-o dată în afara tuturor. S-au uitat cu toţii şi mai miraţi la mine - şi din ceasul acela au început să-mi zică "părinte", crezându-mă preot. Mai ales după vârsta care mă deosebea de toţi. Le-am explicat la mulţi că nu sunt preot. Că există o mare diferenţă între teologia mea de scriitor religios şi între a unui preot de altar. Dar pentru ei diferenţa aceasta nu exista. Iar eu am rămas să suport numele acesta până la capăt, cu tot binele şi răul care îl însoţea în mintea şi în inima fiecăruia. Unii mă batjocoreau obraznici, iar alţii mă priveau cu respect, ascultând cuvintele mele despre Dumnezeu şi mântuire, socotind că este ceva normal ca un preot să vorbească oriunde şi oricui despre Dumnezeu şi despre mântuire.

Îndată după aceea am fost mutat într-o cameră mare în care mai erau alţi 40 de deţinuţi, total străini pentru mine. Iată încă unul dintre marile necazuri pe care le am. De data asta nu mai suntem nici doi fraţi împreună. Pe fiecare dintre noi ne-a aruncat în altă închisoare. Să nu fim nici doi măcar la un loc. Dacă am fi fost împreună, ar fi fost mult mai uşor. Dar nici uşurarea aceasta nu ne-a îngăduit-o legea care ne condamnase. Trebuia să suferim fiecare singur. La nivelul stării noastre sufleteşti, noi suportam închisoarea de o sută de ori mai greu decât ceilalţi, chiar în aceleaşi condiţii. Pentru că fiecare suferă potrivit sensibilităţii sale sufleteşti. Unuia nu-i pasă dacă îl loveşti cu parul. Altul suferă de moarte şi pentru un cuvânt jignitor. Unii băteau în uşă de o sută de ori să ceară şi să reclame. Noi nici nu ne-am apropiat să cerem ceva niciodată. Pentru noi închisoarea aceasta este de o suferinţă cumplită şi permanentă. Pentru ceilalţi este ceva obişnuit. Bandi, ţiganul, spunea:

— Închisoarea este casa mea. Eu am făcut 21 de ani de puşcărie. Primăvara ies, iar toamna fac câte ceva ca să fiu închis pentru iarnă. Aici am mâncare, am pat, am îmbrăcăminte. Eu fur de la toţi: vara de la particulari, iarna de la Stat. Niciodată nu voi munci. Şi nu vreau o altfel de viaţă decât asta!...

Şi aşa ca el erau aproape toţi. Doar 3-4% dacă erau altfel.

Când eşti mutat într-o cameră nouă, trebuie imediat să te prezinţi la şeful de cameră, fiindcă fiecare cameră are un şef dintre deţinuţi. Acest şef este numit de către cadrele închisorii. De obicei cel mai slugarnic şi mai linguşitor dintre toţi. Şeful acesta este omul stăpânirii în cameră. De el trebuie să asculte fiecare - şi fără ştirea lui nu se întâmplă nimic. El repartizează paturile, el numeşte plantonul, el are grijă să fie ordine şi disciplină.... El raportează pe oricine nu se supune dispoziţiilor lui, iar conducerea ia imediat măsuri împotriva celor pârâţi de el.

M-am prezentat deci şi eu în faţa noului meu şef de cameră. Şeful acesta este un om foarte brunet cu o faţă de piatră, cu nişte ochi de oţel şi cu o gură de fiară.

— Cum te cheamă, bătrâne? mă străpunse el cu ochii şi cu cuvintele, ca şi cu nişte săgeţi veninoase. Am simţit dintr-o dată duhoarea ameninţătoare a vrăjmaşului duh, cu care, iată, iarăşi mă întâlnesc aici. Diavolul are nu numai înfăţişare sau cuvinte, ci are şi un miros grozav de greu... La mine, zise el poruncitor, trebuie să te prezinţi regulamentar!

— Sunt deţinutul Dorz Traian de 68 de ani, condamnat la 2 ani închisoare pentru scriere şi difuzare de cărţi religioase, răspunsei eu, ca şi comandantului, ca şi educatorului, ca şi majorului de pe secţie, hotărât fiind să-mi duc umilirea până la capăt şi convins că am în faţa mea pe un vrăjmaş şi răufăcător de la care mă pot aştepta la orice. Dar şi voind să sufăr totul fără să provoc pe nimeni cu nimic.

— Eşti popă, ori iehovist?

— Sunt creştin.

— Vom vedea noi asta! Unde ai făcut serviciu?

— În cadrul episcopiei ortodoxe din Oradea.

— Aha, adică eşti popă. Bandit de popă care înşeli lumea cu poveşti despre Dumnezeu, furând bănuţul săracilor ca tu să bei şi să mănânci ca un trântor! Lasă că am să te învăţ eu regulamentul popiei. Aici ţi s-a înfundat cu Dumnezeul tău. Acum eu ţi-s popă şi dumnezeu, să ştii. Eu sunt ţigan, măi, popo, dar sunt un ţigan deştept, nu prost, mă! Ştii proverbul că vai de ţara unde ajunge ţiganul împărat. În camera asta eu sunt împăratul şi o să te învăţ eu şi pe tine ca şi pe ceilalţi cum se face închisoarea după regulament. Vai de cine mişcă în front când strig eu "drepţi", ai înţeles? Acum te vei duce colo la patul cel din fund, că văd că eşti bolnav, ori numai te prefaci - vom vedea noi şi asta. Îţi pui sarsanaua acolo... (sarsanaua se chemă în limbajul ţigănesc bagajul, traista deţinutului), apoi vii iarăşi aici în faţa mea, ca să facem cunoştinţă mai îndeaproape, în faţa tuturor.

Vorbea şuierător, trufaş, sadic şi crud - ca să vadă ceilalţi cu toţii "nivelul" lui politic şi felul cum ştie el să-şi bată joc de popi şi de Dumnezeu.

— Dar mai stai, nu pleca încă. Ştii să cânţi, popo? Trebuie să ştii, toţi popii trebuie să ştie cânta. Şi dacă ştii să cânţi, trebuie să ştii şi să joci. Toţi popii joacă. La noi popii când se îmbătau la nunţi jucau mai grozav decât noi ţiganii. Aici vei cânta tu popeşte şi vom juca noi ţigăneşte. Ori dacă nu vrei, vom cânta noi ţigăneşte şi vei juca tu popeşte... Şi râdea larg şi răutăcios, însoţit de cei trei care se ţineau slugarnici în preajma lui, complici spre el şi neruşinaţi spre mine.

M-am simţit deodată ca şi cum aş fi ajuns în faţa diavolului şi între ai lui. Dar aveam în mine o uriaşă putere de a suferi orice rău. Primeam liniştit lupta cu el şi îmi făcea parcă o plăcere să mă umilească oricât îi va fi îngăduit.

M-am întors liniştit şi tăcut din faţa lui şi m-am dus să-mi pun traista în patul pe care mi-l arătase. Toţi cei din cameră stăteau nemişcaţi şi priveau înmărmuriţi cum eu eram bătaia lui de joc. Nu înţelegeau de ce se poartă el aşa de urât cu mine. Eram totuşi un om bătrân şi nu mă cunoştea ca pe un făcător de rele. Dar nici unul nu avu curajul să mă apere în primul moment. Toţi se temeau de şef şi nu le convenea nici unuia să şi-l scoale pe cap de dragul meu. Poate că în sufletul lor se distrau puţin şi ei pe socoteala mea. Era ceva nou pentru toţi.

Şeful mă chemă iarăşi la patul lui din mijlocul camerei, de unde îi supraveghea pe toţi. Acum stătea ca un tiran pe tron şi se pregătea cu toată neruşinarea să-şi bată joc de mine şi mai sadic. Cred că făcuse şi afară cele mai mari ticăloşii. Avea toate însuşirile pentru asta.

Am mers în faţa lui pregătit să îndur orice. Voiam şi să văd până unde va merge diavolul în înjosirea mea, dar voiam şi să fac unele experienţe în privinţa asta, pe care încă nu le făcusem nicăieri prin toate închisorile până astăzi.

Stătea cu mâinile pe genunchi şi mă aştepta. Când am ajuns în faţa lui îşi dezgolea amândouă mâinile, suflecându-şi mânecile până la umeri. Apoi făcu palmele pumni şi le îndoi spre piept. Credeam că va începe să mă lovească. Eram pregătit şi pentru aşa. Dar nu lovi, ci îmi zise:

— Vezi, tu, popă, mâinile astea? Uită-te bine la ele, câte cicatrice şi vânătăi am. Pe mâinile astea au fost obezi, mă, nituite cu ciocanul pe nicovală. Nouă luni am stat odată aşa. Habar n-ai tu câte biserici am spart eu, câte potire şi cruci şi cădelniţe de aur am furat. Câte evanghelii aurite, câte icoane făcătoare de minuni, câte lucruri şi picturi sfinte am dus fără să mă prindă nimeni, în câte familii de popi m-am amestecat şi câte legături ascunse am avut. Vezi tu mâinile astea, habar n-ai tu câte isprăvi am făcut cu ele, că n-am avut nici frică nici respect prostesc faţă de nimic. Cine s-a pus contra cu mine ori m-a supărat cu ceva, gata a fost cu el. Ehe, la câţi bărbaţi le-am răsucit eu gâtul şi la câte femei le-am sucit capul! Când m-am supărat pe cea cu care trăiam, am împuns-o peste tot corpul cu o sulă şaptesprezece lovituri de cuţit. Aşa am numărat: una, două, trei... şi aşa până la atâtea că nu mai aveam loc. Apoi am băgat-o în vana de baie şi i-am pus în apă sare şi oţet, să se înveţe minte. Dar să vezi de acum dacă aş ieşi afară! Atunci să auzi iarăşi despre Reismuveş Aurel din Inand...

Mi se încrâncenase pielea pe spinare de scârbă şi mă înfioram de cele ce auzeam. Se lăuda oare acest nenorocit, cum aveau toţi hoţii obicei, ori chiar aşa şi era? Îl puteam crede în stare de orice. N-am mai putut

asculta... Orice clipă de stare a mea în faţa lui i-ar fi dat prilej să-şi mai reverse şi alte mârşăvii prin gură. I-am întors spatele şi am pornit spre patul meu, urmat de râsul lui.

— Ce-i, popă, te-ai îngrozit? Hă, hă, încă stai să vezi şi să mai auzi şi altele. Vino înapoi să mai stăm de vorbă şi despre ce n-ai auzit tu niciodată în viaţa ta.

Într-adevăr aşa ceva nici nu mai auzisem, dar nici nu doream să mai aud. Nu i-am răspuns nimic, înspăimântat de starea lui de îndrăcire, mă aşezasem în picioare cu faţa la peretele dintre paturile din rundul camerei şi stăteam îndurerat aşa înaintea lui Dumnezeu. Doamne, în ce iad m-ai aruncat şi în ce stare pot fi aceste suflete pierdute. Mă aşteptam să vină după mine să mă smucească de acolo, să mă trântească pe jos, să mă târască, să mă lovească, să-mi facă orice - din starea în care era. Dar nu-mi păsa de nimic. Îl mai văzusem între timp pălmuindu-l şi pe un altul înaintea mea, pentru un fleac. Dar n-a venit. Cineva din alt colţ se ridicase spunând ceva în apărarea mea. Apoi încă unul. Şi lucrurile s-au oprit aici, fiindcă pe sală a început să sune clopoţelul vestind pregătirea pentru apelul de seara.

Am fost lăsat în pace în seara aceea, ca şi cum aş fi fost uitat. Dar încă câteva zile până când el a fost mutat pe neaşteptate în altă cameră, am mai avut multe de suferit din cauza lui. Deşi cabinetul medical îmi aprobase să stau la pat, el nu-mi permitea, ci mă obliga cu tot felul de vorbe rele şi ocări murdare să stau toată ziua pe banca de scândură din mijlocul camerei. De la deşteptare până la stingere, 17 ore. Mai ales duminica făcea cel mai rău.

Dar când totul ajunsese cel mai greu de suportat, Dumnezeu m-a izbăvit de el. Pe neaşteptate a fost scos şi mutat nu ştiu unde şi astfel am scăpat pentru totdeauna de el. Încă o dată: ce bine este să-ţi încredinţezi soarta în mâinile Domnului, suferind cu răbdare orice moment greu. Pentru că totul îţi este dat de Sus ca să-ţi folosească până la urmă numai spre bine. Iar când lucrarea pentru care ţi-a fost dat sau ţi-a fost îngăduit răul acesta se împlineşte - momentul încercării trece, vrăjmaşul pleacă, starea se schimbă. Domnul Însuşi veghează ca nimic să nu dureze nici o clipă mai mult. Şi să nu fie nici cu un strop mai greu decât a hotărât El mai înainte de a veni. Şi de cât este puterea care ţi s-a dat ca să poţi suferi.

În lucrarea cea tainică şi sfântă a lui Dumnezeu noi nu suntem singuratici, ci uniţi cu alţii, ca nişte mădulare în trup, după cum este scris... "Sunteţi mădulare unii altora..." Şi după cum în trup există un echilibru fără de care n-ar fi cu putinţă viaţa, tot aşa în Tainicul Trup al lui Hristos, care este Biserica Lui cea Vie, este nevoie să fie şi să se păstreze mereu un echilibru. Dacă unele mădulare sunt mai slabe, altele trebuie să fie mai tari. Dacă unele sunt bolnave, trebuie ca altele să fie mai sănătoase. Dacă unele sunt mai uşurate, trebuie ca altele să fie mai împovărate. Când un umăr nu vrea să poarte nici o povară, trebuie ca celălalt umăr să poarte două. Dacă unii păcătuiesc, trebuie alţii care să ispăşească. Spune sfântul Pavel: "Cine cade şi eu să nu ard?”

— Dar de ce să arzi tu, sfinte Pavele, şi să nu ardă acela care cade?

— Pentru că lui nu-i pasă, el nu simte. Dar Duhul Sfânt, care veghează asupra întregului Trup al lui Hristos, trebuie să restabilească echilibrul, spre a nu se prăbuşi totul...

Mai zice sfântul Pavel: "...şi în trupul meu împlinesc (prin suferinţa mea) ceea ce mai lipseşte suferinţelor lui Hristos pentru Trupul Său, care este Biserica..." Dacă n-ar fi aşa, organismul bolnav, rămas fără anticorpii care să lupte cu microbul pătruns în el, ar fi cuprins total de moartea şi putrefacţia păcatului.

Când nu mai este un Avraam care să mijlocească în rugăciune, atunci Sodoma arde şi Gomora piere. Când nu mai este nimeni care să se roage şi să sufere pentru iertarea celorlalţi, atunci pierzarea se prăbuşeşte peste toţi.

De aceea trebuie să fie suferinţă în unii, pentru că sunt păcate în alţii. Când pe o parte a cântarului se pune o greutate, trebuie neapărat ca pe cealaltă parte să se pună contrariul ei, care s-o ridice. De aceea când unii prea râd, trebuie ca alţii să prea plângă. Când unii se îmbuibă, trebuie ca alţii să postească. Dacă unii nu se roagă nici ziua, trebuie ca alţii să se roage şi noaptea. Când unii nu fac nimic pentru Domnul, alţii trebuie să facă totul. Când unii nu se înfrânează de la nimic, trebuie ca alţii să se înfrâneze de la toate...

O, dacă fiecare mădular din Biserică şi-ar face datoria lui, cu cât le-ar fi mai uşor acelora care trebuie să facă şi partea altora, purtând prea greu şi plângând prea mult. Şi până când va fi o speranţă pentru toţi - acesta va fi mereu felul de lucru al Harului lui Dumnezeu. Doar atunci când Harul va renunţa la organismul decăzut,

atunci cei nevinovaţi vor fi luaţi spre a nu mai suferi pentru cei nepăsători şi cei neprihăniţi ca să nu se mai chinuiască pentru cei lepădaţi. Cred că ceasul acela va fi ultimul din viaţa lumii şi din a Bisericii. După aceasta nu va mai fi nici o nădejde de mântuire pentru nimeni. Ca pentru Sodoma, după plecarea lui Lot. Ca pentru fecioarele nebune după luarea celor înţelepte.

O, la ce fenomen înfricoşător asistăm noi astăzi văzând împuţinarea celor neprihăniţi din adunările şi bisericile creştine şi înmulţirea păcatului în ele... Cum să nu te temi, gândindu-te că în curând aceşti puţini - care se tot jertfesc pentru ceilalţi ce tot păcătuiesc - vor fi luaţi dintr-o dată. Iar trupul infectat prea adânc de păcat, să fie lăsat total pradă morţii şi pierzării? Cum să nu te temi de clipa când Dumnezeul Cel Drept nu-i va mai lăsa pe cei drepţi să mai sufere pentru cei nedrepţi. Şi pe cei nevinovaţi pentru cei ticăloşi?!

Are şi bunătatea o măsură şi are şi neascultarea de Dumnezeu o limită.

Când acestea vor fi atinse, atunci cântarul se va prăbuşi, harul se va lua, sfârşitul se va produce. Poate să nu se ia atunci Biblia, dacă a fost luată înţelegerea ei curată, nimeni nu va mai afla în ea unitatea, ci numai dezbinarea. Nu va mai afla pacea, ci numai certurile. Nu va mai afla mântuirea, ci numai osânda.

Poate să nu se ia atunci adunarea sau biserica, dar dacă s-a luat viaţa Duhului, vor rămâne cojile fără miez, formele fără viaţă, candelele fără lumină, omenirea fără Hristos. Ca să bâjbâie apoi veşnic după Harul pe care L-au batjocorit când L-au avut. După aceea au să se roage de munţi ca să cadă peste ei, ori de morminte să li se deschidă, ori de moarte ca să poată muri, dar nu vor putea.

...După câteva zile am fost strânşi din toată secţia de pe etajul nostru toţi bătrânii şi inapţii. Şi băgaţi într-o singură cameră. Eram vreo 25 de oameni la 18 paturi suprapuse pe trei rânduri şi înghesuite că abia aveai loc să te strecori printre ele. În mijloc era o masă îngustă şi o singură bancă de scândură, pe care abia puteau sta înghesuiţi vreo cinci sau şase şezând. Era o înghesuială de aproape doi oameni pe metru pătrat. Adevăratul calvar pentru mine abia acum începea. Eram înghesuit în această îngrozitoare cuşcă cu cei mai nenorociţi oameni. Unii erau epileptici, alţii nebuni, alţii schilozi. Unii ucigaşi, alţii spărgători, alţii tâlhari dintre cei mai periculoşi. Aproape toţi ţigani şi unguri. Doar trei sau patru erau români şi vinovaţi de păcate mai mici...

Ţiganii cred că sunt neamul cel mai nenorocit dintre toate neamurile pământului. Trăind ca nişte sălbatici între celelalte neamuri, ei nu se pot integra nicăieri. Nimeni nu se ocupă organizat de ei şi astfel sunt lăsaţi să trăiască pe spinarea tuturor (fără o muncă cinstită, pentru care nu au nici educaţie şi nici plăcere). Trăiesc dezordonat numai din înşelăciuni şi furturi. Înmulţindu-se fără nici un control, fără nici o morală, fără nici o educaţie - şi fiind în stare de orice fărădelege - ţiganii au şi început să devină o problemă naţională şi pentru ţara noastră prin crimele, tâlhăriile şi răutăţile pe care le fac. Şi care se vor înmulţi tot mai tare din an în an, proporţional cu creşterea numărului lor. Iar problema lor va fi cu atât mai greu de rezolvat cu cât întârzie mai mult cine ar trebui să se ocupe cu tot simţul de răspundere faţă de ea. Este îngrozitor să îi auzi ce spun, ce fac şi cum trăiesc între ei, ca vitele, ca fiarele, ca viermii în haznale...

Din primul moment al ajungerii în această cameră, au început certurile, înjurăturile şi încăierările. Întâi pentru şefia camerei, apoi pentru paturi, pentru mâncare, pentru ţigări şi pentru orice. Loviturile, înjurăturile, ţipetele, atacurile cu pumnii, cu bocancii, cu călcâiele, cu capul... muşcăturile cu dinţii, sfâşierea cu ghearele, ameninţările cu moartea se învălmăşeau cu o cruzime şi cu o sălbăticie de fiare turbate. Şi se ţineau lanţ, izbucnind când ici, când colo. Paznicul de pe sală nu auzea - sau se făcea că nu aude, fiindcă ştia că şi aşa nu poate rezolva nimic. Condiţiile erau de aşa natură, schimbarea lor nu depindea de el, şi apoi cui îi mai păsa că aceste făpturi fără nici o valoare pentru ţară se băteau între ei şi se mâncau ca fiarele! Cu atât mai bine. Scapă lumea de ei. Nu-i nici o pagubă de nici unul. Prin urmare lasă-i să se bată, să se omoare, dacă nu le pasă lor de viaţa lor şi nu se înţeleg ei ca să trăiască în pace.

Eu stăteam îngrozit într-un colţ sub geam, făcându-mă cât mai mic şi înghesuindu-mă în perete ca să nu mă calce în picioare şi să nu se prăbuşească patru-cinci încăieraţi grămadă peste mine. Am păţit-o şi asta de câteva ori. Tremuram din tot corpul sfârşit de foame, căci de multe ori îmi luau şi mâncarea mea din mână. Tremuram de boala care se agrava din lipsa medicamentelor. Tremuram de frig din lipsa de haine. Tremuram de durere şi de scârbă pentru tot ceea ce vedeam şi auzeam neîntrerupt. Acum aveam şi mai deplin simţământul că am ajuns aievea în iad. Vedeam pe Satan nu numai în duh, ci şi real, fizic, întrupat în făpturile acestea, pe feţele lor, în expresiile lor... Era ceva fioros şi îngrozitor.

Ce constatare teribilă şi ce adevăr cumplit aflam acum! Niciodată în cei 17 ani de închisoare de până acum nu mai văzusem şi nu mai auzisem aşa ceva. Nici nu-mi puteam închipui să existe undeva pe lume nişte fiinţe omeneşti decăzute până în halul acesta. Şi nici nişte condiţii de viaţă ca acestea de aici. Aceşti bieţi oameni bolnavi şi nebuni care sunt acum înghesuiţi cu toţii în bârlogul acesta, fuseseră înainte în altă cameră. Acolo, printre alţii mai sănătoşi trupeşte, se pierdeau, nu erau aşa de periculoşi, fiindcă ceilalţi îi suportau, îi înţelegeau şi chiar îi înfricau. Dar aici, strânşi la un loc, nici unul nu putea suporta nimic. Nu putea înţelege pe nimeni, nu putea răbda nimic. Din orice fleac îi vezi într-o clipă sărind ca fiarele unii asupra altora, strângându-se de gât sau călcându-se în picioare. Iată condiţiile care mi s-au creat aici.

Pe cât de adevărat este că sufletele care se unesc cu Hristos prin curăţie înaintează şi cresc frumos din bine în mai bine până când ajung părtaşi firii dumnezeieşti, tot pe atâta este de adevărat şi că oricine se uneşte prin păcat cu diavolul, cade mereu din jos în mai jos, până când ajunge părtaş firii diavoleşti. Fie în bine, fie în rău, nu există o stare pe loc. Pe cel bun, faptele lui bune de ieri îl fac să fie şi mai bun astăzi. Iar pe cel rău, păcatele lui de astăzi îl vor face şi mai rău mâine. Astfel omul credincios unit cu Dumnezeu ajunge să aibă chipul lui Hristos chiar şi pe înfăţişarea lui trupească. Iar omul păcatului ajunge să aibă chiar şi fizic pe făptura trupului său chipul hidos al diavolului.

Te înspăimânţi privind aici unde sunt adunaţi la un loc toţi aceşti oameni, vinovaţi de cele mai mari păcate, ce ochi sticloşi au, ce feţe crispate, ce mâini hrăpăreţe, ce cuvinte răcnite, ce rânjete sălbatice. După ce crizele dezlănţuite în boală sau în bătăi li se domolesc, îi vezi retrăgându-se gâfâind şi aşezându-se pe pândă, gata să sară din nou.

Priveam cu spaimă la uşa dubla de fier, zăvorâtă pe dinafară, apoi la geamul mic şi zăbrelit. Între acestea - cei patru pereţi grei şi groşi, dintre tavanul negru de deasupra şi cimentul negru de dedesubt. Toate acestea mi se părea că se strângeau din ce în ce tot mai mult şi se îngustau peste mine, strivindu-mă până la sufocarea întregii mele fiinţe.

Lipsa totală de aer, zgomotul infernal pe care îl făceau strigătele lor necontenite, mai ales ungureşte şi ţigăneşte, pe care nu le înţelegeam, otrava fumului de tutun murdar - îmi deveniseră trupeşte de nesuportat. Un val cald mi se urca tot mai des din stomac spre creier. Sudori reci îmi inundau fruntea, o beţie învârtea dintr-o dată toată casa cu mine - şi totul se prăbuşea într-o ameţeală ca într-o noapte veşnică.

În ultimul timp mi se părea că aşa voi muri. Capul îmi vuia continuu şi în urechi îmi creştea din ce în ce mai puternic un ţiuit metalic, ca o sută de sirene de fabrică, strivindu-mi creierul, nervii, sufletul. Chiar şi după ora 10 seara, când înceta în afară zgomotul groaznic al zilei, acest zgomot îmi continua, prelungindu-se în creier, îmi strângeam capul în mâini, îmi înfundam cât puteam urechile cu vată, îmi apăsam degetele în ochi şi în tâmple, încercam să mă retrag în mine, interiorizându-mă ca altădată, pentru a mă sustrage acestui mediu nimicitor - dar în zadar. Simţeam că încă puţin şi ceva trebuie să-mi plesnească: creierul, nervii, inima - ori toate deodată. Sufletul îmi era tare, dar trupul nu mai putea.

Într-o zi s-a anunţat la uşă că se ţine raportul comandantului şi cine are ceva de raportat să se înscrie. M-am înscris şi eu. O făcusem pentru prima dată în toţi anii închisorii mele. Dintotdeauna am căutat - chiar şi afară - dar cu atât mai mult aici, să nu cer nimic nimănui. Să mă mulţumesc totdeauna cu ceea ce am şi să mă învăţ a răbda când nu am al meu, până ce voi avea. Să renunţ la tot ce nu am dreptul sau nu am puterea să mi-l procur singur. Să primesc numai ceea ce mi se dă în mod normal. Să nu primesc să-mi facă altul ceea ce-mi pot face singur şi să cer cât mai puţin. Pentru a fi cruţat de ruşinea refuzului ori a jignirii. Aceasta cu atât mai mult aici, unde nimeni nu-i pus ca să-ţi dea ce ai dreptul, dar fiecare căuta să-ţi ia cât mai mult. Nu ca să ţi se cruţe viaţa, ci ca să ţi se chinuiască sau să se piardă mai repede. Acum însă totul ajunsese la capătul puterii de rezistenţă. Simţind că nu voi mai putea s-o mai duc aşa nici câteva zile, mi-am zis: hai, totuşi să încerc, pentru a nu păcătui cumva nici împotriva mea însumi. Am întrebat în inima mea pe Domnul, iar din partea Lui mi s-a părut că primesc un răspuns mustrător: "Încearcă! Roagă-te omului, dacă nu te rogi mai mult lui Dumnezeu. Dacă nu eşti mulţumit cu ceea ce ai primit până acum de la Dumnezeu, caută acum să primeşti de la oameni ceva mai uşor. Ai să vezi ce vei primi."

Doream neapărat să ies din camera asta şi dintre oamenii aceştia, unde ziceam că nu mai pot trăi, sperând că în altă cameră şi cu alţi oameni îmi va fi mai uşor să supravieţuiesc. Ştiam că mai sunt multe camere mai mici şi mai liniştite şi doream să cer să fiu mutat în una dintre acestea. Nu ştiam că Domnul hotărâse deja să stau acolo până la sfârşit. Nu ştiam că anume fusesem pus aici şi anume se aranjase aşa.

În ziua raportului am ajuns ultimul în faţa mesei dincolo de care stăteau alături tânărul căpitan, ajutorul comandantului şi grefierul civil al penitenciarului. Amândoi m-au privit cu trufie şi cu dispreţ. Am rostit din poziţia de drepţi umilitoarea formulă de prezentare. Apoi le-am înfăţişat în modul cel mai respectuos şi mai supus neînsemnata mea rugăminte de mutare în altă cameră mai liniştită, mai cu mult aer, mai cu puţin fum şi mai suportabilă pentru boala şi bătrâneţea mea.

— Dumneata ai mai fost închis mai mulţi ani în trecut, zise căpitanul.

— Da, înainte de 1964!

— Acum vei executa doar 6 luni din cei 2 ani... Da?

— Aşa ştiu că scrie regulamentul!

— Dânsul este un caz special, zise grefierul, aplecându-se spre urechea căpitanului şi arătându-i ceva scris.

— Da, zise căpitanul, privind scrisul grefierului. Şi apoi, din nou, privind spre mine nervos: ţi-am notat cererea. Când vom avea o cameră pentru dumneata te vom muta acolo. Până atunci stai unde eşti. Poţi să pleci!...

Asta se întâmpla la începutul lunii noiembrie 1982...

În ianuarie eram tot acolo. De acolo m-am şi eliberat. Câtă dreptate avea Cel ce mă îndemnase să nu le cer nimic!

Poate că a fost totuşi bine că le-am cerut ceva. Pentru ca să mă încredinţez încă o dată de dreptatea acelui adevăr căruia mă hotărâsem de mult să-i fiu credincios. Şi apoi pentru ca atunci când ne vom revedea încă o dată în faţa lui Hristos, să n-aibă nici o dezvinovăţire spunând că n-au ştiut condiţiile în care eram. Doar atât am cerut oamenilor în suferinţa nedreaptă pe care mi-o provocaseră. Şi nici atât nu mi-au dat. Mi-am adus atunci aminte de strigătul de pe cruce al Mântuitorului meu: "Mi-e sete!". Şi El le cerea atunci doar ceea ce nu-i costa nimic: un strop de apă! Dar nici atâta nu I-au dat nici Lui. Se vede că drumul e acelaşi.

În noaptea de 23 noiembrie, în unele din cele mai grele încercări, Domnul m-a înştiinţat printr-o scurtă vedenie că înainte de 11 ianuarie voi fi acasă. M-am mângâiat şi întărit nespus de mult cu această înştiinţare tainică, dar îmi închipuiam că această casă îmi va fi cea de Sus. Şi mă pregăteam cu linişte şi lacrimi pentru aceasta.

Zi şi noapte mă frământam cum să-mi împlinesc cât mai bine în acest timp scurt datoria pe care mi-o simţeam, de trimis al Domnului în mijlocul acestor nenorociţi. Făceam tot ce omeneşte îmi era cu putinţă, dar cu groază constatam că sufletele vinovate de păcate mari sunt căzute atât de adânc în stăpânirea diavolului încât nu numai că nu simt nici un fel de mustrare de conştiinţă pentru păcatele lor şi nici o dorinţă după iertarea şi mântuirea lui Dumnezeu, dar simt chiar o ură violentă şi nebunească faţă de Dumnezeu. Izbucneau în blesteme şi ocări fioroase îndată ce mă apropiam cu aceste îndemnuri faţă de vreunul din ei.

Nu puteau nici înţelege şi nici suferi să le pomeneşti despre Hristos. Înjurau atât de urât la orice cuvânt Numele Cel Sfânt al lui Dumnezeu, atât ungureşte cât şi româneşte, cât şi ţigăneşte - încât nici nu îndrăzneam să mă apropiu de ei cu El...

O, cât de îngrozitoare este lucrarea păcatului în om. În suferinţă, starea celui vinovat devine şi mai rea. După cum în suferinţă starea celui nevinovat devine şi mai bună.

Într-o sâmbătă din acelaşi noiembrie, bătrânul meu tovarăş de pat, cam de aceeaşi vârstă cu mine, a murit. Ce uşor se moare aici unde se trăieşte atât de greu. Dimineaţa şi-a mâncat şi el ciricul de pâine neagră şi uscată (cam 100 de grame, cât era porţia noastră zilnică). Apoi a fost cu noi la baie. Sâmbătă dimineaţa făceam totdeauna baie la duşuri.

Apoi, mai târziu, a fost cu noi la cele 10 minute de plimbare. Dar la urcarea pe scări i s-a făcut mai rău, iar în cameră a fost aşezat pe pat. A spus doar o dată că-l doare tare capul, iar după aceea nu l-a mai durut nimic. După alte vreo două ceasuri era scos pe targa şi dus la spital, mort, pentru a i se face actul de deces de la spital şi nu de la închisoare.

Chinurile şi lipsurile de aici îţi storc clipă de clipă toată puterea şi viaţa din fiecare celulă a fiinţei, în aşa fel încât moartea vine atât de normal, ca stingerea unui fitil când uleiul i s-a terminat. Ce uşoară este moartea celui cu viaţă grea! Şi ce grea va fi moartea celui cu viaţă uşoară!...

Foamea este totuşi cel mai greu de suportat aici, unde mâncarea nu-i ajunge nimănui niciodată. Hrana este puţină, slabă şi totdeauna aceeaşi. E cu neputinţă ca un om să poată trăi câţiva ani doar cu raţia care se dă regulamentar. Pentru cei care muncesc, se mai acordă dreptul de pachete cu alimente de acasă - dacă bineînţeles, are cine să le trimită. Câte 5 kilograme alimente la o lună sau două luni, depinde de mărimea condamnării. Celor care nu muncesc, aceste drepturi le sunt mai rare, chiar la 3 sau 4 luni. Dar chiar şi acordate lunar, aceste 5 kilograme alimente sunt, cum s-ar zice, ca un strop de sare într-o mare. Un om înfometat îşi mănâncă acest pachet, sau i se fură, într-o zi sau două. Apoi iarăşi se fomeşte crunt. Cei mai mulţi dintre cei de aici nu au pe nimeni să le trimită de acasă nimic. De aceea este bătaie la uşă aproape totdeauna când se dă vreun supliment de arpacaş ori mămăligă, fiecare înghesuindu-se să ia el, fiindcă niciodată nu se ajunge să ia toţi. Este o privelişte sfâşietoare să-i vezi totdeauna pe aceşti nefericiţi îndobitociţi de foame, cum, după ce-şi înfulecă hămesiţi porţia lor, se aşează trei-patru în faţa ta, privind lacomi la castronul tău în care încă mai este ceva, urmărindu-ţi lingura ta din castron până la gură, înghiţind în sec şi salivând să le-o dai lor.

Ce mai pot să fac? Şi aşa nu mai pot să înghit. Le-o dau lor, la unul, la doi, la trei - cât se ajunge, câte două, trei linguri.

Astfel zilnic îmi înjumătăţeam porţia de zeamă şi mămăligă, cum îmi împărţeam cu ei de fiecare dată cele 5 kg. alimente, pe care le primeam de acasă.

Când vin cu pachetul în cameră, mă aşteaptă douăzeci de guri înfometate şi douăzeci de perechi de ochi lacomi. Ce fericit sunt când am ce le împărţi, măcar câte puţin fiecăruia!

Am înţeles astfel şi mai bine adevărul că singurul mijloc prin care îmi pot dovedi în faţa lor credinţa mea - este acesta. Nu pot să-mi fac un dram spre inimile lor decât dacă le dau lor şi puţinul pe care îl am: îmbrăcămintea mea, hrana mea, medicamentul meu. Numai după ce au văzut la mine zilnic această purtare atât de neobişnuită acolo, timp de luni de zile între ei - abia apoi au început să se apropie unul câte unul şi puţin câte puţin să asculte ceva de la mine, despre Dumnezeu. Dar numai vreo patru dintre toţi s-au hotărât pentru Domnul. Şi aceştia nu dintre acei cu păcatele cele mari - dintre aceia nu s-au apropiat de Dumnezeu chiar nici unul. Aceia sunt ca nişte fiare care vin numai să le dai mâncare, iar după aceea se depărtează imediat, devenind tot aşa de împotrivitori ca şi înainte. Văd bine aceasta, dar acum nu mai pot face altfel. Trebuie să fiu aşa până la capăt. Şi aşa nu mai pare să fie mult până la capăt.

Poate că totuşi se va mântui vreunul dintre ei. Iar dacă nu, cel puţin voi şti că mi-am făcut deplin datoria faţă de cugetul meu şi faţă de sufletele lor, înaintea Domnului Isus.

Simţeam tot mai mult că puterea mi se scurge din toate mădularele şi din fiecare părticică a trupului ca apa dintr-un vas crăpat. Toţi dinţii mi se clătinau în gură. Mi-am şi scos doi din faţă cu mâna. Sufletul mi-l simţeam tare, dar trupul se sfârşea grăbit. Unii, văzându-mă în starea asta, ziceau compătimitor:

— Noi suntem vinovaţi, părinte, şi merităm să fim închişi. Dar pe dumneata de ce te-a lăsat Dumnezeu, dacă eşti credincios, ca să fii închis nevinovat? Şi îi blestemau pe cei care m-au trimis aici.

— Nu blestemaţi, le-am răspuns. Dumnezeu a vrut ca eu să ajung aici. Nu se întâmplă nimic fără voia Lui.

— Pentru ce-a vrut Dumnezeu să vii dumneata la închisoare?

— Uite, chiar şi pentru dumneata, i-am zis odată unuia, la care tocmai îi dădeam cămaşa mea groasă, fiindcă tremura de frig. Şi mâncarea mea, pentru că eu poate posteam, iar el era unul dintre cei mai flămânzi totdeauna...

— Da, zise el, plecându-şi ochii înlăcrimaţi. Pentru mine da. Fiindcă de mine până acum n-a fost nimeni să mai aibă milă decât dumneata. Eu sunt singur pe lume.

— Acum să-L primeşti pe Domnul Isus în inima dumneatale ca să nu mai fii singur niciodată. Numai El rămâne totdeauna cu noi şi poate ajuta oricând. El îţi va mântui întâi sufletul din păcate, apoi îţi va scăpa şi trupul din închisoarea asta.

— Să ştii că începe să se facă lumină şi în viaţa mea.

Într-adevăr, încă o dată, nu există un alt fel mai bun de a te apropia de oameni pentru a-i apropia de Dumnezeu, decât dragostea jertfitoare a propriei tale vieţi. Dacă poţi să te laşi tu flămând pe tine, ca să le dai lor porţia ta de mâncare. Dacă poţi să te laşi să tremuri tu de frig, pentru ca să le dai lor îmbrăcămintea ta. Dacă poţi să suferi tu durerea ca să le dai lor medicamentul tău. Dacă poţi să umbli tu nespălat, ca să le dai lor săpunul tău. Numai dacă poţi...

Eu pot să postesc, pot să tremur, pot să sufăr - dar ei nu pot. Eu am Cine să-mi ajute, eu am pentru ce să mă jertfesc, eu am Cine să mă despăgubească - dar ei nu au, ei nu ştiu, ei nu pot.

Atâta avut am, acum şi aici - şi atâta le dau liniştit. Pentru dragostea Hristosului meu şi pentru mila de sufletele lor.

Primesc eu moartea, pe care mi-o văd venind grăbită către mine, dar numai aşa pot fi liniştit şi voi putea privi odată în pace atât Faţa Domnului meu Isus Hristos, cât şi acum feţele lor.

În mijlocul suferinţelor, oamenii n-au nevoie în primul rând de predicile noastre, ci de pâinea, de cămaşa şi de mângâierea noastră. Cele sufleteşti vin numai în urma celor trupeşti. Ce puţin credincioşi ştiu bine acest adevăr mai înainte de a ajunge aici.

Doamne şi Dumnezeul meu, dă-mi puterea şi ajutorul Tău, de care mai am încă atât de multă nevoie în acest puţin timp, până în 11 ianuarie, când voi fi acasă... Amin.

Slăvit să fie Domnul!

CAPITOLUL 32
Şi alte lupte

Fără lupta nu-i cunună veşnica şi bună,
Căci cununa fără luptă este doar minciună
Şi cununa fără luptă mâine veştejeşte.
- Numai cea cu răni plătită veşnic străluceşte.

Decretul de graţiere care a fost publicat la sfârşitul anului 1982, era mijlocul văzut prin care se aducea la îndeplinire hotărârea cea nevăzută dată mai dinainte de către voia Dumnezeului nostru pentru noi şi pentru mulţi alţii împreună cu noi. Desigur, Domnul şi Dumnezeul nostru ne-ar fi putut izbăvi şi fără acest decret, dar El aşa lucrează minunile Lui, încât ele par să fie acte normale, venite prin voia oamenilor sau a întâmplărilor. Voia Domnului a fost ca împreună cu noi să iasă cât mai mulţi, după cum la învierea Domnului Isus au mai fost mult sfinţi care au înviat şi au ieşit şi ei din mormintele lor odată cu El (Matei 27:52-53). Binecuvântat să fie Domnul, care face ca marile bucurii să le guste cât mai mulţi, nu numai unii.

Dar eu ieşeam din închisoarea asta - cum s-ar zice - cu un ochi râzând şi cu unul plângând. Mă bucuram de cei ce se eliberau, dar suferem din pricina celor ce rămâneau acolo, şi pentru care acest decret nu ierta nimic. Celor recidivişti şi celor cu condamnări mai mari. Ce bine ar fi fost dacă el ar fi prevăzut o cât de mică reducere şi pentru ei. Să vadă şi ei că totuşi nu sunt lepădaţi de tot ca nişte zdrenţe netrebnice. Dar aşa, cum vor mai fi faţă de societatea asta, care i-a uitat total, chiar dacă vreodată vor mai ieşi de aici!

Aceasta ar fi însemnat să condamni fapta, dar să cauţi să salvezi omul. Adevărul acesta m-a dus cu gândul la celălalt adevăr, la soarta celor ce vor rămâne în închisoare veşnic după ce eliberaţii lui Hristos vor merge în Slava Veşnică. Ce despărţiri sfâşietoare vor fi atunci! Ce plâns amar şi ce scrâşnire a dinţilor, ce urlete ale durerilor!...

O, Dumnezeule al îndurării veşnice, mai îngăduie o vreme de har şi mai trimite un duh de pocăinţă peste omenirea aceasta, pentru ca nici această generaţie din urmă să nu piară de tot, ci să vină toată şi ea la mântuirea Ta. Şi numai apoi să vină Sfârşitul!

Cu câteva zile înainte de eliberare, scriseseră ziarele şi spusese difuzorul despre acest lucru. Toţi trăgeau nădejde, chiar şi cei cu condamnări mari, că vor ajunge să beneficieze şi ei totuşi de o reducere cât de mică... Dar speranţele celor mulţi-mulţi au fost înşelate. Judecata lumească osândeşte uşor, dar iartă greu, pe când judecata lui Dumnezeu osândeşte greu, dar iartă uşor. Vai de cei ce ajung la judecata oamenilor, ferice de cel care merge cu lacrimi şi rugăciune spre Judecata lui Dumnezeu...

Printre cei eliberaţi în ultima zi, am fost şi eu. Asupritorii mei lumeşti au căutat să prelungească chiar până în ultima zi cât au putut chinul meu şi apăsarea lor asupra mea. Numai când n-au mai putut să mă mai ţină deloc, s-au îndurat să mă lase.

Pentru îndeplinirea formalităţilor de liberare a trebuit să merg împreună cu alţi câţiva la grefa temniţei. Acolo ni se înapoiau actele şi lucrurile oprite la intrarea aici - sau cele sosite între timp, care nu ne fuseseră predate în timpul cât fusesem închişi.

În timp ce semnam într-un registru de primire a Dovezii de eliberare, cel ce-mi arăta cu degetul unde să semnez, îmi zise:

— Acum ai avut noroc, hoţule... Dar ai grijă dacă ieşi afară să nu mai vii iarăşi peste câteva zile înapoi, că nu mai ieşi de aici decât în plic... Păcat că ieşi şi acum aşa şi nu altfel...

După cei 33 de ani, parcă-l auzeam din nou pe Zoli-baci... Nu i-am răspuns nimic... Îi va răspunde odată şi acestuia Dumnezeu. Funcţionara de la un ghişeul din spatele meu mă strigă:

— Hei, cum te cheamă?

— Dorz Traian.

— Treci pe aici să-ţi iei banii!

— Ce bani?

— Bani care ţi-au fost trimişi de-acasă pentru cumpărături alimentare... O mie şi cinci sute de lei...

— Păi mie tot timpul mi s-a spus când am vrut să-mi cumpăr alimente, că nu am bani la grefă!

— S-a greşit... Acum ia-i, că tot ai tăi sunt. Nu ţi-i opreşte nimeni. Semnează ici...

Doamne, acum aflu iarăşi o nelegiuire care se făcuse cu mine... Da, legea dădea dreptul fiecărui deţinut căruia i se trimiteau bani de acasă, ori dacă muncea aici, să-şi cumpere lunar alimente în valoare de o sută de lei, pentru a-şi îmbunătăţi hrana puţină pe care o primea de la cazan.

O dată pe lună venea cineva de la conducere cu o listă şi întreba la vizetă cine are bani la grefă şi cine vrea să cumpere alimente în luna asta. Se înscriau toţi cei ce ştiau că au bani acolo. Ştiam şi eu că am. Îmi spuseseră la vorbitor copiii şi-mi scriseseră şi-n cartea poştală lunară pe care o primeam. Dar mie, în afară de luna întâi când venisem şi-mi opriseră nişte bani la grefă, nu mi-au mai aprobat înscrierea pentru alimente, spunându-mi-se scurt:

— Tu nu ai bani la grefă.

— Trebuie să mai am. Poate este o greşeală...

— Eu nu ştiu. Aşa mi s-a spus!...

Nu era nu ştiu ce câteva pacheţele de biscuiţi, o conservă de peşte şi două borcanele de compot pe care le-aş fi cumpărat cu cei o sută de lei. Dar era totuşi ceva, în foamea de-acolo, atât pentru mine, cât şi pentru ceilalţi, care nu aveau aproape nici unul nici un leu, după atâţia ani de când putrezeau aici.

Aşa era cu toate "drepturile" pe care ni le dădea "legea" sub care ajunsesem aici. Legea bunului plac al oricăruia la care ajungeai - şi care avea dispoziţia să nu-ţi dea, ci să-ţi ia. Nimeni nu-ţi spunea adevărul, ci fiecare te minţea fără nici o ruşine de sine însuşi şi de nelegiuirea care o făcea, mărind, prin tot ce putea adăuga, chinul tău, pe care şi-aşa ţi-l făcuse cât putuse de mare cruzimea judecătorului, cruzimea direcţiunii, cruzimea paznicilor, cruzimea celor ce erau clipă de clipă cu tine şi care căutau să-ţi răpească şi să-ţi fure şi ei, ce-ţi mai rămăsese de la răpitorii şi furii cei pe la care trecuseşi de la primul pas şi prima poartă prin care ai trecut până ai ajuns aici.

Acum slăvit să fie Domnul că am scăpat şi aşa... Dar El să aibă milă când şi ei vor ajunge la Judecata Lui, după cum este scris: "...Căci toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea Scaunului de Judecată al lui Hristos, pentru ca fiecare dintre noi să-şi primească răsplata după binele sau răul pe care îl va fi făcut când trăia în trup" (2 Corinteni 5:10).

Îndată după eliberarea mea din 7 ianuarie, Domnul mi-a făcut bucuria să-i revăd şi pe ceilalţi fraţi care fuseseră condamnaţi odată cu mine. Toţi mi-au mărturisit cu lacrimi de bucurie cât de minunat le-a purtat de grijă şi lor Domnul şi Ocrotitorul nostru iubit, înştiinţarea pe care mi-o făcuse Duhul Domnului în 23 noiembrie, iată ce frumos se împlinea în ziua numelui sfânt al proorocului Ioan, Botezătorul Domnului. Fusesem îngropaţi împreună cu sfinţii Petru şi Pavel - dar am fost izbăviţi împreună cu sfântul Ioan Botezătorul în ziua biruinţei lui.

Slavă veşnică Numelui Sfânt al Dumnezeului nostru, Care ne dovedeşte de fiecare dată nu numai cât de puternic dar şi cât de credincios este El făgăduinţelor sale faţă de noi totdeauna - dar mai ales în ziua necazului. O, câtă încredere putem avea noi în orice vreme în Cuvântul Său şi în puterea Lui!

Fraţii noştri iubiţi şi scumpele noastre surori, care veţi mai ajunge sau voi sau ai voştri vreodată în astfel de stări şi veţi primi harul de a suferi pentru Domnul, vă rog şi vă adeveresc, nu vă îngrijoraţi nicidecum şi nu vă temeţi niciodată de nimic - ci bizuiţi-vă nemărginit pe Dulcele şi puternicul nostru Mântuitor şi pe tot Cuvântul făgăduinţelor Lui. Nu vă temeţi nici de tirani, nici de foame, nici de moarte, căci Domnul nu vă va lăsa în puterea acestora, ci Mâna Lui vă va ocroti şi vă va ţine cu viaţă - în mijlocul tuturor acestora, până la ziua când este hotărâtă izbăvirea voastră fericită. Pentru că Acela care a hotărât data intrării noastre, a hotărât odată cu ea, şi data ieşirii. Dar aceasta nu ne-o arată El totdeauna (deşi uneori ne-a arătat-o!), pentru ca să ne bizuim mai dinainte pe puterea şi iubirea Lui. Dar El, Puternicul nostru Mântuitor Isus Hristos, va fi cu noi, cu toţi ai Lui, în orice vreme. Şi veţi ajunge şi voi eliberarea cu bucurie, fiţi siguri. Iar până atunci, prin toate zilele şi nopţile încercării de acolo, El va fi în cuptorul de foc alături de voi, mângâindu-vă cu înştiinţările de mai înainte despre binefacerile Lui mai din urmă, ca rod şi ca răsplată a răbdării voastre împreună cu El. Încă o dată, deci: nu vă temeţi! Făgăduinţa Lui este dulce: "Iată Eu sunt cu voi ca să vă scap" (Ieremia 1:8; Matei 28:20) – şi este întru totul adevărată şi totdeauna împlinită chiar aşa cum ne este spusă!

Acasă am aflat cu aceeaşi bucurie că Domnul le purtase şi alor noştri de grijă în chip tot atât de minunat ca şi nouă prin dragostea Lui şi prin dragostea acelora care din dragoste pentru Isus ne-au ajutat şi pe noi. O, voi, binefăcătorii noştri şi alor noştri, Dumnezeul Binefacerilor să vă răsplătească tot binele pe care ni l-aţi făcut în Numele Lui, cu toate binefacerile Sale pământeşti şi cereşti. Vă vom fi totdeauna cu atât mai recunoscători cu cât ne-aţi fost mai necunoscuţi înainte - şi aţi făcut aceste binefaceri mai în ascuns. Tatăl Ceresc - care a îngrijit ca Fiul Său, în Săptămâna Patimilor Sale să aibă la vremea de nevoie un Simon Cirineanul, pe o Mărie Magdalenă, pe o Veronică, sau pe un Iosif din Arimatea spre a-I împlini ceea ce nimeni alţii nu puteau - a avut grijă şi de noi şi de ai noştri în calvarul nostru, ajutându-ne prin voi. El să facă neuitate în veşnicie numele şi faptele voastre, cum le-a făcut neuitate pe ale acelora care L-au ajutat pe El. În Ziua Răsplătirii să vă mărturisească înaintea Tatălui şi înaintea îngerilor Lui, după făgăduinţa Sa (Luca 12:8).

Îndată după acele zile a venit la mine un frate preot, care, printre alte noutăţi care credea el că mă interesează, mi-a spus bucuros şi că s-au mai înfiinţat în ţară vreo două episcopii noi, că s-au mai ţinut nu ştiu ce conferinţe de orientare şi altele de felul acesta.

— O, este frumos şi asta, i-am zis eu cu tristeţe, dar dacă Hristos Cel din închisoare şi Hristos Cel din spitale şi Hristos Cel din orfelinate şi din azile şi din casele de nebuni şi Hristos Cel din colibele de la periferiile oraşelor

rămâne flămând, rămâne gol, rămâne bolnav şi nemângâiat, la ce folos sunt toate laudele, paradele şi slujbele noastre?

La Judecata cea din Urmă Hristos Cel Drept nu ne va întreba în primul rând câte episcopii am înfiinţat, câte case parohiale am înfiinţat, câte biserici de piatră am zidit, câte conferinţe am organizat - ci câtă suferinţă fizică şi sufletească a semenilor noştri chinuiţi am alinat!

Iată, e plină lumea de la marginea oraşelor şi satelor, de ţigani care trăiesc în cea mai mare mizerie trupească şi sufletească... Sunt pline spitalele, închisorile, azilele, orfelinatele şi casele de nebuni de oameni care trăiesc şi mor fără Dumnezeu şi fără ajutor. Câţi patriarhi, câţi mitropoliţi, câţi episcopi, câţi preoţi şi predicatori oficiali se duc să ia oficial legătura cu conducerea acestor instituţii şi să organizeze acolo ceva pentru îmbunătăţirea condiţiilor de hrană şi de viaţă ale acestor oameni? Cine se duce să ofere acolo o parte din veniturile episcopiei sau comunităţii, făcând aceasta în Numele şi în dragostea lui Hristos? În loc să se folosească acestea numai pentru cu totul altceva decât pentru ceea ce cere în primul rând Cuvântul Sfânt! Să nu se spună uşuratic: "Are grijă Statul de aceştia." Vă rog să vă duceţi personal ca să vă convingeţi cum are grijă cineva de ei.

Dar iată că cei căzuţi suferă - în timp ce atâţia predicatori şi preoţi şi episcopi şi mitropoliţi şi patriarhi trec pe lângă ei legănându-se greoi în maşinile lor elegante şi moi, nepăsători şi distraţi - spre interesele lor lumeşti sau confesionale sau mârşave...

Şi apoi să te mai miri de înfricoşătoarea osândă de la Matei 25 - şi în care mulţi dintre cei care o predică nici nu mai cred? Pentru că dacă ar crede, ar face ceva ca să nu ajungă acolo la stânga înfricoşată a lui Dumnezeu.

Iar la întoarcerea mea, printre multe alte lucruri de mirare, am mai aflat şi despre două fapte pe care în zilele acelea când s-au petrecut, mulţi le-au pus în legătură una cu alta:

Când instanţa de judecată a cerut Episcopiei şi Protopopiatului să admită ca, în caz de condamnare a mea, să-mi execut pedeapsa la locul de muncă unde fusesem angajat - aceştia au răspuns negativ.

Apoi îndată au hotărât desfiinţarea postului meu, ca să nu-mi plătească nimic. Asta era între iunie şi august 1982, în timpul când avusese loc judecata şi arestarea mea. În zilele acelea mai întâi s-a întâmplat că, într-o duminică, chiar la începutul slujbei, în biserica parohiei noastre s-a prăbuşit dintr-o dată marele candelabru de cristal din mijlocul bisericii, cu toate lumânările aprinse, sfărâmându-se pe duşumea. Abia plecase de sub el cântăreţul care citise apostolul, când cablul gros de oţel s-a rupt dintr-o dată şi candelabrul a căzut, îngrozind pe cei din biserică. Toţi au văzut în aceasta un semn ceresc prevestitor de rău.

La puţin timp după asta s-a stârnit o furtună puternică şi vântul a rupt în două turnul bisericii noastre din zid şi din grinzi masive de stejar. Acelaşi vânt a rupt tot atunci şi turnul bisericii din centrul Beiuşului, unde slujeau de obicei episcopul şi protopopul. După numai câteva săptămâni de la furtună, trei zile după arestarea mea, pe la miezul nopţii, sătenii parohiei noastre s-au trezit cu biserica în flăcări. Nimeni nu ştie nici azi din ce a izbucnit focul care a ars trei zile şi trei nopţi fără să mai poată fi stins nici de pompieri şi nici de ploaia care cădea atunci. Aşa că nu s-a mai ales din toată frumuseţea bisericii nimic. Ce rămăsese de la furtună a nimicit focul. Până şi clopotele din turn s-au topit, aşa puternic a fost focul pustiitor. N-a mai rămas decât o ruină afumată din biserica masivă construită în 1887 de mitropolitul Miron Românul, care fusese originar din satul nostru.

Mulţi dintre cei ce au aflat despre aceste două fapte le-au pus îndureraţi într-o strânsă legătură una cu alta, socotind pustiirea celor două biserici ca o pedeapsă de la Dumnezeu pentru judecarea şi condamnarea mea.

...Eu nu spun nici da nici nu. Singur Domnul Dumnezeul, carele vede şi le judecă pe toate, ştie care este adevărul. Ci le amintesc aici doar ca pe nişte întâmplări neobişnuite care poate au în ele nişte învăţăminte de care e bine să ţină cineva seama.

Ce dulce mângâiere îmi dă gândul că, în timp ce noi în temniţă ne topeam în slujba Domnului, afară toţi fraţii noştri din lumea întreagă stăteau înaintea Dumnezeului nostru cu lacrimi şi post, rugându-se pentru noi şi pentru toţi cei care mai sufereau în închisori pentru Cuvântul şi dragostea Domnului nostru Isus Hristos.

Aceasta nu este pentru noi numai un prilej de mângâiere, ci şi unul de mare bucurie pentru Dumnezeu, Tatăl nostru Cel Ceresc. În multe privinţe sunt dezbinaţi azi toţi copiii lui Dumnezeu din lume, dar dacă măcar în privinţa rugăciunii pentru cei închişi ei sunt uniţi, atunci aceasta este o mare bucurie pentru Domnul şi îngerii Lui. Iată un adevăr care ne face să binecuvântăm Numele Domnului şi să-I mulţumim pentru asta şi să ne rugăm pentru unirea tuturor fraţilor şi în toate celelalte privinţe în care încă nu sunt uniţi. Cine-ţi poate apropia genunchii, îţi va putea apropia şi inima de fraţi. Calea unirii în rugăciune este singura cale şi înspre unirea în credinţă şi în dragoste. O, dacă am folosi mai mult rugăciunea împreună cu fraţii, ce repede şi dulce s-ar putea ajunge şi la părtăşia armonioasă cu ei.

Scumpii noştri fraţi şi surori din toate adunările, din toate limbile şi din toate ţările, care ştim că aţi luat parte la rugăciunile, la ostenelile şi la jertfele pentru noi, vă mulţumim în Numele şi în Dragostea Domnului nostru Isus Hristos. Prin rugăciunile şi prin jertfele voastre, Dumnezeu ne-a ajutat şi ne-a izbăvit atât de minunat. Datorită acestor rugăciuni şi jertfe am fost salvaţi de la moartea sigură care ne era pregătită. Suntem deplin încredinţaţi de asta, mai ales eu, cel bătrân şi bolnav, care n-aş fi putut rezista până la împlinirea termenului ce mi-era pus.

Am văzut-o şi mai bine asta când laţul s-a rupt şi noi am scăpat, în regretul neputincios al celor de la care scăpasem, că planul lor nu le reuşise... şi ameninţarea lor că data viitoare nu va mai fi aşa! O dată viitoare dacă va mai veni, va fi şi ea tot în Mâinile puternice ale lui Dumnezeu. În aceste Mâini sunt şi ei, cei care cred că noi suntem în mâinile lor.

Bucurându-ne cu toţii că Dumnezeu ne-a împlinit şi de data aceasta rugăciunile noastre, ale celor de-o parte şi de alta a zidurilor, să-i mulţumim neîncetat Lui care ne-a ascultat. Şi să nu încetăm a ne ruga şi mai departe pentru cei ce încă n-au ieşit la lumina libertăţii, ajutându-i cu tot ce putem, simţind cu ei, ca şi cum noi înşine am fi acolo. Dacă suferim împreună cu Hristos şi cu ai Lui, vom şi împăraţi cândva împreună cu El şi cu ei.

O, ce adevăr strălucit şi minunat este acesta. Slăvit să fie Domnul, Cel care nu v-a lăsat pe voi să fiţi nepăsători faţă de noi. El să nu ne lase să fim nici noi nepăsători niciodată faţă de alţii.

Poate că este ceva cam îngust şi cam firesc într-o altă bucurie pe care iarăşi o simt - şi anume aceea că numele familiei mele duhovniceşti, numele Oastei Domnului este acum vestit în lumea întreagă, din pricina suferinţelor noastre, a unora din fiii ei, pentru Numele şi Cuvântul Domnului nostru iubit; fiind privită de toată mulţimea mondială a creştinilor cu dragoste şi respect, ca o lucrare vie şi rodnică ce poate aduce o jertfă plăcută şi bucuroasă lui Dumnezeu. Bucuria noastră este recunoscătoare Domnului că dacă numele acestei sfinte Lucrări a fost pe nedrept hulit din pricina faptelor nedemne ale unora dintre cei neascultători din sânul ei - acum ea este totuşi cinstită prin alţii. Mulţumim Domnului şi Mântuitorului nostru că El îi face astfel dreptate memoriei părintelui nostru sufletesc, Iosif Trifa, care ne-a învăţat şi ne-a crescut în acest duh de jertfă şi de dăruire pentru Hristos. El ne-a învăţat aceasta prin toată pilda şi jertfa vieţii lui pentru Isus.

Te rugăm, Doamne Isuse, răsplăteşte în Ziua Ta şi pe cei care ne-au apărat prin radio şi ziare pe noi şi Lucrarea Oastei Tale.

Dar la mai puţin de o lună după eliberarea noastră, alte veşti grele primeam din diferite părţi, despre înteţirea prigoanelor şi ameninţărilor împotriva frăţietăţii noastre. Unor fraţi li s-au făcut percheziţii, luându-li-se tot ce se afla la ei: cărţile de cântări, casetofoane, benzi, unelte de scris. Alţii, găsiţi la adunare, erau amendaţi la rând cu sume mari şi foarte mari. Chiar şi cei care erau doi, patru dintr-o casă, erau amendaţi fiecare (cum a fost la Bogdăneşti) şi tot ce s-a aflat asupra lor s-a confiscat: Biblii, cărţi de cântări, caiete scrise de mână - tot. Alţii au fost chemaţi la autorităţi şi puşi să dea declaraţie scrisă că nu se vor mai aduna să se roage... - cum a fost la Rediu şi la Malu Alb. În alte locuri unii fraţi au fost luaţi şi bătuţi - cum a fost la Ogeşti, Săucani, Cârpeşti etc.

Pe ziua de 3 februarie ziarul central din Bucureşti, *Scânteia Tineretului*, unul dintre cele trei mai mari şi mai importante ziare din ţară, publica împotriva noastră cel mai furios şi mai neadevărat dintre toate articolele anticreştine din campania susţinută care acum este dusă împotriva lui Dumnezeu. Redăm mai jos în întregime acest articol, pentru a rămâne pe totdeauna o dovadă a urii cu care suntem priviţi din partea lumii. Şi cu câtă nedreptate şi minciună se luptă împotriva noastră.

Cuvântul acestui ziar este inspirat de conducerea centrală şi prin el se vede limpede că noi suntem priviţi cu o ură mai mare decât oricare dintre ceilalţi credincioşi din ţară împotriva cărora au mai scris aceste ziare. Dar faţă de nici unii nu s-au exprimat în termeni chiar atât de veninoşi.

Iată textul articolului amintit, din ziarul *Scânteia Tineretului* din 3 februarie 1983:

MERCENARII FANATISMULUI

Procesul întunericului

Nu de mult un post de radio occidental cu pretenţii de seriozitate şi respect faţă de calitatea informaţiei, a făcut mare tapaj pe tema persecuţiei religioase din România, la care este supus un oarecare Traian Dorz, "cunoscut poet religios" care vezi doamne! este maltratat de autorităţi împreună cu alţi membri ai grupării (sic) Oastea Domnului. La rândul ei, publicaţia "Service Ortodoxe de Presse" îţi informa în luna noiembrie 1982 cititorii că - auziţi - credincioşii români, membri ai mişcării evanghelice ortodoxe Oastea Domnului (?!?) au fost arestaţi şi condamnaţi. Normal de ambele daţi nu s-a ezitat să se citeze, cu surle şi tobe, „încălcarea drepturilor şi libertăţilor de credinţă de către regimul de la Bucureşti". Ceea ce au fost însă silite să recunoască ambele surse, au fost motivele pentru care Traian Dorz împreună cu alţi ciraci ai săi, au fost chipurile "persecutaţi" - şi anume pentru " distribuirea de literatură religioasă în scopuri diversioniste, literatură care face apologia ideologiei fasciste înscriindu-se într-o strategie mai amplă a unor cercuri ultrareacţionare capitaliste de înfiinţare şi propagare şi în ţara noastră a unor orientări politice şi sociale antiumaniste şi antisocialiste. În fine, sursele menţionate "uită" să facă o precizare de fond: anume că prin trecutul ei jalnic degradant, secta autointitulată "Oastea Domnului" s-a scos singură în afara legilor noastre şi că ea încalcă în mod flagrant principiile fundamentale care reglementează libertatea de credinţă în România Socialistă.

Dar pentru a fi mai bine înţeleşi, va trebui să precizăm de la bun început care este istoria, care sunt obiectivele, care sunt tendinţele acestei mişcări autointitulate ca religioasă, dar care nu are nimic comun cu pretinsa cuvioşie, cumpătare şi cinste pe care le proclamă zgomotos.

E bine astfel de ştiut - sau de reamintit că Oastea Domnului a fost înfiinţată în Transilvania de preotul ortodox Iosif Trifa, unchi al insului de trist renume care este Viorel Trifa, expulzat din SUA în 1982, deoarece a ascuns autorităţilor de acolo trecutul său fascist infamant (de unde se vede că aşchia nu sare niciodată departe de... unchi!). Intenţia iniţială a fost propagarea înnoirilor religioase în această parte a ţării. Curând însă mişcarea s-a îndepărtat de la scopurile iniţiale şi a intrat în conflict deschis cu ierarhia ortodoxă română. Însuşi unul dintre întemeietorii grupării, fostul mitropolit al Sibiului, Nicolae Bălan, se simte obligat să demaşte tendinţele anarhiste şi fanatice ale "Oastei Domnului" şi astfel are loc o sciziune de pe urma căreia Iosif Trifa şi adepţii săi se îndreaptă făţiş spre legionarism, aspect reflectat - în primul rând prin practicile de cult tot mai evident obscurantiste şi antiumaniste. Ulterior, după 1944, când I. Trifa era deja mort şi Traian Dorz îi asumase sarcina de a fi mentor spiritual al grupării, ideologiei legionariste i se adăugă un anticomunist virulent, iar Traian Dorz împreună cu alţi fanatici, precum Nicolae Moldoveanu, Alexandru Pop şi alţii încearcă să dea o nouă orientare unor teze din doctrina religioasă ortodoxă, ceea ce face ca prin Decizia nr. 98/1949 Biserica Ortodoxă să scoată "Oastea Domnului" în afara legilor canonice şi să interzică preoţilor ortodocşi să oblăduiască în biserici activităţi specifice acestei grupări. În urma acestei măsuri şi datorită faptului că Legea Cultelor nu acordase grupării statut legal de desfiinţare, adepţii fanatici ai "Oastei Domnului" au căutat să-şi continue în mod clandestin activitatea nocivă, secta devenind în acelaşi timp un "loc de refugiu" pentru fel de fel de elemente declasate.

Iată deci că Traian Dorz şi acoliţii lui sunt departe de a fi nişte victime nevinovate, aşa cum pretind oficinele de propagandă duşmănoasă menţionate, întreaga lor activitate recomandându-i ca pe nişte mercenari în slujba unor cauze compromise deplin şi definitiv.

Pentru a înlătura eventuale dubii sau observaţii că ne referim la vremuri revolute, să vedem cum se prezintă în zilele noastre cei care cu emfază şi insolenţă se proclamă "ostaşii Domnului".

Să notăm mai întâi că în încercările lor făţişe, tot mai insistente în ultimul timp, de a produce diversiune politico-ideologică în ţările socialiste, cercurile ultrareacţionare din Occident mizează tocmai pe existenţa unor elemente cu profil moral descompus, de teapa "ostaşilor Domnului" pe care se

străduiesc să le angreneze în activităţi îndreptate împotriva autorităţii statului şi a legilor. La rândul lor, astfel de elemente se văd încurajate într-un mod nesperat de atenţia rău intenţionată ce li se acordă în străinătate şi încearcă să urmeze întocmai sfaturile ce li se dau mai ales prin intermediul unui anumit post de radio, folosindu-se de sprijinul moral şi material pe care îl primesc în acest scop.

Nutrind visuri deşarte, Traian Dorz şi alţi fanatici din gruparea "Oastea Domnului" s-au angajat în jocul perfid pus la cale de oficine specializate în diversiune din străinătate. În timpul unei vizite în străinătate, Traian Dorz stabileşte legături, cu un oarecare Sergiu Grosu - un fascist fanatic pripăşit prin Franţa unde trăieşte din calomnie şi invective la adresa ţării noastre, pe care le vinde cu toptanul celor interesaţi - legături care ulterior s-au permanentizat.

Mai mult, vizitat fiind în ţară de finul său Gheorghe Barbu, zis Gheţi, individ fără căpătâi, pripăşit prin RFG, ca şi de Cornel Iovlev, alt transfug, Traian Dorz a asigurat contactul acestora cu elemente din cadrul "Oastei Domnului" cu care prilej s-au dat directive clare de către emisarii occidentali asupra modului în care să se intensifice acţiunile sectei, punându-li-se la dispoziţie literatura mistică, benzi magnetice, casetofoane, care să servească îndeosebi activităţii de prozelitism, mai ales printre tineri şi copii. La plecare emisarii din RFG au scos în mod ilegal din ţară manuscrise care conţineau "opera" celui care îşi arogă fără pic de jenă titlul pompos de conducător spiritual pe ţară al Oastei Domnului.

Să fie o simplă întâmplare faptul că în RFG a fost tipărită în două volume imunda producţie a lui Traian Dorz, "Istoria Oastei Domnului", subintitulată pompos şi insolent "Istoria unei Jertfe"? Sigur că nu, de vreme ce cheltuielile de tipărire au aparţinut nici mai mult, nici mai puţin decât vechii noastre cunoştinţe, domnul Moritz Richard Wurmbrandt. De altfel, Dorz şi-a manifestat deschis în dese rânduri simpatia şi admiraţia faţă de acest individ fără pic de scrupule, asupra căruia ne-am oprit atenţia în numerele trecute. Ce să mai spunem - cine se aseamănă, se adună...

Nu-i mai puţin adevărat că Dorz a avut legături sistematice într-o perioadă şi cu pseudopastorul baptist, Iosif Ţon, actualmente pripăşit şi el pe meleaguri străine, unde s-a făcut cunoscut pentru acţiunile sale duşmănoase la adresa patriei şi poporului nostru (vezi şi articolul "Între amvon şi un anume microfon") apărut în "Scânteia din 6 VII 1982.

Ca să fim sinceri până la capăt, nici soarta lui Dorz nu-i acum, la anii bătrâneţii, prea senină. Uite, nu mai departe decât "fratele" Nicolae Moldoveanu, aspiră şi unelteşte ca să-i ia locul deşi, pătruns de un fior al adevărului şi cinstei pe care nu le-ai putea bănui la prima vedere, "fratele" Dorz spune răspicat că-i supărat pe N.M. pentru că se pretinde un iluminat (titlu pe care numai Dorz şi-l poate aroga) şi că are nesăbuite pretenţii să întemeieze o... doctrină universalistă (ceea ce iarăşi i s-ar putea întâmpla numai lui T.D.). Mă rog, zarvă mare acum, între "oştenii" de peste graniţă, alertă, regie, lacrimi şi ameninţări, sudălmi şi blasfemii, adică toată recuzita care nu reuşeşte să ascundă adevărul limpede ca lumina zilei - ***şi anume că "oastea Domnului" e pur fi simplu o adunături de mercenari ai întunericului care nu mai au de mult nici obraz, nici caracter, nici ruşine şi nici ţară, mercenari în slujba intereselor unor cercuri neofasciste, ultrareacţionare care şi-au pierdut deplin şi definitiv calitatea de om.***

Pagină realizată de Şerban Cionof

Am rămas cu toţii adânc impresionaţi şi îndureraţi de ura cu care se minţea despre noi atât de îndrăzneţ şi de cinic.

Fără a se dovedi concret nimic din cele scrise - iată că suntem scoşi în afara legii, tăgăduindu-ni-se până şi calitatea de om!

Prin urmare nici oameni nu mai suntem consideraţi a fi. Atunci ce suntem?

Fiare, animale - ce? Putem fi deci scoşi afară din cetate şi ucişi cu pietre de către oricine fără să li se întâmple nimic. Ce instigaţie oficială la orice crimă împotriva noastră - dacă într-adevăr nu mai suntem consideraţi nici oameni. Şi aceasta se scrie în văzul lumii întregi, în secolul culturii şi al civilizaţiei şi într-o ţară care se laudă că are un popor vestit în lumea întreagă pentru omenia lui!

Dar slăvit să fie Domnul şi pentru asta. Iată ce cutremurător se adevereşte faţă de noi şi cuvântul Evangheliei: va veni vremea când oricine vă va ucide să creadă că aduce o slujbă lui Dumnezeu (Ioan 16:2).

De fapt de câţiva ani se scriu din ce în ce mai multe cărţi, broşuri, articole şi alte felurite atacuri împotriva noastră, a credinţei şi a credincioşilor din ţara noastră. Dar un ton atât de otrăvit şi de dur încă n-a mai fost folosit împotriva nimănui. Tocmai pentru aceasta, toţi acei care l-au citit chiar şi cei străini de Oastea Domnului şi care nu cunosc bine (fiindcă lucrarea aceasta este atât de cunoscută şi preţuită de tot poporul nostru) au putut vedea şi judeca limpede cât de nedrepte sunt acuzele şi cât de neadevărate sunt afirmaţiile bietului neştiutor care le semnează şi care cred că este singurul om din ţara asta total necunoscător al lucrărilor despre care scrie, cu atâta lipsă de respect faţă de propriul să scris.

Dumnezeul Dreptăţii şi al Adevărului să aibă milă de cel care scrie aceste calomnii, cât şi de acei care l-au inspirat şi i-au poruncit să le scrie. Să le deschidă ochii minţii şi să le lumineze întunericul inimii spre a se îngrozi şi a se ruşina de faptele lor. Şi spre a se întoarce cu pocăinţă la Hristos ca să li se ierte fărădelegea şi să le fie mântuit sufletul, ca să nu moară cu acest păcat neiertat asupra conştiinţei lor.

Iar nouă să ne ajute să-i putem înţelege, ierta şi iubi până la capăt pe toţi, cum i-a iubit şi Mântuitorul nostru Isus. Şi să ne putem ruga cu toată sinceritatea şi curăţia inimii pentru batjocoritorii noştri, cum a făcut şi cum ne-a învăţat El.

Un singur lucru ne-a bucurat din tot ce-a scris acolo şi anume acela că cineva a tipărit undeva primele două volume din *Istoria Oastei Domnului*. Slăvit să fie Domnul pentru această mare bucurie şi biruinţă pe care ne-a dat-o. Deci dacă istoria aceasta a apărut, ea tot va ajunge odată şi odată la cei care doresc sincer să cunoască adevărul despre această Lucrare Sfântă. Şi din cuprinsul dovedit cu acte şi documente, al acestei Istorii, se vor putea convinge toţi despre adevărul ei, ca şi despre minciuna celor ce ne urăsc. Inclusiv Şerban Cionof şi superiorii săi.

Eu îi doresc din toată inima scriitorului acestui articol să ajungă să citească şi el această istorie spre a cunoaşte măcar acum la urmă ce adevăr a batjocorit şi ce jertfă sfântă a călcat în picioare. Sunt convins că dacă le-ar fi cunoscut mai înainte el şi-ar fi tăiat mai degrabă mâna dreaptă decât să fi păcătuit cu ea scriind ce a scris.

În ce mă priveşte pe mine, de acum pot fie să trăiesc fie să mor liniştit, oriunde şi oricând. Lucrarea Oastei Domnului şi apărarea Cauzei ei pentru care am trăit şi am suferit de când mă ştiu în ea - este pe deplin şi puternic cunoscută în lumea întreagă. Sunt fericit că mi-am putut îndeplini legământul pe care l-am pus înaintea Domnului meu Isus Hristos în ziua naşterii mele duhovniceşti. Şi înaintea părintelui meu Iosif Trifa, în ziua morţii lui trupeşti. Cauza şi adevărul lucrării Oastei Domnului se găsesc temeinic încredinţate în Mâinile Puternice şi Iubitoare ale Marelui ei Conducător şi Mântuitorul nostru dulce şi Viu, Isus Hristos. Numele Lui Cel Sfânt îl poartă ea în numele ei - şi din pricina acestui Nume Sfânt al Lui, care este peste ea, El o va ocroti şi o va îndruma cu putere şi cu măreţie şi mai departe până la Biruinţa Lui totală şi Eternă, cum a făcut-o şi până azi...

Slavă veşnică Ţie, Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, Care ai purtat în trecut o atât de scumpă grijă Lucrării Oastei Tale şi Care îi vei purta la fel şi în viitor.

Mulţumindu-Ţi pentru Trecut şi rugându-Te pentru Prezent, noi îţi promitem pentru Viitor toată dragostea, alipirea şi ascultarea statornică a sufletelor noastre. Pecetluieşte-le toate acestea cu Harul Tău, cu ajutorul şi sprijinul Tău, pentru împlinirea lor desăvârşită. Amin.

Slăvit să fie Domnul.

CAPITOLUL 33
Adevărurile mormântului nemuritor

Oriunde-aş fi, de-orice Rusalii,
Să vin în trup, în duh sau vis,
Să-mbrăţişez cu nori şi lacrimi
Mormântul sfânt - cum i-am promis;
Şi-aici, un suflet cu-nfrăţirea,
Să-mi reînnoiesc cu foc şi dor

Un legământ până la moarte
Lâng-un mormânt nemuritor.

De trei ori până acum am fost hotărât să pun capăt acestei istorisiri, când ici când colo, dar de fiecare dată altceva nou şi puternic a intervenit pentru a mă sili să reîncep iarăşi. Starea grea a sănătăţii mele, bătrâneţea şi neputinţele în care mă găsesc, credeam că nu-mi vor mai aduce nici un eveniment vrednic să-l consemnez aici. Că nu am a mai aştepta decât sfârşitul acestei vieţi care a început să-mi pară că a ţinut neobişnuit de mult. Am acum aproape 70 de ani şi mai că nu-mi dau seama cum au trecut aceşti din urmă 40 de ani ai mei...

Dar evenimentele vin, din ce în ce tot mai noi şi împing tot mai puternic înainte desfăşurarea luptei noastre mereu tot mai frumoase şi mai angajate. Acum numai Singur Domnul ştie ce ne mai aşteaptă chiar în viitorul cel mai apropiat şi ce întorsătură vor mai lua lucrurile cu privire la noi. Niciodată parcă n-am fost atât de conştient şi de puternic angajaţi. Potrivnicul n-a fost parcă niciodată atât de concentrat şi de atent numai asupra noastră, ca acum. Dar parcă nici Domnul n-a lucrat atât de vizibil şi de direct pentru noi ca în aceste vremuri.

Fraţii sunt ţinuţi peste tot foarte îndeaproape sub supravegherea autorităţilor. Convorbirile telefonice, corespondenţa poştală, deplasările fraţilor le simţim sever şi îndeaproape controlate. Au loc din timp în timp şi de la caz la caz controale acasă, percheziţii, amenzi, anchete şi ameninţări. Au fost confiscate Biblii, cărţi şi caiete cu cântări, casete şi benzi cu meditaţii, vorbiri, rugăciuni şi cântări frăţeşti, corespondenţă - şi orice alt material religios, mai ales cele în legătură cu mine. Sunt căutate manuscrisele mele, iar cei la care se află ceva sunt întrebaţi îndeaproape despre relaţiile lor cu mine.

Dar în acelaşi timp, în mare, Lucrarea Domnului merge înainte. Nunţile nu se mai fac cu chemări şi vestiri largi ca mai înainte, tocmai pentru a nu se mai aduna mulţimi mari de fraţi şi surori, ca să nu le dăm prilej să ne acuze de provocări.

Toate prilejurile de adunări - botezuri, nunţi, aniversări şi chiar înmormântări şi parastase care înainte erau folosite din plin pentru adunări mari, acum am început să la folosim mai restrânse, mai locale, pe regiuni mici, pentru a evita marile aglomerări. Fraţii s-au înmulţit. Chiar şi în mod restrâns dacă se adună sunt îngrijorător de mulţi. Mai ales tineret. Lucrul acesta cu cât este mai îmbucurător pentru Domnul, cu atât este mai îngrijorător pentru potrivnicul Lui.

Din cauză că se vede clar o tot mai puternică participare a tineretului în adunările Oastei Domnului, atacurile împotriva noastră se înmulţesc în număr şi cresc în vrăjmăşie. Sunt inventate împotriva noastră tot felul de învinuiri mincinoase şi grave, fără ca nimeni să fie silit să dovedească în vreun fel acuzele care ni le aduc. Ori să ni se dea nouă vreo posibilitate să ne apărăm acolo unde suntem învinuiţi. Se iau tot felul de măsuri atât împotriva unor fraţi şi a unor adunări pe plan local, cât şi împotriva Oastei Domnului şi a mea, în special, prin unele ziare locale şi mai ales prin ziarul central "Scânteia Tineretului" din Bucureşti. E de la sine înţeles că aceste măsuri se iau împotriva noastră tocmai din pricina marelui număr de tineri care vin la adunările Oastei, pentru a-i îndepărta pe aceştia de Dumnezeu - şi pentru a-i împiedeca pe alţii să vină la El.

Deşi în adunările noastre nu s-a spus niciodată nici un cuvânt vătămător pentru stăpânirea lumească, ci dimpotrivă numai îndemnurile evanghelice de supunere, de ascultare, de conştiinciozitate, de respect sfânt atât faţă de mai-marii poporului sau bisericii, cât şi faţă de muncă ori faţă de toate obligaţiile cetăţeneşti, totuşi suntem învinuiţi de apartenenţe şi activităţi politice şi antisociale pe care niciodată nu le-am avut. (Din copilărie fiind credincioşi şi total străini de toate acestea.) Apoi în toate rugăciunile noastre - chiar şi de acasă şi din singurătate - noi mijlocim cu sinceritate înaintea lui Dumnezeu pentru mai-marii ţării noastre şi ai bisericii noastre, pentru că aşa ne învaţă pe noi Cuvântul lui Dumnezeu (Romani 13:1-4).

Şi totuşi, iată, suntem socotiţi ca nişte răufăcători, ca "o grupare anarhistă de indivizi fără căpătâi şi conştiinţă, care şi-au pierdut până şi calitatea de om" - scornindu-se împotriva noastră cele mai grave şi mai neadevărate învinuiri şi batjocuri, total inventate şi imposibil de dovedit.

De pildă o serie de alte articole cu referiri directe şi insultătoare atât la adresa Oastei Domnului cât şi a mea personală - ziarul *Scânteia Tineretului* din sâmbătă 25 iunie (Sâmbăta Rusaliilor) a publicat iarăşi pe o pagină aproape întreagă alte articole pline de alte grave calomnii şi răstălmăciri.

În ultimul dintre acestea se făcea o răutăcioasă recenzie asupra cărţii mele *Osana, Osana*... Şi cel care se pretindea un mare cunoscător mistifica pasaje întregi - citate ca fiind din carte - denaturând şi batjocorind întregul ei conţinut. Cine cunoaşte cartea îşi poate închipui ce nivel moral sau ce competenţă de specialitate avea acel cadru universitar, Gh. Biltz (tot un nume străin...) care semna acel articol.

Dar el mai spunea acolo că o anume Asociaţie Culturală dintr-o ţară apuseană a premiat această lucrare a mea - şi mi-a trimis un frumos premiu în valută pentru ea...

Cred că şi asta era tot o minciună - sau nu ştiu ce să mai zic - fiindcă de fapt eu n-am primit absolut nimic de felul acesta...

Eu nu pot să ştiu ce este adevărat şi ce nu din cele scrise cu privire la premiile care mi s-ar fi acordat de către o fundaţie particulară din străinătate! Eu personal, repet, nu am primit nici o înştiinţare de nicăieri despre aceasta. Poate este un adevăr, poate este o scornire, nu ştiu.

Dar chiar dacă ar fi un adevărat premiu, eu cred că faptul că cineva dintr-o ţară civilizată străină apreciază atât de mult pe unul din neamul tău, ar trebui să-l bucure pe orice fiu al acestui neam. Fiindcă cinstea aceasta se răsfrânge asupra tuturor. Numai că ura unilaterală şi oarbă îl împiedică pe nenorocitul care o are, de la orice bucurie. O, dacă ar vedea nenorocitul care face (şi cel care îl inspiră) acest adevăr!

Chiar pe cealaltă pagină a aceleiaşi foi se făcea o altă apreciere pentru a altă distincţie dată de o altă ţară unui alt fiu al Patriei noastre. Dar despre această apreciere era scris în modul cel mai elogios. De ce oare? Ne întrebăm şi noi cui foloseşte? De ce poate omul fi atât de nedrept şi de orbit? Dar ce îngust şi ce necinstit poate judeca omul fără Dumnezeu chiar şi în cele mai evidente şi clare lucruri! Cum respinge ura chiar şi cele mai frumoase adevăruri, măcinându-şi singură vasul în care s-a adăpostit...

Domnul să aibă milă şi de acest amărât scriitoraş şi să-l ajute să mănânce şi el o pâine câştigată cu o altă muncă mai cinstită - şi el şi urmaşii lui primejduiţi de el...

Mulţi fraţi mi-au cerut voie să le răspundă ei în locul meu, celor de la acest ziar şi de la altele care au mai scris astfel. Unora le-am dat voie, altora le-am spus: mai bine vă rugaţi lui Dumnezeu pentru iertarea şi mântuirea lor, cum fac eu însumi... Cred însă că nu mulţi le-au scris, dar că toţi s-au rugat. Şi Dumnezeu desigur le va răsplăti, după faptele lor. Dar să aibă milă măcar de urmaşii lor, poate nevinovaţi, căci de multe ori tocmai aceştia ajung să plătească ei faptele părinţilor lor, după cum scrie Cartea Sfântă: "Părinţii mănâncă aguridă iar copiilor li se strepezesc dinţii (Ieremia 31:29)".

Dar chiar a doua zi după apariţia acestui articol din ziarul despre care am scris, Dumnezeul nostru Puternic şi Fericit ne arăta prin mormântul nemuritor al părintelui nostru şi profetul Său de la Sibiu, un adevăr de neuitat: că tot ce ne fac oamenii nouă rău, El întoarce îndată spre cel mai mare bine al nostru. Şi din orice întristare care ni se face nouă din pricina Numelui Său Sfânt, El face să iasă pentru noi chiar îndată după aceea cea mai mare binecuvântare. Iată despre ce este vorba.

După cum se ştie, la mormântul părintelui Iosif de la Sibiu se fac anual două mari strângeri frăţeşti aniversare. Una în ziua de 12 februarie, ziua trecerii sale la Domnul şi a doua în Ziua de Rusalii, ziua Pogorârii Duhului Sfânt, care a fost declarată de el însuşi Sărbătoarea Oastei Domnului şi lăsată de el prin testament ca o zi în care fraţii să vină la mormântul său pentru reculegere şi mângâiere. De data acestor Rusalii, care în acest an se sărbătoreau la 26 iunie, hotărâsem cu câţiva fraţi şi surori mai apropiaţi şi în mod tainic să facem un parastas, o rugăciune cu daruri la mormântul celor iubiţi - după bunul şi străbunul obicei al credinţei noastre. Era şi o datorie creştinească a noastră faţă de memoria părintelui nostru, dar şi de respectarea unui procedeu frumos şi evanghelic (Matei 10:42; Marcu 9:41).

Am hotărât deci împreună cu aceşti fraţi şi cu familia trupească a urmaşilor părintelui Iosif din Sibiu să ne pregătim cu ceva daruri în Numele Domnului şi a părintelui pentru fraţii care vor participa, chemând şi pe preotul locului care împreună şi cu alţi fraţi preoţi din Oastea Domnului să facă slujba obişnuită de rugăciune la mormânt. Iar noi toţi cei prezenţi să-i însoţim cu glasurile şi cu lacrimile noastre...

Se obişnuieşte cu aceste ocazii să se dea celor prezenţi în numele neprihănitului pentru care se face pomenirea aceasta, câte o pâinişoară, o lumânare care se aprinde în timpul rugăciunii, o batistă ori un ştergar, spre amintire din partea celui pentru care se face rugăciunea şi reculegerea aceasta. Toate acestea le-am

pregătit din timp. Dar, socotind după toţi anii de până acum, când participaserăm un număr cam până la cel mult două sute de fraţi - ne-am sfătuit ca de data aceasta să ne pregătim pentru trei sute de participanţi. Mai bine să rămână ceva, decât să nu ajungă. Şi aşa s-a făcut.

Dar când, în dimineaţa Sfintei Sărbători de Rusalii, noi am mers la mormânt după cum ne pregătisem, acolo încă din zorii zilei, erau sosiţi o mare mulţime de fraţi şi surori... Eram cel puţin o mie de suflete. Şi încă mai soseau. Mai veneau grupuri - grupuri, pe jos, cu maşini, cu autobuze... Era şi un timp frumos, cu cerul întreg senin, cu un aer sărbătoresc şi unic. Extraordinar ce minune face Dumnezeu pentru Lucrarea Sa şi pentru alesul Său. Ni s-au umplut sufletele de lumină şi de putere, cum trebuie să fi fost ale sfinţilor apostoli în ziua celei dintâi Cincizecimi creştine. Era un vuiet ca atunci. Şi mormântul acesta nemuritor care este viu şi vorbeşte atât de puternic era acoperit de flori şi de lacrimi. Florile şi lacrimile nu se usucă niciodată aici.

Ce deosebire între mormântul părintelui Iosif şi ale marilor săi prigonitori! Ale acestora sunt acoperite de uitare şi praf şi nu le mai cercetează nimeni niciodată, pe când mormântul lui, iată... O mare de feţe strălucitoare, de ochi înlăcrimaţi, de mâini ţinând fiecare câte un mănunchi de flori pentru cel ce făcuse în Domnul fiecăruia un bine de neuitat! Ce minunate sunt adevărurile şi învăţămintele acestui mormânt nemuritor!...

Şi peste 80% dintre cei prezenţi sunt tineri în jur de 20 de ani. Tineret frumos, sănătos, entuziast şi fericit pentru Hristos care umple inimile lor. Ce viitor fericit pregăteşte Hristos prin Evanghelia Sa acestui neam şi acestei Lucrări a Lui!...

Tinerii noştri fraţi au pregătit îndată şi o staţie de amplificare fără de care vorbirile n-ar fi putut fi auzite până la marginile mulţimii de suflete. Şi astfel de la ora 7 dimineaţa a început programul adunării, transmis prin staţie pentru a fi auzit de mulţimea care umpluse totul. Erau aici fraţi şi surori veniţi din toate judeţele ţării. Niciodată - de la 16 februarie 1938 - nu mai veniseră aici deodată atât de multe suflete. Şi nu mai văzusem o aşa mare mulţime de fraţi în jurul acestui mormânt. Cum oare i-a înştiinţat deodată Duhul Sfânt pe toţi?

M-am uitat peste cei prezenţi până unde i-am putut vedea şi recunoaşte: în afară de cei patru sau cinci care fusesem aici în 1938 - părintele Vladimir, fratele Leon Andronic, Ion Opriş... - toţi ceilalţi, dar absolut toţi, erau noi şi tineri. Alte feţe, dar aceeaşi lumină. Alte inimi, dar acelaşi foc. Alţi ochi, dar aceleaşi lacrimi. Alte trupuri, dar acelaşi duh. Alte voci, dar aceeaşi cântare. Alte glasuri, dar acelaşi Cuvânt. Slavă veşnică Ţie, Marele nostru Dumnezeu şi Mângâietor, cum ştii Tu să lucrezi, cum, faci Tu dreptate! Cum ştii Tu să dovedeşti în faţa tuturor celor ce au ochi de văzut şi văd, care este adevărul cel ales şi iubit de Tine. Care este alegerea şi care sunt aleşii Tăi.

S-au perindat la cuvânt zeci de vorbitori şi de declamatoare tinere şi tineri, înflăcăraţi, înlăcrimaţi, cutremuraţi, înaripaţi şi puternic inspiraţi şi însufleţiţi de revărsarea Duhului Sfânt şi de dragostea recunoscătoare.

La urmă o rugăciune mişcătoare a încheiat totul cu înnoirea acelui legământ pus aici (acum 45 de ani), lângă mormântul acesta. Între cei de acum şi cei de atunci parcă nu trecuseră aproape o jumătate de veac de ani. Totul părea atât de viu şi de proaspăt şi acum ca şi atunci.

Cât de adevărat este că dragostea adevărată este nemuritoare. Şi că adevăratul legământ rămâne acelaşi pe vecii vecilor! Sunt alte suflete, dar este acelaşi ideal divin. Sunt alte vremuri, dar este acelaşi adevăr. Sunt alţi fraţi, dar aceeaşi Lucrare mântuitoare şi vie spre mântuirea neamului acestuia şi poate a multor altora. Spre renaşterea bisericii noastre şi poate a multor altora. Spre mântuirea sufletelor noastre şi poate şi a multora...

Este limpede că dacă vreodată va veni mântuirea acestui popor şi renaşterea acestei biserici, acestea nu vor putea veni decât de la Dumnezeu, dar prin Lucrarea Oastei Domnului. Dacă nu vor veni de la El şi prin ea, nu vor mai veni - poate - niciodată. Că tocmai aşa a rânduit El. Ce bine se vede şi acum aici!

Preotul chemat, venit la încheierea adunării frăţeşti pentru îndeplinirea slujbei de pomenire era unul dintr-o generaţie mai nouă de preoţi, ai Sibiului. Acesta nu-l cunoscuse pe părintele Iosif, dar căruia desigur i se spusese cu totul altceva decât adevărul despre acest om şi despre Oastea Domnului. El vedea pentru prima dată acum adevărul şi realitatea acestei Lucrări uriaşe. A rămas de-a dreptul uluit văzând şi auzind aici ceva nemaivăzut şi nemaiauzit de el. Înflăcărat şi el de Duhul Sfânt care se pogorâse atât de puternic peste toţi cei ce erau aici, a rostit fiecare cuvânt al său neobişnuit de puternic şi de mişcat, înălţând el însuşi în numele bisericii pe care o reprezenta şi care cândva îl osândise - înălţând el însuşi numele şi meritele părintelui nostru, neobişnuit de sus. Pomenind în rugăciunile sale împreună cu numele părintelui nostru şi numele mitropolitului

care l-a prigonit în viaţa sa pământească, a fost o dovadă evanghelică despre adevăratele noastre simţăminte ascultătoare de Cuvântul Sfânt: "Rugaţi-vă pentru cei ce vă prigonesc şi vă asupresc pe voi!..."

La desfăşurarea slujbei religioase răspunsurile au fost date de către toată mulţimea fraţilor prezenţi cu lumânările aprinse în mâini. Ce privelişte unică şi înălţătoare! Ce adevăr unic şi minunat ne grăieşte nouă şi tuturor, astăzi, Duhul Sfânt şi mormântul acestui profet al Său mereu viu şi mereu proaspăt, în toţi ochii străluceşte lumina înţelegerii Sale. Şi în toate inimile arde puternic voinţa împlinirii Lui.

La încheierea de la ora 3 după-masa, fraţii s-au despărţit îmbrăţişându-se fericiţi şi sărutându-se pe lacrimile dragostei nemuritoare. Mulţumind lui Dumnezeu pentru minunea neobişnuită a sărbătorii şi a adevărului pe care îl trăiseră.

O, Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, Isus Hristos, slavă veşnică Numelui Tău Biruitor şi strălucit!

Eu închei - deocamdată - aici aceste rânduri proşternute la picioarele Tale în cel mai cutremurător şi mai smerit fel, mulţumindu-Ţi cu toată recunoştinţa de care este în stare sufletul meu scăldat în lacrimi fierbinţi - pentru tot ce ai făcut Tu cu noi şi pentru noi. Şi pentru ajutorul pe care mi l-ai dat să ajung şi eu până aici.

Pentru aceasta numai Ţie Ţi se cuvine toată slava şi toată mulţumirea, căci numai datorită Harului Tău s-a făcut tot ce s-a putut face.

Pe tot drumul pe care îl mai avem de parcurs până la intrarea pe Porţi în Cetate, Te rugăm, Isuse Doamne, întăreşte-i pe toţi fraţii şi surorile noastre, pe toţi tinerii şi urmaşii noştri, pentru ca nici unii să nu se poată despărţi şi nici lepăda de Tine şi de Oastea Ta, în nici un fel şi niciodată. Ci, mărturisind cu un curaj demn şi sfânt de fiecare dată şi în faţa oricui credinţa şi dragostea lor fierbinte faţă de Tine - să se întoarcă din faţa tuturor în faţa Ta cu nevinovăţie şi cu biruinţă.

Ai Tăi suntem, Dulce Isus, Drag Isus, Scump Isus şi Bun Isus, pe viaţa şi pe moartea noastră, fiindcă Tu ne-ai răscumpărat prin viaţa şi prin moartea Ta. Ţie dorim să-Ţi slujim în aşa fel încât la orice oră din zi sau noapte ne-ai chema Tu pe noi, ori ai veni Tu - noi să-Ţi putem vedea cu bucurie Faţa Ta şi să putem auzi dulcea Ta primire în Slava Ta:"Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu!..."

Ajută-ne atunci să intrăm fericiţi în moştenirea Împărăţiei Tale, împreună cu înaintaşii şi urmaşii noştri, în Împărăţia Ta dorită şi scumpă, pentru care împreună cu Tine şi cu ai Tăi am luptat şi am suferit, am cântat şi am plâns, am trăit şi am murit, totdeauna crezând în ea şi aşteptând-o.

Cu tot sufletul nostru îţi aduceam Ţie cele mai nemuritoare cântări şi adoraţii, încă de pe acest pământ, până când va deveni şi el Cer.

În Numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh.

Slavă veşnică Ţie, Marele nostru Mântuitor şi Dumnezeu Isus Hristos

Amin. Închei aceste istorisiri aici, încredinţând mai departe tot ce va urma în Mâinile, în grija şi în Judecata Domnului şi Dumnezeului nostru al tuturor.

Tot ce a urmat din anul 1984 este scris în *Istoria Oastei Domnului*, volumul 4.

Slăvit să fie Domnul.

Ce greu a fost în noaptea asta

Ce greu a fost în noaptea asta,
Ce lupte crâncene-am trăit,
Ce-nverşunat a fost vrăjmaşul
Şi ce sălbatic a lovit...

- Acum când se ridică fumul
Şi când putem privi-napoi,

Abia acum vedem ce pierderi:
Câţi sunt căzuţi şi morţi din noi...

...Ne binecuvântăm martirii
De moartea sfântă-nvredniciţi,
Cinstim eroii luptei sfinte
Şi mângâiem pe cei răniţi,
Dar înfierăm pe totdeauna
Spre Judecata de Apoi
Pe toţi cei deveniţi iscoade
Şi slugi străine printre noi!

- Sfânt înger al Recunoştinţei,
Înalţ-o cruce pân' la cer
Cu numele şi jertfa celor
Biruitori, ce-n veci nu pier,
Să fie-n veci la toţi urmaşii
Îndemn înalt şi luminos
Cum se trăieşte şi se moare
În slujba cauzei lui Hristos!

O, fii şi strănepoţi, urmaţi-i
Pe cei biruitori mereu –
Eroic să vă pomenească
Istoria şi Dumnezeu.
Dar scârbă să vă fie veşnic
De trădători şi de mişei:
Mai bine morţi, decât s-ajungeţi
Vreunii dintre voi ca ei.
Amin.